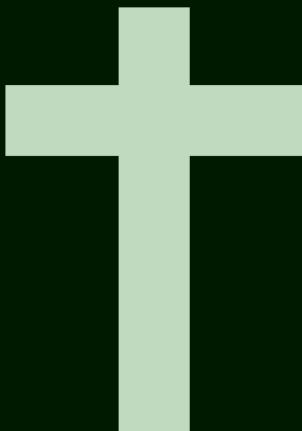

Dónbeenì páaní
fínle vŭahŭ

New Testament in Buamu (UV:box:Buamu)

Dónbeenì páaní fīnle vūahũ

New Testament in Buamu (UV:box:Buamu)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Buamu

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Buamu

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Dec 2021
331a1641-e36a-5300-8cb1-c9476fcef9bf

Contents

Matiye	1
Maaki	51
Luki	82
Zān	138
Bè-wénia	174
Oroomusa	221
Koréntesa nín-yání	244
Koréntesa ɲun níi	265
Kalasiisa	279
Efɛɛzesa	287
Filiipusa	295
Koloosisa	300
Tesaloniikisa nín-yání	305
Tesaloniikisa ɲun níi	310
Timotee nín-yání	313
Timotee ɲun níi	320
Tiite	325
Filemɔn	328
Hebere	330
Zaaki	347
Piere nín-yání	353
Piere ɲun níi	360
Zān nín-yání	364
Zān ɲun níi	370
Zān tɪn níi	371
Zude	372
Bè-sànkani	374

Le Dónbeeni bin-tente vūahū na ó o Matiye túara

Vūahū túaró jūhū

O Matiye lé o Yeesu ni-kenínia píró jūn ni-kéní. O bía mí vūahū yi le o Yeesu *Krista lé o kànfilo na khíi ɓuen, yía le Dónbeeni yánkaa dó mí jūi nɔn le mí ì na ɓa *zúífúwa yi. O mún zéenia bío ɓa zúífúwa ya-díwá pánáa o Yeesu.

O Matiye bía a Yeesu teró là a háyónmu bío. O bía le o Yeesu lé o b́é na wà ɓueé kání ɓa nùpua mí bè-kora yi (Matiye 1–2). O mún bía bío ó o Zán bátízéráa o Yeesu, làa bío ó o Satáni khàráa wo lora (Matiye 3–4). O zéenia bío ó o Yeesu sá lé mí tonló ho Kalilee kòhū yi (Matiye 19–28).

O Matiye sankaa o Yeesu kàránló làa cúa-hònú:

1. Ho túiá poni bèró yi bío (Matiye 5–7).
2. Le *Dónbeeni b́éni bío keníló (Matiye 10).
3. Há wàhio bío hẹ̀jūn na wee zéeni le Dónbeeni b́éni bío yahó (Matiye 13).
4. Bío le Dónbeeni nùpua ko ɓa ɓua lè mítén (Matiye 18).
5. O Yeesu bíni ɓuenló bío (Matiye 24–25).

O Yeesu lé o Krista bío bon

(Luki 3.23-38)

¹ O Yeesu *Krista nɔnkáni lé dío kà: O Yeesu Krista nɔnkáni can o *Daviide yi, ó o Daviide nɔnkáni ɓèn can o *Abarahaamu yi. ² O o Abarahaamu lé o *Izaaki ɓàn maá.

O o Izaaki za lé o *Zakoobu,

ó o Zakoobu za lé o *Zudaa lè mín zàwa,*

³ ó o Zudaa zàwa na ó o yú là a Tamaare lé o Farɛɛsi là a Zeraa,

ó o Farɛɛsi za lé o Hɛsiron,

ó o Hɛsiron za lé o Araamu,

⁴ ó o Araamu za lé o Aminadaabu,

ó o Aminadaabu za lé o Naasɔn,

ó o Naasɔn za lé o Salamɔn,

⁵ ó o Salamɔn za lé o Buaze na ó o yú là a Arahaabu,

ó o Buaze za lé o Obɛɛde na ó o yú là a Uruute,

ó o Obɛɛde za lé o Zesee,

⁶ ó o Zesee za lé o b́é Daviide.

O o b́é Daviide za lé o *Salomɔn na ó o yú là a Uuri ɓàn háa,

⁷ ó o Salomɔn za lé o Orobuamu,

ó o Orobuamu za lé o Abia,

ó o Abia za lé o Azaafe,

⁸ ó o Azaafe za lé o Zozafaa,

ó o Zozafaa za lé o Zoraamu,

ó o Zoraamu za lé o Oziasi,

⁹ ó o Oziasi za lé o Zuataamu,

ó o Zuataamu za lé o Akazaa,

ó o Akazaa za lé o Ezekiasi,

¹⁰ ó o Ezekiasi za lé o Manasee,

ó o Manasee za lé o Amɔsi,

* **1:2** O Zudaa lè mín zàwa lé bía lé o Isirayeele nípomu zì-júná píró jūn ɓàn maáwà.

ó o Amosasi za lé o Zoziasí,
 11 ó o Zoziasí za lé o Zekonía lè mín zàwa.
 Bɔ̀n wó ká a *Isirayɛele n̄pomu á ho *Babiloonasa kíkáa yi á 6a vaá wee káyá 6a kòhɔ̀ yi.
 12 Bío 6a wi ho Babiloona yi mu káyámu yi
 ó o Zekonía ton o Salasiɛle,
 ó o Salasiɛle za 6èn lé o Zorobabɛele,
 13 ó o Zorobabɛele za lé o Abiyuude,
 ó o Abiyuude za lé o Eliakiimu,
 ó o Eliakiimu za lé o Azoore,
 14 ó o Azoore za lé o Sadooki,
 ó o Sadooki za lé o Akiimu,
 ó o Akiimu za lé o Eliyuude,
 15 ó o Eliyuude za lé o Eliazaare,
 ó o Eliazaare za lé o Matan,
 ó o Matan za lé o Zakoobu,
 16 ó o *Zakoobu za lé o Zozeɛfu, o Mari 6àn báa.
 O Mari mu lé wón ton o Yeesu na 6a le *Krista.
 17 A wáa lá a *Abaraahaamu jii wán à 6uee 6úe o *Daviide yi, á 6a maáwà na sà mín á yú ho píru náa. O o Daviide jii à 6uee 6úe ho páahɔ̀ na ó o *Isirayɛele n̄pomu á ho Babiloonasa kíkáa yi á 6a vaá wee káyá 6a kòhɔ̀ yi, á maáwà na sà mín á yú ho píru náa. A 6èn lá bío 6a wi mu káyámu yi jii wán à 6uee 6úe o Krista yi, á maáwà na sà mín á mún yú ho píru náa.

*O Yeesu teró
 (Luki 2.1-7)*

18 Bío ká lé bío ó o Yeesu bío wóráa á vaá 6ó a teró yi. Bàn nu Mari fútaamu hía bò n̄on o Zozeɛfu yi.† Ká sáni 6a ya mín, à bɔ̀n ò o sù lè sání lè le Dónbeení Hácírí pànká. 19 Bàn fúaalè Zozeɛfu fù lée nùpue na térénná. O fù yí wi ò o dé n̄yio mín fúaalè Mari yi, ó o wi ò o sánka 6úe mu fútaamu. 20 Bío mu wi o sɛi yi ká, ó o Núhɔ̀so Dónbeení wáyai tonkaro bía làa wo há kònkórá yi: «*Daviide mánmání Zozeɛfu, yí hézón o Mari fé yaró. Le sání na wi o wán ká ó o sù lè le Dónbeení Hácírí pànká. 21 O ò te o za báa. Fo ò cé o yèni làa Yeesu.‡ Orén lé yíá á à kání mín n̄pomu mí bè-kora yi.» 22 Mu 6úen6úen wó bèra a na à bío ó o Núhɔ̀so bía lè mí jii-cúa fɛero jii à yío lé. 23 O bía:
 «Yia yí zú báa á à sɛ le sání á à te o za,§
 á 6a wé è ve làa Emanuwɛele.
 Bɔ̀n kúará le: «Le Dónbeení wi làa wen».*»
 24 Bío ó o Zozeɛfu sɛna, ó o wó bío le Dónbeení wáyai tonkaro le o wé. O fó a Mari á yan. 25 Ká a Zozeɛfu màhá yí wó a làa hía yí m̄on fúaa bío ó o ton mí za, ó o Zozeɛfu mu có a yèni làa Yeesu.

2

Ba bè-zúrlowà 6ueé 6úeɛkto o Yeesu

1 O Yeesu hía ton ho *Zudee kòhɔ̀ lóhó na 6a le Betelehɛemu yi. Mu páahɔ̀ ká a *Herodee* lé o bée. O Yeesu mu teró mónɔ̀n, á 6a nùpua 6úí na káránna zú mu bío á zú há mànàayio lè mí kúaráwa, á ló lè le wii hènɛní 6ueé d̄n

† 1:18 Mu lé mu yaamu ká lé bío 6a d̄n yí páanía le zii yi. Ba zúífúwa c̄sn ó o h̄n̄zoró hía wee wé keñ mín zii á yí le lúlu-kúure s̄ii, á loínna wo ká a j̄h̄h̄t térénná. ‡ 1:21 O Yeesu yèni kúará le: «Le Dónbeení wee kání 6a nùpua.» § 1:23 Mi loñ Ezayii v̄uahɔ̀ 7.14 * 1:23 Mi loñ Ezayii v̄uahɔ̀ 8.8, 10 * 2:1 O Herodee na bío bía hen lé o Herodee N̄i-beení.

ho Zeruzalεemu lóhó, ² á 6a tùara: «Ba *zuífùwa béε na ton á wi wen? Le mànàayiire búí hà lè le wii hèníí, á zéenia a bío, á wa ló 6uara wá 6ueé 6úaaní a.» ³ Bío ó o béε Heroode jíá mu, ó orén lè ho Zeruzalεemusa 6úen6úen yilera lùnkaa. ⁴ O o von le *Dónbeení yankarowá jíúnása lè ho *lándá bío zéenilowa 6úen6úen na wi o nípomu yí á kúaa mín wán. O o tùara 6a yí láa hen na ó o kánfílo á ko ò o te yí. ⁵ Á 6a bíá nòn wo yí: «O ko ò o te ho Zudee kóhú lóhó na 6a le Beteleheεmu yí. Lé bío á bío ká lé bío á le *Dónbeení jíi-cúa fεero tùara:

⁶ «Beteleheεmu, fo yínón ho *Zudaa kóhú lórá 6úen6úen 6àn ló-za.

Lé fo ó o Núhúso na à dí ù nípomu *Isirayεele yahó á à lé yí.»†

⁷ O o *Heroode wáa sánkaa von 6a bè-zúńlowá mu, ò o tùara 6a yí á zúrínanáa ho páahú binbirí na 6a mòn le mànàayiire yí. ⁸ Bún món ó o le 6a lén va ho Beteleheεmu, ò o bíá nòn 6a yí: «Mí va a tùaka o háyónza mu bío sese. Ká mí yú a mòn, à mí bíní 6uee bío mu na mí, á ínén mún vaá 6úaaní a.»

⁹ Bío 6a jíá hán bíoní so o béε mu cǎn wó, á 6a wá. A 6a bíńia wee mí le mànàayiire na 6a nònzoń mòn lè le wii hèníí, à le wá á 6a bò yí. Páahú na le vaá dǎn ho lahó na ó o háyónza mu wí yí, á le đń. ¹⁰ Bío 6a mòn le mànàayiire ká síi, á mu wó sí-wεε 6a cǎn láa sòobéε. ¹¹ A 6a yòó zon le zlí yí, á zoó mòn o háyónza mu lè mín nu Mari. A 6a líí fárá mí nòńkópúná wán á 6a 6úaanía a háyónza. Bún món á 6a feera mí síá à 6a hǎn wo lè ho sánú lè mu bíowa 6úí na sámu sí, ho *áńsán lè ho *mííre. ¹² Bún món le Dónbeení jíá 6a zeń wán há kòńkórá yí le 6a yí bíní yí vaa lé o Heroode wán. A 6a wáa lá wá-veere á vannáa mín kóhú.

O Yeesu 6àn nùwá lùwa láa wo

¹³ Ba bè-zúńlowá lénló món, á le Dónbeení wáyí tonkaro 6úí 6uara a Zozeεfu cǎn há kòńkórá yí, á bíá nòn wo yí: «Híní fé o háyónza lè mín nu à ù lúwí va ho *Ezipite kóhú. Va a keení bń fúuu fúaa ká í kǎhí le ù bíní 6uen. Lé bío ó o béε *Heroode á à bío le 6a cǎnka a háyónza mu 6úe.» ¹⁴ O o Zozeεfu wáa hínǎn ho tǎnàahú á fó a háyónza lè mín nu ò o jíń ho Ezipite kóhú.

¹⁵⁻²¹ Ká a Heroode zúna le 6a bè-zúńlowá khá a, ó o síi cá láa sòobéε. O o nòn le jíi le 6a 6úe 6a zà-báawa 6úen6úen na ho Beteleheεmu lóhó yí, láa hǎa bámakaa ho yí. A wáa lá bíá lúluúo yú há bío jíun jíi à líiráa, á héha lè ho páahú na 6a bè-zúńlowá zéenia le mí mòn le mànàayiire yí. Bún lé bío á le *Dónbeení jíi-cúa fεero Zeremii bío na ó o bíá á wóráa jíi sú. O bíá:

«Wáamakaa 6úí sá jíá ho Aramaa lóhó yí.

Mu wó lè minka wéε.

Lé o Araseεle wee wá mí zàwa bío yí.

O yí tà le 6a yanka mí

lé bío 6a jíhúđ 6ó.‡»

O Zozeεfu lá a háyónza lè mín nu kará ho Ezipite yí fúuu fúaa bío ó o Heroode húrun.

O *Heroode húmú móńdén, ó o Núhúso wáyí tonkaro bíńia 6uara a Zozeεfu cǎn há kòńkórá yí, á 6ueé bíá nòn wo yí: «Híní fé o háyónza lè mín nu, à ù bíní va ho *Isirayεele kóhú yí. Lé bío á bíá lá wee cá a háyónza mu á à 6úe wáa húrun.» O o Zozeεfu hínǎn á fó a háyónza lè mín nu á bíńia 6uaráa ho Isirayεele kóhú yí. Mu wó ká síi bèra a na à bío ó o Núhúso bíá lè mí jíi-cúa fεero jíi á yío lé. O bíá: «Í von í za léra ho *Ezipite kóhú yí.»§ ²² Bío ó o Zozeεfu

† 2:6 Mí loń Mísee vúahú 5.1 ‡ 2:15-21 Mí loń Zeremii vúahú 31.15 § 2:15-21 Mí loń Ozee vúahú 11.1

ɲá à ɓa le o Aakelayuusi lé yīa zon mín maá Heroode lahó á lé o bɛɛ ho *Zudee kōhū yi, ó o zāna ho vaa keɛnīló bīn. Bío á bío ó o ò wé á zéenia nɔn wo yi há kōnkórá yi, á ɓa wà ɲɔn ho Kalilee kōhū. ²³ Ba vaá kará ho lóhó búii na ɓa le Nazarɛete yi. Mu wó ká síi, bèra a na à bío le *Dónbeenī ɲi-cúá fɛɛrowà yánkaa bía à ɲii sí. Bán yánkaa le ɓa khíi wé è ve o làa Nazarɛete ɲii.

3

O Zān Batiisi buera le Dónbeenī bionī (Maaki 1.1-8; Luki 3.1-18; Zān 1.19-28)

¹ Páahū búii ɓueé dōn, ó o Zān Batiisi bío ɓa zūna le o wi ho *Zudee kōhū dùure yi, á wee bue le Dónbeenī bionī. O wee bío na ɓa nūpua yi: ² «Mi khí mu bè-kora wéro yi, à bè le Dónbeenī yi, lé bío le *Dónbeenī bɛɛnī ɓueé ɓó.»

³ Lé orén Zān mu á le *Dónbeenī ɲi-cúá fɛɛro *Ezayii á bía bío ká síi:

«Nii búii wee bío pónpón le dùure yi ká síi:

«Mí wíoka ho wōhū

ká a Nūhūso o buen.

Mí muin ho wōhū

na ò o bè.»^{*}

⁴ O Zān dà-zīnii tá là a cón-ɲúmúkū vará, á ku-ɛɛnīi wó lè ho sáahū. O bè-dīnii lé ɓa hawà lè há sò-kīa sòró. ⁵ Ho Zeruzalɛemu lóhósa, lè ho Zudee kōhū nīpomu, làa bía ɓó ho muhū na ɓa le Zurudɛn yi búenbúen á wee buen o cón.

⁶ Ba wee zéeni mí bè-kora ɓa nūpua yahó, ó o Zān bátízé ɓa ho Zurudɛn mu yi. ⁷ Bío ó o mɔn à ɓa *Farizlɛwa lè ɓa *Saduslɛwa wee lé buen o *bátɛ̀mù lahó yi, ó o bía nɔn ɓa yi: «Mi yí mɔn miten le, díhioni zàwa yén! Le Dónbeenī sí-ɛ́lè na yòó lua á mi so wee leéka le mi dà à fé miten níi yi le? Lé o yén bía mu nɔn mia? ⁸ Héyii! Mi wé wé há wára na se, hía wee zéeni le mi khú mu

bè-kora wéro yi á bò le Dónbeenī yi. ⁹ Mi yí leéka le bío mi lé o *Abarahaamu mɔnmánia á búni mí dòn wáa à yí dé. Le í bío mu na mia: Mi yí mɔn há huaa na ká le? Hín le Dónbeenī yáá pá dà á à wé là a Abarahaamu zàwa. ¹⁰ A mi cén pa miten bío sese. Lé le dóorè hónhónia ɓuan há vīnsīa kúioró bío yi. Vīndɛɛ léé vīndɛɛ na yí máa ha há bía na sí, á dén ñ kúii á à sía à kúee mín wán á à ɛ́í. ¹¹ Inén wee bátízé mia lè mu ɲumu lé bío mi khú mu bè-kora

wéro á bò le Dónbeenī yi. Ká yīa á à buen Inén mɔn, wón á à bátízé mia lè le Dónbeenī Hácírí, lè ho dōhū. O po mi. I yáá yí ko là a nakáa tenló hùúu. ¹² O ɓuan mí véeró dɛɛ mí níi yi á ɓueé véeráa mí dīnló. A hía lé ho dīn-poni o ò khuii á à kúee mí nání yi. Ká há ɲáakáa hón o ò ɛ́í ho dōhū na máa hí hùúu yi.»

O Yeesu bátɛ̀mù bío (Maaki 1.9-11; Luki 3.21-22)

¹³ Mu páahū, ó o Yeesu ló ho Kalilee kōhū yi á ɓuara ho muhū na ɓa le Zurudɛn yi. O ɓuara a Zān cón le wón bátízé mí. ¹⁴ O o Zān pá, ò o bía nɔn wo yi: «Ūnén lé fo lá ko á ū bátízé mí, á léee webio ɓɛn nɔn á ū le Inén bátízéráa fo?» ¹⁵ Ká a Yeesu màhá bía nɔn wo yi: «Día le mu wé làa búñ. Lé ká síi á wa ko à wa wéráa à tííráa le Dónbeenī síi bío ɲii.» O o Zān wáa tà. ¹⁶ Bío ó o Zān bátízé a Yeesu vó ó o Yeesu ló mu ɲumu yi. Ho pón-kéní mu yi, á ho wáayi ɲii héra, ó o mɔn le Dónbeenī Hácírí à le lion lòn háponi o wán á líi wi làa wo.

¹⁷ A mu tāmú búii sá ɲá ho wáayi á bía: «Yīa ká lé í Za na á ï bō í taká wán. O bío sí mi.»

* 3:3 Mí loñ Ezayii vūahū 40.3

4

O Satāni wi ó o khà a Yeesu lorí
(Maaki 1.12-13; Luki 4.1-13)

¹ Bún mǎn á le Dónbeení Hácírí ɓuan o Yeesu vannáa le dùure yi bèra a na ò o *Satāni khà a lorí. ² Hã wizooni ɓúará-ɓun lè mí tɛnɔnna ɓúará-ɓun ó o Yeesu wó ò o yí dù, á le hɛni dà a. ³ O o Satāni vá ɓueé ɓó a yi, á bía nɔn wo yi: «Hã huua na kà fo yí mɔn lé? Ká fo lé le Dónbeení Za ɓio bon kɛ́nkɛ́n, á ũ ɓio le há huua na kà yèrémá wé ho dɛnló.» ⁴ O o Yeesu bía: «Bío kà lé ɓio túara le Dónbeení ɓióní vūahú yi: «Dɛnló mí dòn yí máa na mukāni nùpue yi. O nùpue màkóo mún wi le Dónbeení ɓióní na le wee ɓio yi.»*»

⁵ Bún mǎn ó o Satāni mu fó a vannáa ho Zeruzalɛɛmu, á vaá yòò dɛnía wo le *Dónbeení zí-beení ɓún-tlahú, ⁶ ò o bía nɔn wo yi: «Ká fo lé le Dónbeení Za ɓio bon kɛ́nkɛ́n, á ũ yén lii ho tá yi, lé ɓio mu túara: «Le Dónbeení á à na le ɓii mí wáyí tonkarowá yi á ɓa à cǎn fo á líí wíoka à bàrá, bèra a na à ũ zeñ yí tɛii làa huee ɓúí.»†»

⁷ O o Yeesu bía nɔn wo yi. «Mu mún túara le Dónbeení ɓióní vūahú yi kà: «Yí vɛ vɛ yi khúaa ũ Núhúso Dónbeení ɓii yi hārì lòn wizoñ-kéni.»‡»

⁸ O o Satāni mu pá ɓíníá fó a yòoraráa le ɓúee ɓúí na dɔndɔn wán, á yòò zéenia ho tá kána ɓúenɓúen, lè mí nàfòró, lè mí semu na wi há yi làa wo, ⁹ ò o bía nɔn wo yi: «Í i na ɓio kà ɓúenɓúen foñ ká fo tà líí fàrá ũ nɔnkóɓúná wán à ũ ɓúaaníá mí.» ¹⁰ O o Yeesu wáa bía nɔn wo yi: «Lé ɓín, Satāni! Mu túara le Dónbeení ɓióní vūahú yi: «Ū Núhúso Dónbeení lé yia á ũ ko á ũ ɓúaaní, á mún sá na orén mí dòn yi.»§»

¹¹ O o Satāni wáa wà ò o día a Yeesu. A le Dónbeení wáyí tonkarowá ɓuara a cǎn, á ɓueé wó ɓio ó o màkóo wi yi nɔn wo yi.

O Yeesu ɓúakáa mí tonló ho Kalilee kǎhú yi
(Maaki 1.14-15; Luki 4.14-15)

¹² Wizoñle ɓúí, ó o Yeesu ɓá le o Zán ɓa dó ho kàsó yi, ó o wà van ho Kalilee kǎhú. ¹³ O yí kará ho Nazarɛete yi, ò o wà van vaá kará ho *Kapɛɛnayuumu lóhó yi. Ho lóhó mu wi ho Kalilee vū-beení ɓii, ho Zabulon lè ho Nɛfutalii lùà na ɓín yi. ¹⁴ Mu wó kà síí, á há ɓióní na le *Dónbeení ɓi-cúa fɛero *Ezayii bía à ɓii sí. O bía:

¹⁵ «Ūnén Zabulon lè ũnén Nɛfutalii kána na wi lè ho vū-beení cǎn ho Zurudɛn ɓúhú yi. Ūnén Kalilee na lé bía yínɔ́ ɓa *zúifúwa kǎhú.

¹⁶ Mí nén nípomu na lá wi le tǐbíri yi á mɔn mu khon-beení.

Mí nén na lá kará mu húmú kǎhú yi mu yuumu yi á mu khoomu ló wán.*»

¹⁷ Lé ɓún ɓii wán ó o Yeesu wáa ɓúakáa wee bue le Dónbeení ɓióní. Bío kà lé ɓio ó o hía wee ɓio: «Mí khí mu bè-kora wéró yi à bè le Dónbeení yi. Lé le *Dónbeení bɛɛni ɓueé ɓó.»

(Maaki 1.16-20; Luki 5.2-11)

¹⁸ Bío ó o Yeesu hía wee vará á bá ho Kalilee vū-beení, ó o mɔn ɓa ce-pawá nùwá ɓun. Ba léé maá zàwa, o Simɔn na ɓa mún wee ve làa Piere, lè mún za

* 4:4 Mi lorí Lándá zéeníló vūahú (Deutéronome) 8.3 † 4:6 Mi lorí Lení vūahú (Psaumes) 91.11-12

‡ 4:7 Mi lorí Lándá zéeníló vūahú (Deutéronome) 6.16 § 4:10 Mi lorí Lándá zéeníló vūahú

(Deutéronome) 6.13 * 4:16 Mi lorí Ezayii vūahú 8.23-9.1

Andere. Ba wee yénní mí zùán dé mu ñumu yi. ¹⁹ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Mi 6uee bè miì, á ì wé á 6a nùpua lé bía á mi wé è yí á à 6ua à 6uennáa 1 cón làa bío mi wee paráa 6a cewà bío síi.» ²⁰ A 6a dèenía kúaará mí zùánwà à 6a bò là a Yeesu wà.

²¹ Bío ó o vá van òlínú, ó o tìn mòn maá zàwa nùwá ñun búí. Ba lé o Zebedee nùwá, o Zaaki là a Zán. Ba wi mí woohú yi lè mín maá, á wee wíoka mí zùánwà. O o Yeesu von 6a. ²² Mí lahó yi, á 6a ló díá mí woohú lè mín maá, à 6a bò là a Yeesu wà.

(Luki 6.17-19)

²³ O Yeesu hía wee vará ho Kalilee kòhú búenbúen yi, á wee kàrán 6a nùpua 6a *zúifùwa kàránlò zíní na wi bín yi, á wee bue le *Dónbeení b'éení bín-tente. O wee weé 6a nùpua na mu vámú lè mí síiwá búenbúen tò. ²⁴ O Yeesu yèni ló fò ho Siirii kòhú búenbúen. A 6a wee 6ua bía mu vámú lè mí síiwá wee beé lò, làa bía sánia wee jí bío cèrèe bío yi à 6uennáa o cón: Bía 6a cínáwa wi yi, làa bía á le dándàhíoní wi yi, lè 6a mùamúawá, ó o Yeesu wee weé 6a. ²⁵ Ba zámá-kúii hía wee bè o yi. Ba wee lé ho Kalilee lè há Lórá Bío Pírú kána yi, lè ho Zeruzalemu lóhó yi, lè ho Zudee kòhú yi, lè há kána na khíi lè ho Zurudén muhú món.

5

O Yeesu kàránna 6a nùpua le bútee wán

(Luki 6.20-23)

¹ Ká a Yeesu mòn bán minka nì-kúii so, ó o yòora le 6úee yòó kará. O o nì-keninia wà 6ueé 6ó a yi. ² O o wáa lá le bióní ò o wee kàrán 6a ká síi:

³ «Bía zū le mí khon mí yiwa bán ñúná sí,
lé bío le Dónbeení b'éení á 6a níní wi yi.

⁴ Bía wee wá, bán ñúná sí,
lé bío le Dónbeení khíi híi 6a sía.

⁵ Bía wayika bán ñúná sí,
lé bío ho tá na le Dónbeení dó mí ñii le mí ì na, á bío á à sí 6a yi.

⁶ Bía le Dónbeení síi bío wéró poni wee 6úe, bán ñúná sí,
lé bío á bío 6a wee ca á 6a à yí á mu ñii ì sí.

⁷ Bía zū mí ninzàwa makárí bán ñúná sí,
lé bío le Dónbeení mún khíi zūn 6a makárí.

⁸ Bía hácírí bò le Dónbeení bío mí dòn wán bán ñúná sí,
lé bío 6a khíi mí le Dónbeení.

⁹ Bía wee wé à ho h'éerá keñ bía làa ba páanía wi pàahú bán ñúná sí,
lé bío le Dónbeení khíi ve 6a le mí zàwa.

¹⁰ Bía 6a wee beé lò lé bío 6a wee wé bío le Dónbeení síi vá yi bán ñúná sí,
lé bío ho wáayi b'éení bío sá 6a yi.

¹¹ Ká 6a nùpua wee là mia, á wee beé mí lò, á wee fúta hā sabíoní lè mí síiwá mí dání yi ínén bío yi, se mí ñúná sí. ¹² Mí zámaka, mí le mí sía wa làa sòobé, lé bío le Dónbeení búia beení pan mia ho wáayi mu bío yi. Mu bon, lé ká síi á 6a beéaràa le *Dónbeení ñi-cúa f'erowá na dú mí yahó lò.

(Maaki 9.50; Luki 14.34-35)

¹³ «Minén ka lòn yámú ho ðímíjá nùpua t'ahú. Ká mu yámú yonyoró ló mu yi, á 6a à wé kaka á mu ù bíní ì zorá. Mu cúnú máa keñ ká mu yínón à lée yénní mu kúia à 6a nùpua wé yonka.

¹⁴ «Minén ka lòn khoomu ho ðímíjá nùpua t'ahú. Ho lóhó na son le 6úee wán wé ðín ðenkhéen. ¹⁵ Ba máa wé dé f'ntání à búin yi làa láahó. Ba wé dé

le bàrá hen na le ko le bàrá yi, à bía wi le zli yi búenbúen kerí mu khoomu yi. ¹⁶ Minén mún ko mi kerí lòn khoomu 6a núpua yahó, bèra a na ká 6a mən mu bè-tentewà na mi wee wé, à 6a 6úaaní mìn Maá na wi ho wáayi.

O Yeesu kàrdanna 6a núpua ho lándá bio dání yi

¹⁷ «Mi yí leéka le 1 6uara á wà 6ueé búe o *Moyiize lándá lè 6a ɲi-cúa fɛerowá kàránló ɲúhú dé. Bùeé. I wà 6ueé tí mu ɲii lé bío. ¹⁸ Le 1 mí ho tǔiá na mia: Hàri ho wáayi lè ho tá à mía kaka, á ho lándá 6àn bín-za na khúekhúe á máa fá ho ɲii, fúaa mu bío búenbúen véro. ¹⁹ Lé bún nɔn ká yía wó khon há lándáwá mu 6àn dà-za búti dání yi, á wee kàrán 6a núpua le 6a wé wé làa bún, wón 6ànso khíi kerí cínú ho wáayi béení yi. Ká yía 6èn wee tà bè ho lándá yi, á wee kàrán 6a núpua le 6a wé wé làa bún wón 6ànso khíi wé o ní-beení ho wáayi bá-zámu yi. ²⁰ Le 1 bío mu na mia: Ká mi yí máa bè bío le Dónbeení le mí wé yi á yí po ho *lándá bio zéeniłowa lè 6a *Farizléwa, á mi máa dàni máa kerí ho wáayi bá-zámu yi.

Ho héerá kerllo minén lè 6a núpua na ká pàahú bio

²¹ «Mí ɲá à 6a bía bío ká nɔn wán 6úaa wa yi: «Yí búe núpue.»* Yía wó ní-búe á 6ànso 6a à 6ua á à varáa le cítií fliníi. ²² Ká ínén màhá à bío á à na mia: Yía sli cá mìn za yi, wón 6a à 6ua á à varáa le cítií fliníi. Yía bía le mìn za lée bɔnbú, wón 6ànso á ho lándá tǔiá fɛerowá ko 6a cíti. Á yía bía le mìn za lé o khéero, wón 6ànso ko ò o dé le Dofníi dshú yi. ²³ «Ká fo wà 6ueé wé mu hámu á à na le Dónbeení yi mu hámu cínú láhó yi, ká ũ hácirí 6uara le fo wó khon lè mi nínza ó o sli wee cɪ fon, ²⁴ à ũ bàrá ũ hámu mu hámu cínú láhó yi, ká ũ lén va a cɔn à mi vaá véení mu. Ká bún wó wó, à ũ màhá 6uee wé ũ hámu à na le Dónbeení yi.

²⁵ «O búti lá le fo wó khon làa mí sli, ó o von fo le cítií fliníi, à tǔnén na wó khon à fèn wé le ɲii dà-kéní làa wo ho wshú wán ká mi dñn yí vaá dšn. Ká bún mía á wón vaá dé fo o cítií fliníi yi, á wón 6èn á à yèremá khíi dé fo o paro níi yi o ò dé ho kásó yi. ²⁶ Le 1 mí ho tǔiá na fon: Ho kásó mu á fo máa lé yi hùúu, ká ũ yí wá le wári na á fo ko à ũ na búenbúen á yí tíira ɲii.

Mi yi le mi sía vá núpue 6àn háa yi
(Matiye 18.8-9; Maaki 9.43, 47-48)

²⁷ «Mí ɲá à 6a bía bío ká: «Yí wé há-fé táá bá-fé.»† ²⁸ Ká ínén màhá à bío bío ká á à na mia: Yía lora mìn za 6àn háa á sli vá a yi, se 6ànso fó a wó mí yilera yi. ²⁹ Ká mu lé ũ nín-tǔáni yère wee dé fo mu bè-kohó wéro yi, à ũ còkon le lèe día. Mu sáaaní à ũ sánia bío búti yí kerí bún, á po bío há ɲii sú à 6a lèera dó le Dofníi dshú na máa hí lùe yi. ³⁰ Ká mu lé ũ nín-tǔáni níi wee dé fo mu bè-kohó wéro yi, à ũ kúii le lèe día. Mu sáaaní à ũ sánia bío búti yí kerí bún á po bío há ɲii sú á fo ò zoráa le Dofníi dshú na máa hí lùe yi.

O búti yi dñndñn ɲa mìn háa
(Matiye 19.7-9; Maaki 10.11-12; Luki 16.18)

³¹ «Mu túara: «Yía le mí ì ɲa mìn háa, á 6ànso ko ò o wé mu yaamu fáaró vùahú à na a yi.»‡ ³² Ká ínén màhá wee bío mu na mia: Báa na día mìn háa, à 6àn háa mu ɲon yí fó báa, ká a wà vaá yan bá-veere, se lé 6àn báa mu dó a ho bá-fénló yi. Á yía mún fó a háa na 6àn báa día wo á yan, wón mún lé o há-fé.

* **5:21** Mi lorí Léro vùahú (Exode) 20.13; Lándá zéeniło vùahú (Deutéronome) 5.17 † **5:27** Mi lorí Léro vùahú (Exode) 20.14; Lándá zéeniło (Deutéronome) vùahú 5.18 ‡ **5:31** Mi lorí Lándá zéeniło vùahú (Deutéronome) 24.1

Mi wé yi báa bío húúu

³³ «Mi mún já à 6a bío nən wán 6úaawa yi: «Bíó fo báa le Dónbeení yahó le fo ò wé à ù yí khíní yi. Wé mu.»³⁴ ³⁴ Ká 1nén mahá wee bío mu na mia: Mi yí báa húúu. Mi yí báa lè ho wáayi, lé bío á bín lé le *Dónbeení béení lùe. ³⁵ Mi yí báa lè ho tá, lé bío á hón lé le Dónbeení zení bèenii. Mi yí báa lè ho Zeruzalemu, lé bío á hón lé 6a bá-zàwa béé lóhó. ³⁶ Yáá mún pá yí báa lè ù jùhú, lé bío le jùn-váni dà-kéni mí dòn 6àn cemu lé le 6àn bímu á fo yí dà máa wé. ³⁷ Mi wé le úuu, à mi òn bñn wán. Ká mi le 6ùéé, à mi òn bñn wán. Ká bío mi wee bñn báa à bè mu wán bñn wee lé o *Satáni yi.

Mi wé yi ò yúaa mín wán

(Luki 6.29-30)

³⁸ «Mi já à 6a bía: «Ká yia fia mí ninza yère á 6a mún ò fio 6ànso yère. Yia kéra mí ninza jin-kéza á 6a mún kén 6ànso jin-kéza.»³⁹ ³⁹ Ká 1nén mahá wee bío na mia le ká a nĩ-súmú wi ò o wé mu bè-kora làa mia, à mi día le o wé. Hen ká a 6úí dó ù nĩn-ťlání sáahó yi, ù jĩ mu yi ká ù yèrémá hĩa so dá a yi. ⁴⁰ Hen ká a 6úí le mí ì cíťi làa fo á à fèráa ù báká, ù bè ù kán6un ho wán na a yi. ⁴¹ Ká ho pánká ton-sá 6úí kíkkaa foñ le ù sè bío 6úí à varákaráa ho kilomεetera dà-kéni, à ù sè mu à varákaráa hã kilomεeterewa bío jun làa wo. ⁴² Yia flora bío ù cón, à ù na mu wo yi. Yia le mí ì ke bío ù cón à ù yí pĩ.

Mi wé warí mi zúkúsa

(Luki 6.27-28, 32-36)

⁴³ «Mi já à 6a bía: «Fo ko á ù warí mí ninza ká ù jin ù zúkúso.»⁴⁴ ⁴⁴ Eε ká 1nén wón wee bío mu na mia: Mi warí mi zúkúsa. Mi wé fio na bia wee beé mí lò yi, ⁴⁵ lé bñn á à zéeni le mí lé mĩn Maá na wi ho wáayi zàwa. Orén lé yia wee wé à le wii há 6a nĩ-súmáa lè 6a nĩ-tentewá wán. O wee wé à ho viohó tè bia térénna làa bia yí térénna cón. ⁴⁶ Ká bia wa mia lé bán mí dòn á mi wa, á mi wee leeka le mí so pá à bñn ì yí cúnú mu món le? Hári 6a *lànpo féwáa wee wé ká síi. ⁴⁷ Ká mĩn zàwa le mĩn hĩnni lé bán mí dòn mi wee tēni yi, se mi so pá yú bío wó lé? Hári bia yí zú le Dónbeení wee wé ká síi. ⁴⁸ Mi wé 6a nùpua na jii tun làa bío á mĩn Maá na wi ho wáayi tentemu jii tunnáa bío síi.»

6

O Yeesu kàránlò na ó o nən mu hāmu wéró dāni yi

¹ «Héyii! Hen ká mi wé le mí ì wé bío le Dónbeení lándá bò, à mi yí wé mu le 6a nùpua mí. Ká mi wó mu 6a mən, á mi máa yí cúnú mĩn Maá na wi ho wáayi cón. ² Hen ká fo wé le fo ò há mu bío lè 6a nĩ-khenia, à ù yí yényení mu le 6a nùpua jí làa bío 6a nĩ-khàwa wee wéráa mu ho kàránlò zíní lè há bonfúaa yi bío síi. Ba wee wé mu à cà lè le yèni. Le 1 mĩ ho tũiá na mia: Bánsowa so yú mí cúnú vó. ³ Eε ká unén, fo wé le fo o há mu bío lè 6a nĩ-khenia, à ù yí le hári mĩn bñnlo binbirí à zũr dèè 6úí mu yi. ⁴ Le mu hāmu mu à wé bío na sánkaa wó. A mĩn Maá na wee mi mu bío na sánkaa á à na mu cúnú foñ.

O Yeesu kàránlò na ó o nən ho floró le le jii lĩró dāni yi

(Luki 11.2-4)

⁵ «Hen ká mi wé wee fio, à mi yí wé lè 6a nĩ-khàwa bío síi. Bán wee wé òn ho kàránlò zíní làa hen na há wána fò mĩn yi à wéráa mí floró, bèra a na à 6a

§ 5:33 Mi loñ Levii nùwá vùahť (Lévitique) 19.12; Miló vùahť (Nombres) 20.3; Lándá zéeniłó vùahť (Deutéronome) 23.22-24 * 5:38 Mi loñ Léro vùahť (Exode) 21.24; Levii nùwá vùahť (Lévitique) 24.20; Lándá zéeniłó vùahť (Deutéronome) 19.21

nùpua búenbúen wé mi 6a. Le 1 mí ho tûiá na mia: 'Ba yú mi cúnú vó. ⁶ Εε κά ũnén wé le fo o fio, à ũ yòo zo ũ zli à pe ho zùajii, à ũ fio mìn Maá Dónbeenĩ yi. Le làa fo páania zoó wi bín. A lerén na zú bío fo zoó wee wé á à na mu cúnú foñ.

⁷ «Hen ká mi wé wee fio, à mi yí ðín la há minka bióni yi làa bío á bia yí zú le Dónbeenĩ wee wéráa mu. Ba wee leéka le ká mí yí bía cèrèé á le Dónbeenĩ máa jí mí cún. ⁸ Mi yí wé bío 6a wee wé 6àn síi, lé bío á mìn Maá Dónbeenĩ á fèra zú bío mi màkóo wi yi vó, ká mi ðín yí flora.

⁹ «Mi wé wee fio, à mi fio ká síi:

Wàn Maá na wi ho wáayi,

wé à 6a nùpua zúr le fo lé le Dónbeenĩ na 6àn síi mía.

¹⁰ Dí ũ béeñi há làa búenbúen yi.

Le ũ síi bío wé ho tá wán làa bío mu wee wéráa ho wáayi bío síi.

¹¹ Há wen lé mu bè-díni na ko làa wen ho zuia.

¹² Sén wa bè-kora díá, làa bío á warén mún wee tà sén díá à na bia wó khon làa wen yi.

¹³ Pa wen bío wee khà wen dé mu bè-kohó wéro yi bío yi. Káni wen o *Satáni níi yi.

[Le béeñi, là ho dànló, là ho cùkú bío sã foñ fèèè. *Amiina.]

¹⁴ «Ká bia wó khon làa mia bío á mi wee tà sén díá, á mìn Maá na wi ho wáayi mún wé è sén mi bè-kora á à díá. ¹⁵ Ká mi yí máa tà sén díá na 6a yi, á mìn Maá na wi ho wáayi mún máa wé è sén mi bè-kora máa díá.

¹⁶ «Hen ká mi wé lù mi jini, à mi yí sè mi yara làa bío á 6a ní-khàwa wee wé wéráa mu. Ba wee wé sè mí yara à 6a nùpua búenbúen zúr le 6a lù mí jini. Le 1 mí ho tûiá na mia: 'Ba yú mí cúnú vó. ¹⁷ Εε κά ũnén wé le fo ò lí ũ jii à ũ sèè ũ yahó, à wioka ũ jùhú sese, ¹⁸ bèra a na à 6a nùpua yí zúr le fo lù ũ jii. Mìn Maá Dónbeenĩ mí ðòn na wi le lùè na sànkáa yi á man bío fo sànkáa wó. Orén lé yia á à na ho cúnú foñ.»

Ho náfòró binbirí bío

(Luki 12.33-36)

¹⁹ «Mi yí sá ho náfòró ká là miten ho ðímíjá yi. Ba sùn6owa là 6a làkábúawa wi bín á à yáa ho. Ba kònlowà wee wé háaka há wonna ká 6a zoo juaa ho. ²⁰ Ho wáayi lé bín á mi sá ho náfòró binbirí bàrà yi à ká là miten. Bín á sùn6owa táá làkábúawa máa yí ho máa yáa. Kònlowà mún yí dà máa yóò háa woohú bín á máa juaa bío. ²¹ Mu bon, hen na á ũ náfòró wi yi lé bín á ũ síi búenbúen á à dé yi.

²² «O nùpue yío lé o sánia fíntání. Ká ũ yío se, á ũ sánia búenbúen á à kerí mu khoomu yi. ²³ Ká ũ yío yí se, á ũ sánia búenbúen á à kerí le tibírí yi. Hen ká mu khoomu na wi foñ hía yèrémáa wó le tibírí, à ũ loí bío le tibírí mu á à kerínáa cícíci.»

(Luki 16.13)

²⁴ «Nii woon yí dà máa sá máa na júnása nùwã jùn yi. O ò jín o ní-kéní ká a warí yia so. O wé è jí o ní-kéní bióni, ká yia so ó o máa kònbí. Mi yí dà máa sá máa na le Dónbeenĩ yi ká mi mún pá henía le wárí caró bío.»

Mi dé mi sã le Dónbeenĩ yi

(Luki 12.22-31)

²⁵ «Lé bún non á í wee bioráa bío ká á à na mia: Mi wé yí yáa mi yilera mi mukáni bío yi, le mi ì yí mu bè-díni là mu bè-junii wen, táá mi sánia bío yi, le mi ì yí há sl-zinia wen á à zlí. Le mukáni bío po mu bè-díni, á há sánia bío

po hã s1-z1nia, mu so y1 bon le? ²⁶ Mi loŋ 6a j1nzàwa. Ba y1 máa d1 b1o á mún y1 máa lá d1nló. Ba náa mía, ká m1n Maá na wi ho wáayi máhã pá wee d1ini 6a. A minén so b1o j1nhũ y1 wi y1 po 6a j1nzàwa le? ²⁷ Minén t1ahũ á y1a dà mí mukán1 wizoon1 á à dé wán c1inú mí yilera yáaró b1o y1 so wi le?

²⁸ «Á mí yilera yáaró hã s1-z1nia b1o y1 so j1nhũ wi le? Mi loŋ le p1iilè. Le y1 máa sá d1e, á mún y1 máa t1 s1a. ²⁹ Le 1 b1o mu na mia: Hàri o *Salomón lè mí cùkú búenbúen ká wón pá y1 zã s1a na se yú lerén 6úu y1. ³⁰ Ká le Dónbeen1 wee donkhueé le j1ni ká s1i, d1o wé keŋ ho zuia ká ho y1ró à 6a c1i le, à sònkú minén á le è wé kaka máa z1ini. Mi s1adéro le Dónbeen1 y1 6ènt1n fòora.

³¹ «Àwa, á mí wé y1 yáa mi yilera à d1n b1o le lée webio mi ì dí tàá lée webio mi ì ju, tàá le mi ì y1 hã s1a wen á à z1. ³² Mu bon, b1a y1 zú le Dónbeen1 búenbúen wee d1n cà b1n f1e, ká minén m1n Maá na wi ho wáayi wón zú b1o ko làa mia. ³³ Mi le mi yara s1 le Dónbeen1 béen1 b1o làa b1o térénna le c1n, á b1o ká búenbúen á le Dónbeen1 á à na mia. ³⁴ Mi cén y1 yáa mi hácir1 ho y1ró b1o y1. Lé ho y1ró b1o wi lè mí wõhũ. Hã wizoon1 lè mí dá-kén1 kén1 bè-wénia á à kãna hã.»

7

Mi wé y1 citi núpue à siini j1nhũ

(Luki 6.37-38, 41-42)

¹ «Mí wé y1 citi núpue à siini j1nhũ, á le Dónbeen1 mún máa citi mia á máa siinia j1ná. ² Lé b1o á b1o mí wee siini lè 6a núpua j1ná, lé b1n 6àn s1i le Dónbeen1 khii siininaa mi j1ná. Le w1ló d1e na á mí wee m1nzã lè mu b1o, lé dén 6àn s1i á le Dónbeen1 á à m1nzã lè mí b1o. ³ Le zóore na wi ù yère y1 á fo y1 zú b1o, à le zàn-d1e na wi mi ninza yère y1 á fo máhã man wee zéeni. ⁴ Fo dà à wé kaka à b1o le mi ninza día le ù lén le zàn-d1e na wi o yère y1, ká le zóore na wi únén yère y1 á fo y1 zú b1o le? ⁵ Y1 m1n á úten na le! Le zóore na wi ù yère y1 lé dío á ù ko à ù lén vé, á ù y1o máhã à mí wéréwéré á à dàŋ ñ lénnáa le zàn-d1e na wi mi ninza yère y1.

⁶ «Mí y1 lá mu b1o na b1o sá le Dónbeen1 y1 à na 6a boon1 y1. Nún-s1, á 6a dà à yèrémá à cúaaka mia. Mí mún y1 kúia ho lóro na yáwá here 6a nòn bùen1 tá le 6a yonka.»

Mi wé cà mu b1o le Dónbeen1 c1n

(Luki 11.9-13)

⁷ «Mí wé fio le Dónbeen1 c1n, á le è hã mia. Mí wé càŋka mu b1o le Dónbeen1 c1n, á mí ì y1. Mí wé 6úan6úa ho woohũ á le è hén ho mi ì zo. ⁸ Lé b1o á y1a wee fio á le è hã, y1a wee cà b1o le c1n, ó ò y1 mu, y1a wee 6úan6úa ho woohũ á le è hén ho ó ò zo.

⁹ «Minén t1ahũ ó o 6úu za flora ho búurú o c1n, ó o so ò na huee wo y1 le? ¹⁰ Tàá ká a flora a ceza o c1n ó o so na háa wo y1? ¹¹ Àwa, á b1o minén na y1 seka á zú b1o se naló mi zàwa y1, à sònkú m1n Maá na wi ho wáayi á à wé kaka máa nanáa mu bè-tentewá b1a wee fio mu o c1n y1?

¹² «B1o mí wi à 6a ñ-vio wé na mia búenbúen à mí mún wé mu 6àn s1i na 6a y1. B1n lé b1o ó o Moyoize làndá lè le *Dónbeen1 j1-cúa f1erowá zéenia.»

Mi bánbá à mí cà le mukán1 na máa vé

(Luki 13.24)

¹³ «Mí zo lè ho zūajii na finia. Lé b1o á h1a 6úaa wõhũ bèró s1, ká 6a núpua na máhã wee bè ho á à hí mu húmú binbir1. B1a wee bè ho á boo. ¹⁴ Ho zūajii

na finía hón wōhū bèrò do, ká bía mǎhá wee bè ho á à yí le mukānī binbirí na máa vé. Bía wee bè ho á yí tà yí boo sese.»

Ba ɲi-cúá fɛɛrowà na bío yí bon wee zūrí kaka?

(Luki 6.43-44)

¹⁵ «Bía le mí lé le *Dónbeení ɲi-cúá fɛɛrowà ká mu yí bon, á mi pa miten bío yí. Ba wee wayí miten lòn pia bío síi, ká ɓa yiwa yí se lòn dakhínkhínwa. ¹⁶ Mí ì zūrí ɓa bío ɓa wára yí. Nía máa wé khé kíkahó wán. A lunkúnsòrò mún máa wé fáa ɓódióhó wán. ¹⁷ Le vǐndɛɛ na se wee wé ha há bía na se. A le vǐndɛɛ na yí se wee wé ha há bía na yí se. ¹⁸ Le vǐndɛɛ na se máa wé ha bía na yí se, á le vǐndɛɛ na yí se máa we ha bía na se. ¹⁹ Vǐndɛɛ lée vǐndɛɛ na yí máa ha há bía na se, dén ñ kúii á à sía á kúee mín wán á à cíí. ²⁰ Lé ká síi á mi ì zūrínáa bía le mí lé ɓa ɲi-cúá fɛɛrowà à ɓa yí nɔn ɓa, há wára na ɓa wee wé yí.»

(Luki 13.25-27)

²¹ «Bía búenbúen na wee ve mi le «Núhúso! Núhúso!» yínɔn bía khíi kerí le Dónbeení bɛɛnī yí. Bía wee wé wán Maá na wí ho wáayi síi bío lé bán khíi kerí mu yí. ²² Le cítii fí nɔnzɔn, á núpua cɛrɛɛ á à bío ò na mií: «Núhúso, wa buera le Dónbeení bióní, á ɲɔn ɓa cínáwa léra ɓa núpua yí, á wó mu yéréké bíowa cɛrɛɛ lè ũ yèni.» ²³ A í wáa à bío ò na ɓa yí: I yí zū mia hùúu. Mí vá lé í nísání, bè-kora wérowá yén.»

Há zǐnī bío ɲun wahiire

(Luki 6.47-49)

²⁴ «Áwa. Núpue lée núpue na wee ɲíí bióní à bè há yí wón ɓánsò bío ɓonmín làa núpue na hácirí wí, á son mí zlí ho ɓúaaahó wán. ²⁵ Ho viohó ɓueé tò, á há ɓónnáa sú cáa, á ho pinpiró và lè mí pánká le zlí mu wán à le yí tò, lé bío le ɲúhú fára ho ɓúaaahó wán. ²⁶ Ká núpue lée núpue na wee ɲíí bióní, ò o yí máa bè há yí, wón ɓánsò bío ɓonmín là a núpue na lé o ɓónbú, á son mí zlí le hònlè wán. ²⁷ Ho viohó ɓueé tò, á há ɓónnáa sú cáa, á ho pinpiró và lè mí pánká le zlí mu wán, á le tò pùpè.»

²⁸ Bío ó o Yeesu bía vó, á ɓa zâamáa wó coon làa sòobɛɛ bío ó o wee kàrán lè ɓa núpua bío yí. ²⁹ Lé bío ó o yí kàránna ɓa núpua lè ho *lándá bío zéenílowa bío síi. Orén wó mu lè ho pánká na le Dónbeení nɔn wo yí.

8

O Yeesu wéera a búeré búí

(Maaki 1.40-45; Luki 5.12-16)

¹ O Yeesu yòò ló le búee wán lion, á ɓa zâamá-kúii bò a yí. ² O o *búeré búí vá ɓueé ɓó a yí, á líí fára mí nɔnkóɲúná wán o yahó, ò o bía: «Núhúso, fo dà à wéé mi ká fo tà.» ³ O o Yeesu líí bò mi níi o wán ò o bía nɔn wo yí: «Í tà mu, wáa wa.» Mí lahó yí, ó o níi dɛɛnía wan. ⁴ Bún món ó o Yeesu bía nɔn wo yí: «Bío wó foñ á ũ yí bío le núpue ɲí. Ká ũ mǎhá vaa zéení ũten lè le *Dónbeení yankaro. A ũ mún wé mu hámu bío na ó o *Moyiize bò le ɓa wé wé mu dání yí, á ɓa búenbúen zūrí ká ũ wan bío bon.»

O Yeesu wéera ɓa dásíwá ɲúhúso ton-sá

(Luki 7.1-10)

⁵ Bío ó o Yeesu vaá wee zo ho *Kapɛɛnyuumu lóhó yí, á ho Oroomu dásíwá ɲúhúso búí vá ɓueé ɓó a yí, á flora a le o séení mí. ⁶ O bía: «Núhúso, í ton-sá dūmaná le zlí yí. O lé o mùamúá, á lò wee be dakhíina.» ⁷ O o Yeesu bía nɔn wo yí: «Í ɓueé wéé wo.» ⁸ A ɓa dásíwá ɲúhúso bía nɔn wo yí: «Núhúso, ũ buenlò

1 zli lée bïo na á ï yí koráa. Na le jii mí dòn, á ï ton-sá pá à wa. ⁹ Inén 1 bεεre júnása wi á ï wee bè bióní yi. A inén mún wi 6a búí jùhú wán, á bán mún wee jí í cón. I le yia va hen à wón va bín. I le o búí buen ò o dèení buen. I le í ton-sá wé bïo na, ò o dèení wé mu mí lahó yi.»

¹⁰ Bïo ó o Yeesu ná hán bióní so, ó o wó coon, ò o bía nòn bía bò a yi: «Le í mí ho túiá na mia: O *Isirayεεle nípomu búenbúen yi á ï ðñ yí fò mín làa núpue na slidéro mií yú yia ká yi. ¹¹ Núpua cèrεε khíí lé lè le wii hèníí lè le téení, á buée kεení ká 6a à dí ho sánú le *Dónbeení bεení ðínní là a *Abarahaamu, là a *Izaakí, là a *Zakoobu. ¹² Ká bía lá ko à 6a níní kεn le Dónbeení bεení yi, bán 6a à ja lée kúia ho khúuhú le tibirí yi, á 6a lée wá á yiwa à vá bín.»

¹³ Bún món ó o Yeesu wáa bía nòn 6a dásíwá jùhúso yi: «Lén khí6o, bïo fo flora á à wé, lé bïo fo dó ù sli mií.» Lé hón pòn-kéní so yi, á 6a dásíwá jùhúso ton-sá á wan yi.

*O Piere bán hio háa lè 6a vánvárowá búí wεéró bïo
(Maaki 1.29-34; Luki 4.38-41)*

¹⁴ O Yeesu van o Piere zli. O vaá yú a Piere mu bán hio háa le dāmu dèe yi à le tēení wee zèé wo. ¹⁵ O o Yeesu buan o níí yi á le tēení khíína. O o háa mu dēenía hínòn nòn ho ðñlò wo yi. ¹⁶ Ho tá yuuní, á 6a buan 6a núpua cèrεε na 6a cínáwa wi yi á buararáa o Yeesu cón, ó o wee bïo à ja 6a cínáwa lén 6a yi. O mún wεéra 6a vánvárowá búenbúen na 6a buan buararáa o cón. ¹⁷ O wó mu bèra a na à le *Dónbeení jì-cúa fεero *Ezayii bïo na ó o bía à wé: «O lá wa lònbee. O fó wa vāmú bò mí wán.»*

*Ba núpua nùwá jun búí na wi 6a bè là a Yeesu bïo
(Luki 9.57-62)*

¹⁸ O Yeesu mòn 6a zāamáa na kínía wo yi, ó o nòn le jii mí ní-kenínia yi le 6a le mí khí lè ho vū-beení món. ¹⁹ A ho lándá bïo zéenílo búí buée 6ó a yi, á bía nòn wo yi: «Nì-kàránlo, í ì bè foñ á à varáa há lùà búenbúen na á ù wee va yi.» ²⁰ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Ba cawanwá yú há kána wee zo. A 6a jínzàwa mún yú mí lenna. Ká a *Núpue Za wón máhá yí yú ho lahó na ó o dà à vúrí yi.» ²¹ O o ní-kenínia ní-kéní búí bía nòn wo yi: «Í ì bè foñ. Ká ù máhá díá le í vaa nùu wán maá vé.» ²² O o Yeesu bía nòn wo yi: «Díá le 6a ní-hía à nùu mí ní-hía, ká ùnén buee bè mií.»

*O Yeesu ðñía ho pinpi-beení
(Maaki 4.35-41; Luki 8.22-25)*

²³ O Yeesu yóó zon ho woohú lè mí ní-kenínia á 6a wá. ²⁴ Cúa-yen à ho pinpi-beení wee vá ho vū-beení wán á wee yànbónka mu jumú kúee ho woohú yi fúaa ho wi ho lí. Mu wee wé ká a Yeesu dūma. ²⁵ O o ní-kenínia vá buée 6ó a yi, á sñía wo, á 6a bía nòn wo yi: «Núhúso, wa à hí. Kání wen.» ²⁶ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Lée webio nòn á mi zánanáa? Mi sña déro mií bēntñ fòora.»

O o wáa líí hínòn, á yóó nāmakaa ho pinpiró lè mu jumú na wee yànbónka yi, á mu wó tétété. ²⁷ Ba búenbúen á mu wó coon, á 6a wee bïo mín yi: «Páa! O núpue mu lé o yén síí ká? Hári ho pinpiró lè mu jumú ó o biaráa, á mu pá bò a bióní yi.»

*Ba núpua nùwá jun cínáwa ja lénlò bïo
(Maaki 5.1-20; Luki 8.26-39)*

²⁸ Bïo ó o Yeesu khíí dòn ho Kadaraa kōhú yi, á núpua nùwá jun búí ló 6a ní-hía nùuníí wee sí a yahó. Ba núpua mu 6a cínáwa wi yi á 6a záníí wi fúaa

* 8:17 Mí loñ Ezayii vùahú 53.4

n̄i woon yí máa khà miten à lá ho wōhđ mu. ²⁹ B̄io 6a m̄on o Yeesu á 6a wee bío ká p̄n̄p̄n̄: «Dónbeen̄i Za, lée webio fo lon làa w̄en. Fo 6uara wà 6ueé beé wa lò ká mu p̄ahđ đ̄n̄ yí đ̄n̄ le?»

³⁰ Mu wee wé à n̄n̄b̄ūe-6ooht̄ 6úi kh̄era vaá wee dí. ³¹ A 6a đ̄n̄áwa mu yankaa o Yeesu ká s̄i: «Hen ká ũ w̄i ũ ja w̄en, ũ wáa bío le wa vaa zo ho n̄n̄b̄ūe-6ooht̄ na ká yi.» ³² O o Yeesu le 6a vaa zo. A 6a đ̄n̄áwa mu lò 6a n̄p̄ua n̄wá n̄un mu yi á vaá zon 6a n̄n̄b̄ūe-6e-6e-6e yi. A 6a 6úen6úen yòò lùwa le 6úee wán á kúenkaa líi zon ho v̄u-been̄i yi á h̄urun.

³³ A b̄ia lá wee pa 6a á lùwá lion ho lóhó, á líi lá b̄io wó 6úen6úen á f̄era, s̄n̄kú b̄io wó 6a n̄p̄ua n̄wá n̄un na 6a đ̄n̄áwa lá w̄i yi. ³⁴ A ho lóhó n̄p̄ua 6úen6úen ló wà lée s̄i a Yeesu yahó. B̄io 6a lée yú a, á 6a yanka wo le o s̄ab̄eré ò o lé m̄in k̄hđ yi à lén.

9

O Yeesu wéera a n̄i 6úi na s̄anta h̄urun (Maaki 2.1-12; Luki 5.17-26)

¹ O Yeesu yòò zon ho woohđ á yèr̄emáa káa ho v̄u-been̄i á khú mí lóhó.* ² A 6a 6uan o mùamúa 6úi lè mí d̄amu d̄èè á 6uarar̄a o c̄n̄. B̄io ó o Yeesu m̄on bío 6a d̄or̄aa mí s̄ia wo yi, ó o b̄ia n̄on o n̄i mu yi: «Wán b̄n̄lo, hen̄i ũ s̄i, ũ b̄e-kora s̄era dí.» ³ A ho *l̄andá b̄io z̄eenilowa n̄wá ȳen 6úi wee bío m̄in yi: «O n̄i na ká wee m̄aní mít̄en lè le Dónbeen̄i.» ⁴ O o Yeesu z̄una 6a yilera ó o b̄ia n̄on 6a yi: «Lée webio n̄on á h̄a yile-kora wir̄aa mia. ⁵ Lé mu ȳen bíoró wayi? Lé à b̄io le o b̄e-kora s̄era día lée, táá lé à b̄io le o h̄n̄i var̄aka? ⁶ Ká 1 m̄ah̄á wi mí z̄ūn le o *N̄upue Za yú ho p̄anká ho tá wán à s̄ennáa mu b̄e-kora dí.» O o wáa b̄ia b̄io ká n̄on o mùamúa yi: «Lii h̄n̄i, lá ũ d̄amu d̄èè à ũ kh̄í6o.» ⁷ O o n̄i mu h̄in̄on yòò đ̄n̄, á wà van mí z̄i. ⁸ B̄io 6a z̄amáa m̄on mu, á 6a z̄ána, á wee kh̄on̄i le Dónbeen̄i ho p̄anká na ká 6̄an̄ s̄i na le n̄on 6a n̄p̄ua yi bío yi.

O Yeesu von o Matiye le o bè mí yi (Maaki 2.13-17; Luki 5.27-32)

⁹ B̄ūn m̄on ó o Yeesu ló h̄on lahó so yi wà. B̄io ó o wee kh̄lí, ó o m̄on o n̄i 6úi na 6a le Matiye ká a kará mí tonló lahó yi, á wee fé ho l̄anpó. O o b̄ia n̄on wo yi: «H̄n̄i bè m̄i.» O o Matiye líi h̄in̄on bò a yi.

¹⁰ O Matiye von o Yeesu le ho đ̄n̄ló mí z̄i. Ho *l̄anpó féwá lè 6a n̄i-kora c̄èr̄è wi ho đ̄n̄ló mu đ̄in̄i là a Yeesu lè mí n̄i-ken̄inia. ¹¹ B̄io 6a *Fariz̄ewa m̄on mu ká, á 6a b̄ia n̄on o n̄i-ken̄inia yi: «Lée webio n̄on á mí n̄i-kar̄anlo wee dí lè ho l̄anpó féwá lè 6a n̄i-kora na ká?» ¹² O o Yeesu ja b̄io 6a b̄ia, ó o b̄ia n̄on 6a yi: «H̄éyii! Min̄en! N̄upua na lò hereka so wee wé cá t̄n̄i 6̄anso đ̄n̄i le? B̄ūé. Ba v̄ánv̄arowá lè b̄ia wee wé cá a đ̄n̄i. ¹³ M̄i lén vaa k̄ar̄an le Dónbeen̄i b̄ion̄i na ká à z̄ūn k̄úar̄a: «B̄io á ĩ m̄ákó wi yi lé le yi na se. Ká 6a b̄a-k̄uio na 6a wee wé lè mu h̄amu á ĩ p̄a b̄io.»† M̄i z̄ūn mu sese. In̄én yi 6uara b̄ia wee leéka le mí t̄er̄enna b̄io yi đ̄e. B̄ia z̄ū le mí lè 6a b̄e-kora w̄erowá lè b̄ia á ĩ 6uara b̄io yi.»

O Yeesu b̄ia h̄a n̄in̄i l̄iró b̄io (Maaki 2.18-22; Luki 5.33-39)

¹⁴ O Z̄an Batiisi n̄i-ken̄inia vá 6ueé 6ó a Yeesu yi à 6a wee t̄ua wo yi: «Lée webio n̄on á war̄n̄ lè 6a *Fariz̄ewa wee lí wa n̄in̄i t̄untún, ũn̄én n̄i-ken̄inia yí máa lí mí n̄in̄i?» ¹⁵ O o Yeesu b̄ia n̄on 6a yi: «M̄i wee leéka le b̄ia 6a von

* **9:1** O Yeesu 6̄an̄ lóhó na ó o Matiye b̄ia b̄io hen̄i lé ho Kapēn̄ayuumu. M̄i lōn̄ Matiye v̄uahđ 4.13

† **9:13** M̄i lōn̄ Ozee v̄uahđ 6.6

mu yaamu sánú díiní yara so dà à sè ká a há-fla bàn báa làa ba páania wi le? Bún yí dà máa wé. Éε ká páahú búí khíi dā, ó o há-fla bàn báa ba à lén ba tlahú, bún ká ba máhā wé è lí mí jíní. ¹⁶ Nùpue máa lá nín-ké-flnle bío búí máa la làa báká kfnle. Lé bío ká a wó mu, á le nín-ké-flnle á a wíoka a léε ho. ¹⁷ Làa bún síi, nùpue máa wé kúee *dívén fla sùmàni-kía yi. Lé bío ká a kúaa ho bfn, ká ho hía wee za, á há à nàma, á ho dívén á à kúia, á há sùmàniwa mún n yáa. Ho dívén fla ba wé kúee há sùmàni-fla yi. Ká mu wó ká, á mu búenbúen á à wé se.»

Ba zúifùwa ya-dí hfnló

là a háa búí wééró bío

(Maaki 5.21-43; Luki 8.40-56)

¹⁸ Páahú na ó o Yeesu wee bío lè ba nùpua yi, à bún ba *zúifùwa ya-dí búí buéé dñ, á buéé líí búrá a tá ò o bía: «Í hfnló húrun yí míana, ká ù máhā buen buee bè ù níi o wán o ò vèe.» ¹⁹ O o Yeesu lè mí nì-kenínia hfnòn bò làa wo. ²⁰ Hón páahú so yi, à bún ò o háa búí wee mí mí sèéró fèεε á dñ há lúluúo píru jún à ho máa fi, á vá buéé bó a yi, á zoó tūaa o dà-zínii jì-kání yi là a mún. ²¹ O wee bío bío ká mí yi: «Hen ká í dàrna tūaa o dà-zínii yi mí dòn, á í ì wa.» ²² Bío ó o Yeesu yèrémáa khii mòn wo, ó o bía: «Wàn hfnló, yí zón dèε. Bío fo dó ù síi mií, lé bún wééra fo.» O o háa mu dèénia wan mí lahó yi.

²³ Bío ó o Yeesu wáa vaá dñ ba zúifùwa ya-dí zii, ó o wáa mòn ba sí-búawá à ba wíokaa mítén vó o nì-hío nùuló bío yi, lè ba zāamāa na wee wá ká ba a zúnzúra. ²⁴ O o bía: «Mi lé lè ho khúuhú. O hfnzo-za mu yí húrun, o léε yía na duma.» A ba wee yáa mí jíní yi na a yi. ²⁵ Bío ba zāamāa ló vó, ó o Yeesu yóó zon le zii yi, á zoó fú o hfnzo-za níi yi, ó o líí hfnòn, ²⁶ á mu jhá ho kshú búenbúen yi.

Ba muiiwá là a níi na o cfná wi yi wééró bío

²⁷ Bún món ó o Yeesu ló bfn wá. Bío ó o wee khíi, á muiiwá nùwā jún búí bò a yi ká ba a wāamaka: «*Daviide Za, makári wen.» ²⁸ Bío ó o Yeesu vaá dñ le zii, á ba muiiwá mu buéé bó a yi, ó o tūara ba yi: «Mi láa mu yi le í dà wee wéé mia le?» A ba le: «Úuu, Núhúso, fo dà mu.» ²⁹ O o Yeesu wáa dñ ba ylo, ò o bía: «Le mu wé làa bío mí láaráa mu yi.» ³⁰ A ba ylo dèénia wee mí. O o Yeesu henia bío ká nòn ba yi: «Háyá, nùpue yí ko ò o jí bío wó mia ká.» ³¹ Ká bío ba wá, á ba wee bío o Yeesu bío ho kshú búenbúen yi.

³² Páahú na á bán wee lén yi, à bún ba guan o níi búí buararáa o Yeesu cfn, cfná búí wi o yi, ó o yí dà máa bío. ³³ O o Yeesu jòn o cfná mu léra, ó o níi jii dèénia fá á wee bío. A ba zāamāa wó coon mu bío yi, á ba wee bío: «Warén *Isirayεele nípomu yi á wa dñn yí mòn bío ká bàn síi huúu.» ³⁴ Ká ba *Farizéwa bán bèn wee bío: «Mu lé ba cfnáwa jhúhúso lé yía wee na ho dàrló wo yi ò o ja lè ba cfnáwa lén bíi ba wi yi.»

Ba zāamāa makári guan o Yeesu yi

³⁵ O Yeesu wee héε lé há ló-beera lè há ló-zawa yi, á wee kárán ba nùpua ba *zúifùwa káránló zíní yi. O wee bue le *Dónbeení béeení bfn-tente, ká a wéé mu wámú lè mí síiwá búenbúen na tò ba nùpua. ³⁶ Ba zāamāa na ò o wee mí á makári guan wo yi. Lé bío ó o mòn á ba san, á yilera lúnkaa. Ba ka lòn pia na paro mia. ³⁷ O o wáa bía non mí nì-kenínia yi: «Ho dfnló bon dñ cèrèε, ká ho lárówá lé bíi yí boo. ³⁸ Awa. A mi fio o mshú bánso yi le o wíoka na ba ton-sává le ba lá ho.»

10

O Yeesu tonkarowà pirú ñun yènnáa
(Maaki 3.13-19; Luki 6.12-16)

¹ O Yeesu hueekaa mí ñi-kenínia pirú ñun á nɔn ho dànló 6a yi á 6a wé ña lè 6a cínáwa lén bía 6a wi yi á mún wɛɛ lè mu vāmú lè mí sífáwá búenbúen. ² Hla ká lè o tonkarowá pirú ñun yènnáa: O nín-yání tonkaró lè o Simɔn, na 6a mún có yèni làa Piere, lè mín za Andere, là a Zaaki lè mín za Zàn na lè o Zebedeé zàwa. ³ A dé o Filiipu là a Baatelemi, o Toma là a lànpó fé Matiye, o Alifée za Zaaki là a Tade, ⁴ o Simɔn na lè 6a Zelootewa* kuure nùpua ñi-kení, là a Zudaa Isikariote na khíi dé o Yeesu mí zúkúsa níi yi.

O Yeesu tonkaa mí tonkarowá pirú ñun
(Maaki 6.7-13; Luki 9.1-6)

⁵ Bán báawa pirú ñun so lè bía ó o tonkaa, á heníia bío kà nɔn yi: «Mi yí va há kána na á bía yínɔn 6a *zúífúwa kará yi, á mún yí zo ho *Samaríi kǎhú lórá yi. ⁶ O *Isirayɛele ñipomu na ka lòn pia na vúnun bán lè bía mi va cǎn. ⁷ Mi lá ho wǎhú wá, á bío ká lè bío mi wé bue: Le *Dónbeení bɛɛní á sùaráa. ⁸ Mi wɛɛ 6a vánvárowá. Bía húrun á mí véení. Ba búeréwá á mí wɛɛ, á ña 6a cínáwa lén bía 6a wi yi. Mi yú mu làa káamáa, á mí 6ɛn mún wé na mu làa káamáa. ⁹ Mi yí lén làa sánú, táa wári. Hári le wén-wíníwá á mí yí 6ua. ¹⁰ Mi yí 6ua puure. O búii yí 6ua báká táa nakáa á séení hla ó o zǎ. O búii yí 6ua búin-za. I bía búin lè bío ó o ton-sá ko lè mí ñii dínló. ¹¹ Mi wé vaá zon lóhó lée lóhó yi, á mí cá yía á á tà mí ì làa o wán, á kɛɛní wón 6ánsó cǎn fúaa mí léro ho lóhó mu yi. ¹² Mi wé vaá zon zii lée zii na yi, á mí bío le ho hɛɛrá á kɛn le zii mu nùpua wán. ¹³ Ká bía wi le yi á tá mí bío, á mí hɛɛrá á á kɛn 6a wán. Ká 6a pá mí bío, á mí fé mí hɛɛrá tɛɛní. ¹⁴ Mi wé vaá zon zii, táa lóhó na yi, ká bía wi bín pá mí bío á le mí máa ñí mí cǎn, ká mí wee lè bín, á mí púaa mí zení khúnkhúni kúia. † ¹⁵ Le í mí ho túiá na mia: Le cítii fí nònzoñ, á hón lóhó so nùpua bío na khíi sá 6a yi á á pón bío sá ho *Sodɔmu lè ho Komɔre lórása yi.» †

O Yeesu bia le lònbee na yòó lua bío
(Maaki 13.9-13; Luki 21.12-17)

¹⁶ «Mi ñí bío ká: I wee tonka mia. Mi ka lòn pia na wá vaá zo 6a dakhínkhínwa tǎhú. Mi zún miten 6uaró làa bío 6a háwá zúnáa míten 6uaró bío síi, á wé 6a nùpua na wayika lè 6a 6úaa búuní bío síi. ¹⁷ Mi pa miten bío. Ba nùpua khíi wé è 6ua mia á á varáa ho pánká 6ánsowá cǎn á bán vaá cítí mia. Ba wé è ha mia lè há lábáani 6a *zúífúwa káranló zíní yi. ¹⁸ Ba wé è 6ua mia á vaá díní há kána ñúnása lè 6a bá-záwa yahó bío mí tá mí bío yi. Lé búin mí ì bɛ yi á á zéenináa í bío lè 6arén làa bía yínɔn 6a zúífúwa.

¹⁹ «Hen ká 6a khíi wé 6uan mia vannáa le cítii fliníi, á mí yí le mí yiwa dè bío mí ì láráa mí ñi-cúaa làa bío mí ì bío bío yi. Mi ì yí há bíoní na mí ì bío ho páahú mu yi. ²⁰ Há bíoní mu máa wé mí kúru bíoní. Mín Maá Dónbeení Hácírí lè dío á á dé há mí ñiní yi á mí ì bío. ²¹ Ba nùpua búii wé è dé mín kúru zàwa á á na 6a á búe. Hári 6a maáwá búii á á wé mu 6án síi lè mí zàwa. Ba zàwa búii

* **10:4** Ba Zelootewa lè 6a nùpua na fú wee cítii mín síi bío hení. Ba hla wee fí lè 6a Oromusa lè tífírí yi. † **10:14** Há zení khúnkhúni púaa kúiaró lée bío na 6a zúífúwa wee wé hón páahú so yi ká 6a vaá ló ho ká-veere búii yi á bíniá wá 6ueé zo mín kǎhú. Ká bío hen ká búin lè 6arén zúífúwa wee wé mu làa mín, á zéení le le páaníi mía 6arén làa bía pá le Dónbeení bɛɛní bío páahú. † **10:15** Mi loñ Bío ñúhú 6úɛɛníi vúahú (Genése) 18-19

mún ñ híní mín maáwà wán, á à na 6a 6a à 6úe. ²² Ba ñupua búenbúen á à jin mia bío mi tà mǐ bío yi. Ká yía máhá há mí sli fúaa mu véenii, wón á à fen. ²³ Hen ká 6a khii wee beé mi lò lóhó na yi, à mi lùwí va dà-veere yi. Le 1 mí ho tǔúá na mia: O *Isirayele kǎhú lórá búenbúen á mi máa bëeni máa vé ká a *Núpue Za yí 6uara.

²⁴ «Nì-kenínii na po yía wee kení a wón mía. A ton-sá na po mí ñúhúso wón mún mía. ²⁵ Ká a ñ-kenínii hía ka làa yía kenía wo bío, se bún á à kǎna. Ká a ton-sá mún hía ka le mí ñúhúso bío, se bún á à kǎna. Ká le zì-ñúhú ñi-kǎnle 6a hía wee ve là a *Belezebuule, § á se o zii ñupua á 6a a ve là há yènnáa na yí seka po dén.

Le Dónbeení lé ðio mi wé zǎn
(Luki 12.2-7)

²⁶ «Mi cén wé yí zǎn 6a ñupua. Mu bío na sánkaa búenbúen khii mi, á bío sá yí búenbúen mún khii zúú. ²⁷ Bío á ñ bía ñon mia le tǐbírí yi, à mi mǐ wéréwéré le 6a ñupua jǐ. Bío á ñ hǔmǎnkaa làa mia à mi yòo bue há lòra. ²⁸ Mi wé yí zǎn bía wee búe o ñupue ká 6a yí dà máa búe o mánáká. Le Dónbeení na dà a yáa há sánia là ho mánáká le Dofíní dǎhú na máa hí yi, dén lé ðio mi wé zǎn. ²⁹ Ba jǐnzá-wǐnǐwá búaa ñun so yí máa wé yéé ho tǔmón dà-kéní le? Éé ká hàrí 6a yà-kéní máa kùen ká mǐn Maá Dónbeení yí zú mu. ³⁰ Ká mu lé minén, hàrí mǐ ñún-vání búenbúen á le Dónbeení zú jii. ³¹ Mi wáa yí zǎn dèé, lé mi bío ñúhú wí po 6a minka jǐnzá-wǐnǐwá.

O Yeesu bío tàró tàà mu plǎo
(Luki 12.8-9)

³² «Yia ðín 6a ñupua yahó ò o bía wéréwéré le mí bío sá mǐ, á ñén mún khii bío mu wéréwéré wán Maá na wi ho wáyí yahó le 6ánsó bío sá mǐ. ³³ Ká yía 6èn bía wéréwéré 6a ñupua yahó le mí yí zú mi, á ñén mún khii bío wán Maá na wi ho wáyí yahó le 1 yí zú 6ánsó.

O Yeesu bío wee khéé 6a ñupua
(Luki 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «Mi yí leéka le 1 6uara wá 6ueé dé ho héerá ho ðímǐná yi. Bùéé. 1 yí wá 6ueé dé héerá ho yi. Há fio lé hía á ñ wá 6ueé dé. ³⁵ I wá 6ueé khéé o za le mín maá, á à khéé o nu le mí hǐnló, là a búaa háa le mí yàró háa. ³⁶ O ñupue 6àn zii ñupua lé bán á à yèrémá à wé o zúkúsa. ³⁷ Yia wa mín maá táá mín nu á po mi, wón 6ánsó yí dà máa páaní làa mi. A yía wa mí za táá mí hǐnló á po mi, wón 6ánsó yí dà máa páaní làa mi. ³⁸ Yia yí máa lá mí *kùrúwá pǐ* á bèráa mǐ, wón 6ánsó mún yí dà máa páaní làa mi. ³⁹ Yia wi ò o pa mí mukáni bío wón á à vǐnǐ le. Ká yía máhá vǐnǐa mí mukáni ñén bío yi, wón á à bǐnǐ ñ yi le.

Yia 6uan le Dónbeení ton-sá cǔnú na ó ò yi
(Maaki 9.41)

⁴⁰ «Yia 6uan mia sese, se lé ñén á 6ánsó 6uan sese. A yía 6uan mi se, se lé yía tonkaa mi á 6ánsó mún 6uan se. ⁴¹ Hen ká yía 6uan le *Dónbeení jǐ-cúa fεero búí se lé bío ó o lé le Dónbeení jǐ-cúa fεero, á 6ánsó khii yí 6a jǐ-cúa fεerowá cǔnú na 6a à yí. Hen ká a búí 6uan o ñupue na téréna lé bío ó o téréna, ó o

§ 10:25 Belezebuule: Mu pǎahú ká le yèni mu á 6a zúúfúwa cǎrèé hía zú le lé 6a cǐnáwa ñúhúso na le o Satáni te le. * 10:38 Ho kùrúwá plǎo bío wee zéeni le 6ánsó sá mu hǔmú yi. Hen ká á mu wee zéeni le yía tà a Yeesu bío á zú le bún súaani orén mí beere mukáni.

khíi yí bía térénná cúnú ná 6a à yí. ⁴² Ká nùpue nòn hàrì ho kóo-za yimù cúee ñun-wia bía wi hen na ñúhú mía ní-kení búí yí, lé bío ó o lé í ní-kenínii, wón òanso á à yí mu cúnú máa khi.»

11

¹ Bío ó o Yeesu zéénia mí ní-kenínia vó, ó o ló bín wà, á wà vaá kàrán 6a nùpua ká a bue le Dónbeení bío ho kshú mu lórá yí.

O Zán Batiisi tonkaa 6a nùpua o Yeesu cśn (Luki 7.18-35)

² Bío ó o Zán Batiisi wi ho kàsò yí, ó o ñá bío ó o *Krista wee wé, ó o tonkaa mí ní-kenínia nùwá yen búí ³ le 6a va a tùa wo yí: «Ùnén lé fo á wa ñá bío le fo ko ù bueen léee, tàá wa pá ko à wa lòoní ní-veere?» ⁴ O o Yeesu bía nòn 6a yí: «Bío mi wee ñí làa bío mi wee mi á mi vaa bío na a Zán yí. ⁵ Ba muuiwá yío wee mi, á 6a mùamúawà hínon wee varáka. Ba bùeréwà wee wa. Ba bekewà ñikónna wee ñí mu bío. Ba ní-hía wee vèe. A le bín-tente wee bue na 6a ní-kenia yí. ⁶ Yía yí pá í bío ká a tà mu yí, se wón òanso ñúhú sl.»

⁷ Bío ó o Zán ní-kenínia bínía wà, ó o Yeesu wee bío o Zán mu bío lè 6a zámáa ká síi: «Lée webio á mi van vaá lora le òuure yí? Lée ho konkohó na ho pinpiró wee héε vɪnvá léee? Bùeé. ⁸ A lée webio mí vaá lora? Lée nùpue búí na sía hònbònòn le? Bía wee zí hón sl-seniso á wi 6a pāmá-beera zíní yí. ⁹ A lé o yén mi van bío yí? Lé le *Dónbeení ñi-cúa fεero búí le? Ká mu lé wón, se mi túiá sl. O yáá pá po wón, le í bío mu na mia. ¹⁰ O Zán mu lé yía á le Dónbeení bíoní vūahú bía bío ká síi: «Í ì tonka í tonkaro ò o dí ù yahó á bueé wioka ù wshú. ¹¹ Le í mí ho túiá na mia: 6a nùpua na wi ho ðimíñá yí búenbúen á yla bío ñúhú wi po a Zán wón mia. Éε ká le *Dónbeení béeñí zàwa món-dí mahá pá po a. ¹² Páahú na ó o Zán Batiisi wee zéení le Dónbeení bío yí à buee búe ho zuia yí, á le Dónbeení béeñí bío á 6a wee firáa lè mi sòobée. A bía wee fi làa bñn wi 6a fé mu lè ho pánká. ¹³ Le Dónbeení ñi-cúa fεerowà búenbúen là a *Moyiize làndá á bía le Dónbeení béeñí bío yí fúuu á bueé 6ó a Zán Batiisi páahú. ¹⁴ Ká mi tà le bío bía búenbúen bon, se o Zán mu lé yía lé o *Elii na buenlò bío fèra bía. ¹⁵ Yia wee ñí bío, à wón ñí bío bía sese.»

¹⁶ O Yeesu pá bínía bía: «Ho zuia nùpua á ì dà à tèè lè 6a yén? Ba ka lè 6a háyúwá na lée kará 6a nùpua fémínló lahó yí, à 6a wee háaní na mí ninzawa na zoó le ònfónii yí ká: ¹⁷ «Wa búá há sía san, à mi le mi máa léee yo. Wa bó le yèni, á mi le mi máa wá.» ¹⁸ Mi loñ. Bío ó o Zán buara, á yí máa dí ðín-poni, á mún yí máa ñu ðivén, á 6a le o cñá wi o yí. ¹⁹ O o *Nùpue Za 6èn buara, á bueé wee dí ká a ñu, á 6a wee bío bío ká: «Mi loñ. O ñii na ká yí máa wé bío búí ká mu yínoñ ðínló ðíró làa ðivén ñuló. O lé 6a *lānpó féwá lè 6a ní-kora 6àn bñnlo.» Éε ká le Dónbeení bè-zúñminí wee zéení mí térénló 6a bè-zúñlowá bè-wénia yí.

Há lórá na nùpua pá a Yeesu bío (Luki 10.13-15)

²⁰ Bñn món, ó o Yeesu wee zá lè há lórá na ó o wó mu yéréké biowa cèrèε yí, lé bío á 6a nùpua na wi há yí á yí yèrémáa mi yilera lè mi wára. O wee bío bío ká: ²¹ «Ùnén Korazēn lóhó lè ùnén Betesayidaa lóhó, ho yéréké á à sá mia. Lé

bïo ká mu yéréké bïowa na wó mi cón bàn síi lá wó ho Tiire lè ho Sidôn lórá* yi, se há lórá mu nùpua lá hínòn háání á khuiira há pórókówá záf† á kúaa le sání mi wán, á zééníanáa le mí wi á mí khí mu bè-kora wéroró yi. ²² Lé búñ nòn á ì wee bíoráa mu na mia: Le cítíi fí nònzoñ á ho Tiire lè ho Sidôn lórá lònbee na a yí há, á à wé làa yi minén lònbee yi.

²³ «Èé ká ùnén *Καρεεnayuumu, fo wee leéka le 6a khií lá fo á à yòoráa ho wáayi yi le? Bùéé. Ho nî-hónbó-lóhó lé hía 6a khií líí dé fo yi. Lé bïo ká mu yéréké bïowa na wó ù cón bàn síi lá wó ho *Sodɔɔmu yi, se ho lóhó mu pá lá wi hári lòn zuia. ²⁴ Lé búñ nòn á ì wee bíoráa mu na mia: Le cítíi fí nònzoñ á ho Sodɔɔmu bïo á à wé làa yi ùnén bïo yi.»

O Yeesu dó mìn Maá Dónbeení bārākā
(Luki 10.21-22)

²⁵ Cíinú búñ món, ó o Yeesu bíníá wee bïo bïo ká: «Ì Maá, ùnén lé ho wáayi lè ho tá Nùhúso, 1 wee dé ù bārākā. Lé bïo mu bïo na fo sà mu bè-zúríníni bānsowà lè le hácírí bānsowà yi á fo tà zééníá làa bíá bïo òhúhú míá. ²⁶ Ì Maá, mu bon. Bïo mu wóráa kà lé bïo sí foñ.

²⁷ «Ì Maá dó mu bïo búénbúén 1 níi yi. Nii woon yí zú a Za, ká mu yínón o Maá. A níi woon mún yí zú a Maá, ká mu yínón o Za, làa bíá ó o Za mu wi ò o zééní làa wo.

²⁸ «Minén búénbúén na ho sèró na lí wee beé lò, mi buen 1 cón, á ì na há vùrná míá. ²⁹ Mí lá 1 zúu bè mí wán á díá le 1 kàrán míá. Lé bïo á ìnén wayi, á wee líiní íten, á minén mí beere á à yí há vùrná. ³⁰ Ì zúu na á ì bè mí wán á yí lí, á ho sèró na á ì bè mí wán á mún záyi.»

12

O Yeesu lé yíá á ho Sabaa bïo wi níi yi
(Maaki 2.23-28; Luki 6.1-5)

¹ Cíinú búñ món, ó o Yeesu wee káa há mana búí yi ho *Sabaa zoñ. A le híni dà a nî-kenínia, á 6a wee khé ho ñínlò na bon ñín à là. ² Bïo 6a *Farizéewa man mu á 6a wee bïo là a Yeesu: «Loñ ù nî-kenínia. Bïo 6a wee wé yí ko làa wéroró ho Sabaa zoñ. Wa làndá hò mu.» ³ O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Bïo ó o *Davíide yankaa wó ká arén lè mí nùpua le híni dà á mí ñín yí kàránna yí mòn le? ⁴ O wà zon le Dónbeení pñsóni búkú yi, á zoó lá ho búurú na 6a wó lè mu hámu á 6a là. Ká 6a òn lá yí ko á 6a là ho. Le *Dónbeení yankarowà mí dòn lé bíá á ho làró níi nòn yi.» ⁵ Táá mí so ñín yí kàránna mu o *Moyiize làndá yi, le le Dónbeení yankarowà na wee sá le Dónbeení pñsóni búkú yi, á máa wé bè ho Sabaa làndá yi ká mu òn pá yí nòn wé khe le? ⁶ Lé 1 bïo mu na mia: Bïo wi hen á òhúhú wi po le Dónbeení pñsóni búkú. ⁷ Ká le Dónbeení bíoní vùahú bíoní na le bíá le minén màkóo wi le yi na se yi, ká 6a bà-kùio na 6a wee wé lè mu hámu á mí pá bïo,† á mí lá zú kúará, se bíá yí wó yí khon á mí lá máa síiní òn. ⁸ Lé bïo ó o *Nùpue Za lé yíá á ho Sabaa bïo wi níi yi.»

O Yeesu wééra a níi na bàhó húrún
(Maaki 3.1-6; Luki 6.6-11)

* **11:21** Ho Tiire lóhó lè ho Sidôn lóhó: Há hía le ho Fenisii kshú lò-beera búí. Lé bín á ho wáahú na 6a le Baale wi yi. Hón wáahú so lé hía ó o béé háa na 6a le Zezabele fó zonnáa o Isirayelee kshú yi. Há lórá mu firó bío bíá o Ezekiyeele vùahú yi 26.1-28.19. † **11:21** Hen ká 6a zúífúwa fù wi 6a zéení le mí wi le wéé yi, táá ká 6a wi 6a zéení le mí wi á mí khí mu bè-kora wéroró yi, á 6a wé khuii há pórókówá zí, ká 6a wé kúee le sání mí wán. * **12:4** Mí lorí Samuweele nín-yání vùahú 21.2-7 † **12:7** Mí lorí Ozee vùahú 6.6

⁹ Bún mǎn ó o Yeesu ló bín á wà van 6a *zuifùwa mu kàránlò zli yi. ¹⁰ Mu zoñ à nǎi búii wi bín á bàhó húrun. A bía wi bín wi 6a kooní a Yeesu yi. Lé bǎn nǎn á 6a tùara a yi kà: «Wa làndá yi á nùpue so dà wee weé *Sabaa zoñ le?»

¹¹ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Minén ó o búii pio yà-kéní mí dòn lá wi síi, á wó wó kùera zon le buii yi ho Sabaa zoñ, ó o so máa líi lén wo le? ¹² A bǎo ó o nùpue bǎo jùhú màhá wi po a pio há. A bǎn wa làndá yi, á nùpue dà à wé tentemu làa nùpue ho Sabaa zoñ.» ¹³ Bún mǎn, ó o Yeesu yèrèmaa bía là a nǎi: «Hóoní ù bàhó.» O o nǎi hóonía mí bàhó, á ho dèenía wan òn làa hía so bǎo.

¹⁴ A 6a *Farizíewa wà ló, á bǎo 6a à wé á à yíráa o Yeesu á à búe lé bǎn 6a lée wee wǎaní wán.

O Yeesu lé le Dónbeení ton-sá na le mǎn léra

¹⁵ Bǎo ó o Yeesu zúna mu, ó o ló bín wà. A 6a minka zámáa hò a yi. O o weéra 6a vǎnvárowá búenbúen na wi bín, ¹⁶ ká a màhá henía mu nǎn 6a yi le 6a yí bá mí bǎo na nùpua yi. ¹⁷ Mu wó ká síi, bèra a na ò o jǎ-cúa fèero *Ezayii bíoní na ká à jǎi sí. ¹⁸ Le le Dónbeení bía:

«Yia ká lé í ton-sá na á í mǎn léra,
yia á í hò í tàká wán.
Í síi wan o bǎo yi.
Í ì liiní í Hácírí o wán,
o ò bue í cítii bǎo á à na há síiwà yi.

¹⁹ O làa nùpue máa wǎaní.

O máa wǎamaka bǎo.

Ba máa jǎi a sǎ bonfúaa yi.

²⁰ Le nǎaninle na jǎmaa
ó o máa khé máa día.

A le fǐntání na wee hí

ó o mún máa búe.

O ò 6ua mítén ká síi,
fúaa bǎo ó o térénló bǎo yòó có ló,

²¹ á há síiwà búenbúen màhá à dé mí sía wo yi.»†

*O Yeesu pànká á yí ló Satáni cǎn
(Maaki 3.22-30; Luki 11.14-23)*

²² Ba buan o nǎi búii guararáa o Yeesu cǎn ò o cǎná wi o yi, ó o lé o muíi á mún yí dà máa bǎo. O o Yeesu weéra a, ó o jǎi dèenía fá á wee bǎo, á mún wee mí.

²³ A 6a zámáa wó coon mu bǎo yi, á 6a wee bío: «Yia ká màhá lé o *Daviide Za lée?»

²⁴ Ká bǎo 6a *Farizíewa jǎi mu, á 6a wee bío: «O nǎi na ká á wee jǎi 6a cǎnáwa lén bǎi 6a wi yi là a *Belezebuule pànká, yia lé 6a cǎnáwa jùhúto.» ²⁵ Ká a Yeesu màhá zúna 6a yilera, ó o bía nǎn 6a yi: «Kǎhú lée kǎhú na nùpua wee fi mín yi á à fi ì vé. Lóhó lée lóhó, taá zli lée zli na nùpua wee fi mín yi á jùhú á à búe. ²⁶ Ká bǎo ó o *Satáni te ó o wee bíni jǎi se o wee fi lè mítén. A bía bǎo sá a yi jùhú so máa búe le?»

²⁷ «Mí wee bío le í wee jǎi 6a cǎnáwa lé bío ó o Belezebuule wee na mu bǎn pànká mií. Ká lé bǎn mu wóráa, á yia 6èn wee na ho pànká minén nùpua yi á 6a jǎi lè 6a cǎnáwa lé o yén? Bía làa mia lée dà-kéní bǎn mí bèere yáá wee zéeni le mi bǎo yí bon. ²⁸ Ká le Dónbeení Hácírí lé òo wee na ho pànká ínén yi, á í jǎi lè 6a cǎnáwa, se bǎn wee zéeni le le *Dónbeení bèení á dèenía búe bó mia.

† 12:21 Mí loí Ezayii vǎahú 42.1-4

²⁹ «Nii woon yí dà máa zo pánká bánso zli á máa zoó khuii o níi bío, ká a yí can o pánká bánso mu yí wó. Ká a máhá can wo wó, ó o zoó khuii bío wi o zli búenbúen.

³⁰ «Yia yí wi làa mi, se wón wee fi làa mi. A yia mún yí máa séení mi ho vá kúeemínwánló yí, se wón wee saawani. ³¹ Lé búñ nòn á ì wee bío mu na mia: Ba nùpua bè-kora na 6a wó búenbúen lè há bín-kora na 6a bía búenbúen, á bío khíi sèn ñ díá á à na 6a yí. Ká yia bía khon le Dónbeení Hácírí dání yí, wón 6a khíi máa sèn bío máa díá. ³² Yia bía le bín-kohó o *Nùpue Za dání yí, wón 6a á sèn ñ díá á à na yí. Ká yia bía khon le Dónbeení Hácírí dání yí, wón 6a khíi máa sèn máa díá máa na yí, hàrí ho zuia.»

Le vîndèè semu wé zûrî há bía na le wee ha yi
(Luki 6.43-45)

³³ «Hen ká le vîndèè se, à le bía wé sí. Ká le vîndèè yí se, à le bía máa wé sí. Le vîndèè semu wé zû há bía na lé wee ha yi. ³⁴ Dìhioní yén! Bío mi yí se, á mi dà à wé kaka á à bíoráa mu bío na se. O nùpue bío na wi o síi yí, búñ lé bío ó o wee wé bío. ³⁵ O nùpue na se wón wee wé bío há bín-tentewá, lé bío á bío wí o síi yí se. Ká yia yí se wón wee wé bío há bín-kora lé bío á bío wí o síi yí yí se. ³⁶ Le ì mí ho tûiá na mia: Le Dónbeení cítii fi nònzoñ, á há bín-conconwá na 6a nùpua bía á 6a à zéení ñúhú. ³⁷ Lé bío á ù ñi-cúa lé hía 6a à ñín wán á à ñnáa le cítii á à zûrnáa ká ù téréna, táá ká ù yí téréna.»

Ba le o Yeesu wé yéréké bío búí à mí mi
(Maaki 8.11-12; Luki 11.29-32)

³⁸ A ho *lándá bío zéenílowa lè 6a *Farizíewa nùwá yèn búí wáa bía nòn o Yeesu yí: «Nì-kàránlo, wa wi á ù wé bío búí à wa mi.» ³⁹ O o Yeesu bía nòn 6a yí: «Ho zuia nùpua na yí se, na wee bíni le Dónbeení món à wé mu bè-kora, á wee cà à 6a mí yéréké bío. Èé ká 6a máa mí yéréké bío búí ká mu yìnoñ le *Dónbeení ñi-cúa fèero Zonaasi bío. ⁴⁰ Mu bon. O Zonaasi wó há wizooní bío ñín lè mí ñnònna bío ñín o ceza pìohó yí. Lé ká síi ó o Nùpue Za mún khíi wéráa há wizooní bío ñín lè há ñnònna bío ñín ho tá yí. ⁴¹ Ho Niniivesa yèrémáa mí yilera lè mí wárá, lé bío 6a ñá a Zonaasi bíoní. A yia wi minén ñahú, wón bío ñúhú wi po a Zonaasi. Lé búñ nòn á le Dónbeení cítii fi nònzoñ, á ho Niniivesa mu á à hñí ñ ñín ho lònbío nùpua yahó, á à kooní 6a yí. ⁴² O bée háa mu á à hñí ñ ñín ho Saba kòhú ñúhú wán á hía ló lùe na dání ná yí làa sòobéé, á 6ueé ñá a *Salomòn bè-zûrminí bíoní.* A yia wi minén ñahú, wón bío ñúhú wi po a Salomòn. Lé búñ nòn á le Dónbeení cítii fi nònzoñ, ó o bée háa mu á à hñí ñ ñín ho lònbío nùpua yahó á à kooní 6a yí.

Bíó ó o cíná wee bíni buee zordá yia ó o lá ló yi
(Luki 11.24-26)

⁴³ «Hen ká a cíná ló a nùpue na ó o lá wi yi, ò o vaa hée vará le dùure yi, à cà ho lahó na ó ò kéení á à vûñ yi ká a máa yí ho. Ká a hía cà san, ⁴⁴ ò o bío mí yi: «Ì ñ bíni ñ va hen na á ñ ló yi.» Ká a bíniá van bíñ ò o vaa yí ho lahó mu mí kámáa ká ho sàara, á wíokaa sesese. ⁴⁵ Ká a mòn mu, ò o bíni vaa fé 6a cínáwa bùaa hẹ̀nùn na bèn ñii po arén, à 6a páaní buee zoo kéení cìcàkà ho lahó mu yi. Ká mu wó ká, à wón nùpue so bío wíokaa yáa poñ bío mu fù karáa. Lé làa búñ síi á ho lònbío nùpua na yí se bío khíi wéráa.»

§ 12:39 Zonaasi: O bío bía le Dónbeení páaní kñle vùahú na 6a le Zonaasi vùahú yi. * 12:42 Mi loñ Bá-záwa nín-yání vùahú (1 Rois) 10.1-13; Wizooní bè-wénia cúa-ñun nii vùahú (2 Chroniques) 9.1-12

O Yeesu bân nu lè bân zàwa lé 6a yén?

(Maaki 3.31-35; Luki 8.19-21)

⁴⁶ O Yeesu wee bío lè 6a zâamâa, à bûn à bân nu lè bân zàwa 6ueé dãn. Ba lée dîn ho khũhũ, á wi 6a bío làa wo. ⁴⁷ O o búí bíá là a Yeesu: «Loí. Mìn nu lè mìn zàwa lée dîn ho khũhũ á wi 6a bío làa fo.» ⁴⁸ O o Yeesu bíá lè bânso: «Wàn nu lé o yén? A wàn zàwa lé 6a yén?» ⁴⁹ Bûn món ó o dá mí ní mí ní-keníníá yí ò o bíá. «Mi loí. Wàn nu lè wàn zàwa wi hen. ⁵⁰ Lé bío á yía wee wé wàn Maá na wi ho wáayi síi bío, wón lé wàn za, lè wàn hínló, lè wàn nu.»

13

O ãro wáhíire

(Maaki 4.1-9; Luki 8.4-8)

¹ Bûn zoñ ó o Yeesu hínnon le zii yi ló, à wà vaá kará ho vû-beení jii, á wee kárán 6a nùpua. ² Ba minka zâamâa kíniá wo yi, ó o wó san zon ho woohũ á zoó kará, à 6a zâamâa bán dîn mu ñumu jii.

³ O wee wà hã wáhio à káránnaa 6a nùpua làa bío cèrèè. O bíá: «Nii búí ló van mí mǎhũ yi, á wà vaá dé mí bè-dà. ⁴ Bío ó o wee dé mu á mu búí lion ho wõhũ nisání, á 6a ñinzàwa sèekaa bûn vâ. ⁵ Mu búí lion ho búaaahó na le tñí wi wán ká le yí lí, á mu dèeniá ló, lé bío le tñí yí boo bín. ⁶ Bío le wii ñá lè mí sòobéé, á ho dínló na ló wíniwíni á hon, lé bío ho naní yí vâ yí lion. ⁷ Mu búí lion hen na hã kíkara bia héra yi, á mu ló, á hñn kíkara so hínnon yóó pá mu. ⁸ Mu búí bûn lion ho tá na se yi, á mu ló, á yóó han mí bíá. Hã búí yú khímáni khímáni, hã búí yú búará-tñn tñn, hã búí yú bóni láa píru píru.»

⁹ O Yeesu pá bíníá bíá bò mu wán: «Yia wi ò o ñí bío, á wón ñí bío bíá sese.»

Lée webio ñon ó o Yeesu wee wàrda hã wáhio

(Maaki 4.10-12; Luki 8.9-10)

¹⁰ O o ní-keníníá vâ 6ueé bó a yi, á wee tùa wo yi. «Lée webio ñon fo wee wàráa hã wáhio na 6a yi?» ¹¹ O o Yeesu bíá ñon 6a yi: «Le Dónbeení wó á le béeñí bío na sà yi á mi yú zûna, à 6a ní-vio yí zûna mu. ¹² Lé bío á yía bío wi á 6a khíi bíní yóó bè mu búí wán á à na a yi, ó o bío á à wé boo. Ká yía dèè búí mía, wón á hàrí mu bè-za na ó o wee leéka le mu wi mi cón á 6a pá à fé. ¹³ Lé bûn ñon á ï wee wàráa hã wáhio na 6a yi. Ba wee loí coon, ká 6a yí máa mi. Ba wee ñí mu bío ká 6a yí máa 6ua mu à zûn kúará. ¹⁴ Lé ká síi á le *Dónbeení ñi-cúa fero *Ezayii bío na ó o bíá 6a dání yi á jii sùráa. O bíá bío kà:

«Mi khíi wee ñí mu bío

ká mi máa zûn mu kúará.

Mi khíi wé è loí coon

ká mi máa mi hàrí dèè.

¹⁵ Mu ñipomu na ká bèntñn bónbúra.

Ba tun mí ñikõnna,

á muuníá mí yío.

Ba yí wi à 6a mi bío.

Ba mún yí wi à 6a ñí bío.

Ba yí wi à 6a zûn mu bío

à yeremá buen ínén Dónbeení cón à ï weé 6a.»*

¹⁶ «Èé ká minén bán ñúná sí. Mi yío wee mi, á ñikõnna mún wee ñí mu bío.

¹⁷ Le ï mí ho tñiá na mia: Le Dónbeení ñi-cúa fero wà cèrèè lè 6a nùpua búí

* 13:15 Mí loí Ezayii vuahũ 6.9-10

na téréna á sía hía vá à 6a mi bío minén wee mi, à 6a yí mɔn mu. Ba sía hía vá à 6a jí bío minén wee jí, à 6a yí ná mu.

O Yeesu zéenia o díro wáhiire kúarà
(Maaki 4.13-20; Luki 8.11-15)

¹⁸ «Mi wáa jí yíá wee dé mu bè-dà wáhiire kúarà. ¹⁹ Bía wee jí le *Dónbeení béeñí bío á 6a yí zú mu kúarà á ka lè ho wáhú nísání na mu bè-dà lion yí. O *Satáni wee 6uee lén mu 6a sía yí. ²⁰ Ba 6úí ka lòn 6úaaahó. Ba wee jí le Dónbeení bíoní, à tà le yí fúafúà, à zámaka le bío yí. ²¹ Ká 6a máhá yí máa díá à le zo 6a. Ba wee tà le bío ho páahú na cínú yí mí dòn. Ká le lònbee, táà ho kúarà lénlò yí 6a le Dónbeení bíoní bío yí, à 6a dèení pí le Dónbeení bío. ²² Ba 6úí ka lè ho tá na há kíkara bia héra yí á mu bè-dà lion yí. Ba ná le Dónbeení bíoní, ká ho dímíjána bío yilera, lè ho náfòró poni na wee khá 6a núpua, á wee hè le bíoní mu, à le máa wé bío 6a yí. ²³ Ba 6úí 6èn ka lè ho tá na se bío, na mu bè-dà lion yí. Ba wee jí le Dónbeení bíoní, à zún le kúarà, á 6a 6èn wee ha há bia. Ba 6úí khímàni khímàni, 6a 6úí 6úarà-tín tín, 6a 6úí 6óní làa píru píru.»

Le jí-kohó wáhiire

²⁴ O Yeesu bíniá wà le wáhiire 6úí nɔn 6a yí: «Ho wáayi béeñí bío 6onmín làa bío ká: Níi 6úí dó mu bè-dà tente mí mǎhú yí. ²⁵ A ho tinaahú 6úí ká 6a núpua 6úen6úen duma, ó o níi mu zúkúso 6uara, á 6ueé dó le jíni bia ho mǎhú mu yí, ò o bíniá wà. ²⁶ Páahú na ho dínló ló á yòò wee te yí, á le jíni mún líi ló. ²⁷ A ho mǎhú 6anso ton-sáwá bía nɔn wo yí: «Núhúso, fo yí dó mu bè-dà tente ú mǎhú yí le? A le jíni 6èn ló wen bín.» ²⁸ O o bía nɔn 6a yí: «Lé 1 zúkúso wó mu.» O o ton-sáwá bía: «Fo wí à wa vaa dèe le jíni mu le?» ²⁹ A ho mǎhú 6anso bía nɔn 6a yí: «Búeé. Mí díá, lé bío ká mí le mí ì dèe le jíni ká mí yí wó sese á mí ì dèe le á à léé lè ho dínló. ³⁰ Mí díá le mu páani dá fúaa ho dínló láró páahú. Hón páahú so yí, ká 1 bío ò na 6a ton-sáwá na à lá ho dínló yí le 6a dèe le jíni vé, à kúia lè mí kúnkúwá à cí. Bún mɔn à 6a máhá lá ho dínló kúee 1 nání yí.»

Ho mútáàdè béeere lè le ja-fni wáhio
(Maaki 4.30-34; Luki 13.18-19)

³¹ O Yeesu tín bíniá wà le wáhiire 6úí nɔn 6a yí: «*Le Dónbeení béeñí bío 6onmín lè ho mútáàdè béeere na ó o níi 6úí vaá dù mí mǎhú yí. ³² Lé ka cínú po há bia na ká 6úen6úen. Ká le máhá ló, à le dá porí ho zen-6uahó bè-vànií 6úen6úen, à wé mí vɔndè-kùure, à 6a jínzáwa wé 6uee tá mí lenna lakara wán.»

(Luki 13.20-21)

³³ O Yeesu bíniá wà le wáhi-veere 6úí nɔn 6a yí: «Ho wáayi béeñí bío 6onmín lè le ja-fni na ó o háa 6úí zúnzúio kúaa mu dúmu kiloowa 6óní làa hònú yí á khan bàrá á mu ló.»

O Yeesu wee wà há wáhio á zéeninda mu bíowa yara
(Maaki 4.33-34)

³⁴ Bún 6úen6úen ó o Yeesu wee wà lè há wáhio à na 6a zámáa yí. O hía yí máa wé káran 6a ká á yí wà wáhio. O hía wee wé ká síi, ³⁵ bera a na à le *Dónbeení jí-cúa fero bío na ó o bía à jíi sí:

«Í khíi wé è bío làa ba
lè há wáhio.

Mu bío na sà yí
hári ho dímíjána níhú 6úeeníi

á ì khíi zéení yara làa ba.»†

O Yeesu zéenia le jì-kohó wàhiire kúarà

³⁶ Bún món ó o Yeesu wà vaá zon le zli yi ò o díá 6a zámáa. O o ñi-keninia wà zon o cón, á zoó bía làa wo: «Le jíní na ló ho mǎhǎ yi wàhiire kúarà á ù zéení làa wen.» ³⁷ O o Yeesu bía ñon 6a yi: «Yia wee dé mu bè-dà tente lé o *Nùpue Za. ³⁸ Ká ho mǎhǎ lé ho ðímíná. Mu bè-dà tente lé bía bío sá le Dónbeení b'éení yi. Ká le jì-kohó lé bía bío sá o *Satáni yi. ³⁹ O zúkúso na dó le jì-kohó bia lé o Satáni. Ho ðínló láró wee zéení ho ðímíná véro bío. Ká 6a ton-sáwá na wee lá ho ðínló lé le Dónbeení wáayi tonkarowá. ⁴⁰ Bío 6a wee ðeéráa le jíní á kúee ho ðǎhǎ yi, lé bún bàn sii mu khíi w'éráa ho ðímíná véro páahǎ. ⁴¹ O Nùpue Za khíi tonka mí wáayi tonkarowá, á 6a 6ueé lén bía wee khá bía ká dé mu bè-kora w'éro yi, làa bía wee wé mu bè-kora. ⁴² Ba khíi kúee 6a ho ðá-súmú yi, hen na le minka yi véé wi yi, á 6a á wá bín. ⁴³ Ká bía téréenna bán á à ñuúka le le wii bío sii mín Maá Dónbeení b'éení yi. Yia wi ò o jì bío, á 6ánsò jì bío bía sese.

Ho náfòró na sánkaa le ho lóró wáhió

⁴⁴ «Ho wáayi b'éení bío 6onmín le mu bè-sení búí na 6a lú ho mǎhǎ yi. O o búí zúna mu dání vaá kh'éra á bínía sá vaá lú. O sli wan wan, á vaá y'éera bío wi o cón búenbúen, ò o 6ueé yá ho mǎhǎ mu.

⁴⁵ «Ho wáayi b'éení bío 6onmín là a duanlo búí na wee cà ho lóró na yáwá here. ⁴⁶ Bío ó o yú ho búí na yáwá here, ó o vaá y'éera bío wi o cón búenbúen, ò o yá ho lóró mu.

Ho zúdn wàhiire

⁴⁷ «Ho wáayi b'éení bío pá bínía 6onmín le ho zúdn na 6a wee lée dé ho muhǎ yi á vínáa 6a cewa le mí síiwá. ⁴⁸ Ká ho sú, á 6a ce-pawá vá ho l'éraa mu ñumu jii, á lée keení ká 6a hueeka 6a. A bía se 6a wee kúee mí sákíwá yi, ká bía yi se bán 6a wee kúia. ⁴⁹ Lé bún bàn síi khíi w'é ho ðímíná véro páahǎ. Le Dónbeení wáayi tonkarowá á 6ueé lén bía yí téréenna bía téréenna tǎahǎ, ⁵⁰ á à kúee ho ðá-súmú yi, hen na le minka yi véé wi yi, á 6a á wá bín.»

⁵¹ Bún món ó o Yeesu t'ara 6a yi: «Bíó ká búenbúen mí zú kúarà le?» A 6a le úuu. ⁵² O o Yeesu wáa bía ñon 6a yi: «*Lándá bío zéenílo lée lándá bío zéenílo na kenía mítén á zú ho wáayi b'éení bío ñúhǎ á ka lòn zli 6ánsò búí na náfòró á mu bè-fla le mu bè-kía wi yi.»

Ho Nazaréete lóhósa yí tà a Yeesu bío (Maaki 6.1-6; Luki 4.16-30)

⁵³ Bío ó o Yeesu wá hǎn wáhió so vó, ó o ló bín, ⁵⁴ á wà van ho lóhó na ó o ðǎn yi. O wá vaá wee kárán 6a nùpua 6a *zúífúwa káránló zíní yi. A 6a nùpua na wi bín búenbúen wó coon á 6a wee bío: «Bún bè-zúríminí so ó o yú wen? O wó kaka wee w'éráa mu y'éréké bíowa na ká? ⁵⁵ Yínón o búen-khéero te mí za le? A bán nu yínón o Mari le? O Zaaki là a Zozeffu là a Simón là a Zude so yínón bán zàwa le? ⁵⁶ A bán hínni so làa wen yí wi mín wán hen le? A lé wen ó o yú hón pánká so búenbúen yi?» ⁵⁷ Lé bún bío yi á 6a yí wi á 6a dé mí sía wo yi. O o Yeesu wáa bía ñon 6a yi: «Le *Dónbeení jì-cúa f'éero wé yí le kǎnbii há lùu búenbúen yi. Ká 6a lóhósa le bán kùrú zli nùpua bán máa wé kǎnbi o.» ⁵⁸ O Yeesu yí ðàrna yí wó y'éréké bío c'èr'èe bín lé bío 6a s'ad'éro wo yi f'òora.

† 13:35 Mí lorí Lení vùahǎ (Psaumes) 78.2

14

O Zán Batiisi ɓiteró
(Maaki 6.14-29; Luki 9.7-9)

¹ Mu p̄ahũ ó o *Heroode* na wi ho Kalilee k̄shũ jũhũ wán á j̄á ɓio ɓa wee ɓio o Yeesu d̄ání yi. ² O o ɓía n̄on mí m̄nsa na làa wo p̄anía wi yi: «O n̄pue mu na k̄à lé o Zán ɓín̄ia v̄era. Lé ɓún̄ n̄on ó o dà wee w̄eráa mu ȳéréké ɓiowa.» ³⁻⁴ Mu hon. O Heroode h̄ia n̄on le j̄ii le ɓa w̄i o Zán. A ɓa w̄ira a can dó ho k̄àsó yi. O Heroode wó mu lé ɓio ó o Zán ɓía n̄on wo yi le o lá yi ko ò o fé mín za Filiipu ɓàn h̄aa Herodiade à ya. ⁵ O Heroode lá wi ò o ɓúe o Zán k̄a a m̄h̄á z̄ana ɓa z̄am̄áa lé ɓio ɓa ɓúen̄ɓúen wee leéka le o Zán lé le *Dónbeen̄i j̄i-cúa f̄ero. ⁶ ƐƐ k̄a a Heroode teró wizonle s̄ánũ díró yi, ó o Herodiade h̄ín̄ló yon ɓía ɓa von yahó. O o Heroode mu s̄ii wan mu yi, ⁷ ó o ɓáa le k̄a a h̄ín̄zoró mu flora ɓio na mí c̄n̄ á mí ì na mu wo yi. ⁸ O o h̄ín̄zoró vaá ɓía mu n̄on mín nu yi, á ɓàn nu le o ɓio le o Zán Batiisi j̄ũhũ lé h̄ia à ɓa dé ho len̄ɓuen yi à na a yi. ⁹ ɓio ó o h̄ín̄zoró ɓueé ɓía mu, ó o ɓéƐ s̄án̄ia tò mu ɓio yi. K̄a ɓio ó o ɓáa ɓía ó o von yahó, ó o n̄on le j̄ii le ɓa w̄é mu na a yi. ¹⁰ O o tonkaa o ɓúii le o va ho k̄àsó yi à vaa k̄úii o Zán Batiisi j̄ũhũ. ¹¹ A ɓa vaá k̄úio ho dó ho len̄ɓuen yi ɓueé n̄on o h̄ín̄zoró yi ó o ɓuan vaá n̄on mín nu yi. ¹² O o Zán mu n̄i-ken̄inia ɓueé lá a n̄una, à ɓa waá vaá ɓía ɓio mu wór̄áa á n̄on o Yeesu yi.

O Yeesu d̄iinta ɓa m̄inka z̄am̄áa
(Maaki 6.30-44; Luki 9.10-17; Zán 6.1-14)

¹³ ɓio ó o Yeesu j̄á ɓio wó k̄a, ó o zon ho woohũ wà, á wi ò or̄én mí dòn va ho lahó ɓúii na á n̄pue m̄ia yi. K̄a ɓa n̄pua m̄h̄á z̄una mu. A ɓa lóka h̄á lór̄a yi á vará mu j̄umu j̄ii bò a Yeesu yi. ¹⁴ P̄ahũ na ó o zoó ló ho woohũ yi, ó o m̄on ɓa m̄inka z̄am̄áa. A ɓa m̄ak̄ar̄i ɓuan wo yi, ó o ɓúak̄aa wee weé ɓa v̄ánv̄arowá na wi ɓa t̄ahũ. ¹⁵ ɓio ho z̄ihũ d̄n̄, ó o n̄i-ken̄inia wa ɓueé ɓó a yi, á ɓía n̄on wo yi: «Le w̄ii tò, à ho lahó na k̄a á ɓio ɓúii m̄un̄ m̄ia yi. ɓio le ɓa n̄pua len̄ va h̄á lór̄a yi, à vaa yí mu ɓio yà dí.» ¹⁶ O o Yeesu ɓía n̄on ɓa yi: «Ba varó ɓín̄ j̄ũhũ m̄ia. Min̄én m̄iten na mu bè-d̄inii ɓa yi.» ¹⁷ A ɓa ɓía n̄on wo yi: «ɓio wi wa c̄n̄ hen, léé búurú bi-z̄awa ɓio hònú làa cez̄awa ɓúaa j̄un.» ¹⁸ O o Yeesu ɓía: «Mí ɓua mu ɓuennáa.» ¹⁹ O o ɓía n̄on ɓa z̄am̄áa yi le ɓa líi k̄eɓ̄ni le j̄ín̄i wán. O o fó ho búurú ɓio hònú lé ɓa cez̄awa ɓúaa j̄un, ò o h̄ónia mí yahó ho w̄aayi, ò o dó le Dónbeen̄i ɓar̄ák̄a, ò o c̄eƐkaa ho búurú n̄on mí n̄i-ken̄inia yi. A ɓán fó sankaa n̄on ɓa z̄am̄áa yi. ²⁰ A ɓa ɓúen̄ɓúen dú s̄n̄. A ɓio dú k̄a ɓa khuiira á mu s̄ú h̄á s̄ak̄iwá píru j̄un. ²¹ ɓía ɓúen̄ɓúen na dú mu, á ɓa ɓáawa mí dòn á à yí ho muaaseé hònú s̄ii, k̄a ɓa h̄áawa lé ɓa háyúwá níi ló.

O Yeesu wee varáka mu j̄umu wán
(Maaki 6.45-52; Zán 6.16-21)

²² ɓún̄ m̄n̄, ó o Yeesu d̄eɓ̄nia k̄ik̄aa mí n̄i-ken̄inia yi le ɓa zo ho woohũ dí mí yahó khí ho v̄u-been̄i m̄ón k̄a m̄ín̄én ñ na ho w̄shũ ɓa z̄am̄áa yi á ɓa á ɓoka. ²³ ɓio ó o wó ɓún̄ wó, ó o wà yòora le ɓúee wán mí dòn, á yòó wee wé mí fiór̄ó á ho tá h̄un̄ yú ɓín̄. ²⁴ ɓún̄ p̄ahũ à ho woohũ vá zon mu j̄umu yi, á ho pinpi-been̄i h̄ín̄on wee va lè mí p̄anká á wee lá mu j̄umu ɓuee h̄énka lé ho woohũ. ²⁵ H̄á tá-t̄a yi, ó o Yeesu zoó wee varáka mu j̄umu wán á mà mí n̄i-ken̄inia. ²⁶ ɓio ɓa m̄on wo ò o wee varáka mu j̄umu wán, á ɓa z̄ana d̄akh̄iina, á ɓa wee ɓio: «O léé n̄i-h̄án̄bóni.» A ɓa wee w̄aamaƙa. ²⁷ O o Yeesu d̄eɓ̄nia ɓía k̄a s̄ii n̄on ɓa yi: «Mí hen̄i mí s̄la, mu lé ín̄en, mí yí z̄n̄ ɓio.» ²⁸ O o Piere w̄aa ɓía n̄on wo

* 14:1 O Heroode mu lé ȳia ɓa wee ve làa Heroode Antipaasi.

yi: «Núhúso, ká mu lé fo bío bon, ũ bío le 1 varáka mu jumú wán à buen ũ c̄s̄n.» ²⁹ O o Yeesu bía n̄on wo yi: «Buen! O o Piere ló wee varáka mu jumú wán á wee va a Yeesu c̄s̄n. ³⁰ Ká bío ó o m̄on bío ho pinpiró wee wéráa ó o zána. A bío ó o wá lí lí mu jumú yi, ó o wáamaa: «Núhúso fení mí.» ³¹ O o Yeesu d̄enía dá mí ní cána a, ò o bía n̄on wo yi: «Ū sídéró f̄oora. Lée webio n̄on á fo titikaará?» ³² Bío 6a mí n̄uwá jumú yòò zon ho woohú yi, á ho pinpiró ð̄n. ³³ A 6a n̄i-kenínia na wi ho woohú yi á f̄ará mí n̄onkórúná wán o Yeesu yahó, à 6a bía n̄on wo yi: «Fo ð̄ent̄n lé le Dónbeení Za bío bon.»

O Yeesu weéra 6a v̄ánvárowà búí
(Maaki 6.53-56)

³⁴ Bío 6a k̄aa ho v̄u-beení kh̄ii ð̄n ho Zenezareete k̄ohú, ³⁵ á 6a n̄upua na wi ð̄n z̄una a Yeesu, á 6a bía a buenló bío n̄on bía s̄uarákaa ð̄n búenb̄uen yi. A 6a buan 6a v̄ánvárowà búenb̄uen guararáa o c̄s̄n. ³⁶ A 6a wee fio wo le o día le 6a pá wáa yí o dá-z̄nii ji-kání túii yi. A bía búenb̄uen na wee yí le túii yi á wee wa.

15

O Yeesu lé 6a Fariz̄lewa wee w̄aaní
(Maaki 7.1-13)

¹ Ba *Fariz̄lewa búí le ho *lándá bío zéenl̄owa búí ló ho Zeruzalemu yi guara a Yeesu c̄s̄n á bueé t̄uara a yi: ² «Lée webio n̄on á ũ n̄i-kenínia yí máa wé bío á wán maáwá bò n̄on w̄en le wa wé wé? Ba yí máa s̄eé mí níni á bè yi ð̄iráa làa bío mu koráa.» ³ O o Yeesu bía n̄on 6a yi: «Lée webio n̄on á min̄én ð̄en yí máa wé bío le Dónbeení henía n̄on mia, à mi bò mi k̄urú k̄aránló yi? ⁴ Le Dónbeení bía bío kà: «K̄n̄bi m̄in maá le m̄in nu* le m̄in bía: «Yia bía khon m̄in maá t̄aa m̄in nu ð̄aní yi, wón ko làa búeró.»† ⁵ Ká min̄én wee k̄arán 6a n̄upua le ká a búí b̄an maá le b̄an nu ó o bía bío kà n̄on yi: «Bío á i ko à i na à séení làa fo á i h̄on le le Dónbeení,» ⁶ se wón b̄anso makóo mia ò o séení m̄in maá. Mi wee pí le Dónbeení bioní kà s̄ii à wé le làa bè-k̄aamáa ká mi bè mi k̄urú k̄aránló yi. ⁷ Mi yí m̄on miten na le? Yaa o *Ezayii túia sí mi wán p̄ahú na ó o f̄eera le *Dónbeení ji-cúa na ká mi ð̄aní yi:

⁸ «Ba n̄upua na ká wee búaaní mi le mí j̄iní

ká 6a yiwa yi á 6a kh̄era làa mi.

⁹ Le búaaní na 6a wee na m̄i j̄uhú mía.

Lé bío 6a n̄upua lándáwá lé h̄a 6a wee k̄arán làa mín.†»

Bío wee t̄il o n̄upue
(Maaki 7.14-23)

¹⁰ B̄n̄ m̄on ó o Yeesu von 6a z̄amáa á bía n̄on 6a yi: «Mi jí bío kà à z̄ur k̄uará. ¹¹ Bío wee zo a n̄upue j̄ii yí máa tíi wo. H̄a bioní na wee lé là a n̄upue j̄ii, h̄s̄n lé h̄a wee tíi wo.» ¹² O o Yeesu n̄i-kenínia vá bueé bó a yi, á bía n̄on wo yi: «Fo z̄ú le ũ bioní mu á vá 6a *Fariz̄lewa yi le?» ¹³ O o Yeesu bía n̄on 6a yi: «Bè-f̄ánii lée bè-f̄ánii na á i Maá na wi ho wáayi á yí fá, á kh̄ii ð̄e á à k̄úia. ¹⁴ Mi día 6a. Ba lé 6a m̄uiwá na tò 6a m̄uiwá búaa wán. Ká a m̄uii tò mí ninza m̄uii búini wán, á 6a à páaní vaá zo ho k̄ohú.» ¹⁵ O o Piere wáa bía n̄on wo yi: «Zéení le wáhiire mu k̄uará làa w̄en.» ¹⁶ O o Yeesu bía n̄on wo yi «Éee! Lé min̄én pá ð̄n yi z̄ú mu búowa yara le? ¹⁷ Mu bío búenb̄uen na wee zo

* **15:4** Mi loñ Léró v̄uahú (Exode) 20.12; Lándá zéeniló (Deutéronome) v̄uahú 5.16 † **15:4** Mi loñ Léró v̄uahú (Exode) 21.17 † **15:9** Mi loñ Ezayii v̄uahú 29.13

a nùpue jii, à lii zo a pìohó yi, bñn ó o wee bñni léé ní kúia. ¹⁸ Eε ká há bíoni na ó o wee bío lè mí jii, á wee lé o sli yi, hñn lé hña wee tíi o nùpue. ¹⁹ Mu bon. Há yile-kora wee lé le sli yi. Lé bñn te le ní-óúee, lè ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà, lè ho kònló, làa bío yi bon bíoró o nùpue jii, lè 6a nùpua yènnáa yáaró. ²⁰ Bñn bíowa so lé bío wee tíi o nùpue, ká ho dí le há níni na yí sεεra, bñn yí máa tíi nùpue.»

O sli veere hña na tà a Yeesu yi bío
(Maaki 7.24-30)

²¹ Bñn món ó o Yeesu ló bñn wà, á van ho kòhù búti na sùaràa ho Tiire lè ho Sidón lórà yi. ²² A ho Kanan kòhù hña búti na wi ho kòhù mu yi, á wà buara a cón, á 6ueé wee bío pónpón ká sli: «Núhùso, *Daviide Za, makári mi. I hñnló á cíná búti wi yi á wee beé o lò làa sòobéε.» ²³ O o Yeesu yí dó mí jii wo yi. O o ní-keninia vá 6ueé bó a yi, á wee bío làa wo: «O hña mu na bò wá món wee wáamaka fεεε á ù bío le o bñni.» ²⁴ O o Yeesu bía: «O *Isirayεεle nípomu na ka lòn pia na vñnun lé bán 6a tonkaa mi bío yi.» ²⁵ O o hña yáa wáa wà 6ueé líi fàrá mí nònkòrúná wán o Yeesu yahó, ò o bía: «Núhùso, séeni mi.» ²⁶ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Mu yí se à 6a lá 6a háyónzáwa dñnló á yénni kúia na 6a booní yi.» ²⁷ O o hña bía nòn wo yi: «Núhùso, bñn bon. Eε ká 6a booní wee wé sèeka ho dñnló na wee kuenka lii kúia mín so tá à dí.» ²⁸ O o Yeesu wáa bía nòn o hña mu yi: «Fo 6èntñn dó ù sli mi làa sòobéε.» Mu ù wé làa bío fo lonnáa mu. O o hñnló dèniá wan bñn wán.

O Yeesu wéera 6a vánvárowà cèrèè
(Maaki 7.31)

²⁹ Bñn món ó o Yeesu ló hón lahó so yi á van ho Kalilee vù-beeni jii, á vaá yòora le 6úee wán yòò kará. ³⁰ A 6a minka zámáa buara a cón lè 6a lóni, lè 6a muuivá, làa bía sánia bío búti mia bñn, lè 6a bekwá, lè 6a vánvárowà cèrèè búti. Ba 6ueé bāràka 6a o Yeesu tá, ó o wéera 6a. ³¹ Bío 6a zámáa mòn à 6a bekwá na lá yí dà máa bío á wee bío, á mòn à bía sánia bío búti lá mia bñn á wan, á mòn à bía lá lé 6a lóni wee varáka sese, á mòn à bía lá lé 6a muuivá á wee mi, á mu wó 6a coon dàkhína, á 6a wee 6úaaní o *Isirayεεle bñn Dónbeeni yèni.

O Yeesu bñnta diinia 6a minka zámáa
(Maaki 8.1-10)

³² O Yeesu von mí ní-keninia á bía nòn 6a yi: «Ba nùpua na ká makári buan mi. Bío ká lè 6a wizooní tñn ká 6a wi làa mi, á 6a bè-díni wáa vó. I yí wi à i día 6a à 6a 6o ká 6a yí yú bío yí dú. Lé bío 6a dà vaá lé è lùiorá ho wòhù wán lé le hñni.» ³³ O o ní-keninia tùara a yi: «Wa à yí mu bè-díni wen le dùre na ká yi á à na bán minka zámáa so yi?» ³⁴ O o Yeesu tùara 6a yi: «Lée búurú bío yèn yi mi cón?» A 6a bía nòn wo yi: «Lée búurú bío hẹjun làa cezàwa bùaa yèn búti.» ³⁵ O o Yeesu wáa bía nòn 6a zámáa yi le 6a lii keeni, ³⁶ ò o fó ho búurú bío hẹjun lè 6a cezàwa, ò o dó le Dónbeeni bāràka, ò o cèekaa mu nòn mí ní-keninia yi á bán sankaa nòn 6a zámáa yi. ³⁷ Ba búenbúen dú sù, ó o ní-keninia khuiira bío ká, á mu sú há sákivá bío hẹjun. ³⁸ Bía búenbúen na dú mu, á 6a báawa mí dòn á à yí muaaseé náa sli, ká 6a háawa lè 6a háyúwá níi ló.

³⁹ Bñn món ó o Yeesu nòn ho wòhù 6a zámáa yi le 6a 6oka, ò o zon ho woohù mí dòn á van ho Makadan kòhù.

16

*Ba wi ò o Yeesu wé yéréké bio
(Maaki 8.11-13; Luki 12.54-56)*

¹ Ba *Farizléwa lè 6a *Sadusléwa wi à 6a khúaa o Yeesu jii yi, á 6a vá gueé bó a Yeesu yi á bía nòn wo yi le o wé yéréké bio 6úi na wee zéeni le o dànló lo le Dónbeení cón. ² O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Hen ká le wii líí wee zo, á ho wáayi mùia, à mi le ho tá hía wé se. ³ Ká le yínbíi bùirií, ká ho wáayi mùiamu á dó mí yuumu, à mi le ho viðó á à 6uen. Ká mi wee loíi ho wáayi à zúrúnaa bio a à wé, á léé webio nòn á bio wee zéeni bio wee wé bio ká wán á mi yí zú? ⁴ Ho zuia núpua na yí se, na wee bíni le Dónbeení món á wé mu bè-kora wee cá à 6a mi yéréké bio. Εε ká 6a máa mi yéréké bio 6úi ká mu yínáí le *Dónbeení jii-cúa fεero Zonaasi bio.* » Bún món ó o wà ò o díá 6a.

*Ba Farizléwa lè 6a Sadusléwa bio
(Maaki 8.14-21)*

⁵ Bío 6a ní-kenínia wee khí lè ho vū-beeni món o Yeesu cón, á 6a nònsáa yí guan ho búurú. ⁶ O o Yeesu wáa bía làa ba: «Mi pa miten 6a *Farizléwa lè 6a *Sadusléwa bio yi. Ba bío 6onmín lè le ja-fni.» ⁷ O o ní-kenínia wee bio làa mín: «O wee bio ká síi lé bio wa yí guan ho búurú.» ⁸ O o Yeesu zúna bio 6a wee bio, ó o tùara 6a yi: «Léé webio nòn mi wee bíoráa le lé bio mi yí guan ho búurú? Mi sladéro mí 6èntín fòora. ⁹ Mi pá dñí yí máa jí mu bio à zúrú mu kúará le? Ho búurú bio hònú na á í cèekaa nòn 6a báawa muaaseé hònú yi, lè há sákíwá na mi khúira bio ká kúaa yi jii á mi nònsáa bio yi le? ¹⁰ A ho búurú bio hènú na á í cèekaa nòn 6a báawa muaaseé náa yi, lè há sákíwá na mi khúira bio ká kúaa yi jii á mi nònsáa bio yi le? ¹¹ A léé webio nòn á mi le mu lé ho búurú bio á í wee bio? Mi pa miten 6a Farizléwa lè 6a Sadusléwa na bio ka lòn ja-fni bio yi.» ¹² O o ní-kenínia màhá wáa zúna le o lá yí bía le 6a pa miten le ja-fni na 6a wee wé lè ho búurú bio yi, ká lé 6a Farizléwa lè 6a Sadusléwa kàránló na 6a wee na ó o le 6a pa miten bio yi.

*O Piere bía le o Yeesu lé yia le Dónbeení món léra
(Maaki 8.27-30; Luki 9.18-21)*

¹³ O Yeesu wá van ho kóhú na sùaráa là a Filiipu ló-faránií na 6a le *Sezaaree yi. O o tùara mí ní-kenínia yi: «Ba núpua wee bio webio o *Núpue Za dání yi?» ¹⁴ A 6a bía nòn wo yi: «Ba 6úi le fo lé o Zán Batiisi. Ba 6úi le fo lé o *Elii. Ba 6úi yáá 6èn le fo lé o Zeremii, táá le *Dónbeení jii-cúa fεero 6úi.» ¹⁵ O o Yeesu tùara 6a yi: «Minén cón á í 6èn léé wée?» ¹⁶ O o Simón Piere bía nòn wo yi: «Fo lé o *Krista, le Dónbeení na wi fεεε Za.» ¹⁷ O o Yeesu wáa bía nòn wo yi: «Zán za Simón, ú jùhú sí. Mu yínáí núpue zéenia ho tuiá poni na ká làa fo. Lé wàn Maá na wi ho wáayi á zéenia mu làa fo. ¹⁸ A Inén 6èn nò bio bio ká á à na foñ: Fo lé o Piere bún kúará le huee. A lé dén huee so á í í fará í kuure wán, á hàrí mu húmú máa dàí bio 6úi máa wé làa de. ¹⁹ Ho wáayi bēni won-zàwa á í í na foñ. Bio léé bio na á fo khii wé pá bio ho tá wán, á le Dónbeení mún nò pí mu bio ho wáayi. A bio na fo khii wé tà bio ho tá wán, á le Dónbeení mún nò tà mu bio ho wáayi.» ²⁰ O o Yeesu wáa henía mu nòn mí ní-kenínia yi le 6a yí bio le mí lé o Krista.

*O Yeesu wee bio mi húmú lè mi vééro bio
(Maaki 8.31–9.1; Luki 9.22-27)*

* 16:4 Mi loíi Matiye vùahú 12.39

21 A lá bñn jii wán, ó o Yeosu búakáa wee bío bío ká wéréwéré lè mí nĩ-keninia: «ĩ ko à ĩ va ho Zeruzalεemu, à lò vaa be bñn làa sòobée 6a *nĩ-kia, lè 6a yankarowá júnása lè ho *lándá bío zéénílowa níi yi. Ba à 6úe mí, ká há wizoóni tñn zoñ á ĩ ì vèe.» 22 O o Piere wáa fó a 6a vá ló, ò o wee bío: «Ébé! Núhúso, bñn máa wé làa fo. Le Dónbeení á à kání fo mu yi.» 23 Ká a Yeosu máhá yèrémáa bíá non wo yi: «Vá lé í nísání lè ũ *Satáni bioní. Fo wee búmaka í tonló. U yilera yínáí Dónbeení yilera. Há lé 6a nùpua yilera.» 24 Bñn món ó o Yeosu bíá non mí nĩ-keninia yi: «Yia wi ò o bè mií, à 6ánsò ká mí kúrú sli bío wéró yi, ká a wé lá mí *kúrúwá pí à bèráa mií. 25 Lé bío á yia wi ò o kání mí mukání wón á à vñní le. Ká yia máhá tà le mí ì vñní le ínén bío yi, wón á à yí le. 26 O nùpue lá yú ho ðmúná bío 6úen6úen, ò o khon le mukání binbirí yi, se lé ho cúnú yén á 6ánsò yú? O nùpue lá khon le mukání binbirí yi, ó o so dà à na bío 6úí á à bñní ì yíráa le le? 27 Mu bon. O *Nùpue Za khíi buen mín Maá cùkú beení yi lè mí wáyí tonkarowá, á 6ueé sáání 6a nùpua nĩ-kéní kéní yi, á à héha làa bío 6a wó. 28 Le í mí ho túiá na mia: Ba nùwá yén zawa 6úí na wi bíá hen tñhú máa hí ká 6a yí mòn o Nùpue Za 6uenló lè mí béni.»

17

O Yeosu minikaa le 6úee wán (Maaki 9.2-9; Luki 9.28-36)

1 Wizoóni bío hèzín bñn món, ó o Yeosu fó a Piere là a Zaaki là a Zán na ló o Zaaki 6án za à yòoraráa le 6úee 6úí na ðñn wán. Bío 6a yòó wi bñn mí ðòn, 2 ó o Yeosu minikaa 6a yíó yi, á yahó wee juiika lè le wii bío síi, á sí-zñnia ka púiapúia lòn khoomu. 3 A 6a nĩ-keninia le mí ì loí, á 6a mòn o *Moyiize là a *Elii* à 6a ðñn wee tà há láakáwá là a Yeosu. 4 O o Piere wáa bíá non o Yeosu yi: «Núhúso, mu wó se á wa wi hen. Ká fo tà á ĩ ì tá há búkú zawa bío tñn. Únén dà-kéní, o Moyiize dà-kéní, o Elii dà-kéní.» 5 Bío ó o wee bío, à bñn le ðundúure 6úí na wee juiika á yòó ló líí pon 6a yi. A mu támu 6úí sá já le ðundúure mu yi: «Yia ká lé í Za na á ĩ bò í taká wán. O bío sí mií. Mí wé jí a cón.» 6 Bío ó o nĩ-keninia já mu támu mu sá, á 6a zónkaa dàkhíina, á líí 6úrá mí yara ho tá yi. 7 O o Yeosu 6ueé 6ó 6a yi, á bò mí níi 6a wán, ò o bíá: «Mí líi híni. Mí yí zón bío.» 8 A 6a wáa hóonia mí yara á 6a yí mòn nùpue ká yínáí o Yeosu mí ðòn. 9 Bío 6a ló le 6úee wán wee líi, ó o Yeosu henía bío ká non 6a yi: «Bíó mí mòn ká à mí yí bío le nùpue jí fúaa o *Nùpue Za húrún à véera ló 6a nĩ-hía tñhú.»

(Maaki 9.10-13)

10 O o nĩ-keninia túara a yi: «Lée webio non ho *lándá bío zéénílowa le o Elii ko ò o buen ho yahó?»† 11 O o bíá non 6a yi: «Mu bon. O Elii ko ò o buen vé, à 6uee kúee mu biowa 6úen6úen mí lara yi. 12 Le í bío mu na mia: O Elii mu yáa 6uara vó. Ká 6a nùpua máhá yí zúna le lé orén. A 6a wó a làa bío 6a sía vá yi. Lé bñn síi 6a mún ñ beéráa o Nùpue Za lò.» 13 O o nĩ-keninia wáa zúna le lé o Zán Batiisi ó o wee bío bío.

O Yeosu weéra a háyónza na le ðandáhioní wi yi (Maaki 9.14-29; Luki 9.37-43a)

14 Bío 6a líí ðñn hen na 6a zámáa wi yi, ó o níi 6úí vá 6ueé 6ó a Yeosu yi á líí fárá mí nònkójúná wán o yahó, ò o bíá: 15 «Nĩ-karánlo, loí í za makári yi. Le ðandáhioní wi o yi. Le wee beé o lò. Pónna cèrèè le wee lá a dé ho ðshú táá

* 17:3 Mí loí Luki vuahú 9.31 † 17:10 Mí loí Malasii vuahú 3.23

mu jumu yi. ¹⁶ A ì guan wo buararàa ù nǐ-kenínia cǎn, ká 6a màhá yí dàrǎna yí wéera a.» ¹⁷ O o Yeesu wáamaa: «Éee! Mi zuia nùpua bèntǎn yí máa dé mí sía le Dónbeení yí bío bon, á mí mún yí máa jí hàrì dé. Mi wee leéka le íkèení làa mia á wé è kàrán mia fúuu le? Mi bua a háyónza mu buennáa.» ¹⁸ Bío 6a buara làa wo, ó o Yeesu nàmakaa o cǎn yí, ó o íó. O o háyónza dèeníá wan mí lahó yí.

¹⁹ Bún mún ó o Yeesu wà. O o nǐ-kenínia wà vaá 6ó a yí à 6a tùara a yí: «Lée webio nǎn á warén yí dàrǎna yí jǎnnáa o cǎn mu.» ²⁰ O o Yeesu bíá nǎn 6a yí: «Lé bío mi sídéro mí ka cǐnú dàkhǐna. Le í mí ho tǔiá na mia: Hen ká mí sídéro mí na khúekhúe lè ho mútáadè bèere bío á mí yáá pá lá tà le mí wé làa bío, á mí lá dà à bío ò na le búee na ká yí le le lé ho lahó na le wí yí, à va lòn-veere, á mu ù wé. Bío woon á mí lá máa wé è wé máa sa. ²¹ [Ée ká mu màhá lé ho fioró lè le jǐi líró mí dòn lé bío dà à ja a cǎn na ká 6àn síi á à lén.]»

O Yeesu wiokaa wee bío mí hǔmú lè mí vèeró bío

(Maaki 9.30-32; Luki 9.43-45)

²² Wizonle 6úí ká a Yeesu lè mí nǐ-kenínia 6úen6úen páanía wi ho Kalilee kǎhú yí, ó o bíá nǎn 6a yí: «O *Nùpue Za á 6a à dé 6a nùpua níni yí. ²³ Ba à 6úe o, ká mu wizooní tǎn zǎn ò ò vèe.» A 6a nǐ-kenínia yilera yáara làa sòobé.

Le Dónbeení zǐ-beení lànpó caló bío

²⁴ O Yeesu lè mí nǐ-kenínia wà van ho *Kapèenyuumu lóhó. A le *Dónbeení zǐ-beení *lànpó féwá wà 6ueé 6ó a Piere yí à 6a tùara a yí: «Mí nǐ-kàránlo so wee sáání le Dónbeení zǐ-beení lànpó le?» ²⁵ O o Piere bíá: «Úuu o wee sáání ho.» Páahú na ó o Piere wà vaá zo le zǐ na ó o Yeesu wí yí, ó o Yeesu dèeníá wee tùa wo yí: «Simǎn, lée wéee ko ò o wé sáání ho lànpó lè mí síiwá à na ho dímíjǎ na ká bá-zàwa yí? Fo wee leéka webio mu dǎní yí? Lé ho kǎhú nùpua mí bèere lée tàá lé bíá 6a funnáa á dàrǎna?» O o Piere le lé bíá 6a dàrǎna. ²⁶ O o Yeesu bíá nǎn wo yí: «Àwa, bún wee zéeni le ho kǎhú nùpua yí ko 6a wé sáání ho lànpó. ²⁷ Ée ká wa màhá máa lúnka 6a nùpua mu yilera. Lén líi ho vǔ-beení yí, à líi pa le ce-hǐní. O o nǐn-yání ceza na fo ò ví à ù lén à lée hén jǐi, á fo ò yí le wén-hǎnló le yí na dà warén wa nùwá jún lànpó á à sáání. A ù wáa bua dén à ù va 6a cǎn vaa sáání wa lànpó.»

18

Lée wée po bíá ká

(Maaki 9.33-37; Luki 9.46-48)

¹ Hón páahú so yí, ó o Yeesu nǐ-kenínia wà 6ueé 6ó a yí, à 6a wee tùa wo yí: «Yíá bío jǔhú wí po bíá ká le Dónbeení bèení yí lé o yén.» ² O o Yeesu von o háyónza 6ueé dǐnía 6a yahó, ³ ò o bíá: «Le í mí ho tǔiá na mia: Hen ká mí yí yèrémáa á yí ka lè 6a háyúwá bío síi, á mí máa zo le *Dónbeení bèení yí. ⁴ Yíá bío jǔhú wí po bíá ká le Dónbeení bèení yí lé yíá wee líini mítén à wé là a háyónza na ká bío síi. ⁵ Yíá 6uan háyónza 6úí na ka làa yíá ká bío síi sese, se mu lé ínén í bèere á 6ánsó 6uan sese.»

Mu bè-kohó wéror yí se

(Maaki 9.42-48; Luki 17.1-2)

⁶ «Ba háyúwá na dó mí sía mí nǐ-kení á nùpue khà dó mu bè-kora wéror yí, se mu sǔaaní á 6a ca le hue-beení 6ánsó fonle yí à lée dé ho mu-beení yí ò o líi lí. ⁷ Ho dímíjǎ á ho yéréké khíi sá yí, lé bío á bío wee khà 6a nùpua dé mu bè-kora wéror yí á wí ho yí. Mu bon, mu lée bío na wéror máa khí ho yí. Ée ká

yia nii wee bè mu, á ho yéréké khii sá yi. ⁸ Ká mu lé ú níi táá ú zeñ wee dé fo mu bè-kora wéro yi, ú kúio há lée kúia. Fo zon le mukáni na máa vé lùe yi lè ú nín-kéní táá lè ú zeñ-kéní, se mu s̄taaní bío 6a à lèe fo á à dé ho d̄sh̄ na máa hí máa mi yi lè ú níni mí bío ɲun táá ú zení mí bío ɲun. ⁹ Ká mu lé ú yere wee dé fo mu bè-kora wéro yi, ú còkon le lèe día. Fo zon le mukáni na máa vé lùe yi lè ú yèn-kéní, se mu s̄taaní bío 6a à lèe fo ò dé le *Dofiní d̄sh̄ yi lè ú yio mí bío ɲun.

O pio na v̄nun b̄nta yú wahiire
(Luki 15.3-7)

¹⁰ «Mi pa miten bío, à 6a háyúwá na ká n̄i-kéní ò o búii yí z̄uarí yi. Lé bío 6a háyúwá mu wáayi tonkarowá wi lè wán Maá Dónbeení f̄éé. ¹¹ [O *Nùpue Za guara wá buée cá bia kh̄era lè le Dónbeení á à fení.] ¹² Le 1 túa mia. Hen ká a búii pia kh̄imani lá wi s̄ii, ó o yá-kéní wó wó séra v̄nun, ó o so máa kúia 6a kh̄imani yá-kéní mia na ká le búiee yi ká a máa c̄nka yia v̄nun le? ¹³ Le 1 bío mu na mia: Ká a h̄a yú a, ó o s̄li á à wa wa a bío yi á à porí 6a kh̄imani yá-kéní mia na yí v̄nun. ¹⁴ Lé làa b̄n s̄ii á m̄n Maá na wi ho wáayi mún yí wi á 6a háyúwá na ká n̄i-kéní á ví.

Ká m̄n za búii wó khon làa fo

¹⁵ «Hen ká m̄n za wó khon làa fo, à ù vaa z̄eení a wékheró na a yi, ùnén làa wo mi n̄uwá ɲun mi dòn. Ká a tà, á mi ì b̄nì ì wé 6a z̄awa. ¹⁶ Ká a pá, à ù cá nùpue n̄i-kéní táá n̄uwá ɲun dé ú wán, à héha làa bío le Dónbeení b̄ioni v̄uah̄ bíaraa mu: «Mu bío búenb̄uen á wa à lén yio 6a seérasa n̄uwá ɲun táá n̄uwá t̄n bè-b̄ionii wán.» ¹⁷ Ká a pá pá le mí máa jí bán c̄n, à ù bío mu lè m̄n z̄awa na kúaa m̄n wán. Ká a pá le mí máa jí bán c̄n, à ù wáa wé o lòn l̄npó fé, táá n̄i-veere búii na yí z̄ú Dónbeení. ¹⁸ Le 1 mí ho túiá na mia: Bío lée bío na mi kh̄ii wé pá bío ho tá wán, á le Dónbeení mún ñ p̄l mu bío ho wáayi. Á bío lée bío na á mi kh̄ii wé tá bío ho tá wán, á le Dónbeení mún ñ tá mu bío ho wáayi.

Mi wé bunbua flo

¹⁹ «Le 1 mún bío mu na mia. Hen ká n̄uwá ɲun búii wé ló mí t̄lah̄ á bunbuaa flora bío lée bío ho tá wán, á wán Maá na wi ho wáayi á à na mu 6a yi. ²⁰ Mu bon, hen na á n̄uwá ɲun táá n̄uwá t̄n kúaa m̄n wán yi 1 yèni yi, se 1 wi 6a t̄lah̄.»

O ton-sá na pá ho séndiaró bío

²¹ O o Piere wáa vá buée 6ó a Yeesu yi ò o t̄uara a yi: «Núh̄tso, ká wán za wee wé khe làa mi f̄éé, á i ko à i s̄én día na a yi cúa-yen? Lée cúa-h̄eɲun lée?» ²² O o Yeesu le búiee. «Í yí b̄ia le cúa-h̄eɲun mí dòn. I le búará-t̄n làa píru píru cúa-h̄eɲun. ²³ Lé b̄n n̄on á i ì t̄é ho wáayi b̄eení làa bío kà: B̄éé búii le mí ì c̄atí mí kení na wi mí ton-sáwá yi. ²⁴ Bío ó o búakáa wee c̄atí há, á 6a buan o búii buararáa, à le wári na ó o ko ò ò wí mí ɲúh̄tso yi á boo dàkh̄ina. ²⁵ O n̄ii mu yí dà le máa wí. Á 6a ɲúh̄tso n̄on le ɲii le 6a wáa ȳéé wo ò o wé o wobá-n̄ii, à ȳéé bán háa, là a z̄awa, làa bío wi o c̄n búenb̄uen, à m̄há w̄iná le kee. ²⁶ O o ton-sá mu líi f̄ará mí n̄onkóɲuná wán mí ɲúh̄tso yah̄ ò o wee yanka a: «Sabéré ú ɲi ú yi. I ì wí le kee mu búenb̄uen.» ²⁷ Á 6a ɲúh̄tso z̄una a m̄k̄arí, ó o séra mu día n̄on wo yi ò o le o lén.

* 18:16 Mi loñ Lándá z̄eeniló v̄uah̄ (Deutéronome) 19.15

²⁸ «Ó o ton-sá mu wà lée sá mí ninza búí yahó ò orén kee ɓèn wi wón yi. Le lée wén-hāani khīmāni. O o wīira mí ninza mu tun kònlè ò o wee bío: «Í wáří na wi foñ á ù wí.» ²⁹ A ɓa ninza mu líí búrá à tá, á wee yanka a ká: «Sábéré ù jǐ ù yi. I ì wí le kee mu.» ³⁰ Ká a máhǎ pǎ, ò o vaá dó a ho kásó yi á pannáa o kee wíló. ³¹ Bío ɓa ton-sáwá na ká mɔn bío wó, á mu vá ɓa yi làa sóobéé. A ɓa wà vaá lá mu búenbúen fɛera nɔn mí jǐhúso yi. ³² A ɓa jǐhúso von o ton-sá mu á ɓueé bíá nɔn yi: «Yí kohó ɓánsó yén! Unén á í séra bío díá lé bío fo yankaa mi. ³³ Fo ɓèn mún lá ko à ù zǔn mí ninza màkárí làa bío á ínén zūnanáa à ù màkárí.» ³⁴ Ba jǐhúso sli cá dàkhíina, ó o le ɓa ɓua a ton-sá mu vaa dé ho kásó yi à pa le kee na wi o yi búenbúen wí véro.» ³⁵ Bún mɔn ó o Yeesu bínia bíá: «Lé ká sii á wán Maá na wi ho wáyai á khíi wé làa mia, ká mi yí máa tà sɛn díá na mǐn zǎwa lè mǐn hǐnni yi lè mí sía búenbúen.»

19

Bío ó o Yeesu bíá mu yaamu fáaró dǎni yi (Maaki 10.1-12)

¹ Bío ó o Yeesu káránna ɓa nùpua ká sii wó, ó o ló ho Kalilee kǎhú yi á wà khú ho *Zudee kǎhú sǎn-kéní na wi ho Zurudɛn muhú mɔn. ² Nùpua cèrɛɛ jɔn o mɔn khú bǐn lè mí vánvárowá, ó o weéra ɓa.

³ A ɓa *Farizéwa búí wi ɓa khúaa o Yeesu jǐi yi, á ɓa wà ɓueé ɓó a yi, á ɓa túara a yi: «Wa làndá yi, ká nùpue ɓàn háa dá wó khon làa wo, á níi so nɔn wo yi ò o dèení ja a le?» ⁴ O o Yeesu bíá nɔn ɓa yi: «Mi so yí káránna bío ká yí mɔn le Dónbeení bíoní vūahú yi le? «Mu jǐhú búeení, á le Dónbeení léra a báa á léra a háa.» ⁵ Lé bún nɔn ó o báa á à díá mǐn maá lè mǐn nu, ká à léé lè mǐn háa. A ɓa mí nùwǎ jɔn á à wé sǎnia dà-kéní.† ⁶ Ba wǎa yí nɔn nùwǎ jɔn, ɓa lée ní-kéní. Bío le Dónbeení cɛéra mún yi à nùpue yí fáa.» ⁷ A ɓa *Farizéwa bíá nɔn wo yi: «Lée webio nɔn ó o Mɔyíize bíarǎa le ká báa le mí í ja mǐn háa, o ò wé mu yaamu fáaró vūahú na a yi?»‡ ⁸ O o Yeesu bíá nɔn ɓa yi: «O Mɔyíize nɔn le níi le mí dá a ja mí hǎnání, lé bío mí yí máa jǐ dɛɛ. ɛɛ ká mu jǐhú búeení á mu lá yí ka ká sii. ⁹ Le í bío mu na mia: Báa na díá mǐn háa à ɓàn háa mu jɔn yí fó báa, ò o kún fó há-veere yan, se wón lée há-fé.»

¹⁰ O o Yeesu ní-kenínia bíá nɔn wo yi: «Ká mu lé ká sii ó o báa ko ò o ɓuarǎa miten mún háa dǎni yi, ká nùpue wǎa yí yan se mu síaaní.» ¹¹ O o Yeesu bíá nɔn ɓa yi: «Hón káránló so na ká á báawa búenbúen yí dá máa tà yi. Bíá le Dónbeení nɔn mu pánká yi, ɓán mí dòn lé bíá dá à tà mu yi. ¹² Bío wee hɛ ɓa báawa búí à ɓa máa ya á síwǎ boo. Ba búí wee te ká ɓa bámu húrun. Ba búí lé ɓa nùpua ɓó ɓa bámu. Ba búí ɓèn wee pǐ mu há-yaamu ho wáyai béení bío yi. Yía dà hón káránló so á à tà yi, á wón tà ho yi.»

O Yeesu dúɓuaa ɓa háyúwǎ yi (Maaki 10.13-16; Lukí 18.15-17)

¹³ Nùpua búí ɓuan ɓa háyúwǎ ɓuararǎa o Yeesu cǎn le o bè mí níni ɓa wán, ò o fio na ɓa yi. O o ní-kenínia wee zá làa ba. ¹⁴ O o Yeesu wǎa bíá nɔn ɓa yi: «Mí díá ɓa háyúwǎ le ɓa ɓuen í cǎn. Mí yí hɛ ɓa. Lé bío ho wáyai béení bío sǎ bíá ka lè ɓa bío sii yi.» ¹⁵ O o Yeesu wǎa bò mí níni ɓa wán. Bún mɔn ó o ló hón lahó so yi wà.

* **19:4** Mí lorí Bío jǐhú búeení vūahú (Genése) 1.27; 5.2 † **19:5** Mí lorí Bío jǐhú búeení vūahú (Genése) 2.24 ‡ **19:7** Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 24.1

*Ho nàfòrò lè le Dónbeenĩ béeñĩ bío
(Maaki 10.17-31; Luki 18.18-30)*

¹⁶ Yio buée tí, à núpue búí vaá vá buée bó a Yeesu yi, á tùara a yi: «Nì-kàránlo, lée webio á í ko à í wé ká mu se á yíráa le mukáñi binbirí na máa vé?» ¹⁷ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Lée webio nòn á fo wee tùaráa miì lè mu bío na se bío? Le Dónbeenĩ mí dòn lè dío se. Ká fo wi à ù yí le mukáñi binbirí na máa vé, à le Dónbeenĩ bióní na le henía bío à ù bè yi.» ¹⁸ O o nni tùara: «Hón lè há bióní yén?» O o Yeesu bía: «Yí búe núpue. Yí wé há-fénlò táá bá-fénlò. Yí nuaa bío. Yí fí sabéré mi nínza nni. ¹⁹ Kónbi mìn maá lè mìn nu. Warí mi nínza láa bío á fo waráa ütèn bío síi.» ²⁰ O o yàrónza bía nòn o Yeesu yi: «Bún búenbúen á í bò yi. Lè mu yén á í pá bínía ko à í wé.» ²¹ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Ká fo wi ù wé o núpue na bío nni sú, à ù lén vaa yèè bío wi ù cón búenbúen, à na wáí 6a nì-khenia yi, á fo khíi yí ho nàfòrò ho wáayi. Bún món à ù bíní buee bè miì.» ²² Bío ó o yàrónza ná hón bióní sò, ó o bínía wá ká a sánia tò, lè bío ó o nni bío boo dà.

²³ O o Yeesu bía nòn mí nì-keninia yi: «Le 1 mí ho tùíá na mia: Ho nàfòrò bânso zoró le *Dónbeenĩ béeñĩ yi bèn tñ do. ²⁴ Í pá à bíní ì bío bío ká á à na mia: O cón-númúkú zoró lè ho mísímí kòhú á à wé wayi á à porí o nàfòrò bânso zoró le Dónbeenĩ béeñĩ yi.» ²⁵ Bío 6a nì-keninia ná há bióní mu, á 6a wó coon dakhíina, á 6a bía: «Éee! A yia wáa dà à fen lée wée?» ²⁶ O o Yeesu yòò fá mí yío 6a yi ò o bía: «Ba núpua cón á mu yí dà máa wé, èè ká le Dónbeenĩ cón á bío búenbúen dà wee wé.» ²⁷ O o Piere wáa bía nòn o Yeesu yi: «Loñ, warén ló díá bío lá wi wa cón búenbúen à wá bò fon, á wa bío khíi wé kaka?» ²⁸ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Le 1 mí ho tùíá na mia: Hen ká a *Núpue Za khíi kará mí cùkú beenĩ kanmúíni wán ho dími ná finle yi, á minén píru nún na bò miì á mún ñ keení 6a bá-zàwa kanmúíni wán, á à cítíráa o *Isirayeele zì-núná píru nún. ²⁹ A bía búenbúen na ló díá mí zíní, lè mìn zàwa, lè mìn hínni, lè mìn maáwá, lè mìn nuwá, lè mí zàwa táá mí manawá ínén bío yi, bán khíi yí mu bán cúa-khímàni khímàni á mún ñ yí le mukáñi binbirí na máa vé. ³⁰ Èè ká bía dú ho yahó há láa na ká wán, á cèrèè khíi wé 6a món-díwá. A bía dú ho món há láa na ká wán, á cèrèè khíi wé 6a ya-díwá.

20

Ho èrèzén vñsía buahó vàrowà wahiire

¹ «Mí loñ, ho wáayi béeñĩ bío ka láa bío ó o nni búí na èrèzén vñsía buahó wí á hía wó. Wizonle búí ó o fèra hínnon ló le yínbíi búiríi, á wá lée cá 6a vàrowá á à kúee mí èrèzén vñsía buahó yi. ² A 6a vàrowá mu láa wo wàania tò le wén-hónlò dà-kéni na lé o núpue nì-kéni wizon-kùure sámu sáanii wán, ó o le 6a wáa vaa sá mí èrèzén vñsía buahó yi. ³ Bún món ó o bínía ló le yínbí-wi-bee yi, á lée yú 6a búí 6a núpua fémínlò lahó yi à 6a yí máa wé dèè. ⁴ O o bía nòn 6a yi: «Minén mún lén vaa sá 1 èrèzén vñsía buahó yi, ká 1 na le wizon-kùure sámu sáanii mí nì-kéni kéní yi.» ⁵ A bán wá van. Bún món á ho mähú bânso tñ bínía ló ká le wii yòò fàrá, á kún ló le wi-háare, á lée wó bío ó o wó khíina bân síi. ⁶ Mu véenii ó o bínía ló ho zlihú nni, á tñ lée yú 6a núpua búí ho fémínlò lahó yi. O o tùara 6a yi: «Mí kará hen á tò le wii káamáa le we?»

§ 19:19 Mi loñ ho Léró vūahú (Exode) 20.12-16; Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 5.16-20; Levii nuwá vūahú (Lévitique) 19.18.

7 A bán bía nòn wo yi: «Lé bïo á nùpue yí lá wen.» A ho mǎhǔ òanso bía nòn 6a yi: «Minén mún lén vaa sá 1 mǎhǔ yi.»

8 «Bïo le wii tò, á ho mǎhǔ òanso bía nòn mi ton-sáwá jǔhǔso yi le o ve 6a vǎrowá 6uee sǎání yi. Le o búáká láa bía 6uara ho mǎn, á vaa véení láa bía 6uara ho yahó. 9 A bía van ho mǎhǔ yi ho ziihǔ á 6uara. A 6a le mí nǐ-kéní kéní yú le wén-hǎani dà-kéní kéní. 10 A bía van ho mǎhǔ yi ho yahó wee leéka le mínén ñ yí á à porí 6a. Bïo 6a 6uara, á ho mǎhǔ òanso mún nòn le wén-hǎani dà-kéní kéní 6a yi. 11 Bïo 6a fó mí sǎání, á 6a sía yí wan le bïo yi, 12 á 6a wee bïo lá a mǎhǔ òanso: «Bia ká sá ho ziihǔ jii mí dòn. A ù pá sǎanía 6a yí á mǎnia lé warén na tà le wizon-kùure sámú lònbee yi le wiso-hádǎhǔ yi.» 13 A ho mǎhǔ òanso bía nòn 6a vǎrowá mu nǐ-kéní yi: «Wǎn bǎnlo, 1 yí tò ù wǎn. Wa so fù yí wǎania yí tò le wén-hǎnló dà-kéní wǎn le wizon-kùure sámú bïo yi le? 14 Awa, fé ù wǎrí ù lén. Yia 6uara ho mǎn á ì mún wi á ì sǎání yí á mǎnì lé únén. 15 Inén lé yia te 1 wǎrí. Ká 1 le 1 wé le láa bïo na, á ì wé. Tàà lé bïo á ì wó mu sǎamu lé bún wee vá foñ le?» 16 O o Yeesu bǐnía bía bò mu wán: «Ba mǎn-díwá khií wé 6a ya-díwá, á 6a ya-díwá khií wé 6a mǎn-díwá.»

O Yeesu wiokaa wee bïo mí húmú le mí vèeró bïo
(Maaki 10.32-34; Luki 18.31-34)

17 Bïo ó o Yeesu wee va ho Zeruzaleemu, ó o fó mí nǐ-kenínia píru jùn mí jii yi, á wee bíoráa láa bïo ká ká 6a wi ho wǎhǔ wǎn varákaa wá: 18 «Mí loñ, wa wee yòo ho Zeruzaleemu. Lé bǐn ó o *Nùpue Za 6a à dé le *Dónbeení yankarowá júnása le ho *lándá bïo zéenílowa nǐ yi. Ba à síini a jǔhǔ á à búe. 19 Ba à na a bía yí zú le Dónbeení yi á 6a à zuañka yi, á à ha a le hǎ lábàani. Bún mǎn, á 6a à búe wo ho *kùrùwá wán o ò hi. Ká mu wizooní tǐn zoñ o ò vèe.»

Bïo ó o Zaaki lá a Zǎn bǎn nu flora a Yeesu cǎn
(Maaki 10.35-45; Luki 22.25-27)

20 O Zebedee bǎn hǎa le mí zǎwa nùwǎ jùn wá 6ueé 6ó a Yeesu yi, ó o hǎa mu líi fǎrá mí nǎnkórná wán o yahó, á wi ò o fio bïo búii o cǎn. 21 O o Yeesu bía nòn wo yi: «Lée webio á ù mǎkóo wi yi?» O o bía: «Dé ù jii na mǐ le 1 zǎwa nùwǎ jùn na ká ò o nǐ-kéní khií kerí ù nín-tǎní, ká a nǐ-kéní kerí ù nín-káahó* ù béení yi.» 22 O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Bïo mi wee fio mi yí zú. Le lònbee na á ì lá bǎn síi á mí so dà à lá le?» A 6a le ùuu le mí dà mu. 23 O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Mu bon, mí lò á à be. Ká inén mǎhǎ yí dà mǎa bïo wéréwéré le lé yia ká á à kénéni 1 nín-tǎní táá 1 nín-káahó. Hǎn lùs o bïo sá bía á wǎn Maá wiokaa há kǎráa yi.»

24 Bïo 6a nǐ-kenínia nùwǎ píru na ká jǎ mu, á 6a sía cá 6a nùwǎ jùn mu yi láa sòobé. 25 O o Yeesu wǎa von 6a búenbúen á bía nòn yi: «Mí zú le hǎ kǎna júnása wee wé mí pǎnká bía 6a wi jǔhǔ yi wǎn. A bía lé 6a nǐ-beera wee zéeni láa bía ká le mí po 6a. 26 Ée ká minén bïo yí ko mu wé ká síi. Hen ká minén nǐ-kéní búii wi ò o bïo jǔhǔ wé porí bía ká, ó o ko ò o wé 6a ton-sá. 27 Ká minén nǐ-kéní búii wi ò o dí bía ká yahó, á òanso ko ò o wé mi wobá-nii. 28 Lé ká síi ó o *Nùpue Za bïo karáa. O yí 6uara à 6a sá na a yi. O 6uara wá 6ueé sá á à na 6a nùpua yi, á mún ñ na mí mukǎní á à lénnáa 6a nùpua cǎrèe júná.»

O Yeesu héra 6a muíiwá nùwǎ jùn yío
(Maaki 10.46-52; Luki 18.35-43)

* 20:21 Nín-tǎní láa nín-káahó: Mu wee zéeni le hǎn lara bïo jùn so lé hǎa bïo jǔhǔ wi.

²⁹ Bïo 6a ló ho Zerikoo lóhó yi, á 6a zâamá-kúii bò a Yeesu yi. ³⁰ Mu wee wé à muiwá nùwá òun búii kará ho wóhù nísání, á já à 6a le o Yeesu wee khíí. A 6a wee bío pónpón: «Núhúso, *Daviide Za, màkàrí wen!» ³¹ A 6a zâamáa wee zá làa ba le 6a wé tété. A 6a yáá wáa wiokaa wee bío pónpón: «Núhúso, Daviide Za, màkàrí wen!» ³² O o Yeesu òun ò o von 6a tùara yi: «Lée webio á mi wi á ì wé na mia?» ³³ A 6a bía: «Núhúso, wé le wa yío à wé mi.» ³⁴ A 6a màkàrí òun o Yeesu yi, ó o òn 6a yío lè mí níní. Mí lahó yi á 6a yío òn 6a wee mi, á 6a bò a Yeesu yi.

21

O Yeesu zoró ho Zeruzalεemu lóhó yi

(Maaki 11.1-11; Luki 19.28-40; Zán 12.12-19)

¹ O Yeesu lè mí nì-kenínia vaá sùaráa ho Zeruzalεemu yi. Bïo 6a wi le 6úee na 6a le Oliivewa vñsía 6úee wán, ho Betefazee lóhó jii, ó o fèra tonkaa mí nì-kenínia nùwá òun á bía òn 6a yi: ² «Mi lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi. Mí vaa òn 6a bín, á mí ì mí sùnpè-nu ká a can òun lè mí za. Mí fee 6a buee na mi.» ³ Ká 6a tùara mia à mí bío le o Núhúso màkóo wi 6a yi, á 6a à òn 6a ì dia 6a mí ì lénáa.

⁴ Bùn wó ká sii bèra a na le *Dónbeení jì-cúa fεero bíoní na ká à bío wéráa.

⁵ «Mí bío na ho Sion lóhó òn 6a yi:

«Loí, lé ù bée na bò o òun ù cón.

O wayi.

O yóra a sùnpè-nu

lè mí za.» *

⁶ A 6a nì-kenínia wáa wá, á vaá wó bío ó o Yeesu le 6a wé. ⁷ Ba vaá òun o sùnpè-nu lè mí za òun 6a, á bò mí kánòunwá 6a wán ó o Yeesu yòò kará wán. ⁸ Ba minka zâamáa na bò a yi á 6a cèrèe wee bá mí kánòunwá ho wóhù wán o yahó. Ba búii lé há vñsía vónna 6a wee khé à bá. ⁹ Ba minka zâamáa na varákaa dú a Yeesu yahó làa bía bò a yi á wee bío pónpón:

«Le ho cùkú à dé o *Daviide Za yi.

Le le Dónbeení wé mu bè-tentewá làa yia bò o òun o Núhúso yèni yi.

Le le Dónbeení na wi ho wáayi à ho cùkú dé yi.» †

¹⁰ Bïo ó o Yeesu vaá zón ho Zeruzalεemu, á ho òn 6a bía wee yéé mu bío làa. Ba wee tùaka mín yi: «Yia ká lée wée ká?» ¹¹ A 6a òun 6a wee bío: «O lé o Yeesu, le *Dónbeení jì-cúa fεero. O ló ho Kalilee kóhù lóhó na 6a le Nazareete yi.»

O Yeesu zón le Dónbeení zì-beení yi

(Maaki 11.15-19; Luki 19.45-48; Zán 2.13-16)

¹² O Yeesu vaá zón le *Dónbeení zì-beení yi, á zóò òun bía wee yéé mu bío làa bía wee yá mu bín. Ba wén-pùarílowá tabáriwa làa bía wee yéé 6a òun 6a òun kanmúini ó o dónkaa kúaa, ¹³ ò o bía òn 6a yi: «Le Dónbeení bíoní vñahù bía bío ká: † zii 6a wé è ve làa floró zii.» ‡ O o bínía bía: «Á mínén 6èn wó le le 6a kónlowá lùe há?» § ¹⁴ Ba muiwá lè 6a mùamúawá búii wá 6ueé 6ó a Yeesu yi, ó o wéera 6a. ¹⁵ A 6a yankarowá òun áa lè ho *làndá bío zéénílowa yiwa cá bío 6a òun ò o Yeesu wee wé mu yéréké bíowa bío yi làa bío 6a háyúwá wee bío pónpón ká sii bío yi: «Ho cùkú à dé o *Daviide Za yi.» ¹⁶ A 6a wáa bía

* 21:5 Mí loí Zakari vñahù 9.9 † 21:9 Mí loí Lení vñahù (Psaumes) 118.25-26 ‡ 21:13 Mí loí Ezayii vñahù 56.7 § 21:13 Mí loí Zeremii vñahù 7.11

nɔn o Yeesu yi: «Fo wee jí bío 6a wee bío le?» O o Yeesu le: «Ūuu, 1 wee jí mu. Minén so yí kàrána bío kà le Dónbeení bióní vūahú yí yí mɔn le? «Fo wó, á hãri 6a háyúwá lè 6a kúnkúzàwa wee khòoní fo.»*»

¹⁷ Bún mɔn ó o ló ho lóhó yí wà díá 6a, á van ho Betanii lóhó vaá cáana bín.

O Yeesu dánkánia le vɛndɛ na 6a le fikiyé

(Maaki 11.12-14, 20-25)

¹⁸ Mu tá na lée tɔn yĩnbí, ká a Yeesu bínia bò o 6uen ho Zeruzalɛmu, á le híni dà a. ¹⁹ O o mɔn le vɛndɛ búi na 6a le *fikiyé ho wɔhú nísání. O o wà vaá bó le yí, ká a màhá yí yú bia le wán, lée vɔnna mí dòn. O o wáa bía nɔn le yí: «Fo máa bíní máa ha bía hùúu.» A le vɛndɛ mu dɛnía hon mí lahó yí. ²⁰ Bío ó o nĩ-kenínia mɔn mu, á mu wó 6a coon. A 6a tũara a Yeesu yi: «Le vɛndɛ mu dɛnía wó kaka honnáa ká?» ²¹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Le 1 mí ho tũia na mia: Hen ká mí dó mi sía mií, á yí máa titika, á bío á í wó lè le vɛndɛ na ká bân síí á mí wé è wé. Ká mí mún pá dà à bío ò na le 6úee na ká yi: «Híni hen na fo wi yi à vaa zo ho mu-beení yi», á mu ù wé. ²² Ká mí dó mi sía mií, á bío búenbúen na mi wee fio le Dónbeení cón, á mí ù yí.»

O Yeesu pánká ló wen?

(Maaki 11.27-33; Luki 20.1-8)

²³ O Yeesu yòó zon le *Dónbeení zĩ-beení yi zoó wee kàrán 6a nùpua. A 6a yankarowá júnása lè 6a *zúífúwa *nĩ-kía wá 6ueé bó a yi, á 6a tũara a yi: «Fo yú le níi wen wee wéráa bío ká? Lé wée nɔn mu wéró níi fon?» ²⁴ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Inén bèn mún ò tũa mia làa bío dà-kéní mí dòn. Ká mí zéénia mu, á Inén mún ò zéení yía nɔn le níi mií á í wee wéráa bío ká. ²⁵ Yia tonkaa o Zán le o wé bátizé 6a nùpua lée wée? Lé le Dónbeení lée, táá lé 6a nùpua?» A 6a òn wee wáani mín yi: «Ká wa le lé le Dónbeení tonkaa wo, o ò bío le lée webio nɔn á wa yí tãráa o bío. ²⁶ Ká wa mún le lé 6a nùpua tonkaa wo, á 6a zãmáa máa díá wen. Lé bío 6a búenbúen wee leéka le o Zán lé le *Dónbeení jĩ-cúa fɛero.» ²⁷ A 6a wáa bía nɔn o Yeesu yi: «Wa yí zũ yia tonkaa wo.» O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Áwa, á Inén mún máa zéení yia nɔn le níi mií á í wee wéráa bío ká.»

Ba zàwa nùwá jùn wáhiire

²⁸ O Yeesu pá bínia bía: «Mí jí bío ká: Níi búi zàwa nùwá jùn hía wi. O o von o nĩ-kéní á bía nɔn yi: «Í za, lén vaa và ho èrèzén vɛnsla 6uahó yí ho zuia.» ²⁹ O o le mí máa va. O o hía bínia lon mi yi, ó o wà van á vaá va. ³⁰ Bún mɔn, ó o maá mu bía mu bío dà-kéní mu làa yia so. A wón le mí ù va, ò o màhá yí van. ³¹ Awa, 6a nùwá jùn mu tlahú, á lé o yén wó bío á bân maá láa wee cà?» A 6a bía: «Lé yia ó o bía ráa ho yahó.» O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Le 1 mí ho tũia na mia: Ba *lãnpó féwá lè 6a hãawa na wee yéé mítén á à zo le *Dónbeení bɛnɛn yi á à dí mi yahó. ³² Lé bío ó o Zán Batiisi 6uara, á 6ueé wee zéení ho wã-tente bío làa mia, á mí yí tà mu yi. Ká 6a lãnpó féwá lè 6a hãawa na wee yéé mítén bân tà mu yi. A bío mí yáá pá mɔn bún, á mí pá yí yèrémáa mí yilera lè mí wárá, á yí tà a bío.»

Ho èrèzén vɛnsla 6uahó vãrowá wáhiire

(Maaki 12.1-12; Luki 20.9-19)

³³ «Mí wíoka jí wáhiire búi: Mɔhú bãnsó búi hía fá ho èrèzén vɛnsla mí mɔhú yi, á son ho dándá kńia yi. O o có ho kòhú á wíokaa, hía ho èrèzén wee jaa yi. O mún son o paro lùe. Bún mɔn ó o wãanía tò lè 6a nùpua búi na à và ho,

* 21:16 Mí lorí Lení vūahú (Psaumes) 8.3

ò orén wà van le khúii. ³⁴ Páahú na ho èrèzén wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sáwá le 6a va 6a nùpua mu cón le 6a khé bío bío sá mí yi à na. ³⁵ Ká 6a nùpua mu máhà vaá wíkaa 6a, á han o ní-kéní, á 6ó a òun níi so, á mún lèekaa o tìn níi so le há huua 6ó. ³⁶ O o mǎhú òanso bíníá tonkaa 6a ton-sáwá mu 6úí. Bán boo po bíá le ho yahó. Ká 6a nùpua mu máhà vaá wó bán làa bío 6a wó làa bíá so. ³⁷ Mu véení, ó o tonkaa mí za, ò o wee leéka: «I za wón 6a à kǎnbi.» ³⁸ Ká bío 6a nùpua mu yère dá a wán, á 6a wee bío mín yi: «Yia lua ká lé yia á ho mǎhú bío khíi sí yi. Mi wa 6úe o, á ho mǎhú bío wáa à sí wen.» ³⁹ A 6a hínan wíira a, á khèra lée 6ó díá.»

⁴⁰ O o Yeesu túara 6a yi: «Àwa, ká a mǎhú òanso khíi 6uara, ó o 6ueé wé 6a nùpua mu kaka?» ⁴¹ A 6a bíá non wo yi: «O máa cèè 6a bío máa díá. Ba ní-súmáa mu o ò 6úe, ká a cà ní-vio á à kúee mí mǎhú mu yi. O orén làa bán á à wáaní ì tè bío 6a khíi na a yi wán, ho páahú na 6a dó non mín yi.» ⁴² Bún món, ó o Yeesu bíá non 6a yi: «Mi òn yí káranna bío ká yí non huúu le Dónbeení bíoní vǎahú yi le? «Le huee na 6a so-sowa fù pá díá lé dío híá 6uee 6uan ho soró ònía. Bío ká lé bío ó o Núhúso Dónbeení wó, mu lée bè-tente wa yèn-dání yi.»† ⁴³ O Yeesu pá bínía bíá: «Lé bún non á ì bíoráa mu á à na mia. Le *Dónbeení béeñí á à fé mí cón á à na ní-vio yi, bíá á à ha le béeñí mu bán bíá mí bεεre. ⁴⁴ Yia lùwá le huee mu wán, á òanso sáníá á à yáa. Ká yia á le 6èn kùera lion wán, á òanso á à fúfúuka.»

⁴⁵ Bío 6a yankarowá òúnása le 6a *Farizéwa pá a Yeesu wǎhio na ó o wá, á 6a zúna le lé 6arén ó o wee bío bío. ⁴⁶ A 6a wáa wee cà bío 6a à wé wé á à 6úeráa wo, ká 6a máhà zána 6a zámáa na wee lá a Yeesu le le *Dónbeení ní-cúa fεεro.

22

Mu yaamu sánú ònló wǎhiire (Luki 14.15-24)

¹ O Yeesu pá bínía wá há wǎhio á bíaráa làa bíá wee ní a cón. O bíá bío ká non 6a yi: ² «Ho wáayi béeñí bío bonmín làa bío ká: Bée 6úí sá ho ònló mí za yaamu yi. ³ O o tonkaa mí ton-sáwá le 6a vaa yí bíá ó o vonka ho ònló mu bío yi le 6a buen. Ká 6a máhà yí wi 6a buen. ⁴ O o bínía tonkaa mí ton-sáwá 6úí á non le níi na ká 6a yi: «Mí vaa bío bío ká à na bíá á ì von yi: I òaní le ì búaa na òiní wi á fútaana, ì ònló bío 6úen6úen wíokaa wó. Mi wáa buen mu yaamu sánú ònló òiníi.» ⁵ Ká bíá 6a von máhà yí càtio mu, á 6a wá vaá wee sáka mí tonni. Ba 6úí vanka mí mana. Ba 6úí vaá wee duan. ⁶ A bíá ká wíira 6a ton-sáwá mu han le mí sòobéε, á 6a 6ó 6a. ⁷ O o bée síi cà, ó o tonkaa mí dásíwá le 6a vaa 6úe bíá wó mu, á cfi 6a lóhó. ⁸ Bún món ó o bíá non mí ton-sáwá yi: «Mu yaamu sánú ònló sá wó, ká bíá á ì von le bíá yí kó 6a dí ho. ⁹ Mi wáa lén zo ho lóhó bonfúaa yi, á bíá mí zoó yí bín 6úen6úen á mi ve le 6a 6uee dí ho ònló mu.» ¹⁰ A 6a ton-sáwá wá zoó von bíá 6a fòráa mín 6úen6úen, 6a ní-kora le 6a ní-tentewá. A ho sánú òiníi zii 6ueé sú le 6a nùpua.

¹¹ «Ó o bée yòó zon le zii yi, á zoó wee loñ bíá 6a vonka. O o non o ní-kéní 6úí 6a tǎhú ò o yí zǎ ho sánú báká. ¹² O o bíá non wo yi: «Wán bónlo, fo wó kaka zonnáa hen á ù yí zǎ ho sánú báká?» O o níi yí òarína òèε yí bíá. ¹³ O o bée non le níi mí ton-sáwá yi: «Mí wii wo ca zení là a níni, á lée lée díá ho khúuhú le tǎbíri yi, hen na le wéε le le minka yi véε wi yi.»

¹⁴ O o Yeesu bínía bíá «Bia von boo. Ká bíá hueekaa bán yí tà yí boo.»

† 21:42 Mi loñ Lení vǎahú (Psaumes) 118.22.

Ho lànpo caló à na ho Oroomu béé yi bío

(Maaki 12.13-17; Luki 20.20-26)

¹⁵ Ba *Farizléwa wà vaá wàania tò bío 6a à tùa là a Yeesu yi wán, á à yíráa o níi ì 6ua yi. ¹⁶ A 6a tonkaa mí nì-kenínia nùwá yèn 6úí là á *Heroode món nùpua nùwá yèn le 6a vaa bío kà na a Yeesu yi: «Nì-kàránlo, wa zù le fo wee mì ho túá. Bío le Dónbeení le 6a nùpua 6ua lè miten, lé bǔn 6àn kàránlo binbirí á fo wee na. Fo yí máa zón nùpue. Fo mún yí máa kà nùpue yío. ¹⁷ Awa, á ù zéeni bío fo wee leéka bío kà dání yi: Wa làndá yi á ho lànpo kó ho wé cá na ho Oroomu béé yi léé, tàá mu yí ko làa wéró?»

¹⁸ O o Yeesu zúna há yile-kora na wi 6a yi, ó o bíá nòn 6a yi: «Mi yí mən miten le. Mi wee cá 1 níi á à 6ua yi le we? ¹⁹ Le wári na á mi wee sááni lè ho lànpo á mi na le 1 loí.» A 6a 6uan le wén-hǎnló 6ueé nòn wo yi. ²⁰ O o Yeesu tùara 6a yi: «Ho yahó lè le yéni na wi le wén-hǎnló mu wán á wée te?» ²¹ A 6a bíá: «Lé o béé Sezaare.» O o Yeesu wáa bíá nòn 6a yi: «Àwa. Bío sá a béé yi, á mi na mu wo yi. Ká bío 6èn sá le Dónbeení yi, á mi na bǔn dén yi.» ²² Bío 6a jǎ bío ó o Yeesu bíá kà, á 6a wó coon, á 6a wáa díá wo à 6a wà.

Ba nǐ-hía véeró bío

(Maaki 12.18-27; Luki 20.27-40)

²³ Mu zoñ, á 6a *Sadusléwa wà 6uara a Yeesu cón. (Barén lé bíá le 6a ní-hía máa vée.) ²⁴ Ba tùara a Yeesu yi làa bío kà: «Nì-kàránlo, bío kà lé bío ó o *Moyiize bíá: «Hen ká báa 6úí yan mín háa á húrún ò o yí yú za làa wo, á 6àn za 6úí ko ò o ya a maháa mu, à te 6a zàwa yi mín za mu yéni yi.» ²⁵ Mu ù wé à zàwa nùwá hẹ̀pun 6úí hía wi làa wèn. Yía nín-yání yan á húrún ò o yí yú za lè mín háa. ²⁶ A yía sá fó a maháa mu yan á wón húrún. O o òn níi so fó a, á wón mún húrún. Ba mí nùwá hẹ̀pun 6úen6úen yan wo 6ènia á húrunka. ²⁷ Bío 6a 6úen6úen húrún, ó o háa mu mún húrún. ²⁸ Awa, á 6a nǐ-hía vée nònzoñ ó o háa mu bío á à sǎ a yén yi 6a nùwá hẹ̀pun mu tǎhú? Bío 6a 6úen6úen máhá yan wo 6ènia.» ²⁹ O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Mi wee vǐnǐ miten. Mi yí zú hàrí dǛ le Dónbeení bíoní vǎhú bío dání yí. Mi mún yí zú le le Dónbeení dà bío 6úen6úen wee wé. ³⁰ Bío wi bǐn, hen ká 6a nǐ-hía khǐi véera, á 6a báawa lè 6a háawa máa ya mín. Ba à wé lè le Dónbeení wáyai tonkarowá bío síi ho wáyai. ³¹ Ba nǐ-hía véeró bío dání yi, á mi so òn yí kàrána bío le Dónbeení bíá nòn mia le? ³² Le bíá le minén lé o *Abarahaamu, là á *Izaaki, là á *Zakoobu 6àn Dónbeení. Le Dónbeení lé bíá yío wi lua 6àn Dónbeení. Le yínǎ nǐ-hía 6àn Dónbeení.» [†] ³³ Ba zǎamáa na jǎ a bíoní á wó coon o kàránlo bío yi.

Le Dónbeení làndá na bío jǎhú wi po hǎa ká

(Maaki 12.28-34; Luki 10.25-28)

³⁴ Bío 6a *Farizléwa jǎ ò o Yeesu bíá 6ó 6a *Sadusléwa jǎhú, á 6a kúaa mín wán. ³⁵ A 6a nǐ-kéní na lé ho làndá bío zéeni lo wi ò o yí o níi 6ua yi, ó o tùara a yi: ³⁶ «Nì-kàránlo, há bíoní na bío henía ho làndá yi, á lé le yén jǎhú wi po hǎa ká?» ³⁷ O o Yeesu bíá nòn 6a yi: ««Fo ko ù waí ù Nǐhúso Dónbeení lè ù síi 6úen6úen, lè ù mánáká 6úen6úen, lè ù yilera 6úen6úen.» [‡] ³⁸ Dén lé òn bío here, á jǎhú wi po hǎa ká. ³⁹ Dío sá le yi na mún jǎhú wi lè lérén bío síi lé òn ká: «Fo ko ù waí mi ninza làa bío á fo waráa òn bío síi.» [§] ⁴⁰ *Moyiize

* **22:24** Làndá zéeni lo vǎhú (Deutéronome) 25.5-6 † **22:32** Mi loí Léro vǎhú (Exode) 3.6

‡ **22:37** Mi loí Làndá zéeni lo vǎhú (Deutéronome) 6.5 § **22:39** Mi loí Levii nùwá vǎhú (Lévítique) 19.18

làndá búenbúen, lè le *Dónbeení jì-cúá fεεrowà kàránlò búenbúen, á can há bióní bío jùn na bò henía kà yi.»

*Yia le Dónbeení mən léra bío
(Maaki 12.35-37; Luki 20.41-44)*

⁴¹ Bío 6a *Farizléwa kúaa mín wán, ó o Yeesu tùara 6a yi: ⁴² «Mi wee leéka le *Yia le Dónbeení mən léra nankáni can wen?» A 6a bíá nən wo yi: «O lé o *Daviide mənmaníi.» ⁴³ O o Yeesu bíá nən 6a yi: «Á bío le Dónbeení Hácírí dú a Daviide yahó, ó o 6èn wó kaka vonnáa wo le mí Njúhúso? Bío kà lé bío ó o Daviide bíá:

⁴⁴ .O Njúhúso Dónbeení bíá nən í Njúhúso yi:

Buee kεení í nín-flání
fúaa ká í búrá ũ zúkúsa ũ tá,
á ũ bò ũ zení wán.*

⁴⁵ Ká a Daviide wáa wee ve o Yia le Dónbeení mən léra le mí Njúhúso, ó o wé o Njúhúso ká a mún pá à bíní ì wé o mənmaníi kaka?»

⁴⁶ A 6a nii woon yí dàrna dεε yí bíá. A lá búñ zoñ ó o 6úi yí bínía yí khá mítén yí tùara a yí làa bío 6úi.

23

Mi pa miten 6a zúifúwa ya-díwá bío yi

(Maaki 12.38-40; Luki 11.43, 46; 20.45-47)

¹ O o Yeesu wáa yèrémáa wee bío lè 6a zámáa lè mí nì-kenínia: ² «Ho *làndá bío zéenílowa lè 6a *Farizléwa wee kàrán o *Moyiize làndá làa mia. Hón lè 6a tonlò. ³ Mi ko mi wé jí 6a cón, á bè bío 6a wee bío na mia búenbúen yi. Ká 6a wárá hñn mi yí dé miten yi. Lé bío á bío 6a wee kàrán làa mia 6a yí máa wé. ⁴ Ba wee jí ho sèrò na lí 6a núpua bà-júná wán, ká 6arén mí bæere mahá yí máa dé mí níni hàrí cínú à séení 6a sèráa ho. ⁵ Ba wee wé mí bío búenbúen à zéenínaa mítén. O Moyiize làndá bióní 6úi kúeeníi lùakúaa zàwa na 6a wee ca mí búráa lè mí bàra yi á 6arén wee wé à há wé 6úaa. Ba kánbunwá jì-káa dùbúaaní á wee kεn khèekhàa. ⁶ Ho dínlò dínií kεenínia na seka, lè ho kàránlò zíní yahón lùaa, á 6a wa kεenílò. ⁷ Ba wa à 6a núpua wé tεení 6a yi lè le kònbií 6a zámáa fémínlò lara yi, á mún wa à 6a núpua wé ve 6a làa nì-kàránlowa. ⁸ Eε ká minén ó o 6úi yí tà le 6a ve o làa nì-kàránlo. Mi búenbúen lè 6a zàwa mín yi, á mi nì-kàránlo mún lé o nì-kéní. ⁹ Mi wé yí ve nii woon lè mìn maá ho tá wán. Lé bío á mìn Maá lé o nì-kéní, wón wi ho wáayi. ¹⁰ O 6úi yí tà le 6a ve o làa njúhúso. Lé bío mi njúhúso lé o nì-kéní. Wón lé o *Krista. ¹¹ Yia po mi búenbúen ko ò o wé mí ton-sá. ¹² Yia yòonía mítén, á wón 6a à liiní. Ká yia liinía mítén, á wón 6a à yòoní.

Ho yéréké khii sá 6a zúifúwa ya-díwá yi

(Maaki 12.40; Luki 11.39-52; 20.47)

¹³ «Minén *làndá bío zéenílowa lè minén *Farizléwa nì-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Lé bío mi wee hè 6a núpua lè ho wáayi béení díró. Minén mí bæere yí dà máa dí le, á bíá wi 6a dí le á mí mún wee hè.

¹⁴ [«Nì-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Mi wee fé 6a maháawa nii bío búenbúen véení, ká mí pá bíní wé ho floró na túee à zéenínaa le mí téréenna. Lé búñ nən á minén cíftí khii wé here làa sòbεε.]

* 22:44 Mi loñ Lení vùahñ (Psaumes) 110.1.

¹⁵ «Nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Mi wee vará ho tá lùà búenbúen yi, à pà hā muna hée cà 6a nùpua le 6a yèrémá mí yilera lè mí wárá. Ká mí yú a nì-kéní sàanì à mí wé ò o bío sí le *Dofnì dāhū yi poi minén làa cúa-ḡun.

¹⁶ «Minén ya-dí muiiwá yén! Ho yéréké khíi sá mia. Lé bío mí wee bío bío ká: Yia báa lè le *Dónbeení zì-beení yèni, se bñn dēε bíi mia. Ká a mǎhǎ báa lè le Dónbeení zì-beení 6an sánú yèni, se bñn yí dà máa día ká. ¹⁷ Mí lè 6a bñnbúwá, á lè 6a muiiwá. Lé mu yén ḡúhū wi po mu yén? Lé ho sánú lée, táá lè le Dónbeení zì-beení na nɔn á ho sánú mu bío sánáa le Dónbeení yi? ¹⁸ Mí mún wee bío le yia báa lè mu hāmu cíníi 6an yèni, se bñn dēε bíi mia. Ká a mǎhǎ báa lè mu hāmu na wi le wán yèni, se mu máa día ká. ¹⁹ Muiiwá yén! Lé mu yén ḡúhū yi po mu yén? Lé mu hāmu lée, táá lè mu 6an cíníi na nɔn á mu hāmu mu bío sánáa le Dónbeení yi? ²⁰ Yia cén báa lè mu hāmu cíníi, se 6anso báa làa bío búenbúen na wi le wán yèni. ²¹ A yia báa lè le Dónbeení zì-beení yèni, se 6anso báa lè le zì-beení mu, á mún báa lè le Dónbeení na wi le yi yèni. ²² A yia mún báa lè ho wáyai yèni, se 6anso báa lè le *Dónbeení bēeni kanmúini yèni, á báa lè le Dónbeení mí bēere na kará lè wán yèni.

²³ «Minén lándá bío zéenilowa lè minén Farizléwa nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Lé bío hā vñn-zà-wñnìwá lè mí síiwá na 6a wee kúee le zeení yi á mí wee na 6an cúa-pírú níi, á ho lándá káránlò na ḡúhū wi á mí mǎhǎ wee pñn día. Bñn na lè ho térénlò, lè le hii, lè le Dónbeení bío táró. A bñn lè bío mí ḡñn lá ko mí wé wé, ká mí mún yí nɔnsá bío ká wéró yi. ²⁴ Ya-dí muiiwá yén! Mí wee líi mí bè-ḡunii à lén o dònwía día, ká a cón-ḡumúkū wón mí mǎhǎ wee vñ.

²⁵ «Minén *lándá bío zéenilowa lè minén Farizléwa nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Lé bío mí wee seε mu ḡumu ḡuuníi lè ho dñnlò díinií sía 6an máa, ká hā yiwa mǎhǎ zoó sú lè mí kñnlò bío, lè mí yile-kora. ²⁶ Farizlé muii yén! Ū yi lè dío ũ ceé vé, lè bñn á à na ká bío ho khūuhū á à ce.

²⁷ «Minén lándá bío zéenilowa lè minén Farizléwa, nì-khàwa. Ho yéréké khíi sá mia. Mí ka lè hā búráa na 6a khūunia máa á hā se, ká hā yiwa mǎhǎ zoó sú lè 6a nì-hía hūaa lè mu bè-sooní lè mí síiwá. ²⁸ Minén mún ka ká síi. Ho khūuhū á mí ka lè mí lè 6a nì-tentewá 6a nùpua yahó, ká mí yiwa hñn sú lè ho nì-khènlò lè mu bè-kora lè mí síiwá.

²⁹ «Minén lándá bío zéenilowa lè minén Farizléwa nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia, lè bío mí wee so le *Dónbeení ḡi-cúa fεerowá na húrún búráa, á wee donkhueé bíi fù téréenna miten búráa. ³⁰ Mí wee bío: Ká wán maáwá pǎahū á warén lá yánkaa wi yi, se 6a ḡi-cúa fεerowá búeró bío á wa níni mia yi. ³¹ A bñn mí bíoni lè mí wárá wee zéeni le bíi 6ó le Dónbeení ḡi-cúa fεerowá, bán mñnmánia lè minén mí bēere. ³² Awa á mñn maáwá mu bío na á 6a búaa ḡúhū á mí wáa bánbá tí ḡii. ³³ Mí ka lòn háwá, díhioni yén! Mí wee leéka le mí dà a kání le Dofnì dāhū yi le? ³⁴ Lé bñn nɔn, á ñnén á à tonka 6a ḡi-cúa fεerowá lè mu bè-zúrminí 6ansowá, làa bíi káránna dñn mí cñn. A mí ì búee 6a bíi, ká 6a bíi mí ì búee hā *kùrùwáwá wán. 'Ba bíi bán mí ì ha lè hā lábaani mí káránlò zíní yi, á wé è paka 6a hā lóra yi á à beé lò. ³⁵ Lé bñn á à na ká bíi minén lè mñn búaaawa 6ó ká 6a bè-yáanii mia, lònbee na wi 6a búeró món á à yí mia. Le nì-búee mu búakáa o *Abēle nì-tente búeró ḡii wán, á 6ueé 6ó a Barasii za Zakari yi, wón na 6a 6ó le soobá-lùe lè mu hāmu cíníi pǎahū. ³⁶ Le 1 mí ho túiá na mia: Ho zuia nùpua lè bán á le lònbee na wi dén nì-búee so món á à yí.»

*O Yeesu bíi ho Zeruzalεmu lóhó bíi
(Luki 13.34-35)*

37 «Èee Zeruzalɛɛmusa! Minén na wee búe le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fɛɛrowà, á wee lèeka bíá le Dónbeenĩ tonkaa mi cón lè há huua à búe. Lée zen cúa-yen á ĩwí à ĩve mia kúee mĩn wán làa bío ó o kúeerè wee wé veráa mí záwa kúee mí mía tá bío síi à mí yí tà mu. 38 Awa, le Dónbeenĩ á à pí mia á mí zlí á à ðĩn coon. 39 Le 1 bío mu na mia: A lá ho zuia jĩi wán, á mí máa bíní máa mí mí, fúaa nǎnzoŋ na mí khíi wee bío bío kà: «Le le Dónbeenĩ dúbua yía bò o buen o Nǎhúso yèni yi.»*

24

Le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ floró bío (Maaki 13.1-23; Luki 21.5-24)

1 Bũn mǎn ó o Yeesu ló le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi. Bío ó o wee lén, ó o nĩ-kenĩnia vá búee bó á yi, à 6a tũara á yi: «Zéeni ho páahũ na le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ mu á à fi yi làa wɛn. Lé mu bíowa yén khíi zéeni ũ buenlò páahũ lè ho ðĩmĩná véro páahũ?» 4 O o Yeesu bíá nǎn 6a yi: «Mĩ pa miten bío. Mĩ yí díá le nùpue khà mia. 5 Lé bío á nùpua cèrɛɛ khíi buen 1 yèni yi á à bío le mí lé o *Krista. 6a à khà 6a nùpua cèrɛɛ á à vĩní. 6 Há hĩa táró á mí khíi wé è jí sã, hĩa bó mia làa hĩa khèra. Ká mí màhá yí zǎn. Lé bío á bũn bíowa so ko mu wé ho yahó. Ɛ ká bũn ðɛɛnia máa wé ho ðĩmĩná véro. 7 Ho síi búí khíi wé è lé vaá fi làa síi veere. A ho kǎhũ búí khíi wé è lé vaá fi lè ho ká-veere. Le hĩni, lè ho tá ðèkéro á khíi wé è wé há lùà búí yi. 8 Bũn bíowa so búenbúen wéro á khíi kɛɛ làa bío ó o há-sániso sání vĩa wee wé búakáráa bío síi.

Mu bè-sũmáa na khíi wé bío

3 O Yeesu yòó kará há Oliivewa vĩnsĩa búee wán, ó o nĩ-kenĩnia mí jĩi yí vá búee bó á yi, à 6a tũara á yi: «Zéeni ho páahũ na le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ mu á à fi yi làa wɛn. Lé mu bíowa yén khíi zéeni ũ buenlò páahũ lè ho ðĩmĩná véro páahũ?» 4 O o Yeesu bíá nǎn 6a yi: «Mĩ pa miten bío. Mĩ yí díá le nùpue khà mia. 5 Lé bío á nùpua cèrɛɛ khíi buen 1 yèni yi á à bío le mí lé o *Krista. 6a à khà 6a nùpua cèrɛɛ á à vĩní. 6 Há hĩa táró á mí khíi wé è jí sã, hĩa bó mia làa hĩa khèra. Ká mí màhá yí zǎn. Lé bío á bũn bíowa so ko mu wé ho yahó. Ɛ ká bũn ðɛɛnia máa wé ho ðĩmĩná véro. 7 Ho síi búí khíi wé è lé vaá fi làa síi veere. A ho kǎhũ búí khíi wé è lé vaá fi lè ho ká-veere. Le hĩni, lè ho tá ðèkéro á khíi wé è wé há lùà búí yi. 8 Bũn bíowa so búenbúen wéro á khíi kɛɛ làa bío ó o há-sániso sání vĩa wee wé búakáráa bío síi. 9 «Hón páahũ so yi, á 6a nùpua á à dé mia á à na 6a à beé lò, á à búe. Há síiwá nùpua búenbúen khíi jĩn mia bío mí tá mĩ bío yi. 10 Hón páahũ so yi, á nùpua cèrɛɛ á à khĩní mí sláderó mĩ. 6a wé è bíní mín máa, á wé è jĩn mín. 11 Bĩa le mí lé le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fɛɛrowà ká mu yí bon á khíi kɛɛ cèrɛɛ. 6a à vĩní nùpua cèrɛɛ. 12 Mu bè-kora khíi dé wán, á 6a nùpua cèrɛɛ waminĩ á à tĩ yi. 13 Ká yía màhá há mí síi fúaa mu véenĩ, wón á à fen. 14 Le *Dónbeenĩ bɛɛnĩ bĩn-tente mu ko le bue ho ðĩmĩná lùà búenbúen yi, á há síiwá búenbúen jí le, à ho ðĩmĩná màhá bè yi véráa.

15 «Mĩ khíi mí mu bè-sũmú na wee yáa mu bío ká mu wĩ le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi, bío á le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fɛɛro Daniyɛle bíá bío.* (Yía wee káran bío ká, á zũn mu kúará sese.) 16 Hón páahũ so yi ká bíá wĩ ho Zudee yi à bán lùwí yòó há búaa. 17 Yía á à kɛɛ mí zlí lòho yi ko ò o líi zoo lá mí bío búí mí zlí. 18 Yía á à kɛɛ há mana yi mu páahũ yí ko ò o bíní 6o à líi lá mí kánbun mí zlí. 19 Ho yéréké khíi sá 6a há-sɛɛnasa lè 6a há-jàawa yi mu zoŋ. 20 Mĩ fio le Dónbeenĩ yi à mí lùwíló mu yí wé há yio páahũ, tàá ho *Sabaa zoŋ. 21 Lé bío á hón páahũ so yi ká le lònbee á à wé búaa á à porĩ dío khĩĩna, á lá ho ðĩmĩná jũhũ búɛɛnĩ na le Dónbeenĩ léra mu bío búenbúen yi à búee búe ho zuia yi. A le bán síi mún máa bíní máa kɛɛ hũú. 22 Ká le Dónbeenĩ lá yi khò

* 23:39 Mi loŋ Lenĩ vũahũ (Psaumes) 118.26.

* 24:15 Mi loŋ Daniyɛle vũahũ 9.27; 11.31; 12.11.

hã wizooní mu yi, á nîi woon lá máa kání. Εε ká le mahã khò há yi 6a nùpua na le hueekaa bío yi.»

O Nùpue Za bîni buenló bío

(Maaki 13.24-31; Luki 17.23-24; 21.25-31)

²³ Ká a búii khii bíá nòn mia: «Mi loń, lé o *Krista na hen, tàá nín-yíá vaá hen, à mi yí tà mu. ²⁴ Mu bon. Ba kristawa lè 6a ñi-cúa fεεrowà na bío yí bon khii keń. Ba khii wé è wé mu yéréké bíowa lè mí síiwà na ka lè mu wee zéeni le Dónbeení pánká á à vîinínáa 6a nùpua. Hàri bíá le Dónbeení hueekaa ká mu lá dà à wé, á 6a mún ñ vîiní bán. ²⁵ Awa, 1 6èn wáa fèra bíá mu nòn mia.

²⁶ «Ká 6a wáa khii bíá nòn mia le o Krista wi ho tá hení yi, à mi yí va bín. Tàá ká 6a bíá le lé hen ká ó o sánkaa míten yi, à mi yí tà mu. ²⁷ Làa bío ká ho viohó ñuúina ho wáayi lùe búii à mu khoomu dèeni keń lùà búenbúen, lé bún 6àn síi ó o *Nùpue Za bîni buenló bío khii wéráa. ²⁸ Hen na ó o yà-hínii díá yi, lé bín 6a dùúawá wee wé fè mún yi. ²⁹ Hón wizooní so 6àn lònbee khiíló món, á le wii á à dé mí yuumu. Ho plihú khoomu máa bîni máa keń. Há mànàayio á à kùenka à lii. Ho wáayi bío búenbúen á à dèké.† ³⁰ Bún ká bío wee zéeni a Nùpue Za buenló á à mi ho wáayi. A ho ðimíná nùpua búenbúen wé è wá ká 6a à zúnzúra. Ba à mi a Nùpue Za buenló há dùndúio wán ho wáayi lè mí ðaríló lè mí cùkú beení. ³¹ Le búaa-beeni sá á à ñí. O mún ñ tonka mí wáayi tonkarowá ho tá kónbúaa mí bío náa yi, á 6a à ve bíá le Dónbeení hueekaa á à kúee mún wán.

³² «Mi loń ho fikiyéé vîndεε bío le wee wéráa. Hen ká le 6àn lakara híá wee nàma, á wee sà mí vōn-yórowà, se mi zú le ho viohó téré dōn. ³³ Lé làa bún síi ká mi khii wee mi bún bíowa so búenbúen wé, à mi mún zúr le o Nùpue Za buenló sùaráa. O ò buen máa khi. ³⁴ Le 1 mí ho túiá na mia: Ho páahú na ká nùpua máa hí máa vé ká bún bío so búenbúen yi wó. ³⁵ Ho wáayi lè ho tá khii vé, ká 1 bíoní hōn ñ keń bín fεεε.»

Le Dónbeení mí dòn zú ho ðimíná véro páahú

(Maaki 13.32-37; Luki 17.26-30, 34-36)

³⁶ «Nii woon yí zú ho ðimíná véro wizonle lè ho páahú máa zéeni. Le Dónbeení wáayi tonkarowá yí zú mu, hàri le Dónbeení Za mí beere yáa pá yí zú mu. O Maá mí dòn lé yíá zú mu. ³⁷ Bío wó a Nōwee páahú lé bío 6àn síi khii wé o *Nùpue Za bîni buenló páahú. ³⁸ Páahú na mu ñun-beeni ðn yi 6uara, ká 6a nùpua wee dí ká 6a a ñu, á wee ya mún ká 6a a yeé mí hínni. Fúaa nñzon na ó o Nōwee zon ho won-beeni yi. ³⁹ Ba yí zúna bío búii yahó fúaa bío mu ñun-beeni 6uara 6ueé lá 6a búenbúen. Lé bún 6àn síi mún khii wé o Nùpue Za buenló páahú.† ⁴⁰ Mu páahú ká báawa nùwá ñun wi mana yi, ó o ñí-kéni á à fé è lénnáa, ká yíá so á à díá. ⁴¹ Ká háawa nùwá ñun páania ðn wee ni mu bío, ó o ñí-kéni á à fé, ká yíá so á à díá. ⁴² Mi cén tñí mí yío, lé bío mi yí zú le wizonle na mi Nuhúso á à buen yi. ⁴³ Mi zú mu le ká le zii 6ànso lá wee wé zúr o kōnlo buenló bío ho tñàahú, se o lá wée tñí mí yío, á máa díá ó o máa zo a zii. ⁴⁴ Lé bún nòn á minén mún tñí mí yío, lé bío ó o Nùpue Za khii buen ho páahú na mi yí máa dé le o ò buen yi.

O ton-sá tente là a ton-sá kohó wáhiire

(Luki 12.41-48)

† 24:29 Mi loń Ezayii vùahú 13.10; 34.4 ‡ 24:39 Mi loń mu Bío ñuhú búení vùahú (Genèse) 6-7.

⁴⁵ «O ton-sá na yí máa lé mí jùhúso món, na hácirí wi lé o yén? Lé yia 6a jùhúso dó 6a ton-sáwá na ká bío níi yi, ò o wé na ho ðnló 6a yi ho páahú na mu ko yi, ⁴⁶ ó o wee sá ho tonló mu á 6a jùhúso bínía 6ueé kúaa wán. O ton-sá mu jùhú sí. ⁴⁷ Le í mí ho tũiá na mia: O jùhúso mu á à bàrà a mí bío búenbúen jùhú wán. ⁴⁸ Εε ká a lé o ton-sá kohó, ó o wé è bío bío ká mí yi: «I jùhúso míana ò o máa buen.» ⁴⁹ Ká à hní wé è ha mí ninzawa ton-sáwá, ká à dí ká à jùu lè 6a ja-juwá. ⁵⁰ Wón ton-sá so 6a jùhúso khii buen le wizonle na ó o yí zú yi, lè ho páahú na ó o yí dó yi. ⁵¹ Ká a khii 6ueé ðn, ó o 6ueé beé o lò làa soóβεε, á à dé o 6a ton-sáwá na lò mí jùhúso món ðahú.»

25

Ba hñni nùwá píru wáhiire

¹ «Ho wáayi béení bío 6onmín làa bío ká: Hñni nùwá píru 6úi hía 6uan mí fntéena wá waá sínáa o há-fla 6àn báa yahó. ² Ba nùwá hònú lé 6a bónbúwá ká 6a nùwá hònú na ká lé 6a hénlowá. ³ Bía lé 6a bónbúwá á 6uan mí fntéena à 6a yí 6uan ho jiló yí séenia. ⁴ A 6a hénlowá bán 6uan ho jiló á séenia hía wi 6a fntéena yi. ⁵ Bío ó o há-fla 6àn báa yuaanía ò o máa buen, á 6a hñni mí nùwá píru búenbúen ðuma á mu ðamu bó.

⁶ «Ho tá ðahú á le zèeré sá jà: «Lé o há-fla 6àn báa lua, mi lé léee sí a yahó.» ⁷ A 6a hñni mí nùwá píru sñkaa, á wee wíoka mí fntéena. ⁸ A 6a bónbúwá wee bío làa bía hénkaa: «Mi há wen lè mí jiló cínú. Wa fntéena wee hí.» ⁹ A bán bía nòn 6a yi: «Bueé. Wa máa wé mu. Ho jiló na wa 6uan máa yí warén làa mia. Mu sáaaní à mi va 6a ji-yèérowá cón vaa yà mi jiló.» ¹⁰ A 6a bónbúwá wáa hñnòn wá van ho jiló yèenii. Ba lénló món, ó o há-fla 6àn báa 6uara. A 6a hñni nùwá hònú na wíokaa mí fntéena wó pan wo, á páanía yòò zon làa wo mu yaamu sánú ðiinii zlí. A 6a pon ho zúajii á dó. ¹¹ Mu ù dé mí yi, à bñn 6a hñni na so 6èn 6ueé ðn, á 6ueé wee wáamaka: «Núhúso, Núhúso, hén le wa zo.» ¹² O o há-fla 6àn báa bía nòn 6a yi: «Le í mí ho tũiá na mia: I yí zú mia.» ¹³ O o Yeesu bínía bía bó mu wán. «Mi cén ðní mí yío. Lé bío mí yí zú le wizonle lè ho páahú na ó o *Nùpue Za á à buen yi.»

Ba ton-sáwá nùwá ðn wáhiire (Luki 19.11-27)

¹⁴ «Ho wáayi béení bío 6onmín làa bío ká: Nii 6úi le mí ì va le khúii, ó o von mí ton-sáwá á kàrafáa mí níi bío yi. ¹⁵ O ní-kéní ó o nòn ho sánú kùráa khiá-hónú yi. A yia sá ó o nòn há kùráa khiá-jun yi. O o ðn níi so wón ó o nòn há kùráa khiámàni yi. Ba ní-kéní kéní yú á héhaa làa bío 6a dà wee sáráa. Bñn món ó o wá. ¹⁶ Á yia yú há kùráa khiá-hónú ðeenía hñnòn wee ðuan làa há, á yú há kùráa khiá-hónú bó há wán. ¹⁷ Yia yú há kùráa khiá-jun mún wó làa bñn bío sii, ó o yú há kùráa khiá-jun séenia. ¹⁸ Ká yia yú há kùráa khiámàni wón wá waá có ho kòhú á lú mí jùhúso sánú kùráa yi.

¹⁹ «Mu míana, bñn món á 6a ton-sáwá mu jùhúso bínía 6uara. O o wáa le 6a zéeni bío mí sánú bío wóráa. ²⁰ O o ton-sá na ó o nòn há kùráa khiá-hónú yi 6uara, á 6ueé zéenia há kùráa khiá-hónú na ó o bínía yú ò o bía: «Núhúso, wo hía nòn ho sánú kùráa khiá-hónú mií. Loí, lé há khiá-hónú na á ì bínía yú.» ²¹ A 6a jùhúso bía nòn wo yi: «Fóbú, fo wó se. Fo léee ton-sá tente. Bío fo téréenna mu bío na jùhú tà mía bío yi, lé bñn nòn á bío jùhú wi po bñn á ì khii kàrafá foñ. Buen 6uee zámaka làa mi.»

²² «Bún món á yía yú há kùráa khlá-ḡun ɓuara á bía: «Núhúso, fo hía nɔn ho sánú kùráa khlá-ḡun mi. Lorí, lé há khlá-ḡun búí na á í bíníá yú.» ²³ A 6a púhúso bía nɔn wo yi: «Fobúa, fo wó se, fo léé ton-sá tente. Bío fo térénna mu bío na púhú tá mía bío yi, lé bún nɔn á bío púhú wi po bún á í khlíi kàràfá foñ. Buen ɓuee zámaka làa mi.»

²⁴ «Á yía yú há kùráa khlámàni 6èn ɓuara, á ɓueé bía: «Núhúso, í zú le fo lé o nùpue na lònbee wi. Fo wee lá ho ðínló ho lahó na fo yí te yi, à lá ho ðínló hen na fo yí dù yi. ²⁵ A í zána, á í vaá lú ù sánú kùráa ho tá yi. Awa, fé ù sánú.» ²⁶ A 6a púhúso bía nɔn wo yi: «Ton-sá kohó yén! Fo lé o pa-dí. Bío fo zú à í wee wé lá ho ðínló ho lahó na á í yí dù yi, ²⁷ á fo so lá yí ko ù vaa bàrá í wáří ho banki yi le? Se bío á í ɓuara, á í lá vaá fé lé lè le ɓàn cúnú. ²⁸ Awa, mi fé ho sánú kùráa khlámàni mu o cón, à na yía há kùráa khlá-pírú wi cón yi.»

²⁹ «Yía bío wi á 6a à na mu búí ɓànso yi yòò bè, o ò yí á à puuní. Ká yía bío mía, á hàrí mu bè-za na wi o cón, á 6a pa à fé. ³⁰ Ká a ton-sá na dà-ḡlànii mía á mi lá léé lèé díá ho khúhú, le tibi-cúáá yi, hen na le minka yi véé lé lé wéé wi yi.»

O Nùpue Za khlíi ɓueé cití 6a nùpua

³¹ «Ká a *Nùpue Za khlíi bíníá bò lè mí wáayi tonkarowà ɓúenɓúen ɓuara lè mí cùkú beení, ó o ɓueé kéení mí bá-zàmu kanmúini wán á à fínáa le citíi. ³² A há síiwà nùpua ɓúenɓúen á à kúee mín wán o yahó, ó o wáa à sanka 6a nùpua mín yi, làa bío ó o pi-pa wee wé sénnáa 6a pia lén 6a via yi bío síi. ³³ A 6a pia ó ò kúee lè mí nín-tlání, ká 6a via ó ò kúee lè mí nín-káahó. ³⁴ Bún món ó o bée á à bío á à na bía wi là á nín-tlání yi: «Minén na á wán Maá dúɓua yi, mi buen ɓuee fé le béeñi kía na wiokaa mi bío yi hàrí ho ðímíjá lénlò pàahú. ³⁵ Mu bon. Le hini hía dà mi á mi nɔn ho ðínló mi. A le ḡu-hání dà mi á mi nɔn mu ḡumu mi. A bío á í lé o nĩ-háni á mi tà á í huera mi wán. ³⁶ A bío á í fù wee vará í bírí á mi nɔn le dà-zínii mi. Í lò fù yí here á mi ɓuan mi sese. Í fù wi ho kàsó yi, á mi ɓueé ɓúεεkío mi.» ³⁷ A bía térénna á à bío bío kà: «Núhúso, lé wen wa mɔn fo yi à le hini dà fo á wa nɔn ho ðínló foñ, taá lè ḡu-hání dà fo á wa nɔn mu ḡumu foñ á ù ḡun. ³⁸ Lé ho pàahú yén á wa mɔn à ù lé o nĩ-háni á wa tà á í huera wa wán. Taá lé wen á wa mɔn fo à ù wee vará ù bírí á wa nɔn le dà-zínii foñ. ³⁹ Lé ho pɔn-yén á ù lò yí here, taá á ù zon ho kàsó yi á wa vaá ɓúεεkío fo.» ⁴⁰ O o bée á à bío ò na 6a yi. Le í mí ho túiá na mia: Mí wé sansan wó mu nɔn wán zàwa nĩ-kéní búí na cínú yi, se mu lé ínén á mi wó mu nɔn yi.»

⁴¹ «Bún món ó o bée á à bío ò na bía wi là a nín-káahó yi: «Minén na le Dónbeení dánkánía, mi khèn làa mi. Mí lén vaa zo ho dɔhú na máa hí máa mi yi, hía lò á pan o *Satáni lè mí tonkarowà. ⁴² Mu bon, le hini fù dà mí, á mi yí nɔn ho ðínló mi. Le ḡu-hání fù dà mi, á mi yí nɔn mu ḡumu mi. ⁴³ Í fù lé o nĩ-háni á mi yí tà á í yí huera mi wán. Í fù wee vará í bírí, á mi yí nɔn le dà-zínii mi. Í lò fù yí here, á fù wi ho kàsó yi, á mi yí ɓúεεkío mi.» ⁴⁴ A 6a wáa à bío bío kà: «Núhúso, lé wen wa mɔn fo yi à le hini lè le ḡu-hání dà fo, à ù lé o nĩ-háni, à ù wee vará ù bírí, à ù lò yí here, à ù wi ho kàsó yi, á warén yí séeníá fo?» ⁴⁵ O o bée á à bío ò na 6a yi: «Le í mí ho túiá na mia: Mí wé sansan yí wó mu yí nɔn bía wíníwíní kà nĩ-kéní búí yi, se mu lé ínén á mi yí wó mu yí nɔn yi.» ⁴⁶ Bán nùpua so á à va le lònbee na máa vé lahó yi. Ká bía térénna bán á à va le mukáni binbirí na máa vé lahó yi.»

26

Ba zúifùwa jùndsa wee lè o Yeesu wán
(Maaki 14.1-2; Luki 22.1-2; Zán 11.45-53)

¹ Bío ó o Yeesu bía hñn bíoní so wó, ó o bía nòn mí nì-kenínia yi: ² «Mi zū le hen làa wizooni bío jùn ká ho *Paaki sánú á à dí. O o *Nùpue Za 6a à dé á à na 6a à búεε ho *kùrúwá wán.» ³ A 6a yankarowá júnása lè 6a *zúifùwa nì-kía wáa kúaa mín wán 6a yankarowá jùhúso beení na 6a le Kayiifu lún yi. ⁴ Ba wáania tò le mí ì wii o Yeesu ká mu yí zū, á à búε. ⁵ Ba wee bío: «Wa yí ko wa wii wo ho sánú pàahú. Ká wa wó mu, á 6a zâamáa á à kánká mu bío yi.»

O hãa búí kúaa ho jiló o Yeesu jùhú wán
(Maaki 14.3-9; Zán 12.1-8)

⁶ Bío ó o Yeesu wí ho Betanii lóhó yi o Simòn na hãa lé o *bùéré nii zii á wee dí, ⁷ ó o hãa búí búéé zon ká a buan ho dũukó-za na sú lè ho jiló na sámu sí á yáwá here. O hãa mu wá búéé bó a Yeesu yi, ò o kúaa ho jiló mu o jùhú wán. ⁸ Bío ó o nì-kenínia mòn mu, á 6a yiwa cá mu yi, á 6a wee bío: «Bío ká yí nòn bè-yáaré le? ⁹ Ho jiló mu jòn lá dà à yèé ho yáwá na here yi á à sanká bân wári á à na 6a nì-khenia yi.» ¹⁰ O o Yeesu zúna bío 6a wee bío, ó o bía nòn 6a yi: «Mi wee zá là a hãa mu le we? Bío ó o wó làa mi á se. ¹¹ Ba nì-khenia bán làa mia á a keñ mín wán fēεε, εε ká ínén wón máa keñ làa mia fēεε. ¹² Ho jiló mu ó o kúaa í wán á fèra wiokaaráa í sánia í nùuló bío yi. ¹³ Le í mí ho tũia na mia: Le Dónbeení bín-tente wé buera lùe lèe lùe yi, ho ðmíjána búenbúen yi á 6a à bío bío ó o hãa na ká wó, á 6a à leéka a bío.»

O Zúdaa wi ò o dé o Yeesu na
(Maaki 14.10-11; Luki 22.3-6)

¹⁴ Lé mu ó o Yeesu nì-kenínia píru jùn nì-kéní na 6a le Zúdaa Isikariote wá van 6a yankarowá júnása cón, á vaá bía nòn 6a yi: ¹⁵ «Hen ká í dó a Yeesu nòn mia, á mí ì na webio mií?» A 6a mà le wén-hãani bóní làa píru nòn wo yi. ¹⁶ A lá bún jii wán ó o Zúdaa wáa wee cá bío ò o wé wé è dérãa o Yeesu 6a nii yi.

O Yeesu wee dí ho Paaki ðnló lè mí nì-kenínia
(Maaki 14.12-16; Luki 22.7-13)

¹⁷ Ho *búurú na á ja-fini yí dó yi sánú díro bân nín-yání wizonle zòñ, ó o Yeesu nì-kenínia wá búéé túara a yi: «Lé wen á fo wi á wa wíoka ho *Paaki sánú ðnló bío yi.» ¹⁸ O o Yeesu wáa bía nòn 6a yi: «Mi lén zo ho lóhó yi, ká mi zoó fò mín làa nùpue na, à mí bío na 6ánsò yi: O Nùhúso bía le mí pàahú ðñ, á lé ùnén cón á mí búéé dí ho Paaki sánú yi lè mí nì-kenínia.» ¹⁹ A 6a nì-kenínia wó bío ó o Yeesu bía le 6a wé, á wíokaa ho Paaki ðnló bío.

(Maaki 14.17-21; Luki 22.14; Zán 13.21-30)

²⁰ Bío ho ziihú ðñ, ó o Yeesu lè mí nì-kenínia píru jùn kará ho ðnló jùhú yi. ²¹ Bío 6a wee dí, ó o Yeesu bía nòn 6a yi: «Le í mí ho tũia na mia: Minén nì-kéní lé yia á à dé mí ì na.» ²² O o nì-kenínia yilera lùnkáa mu bío yi làa sòobéε, á 6a búakáa wee túa wo yi lè mí nì-kéní kéní. A yia le: «Nùhúso, mu lé mínén le?» A yia le: «Mu lé mínén le?» ²³ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Yia páania zoó cá làa mí, wón lé yia á à dé mí ì na. ²⁴ O *Nùpue Za á à hí làa bío le Dónbeení bíoní vùahú bíarãa mu. Ká yia máhá nii í bè mu á ho yéréké è zo jùhú. Bãnsò yáá lá yí ton, se mu sãani.» ²⁵ O o Zúdaa na á à dé wo ò na á lá le bíoní ò o túara: «Nì-káranlo, á lé ínén le, táá?» O o Yeesu bía nòn wo yi: «Ūnén lé yia bía mu.»

O Nuhúso dtnló

(Maaki 14.22-25; Luki 22.15-20; 1 Korente 11.23-25)

²⁶ Bío 6a wee dí, ó o Yeesu lá ho búuru, á dó le Dónbeení báraákà, ò o cèekaa ho nòn mí nì-kenínia yi ò o bía: «Mi fé là. Hón lé 1 sánia.» ²⁷ Bún món ó o lá le juuníi dèe na ho *divén wi yi, á dó le Dónbeení báraákà ò o nòn ho 6a yi ó o bía: «Mi búenbúen fé ñuka. ²⁸ Dén lé 1 cāni na wíokaa wee zéeni le Dónbeení páanii na le bò bío, dén lé 1 cāni na kúaará 6a núpua cèrèe bè-kora séndíaró bío yi. ²⁹ Le 1 bío mu na mia: A lá bío kà ñii wán, á ì máa bíní máa ñu ho divén mu, fúaa nònzoñ na á ì khii bíní ì ñu ho wán Maá Dónbeení béni yi.» ³⁰ Bún món, á 6a sía ho sánú lení à 6a wá yòora há Oliivewa vñsía búee wán.

O Yeesu bía le o Piere á à p1 mí bío

(Maaki 14.26-31; Luki 22.33-44; Zan 13.37-38)

³¹ O Yeesu wáa bía nòn mí nì-kenínia yi: «Ho tñn-kéní na kà yi, ká mi búenbúen á à p1 bío. Mu bon. Mu túara le Dónbeení bioní vuhú yi ká síi á 6a wee kàrán:

Í ì búe o pi-pa,

á ho pi-6oohú pia á à kéná à lén ñ va há lua búenbúen yi.»*

³² Ée ká 1 vèeró món, á ì ì dí mí yahó vaá pa mia ho Kalilee kōhú yi.»

³³ O o Piere lá le bioní á bía nòn wo yi: «Hàrì á bía ká búenbúen p1 ũ bío, á ínén wón máa p1 mu hùúu.» ³⁴ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Le 1 mí ho túiá na foñ: Ho tñn-kéní na kà yi, ó o kò-béee máa wá, ká únén bía há cúa-tñ le fo yi zū mi.» ³⁵ O o Piere bía: «Í máa bío le 1 yi zū fo huúu, hàrì ká 1 ko á ì hí làa fo.» A 6a nì-kenínia na ká búenbúen bía mu bío dà-kéní mu.

O Yeesu wee fio ho Zetesemanii yi

(Maaki 14.32-42; Luki 22.39-46)

³⁶ O o Yeesu lè mí nì-kenínia wáa vaá dōn le lùe búii na 6a le Zetesemanii, ó o bía nòn 6a yi: «Mi kéení hen, ká ínén wón á à lén ñ va vaá hen, á vaá fio.»

³⁷ O o fó a Piere là a Zebedee záwa nùwá ñun wàráa. O o yi wáa búakáa wee dè, á hácirí yáara. ³⁸ O o bía nòn 6a yi: «Í hácirí yáara dàkhíina. Í ka lè 1 máa fen. Mi kéení hen làa mi à tñn mí yío.» ³⁹ Bún món ó o wáa vá van cñinú, á vaá líi búrá, ò o wee fio ká síi: «Í Maá, ká mu lá dà à wé, à ũ yi le le lònbee na kà à yi mi. Ée ká búee. Í yi le ínén síi bío wé. Unén lé yia síi bío wé.»

⁴⁰ O o bínía guara mí nì-kenínia nùwá tñn mu cñn, á búee yú 6a à mu dāmu 6ó 6a. O o bía nòn o Piere yi: «Éee minén, le lééré dà-kéní na mii fání mí yío yi á à fio làa mí le bñn mí yí dàrina yí wólon? ⁴¹ Mi fání mí yío, á fio, bèra a na à mí yí zo mu bè-kora wéro yi. O núpue síi wee wé vá mu bè-tente wéro yi, ée ká ho pánká na ó o wé làa bú lé hía mia.»

⁴² O o Yeesu bínía wá mu cúa-ñun níi, á vaá wee fio ká síi: «Í Maá, hen ká le lònbee na ká yí dà máa dà 1 wán ká le yí yú mi, à únén lé fo síi bío pá wé.»

⁴³ O o tñn bínía guara mí nì-kenínia cñn, á búee yú 6a à mu dāmu 6ó 6a. Ba yí dàrina yí fánia mí yío. ⁴⁴ Mu cúa-tñn níi, ó o bínía wá, á tñn vaá flora mu bío dà-kéní mu.

⁴⁵ Bún món, ó o bínía guara mí nì-kenínia cñn, á búee bía nòn 6a yi: «Mi dūma wee vñka le? Mi loñ, ho páahú dñn. O *Núpue Za á 6a à dé 6a bè-kora wérowà níi yi. ⁴⁶ Mi hñí wa lén. Yia á à dé mi ì na búee dñn.»

Ba wñira a Yeesu

(Maaki 14.43-50; Luki 22.47-53; Zan 18.2-11)

* 26:31 Mí loñ Zakari vuhú 13.7.

⁴⁷ Pãahũ na ó o Yeesu wee bío yi, à bũn ó o Zudaa ɓueé dõn. O lé ɓa nĩ-kenĩnia pĩrũ ɓun nĩ-kení. Ba zãamãa na bò làa wó á ɓuan hã khã-túa lè hã ɓuaa. Lé le *Dónbeenĩ yankarowã ɓunãsa lè ɓa *zũífũwa *nĩ-kĩa lé ɓan tonkaa ɓa. ⁴⁸ O Zudaa, yĩ á à dé o Yeesu mu á à na, á zéenia bío ɓa zãamãa á à zũrĩnaa wo. O bĩa: «ĩ hĩa vaá tẽnĩa nũpue na yi lè le kõnbii, se wón lé yĩa mi wee cà, à ɓa wãa wii wo.» ⁴⁹ O o dẽnĩa wã ɓueé ɓó a Yeesu yi ò o bĩa nõn wo yi: «Nĩ-kãránlo, foó.» O o tẽnĩa wo yi lè le kõnbii. ⁵⁰ O o Yeesu bĩa nõn wo yi: «Wãn bãnlo, bío fo wã ɓueé wé hen, à ù wãa wé.»

A bĩa kã wã ɓueé ɓó a yi, á wĩira a. ⁵¹ A bĩa wi là a Yeesu mu nĩ-kení ɓúti dò mí khã-tóni ò o hà le Dónbeenĩ yankarowã ɓũhũso beenĩ ton-sá nĩn-tĩání ɓĩkãahũ kuio. ⁵² O o Yeesu wãa bĩa nõn wo yi: «Dé ù khã-tóni mí lóorè yi. Lé bío á bĩa wee khuii hã khã-túa ɓútenɓúten khii hí làa hã. ⁵³ Fo yi zũ ká 1 lá dà à ve 1 Maá le o ɓuee séení mi le? O o lá à dẽnĩ ì tonka mí wãayi tonkarowã hĩn-táwã ká ɓa po kuio pĩrũ ɓun le?† ⁵⁴ Ɛε ká mu wó ká, á bío túara le Dónbeenĩ bionĩ vũahũ yi á à wé kaka ɓii ì síráa? Mu bon, ho vũahũ mu yi á mu bĩa le lé kã sii á mu ko mu wérãa.» ⁵⁵ Bũn món ó o Yeesu bĩa nõn ɓa zãamãa yi: «Mi so lá ko mí ɓua khã-túa làa ɓuaa ɓuee wĩirãa mí lòn nĩ-kãanii le? Làa wĩzoonĩ ɓútenɓúten ká 1 lá wee wé keenĩ le *Dónbeenĩ zĩ-beeni yi à kãrán ɓa nũpua á mí yi wĩira mi. ⁵⁶ Ɛε ká bũn ɓútenɓúten wó lée bèra a na, à le *Dónbeenĩ ɓi-cúa fẽerowã bío na ɓa bĩa le Dónbeenĩ bionĩ vũahũ yi à ɓii sí.» A ɓa nĩ-kenĩnia ɓútenɓúten wãa lùwa ɓa día a.

Ba ɓuan o Yeesu vannãa ho làndã tũíá fẽerowã cõn

(Maaki 14.53-65; Luki 22.54-55, 63-71; Zãn 18.12-14, 19-23)

⁵⁷ Bĩa wĩira a Yeesu á ɓuan wõ vannãa ɓa yankarowã ɓũhũso na ɓa le Kayiifu cõn. Lé bĩn á ho *làndã bío zéeniłowa lè ɓa *zũífũwa nĩ-kĩa kũaa mĩn wãn yi. ⁵⁸ O Piere khẽra bò a Yeesu món fũaa o Kayiifu lún, á vaá zoó pãania karã lè ɓa parowã, á wee loĩ bío mu hĩa wérãa. ⁵⁹ Ba yankarowã ɓunãsa, lè ho làndã tũíá fẽerowã ɓútenɓúten wee cà bío ɓa à koonĩnaa o Yeesu yi á à bè yi ì siĩnĩnaa o ɓũhũ á à na ɓa á ɓúe. ⁶⁰ Ká ɓa mahã yi yũ bío ɓúti, hãrĩ bío ɓa nũpua cẽrẽe pá wãa ɓuara ɓueé koonĩa o yi mí cúee. Mu véenii, á nũpua nũwã ɓun ɓúti ⁶¹ ɓuara ɓueé bĩa bío kã: «O nĩi mu bĩa le mí dà à fio le Dónbeenĩ zĩ-beeni á à bĩn ì so hã wĩzoonĩ bío tĩn yi.» ⁶² A ɓa yankarowã ɓũhũso líi hĩnõn yóó dĩn ò o bĩa nõn o Yeesu yi: «Bíe ɓa nũpua mu wee bío ù dãnĩ yi á fo le fo yi máa bíe dẽe ɓúti yi le?» ⁶³ O o Yeesu cẽkè ò o dĩn. A ɓa yankarowã ɓũhũso wãa bĩa nõn wo yi: «ĩ wee fio fo, le Dónbeenĩ na wi fẽee yèni yi, kã fo lé o *Krišta, le Dónbeenĩ Za, ù bío mu na wen.» ⁶⁴ O o Yeesu bĩa nõn wo yi: «Lé fo bĩa mu. Le 1 mí ho tũíá na mia: A lá bío kã wãn, á mi ì mi a Nũpue Za kã a karã le Dónbeenĩ na dà mu bío ɓútenɓúten nĩn-tĩání.‡ Mi mún khii mi a kã a karã hã dũndũio wãn wã à ɓuen.»§

⁶⁵ A ɓa yankarowã ɓũhũso wãa lèkkaa mí dà-zĩnii lé bío mu vá a yi dàkhĩna, ò o bĩa: «Lé le Dónbeenĩ ó o là. Wa makóo yãá wãa mĩa seérãsa yi. Mi ɓá bío ó o là lè le Dónbeenĩ. ⁶⁶ Awa, á lé mu yén á mi wee leéka?» A ɓa bĩa: «O wó khon, ó o ko ò o ɓúe.» ⁶⁷ A ɓa wee pũnii mí ɓĩnsãni kúee o yahó wãn, kã ɓa a vũaa wo lè mí nĩn-kuio. Ba ɓúti wee fio o sãarã, ⁶⁸ kã ɓa a bío: «Ūnẽn Krišta, wãa zéeni yĩa vĩna fo làa wen.»

† 26:53 Ho wãayi tonkarowã hĩn-táwã kuio pĩrũ ɓun na bío bĩa kã á kuure dà-kení wee yi hĩn-táwã muaasee hẽzĩn sii. ‡ 26:64 Mi loĩ Leni vũahũ (Psaumes) 110.1 § 26:64 Mi loĩ Daniyele vũahũ 7.13

O Piere pã a Yeesu bïo

(Maaki 14.66-72; Luki 22.56-62; Zãn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Hón pãhũ so yi, ò o Piere pã kará ho lún yi, á ba yankarowá jũhũso beenĩ ton-sá hãa nĩ-kéní vá buée bó a yi, á bía nòn wo yi: «Ûnén mún lá wi lá a Kalilee nĩ Yeesu.» ⁷⁰ Ká a Piere mähá pã mu ba nũpua búenbúen yĩo yi, ò o bía: «Bïo fo wee bïo ká á ñnén yí zũ.»

⁷¹ O o wá vaá ðĩn ho lún zũajii. O o ton-sá hãa nĩ-kéní tĩn mòn wo, á wón bía làa bía wi bĩn: «Yia ká là a Nazaræete nĩ Yeesu lá pãanía wi.» ⁷² O o Piere tĩn pã mu ò o bía: «O nĩ na ká á ñnén yí zũ.»

⁷³ Mu dó mi yi cĩnú, á bía bĩn vá buée bó a Piere yi, á ba bía nòn wo yi: «Mu bon kénkén. Fo lé ba nĩ-kéní búí. Û bionĩ wee zéeni mu.» ⁷⁴ O o Piere wiokaa baa lé mí sòobée á bía: «O nĩ na ká á ñnén yí zũ hũú.» Ho p̃n-kéní mu yi, ó o kò-bée wá. ⁷⁵ O o Piere hácírí mähá bĩnía buara bïo ó o Yeesu bía nòn wo yi wán: Sáni ò o kò-bée wá, bũn ká ùnén pã le fo yí zũ mi á ðn hã cúa-tĩn. O o Piere ló, á léé wá búbubú.

27

Ba buan o Yeesu vannáa o Pilaate c̃n

(Maaki 15.1; Luki 12.1; Zãn 18.28)

¹ Le yĩnbii búiríi á le *Dónbeenĩ yankarowá júnása, lè ba *zúifúwa nĩ-kía búenbúen pãanía wó le jii le mí ì na a Yeesu 6a à búe. ² A 6a nòn le jii le 6a ca a, á bua varáa o *Pilaate c̃n, yĩ ho *Oroomu bée bàrá ho Zudee k̃hũ jũhũ wán.

O Zudaa hũmú bïo

(Bè-wénia 1.18-19)

³ Bïo ó o Zudaa, yia dó a nòn á mòn ò o Yeesu 6a siĩnía jũhũ le mí ì búe, ó o zũna le mí wó khon, ó o yilera yáara, ó o buan le wén-hãani 6óní làa píru á bĩnía buée nòn le Dónbeenĩ yankarowá júnása lè 6a nĩ-kía yi, ⁴ ò o bía: «ĭ b̃ntĩn wó khon lé bïo á ñnén yia yí yáara d̃e le 6a búe.» Ká bán mähá bía nòn wo yi: «Á bũn ciran warén le? Ûnén lé yia làa bú.» ⁵ O o Zudaa miina le wári kúaará le *Dónbeenĩ zĩ-beeni yi, ò o ló léé wá, á vaá lù ho hũló zon. ⁶ A le Dónbeenĩ yankarowá júnása khuiira le wári, á 6a bía: «Wa làndá yí, á dén wári so sii yí ko le kúee le Dónbeenĩ zĩ-beeni wári wán, lé bïo á le lé le cãni wári.»

⁷ A 6a wãanía tò, á 6a yà ho m̃hũ búí na 6a wee ve làa «Có-mí M̃hũ» làa de, á wó lè 6a nĩ-hãní nũnii. ⁸ Lé bũn te bïo 6a wee veráa ho m̃hũ mu làa cãni m̃hũ hàrì lòn zuia. ⁹ A le *Dónbeenĩ jĩ-cúa f̃ero Zeremii bïo na ó o bía á jii sũráa: «Ba khuiira le wén-hãani 6óní làa píru, dén na lé le wári na ó o *Isirayæele nĩpomu héhaa lá a yãamu ¹⁰ á yà là a có-mí m̃hũ làa bïo ó o jũhũso biaráa mu nòn mi.»*

O Pilaate wee tũaka a Yeesu yi

(Maaki 15.2-5; Luki 23.2-5; Zãn 18.29-38)

¹¹ Bïo 6a buan o Yeesu vannáa o *Pilaate c̃n, á wón tũara a yi: «Lé ùnén lé 6a *zúifúwa b̃e le?» O o Yeesu bía nòn wo yi: «Fo bía mu.» ¹² Bũn m̃n, á bïo 6a yankarowá júnása lè 6a nĩ-kía wee kooní a yi, ó o yí bía d̃e. ¹³ O o Pilaate wãa bía nòn wo yi: «Bïo 6a wee bïo ñnén búenbúen á fo yí maa jĩ le?» ¹⁴ O o Yeesu yí bía d̃e mu búí dání yi. A mu wó a Pilaate coon dakhĩna.

* 27:10 Mí loĩ Zakari vuahũ 11.12-13; Zeremii vuahũ 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15

*Ba stinia o Yeesu juhu le mi i bue**(Maaki 15.6-15; Luki 23.13-25; Zan 18.39-40; 19.4-16)*

¹⁵ Ho *Paaki sanu lee Paaki sanu diró yi, a yia ho *Oroomu bee bara ho Zudee kahu juhu wan a len o kaso ni bui dia, yia ba zaamaa le o dia. ¹⁶ Mu u we a kaso ni bui wi bin a yeni lo. Ba wee ve o laa [Yeesu] Barabaasi. ¹⁷ O o Pilaate wa tuara ba zaamaa na kuaa min wan yi: «Le o yen a mi wi a i len dia? Le o [Yeesu] Barabaasi lee taá le o Yeesu na ba le *Krista?» ¹⁸ O Pilaate zu kénkén le ba do a Yeesu non mi yi le bio le yandee wi ba yi o bio yi.

¹⁹ Paaahu na o o Pilaate wi le citii finii laho yi, a ban haa le ba buee bio bio ka na a yi: «Yi de u jui o nii mu bio bui yi. Le o yi wo yi khon. Ho tnaahu, a i benitin lo bon ha konkora yi o bio yi.»

²⁰ A le *Donbeení yankarowa junaasa le ba *zuifuwa ni-kaa a bia bo ba zaamaa juhu, le ba fio o Barabaasi len diaró ka ba bue o Yeesu. ²¹ O o Pilaate la le bin o o tuara ba yi: «Ba nuwa jun na ka tlahu, a le o yen a mi le i dia?» A ba bia non wo yi: «Dia a Barabaasi.» ²² O o Pilaate tuara ba yi: «Ka a Yeesu na ba le Krista a mi le i we kakaraa?» A ba buenbuen bia: «Buee wo ho *kuruwa wan o o hi.» ²³ A won tuara ba yi: «Lee webio o o wo khon yi?» A ba wiokaa wee bio pónpón: «Buee wo ho kuruwa wan o o hi.»

²⁴ Bio o o Pilaate non o o yi da bio bui maa we, a ba nupua hoorà wiokaa wee de wan, o o la mu jum o o seera mi nini ba zaamaa yahó o o bia: «I ni lo a ni na ka buero bio yi.» ²⁵ A ba zaamaa buenbuen bia: «Le o humu bio sansa warén le wa zawa.» ²⁶ O o Pilaate wa lera a Barabaasi dia, o o le ba ha a Yeesu le ha labani. O o non wo le ba buee ho kuruwa wan.

*Ba dasiwa wee zuanka a Yeesu yi**(Maaki 15.16-20; Luki 23.11; Zan 19.2-3)*

²⁷ O Pilaate dasiwa guan o Yeesu zonnaa le zi-beeni lun yi, a ba von mi ninzawa na ka buenbuen a ba buee knia wo yi. ²⁸⁻²⁹ Bio ba le mi i zuanka a yi, a ba tera a si-zinia, a ba zinia wo le ho kanbun muhu†. Ba ta ho juhu kiri le ha kika a yoo bo a juhu wan a wo la a ba-zamu khonluue, a ba do le kaani o nin-tlani, a wee lii fara mi nonkopuna wan o yahó, ka ba a bio: «Zuifuwa bee, fo!» ³⁰ Ba wee puni mi jinsani kúee o wan, a wee fe le kaani vin la a juhu. ³¹ Bio ba zuankaa wo yi vo, a ba tera ho kanbun muhu, a ba binia zinia wo la a kuru sía, a guan wo wa vaá buee ho kuruwa wan.

*O Yeesu ba buaa ho kuruwa wan**(Maaki 15.21-32; Luki 23.26-43; Zan 19.17-22)*

³² Bio ba zoó wee le ho lohó yi, a ba fo min laa ni bui na ba le Simón. O wee le ho Sireena lohó yi. A ba dasiwa kkaa wo yi le o fe o Yeesu kuruwa pi. ³³ Bio ba vaá don ho laho na ba wee ve laa Kolokota, bin kuará le «jun-fookee laho,» ³⁴ a ba non ho *diven na ba lunkaa le mu bio bui na hee o Yeesu yi le o ju. Ka a dindio mu, o o pa le mi maa ju mu.

³⁵ Bio ba buaa wo ho kuruwa wan vo, a ba wo le jun-sini bio a sankaraa o si-zinia, ³⁶ a ba kará bin pan wo yi. ³⁷ Ba tuara bio non ba siinianaa o juhu ho penpen wan a yoo buaa o juhu yi: YIA KA LE O YEEU, BA ZUIFUWA BEE. ³⁸ Ni-wanna nuwa jun ba mun buaa ha kuruwawa wan la a Yeesu. O ni-keni wi la a nin-tlani, o o ni-keni wi la a nin-kaahó.

† 27:28-29 Mi lon Maaki vuhú 15.17

³⁹ Ba nùpua na wee khíi làa bín wee kí6ón mí júná ká 6a à là a, ⁴⁰ ká 6a a bío na a yi: «Ūnén na lá wi à ū fio le *Dónbeení zí-beení à bíní so le 6àn dà-veere há wizooní bío tìn yi, wáa fení ūten. Ká fo lé le Dónbeení Za, à ū lé ho *kùrúwá wán líi.» ⁴¹ Hári le Dónbeení yankarowá, lè ho làndá bío zéénílowa, lè 6a ní-kíá wee yáa mí jíní yi na a yi ká 6a a bío: ⁴² «O fenía 6a búí, ò orén máhá yí dá máa fení mítén. O yí le mí lé o Isirayéle nípomu bée le? O o wáa lé ho kùrúwá wán líi, á wá à dé wá sía wo yi. ⁴³ O dó mí síi le Dónbeení yi, á bíá le mí lé le Dónbeení Za. Awa, ká le Dónbeení mu wa a, à le wáa fení a.» ⁴⁴ Ba ní-wánna na 6a búaa há kùrúwáwá wán o nísáa mún wee là a làa bín síi.

O Yeesu hùrun

(Maaki 15.33-47; Luki 23.44-56; Zán 19.25-42)

⁴⁵ Le wii yòo fàráló pàahú, á ho kòhú búenbúen òndín wó le tibirí, á míana fúuu fúaa le wi-háarè. ⁴⁶ Le wi-háarè mu pàahú, ó o Yeesu bíá bío ká pònpón: «Elii, Elii, lama sabatanii?» (Bún kúará le «wán Dónbeení, wán Dónbeení, fo pá mí díá le we?»)† ⁴⁷ A bíá wi bín nùwá yèn búí jà mu, á 6a bíá: O wee ve o *Elii. ⁴⁸ A 6a ní-kéní lùwa vaá lá le ðéé búí na wee kùiní mu jumu 6ua, á 6ueé zíira mu bè-jia yi, á can le 6úaaahiire yi yòo dá a Yeesu yi le o ju. ⁴⁹ Ba búí bán 6èn wee bío: «Mí díá le wa loí le o Elii 6ueé fení a le?»

⁵⁰ O o Yeesu wiokaa wáamaa pònpón, ò o hùrun. ⁵¹ Hón pàahú so yi, á ho pònsò-beení na zoó céra le Dónbeení zí-beení yi á yòó lèera mí tshú líí ló. A ho tá dèkíó, á há 6úaarà benkaa. ⁵² Há búráa jíní hénkaa, á le Dónbeení nùpua cèrèé búí na lá hùrun á vèera. ⁵³ Ba ló há búráa yi, ó o Yeesu vèeró mòn, á 6a líí zon le Dónbeení lóhó Zeruzaleemu yi. A 6a nùpua cèrèé mòn 6a.

⁵⁴ A ho Oroomu dásiwá jùhúso lè 6a dásiwá na lá pan o Yeesu yi á mòn ho tá dèkéro làa bío wó, á 6a zána dàkhíina, á 6a wee bío: «O 6èntín lá lé le le Dónbeení Za binbirí.» ⁵⁵ Háawa cèrèé mún kera bín, á khèra ðín wee loí. Ba lé bíá bò a Yeesu yi hári ho Kalilee yi, á wee sá na a yi. ⁵⁶ Ba háawa mu tshú ó o Makadala Mari, là a Zaaki là a Zozeffu 6àn nu Mari, là a Zebedee nùwá 6àn nu á wi yi.

⁵⁷ Bío ho zihú ðán, á ho Arimatee lóhó nùí búí na lé o náfòró 6ànso á wá 6uara. O yèni 6a le Zozeffu. O mún lá lé o Yeesu ní-kenínia ní-kéní búí. ⁵⁸ Wón lé yía wá vaá flora a Yeesu ní-hínmu o *Pilaate cón. O o Pilaate le 6a díá le o lá. ⁵⁹ O o Zozeffu lá há, á bá lé ho pònsò-finle, ⁶⁰ á dó mí kùrú búure yi na ó o có ho 6úaaahó yi. O o blíníia le hue-beení á pon le jii, ò o wá. ⁶¹ Mu wee wé ò o Makadala Mari lè mí yèn-6ua Mari na so á kará sánsáa le búure.

Ba dásiwá pan o Yeesu búure yi

⁶² Mu tá na lée tòn, ho *Sabaa zoñ, á 6a yankarowá júnáa, lè 6a *Farizéwa pánáia van o Pilaate cón, ⁶³ á vaá bíá nòn wo yi: «Cúkúso Pilaate, o sabín-fúaaló mu bíoní búí á wa hácírí 6uara wán. Bío ó o yío lá wi lua, ó o bíá le mí húmú wizooní tìn zoñ ká mí ì vèe. ⁶⁴ Cén na le jii le 6a pa le búure yi fúaa mu wizooní tìn níi, bèra a na ò o ní-kenínia yí 6uee lén o sáníia ká 6a bío na 6a zámáa yi le o vèera. A dén sabéré so á à poñ ðío ho yahó.» ⁶⁵ O o Pilaate bíá nòn 6a yi: «Ba dásiwá na a pa le búure yi wi hen, nín-bíá. Mí fé 6a à mí lén vaa pa le yi làa bío mí dà à wé làa bú.» ⁶⁶ A 6a wáa wá vaá léra le búure mu paró bío yío. Le hue-beení na pon le búure jii á 6a wíokaa pon kùinkùin, á bára 6a dásiwá le 6a pa le yi.

† 27:46 Mí loí Lení vùahú (Psaumes) 22.2

28

*O Yeesu vèera**(Maaki 16.1-10; Luki 24.1-12; Zan 20.1-10)*

¹ Ho dimaasi zoñ tá-tía yi, ká ho *Sabaa khíina, ó o Makadala Mari lè mí yèn-ɓua Mari na so á wà van le búure wán. ² Yíò ɓueé tí, à ho tá dèkíó lè mí pánká, ó o Nùhũso Dónbeení wáayi tonkaro ɓúí yòó ló líí bíníia le huee khíi bará á yòó kará wán. ³ O wee ñuúika lè ho viohó ñuúikaró ɓío síi, á sí-zínia ka ñúiañúia. ⁴ Ba parowá zána fúaa ɓa wee zà, á ka lè ɓa húrun.

⁵ Á ho wáayi tonkaro lá le ɓioní, ò o ɓía nɔn ɓa hãawa yi: «Minén hãawa mu, mi yí zón. I zū le mi wee cá a Yeesu, yíá ɓa ɓúaa ho *kùrùwá wán. ⁶ O mía hen, o vèera làa ɓío ó o hía ɓíaraa mu. Mi ɓuen ɓuee loñ ho lahó na ó o lá dūma yi. ⁷ Mi ɓánbá vaa ɓío na a ñi-kenínia yi le o vèera. A ɓío ká wán, ó o dú ɓa yahó van ho Kalilee kòhũ, lé ɓín ɓa vaá mi a yi. ɓún lé ɓío á í lá wi à í ɓío na mia.»

⁸ A ɓa dèenía ɓíníia fùafùá ká ɓa zónkaa, á ɓa sía mún pá wan làa sòobéé, á lùwa vaá ɓía mu là a Yeesu ñi-kenínia. ⁹ Yíò ɓueé tí, ò o Yeesu wee sí ɓa yahó, á ɓía làa ba: «Mí foó.» A ɓa vá ɓueé ɓó a yi, á líí ɓuan o zení yi à ɓa ɓúaanía wo. ¹⁰ O o Yeesu wáa ɓía nɔn ɓa yi: «Mí yí zón. Mi lén vaa ɓío na wán zàwa yi le ɓa lén va ho Kalilee kòhũ, lé ɓín ɓa à mi mi yi.»

Ba dásíwá na lá pan o Yeesu ɓúure yi ñi-cúa

¹¹ ɓío ɓa hãawa wi ho wòhũ wán wà, á ɓa dásíwá nùwá yèn ɓúí na lá pan le ɓúure yi ɓèn wà lion ho lóhó yi, á líí ɓía ɓío wó ɓúenɓúen nɔn ɓa yankarowá ñúnása yi. ¹² Le *Dónbeení yankarowá ñúnása kúaa mín wán lè ɓa *ñi-kía á wáania tò, à ɓa nɔn le wárí na boo ɓa dásíwá yi, ¹³ à ɓa ɓía nɔn ɓa yi: «Mí ɓío le o ñi-kenínia ɓueé ñuaana a ho tá tìahũ ká mi dūma. ¹⁴ Hàrí ká a *Pilaate wó wó ñá mu, á wa à zún ɓío wa à ɓío á à ɓúeráa o ñuũhũ, á mi ñúná á à lé.» ¹⁵ A ɓa parowá fó le wárí, à ɓa wó làa ɓío ɓa ɓíaraa mu nɔn ɓa yi. A mu ɓènbéra fò há lùá ɓúenɓúen ɓa *zuífùwa cón á ɓueé ɓó ho zuia yi.

*O Yeesu zéenia miten lè mi ñi-kenínia**(Maaki 16.14-18; Luki 24.36-49; Zan 20.19-23; Bè-wénia 1.6-8)*

¹⁶ Ba ñi-kenínia píru dòn wà van ho Kalilee kòhũ, le ɓúe-za na ó o Yeesu zéenia làa ba wán. ¹⁷ ɓío ɓa mɔn wo, á ɓa ɓúaanía wo, ká ɓa ɓúí wi ɓa tìahũ pá titikaa. ¹⁸ O o Yeesu vá ɓuara, ò o ɓía nɔn ɓa yi: «Mu ɓío ɓúenɓúen wéro ho wáayi lè ho tá wán á le Dónbeení nɔn pánká mi. ¹⁹ Mi wáa lén va há síwá nùpua ɓúenɓúen cón, à vaa wé ɓa lè 1 ñi-kenínia. Mi ɓátízé ɓa o Maá là a Za lè le Dónbeení Háçírí yèni yi. ²⁰ Mi kàrán ɓa à ɓa wé bè ɓío ɓúenɓúen na á í henía nɔn mia yi. Mi zún mu, 1 í kerí làa mia há wizooní ɓúenɓúen yi fúaa ho ñimíá véro.»

Le Dónbeenĩ bin-tente vūahũ na ó o **Maaki** túara

Vūahũ túaró jũhũ

O Maaki hĩa wee bè là a Piere là a Poole, á wee séení 6a le Dónbeenĩ tonló yi (Bè-wénia 13.5; Koloosisa 4.10; Piere nín-yání 5.13). O Maaki vūahũ wee zéení le o Yeesu lé le Dónbeenĩ Za na yú ho pánká mu bío búenbúen wán (Maaki 1.1; 15.39).

Bío ó o Zán na hĩa wee bátizé 6a núpua á 6uara 6ueé wiokaaráa ho wõhũ ká là a Yeesu, lé bún ó o Maaki nín-yání túara mí vūahũ yi. O mún zéénia bío ó o Yeesu 6uara 6ueé bátizéararáa o Zán cón làa bío ó o Satáni khàráa wo lorína bío (Maaki 1.1-13).

Bío ó o Yeesu von lè mí nĩ-keninia, làa bío ó o wó, bún búenbúen ó o Maaki túara mí vūahũ yi (Maaki 1.14–10.52).

O Yeesu fèra bía bío va á wé o yi ho Zeruzalæmu yi á nòn mí nĩ-keninia yi. Ká 6a màhá yí zũrina a bióni mu kúará (Maaki 8.31; 9.30-32; 10.32-34).

Páahũ na ó o Yeesu wee zo ho Zeruzalæmu yi, á 6a zãamáa dó ho cùkú beenĩ wo yi. Ká 6a *zúifùwa ya-díwá bán pá a bío (Maaki 11–13). O Maaki vūahũ véení, ó o zéénia o Yeesu húmú là a vèeró bío (Maaki 14–16).

Le Dónbeenĩ tonkaa o Zán Batiisi

(Matiye 3.1-12; Luki 3.1-9, 15-17; Zán 1.19-28)

¹ Dño ká lé le bin-tente, dño wee zéení le Dónbeenĩ Za Yeesu *Krista bío jũhũ búenénii ² làa bío le Dónbeenĩ bía mí jũ-cúa fèero *Ezayii vūahũ yi:

«Ī ì tonka ĩ tonkaro

o ò dí ũ yahó á 6ueé wioka ũ wõhũ.*

³ Nii 6úii wee bío pónpón le dùure yi ká sii:

«Mi wioka hó wõhũ ká a Nũhũso ò 6uen.

Mi muin ho wõhũ na o ò bè.†»

⁴ Á lé bún mu 6èn wóráa. O nũ 6úii na 6a le Zán hĩa wi le dùure yi, á bío ká lé bío ó o wee bue: «Mí 6uen á ĩ bátizé mia, lé bún á à zéení le mí khú mu bè-kora wéró yi, á bò le Dónbeenĩ yi, á le è sèn mi bè-kora á à dia.» ⁵ Ho Zudee kõhũ núpua lè ho Zeruzalæmu lóhósa búenbúen wee lé 6uen o cón. Ba wee zéení mí bè-kora 6a núpua yahó, ò o Zán bátizé 6a ho Zurudèn muhũ yi. ⁶ O Zán dá-zínii tá là a cón-júmúkú vará, á ku-cèénii wó lè ho sáahũ. O bè-dínii lé 6a hawá lè há sò-kia sòró. ⁷ Bío ká lé bío ó o hĩa wee bue na 6a zãamáa yi: «Núpue 6úii wi ĩ món wá a 6uen, wón po mí. I yáá yi ko là a nakáa tenló huúu.

⁸ Inén bátizéra mia lè mu jumu yi, ká arén wón khii bátizé mia lè le Dónbeenĩ Háciri.»

O Yeesu bátèmmù là a kutará lénló bío

(Matiye 3.13-17; 4.1-11; Luki 3.21-22; 4.1-13)

⁹ O Yeesu wáa ló ho Kalilee kõhũ lóhó na 6a le Nazaræete yi á van o Zán cón, á wón bátizéra a ho Zurudèn muhũ yi. ¹⁰ O Yeesu zoo léení mu jumu yi, ó o mòn ho wáayi á ho jii héra lè mí pánká, á le Dónbeenĩ Háciri lion lòn háponi o wán. ¹¹ A mu tãmu 6úii sã jã ho wáayi, á bía: «Fo lé ĩ Za na á ĩ bò ĩ táká wán, ũ bío sí mi.»

* 1:2 Mi lorĩ Malasii vūahũ 3.1 † 1:3 Mi lorĩ Ezayii vūahũ 40.3

¹² Bún món á le Dónbeení Hácírí dèenía ɲàana a vannáa le dùure yi. ¹³ O wó há wizooní ɓúará-ɲun bín. Lé hón pàahú so ɓúenɓúen ó o Satáni khà a yi loína. O ƙera ɓa ɲajuwà t̄lahú bín á ɓío ó o màkóo wi yi, á ho wáyai tonkarowà wee wé na a yi.

O Yeesu von ɓa ce-pawà nùwà nda

(Matiye 4.12-22; Luki 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ O Zán déró ho kàsó yi món, ó o Yeesu wà van ho Kalilee kōhú á vaá wee bue le Dónbeení bín-tente na ɓa nùpua yi. ¹⁵ O wee ɓío na ɓa yi: «Ho pàahú ɲii tun, le *Dónbeení béeení ɓueé ɓó. Mi khí mu bè-kora wéró yi á bè le Dónbeení yi, á mi tà le bín-tente ɓío.»

¹⁶ ɓío ó o Yeesu hía há ho Kalilee vù-beení ɲii wà, ó o vaá mɔn ɓa ce-pawà nùwà ɲun. Ba lé o Simɔn lè mín za Andere. Ba wee yénní mí zúán dé mu ɲumu yi. ¹⁷ O o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Mi ɓuee bè mií, á í wé á ɓa nùpua lé bía mi wé è yí á á ɓua á ɓuennáa í cón làa ɓío mi wee paráa ɓa cewà ɓío síi.» ¹⁸ A ɓa dèenía kúaraa mi zúánwà á ɓa bò là a Yeesu wà.

¹⁹ O Yeesu dá vá van mí yahó, ó o mɔn o ɲii ɓúí na ɓa le Zebedee zàwa, o Zaaki lè mín za Zán á ɓa wi mí woohú yi wee wíoka mí zúánwà. ²⁰ O o Yeesu dèenía von ɓa, á ɓa ló díá mín maá Zebedee lè ɓa ton-sáwá ho woohú yi, á ɓa bò là a Yeesu wà.

O ɲii na ó o cíná wee beé lò

(Luki 4.31-37)

²¹ O Yeesu lè mí nì-kenínia wà van ho *Kapeenayuumu lóhó yi. Ba *zúífúwa vúnílo wizonle na ɓa le *Sabaa zon ó o zon ɓa kàránló zii yi, á zoó wee kàrán ɓa. ²² A bía ɲá a ɓióní wó coon làa sòobé. Lé ɓío ó o yí kàránna ɓa nùpua lè ho *lándá ɓío zéénílowa ɓío síi. Orén wó mu lè ho pànká na le Dónbeení nɔn wo yi.

²³ Mu pàahú mí beere yi, á bún ò o ɲii ɓúí na ó o cíná wi yi ɓueé zon ɓa zúífúwa kàránló zii yi, á bía pɔnpɔn: ²⁴ «Nazareete ɲii Yeesu! Lée webio á ù wà ɓueé cà wa cón hen? Fo ɓuara wa yáaró ɓío yi lée? Ba le í yi zú fo le? Unén lé yía lé le Dónbeení nùpue na le tonkaa.» ²⁵ O o Yeesu nàmakaa wo yi: «Wé tété. Lé o ɲii mu yi lònɓío.» ²⁶ O o cíná zèkéra a ɲii lè ho pànká, ò o ló a yi ká a wāamaa pɔnpɔn. ²⁷ A ɓa nùpua wó coon dàkhíina, fúaa ɓa wee ɓío mín yi: «Éee! ɓío ká lée webio? Ho lée kàránló fíne na pànká wi. Hári ɓa cínáwa ó o nùpue mu wee na le ɲii yi, á ɓa wé ɓío ó o wi á ɓa wé.» ²⁸ O o Yeesu yèni dèenía ló fùafùwa ho Kalilee kōhú ɓúenɓúen yi.

O Yeesu wéera ɓa vánvárowà cèrèè

(Matiye 8.14-17; Luki 4.38-41)

²⁹ Bún món ó o Yeesu ló ɓa *zúífúwa kàránló zii á bò mín là a Zaaki là a Zán á téréenna van o Simɔn là a Andere ɓàn zii. ³⁰ Mu wó ò o Simɔn ɓàn hio háa wi le dāmu dèe yi, lé ɓío le tēení wee zēē wo. O Yeesu ɓuee dēení á ɓa bía a ɓío làa wo. ³¹ O o Yeesu vá vaá dīn o ɲúhú yi, ò o líí fù a ɲii yi hoonía làa wo, á le tēení khíina ó o dēenía hīnɔn nɔn ho dīnló ɓa yi. ³² Le wii zoró món, ho tá yuuní, † á ɓa nùpua ɓuan mi vánvárowà làa bía ɓa cínáwa wi yi ɓúenɓúen ɓuararàa o Yeesu cón. ³³ Ho lóhó ɲipomu ɓúenɓúen ló ɓueé kúaa mín wán le zii zūajii. ³⁴ O Yeesu wéera ɓa nùpua cèrèè na mu vāmú lè mi sííwà lá wee beé lò, á mún

† 1:32 Ho Sabaa ɲúhú wee wé ɓúa ho yézdámá zon ziihú á vaa vé ho tibirí zon le wii zoró pàahú. Lé bún nɔn á ɓa biaràa hen le ɓa nùpua pan le wii líi zoró á wee ɓuaráa mí vánvárowà ɓuennáa o Yeesu cón, lé ɓío ɓa lá yí dá máa wé mu le wisoni yi ho Sabaa ɓío yi.

ɲɔn ɓa ɕɪnɔwɔ ɕɛrɛɛ lɛra ɓiɔ ɓa wi yi. O yɪ mɔa dɪa à ɓa ɕɪnɔwɔ mu ɓio, lɛ ɓio ɓa zɪ a sɪi.

(Luki 4.42-44)

³⁵ Mu tɔ na lɛɛ tɔn yɪnbii ɓiirri, ká ho tá ka yùiii, ó o Yeesu hɪnɔn le zɪ yi, á wà ló ho lóhó mɔn le lùe ɓii na á nùpue mía yi, á lɛe wee flo le Dónbeenɪ yi ɓɪn. ³⁶ O o Simɔn le mi ninzàwa ló lɛe wee cà a. ³⁷ ɓio ɓa vaá yú a, á ɓa ɓiɔ nɔn wo yi: «Loí, ɓa nùpua ɓúenɓúen wee cà fo.» ³⁸ Ká a Yeesu màhá ɓiɔ nɔn ɓa yi: «Mí wa lén va há lórá na ɓámakaa yi. I mún ko á i vaa bue le ɓɪn-tente ɓɪn, lɛ ɓio á ɓɪn lé 1 ɓuenló ɲúhú.» ³⁹ O o wáa hɪnɔn tò ho Kalilee kɔhú ɓúenɓúen yi wá, á wee bue le Dónbeenɪ ɓionɪ na ɓa nùpua yi ɓa *zúifùwa káránló zɪnɪ yi, á mún wee ɲa ɓa ɕɪnɔwɔ lén ɓiɔ ɓa wi yi.

O Yeesu wɛ́era a ɓùeré ɓii
(Matiye 8.1-4; Luki 5.12-16)

⁴⁰ *ɓùeré ɓii wá ɓuara a Yeesu ɕɔn, á ɓueé lii fàrá mí nɔnkóɲúná wán ò o wee yanka a ká sɪi: «Fo dà à wɛ́é mi ká fo tà.» ⁴¹ O o ɲii màkárí ɓuan o Yeesu yi dàkhɪna. O o lii ɓò mi ɲii o wán ò o ɓiɔ nɔn wo yi: «Í tà mu, wáa wa.» ⁴² O o ɓùeré sàahú dɛɛnɪa ɓiɪna se dɪn. ⁴³ O o Yeesu le o lén, ò o henɪa ɓio ká nɔn wo yi: ⁴⁴ «Háyà. ɓio wó foñ á ũ yɪ ɓio le nùpue ɲí. Ká ũ màhá vaa zéeni ũten lè le *Dónbeenɪ yankaro. A ũ mún wé mu hãmu ɓio na ó o *Mɔyɪize ɓò le ɓa wé wé mu dání yi, á ɓa ɓúenɓúen zúri ká ũ wan ɓio bon.» ⁴⁵ Ká ɓio ó o ɲii mu wá ò o wee yényení ɓio wó a yi há lùe ɓúenɓúen yi. Lɛ ɓɪn nɔn ò o Yeesu yi mɔa tà zo lóhó á nùpue mi, ò o wee khèn kɛɛnɪ ho donkɪahú lùe ɓii na á nùpue mía yi. A ɓa nùpua wee lɛ lùe ɓúenɓúen yi à ɓuen o ɕɔn.

2

O Yeesu wɛ́era a mùamúa á mún séra a bè-kora dɪa
(Matiye 9.1-8; Luki 5.17-26)

¹ Wizoonɪ ɓio yɛn ɓɪn mɔn, ó o Yeesu ɓiɪna ɓuara ho *Kapɛɛnyuumu. A ɓa ɲá a sá le o wi le zɪ yi. ² A ɓa zãamãa ɓueé fò min ɓiirɪɓiirɪ á lùe yi ká, hàri ho zũajii. O o Yeesu wee zéeni le Dónbeenɪ ɓionɪ na ɓa yi. ³ A ɓa nùpua nùwã yɛn ɓii vaá ló wee ɓuen. Ba nùwã náa ɓa tɪahú ɓuan o mùamúa. ⁴ Ká ɓa màhá yi dà mɔa zoó ɓàrá a o Yeesu yahó ɓa nùpua booró ɓio yi. A ɓa yóó kara ho lóhó sãnsãa hen na ó o Yeesu wi yi. Lɛ hɔn kɔhú so á ɓa dó a mùamúa yi lè há hùni á liɪna ká a dũma mí dãmu dɛɛ wán. ⁵ ɓio ó o Yeesu mɔn ɓio ɓa dórãa mí sɪa wo yi, ó o ɓiɔ nɔn o mùamúa mu yi: «Wán ɓɪnlo, ũ bè-kora séra dɪa.» ⁶ A ho *lãndá ɓio zéenilowa na wi ɓɪn wee ɓio mí yiwa. ⁷ «O nùpue mu wee ɓio ká sɪi le we? O wee màni mítɛn lè le Dónbeenɪ. Lɛe wée dà á sɛn mu bè-kora á á dɪa ká mu yɪnɔn lè Dónbeenɪ mí dòn.» ⁸ O o Yeesu dɛɛnɪa zúna ɓa yilera ó o ɓiɔ nɔn ɓa yi: «Lɛe webio nɔn á há yilera na ká sɪi wirãa mia? ⁹ Lɛ mu yén ɓioró wayi? Lɛ à ɓio na a mùamúa yi le o bè-kora séra dɪa lɛe, tàá lɛ à ɓio na a yi le o hɪnɪ lá mí dãmu dɛɛ ò o varáká? ¹⁰ Ká 1 màhá wi á mi zúri na lɛ o *Nùpue Za yú ho pánká ho tá wán á sénnãa mu bè-kora dɪa.» O o wáa ɓiɔ ká nɔn o mùamúa yi: ¹¹ «Le 1 ɓio mu na foñ, lii hɪnɪ, lá ũ dãmu dɛɛ á ũ khífo.» ¹² Mí lahó yi ó o ɲii mu dɛɛnɪa hɪnɔn yóó dɪn, á lii lá mí dãmu dɛɛ ò o lɛe wá ká ɓa ɓúenɓúen dɪn wee loí. A ɓa ɓúenɓúen wó coon mu ɓio yi. A ɓa wee khòonɪ le Dónbeenɪ ká sɪi: «ɓio ká ɓàn sɪi wa dɪn yi mɔn hùú.»

O Yeesu ɓuara ɓa bè-kora wérowá ɓio yi
(Matiye 9.9-13; Luki 5.27-32)

¹³ O Yeesu yèrèmaa van lè ho Kalilee vū-beenī jii. A 6a zāamāa wee 6uen ò o kàrán 6a. ¹⁴ O wee khíí, ó o mɔn o nīi 6úí na 6a le Alifee za Levii ká a kará mí tonló lùe yi, á wee fé ho lánpó. O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Híni bè mi.» O o Levii líi hínɔn bò a yi.

¹⁵ O Levii von o Yeesu lè ho dínló mí zii. Ho *lánpó féwá lè 6a nī-kora cèrè wi ho dínló mu dīnií là a Yeesu lè mí nī-keninia. Mu bon. Ba núpua cèrè na hía wee bè làa wo lé bán núpua so síi. ¹⁶ Ho *lándá bío zéenílowa na lé 6a *Farizíewa kuure núpua 6úí á mɔn ò o Yeesu wee dí lè 6a nī-kora lè ho lánpó féwá, á 6a bía nɔn o nī-keninia yi: «Lée webio nɔn ó o wee díráa làa bán núpua so síi?» ¹⁷ O o Yeesu ná bío 6a bía, ó o bía nɔn 6a yi: «Héyí! Minén! Núpua na lò hereka so wee wé cá tñi 6ánsò dání le? Búeé. Ba vánvárowá lé bía wee wé cá a dání. Inén yí 6uara bía wee leéka le mí téréna bío yi dé. Bía zú le mí lè 6a bè-kora wérowá lé bía á í 6uara bío yi.»

*Mu bè-kla lè mu bè-fla wi mín núná yi
(Matiye 9.14-17; Luki 5.33-39)*

¹⁸ Wizonle 6úí ó o Zán Batiisi nī-keninia lè 6a *Farizíewa nī-keninia lù mí jinií. A 6a núpua 6úí wá 6ueé tùara a Yeesu yi: «Lée webio nɔn ó o Zán Batiisi nī-keninia lè 6a Farizíewa nī-keninia wee lí mí jinií á ünén nī-keninia 6èn yí máa wé mu?» ¹⁹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mí wee leéka le bía 6a von mu yaamu sánú díró yi á 6a so dà a bío le 6a lí mí jinií ká a há-fla 6àn báa làa ba wi mín wán le? Bún yí dà máa wé. ²⁰ Éé ká páahú 6úí khii dá, ó o há-fla 6àn báa 6a à lén 6a fiahú, bún ká 6a máhá wé è lí mí jinií.

²¹ «Núpue máa lá nín-ké-finle bío 6úí máa la làa báká kíne. Lé bío ká a wó mu, á le nín-ké-finle á à wíoka à lèé ho. ²² Làa bún síi, á núpue máa kúee *divén fla sùmàni-kla yi. Lé bío ká a kúaa ho bún, ká ho hía wee za, á há à náma. A ho divén lè há sùmàniwa á à páani í yáa. Ho divén fla ko ho kúee há sùmàni-fla yi.»

*O Yeesu wee zéeni ho Sabaa bío ya-binbiri
(Matiye 12.1-8; Luki 6.1-5)*

²³ Ho *Sabaa 6úí zòñ ká a Yeesu wee káa há mana 6úí yi, ó o nī-keninia wee khé ho dínló ho wóhú nīsání à là. ²⁴ A 6a *Farizíewa wee bío là a Yeesu. «Loí, lée webio nɔn á ü nī-keninia wee sáráa ho Sabaa zòñ ká wa lándá jòñ hò mu?» ²⁵⁻²⁶ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Bío ó o *Daviide yánkaa wó á mí dín yí kàrána yí mɔn le? Mu wó le *Dónbeení yankarowá jùhúso beení Abiataare páahú. O Daviide lè mí ninzáwa á le híni hía dà á 6a yí yú bío 6a à dí. O orén mí bεere zon le Dónbeení zii yi á zoó lá le Dónbeení hámu búuru lá, ò o mún 6uan ho 6úí lée nɔn mí ninzáwa yi, ká le Dónbeení yankarowá mí dòn lé bía jòñ lá ko 6a wé là ho làa bío ho lándá bóráa mu.» ²⁷ O o Yeesu pá bínia bía nɔn 6a yi: «Ho Sabaa bàrà ò o núpue bío wé se, ká núpue yí léra Sabaa bío yi. ²⁸ Lé bún nɔn ó o Núpue Za á ho Sabaa bío mún wi níi yi.»

3

*O Yeesu wéera a nīi na bàhó húrun
(Matiye 12.9-14; Luki 6.6-11)*

¹ Bún mɔn ó o Yeesu bínia van 6a *zúífùwa kàránló zii yi. Mu zòñ à nīi 6úí wi bún á bàhó húrun. ² A 6a *Farizíewa na wi bún bò mí yío o Yeesu wán le mí í loí ká a wéé o nīi mu ho *Sabaa zòñ, lé bío 6a wi 6a zéeni a Yeesu mu

* 2:25-26 Mi loí Samuwele nín-yání vùahú 21.1-7

wékheró bïo. ³O o Yeesu bía nɔn o n̄i na bàhó húrún yi: «Lii h̄n̄i ɔuee lée d̄n̄ ɔa n̄pua ɔúenɔúen yahó le ɔa mi fo.» ⁴B̄n̄ m̄n̄ ó o Yeesu t̄ara bía wi b̄n̄ yi: «Wa l̄ndá yí á lé mu ȳn̄ ó o n̄pue ko ò o wé ho Sabaa z̄on̄? Lée bè-tente lée, táá lée bè-kohó? Lé ho k̄n̄i a n̄pue lée, táá lé ho díá ò o hí?» A bía wi b̄n̄ yí bía d̄e. ⁵O o Yeesu lōna ɔa ɔúenɔúen yi kh̄i fò lè le s̄-ɔ̄l̄l̄. O mún yi wee vá lè mi s̄ob̄éé b̄io ɔa yiwa tunka b̄io yi. O o w̄á bía nɔn o n̄i yi: «H̄on̄i ū bàhó.» O o n̄i h̄on̄iá ho á ho d̄ēn̄iá wan. ⁶A ɔa Fariz̄ewa f̄o m̄n̄ á ɔa ló á d̄ēn̄iá lée k̄uaa m̄n̄ w̄n̄ lá a *Herodee kuure n̄pua, á ɔa wee lōi b̄io ɔa á wé á á ɔúeráa o Yeesu.

Ba z̄amáa wee lé buen o Yeesu ɔ̄n̄

⁷⁻⁸O Yeesu lè mí n̄-ken̄iá wà van ho Kalilee v̄-been̄i j̄ii á ɔa minka z̄amáa b̄o a yi. Ba n̄pua mu ɔúí ló ho Kalilee k̄sh̄ yi. Ba ɔúí ló ho Zudee k̄sh̄ lóhó na ɔa le Zeruzal̄emu yi, lè ho k̄sh̄ mu lórá ɔúí yi mún. Ba ɔúí ló ho Idum̄e k̄sh̄ yi, lè ho Zurud̄en̄ muh̄ m̄n̄. Ba ɔúí ló há ló-z̄awa na b̄amakaa ho Tiire lè ho Sid̄n̄ lórá yi. Bán z̄amá-k̄úii so h̄iá wee buen o Yeesu ɔ̄n̄, lé b̄io ɔa j̄á b̄io ó o wee wé ɔúenɔúen. ⁹O o Yeesu wáa le mí n̄-ken̄iá ɔua ho wooh̄ ɔúí buennáa bèra a na ká ɔa z̄amáa h̄iá wee h̄enka a, ò o zo hon. ¹⁰Mu bon. B̄io ó o wee w̄é ɔa n̄pua ɔ̄r̄éé ká s̄ii, á b̄iá mu v̄ámú wee beé ló wee j̄aa m̄n̄ o w̄n̄, bèra á na ò o yí ɔa t̄ii yi. ¹¹Ba n̄pua na ɔa ɔ̄n̄awa wi yi ká ɔa sansan m̄n̄ o Yeesu, á ɔa lé l̄iiorá a tá, á wé w̄amaka ká ɔa á b̄io: «F̄o lé le Dónbeen̄i Za.» ¹²Ká a Yeesu mah̄á wee hen̄i mu na ɔa yi le ɔa yí bá mí b̄io na n̄pua yi.

O Yeesu hueekaa mí tonkarowà píru j̄un

(Matiye 10.1-4; Luki 6.12-16)

¹³B̄n̄ m̄n̄ ó o Yeesu ȳora le ɔúee ɔúí w̄n̄, ò o von ɔa n̄pua ɔúí á ɔa ɔueé ȳora a ɔ̄n̄. ¹⁴O o hueekaa ɔa píru j̄un ɔa t̄ah̄ á có ȳeni làa tonkarowà. O hueekaa ɔa á ɔa k̄r̄i m̄n̄ w̄n̄ làa wo ò o wé tonka á ɔa bue le Dónbeen̄i b̄io. ¹⁵O mún n̄n̄ ho p̄nká ɔa yi á ɔa wé j̄a lè ɔa ɔ̄n̄awa lén b̄iá ɔa wi yi. ¹⁶B̄iá ò o hueekaa ȳennáa lé h̄iá ká:

O Sim̄n̄, ȳiá ó o có ȳeni làa Piere.

¹⁷O Zaaki lè m̄n̄ za Z̄an na lé o Zebedee z̄awa. O Yeesu có ɔa ȳeni làa Buan̄ez̄esi, b̄n̄ k̄ará le «n̄pua na ka lòn viohó na wee n̄amaka. *»

¹⁸O Andere, o Filiipu là a Baatelemii,

o Matiye là a Toma,

o Zaaki na lé o Alifee za,

o Tade, o Sim̄n̄ na lé ɔa Zelootewa† kuure n̄pua n̄-ken̄i.

¹⁹O Zudaa Isikariote na kh̄i dé o Yeesu mí z̄úkúsa n̄i yi.

O Yeesu d̄ar̄l̄o yi ló Sat̄ani ɔ̄n̄

(Matiye 12.22-32; Luki 11.14-23; 12.10)

²⁰B̄n̄ m̄n̄ ó o Yeesu b̄in̄iá ɔueé lion le z̄ii yi. A ɔa minka z̄amáa t̄n̄ ɔueé f̄o m̄n̄ f̄úaa o Yeesu lè mí n̄-ken̄iá yáá yí yú p̄ah̄ máa díráa. ²¹B̄io á b̄an̄ n̄w̄á j̄á mu, á ɔa ló wà ɔueé fé o, á ɔa wee b̄io le o j̄úh̄ m̄iá b̄n̄.

²²Ho *l̄ndá b̄io z̄een̄ilowa na ló ho Zeruzal̄emu yi ɔuara b̄n̄ bán ɔ̄n̄ wee b̄io: «Mu lé ɔa ɔ̄n̄awa j̄úh̄so na ɔa le *Belezebuule† lé ȳiá wi o yi. Lé wón n̄n̄ ho p̄nká wo yi ó o dà wee j̄an̄áa ɔa ɔ̄n̄awa lén b̄iá ɔa wi yi.» ²³O o Yeesu w̄á von ɔa wee b̄ioráa lè há w̄ahio: «O *Sat̄ani yí dà máa j̄a mí n̄inz̄awa

* **3:17** Ba z̄úif̄uwa ɔ̄n̄, ó o n̄pue na ka lòn viohó na wee n̄amaka lé o n̄pue na s̄i kh̄uua. † **3:18**

Mi lōi Matiye v̄uah̄t 10.4 † **3:22** Mi lōi Matiye v̄uah̄t 10.25

cináwa. ²⁴ Ká kōhū dà-kéní nùpua hía wee fi mín yi, se hón kōhū so máa va yahó. ²⁵ Ká zì-ṣúhú dà-kéní nùpua hía wee fi mín yi, á hón zì-ṣúhú so máa va yahó. ²⁶ Ká a Satāni hía wee fi lè mí ninzàwa cináwa, ká a bēēni sankaa, ó o pànká máa va yahó ká ho ò yáa. ²⁷ Nii woon yí dà máa zo pànká bānso zli á máa zoó khuii o níi bīo ká a yí can o pànká bānso mu yí vó. Ká a mahá can wo vó, ó o zoó khuii o zli bīo búenbúen á à lénnaa. ²⁸ Le í mi ho tūiá na mia: Ba nùpua bè-kora lè 6a bín-kora na 6a à bīo le Dónbeení dāni yi búenbúen á le Dónbeení dà khii sēn ñ díá á à na 6a yi. ²⁹ Ká yia mahá khii bía le bín-kohó á lēera le Dónbeení Háciri yi, wón bīo á le Dónbeení máa sēn máa díá máa mi hūu. Mu ù ṣí a ṣúhú yi fēē. ³⁰ O Yeesu bía ká sii nōn 6a yi, lé bīo 6a wee bīo le o ciná wi o yi.

O Yeesu bān nūwā binbiri
(Matiye 12.46-50; Luki 8.19-21)

³¹ Bīo ó o Yeesu bān nu lè bān zāwa wāa bueé dñ, á 6a lée dñ ho khūhū, á 6a tonkaa o búí le wón zoo ve o. ³² Ba nùpua na kará kñía o Yeesu yi boo, á bñn á yia 6a tonkaa bueé wee bīo làa wo: «Loí, mñn nu lè mñn zāwa [lè mñn hñnn] wee cà fo, 6a lée wi ho khūhū.» ³³ O o Yeesu bía: «Lé o yén lé wān nu? A wān zāwa lé 6a yén?» ³⁴ O o loína bía kará kñía wo yi khii fò, ò o bía: «Mi loí! Wān nu lè wān zāwa wi hen. ³⁵ Lé bīo á yia wee wé le Dónbeení sli bīo se wón lé wān za, táa wān hñnló, táa wān nu.»

4

O díro wāhiire
(Matiye 13.1-9; Luki 8.4-8)

¹ O Yeesu tñn wíokaa wee kārán 6a nùpua ho Kalilee vū-beení jii. Ba minka zāamāa kñía wo yi, ó o wó san zon ho woohú á zoó kará. Ho woohú mu wi mu ṣumu yi, ká 6a zāamāa bān lée wi le bōnboore yi mu ṣumu jii. ² O hía wee wā há wāhio á kārannāa 6a nùpua làa bīo cērē. Bīo ká lé bīo ó o kāranna làa ba: ³ «Mí tántá mi jikōnna. Nii búí ló van mí mōhú yi, á wā vaá dé mí bè-dà. ⁴ Bīo ó o wee dé mu, á mu búí lion ho wōhú nīsání, á 6a jínzāwa sēekaa bñn vā. ⁵ Mu búí lion ho búaa hó na le tñn wi wān ká le yí lí, á mu dēniá ló, lé bīo le tñn yí boo bñn. ⁶ Bīo le wii já mu lè mí soobēē, á mu hon, lé bīo mu naní yí zon ho tá yi sese. ⁷ Mu búí lion hen na há kíkara bia héra yi, á mu ló, á hñn kíkara so hñnōn yóó pà mu, á mu yí yú bia hūu. ⁸ Mu búí bñn lion ho tá na se yi, á mu ló, á yóó dñ, á yú há bia bóní làa píru píru, búará-tñn tñn, khīmàni khīmàni.» ⁹ Bñn mōn ó o bía nōn 6a yi: «Yia wee jí bīo, á wón jí bīo bía sese.»

O Yeesu wāhio wārō ṣúhú
(Matiye 13.10-17; Luki 8.9-10)

¹⁰ Bīo ó o Yeesu páanía wi làa bīa yí máa tà lé o mōn là a nī-keninia píru ṣun, á 6a flora a le o zéeni há wāhio mu kúará làa mí. ¹¹ O o bía nōn 6a yi: «*Le Dónbeení bēēni bīo na kúará lá dñn yí zū á minén yú zūna. Ká 6a nī-vio wee jí mu bīo búenbúen lōn wāhio. ¹² Lé bñn nōn

á 6a lé 6a nùpua na ylo wi
ká 6a yí máa mi sese.

Ba mún wee jí mu bīo,

ká 6a yí máa zūn mu bān kúará binbiri.

Ká bñn mía se 6a lá á à yèrémá à bñn le Dónbeení cñn,

á dén lá à sɛn n̄ díá á à na 6a yi.»*

*O Yeesu zéenia o ðiro wáhiire kuara
(Matiye 13.18-23; Luki 8.11-15)*

¹³ Bún mɔn ó o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Ká le wáhiire na ká 6àn kúará á mi yí zū, á mi ì wé kaka á à zúrínáa há wáhiio búenbúen na ká 6àn kúaráwa? ¹⁴ Le Dónbeení bioní na le mu bè-dà na ó o ðiro wee dé. ¹⁵ Ba núpua 6úi ka le ho wòhú n̄sání na le bioní lion yi. Hen ká 6a jí le Dónbeení bioní, ò o Satáni ðéni lén le 6a yiwa. ¹⁶ Ba 6úi ka le ho 6úaa hó na le t̄n̄í wi wán ká le yí lí. Hen ká 6a jí le Dónbeení bioní, à 6a tà le yi, à zámaka le b̄io yi. ¹⁷ Ká 6a máhá yí máa tà à le bioní mu wii 6a sese à va yahó. Ká le lònbee, táá ho kúará lénlò yú 6a le Dónbeení bioní b̄io yi, à 6a ðéni pí le Dónbeení b̄io. ¹⁸ Ba 6úi ka le ho tá na á há kíkara bia héra yi á mu bè-dà lion yi. Ba jí le Dónbeení bioní, ¹⁹ ɛɛ ká ho yíró b̄io yilera, le ho náfòró símu na wee v̄iní 6a núpua, le mu biowa síwà c̄èrɛ na 6a núpua sía wee vá yi, bún wee wii 6a, à h̄e le bioní mu à le máa dàñ ðèe 6úi wé. ²⁰ Ba 6úi 6èn ka le ho tá na se b̄io. Ba wee jí le Dónbeení bioní à tà le yi. Bán ka lòn ð̄n̄lò na yòò ton, á ho 6úi yú há bia 6óní làa píru píru, 6úará-t̄n̄ t̄n̄, khímàni khímàni.»

*Le f̄ntání wáhiire
(Luki 8.16-18)*

²¹ Bún mɔn ó o Yeesu b̄inía bía nɔn 6a yi: «O 6úi so wee wé dé f̄ntání à b̄iní lá láahó b̄un yi le? Táá 6ànsò so wee wé dé le zoo bàrà kàtà tá le? B̄ueé. Ba wé dé le bàrà hen na le ko le bàrà yi. ²² Mu b̄io na s̄ankaa búenbúen khii mi. A b̄io sà yi búenbúen b̄io khii zúr̄. ²³ Yia wee jí b̄io, à 6ànsò jí b̄io bía sese.»

²⁴ O Yeesu pá b̄inía bía b̄io ká nɔn 6a yi: «Mi wé jí b̄io wee b̄io na mia sese. Le w̄lò ðèe na mi wee m̄anzá le mu b̄io, lé dén 6àn s̄ii á le Dónbeení á à m̄anzá le mí b̄io á à wíoka à bè mu 6úi wán á à na mia. ²⁵ Lé b̄io á yia b̄io wi á le è b̄iní ì na mu 6úi wo yi á à bè mu wán. Ká yia ðèe 6úi mía, á h̄arí mu bè-za na ó o wee leéka le mu wi mí c̄s̄n, á le pá à fé.»

B̄io mu bè-d̄inii wee wé wé d̄andá 6àn wáhiire

²⁶ O Yeesu t̄n̄ b̄inía bia: «*Le Dónbeení b̄éni b̄io 6onm̄in làa b̄io ká: N̄i 6úi dó mí bè-dà mí m̄òh̄t̄ yi. ²⁷ O wee da à léé s̄n̄ làa wizooní. Hón p̄ah̄t̄ so ká há bia wee hàà à yòò lé ká a yí zū b̄io mu wee wéráa. ²⁸ Ho tá mítén wee wé à mu b̄io na dó à lé, à wé mí mùuní, à te, à kúee mí yíò. ²⁹ Ká ho ð̄n̄lò h̄ia bon, á láró d̄s̄n, ò o m̄òh̄t̄ 6ànsò ðéni lá mí kh̄n̄le ká a khè ho.»

*Ho mútádà ðèe v̄nd̄e b̄ere wáhiire
(Matiye 13.31-32; Luki 13.18-19)*

³⁰ Bún mɔn ó o Yeesu t̄n̄ pá b̄inía bía: «Lé mu yén á wa dà à tèé le le Dónbeení b̄éni? Lé le wáhiire yén á wa à ð̄n̄ wán á à zéenináa le b̄éni mu b̄io? ³¹ Mu b̄io dà à tèé le le v̄nd̄e na 6a le mútádà 6àn b̄ere. Le ka c̄in̄ú á po há bia búenbúen na ho ð̄m̄í jí yi. ³² Ká 6a dù le à le lé, à d̄á poñ ho zen-6uahó bè-v̄anii búenbúen, à lakara k̄erí á t̄aró wé, à 6a j̄inzawa wé dàñ tá mí lenna yi.»

(Matiye 13.34-35)

³³ Lé ká s̄ii ó o Yeesu h̄ia wee wáráa há wáhiio c̄èrɛ làa h̄ia ká 6àn s̄ii b̄io, à zéenináa le Dónbeení bioní na 6a núpua yi. O h̄ia wee k̄aràn 6a à héha làa b̄io á bía wee jí a c̄s̄n dà à zúrínáa há kúará. ³⁴ O h̄ia máa wé b̄io le 6a z̄amáa ká

* 4:12 Mi loñ Ezayii v̄uah̄ 6.9-10

a yí máa wà wàhio. Ká pàahù na ó orén lè mí nǐ-kenínia wi mí dòn, ò ó zéni há kúará na bán yi.

*O Yeesu dńia ho pinpiró
(Matiye 8.23-27; Luki 8.22-25)*

³⁵ Mu nònzoñ mí bεεre zihù, ó ó Yeesu bía nòn mí nǐ-kenínia yi: «Mí wa khi lè ho vù-beeni món.» ³⁶ A 6a wáa wà díá 6a zámáa. Ho woohù na ó ó Yeesu lá wi yí lé hía ó ó nǐ-kenínia zon làa wo á 6a wà. Há wonna búí mún sùaráa yi làa ba. ³⁷ Cúa-yen á ho pinpi-beeni hínòn wee và, á mu jummu wee yànbónka zo ho woohù. Lònbió à ho yóó wee sí lè mu jummu. ³⁸ Mu wee wé ò ó Yeesu líí dūma ho woohù fíkshù sá mí jùhù á mu dāmu 6ó. Ó ó nǐ-kenínia sńia wo á bía nòn wo yi: «Núhùso, wa á hí. Mu so lée bío na yí ciran fo lée?» ³⁹ Ó ó Yeesu sńa námakaa ho pinpiró yi, ò ó bía nòn ho vù-beeni jummu yi: «Wé tété.» A ho pinpiró dēnia dńin. A mu búenbúen wó tété. ⁴⁰ Ó ó Yeesu bía nòn mí nǐ-kenínia yi: «Lée webio nòn á mí zánanáa? A lé minén pá dńin yí dó mí sía mǐ lon?» ⁴¹ Ká bío 6a zána dàkhńina, á 6a wee bío mín yi: «Páa! Ó núpue mu lé ó yén síi ká? Hári ho pinpiró lè mu jummu ó ó biaráa, á mu pá bò a bíoní yi.»

5

*O Yeesu nòn 6a cńáwa lera o nǐ búí yi
(Matiye 8.28-34; Luki 8.26-39)*

¹ Bún món á 6a wà khii dñn ho Kalilee vù-beeni món ho Zerasaa* kshù yi. ² Bío ó ó zoó ló ho woohù yi lée wee dńin, á bún ò ó nǐ búí ló 6a nǐ-hía núnuní† á wee sí a yahó. Ó cńá búí wi ó nǐ mu yi á wee beé ó lò. ³ Ó wee cāa 6a nǐ-hía núnuní. Núpue yí dà máa bíni máa ca a làa dēε woon, hári lè há zúakúariwá. ⁴ Pónna cērεε 6a can wo lè há zúakúariwá. Ká a máhá wee wé khòo há zúakúariwá, á háaka há cńani na wi ó zení yi. Pánká òanso na dà a bío wón mía. ⁵ Fúuu lè há wizooní, ká lé 6a nǐ-hía núnuní lè há búaa ó ó wi yi, á wee wāamaka ká a hūaa míten bóonika yi lè há huua.

⁶ Ó nǐ mu khèra mòn ó Yeesu ó ó lùwa buara á bueé líí búrá a tá ⁷ ò ó wee bío bío ká pñpñ: «Dónbeeni na wi mu bío búenbúen jùhù wán Za Yeesu! Lée webio fo lon làa mí? Sábéré, † wee yanka fo le Dónbeeni yèni yi, yí yáa † bío.» ⁸ Ó bía bún, lé bío ó ó Yeesu wee kíká a cńá na wi ó yi le ó lé. ⁹ Ó ó Yeesu tũara a yi: «Ū yèni 6a le we?» Ó ó bía: «† yèni 6a le Zámáa, lé bío wa boo.» ¹⁰ Ó ó wee yanka a le ó yí ja mí lén ho kshù mu yi.

¹¹ Mu wee wé á nònbiε-6oohù búí wee dí le búεε nísání. ¹² A 6a cńáwa mu yankaa ó Yeesu ká: «Na ho wshù wen le wa vaa zo 6a nònbiεeni na ká yi.» ¹³ Ó ó Yeesu nòn mu wshù 6a yi. A 6a cńáwa mu ló a nǐ yi á vaá zon 6a nònbiεeni yi. A 6a búenbúen yóó lùwa le búεε wán á kũenkaa líí zon ho vù-beeni yi á hũrun. Ba á yí lòn muaaseé jun síi.

¹⁴ A bía lá wee pa 6a lùwa vaá bía mu nòn bía wi mí manawá yi, á bía mu nòn bía wi ho lóhó yi. A 6a núpua ló wá bueé loñ bío wó. ¹⁵ Bío 6a bueé dñn hen na ó ó Yeesu wí yi, á 6a mòn ó nǐ na 6a minka cńáwa lá wi yi, ò ó wó mí nǐ-tente á zǎ mí sía kará, á 6a zána. ¹⁶ A bía mu wó yío yi lá bío wó a nǐ na 6a cńáwa lá wi yi làa bío wó 6a nònbiεeni yi á fεera nòn bía ló buaraka yi. ¹⁷ A 6a wee yanka a Yeesu le ó sáberé ò ó lén díá mí.

* **5:1** Ho Zerasaa lé há Lóra Bío Pírú kshù ló-beeni. Le Dónbeeni bíoní vónna búí yi á ho Kadaraa lé ho Zεεkesa lóra lé hía bío bía. † **5:2** Ba zúifũwa búráa lé warén búráa yíoní dà-kéni. Ba fù wee wé cé mí búráa há 6ó-εera yi kúia. Lé hñn búráa so síi ó ó khéero ló yi buararāa ó Yeesu cñn.

18 Páahú na ó o Yeesu bíníá wá yòò zo ho woohú yi, ó o nni na yú mítén 6a cínáwa nni yi yankaa wo le o díá le mí bè làa wo. 19 O o Yeesu pá ó o bía nnon wo yi: «Bíní va mìn zli à vaa bío ù màkárí na ó o Nùhúso zúrína, làa bío ó o wó nnon foñ búenbúen à na 6a nùpua yi.» 20 O o nni mu 6èn wáa wá á tò há Lórá Bío Pírú kòhú yi ká a wee yényení bío búenbúen na ó o Yeesu wó nnon wo yi. Á bía búenbúen na jíá mu á wo wó coon dàkhíina.

*O Zayiruusi htnló là a hda búi weéró bío
(Matiye 9.18-26; Luki 8.40-56)*

21 Bún món ó o Yeesu zon ho woohú, á yèrémáa khú ho vū-beení món, hen na ó o ló yi buararáa. Á 6a minka zámáa buée klníá wo yi ká a wi mu jumu jii. 22 Hón páahú so yi à bún 6a *zúífùwa káránlò zli ya-dí búi na yèni 6a le Zayiruusi buée dñ. Bío ó o buée 6ó a Yeesu yi ó o líí búrú a tá, 23 á wee 6ón6óní a ká sii: «Í hlnló máa fen, í wee fio fo, sáberé à ù buee bè ù nni o wán ò o lò fá.» 24 O o Yeesu wáa bò làa wo á 6a wá. Á 6a minka nùpua 6ura bò a yi. 25 Háa búi wi 6a tlahú á wee mí mí seeró fēēē á dñ há lúlúio píru jún à ho máa fl.† 26 O lò bon làa sòobēē le tñi 6ánsowá níni yi, á nni bío búenbúen vó. Ká a máhá pá yí yú mítén. O vāmú yáá wíokaa wee dé wán. 27 O háa mu háa jíá a Yeesu bío, lé bún nnon ó o buée zon 6a zámáa yi, á jàana zoó 6ó a Yeesu yi, á tūaa o dà-zínii yi là a món. 28 O lá wee bío bío ká mí yi: «Hen ká í dàrina tūaa o dà-zínii yi, á í wa.» 29 Bío ó o 6èn yú zoó tūaa o dà-zínii yi, ó o seeró dēenía dñ, ó o zūna mu mí sánia yi le mí wan. 30 Mí lahó yi, ó o Yeesu zūna le pánká búi ló mí yi, ó o yèrémáa dñ 6a zámáa yi ò o tūara: «Lée wée tūaa í dà-zínii yi?» 31 O o nī-kenínia bía nnon wo yi: «Fo yí mōn bío 6a nùpua 6uraráa foñ á wee jàa mìn le? Á ù pá wee tūa le lée wée tūaa foñ.» 32 Ká a Yeesu wi ò o zūf yia wó mu, ó o wee loñ mí nīsáa yi. 33 O o háa zána, ó o wee zà, lé bío ó o zū bío wó a yi. O o wá buée líí búrú a Yeesu tá, ò o fēera bío mu wóráa búenbúen nnon wo yi. 34 O o Yeesu bía nnon wo yi: «Wán hlnló, bío fo dó ù sii mií, lé bún weéra fo. Wáa lén, vaa yí hēerá. Fo wan mu vóráa.»

35 Bío ó o Yeesu wee bío ká sii à bún 6a tonkarowá búi ló a Zayiruusi zli jnōn o mōn á buée wee bío làa wo: «Ū hlnló wáa húrun. Fo tñ pa à seé o nī-káránlò le?» 36 Ká a Yeesu máhá yí loína lè 6a cōn ò o bía nnon o Zayiruusi yi: «Yí titika, dé ù sii mií.» 37 O Yeesu yí tà le nùpue lēení mí ká mu yínōn o Piere là a Zaaki lè mìn za Zán. 38 Bío ó o vaá dñ o Zayiruusi mu zli, ó o Yeesu mōn bío le lùe kánkáa dlnnáa. Ba nùpua wee wá pōnpōnpōn. 39 O o Yeesu yòò zon le zli yi ò o bía nnon 6a yi: «Lée webio te hñn minka kánkáa so. Lée webio nnon mi wee wáráa ká sii? O hñzo-za mu yí húrun, o lée yia na dūma.» 40 Á 6a wee zúaríka a yi. O o wáa le 6a búenbúen lé, ò o fó a hñzo-za 6àn maá lè 6àn nu le mí nī-kenínia nūwá tñ á zonnáa hen na ó o hñzo-za wi yi. 41 O o líí fù a nni yi ò o bía: «Talita kumi.» (Bún kúará le «hñzo-za, le í bío mu na foñ, líi hñí»). 42 O o hñzo-za dēenía líí hñnōn wee varáka. O teró lúlúio yú píru jún. Bío 6a mōn mu ká sii á 6a wó coon dàkhíina. 43 Ká a Yeesu máhá henia mu nnon 6a yi le 6a yí bío mu le nùpue jí. O o bíníá bía le 6a na mu bío wo yi le o dí.

6

*Ho Nazarēete lóhosa yi tà a Yeesu bío
(Matiye 13.53-58; Luki 4.16-30)*

† 5:25 Mí loñ Levii nūwá vūahú 15.25-33

¹ Bũn mɔn ɔ ɔ Yeesu ló hón lahó so yi á wà van ho lóhó na ɔ ɔ dãn yi. O ɔ nĩ-keninia bò làa wó. ² Bĩo ho Sabaa dãn ɔ ɔ zoó kàráanna 6a nùpua 6a *zúífúwa kàránlò zli yi. Ba minka nùpua na jí a bioní á wó coon dakhíina. A 6a wee bío: «Bìo ká búenbúen ɔ ɔ yú wen? O bè-zúrminí lè mu yéréké bíowa na ɔ ɔ wee wé ɔ ɔ yú wen?» ³ Yínɔn orén lè ɔ búen-khèero le? A bán nu yínɔn ɔ Mari le? O Zaaki là a Zozee là a Zude là a Simɔn, bán so yínɔn bán zàwa le? A bán hínni làa wen yí wi mín wán hen le?» Lè bũn nɔn á 6a yí tàráa ɔ Yeesu bío. ⁴ Ká a Yeesu màhá bíá nɔn 6a yi: «Le *Dónbeení jí-cúa fèero wé yí le kɔnbii lùà búenbúen yi. Ká bán kúrú lóhó mí bèere nùpua, lè bán temínlowà lè bán zì-júhú nùpua bán máa wé kɔnbi o.» ⁵ O Yeesu yí wó yéréké bío bĩn, ká mu yínɔn 6a vánvárowà nùwá yen na ɔ ɔ bò mí níní wán á wééra. ⁶ Bĩo 6a yí dó mí sía wo yi á wó a coon.

*O Yeesu tonkaa mí nĩ-keninia lè 6a nùwá jun jun
(Matiye 10.5-15; Luki 9.1-6)*

Bũn mɔn ɔ ɔ Yeesu tò há lórá na bãmakaa bĩn yi, á wee kàrán 6a nùpua. ⁷ O von mí nĩ-keninia píru jun á wee tonka lè 6a nùwá jun jun. O nɔn hò dàrílò 6a yi, à 6a wé kíkánáa 6a cínáwa yi, ⁸ á bíá bío ká nɔn 6a yi: «Mí yí 6ua dèe à láráa ho wǎhú ká mu yínɔn le búin-za mí dòn. Mí yí 6ua bè-dínii, táá puure. Mí yáá pá yí 6ua wári. ⁹ Mí zì há nakáa ká a búí yí 6ua báká búí à séení hía ɔ ɔ zǎ.» ¹⁰ O ɔ bĩnía bíá: «Mí wé vaá zon lóhó lée lóhó yi, à le zli na mí làara yi lè bĩn à mí kèení yi fúaa mí léró ho lóhó mu yi. ¹¹ Ká lóhó na sa wé pá le mí máa làa mí wán, táá ká 6a pá le mí máa jí mí cɔn, ká mi wee lé ho yi, à mí púaa mí zení khũnkhũnĩ kúia bĩn. * A bũn ñ zéení làa bán le 6a wó khon.» ¹² A 6a bèn wá dèn jii so wán, á vaá wee héé bue mu na 6a nùpua yi le 6a yèrémá mí yilera lè mí wára. ¹³ Ba cínáwa cèrèe 6a wee ja lén bíá 6a wi yi, á mún wee khii ho jilò lè 6a vánvárowà cèrèe, à wéé 6a.

*O Zán Batiisi búero bío
(Matiye 14.1-12; Luki 9.7-9)*

¹⁴ Bũn ñ wé ò ɔ bèe *Heroode† jí a Yeesu bío, lé bío ɔ ɔ yèni ló há lùà búenbúen yi. Ba nùpua búí wee bío le lé ɔ Zán Batiisi á vèera, le lé bũn nɔn ɔ ɔ dà mu yéréké bío wee wéráa. ¹⁵ Ká 6a búí bán bèn wee bío le mu lé ɔ *Elii. Ba búí yáá bèn wee bío le mu lé le *Dónbeení jí-cúa fèerowà na yáania nĩ-kéní. ¹⁶ Bío ɔ ɔ Heroode jí mu ká, ɔ ɔ le éee! Le ɔ Zán Batiisi na mínén nɔn le jii 6a kúio júhú lé wón bĩnía vèera le.

¹⁷⁻²⁰ Bío ká lé bío mu wóráa: O Heroode hía fó mín za Filiipu‡ bán háa Herodiade yan. O ɔ Zán bíá nɔn wo yi: «Mín za bán háa á fo yí ko à ù fè ya.» § Bío ɔ ɔ Herodiade jí mu ɔ ɔ sli cá a Zán yi, á wi ò ɔ cá a búero yahó ká a màhá yí dáina mu yí wó, lé bío ɔ ɔ Heroode mu fù wee hézón ɔ Zán. O zú le ɔ lée nĩ-tente na bío sá le Dónbeení yi, ɔ ɔ bènfin fù pan ɔ bío. Hen ká a wee jí a bioní, ò ɔ máa zúr bío ɔ ò wé sese, ò ɔ nɔn pá wa a bioní jilò. Ká bũn pá yí hò bío ɔ ɔ nɔn le jii á 6a wĩira a Zán mu can dó ho kàsó yí, á wéeraráa ɔ Herodiade sli.

²¹ A nònzòn na ɔ ɔ Heroode mu teró wizonle bánbáa 6ueé dãn yi, ɔ ɔ Herodiade wáa bò bũn yi á wóráa bío ɔ ɔ lá wee leéka. Mu zòn ɔ ɔ Heroode

* **6:11** Mí lorí Matiye vùahú 10.14 † **6:14** O Heroode na 6a bíá bío hen lé ɔ Heroode Antipaasi.

‡ **6:17-20** O Filiipu na 6a bíá bío hen lé yía hía wi ho Oroomu lóhó yi. Wón wi mí dòn là a Filiipu na fàrá ho Sezaaree lóhó. O Heroode hía fó bán háa yan ká a yío wi lùaa. § **6:17-20** Mí lorí Levii nùwá vùahú (Lévítique) 18.16

wó ho sǎn-beení ò o von mí béení nǐ-beera, á von 6a dásíwá júnása lè ho Kalilee kǎhǔ bá-zàwa. ²² Mu zoñ ó o Herodiade hǐnló á wà zon hen na 6a wee dí ho sǎnú yí, á zoó yon. O o bío wééra a Heroode làa bíá ó o von sía. O o Heroode wáa bíá nǎn o hǐnzoró yí: «Bíó fo le fo ò cà à ù zéení, á ì na mu foñ.» ²³ Fúaa o hǐa báa á bíá bío kà: «Bíó búenbúen na á fo le fo o cà á ì na foñ, hàrí mu wé í béení bǎn sanká màní, á ì pá à na mu foñ.» ²⁴ O o hǐnzoró wáa wà lée tùara mín nu yí: «Lé mu yén á ì ko à ì bío le o *Heroode na mì coon?» Á wón bíá nǎn mí hǐnló yí: «Lén zo o bío le o Zǎn Batiisi jǔhǔ lè hǐa ò o na foñ.» ²⁵ O o hǐnzoró dèeníá yèrémáa bǎnbáa zon o béé cǎn á zoó bíá bío kà nǎn wo yí: «O Zǎn Batiisi jǔhǔ lè hǐa à ù wáa dé ho lenbuen yí na mì.» ²⁶ O o béé sǎnía búenbuen yóò tò. Ká a màhá yí wi ò o pí bíá ó o von yahó bío ó o báa bío yí. ²⁷ Mí lahó yí ó o dèeníá tonkaa mí dásí nǐ-kéní, á nǎn le jii yí le o vaa kúúio o Zǎn Batiisi jǔhǔ 6ua 6uennáa. O o dásí nǐ wà van ho kásó zli yí, á vaá kúúio o Zǎn Batiisi jǔhǔ, ²⁸ á dó ho lenbuen yí á 6ueé nǎn o hǐnzoró yí, á wón 6uan vaá nǎn mín nu yí. ²⁹ Bío ó o Zǎn Batiisi nǐ-kenínia já mu, á 6a 6ueé lá a vaá nùuna.

O Yeesu dtinia 6a minka zdamáa

(Matiye 14.13-21; Luki 9.10-17; Zǎn 6.1-14)

³⁰ Ba tonkarowá vaá bíniá 6uara a Yeesu cǎn, á 6ueé ferra bío 6a wó làa bío 6a kǎrǎnna búenbúen lè 6a nùpua á nǎn wo yí. ³¹ Ba nùpua na wee 6uen ká 6a bíni lén á boo dà, fúaa o Yeesu lè mí tonkarowá yí yú ho páahǔ máa díráa. Lé búñ nǎn ó o bíarǎa bío kà nǎn 6a yí: «Mí 6uen le wa khèn lé à mí lée yí vǔrí cǐnú.» ³² Á 6arén mí dòn wáa zon ho woohǔ á khèra ló van hen na á nùpue mía yí. ³³ Ká nùpua cèrèè màhá mǎn 6a lénló, á zǔna 6a. Á 6a lóka há lórá búenbúen yí á búunia dú a Yeesu lè mí tonkarowá yahó van ho lahó mu yí. ³⁴ Bío ó o Yeesu zoó ló ho woohǔ yí, ó o mǎn 6a minka zdamáa. Á 6a màkǎrí 6uan wo yí, lè bío 6a 6onmín lòn pia na paro mía. O o wáa kǎrǎnna 6a làa bío cèrèè. ³⁵ Bío le wii wee tè, ó o Yeesu nǐ-kenínia vá 6ueé 6ó a yí á bíá nǎn wo yí: «Le wii tò, à hen na wa wi yí, á nùpue mía yí. ³⁶ Bío le 6a nùpua mu lén wa há manawá lè há lórá na sùarǎkaa hen, á vaa yá mu bío dí.» ³⁷ O o Yeesu bíá nǎn 6a yí: «Mínén miten na mu bè-dínií 6a yí.» Á 6a bíá nǎn wo yí: «Hàrí wa vaa yá wén-hǎani* khǐá-jun búurú 6uee na 6a yí, á hon pá máa yí 6a.» ³⁸ O o Yeesu bíá nǎn 6a yí: «Mí vaa loí le lée búurú bío yén ká mí cǎn.» Bío 6a van 6uara, á 6a bíá nǎn wo yí: «Lée búurú bi-zàwa bío hònú làa cezàwa búaa jun.» ³⁹ O o Yeesu wáa nǎn le jii mí nǐ-kenínia yí le 6a sanká 6a nùpua le 6a kèení lè mí kuio le jí-sio wán. ⁴⁰ Á 6a kará lè mí kuio. Ba 6úi lé ho khímàni khímàni, 6a 6úi lé ho búarǎ-jun làa píurú píurú. ⁴¹ O o Yeesu wáa fó ho búurú bi-zàwa bío hònú lè 6a cezàwa búaa jun 6uan, ò o hóonia mí yahó ho wáayi á wee fio, ò o dó le Dónbeení bǎrǎká, ò o cèkèaa ho nǎn mí nǐ-kenínia yí le 6a sanká na 6a nùpua yí. O mún sankaa 6a cezàwa búaa jun nǎn 6a búenbúen yí. ⁴² Ba lè mí nǐ-kéní kéní yú dú á sù. ⁴³ Ho búurú lè 6a cezàwa na là ká á 6a nǐ-kenínia khuiira, á mu sú há sǎkíwá píurú jun. ⁴⁴ Bíá dú mu, á 6a báawa mí dòn á yú ho muaaseé hònú.

O Yeesu wee vardka ho vù-beení numu wán

(Matiye 14.22-33; Zǎn 6.15-21)

⁴⁵ Bún mǎn ó o Yeesu dèeníá kíkáa mí nǐ-kenínia yí le 6a zo ho woohǔ à dí mí yahó khí ho vù-beení mǎn lè ho Betesayidaa lóhó cǎn, ká mínén ò na ho

* **6:37** Le wén-hǎnló dà-kéní wee yí o nùpue nǐ-kéní wizon-kùure sámú sǎáni.

wõhũ 6a zãamãa yi á 6a à 6oka. ⁴⁶ Bïo 6a saawaa mín yi vó, ó o vaá yòora le búee búí wán á wà yòó fio le Dónbeení yi. ⁴⁷ Ho tá á à bïo le mí ì hí, á bún ho woohũ na ó o ñi-kenínia zon á zoó wi ho vù-beení sli yi. O o Yeesu mí dòn lée ðín le 6ón6óore yi. ⁴⁸ O o mɔn ò o ñi-kenínia lò wee be le ho woohũ pàrò, lé bïo ho pinpiró wee sí 6a yahó. Hã tá-tíá yi, ó o Yeesu wee varáka mù jumu wán á mà 6a, á wà vaá nikhí 6a. ⁴⁹ Bïo 6a mɔn wo ò o wee varáka mu jumu wán, á 6a wee leéka le o lée ñi-hńnbóní. A 6a wee wãamaka. ⁵⁰ Ba búenbúen á yia yí mɔn wo mía. A 6a zónkaa dàkhíina. Ká a Yeesu dɛɛnía bíá làa ba: «Mi hení mi sía, mu lé Inén, mi yí zón bío.» ⁵¹ O o yòó zon ho woohũ yi làa ba, á ho pinpiró ðín. O o ñi-kenínia wó coon dàkhíina. ⁵² Ba yí zúna mu yéréké bío na ó o wó lè ho búuru bán kuará, lé bío 6a tun mí yiwa.

⁵³ Ba káa ho vù-beení khii dñn ho lahó na 6a le Zenezareete kòhũ, á 6a can mí woohũ mu jumu jii. ⁵⁴ Bïo 6a zoó ló ho woohũ yi á 6a nùpua na mɔn o Yeesu dɛɛnía zúna a, ⁵⁵ á 6a héera bíá a bío. A 6a nùpua wee lé lùà búenbúen yi à 6ua mí vánvárowà ká 6a wi mí dãmu sía wán, à varáa o cón hen na 6a wee jí le o wi yi. ⁵⁶ Lùà búenbúen na ó o Yeesu wee va yi, hã ló-zàwa lè hã ló-beera lè hã manawà, á 6a nùpua wee 6ua mí vánvárowà à varáa ho fémínló lara yi ká 6a yanka a le o díá le 6a túiika a dà-zínií jii-káa yi. A bíá wee yí le túii yi, bán búenbúen wee wa.

7

O Yeesu lè 6a Farizéwa wee wãani (Matiye 15.1-9)

¹ Ba *Farizéwa lè ho *lándá bío zéénílowa nùwã yɛn búí na ló ho Zeruzalɛmu yi, á búee kúaa mín wán kńia o Yeesu yi. ² Ba lońna mɔn ò o ñi-kenínia búí wee dí à 6a yí sɛera mí níní á yí ceérarãa mítén làa bío ho lándá bòráa mu. ³ Mu bon, 6a Farizéwa lè 6a *zúífùwa búenbúen á wee bè ho lándá na á bán maáwà zéénia nɔn 6a yi. Ba máa wé dí ká 6a yí sɛera mí níní sese. ⁴ Ká 6a vaá ló ho yàwá yi à 6a máa dí ká 6a yí sɛera mítén. *Lándáwá cɛ̀rèè na 6a yú mín maáwà cón á 6a wee bè yi: Hã juuní sía, lè hã ðúná lè hã bánámáwá, bío na á hã ko à hã wé sɛeráa. ⁵ Á 6a Farizéwa lè ho lándá bío zéénílowa wáa túara a Yeesu yi: «Lée webio nɔn á ù ñi-kenínia yí máa bèráa ho káránló na á wán maáwà nɔn wɛn yi, á wee dí ká 6a níní yí sɛera làa bío ho lándá bòráa mu?» ⁶ O o Yeesu wáa bíá nɔn 6a yi: «Ñi-kháwa yén! O *Ezayii túiá sí mí wán páahũ na ó o fɛera le *Dónbeení jii-cúa na ká mi ðání yi. Bío ká lé bío ó o hía túara:

«Ba nùpua na ká wee búaaní mi lè mí jinií,

ká 6a yiwa yi, á 6a khèra làa mi.

⁷ Le búaaní na 6a wee na mi jùhũ mía.

Lé bío 6a nùpua lándáwá

lé hía 6a wee kárán làa mín.»*

⁸ O o Yeesu bínia bíá: «Le Dónbeení lándáwá á mi wee pí díá, ká mi bè 6a nùpua káránló yi.» ⁹ O o pá bínia bíá: «Bíio mi pá le Dónbeení lándáwá à mi bò mín kùrú lándáwá yi lée bío na se mi cón sá! ¹⁰ Mu bon. O *Mɔyíize bíá: «Kònbí mín maá lè mín nu.»† Mu mún bíá: «Yia bíá khon mín maá táá mín nu ðání yi, wón ko làa búeró.»‡ ¹¹ Ká minén bán wee kárán 6a nùpua le ká

* **7:7** Mi loń Ezayii vùahũ 9.13 † **7:10** Mi loń Léró (Exode) vùahũ 20.12; Lándá zééníló (Deutéronome) vùahũ 5.16 ‡ **7:10** Mi loń Léró (Exode) vùahũ 21.17; Levii nùwá (Lévítique) vùahũ 20.9

nùpue bía nɔn mín maá yi tàá mín nu yi le mí nù bío na mí lá ko à mí séení làa wo lée Koroban. (Bún kúará le hámu na bío sá le Dónbeení yi.) ¹² Se mi nɔn le nù wo yi ò o yi séení mín maá tàá mín nu. ¹³ Ká mi wee wé ká síi se lé le Dónbeení bíoní bân báhée á mi wee lén le wán le mí kùrú làndáwá na mi wee zéení làa mín. Bún bân síiwá cèrèé á mi wee wé.»

*Mu bío na wee tíi o nùpue
(Matiye 15.10-20)*

¹⁴ Bún mɔn ó o Yeesu von 6a zámáa á bía nɔn yi: «Mí búenbúen jí bío ká à zúrú kúará: ¹⁵ Bío ó o nùpue wee dí, bún dèe woon yí máa tíi wo. Bío wee lé o sli yi, bún lé bío wee wé tíi wo. ¹⁶ [Yia wee jí bío à wón jí bío bía sese.]» ¹⁷ Bío ó o Yeesu wá día 6a zámáa ó o vaá zon le zli yi, ó o nì-keninia zoó wee túa wo yi lè le wáhiire mu bân kúará. ¹⁸ O o bía nɔn 6a yi: «Minén mún yí zú mu bíowa mu yara le? Mí yí zú le bío ó o nùpue wee dí dèe woon yí máa tíi wo le? ¹⁹ Mu yí máa zo a sli yi, ká mu wee zo a píhó yi ò o bíní lée ní kúia.» O Yeesu wee zéení làa h́n bíoní so le ho d́nló búenbúen dà wee dí. ²⁰ O pá b́nía bía: «Bíe wee lé o nùpue sli yi lé bío wee tíi wo. ²¹ Lé bío ó o nùpue sli lé b́n á há yile-kora wee lé yi à dé o ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá yi, lè ho ḱnló lè le nì-búee yi. ²² Há wee na ò o wé o bá-fé táá o há-fé, à sli wé vá 6a nùpua bíowa yi, à wé o nì-súmúí, à wé khá 6a nùpua v́níní. O yú bío na ò o wé. Le yandee wee kèrú wo yi. O wé yáa 6a nùpua yèni, à wé búaaní mítén, à wé o b́nbú. ²³ Bún bíowa so búenbúen wee lé o nùpue sli yi. Bún lé bío wee tíi wo.»

*O síi veere háa na tà a Yeesu yi bío
(Matiye 15.21-28)*

²⁴ Bún mɔn ó o Yeesu ló dén lùe so yi á wá van ho ḱhú na sùaráa yi lè ho Tiire lóhó. O vaá zon le zli búí yi, á yí wí à 6a zúrú o bío. Ká a mähá yi sá mítén yí yú. ²⁵ Háa búí na h́nló ó o ćná wi yi á j́á a sá. O o dèénia wá buara a ćn á buée líi búrá a tá, ²⁶ ò o fióra a Yeesu le o ja a ćná lén mí h́nló yi. O háa mu yínó zúífú, o ló ho Siiro-Fenisii ḱhú yi. ²⁷ O o Yeesu bía làa wo: «Día le 6a háyúwá dí vé. Mu yí se à 6a lá 6a háyónzàwa d́nló yénní kúia na 6a booní yi.» ²⁸ O o háa bía nɔn wo yi: «Núhúso, mu bon. Èe ká 6a booní j́n mún pá wee wé sèeka ho d́nló na 6a háyónzàwa wee dí ká ho ò kùenka.» ²⁹ O o Yeesu wáa bía nɔn wo yi: «Ū bíoní na á ū bía ká bío yi, á í j́n o ćná léra ū h́nló yi vó. Wáa h́n lén va ū zli.» ³⁰ O o háa bèn b́nía wá van mí zli, á vaá yú mí h́nló ò o d́ma le d́amu dèe wán, ò o ćná ló a yi.

O Yeesu wéera a beke búí

³¹ Bún mɔn ó o Yeesu ló ho ḱhú na á ho Tiire lóhó wi yi, á ló ho Sidón lóhó yi, á káa há Lórá Bío Pírú ḱhú yi b́nía guararáa lè ho Kalilee v́-beení ćn. ³² A 6a bò là a nùí búí guararáa o ćn ò o lé o beke, á bíoní mún yí máa jí. Ba fióra a Yeesu le o bè mí níní o wán. ³³ O o Yeesu wáa fó arén mí dòn wáráa á khèra lè 6a zámáa, ò o kúaa mí nín-kízawa o j́ikónna yi. Bún mɔn ó o bò mí j́nsání o nùí denle wán, ³⁴ ò o h́onía mí yahó ho wáayi á wee flo, ò o v́una sùe ò o bía nɔn o nùí yi: «Efata.» (Mu kúará le «hén»). ³⁵ Mí lahó yi ó o nùí j́ikónna dèénia wee jí mu bío, á denle fá, á wee bío sese. ³⁶ O o Yeesu henía mu nɔn bía wi b́n búenbúen yi le 6a yí bío wó ká à na nùpue yi. Ká bío ó o hò 6a ká síi, á 6a wáa wíokaa wee yényení mu. ³⁷ Ba nùpua wó coon mu bío

yi dàkhína. Ba wee bío: «Bìo ó o wee wé búenbúen 6èntín se. Hàrí 6a bekewá jikónna wee jí mu bío. A bíá bíoní lá yí máa jí wee bío sese.»

8

O Yeesu bína diinia 6a minka zámáa (Matiye 15.32-39)

¹Hón pàahú so yi á 6a minka zámáa t́n wà 6ueé kúaa mín wán. Bío á bío 6a à dí mía, ó o Yeesu von mí nì-kenínia á bíá bío kà nòn yi: ²«Ba nùpua na kà màkàrí 6uan mì. Bío kà lé 6a wizooní t́n kà 6a wí làa mi, á 6a bè-dínii wáa vó. ³Ká í díá 6a kà síi 6a wà, á 6a wé è lé è lùiorá ho wshú wán lé le híni. Lé bío 6a cèrè léenia nà yi.» ⁴O o nì-kenínia bíá nòn wo yi: «Wà à yí mu bè-dínii wen le dùure na kà yi á à na bán minka zámáa so yi?» ⁵O o Yeesu t́ara 6a yi: «Lée búurú bío yèn wi mi cón?» A 6a bíá nòn wo yi: «Lée búurú bío hẹ̀nùn.» ⁶O o bíá nòn 6a zámáa yi le 6a líi kèení. O o f́o ho búurú bío hẹ̀nùn, ò o dó le Dónbeení b́arákà, ò o cèkkaa ho nòn mí nì-kenínia yi le 6a sankaa na 6a zámáa yi, á 6a sankaa ho nòn 6a yi. ⁷Cezàwa búaa yèn búu mún lá kà 6a cón. O o Yeesu dó le Dónbeení b́arákà 6a cezàwa mu bío yi, ò o le 6a nì-kenínia mún sankaa bán na 6a yi. ⁸Ba búenbúen dú sù, ó o nì-kenínia khuiira bío ká, á mu sú há sákíwá bío hẹ̀nùn. ⁹Ba báawa na kera b́n á à yí muaaseé náa síi. B́n món ó o Yeesu nòn ho wshú 6a yi le 6a 6oka. ¹⁰O o yóó zon ho woohú b́n wán le mí nì-kenínia á nòn ho Dalamánuta kshú.

Ba Farizéwa le o Yeesu wé yéréké bío búu à mí mi (Matiye 16.1-4)

¹¹A 6a *Farizéwa 6uara 6ueé wee wáani lá a Yeesu. Ba wi 6a khúaa o jii yi, á 6a le o wé mu yéréké bío búu na wee zéeni le o dàrló ló le Dónbeení cón. ¹²O o Yeesu yóó v́una sùe ò o bíá: «Lée webio nòn á ho zuia nùpua wee caráa mu yéréké bío? Le í mí ho t́iá na mia: Yéréké bío dèe woon máa zéeni láa mia.»

¹³O Yeesu wà díá 6a, á b́nia yóó zon ho woohú le mí nì-kenínia á nòn le ho v́-beeni món.

Ba Farizéwa là a Heroode bío (Matiye 16.5-12)

¹⁴O Yeesu nì-kenínia nònsá á yí 6uan mu bè-dínii. Búurú bi-za dà-kéni mí dòn lé hía wi 6a cón ho woohú yi. ¹⁵O o Yeesu wáa bíá bío kà henia nòn 6a yi: «Mí f́aní mí yío, à pa miten bío 6a *Farizéwa là a *Heroode bío yi. Ba bío 6onmín le le ja-f́ni.» ¹⁶O o nì-kenínia wee bío mín yi: «O wee bío kà síi lé bío wa yí 6uan ho búurú.» ¹⁷O o Yeesu źna bío 6a wee bío, ó o t́ara 6a yi: «Lée webio nòn mí wee bíoráa le lé bío mí yí 6uan ho búurú? Mí pá d́n yí máa jí mu bío à źn mu kúará le? Mí tun mí yiwa le? ¹⁸Mí lée muuiwá lée, táa mí yí máa jí bío. Mí so yí máa leéka mí yiwa bío kà wán le: ¹⁹Bíó á í cèkkaa ho búurú bío hònú nòn 6a báawa muaaseé hònú yi, á bío dú ká na mí khuiira wáráa sú sákíwá bío yèn?» A 6a bíá: «Lée sákíwá píru nùn.» ²⁰O o b́nia t́ara 6a yi: «Á bío á í cèkkaa ho búurú bío hẹ̀nùn á nòn 6a báawa muaaseé náa yi, á bío dú ká na mí khuiira wáráa á sú sákíwá bío yèn?» A 6a bíá: «Lée sákíwá bío hẹ̀nùn.» ²¹O o Yeesu wáa bíá nòn 6a yi: «Ó, o! A hàrí lòn zuia à mí pá yí źu mu bío yara le?»

O Yeesu wó ó o muui búu wee mi

²² Bũn mɔ́n á 6a wà waá dɔ́n ho Bɛtesayidaa lóhó. A 6a 6úí 6uan o muíi 6uararáa o Yeesu cɔ́n à 6a flora a le o tũii wo yi. ²³ O o Yeesu tò a muíi mu níi yi á lóráa ho donkɔ́hũ, á lée bò mí jinsáni o yío wán, ò o bò mí níni o wán ò o tũara a yi: «Fo wee mí bío 6úí le?» ²⁴ O o muíi yòó lońna ò o bía: «Í wee mí 6a nùpua. Ba wee varáka, ká 6a màhá ka lòn vĩnsɔ́.» ²⁵ O o Yeesu pá bĩnía bò mí níni o yío wán, ó o lońna sese á mɔ́n mu bío wéréwéré. O wan á wee mí mu bío 6úen6úen wɛ̀ɛn. ²⁶ O o Yeesu wáa le o lén va mí zĩi, ká a yí lii zo lóhó yi.

O Piere bía le o Yeesu lé yía le Dónbeenĩ mɔ́n léra
(Matiye 16.13-20; Luki 9.18-21)

²⁷ Bũn mɔ́n ó o Yeesu lè mí nĩ-kenínia wà jɔ́n lè há lórá na sùaráa yi là a Filiipu ló-faránii cɔ́n, hĩa 6a le Sezaaree. Bío 6a lá ho wɔ́hũ wà, ó o Yeesu tũara 6a yi: «Lée webio 6a nùpua wee bío 1 dání yi?» ²⁸ A 6a bía: «Ba 6úí le fo lé o Zán Batiisi. Ba 6úí le fo lé o *Elii. Ba 6úí bán 6èn le fo lé *Dónbeenĩ jĩ-cúa fɛerowà 6úí na yáania nĩ-kéní.» ²⁹ O o bĩnía tũara: «Ká minén bán 6èn le 1 lée wée?» O o Piere bía nɔ́n wo yi: «Ūnén lé yía le Dónbeenĩ mɔ́n léra.» ³⁰ O o Yeesu wáa henía mu nɔ́n 6a yi le 6a yí bío mu na nùpue yi.

O Yeesu wee bío mí húmú lè mí vèeró bío
(Matiye 16.21-28; Luki 9.22-27)

³¹ Bũn mɔ́n ó o Yeesu wee kàrán mí nĩ-kenínia ká a bío: «O *Nùpue Za ko ò o lò be làa sòobɛ́ɛ. Ba *nĩ-kía, lè le *Dónbeenĩ yankarowà júnása, lè ho *lándá bío zéenílowa á à pí a bío. Ba nùpua à 6úe o ká há wizooní tĩn zoń o ò vèe.» ³² O hĩa wee bío mu na 6a yi wéréwéré. O o Piere wáa fó a á 6a vá ló, á lée wee bío làa wo. ³³ Ká a Yeesu màhá yèrèmaa khii lońna mí nĩ-kenínia yi ò o nàmakaa o Piere yi ká sii: «Va lé 1 nĩsání lè ũ *Satáni bioní. Ū yilera yínɔ́i Dónbeenĩ yilera. Há lè 6a nùpua yilera.»

³⁴ Bũn mɔ́n ó o Yeesu von 6a zãamáa lè mí nĩ-kenínia á bía nɔ́n yi: «Yia wi ò o bè miĩ, à 6ãnsó khí mí kùrú slii bío wéro yi, ká a wé lá mí *kùrúwá pí* à béráa miĩ. ³⁵ O nùpue na wi ò o kání mí mukání wón á à vĩnĩ le. Ká yía màhá tà le mí i vĩnĩ le ínén lè le Dónbeenĩ bin-tente bío yi, wón á à kání le. ³⁶ O nùpue lá yú ho ðĩmĩjá bío 6úen6úen ò o khon le mukání binbirĩ yi, se le ho cũnú yén á 6ãnsó yú? ³⁷ Lée webio ó o nùpue dà à kání lè mí mànáká? ³⁸ Yia wee niyi ínén lè 1 bioní bío yi ho zuia nùpua tɔ́hũ, bía wee bĩnĩ le Dónbeenĩ mɔ́n á wé mu bè-kora, ó o Nùpue Za 6èn mún khii niyi 6ãnsó bío yi ká a khii bĩnía 6uara mín Maá Dónbeenĩ cùkú beenĩ yi lè le Dónbeenĩ wáayi tonkarowà.»

9

¹ O Yeesu pá bĩnía bía nɔ́n 6a yi: «Le 1 mí ho tũiá na mia: Ba nùwá yen 6úí wi hen á máa hí ká 6a yi mɔ́n le *Dónbeenĩ bɛ́ɛni láró lè ho pánká.»

O Yeesu minĩkaa le 6úee wán
(Matiye 17.1-13; Luki 9.28-36)

² Wizooní bío hɛ́zĩn bũn mɔ́n, ó o Yeesu fó a Piere là a Zaaki là a Zán á yòoraráa le 6úee 6úí na dɔ́n wán á 6a yòó wĩ bĩn mí dòn. O o Yeesu ðĩndĩn minĩkaa 6a yahó, ³ á sɛ́-zĩnia wee juiĩka kúĩakúĩá, á ka pũiapũia. Há cemũ 6ãn sii a nùpue na dà à ceé làa sɔ́a ho ðĩmĩjá yi wón mia. ⁴ Yio 6ueé tĩ, ò o

* 8:34 Mi loń Matiye vɔ́ahũ 10.38

*Elii là a *Moyiize*^{*} d̄ind̄n ló bueé wee bío là a Yeesu.[†] 5 O o Piere wáa bía n̄on o Yeesu yi: «Ni-karánlo, mu wó se á wa wi hen. Wa à tá há búkú zàwa bío f̄in: Ünén dà-kéní, o Moyiize dà-kéní, o Elii dà-kéní.» 6 O yi zū bío o ò bío lé bío ba ninzàwa là arén mí beere á zána dàkh̄fina. 7 A le d̄und̄ure búí yòó ló líí pon ba yi á mu t̄amu búí sá wee jí le d̄und̄ure mu yi: «Yia kà lé 1 Za na á 1 bó 1 taká wán, mi wé jí a c̄sn.» 8 Mí lahó yi á ba n̄i-keninia loŋkaa mí n̄sáa yi, á ba mahá yí m̄on n̄i-veere ká yín̄oŋ o Yeesu mí d̄on.

9 Bío ba ló le búee wán wee líi, ó o Yeesu bía n̄on ba yi: «Bíò mi m̄on kà á mí yí bío le n̄upua jí, ká mu yín̄oŋ o *N̄upue Za húmú là a v̄eéro m̄ond̄én.» 10 A ba tà bío ó o bía yi ká ba mahá wee t̄uaka m̄in yi: «Ho v̄eéro mu húmú m̄ond̄én b̄an kúará lé mu yén?» 11 A ba t̄uara a Yeesu yi: «Lée webio n̄on á ho *l̄andá bío zéenilowa le o Elii ko ò o buen ho yahó?»[‡] 12 O o bía n̄on ba yi: «Mu bon. O Elii ko ò o buen ho yahó á buee kúee mu biowa mí lara yi. Eε ká lée webio b̄en m̄un n̄on á mu t̄uaraa le Dónbeení b̄ioní v̄uah̄t̄ yi le o N̄upue Za lò ò be làa s̄oob̄ε, á ba m̄un máa mí a máa dé d̄ε yi. 13 Awa, á le 1 bío mu na mia: O *Elii mu buara ho yahó, á ba n̄upua wó a làa bío ba sía vá yi làa bío mu t̄uaraa le Dónbeení b̄ioní v̄uah̄t̄ yi o d̄ání yi. S»

O Yeesu weéra a háyónza búí

(Matiye 17.14-20; Luki 9.37-43a)

14 Bío ba bueé d̄sn ba n̄i-keninia na ká, á ba bueé yú á ba z̄aamaa k̄nía ba yi, á ho *l̄andá bío zéenilowa búí d̄in wee w̄ání làa ba. 15 Ba n̄upua miiníi là a Yeesu á mu v̄inikaa ba. A ba búunia wá bueé t̄ení a yi. 16 O o Yeesu t̄uara mí n̄i-keninia yi: «Lée webio mi wee w̄ání wán làa ba?» 17 O o búí ló ba z̄aamaa yi á bía n̄on wo yi: «Ni-karánlo, 1 lá buan 1 za buaraa ū c̄sn, c̄ná búí wi o yi á wee beé o lò. O wee h̄e o ò o máa bío yí. 18 Lùe lée lùe ká a bío mu h̄in̄on o wán, ò o c̄ná mu fé o dé ho tá yi, ò o j̄insá-kh̄uankh̄ua wé lé, á wé là mí j̄ia, á p̄a día. A 1 flora ū n̄i-keninia le ba ja a c̄ná mu lén wo yi, ká ba mahá yí d̄arina mu.» 19 O o Yeesu bía n̄on ba yi: «Mí zuia n̄upua b̄ent̄in yí d̄o mí sía le Dónbeení yi bon. 1 mahá wáa á jí 1 yi mí bío yi, á wé è k̄arán mia vaá dá ho p̄ah̄t̄ yén coon? Mí bua a háyónza mu buennáa.» 20 A ba buan wo buaraa. O c̄ná miiníi là a Yeesu ó o z̄ékera a háyónza le mí p̄anká. A wón líi l̄uwá ho tá yi, á wee birónka, á j̄insá-kh̄uankh̄ua wee lé. 21 O o Yeesu t̄uara a háyónza b̄an maá yi: «Mu wee wé o yi míana lée t̄aa lé l̄onb̄io?» A b̄an maá bía: «Lé o k̄unkúzamu p̄ah̄t̄ á mu búakáa yi. 22 P̄onna c̄èr̄ε yi ó o c̄ná mu wé lá a dé ho d̄sh̄t̄ yi t̄aa mu jum̄u yi le mí í búe. Ká fo dá á wé bío búí, á ū makári wen á ū séení wen.» 23 O o Yeesu bía n̄on wo yi: «Fo bía le ká 1 dá mu. Yia dó mí síi mí á bío búenb̄uen dà wee wé c̄sn.» 24 Mí lahó yi ó o háyónza b̄an maá d̄enía zoó w̄amaa: «1 dó 1 sli foŋ ká ū mahá séení mí á 1 yí titika.» 25 O o Yeesu m̄on á ba z̄aamaa búunia wá bueé búe ba yi, ó o wee zá là a c̄ná ká síi: «Ünén c̄ná na wee wé ò o n̄upue máa bío yí, á m̄un máa jí mu bío, le 1 bío mu na foŋ, lé o háyónza mu yi, á yí b̄iní yí zo a yi h̄uu.» 26 O o c̄ná wee w̄ama, ò o z̄ékera a háyónza le mí p̄anká ò o ló. O o háyónza díá l̄on n̄upue na h̄urun. Fúaa bíi wi b̄in c̄èr̄ε wee bío le o h̄urun. 27 Ká a Yeesu mahá líí f̄u a níi yi á h̄oonia làa wo ó o yòó d̄in. 28 Bío ó o Yeesu wá van le z̄i yi á le mí n̄i-keninia mí d̄on p̄anía wí, á ba t̄uara a yi: «Lée webio n̄on á war̄én yí d̄arina yí j̄onnáa o c̄ná

* 9:4 Mí loŋ Luki v̄uah̄t̄ 9.31 † 9:4 O Elii là a Moyiize lé le Dónbeení n̄upua na yánkaa wee f̄ε le jí-cúa na le n̄ipomu yi. Ba h̄urun míana. ‡ 9:11 Mí loŋ Malasii v̄uah̄t̄ 3.23 § 9:13 O Elii na ó o Yeesu le o buara ho yahó lé o Zán Batiisi ó o k̄ia bío.

mu?»²⁹ O o Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Ho fiɔrɔ mí dòn lé hĩa dà à ɲa a cɪná na kà ɓàn sɪí á à lén.»

*O Yeesu wiokaa wee bio mí húmú lè mí vèerɔ bio
(Matiye 17.22-23; Luki 9.43-45)*

³⁰ Bɔn mɔn ó o Yeesu lè mí nĩ-kenínia ló dɛn lùe so yi á káa ho Kalilee kɔhɔ wà. O Yeesu yi wí à ɓa nùpua zúrɔ o dání,³¹ lé bio ó o wee káran mí nĩ-kenínia. O wee bio na ɓa yi: «O *Nùpue Za á ɓa à dé ɓa nùpua níní yi á ɓa à ɓúe. O o húmú mɔn wizooní tɪn ká a vèe.»³² Ká a nĩ-kenínia màhá yí zúna a bióní mu kúará. A ɓa mún zána, á yí wi ɓa tùa wo yi lè mu ɲúhú.

Lée wée po bía ká?

(Matiye 18.1-5; Luki 9.46-48)

³³ Bɔn mɔn ó o Yeesu lè mí nĩ-kenínia wà vaá dɛn ho *Kapɛɛnayuumu lóhó. Bio á ɓa wà van le zɪi yi ó o tùara ɓa yi: «Lée webio mí lá wee wáani wán ho wòhú wán?»³⁴ A ɓa wó tété, lé bio ɓa lá wee wáani, á wi ɓa zúrɔ yia po ɓarɛn na ká.³⁵ O o Yeesu wáa líi kará ò o von ɓa mí píru ɲun á bía nɔn yi: «Hen ká yia wi ò o keɪ bía ká ɲúhú wán, à ɓánsɔ liini míten ɓa búenbúen yahó, à wé ɓa búenbúen ton-sá.»³⁶ O o fó a háyónza búii ɓueé dɪnɪa ɓa yahó, á líi lá a yòó ɓuan ò o bía:³⁷ «Nùpue lée nùpue na ɓuan o háyónza na kà ɓàn sɪí sese ínɛn bío yi, se le ínɛn í ɓeere á ɓánsɔ ɓuan sese. A yia ɓuan mí sese, se mu yínɔɪ ínɛn á ɓánsɔ ɓuan sese, mu lé yia tonkaa mí ó o ɓuan sese.»

Yia yi máa fi làa wɛn se wón làa wɛn lée dà-kéni

(Luki 9.49-50)

³⁸ O o Zán bía nɔn o Yeesu yi: «Nĩ-káranlo, wa mɔn o nĩi búii ò o wee ɲa ɓa cɪnáwa lè ù yèni, á wa lá wi à wa hè o, lé bio ó o mía wa kuure yi.»³⁹ Ká a Yeesu màhá bía nɔn ɓa yi: «Mí yí hè o, lé bio á Nùpue na wó yéréké bio lè í yèni á yí dà máa bio bín-kohó í dání yi mí lahó yi.»⁴⁰ Yia yi máa fi làa wɛn se wón làa wɛn lée dà-kéni.⁴¹ Le í mí ho tùia na mia: Yia nɔn mu ɲumu koo-cúe mia lé bio mí bio sá yia le Dónbeení mɔn léra yi, wón ɓánsɔ á à yí mu cúnú máa ká.

Mi pa miten bio mu bè-kohó wérɔ yi

(Matiye 18.6-9; Luki 17.1-2)

⁴² «Ba háyúwá na dó mí sɪa mii á yia khá dó mu bè-kohó wérɔ yi, wón ɓánsɔ á ɓa lá can le hue-beeni fonle yi á léera dó ho muhú yi, bɔn pá à wé sɪaani le lònbee na à yí o.»⁴³ Ká mu lé ù nii wee dé fo mu bè-kora wérɔ yi, à ù kúii le día. Fo yú le mukáni binbirí na máa vé lé ù nii dà-kéni bɔn sɪaani bio ɓa à dé fo le Dofní dɔhú na máa hí lùe yi lé ù níní bio ɲun.⁴⁴ [«Ba sɔnbowa na wee là há sánia wi bɪn, ɓa yí máa hí. A ho dɔhú mún yí máa hí bɪn hùúu.»]⁴⁵ Ká mu lé ù zeɪ wee dé fo mu bè-kora wérɔ yi, à ù kúii le día. Fo yú le mukáni binbirí na máa vé lé ù zeɪ kéní bɔn sɪaani bio ɓa à dé fo le Dofní dɔhú na máa hí lùe yi lé ù zení mí bio ɲun.⁴⁶ [«Ba sɔnbowa na wee là há sánia wi bɪn, ɓa yí máa hí, á ho dɔhú mún yí máa hí bɪn hùúu.»]⁴⁷ Ká mu mún lé ù yere wee dé fo mu bè-kora wérɔ yi, à ù còkon le lén día. Fo yú le *Dónbeení béeni lé ù yèn-kéni bɔn sɪaani bio ɓa à dé fo le Dofní dɔhú na máa hí lùe yi lé ù yio mí bio ɲun.⁴⁸ [«Ba sɔnbowa na wee là há sánia wi bɪn, ɓa yí máa hí. A ho dɔhú mún yí máa hí bɪn hùúu.»*]

⁴⁹ «Nùpue lée nùpue á le Dónbeení khii khén kúará lé le lònbee na ka lòn dɔhú bio, á à ceeráa wo, làa bio ɓa hĩa wee wé kúeeráa mu yámú mu hámu

* 9:48 Mi loŋ Ezayii vɪahú 6.24

wán à ceéráa mu bío sii.† 50 Mu yámú yoo. Eε ká mu yámú yonyoró hía ló mu yi, á 6a à wé kaka á mu ù bíní ì zoráa? Minén mi beere keń lòn yámú na yonyoró wi. Mi keń mín wán làa héera.»

10

Bío ó o Yeesu bía mu yaamu fáaró dánti yi
(Matiye 19.1-12; Luki 16.18)

1 Bún món ó o Yeesu ló bín á wà van ho *Zudee kòhú, á khú ho Zurudēn muhú món. Á 6a zámáa tìn kúaaka mín wán hen na ó o wi yi. O o wee kàrán 6a làa bío ó o lá wee wé wéráa mu. 2 Á 6a *Farizléwa nùwá yēn búí vā buéé 6ó a yi. Ba wi à 6a yí o níi 6ua yi, á 6a tũara a yi: «Wā lándá wee na níi báa yi ò o ɲa mín háa le?» 3 O o Yeesu mún tũara 6a yi: «Lé mu yēn ó o *Mɔyĩize lándá henía nɔn mia mu dánti yi?» 4 Á 6a bía: «O Mɔyĩize nɔn le níi le ká báa wi ò o díá mín háa ò o lén, ò o wé mu yaamu fáaró vūahú vé à bè yi díarāa wo.»* 5 O o Yeesu wāa bía nɔn 6a yi: «O Mɔyĩize mà bún lé bío mi yí máa ɲí dēε. 6 Bún mia á mu ɲúhú búεεnii ká mu lá yí ka ká. Mu bío búenbúen lénló pāahú, á le Dónbeení «léra a báa, á léra a háa.»† 7 «Bún bío yi ó o báa á à díá mín maá lè mín nu ká à léé lè mín háa, 8 á 6a mí nùwā ɲun á à wé sánia dà-kéní.»† Ba wāa yínɔn nùwā ɲun, 6a lée ní-kéní. 9 Bío le Dónbeení ceéra mín yi á nùpue yí fáa.»

10 Á bío ó o Yeesu lè mí ní-keninia hía zon le zii yi, á 6a wíokaa tũara a yi mu bío mu dánti yi. 11 O o bía nɔn 6a yi: «Báa na díá mín háa ò o kún fó há-veere yan, se wón lée há-fé bān nín-yání háa cón. 12 Mu lée dà-kéní là a háa na díá mín báa ò o wā vaá yan bá-veere. Wón mún lée bá-fé.»

O Yeesu wee fan 6a háyúwá bío yi
(Matiye 19.13-15; Luki 18.15-17)

13 Ba nùpua búí 6uan mí háyúwá 6uararāa o Yeesu cón le o bè mí níni 6a wán. O o ní-keninia wee zá làa ba. 14 Ká bío ó o Yeesu mɔn mu, ó o sli cá ó o bía nɔn mí ní-keninia yi: «Mí wé díá le 6a háyúwá buen 1 cón. Mí yí hē 6a. Mu bon, bía ka lè 6a háyúwá na ká bío sii, lé bán á à keń le Dónbeení bá-zāmu yi. 15 Le 1 mí ho tũia na mia: Yia yí tà le *Dónbeení béení bío là a háyónza bío sii á 6ānsó yí dà máa zo le yi hùúu.» 16 Bún món ó o wee láka 6a 6ua ò o bō mí níni 6a ní-kéní kéní wán ò o fara le le Dónbeení wé mu bè-tentewá làa ba.

Ho náfòró 6ānsó lè le Dónbeení béení bío
(Matiye 19.16-30; Luki 18.18-30)

17 Bío ó o Yeesu wee lá ho wòhú á à lén, à bún ò o níi búí lùwá mà a, á buéé líí fārā mí nɔnkɔɲuná wán o yahó ò o tũara a yi: «Ní-kàránlo tente, lée webio á í ko á í wé à yírāa le mukānī binbirī na máa vé?» 18 O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Lée webio nɔn fo wee verāa mi làa ní-tente? Ní-tente mia ká mu yínɔn le Dónbeení mí dòn. 19 Fo zū le Dónbeení lándáwá na kà: Yí búé nùpue, yí wé há-fénló táá bá-fénló, yí ɲuaa bío, yí fí sabéré nùpue ɲii, yí khà nùpue à fé bío, kònbi mín maá lè mín nu.»§ 20 O o níi bía: «Ní-kàránlo, bún búenbúen á í bō yi hārī 1 yārónzāmu pāahú.» 21 O o Yeesu lońna a yi, á wara a. O o bía nɔn wo

† 9:49 Mi loń Levii nùwā vūahú (Lévitique) 2.13 * 10:4 Mi loń Lándá zéeniló vūahú (Deutéronome) 24.1, 3 † 10:6 Mi loń Bío ɲúhú búεεnii vūahú (Genèse) 1.27; 5.2 † 10:8 Mi loń Bío ɲúhú búεεnii vūahú (Genèse) 2.24 § 10:19 Mi loń Léro vūahú (Exode) 20.12-16; Lándá zéeniló vūahú (Deutéronome) 5.16-20

yi: «Bio dà-kéní ká á fo yí wó. Lén vaa yèè bïo wi ù cǎn búenbúen à sanká bân wárí na 6a nǐ-khenia yi, bǔn ká le Dónbeení kía na ho wáayi á fo ò yí. Bǔn món à ù bǐnǐ 6uee bè mǐ.»²² Ká a nǐi jǎ hǎn bióní so, ó o sǎnia tò, á yèrémáa wá ká a yilera yáara, lé bïo ó o nǐi bïo boo.²³ O o Yeesu loína mí nǐ-keninia na kǐnia wo yi ò o bía: «Ho nǎfòró bǎnsowà zoró le *Dónbeení béenǐ yi èntǐn lònbee wi.»²⁴ Hǎ bióní mu yáara 6a hácirí làa sòobéε. O o Yeesu pá bǐnia bía nǎn 6a yi: «Wàn bǎnlowá, ho zoró le Dónbeení béenǐ yi èntǐn lònbee wi.²⁵ O cón-jǔmúkù zoró lè ho mǐsǐmǐ kǎhù á à wé wayi á à poí o nǎfòró bǎnsò zoró le Dónbeení béenǐ yi.»²⁶ Ba nǐ-keninia wó coon dàkhúina há bióní mu bïo yi. A 6a wee tùaka mǐn yi: «Éee! A yǐa wǎa dà à fen léee wée?»²⁷ O o Yeesu loína 6a yi ò o bía: «Bïo yí dà máa wé 6a nǔpua cǎn á dà wee wé le Dónbeení cǎn. Lé bïo le Dónbeení dà bïo búenbúen wee wé.»²⁸ O o Piere bía nǎn wo yi: «Loí, warén ló díá bïo lá wi wa cǎn búenbúen à wa bò foñ.»²⁹ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Le ǐ mǐ ho túiá na mia: Yia ló díá mí zii, lè mǐn zàwa, lè mǐn hǐnni, lè mǐn nu, lè mǐn maá, lè mí zàwa, lè mí manawá Ìnén lè ǐ bǐn-tente bïo yi,³⁰ á bǎnsò ò yí há zǐnǐ, lè mǐn zàwa, lè mǐn hǐnni, lè 6a nuwá, á à yí 6a zàwa, lè há manawá. A le lònbee mún ñ yí o. Mu bǎn khǐmǎni khǐmǎni á bǎnsò ò yí ho páahù na wa wi yi. A mún ñ yí le mukǎni binbirí na máa vé ho páahù na wá à buen yi.³¹ εε ká bǐa dú ho yahó bïo ká wán á cèrèε khǐi wé 6a mǎn-díwá. A bǐa dú ho mǎn bïo ká wán á khǐi wé 6a ya-díwá.»

*O Yeesu wioka wee bïo mí húmú lè mí vèeró bïo
(Matiye 20.17-19; Luki 18.31-34)*

³² O Yeesu làa bǐa làa wo bò mǐn wǎa lá ho wǎhù wee yòo ho Zeruzalεemu. O o varákaa dú mí nǐ-keninia yahó. O o nǐ-keninia hácirí yáara, á bǐa làa ba bò mǐn zǎna. O o Yeesu tǐn bǐnia fó mí nǐ-keninia píru jǔn, ò o wee bïo bïo ko mu wé o yi hen làa cǐnǐ à na 6a yi:³³ «Mí loí, wa wee yòo ho Zeruzalεemu, hen na ó o *Nǔpue Za 6a á dé le *Dónbeení yankarowá júnása lè ho *lándá bïo zéenǐlowa nǐi yi. Ba á siínǐ a jǔhù, á à na bǐa yǐnǎf 6a *zúífùwa yi á 6a à búe.³⁴ Bán á à zùarǐka a yi, á à pǔinǐ mí jǐnsǎni ì kúee o wán, á à ha a lè há lábǎani, á à búe o. Ká há wizoonǐ tǐn zoñ o ò vèe.»

*Bïo ó o Zaaki là a Zǎn wee flo o Yeesu cǎn
(Matiye 20.20-28)*

³⁵ Bǔn món ó o Zebedee zàwa Zaaki là a Zǎn á 6ueé 6ó a Yeesu yi á bǐa nǎn wo yi: «Nǐ-kǎránlo, wa wi à ù wé bïo wa à flo ù cǎn à na wεn.»³⁶ O o Yeesu tùara 6a yi: «Lé mu yén á mí le ǐ wé na mia?»³⁷ A 6a bǐa nǎn wo yi: «Hen ká ù khǐi wi ù béenǐ cùkú yi, à ù tà díá le wa kéenǐ ù nǐsáa. O nǐ-kéní kéñ lè ù nǐn-tǎnǐ, à yia so kéñ lè ù nǐn-káahó.»³⁸ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Bïo mí wee flo á mí yí zǔ jǔhù. Mǐ so dà a lá le lònbee na à dé mí mu húmú yi làa mí le?»³⁹ A 6a le úuu le mí dà mu. O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Mu bon. Le lònbee na à yí mí bǎn síi á à yí mia. Mǐ ì zo le lònbee mu yi.⁴⁰ Ká mu máhá yǐnǎf Ìnén á à bïo le yia ká bǎnsò à kéenǐ ǐ nǐn-tǎnǐ táá ǐ nǐn-káahó. Hǎn lùu so bïo sǎ bǐa le Dónbeení wiokaa há karáa yi.»

⁴¹ Ká bïo 6a nǐ-keninia nùwá píru na ká jǎ mu, á 6a sía cá a Zaaki là a Zǎn yi.⁴² O o Yeesu von 6a búenbúen á bǐa nǎn yi: «Mǐ zǔ mu le bǐa 6a nǔpua yío wi wán le 6a lé há kǎna júnása, bán júnása so á wee wé zéenǐ mí pǎnká 6a nǔpua wán. A 6a nǐ-beera wee wé zéenǐ làa bǐa ká le mí po 6a.⁴³ εε ká minén bïo lá yi ko mu wé ká síi. Hen ká mí nǐ-kéní búii wi ò o bïo jǔhù wé poí bǐa

* 10:37 Mǐ loí Matiye vuaht 20.21

ká, à bânso wé minén na ká ton-sá. ⁴⁴ Hen ká mi nǐ-kéní búí wi ò o dí bia ká yahó, á bânso ko o ò wé mi búenbúen wobá-nǐi. ⁴⁵ O Nùpue Za mí bεere yáá yí buara à 6a sá na a yi. O buara wá buée sá à na 6a nùpua yi, á mún ñ na mí mukání á à lénnaa 6a nùpua cèrèe júná.»

*O Yeesu wεera a muui búí na 6a le Baatimεe yi
(Matiye 20.29-34; Luki 18.35-43)*

⁴⁶ O Yeesu lè mí nǐ-keninia lè 6a zámáa vaá dǎn ho Zerikoo lóhó. Bío 6a wee lé ho yi, à búñ ò o muui búí na 6a le Baatimεe á kará ho wǎhú nǐsání wee fioka. Bàn maá 6a le Timεe. ⁴⁷ Bío ó o jǎ le mu lé o Nazareete nǐi Yeesu, ó o bía pǎnpǎn: «*Daviide Za, Yeesu, makári mi.» ⁴⁸ A 6a nùpua cèrèe wee zá làa wo le o wé tété. O o yáa wáa wiokaa wee bío pǎnpǎn: «Daviide za, makári mi.» ⁴⁹ O o Yeesu dǎn ò o bía: «Mi ve o le o buen.» A 6a bía non o muui mu yi: «Hení ũ sǐi, lii hǐnǐ, lè o wee ve fo.» ⁵⁰ O o wáa lèera mí kánbun díá, ò o líí tǎ hǐnǎn á mà a Yeesu wee buen. ⁵¹ O o Yeesu tǔara a yi: «Lée webio á fo le í wé na foñ?» O o muui bía non wo yi: «Nǐ-karánlo wé le í yio á wé mi.» ⁵² O o Yeesu bía non wo yi: «Lén, bío fo dó ũ sǐi mi lé búñ á í wεéraráa fo.» Mí lahó yí ó o dèenía wee mi á bò là a Yeesu wá.

11

*O Yeesu zoró ho Zeruzalemu yi
(Matiye 21.1-11; Luki 19.28-40; Zan 12.12-19)*

¹ Bío ó o Yeesu lè mí nǐ-keninia vaá sùaráa ho Zeruzalemu yi, ho Betefazee lè ho Betanii lórá nǐsání, lè há Oliivewa vǐnsǐa búee cǎn, ó o Yeesu tonkaa mí nǐ-keninia nùwá jun le 6a dí mí yahó, ² á bía non 6a yi: «Mí lén va ho lóhó na vaá mí yahó yi. Mi vaa dèeníí á mi ì dèení ì mi sùnpè-bòohú búí na á nùpue dǎn yí yòora yí mǎn huúu ká a can dǎn. Mí fee wo à bua buee na mi.» ³ Ká a búí tǔara mia le lée webio non mi wee feeraa wo, à mí bío na bânso yi le o Nùhúso makóo wi o yi, ó o mún ñ bǐnǐ ì buen làa wo lónbío.»

⁴ A 6a wá van á vaá zoó yú a sùnpè-bòohú búí le bonfónii ho wǎhú nǐsání ká a can dǎn le zǐi búí zǔajii. A 6a feera a. ⁵ A 6a nùpua nùwá yen búí na wi bǐn á tǔara 6a yi: «Lée webio mi wó ká? Mi feera o sùnpèenǐ mu le we?» ⁶ A bío ó o Yeesu lá bía non 6a yi lé búñ á 6a bía non 6a nùpua mu yi. A 6a díá 6a á 6a wá. ⁷ Ba buan o sùnpèenǐ mu buée non o Yeesu yi, à 6a bò mí kánbunwá o mání wán, ó o Yeesu yóó kará wán. ⁸ Ba nùpua cèrèe wee bá mí kánbunwá ho wǎhú wán o yahó. Ba búí lé há vǐnsǐa vǎnna na 6a khó há mana yi á 6a wee bá. ⁹ Bía dú a yahó làa bía dú a mǎn á wee bío bío ká pǎnpǎn:

«Le ho cùkú à bío sǐ le Dónbeenǐ yi.
Le le Dónbeenǐ wé mu bè-tentewá
làa yía bò o buen o Nùhúso Dónbeenǐ yèni yi.*

¹⁰ Le le Dónbeenǐ wé mu bè-tentewá
làa yía wá buée fǎrá wán búaa *Daviide béenǐ á à dǎnǐ.
Le ho cùkú à bío sǐ le Dónbeenǐ na dà mu bǐo búenbúen wán yi.»

¹¹ Bío ó o Yeesu vaá dǎn ho Zeruzalemu, ó o wá van le *Dónbeenǐ zǐ-beenǐ lún yi, á zoó loŋkaa le khíí fò. Bún mǎn ó o fò mí nǐ-keninia píru jun à 6a bǐnía jǎn ho Betanii. A búñ à le wii wáa tò.

*O Yeesu dánkánia le vǐndεε na 6a le flktyée
(Matiye 21.18-19)*

* 11:9 Mí lorí Lení vùahú (Psaumes) 118.25-26

¹² Mu tá na lée t̄n, p̄ah̄t̄ na 6a wee lé ho Betanii yi á à lén, à b̄n̄ ò o Yeesu á le híni dà. ¹³ O khèra m̄n le v̄nd̄e na 6a le fikiyée à le sà d̄n. O o wà le mí vaá loí le mí ì yí bia le wán lé. O o vaá yú à lée v̄nna mí j̄ii yi, lé bio mu yí wó h̄ v̄ns̄la mu haró p̄ah̄t̄. ¹⁴ O o Yeesu wáa bía n̄n le v̄nd̄e mu yi: «Fo máa bíni máa ha bia húu á n̄pue máa dí.» O o ní-kenínia j̄á bio ó o bía.

O Yeesu j̄n̄n 6a bè-yèerowà

(Matiye 21.12-17; Luki 19.45-48; Z̄n̄ 2.13-22)

¹⁵ Ba vaá d̄n ho Zeruzalemu ó o Yeesu wà vaá zon le *Dónbeení z̄l-beení lún yi á zoó wee j̄a 6a bè-yèerowà lé 6a bè-yàwa. Ba wén-p̄uarilowà tabáriwa, làa bía wee yèé 6a 6uàab̄uuni kanmúini ó o dónkaa kúaa. ¹⁶ O wee hè 6a le n̄pue yí 6ua d̄e à k̄an̄a ho lún mu yi. ¹⁷ O o mah̄á wáa wee k̄arán 6a n̄pua làa bio k̄a: «Le Dónbeení bioní v̄uah̄t̄ yi á mu bía: «Í z̄li 6a wé è ve le k̄ana n̄pua 6uén6uén fioró z̄li.»†» O o Yeesu bíniá bía: «Á minén wó le lé 6a k̄n̄lowà lùe h̄á?» ¹⁸ A le *Dónbeení yankarowà j̄n̄nása le ho *lándá bio zéenilowa j̄á mu á 6a wee cá bio 6a à wé wé è 6ueráa o Yeesu. Ba z̄ana a lé bio ó o k̄aránlò á 6a z̄am̄aa 6uén6uén s̄la wee wa bio yi. ¹⁹ Bio le wii tò ó o Yeesu le mí ní-kenínia á ló ho lóhó yi lée wà.

Mi dé mi s̄la le Dónbeení yi

(Matiye 21.20-22)

²⁰ Mu tá na lée t̄n ȳinbii buir̄ii k̄a 6a lá ho w̄h̄t̄ wà, á 6a vaá m̄n ho fikiyée mu á ho hon le mí naní 6uén6uén. ²¹ O o Piere leékaa bio wó kh̄l̄ina bio, ó o bía n̄n o Yeesu yi: «Ní-karánlò, loí. Ho fikiyée na fo d̄ankánia á hon.» ²² O o Yeesu wáa bía n̄n mí ní-kenínia yi: «Mí dé mi s̄la le Dónbeení yi. ²³ Le í m̄i ho t̄úia na mia: K̄a á 6úí lá bía lé le 6úee na k̄a: «Híni hen na fo w̄i yi á vaa zo ho mu-beení yi.» K̄a b̄anso yí titikaa ò o dó mí s̄li le Dónbeení yi le bio mí bía á à wé, á mún ñ wé á à na a yi. ²⁴ Lé b̄n̄ n̄n á ì wee b̄ioráa mu á à na mia: Hen k̄a mi wé wee fio bio 6úí le Dónbeení c̄n̄ à mi láa mu yi le mu yú vó. Le è wé mu á à na mia. ²⁵ Mi wé sansan wee fio, k̄a á 6úí wó khon làa mia á mi s̄la wee c̄í bio yi, à mi s̄n̄ mu día. B̄n̄ k̄a m̄n̄ Maá Dónbeení á mún ñ s̄n̄ mi bè-kora á à día.» ²⁶ [K̄a mi yí máa tà s̄n̄ día na 6a yi, á m̄n̄ Maá na wi ho wáayi mún máa wé è s̄n̄ mi bè-kora máa día.]

O Yeesu p̄anká ló wen?

(Matiye 21.23-27; Luki 20.1-8)

²⁷ B̄n̄ m̄n̄ á 6a wáa j̄n̄n ho Zeruzalemu. Bio ó o Yeesu zoó wee varáka le *Dónbeení z̄l-beení lún yi, á 6a yankarowà j̄n̄nása le ho *lándá bio zéenilowa le 6a ní-k̄a á wà 6ueé 6ó a yi ²⁸ à 6a t̄uara a yi: «Fo yú le níi wen wee wéráa bio k̄a? Lée wée n̄n mu wéró níi foí?» ²⁹ O o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Ín̄én mún ñ t̄ua mia làa bio dà-kéní. K̄a mi tà á zéenía mu, á ì b̄en̄ mún ñ zéení ȳia n̄n mu biowa mu b̄an̄ wéró níi m̄i làa mia. ³⁰ Ȳia n̄n le níi o Z̄n̄ yi le o wé b̄átizé 6a n̄pua lée wée? Lé le Dónbeení léé, tàá lé 6a n̄pua? Mi bio lon!» ³¹ A 6a yèrèmaa wee w̄an̄í m̄n̄ yi: «K̄a wa le lé le Dónbeení tonkaa wo, o ò bio le lée webio n̄n á wa yí t̄ar̄aa o bio. ³² T̄aa k̄a wa b̄en̄ le lé 6a n̄pua tonkaa wo, á mu ù wé kaka?» Ba z̄ana 6a z̄am̄aa lé bio á b̄an̄ 6uén6uén wee leéka le o Z̄n̄ h̄la lé le *Dónbeení j̄i-cúa f̄ero binbirí. ³³ A 6a wáa bía n̄n o Yeesu yi: «Wa yí z̄n̄ ȳia tonkaa wo.» O o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Àwa, á Ín̄én mún máa zéení ȳia n̄n le níi m̄i á ì wee wéráa bio k̄a.»

† 11:17 Mi loí Ezayii v̄uah̄t̄ 56.7

12

Ho érézén v̄ns̄la buahó v̄arowá wáhiire
(Matiye 21.33-46; Luki 20.9-19)

¹ B̄n̄n m̄n̄n ó o Yeesu w̄a wee bío làa ba lè h̄a w̄ahio: «N̄i b̄t̄i h̄ia lera ho érézén v̄ns̄la buahó á son ho d̄andá k̄n̄ia ȳi, á có ho k̄sh̄u na ó o wé è j̄naa ho érézén ȳi. O m̄n̄n son o paro l̄ùe. B̄n̄n m̄n̄n ó o w̄anía tò lè 6a n̄pua b̄t̄i na à v̄a ho, ò orén w̄a van le kh̄ūi. ² P̄aah̄u na ho érézén wee be ȳi, ó o tonkaa mí ton-sá n̄i-kén̄i le o va 6a n̄pua mu c̄n̄n le 6a khé bío bío s̄a mí ȳi á na. ³ A 6a n̄pua mu vaá han wo á díá ó o w̄a lè mí n̄i k̄am̄a. ⁴ O o m̄h̄u b̄anso b̄n̄ia tonkaa mí ton-sá veere. Á wón 6a vaá v̄uaana v̄uaana n̄h̄u, à 6a là là a. ⁵ O o m̄h̄u b̄anso t̄n̄ pá b̄n̄ia tonkaa n̄i-veere. Á 6a vaá b̄ó wón. Lé k̄a s̄i 6a wó lè 6a ton-sáwá c̄èr̄e na ó o m̄h̄u b̄anso tonkaa. Ba b̄t̄i 6a han, à 6a b̄t̄i 6a b̄ó. ⁶ O m̄h̄u b̄anso za na ó o b̄ó mí t̄aká wán lé ȳi w̄a k̄a á c̄n̄n. Á wón lé ȳi ó o tonkaa, ò o wee leéka: I za wón 6a à k̄n̄bi. ⁷ Bío 6a n̄pua mu yèrè dá a wán, á 6a wee bío m̄n̄n ȳi: «Ȳia lua k̄a lé ȳi á ho m̄h̄u bío kh̄i s̄i ȳi. Mi wa b̄úe o á ho m̄h̄u bío w̄a á s̄i w̄en.» ⁸ A 6a h̄n̄n w̄ira a za mu b̄ó, á lá léè lèra díá lè ho soró m̄n̄n.» ⁹ O o Yeesu w̄a t̄ara 6a ȳi: «Lé mu yén á ho m̄h̄u b̄anso w̄a á wé? O o ò b̄uen b̄ueé b̄úe 6a n̄pua mu, k̄a á cà n̄i-vio á à k̄úee mí m̄h̄u mu ȳi. ¹⁰ Le b̄ion̄i na k̄a á mi so ð̄n̄ ȳi k̄ar̄anna le Dónbeen̄i b̄ion̄i v̄uah̄u ȳi ȳi m̄n̄ le?»

«Le huee na 6a so-sowa f̄u pá díá lé ð̄io h̄ia b̄ueé b̄uan ho soró ð̄n̄ia.

¹¹ Bío k̄a lé bío ó o N̄h̄ūso Dónbeen̄i wó, mu léè bè-tente wa yèn-d̄aní ȳi. *»

¹² Ba *z̄úf̄uwa n̄n̄asa wee cà bío 6a a ð̄n̄ wán á à w̄iraa o Yeesu, lé bío 6a z̄u le lé ð̄arén á le w̄ah̄iire mu w̄a b̄ó wán. Èe k̄a bío 6a z̄ana 6a z̄am̄a, á 6a díá wo à 6a w̄a.

Ho l̄anpó caló à na ho Oroomu b̄éé ȳi bío
(Matiye 22.15-22; Luki 20.20-26)

¹³ B̄n̄n m̄n̄n á 6a tonkaa 6a *Fariz̄ewa n̄w̄a ȳen b̄t̄i là a *Heroode kuure n̄pua n̄w̄a ȳen b̄t̄i o Yeesu c̄n̄n le 6a b̄uee t̄ua wo ȳi, á ȳiraa o n̄i bua ȳi. ¹⁴ A 6a b̄ueé b̄ia n̄n wo ȳi: «N̄i-k̄ar̄ánlo, wa z̄u le fo wee mí ho t̄úia. Fo ȳi máa z̄n̄ n̄pue. Fo m̄n̄n ȳi máa k̄a n̄pue ȳi. Bío le Dónbeen̄i le 6a n̄pua wé bua lè mít̄en lé b̄n̄n b̄an k̄ar̄ánl̄o binb̄ir̄i á fo wee na. Awa, á ù bío na w̄en. Wa l̄andá ȳi á ho l̄anpó ko ho wé cá na ho Oroomu k̄sh̄u b̄éé ȳi léé, t̄aa mu ȳi ko làa wéró? Wa ko wa wé cá ho léé, t̄aa wa wé ȳi cá ho?» ¹⁵ O o Yeesu z̄una le bío 6a lon binb̄ir̄i á 6a ȳi b̄ia. O o w̄a b̄ia n̄n 6a ȳi: «Mi wi mí kh̄uaa í j̄i ȳi á ȳiraa í n̄i bua ȳi le we? M̄i cà le w̄én-h̄n̄l̄o b̄t̄i na m̄i le í lōn̄.» ¹⁶ A 6a cà le b̄ueé n̄n wo ȳi. O o Yeesu t̄ara 6a ȳi: «Ho yahó lè le ȳeni na wi le w̄én-h̄n̄l̄o mu wán á wéé te?» A 6a b̄ia: «Lé ho Oroomu b̄éé.» ¹⁷ O o Yeesu w̄a b̄ia n̄n 6a ȳi: «Áwa. Bío s̄a ho Oroomu b̄éé ȳi á mi na mu wo ȳi. K̄a bío b̄èn s̄a le Dónbeen̄i ȳi á mi na mu le ȳi.» A 6a wó coon bío ó o b̄ia bío ȳi.

Ba n̄i-h̄ia v̄èeró bío
(Matiye 22.23-33; Luki 20.27-40)

¹⁸ Ba *Sadus̄ewa lé b̄ia le 6a n̄i-h̄ia máa v̄èe. Wizonle b̄t̄i, á 6a b̄t̄i á b̄ueé b̄ó a Yeesu ȳi á t̄ara a ȳi k̄a: ¹⁹ «N̄i-k̄ar̄ánlo, bío ó o *Moyiize t̄ara hen̄ia n̄n w̄en lé bío k̄a: «Hen k̄a á b̄t̄i yan m̄n̄n h̄aa á h̄urun ò o ȳi ȳi za làa wo, á b̄an za ko ò o fé b̄an h̄aa ya à te 6a z̄awa ȳi m̄n̄n za mu ȳeni ȳi.»[†] ²⁰ Awa. Ka l̄on̄ n̄pua

* 12:11 Mi lōn̄ Len̄i v̄uah̄u (Psaumes) 118.22-23
(Deutéronome) 25.5-6

† 12:19 Mi lōn̄ L̄andá z̄éenil̄o v̄uah̄u

nùwá hẹ̀jun búí yánkaa lée zàwa síi. O o yahón so yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo. ²¹ O o ɲun ní so fọ́ a maháa mu yan á húrun ò o yí yú za làa wo. Lé búń ó o tńń ní so bío múń wóráa. ²² Ba mí núwá hẹ̀jun yan wo bẹ̀enia á húrunka ò o búí yí yú za làa wo. Mu ɓàn véenii ó o háa mu múń húrun. ²³ Awa. Nnzoń na ɓa nǎ-hía á à vèe yi ó o háa mu bío á à sí a yén yi? Bío ɓa mí núwá hẹ̀jun mahá yan wo bẹ̀enia.» ²⁴ O o Yeesu bíá nɔn ɓa yi: «Mí wee v́íní miten. 1 bíá búń lé bío mí yí zú le Dónbeení bioní v́uahú bioní kúará. Mí múń yí zú le le Dónbeení dà bío ɓúenɓúen wee wé. ²⁵ Mu bon. Ba nǎ-hía khíi vèera á ɓa báawa lè ɓa háawa máa bíńí máa ya mín. Ba à ɓonmín lè le Dónbeení wáayi tonkarowá ho wáayi. ²⁶ Ba nǎ-hía vèeró dǎńi yí á mí so dńń yí káránna ho lahó na wee bío le v́indè-za na ho dńń wi yi bío o Mɔyjiise v́uahú yí yí mɔn le? Mu túara bńń le le Dónbeení bíá nɔn o Mɔyjiise yi: «Inén lé o *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu ɓàn Dónbeení.»[†] ²⁷ O o Yeesu wáa bíá: «Le Dónbeení lé bíá yío wi lua ɓàn Dónbeení ká le yínɔń nǎ-hía ɓàn Dónbeení. Mí soobáa wee v́íní miten dà.»

Le Dónbeení lándá na bío here po h́a ká
(Matiye 22.34-40; Luki 10.25-28)

²⁸ Ho *lándá bío zéeniło búí ɲá ɓa wáanii. O o mɔn ò o Yeesu bíá se nɔn ɓa Saduslɛwa yí ó o vá ɓueé ɓó a yi ò o túara a yi: «Le Dónbeení lándáwá ɓúenɓúen t́ahú á lé ho yén bío here po h́a ká?» ²⁹ O o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Le Dónbeení lándáwá yi á h́a ká lé h́a bío here po h́a ká: «*Isirayeele nípomu, ɲí bío ká: Wa Núhúso Dónbeení lé o Núhúso mí dòn. ³⁰ Fo ko à ũ wań ũ Núhúso Dónbeení lè ũ síi ɓúenɓúen, lè ũ mánáká ɓúenɓúen, lè ũ yilera ɓúenɓúen, lè ũ pánká ɓúenɓúen.»[§] ³¹ Hía sá ho yi lé h́a ká: «Fo ko à ũ wań mí ninza làa bío fo waráa ũten bío síi.» *Lándáwá na kún bío here á po há bío ɲun na ká h́ń mía.» ³² A ho lándá bío zéeniło wáa bíá nɔn o Yeesu yi: «Ní-karánlo mu se, bío fo bíá lé ho t́iá. O Núhúso lé le Dónbeení mí dòn. Dónbeení búí kún mía ká mu yínɔń lerén. ³³ A wań le Dónbeení lè ũ síi ɓúenɓúen, lè ũ yilera ɓúenɓúen lè ũ pánká ɓúenɓúen, à múń wań mí ninza lè ũten bío síi, búń śaani mu hámu na ɓa wee wé na le Dónbeení yi lè ɓa bà-kúio na ɓa wee ya lè le muini na le Dónbeení yi.» ³⁴ O o Yeesu mɔn ò o nńi mu bíá ɓa bè-zúrłowá bioní ó o bíá nɔn wo yi: «Hen làa kíńú ká fo ò kéri le Dónbeení bá-zamu yi.» Búń mɔn ó o búí wáa yí bínia yí khá miten yí túara a yi làa bío búí.

Yía le Dónbeení mɔn léra bío
(Matiye 22.41-46; Luki 20.41-44)

³⁵ Mu wó ká a Yeesu wee kárán ɓa núpua le *Dónbeení zí-beení yi, ó o túara bío ká: «Ho *lándá bío zéeniłowa dà a wé kaka a bíoráa le yía le Dónbeení mɔn léra lé o *Daviide mɔnmánii? ³⁶ Lé bío ó o *Daviide mí bɛere á le Dónbeení Hácírí wó ó o bíá bío ká: «O Núhúso Dónbeení bíá nɔn 1 Núhúso yi:

Buee kɛɛní 1 nín-t́áni fúaa ká 1 búrá ũ zúkúsa ũ tá á ũ bò ũ zení wán.»[†]

³⁷ «Bíó ó o *Daviide wee ve yía le Dónbeení mɔn léra le mí Núhúso. O o wé o Núhúso ká a múń pá à wé o mɔnmánii kaka?» Ba zámáa wee ɲí a Yeesu cńń lè le sí-wɛɛ.

Mí yí wé lè ho lándá bío zéeniłowa bío
(Matiye 23.1-36; Luki 20.45-47)

[†] **12:26** Mí lorí Léró v́uahú (Exode) 2.6 **§** **12:30** Mí lorí Lándá zéeniło v́uahú (Deutéronome) 4-5

* **12:31** Mí lorí Levii núwá v́uahú (Lévitique) 19.18 [†] **12:36** Mí lorí Lení v́uahú (Psaumes) 110.1

³⁸ Bïo ó o Yeesu wee kàrán 6a zâamâa ó o wee bïo na 6a yi: «Mi yí wé lè ho *lândá bïo zéenilowa bïo. Bán na wa há baká-beera zlló à wé hēkarâa. Ba wi 6a nùpua wé tēnî 6a yi lè le kōnbii 6a zâamâa fēmînló lara yi. ³⁹ Ba *zúifùwa kàránlò zîni yahón kanmúini lè ho dînlò dîini kēenînia na seka á 6a wé hueeka kēenî yi. ⁴⁰ Ba wee khâ 6a mahâwa à fé nîi bïo búenbúen. Ba mún wa ho fiyor à túee wéró à wé lè 6a téréna. Barén cítii khii wee here le Dónbeenî cōn.»

*O mahá-khenii hāmu bïo
(Luki 21.1-4)*

⁴¹ O Yeesu kará le *Dónbeenî zî-beenî hāmu bonkonî nîsání á wee loñ bïo 6a zâamâa wee kúeeráa le wári le yi. Ho náfòró bānsowà cèrèe wee buee kúee le wári na boo. ⁴² Mahá-khenii búii mún bueé kúaa mí tōmōnwá bïo nūn. ⁴³ O o Yeesu wāa von mí nî-kenînia á bía nōn yi: «Le í mî ho túiá na mia: O mahá-khenii na kâ bïo na ó o kúaa á boo po bía kâ búenbúen bïo. ⁴⁴ Lé bïo le wári na 6a búenbúen wó lè mu hāmu lé dïo 6a yú puunîa. O orén lè mí khemu, ò o pá kúaa bïo wi o cōn búenbúen na ó o lá wé è dí.»

13

*Ho dîmîná wéró là a Nùpue Za buenlò bïo
(Matiye 24.1-44; Luki 21.5-33)*

¹ Bïo ó o Yeesu zoó ló le *Dónbeenî zî-beenî lún yi, ó o nî-kenînia nî-kénî bía nōn wo yi: «Nî-kàránlò, há huua na kâ bēntîn seka, á há mún búaaaka. Há soni dāamu yáá!» ² O o Yeesu bía nōn wo yi: «Fo mōn há dāamu lon? Èe kâ huee khii máa keñ mí ninza huee wán. Mu búenbúen khii fi.»

³ Būn mōn ó o Yeesu yòó kará há Oliivewa vînsîa búee wán á sánsáa le Dónbeenî zî-beenî. O o Pire là a Zaaki là a Zân là a Andere na wi làa wo mí dòn á túara a yi: ⁴ «Lé ho páahú yén á mu bïo mu ù wé yi? A lé mu bïo yén khii zéeni le mu wéró páahú dōn?» ⁵ O o Yeesu wāa bía nōn 6a yi: «Mi pa miten bïo. Mi yí día le nùpue khâ mia. ⁶ Nùpua cèrèe khii buen í yèni yi á à bïo: «Í lé o Krista.» Ba à khâ nùpua cèrèe á à vîni. ⁷ Kâ mi khii wee jí há hîa táró sâ, hîa lúio yi làa hîa khèra làa mia à mi yí le mi yiwa dé, lé bïo á būn bïowa so ko mu wé ho yahó. Kâ būn dēenîa máa wé ho dîmîná wéró. ⁸ Ho síi búii khii wé è lé vaá fi lè ho síi veere. A ho kōhú búii khii wé è lé vaá fi lè ho kâ-veere. Ho tá dèkéro khii wé há lùà búii yi. A le hîni khii lé. Mu ù wé làa bïo o há-sániso sání yia wee wé búakárâa bïo síi.»

⁹ «Èe kâ minén pa miten bïo. Ba nùpua khii wé è bua mia á à varáa ho pánkâ bānsowà cōn á bán vaá cítii mia. Ba wé è ha mia 6a *zúifùwa kàránlò zîni yi. Ba wé è bua mia á vaá dîni há kâna nūnása lè 6a bá-zâwa yahó bïo mi tà mîi bïo yi. Lé būn mi ì bè yi á à zéenîna í bïo làa ba. ¹⁰ Mu bon, sání ho dîmîná vé, á le Dónbeenî bîn-tente ko le bue à na há síiwa búenbúen yi. ¹¹ Hen kâ 6a khii we wiikaa mia á buan vannáa le cítii yi à mi yí le mi yiwa fēn dè bïo mi vaá bïo bïo yi. Hón páahú so yi á há bioní na à bïo ò na mia lé hîa à mi bïo. Lé bïo á há máa lé minén mi bēere yi. Mu lé le Dónbeenî Háciri á à dé há mi jini yi. ¹² Ba nùpua búii wé è dé mín kùrú zâwa á à na 6a à búe. Hári 6a maáwá búii á à wé mu bân síi lè mí zâwa. Ba zâwa búii mún ñ hîni mín maáwá wán, á à na 6a 6a à búe. ¹³ Ba nùpua búenbúen á à jin mia bïo mi tà mîi bïo yi. Kâ yia mahá há mí sli fúaa mu véenii, wón á à fen.»

¹⁴ «Mi khii mi mu bè-sūmúí* na wee yáa mu bïo kâ mu wi hen na mu yí ko mu keñ yi. (Yia wee kàrán bïo kâ à zūn mu kúarâa sese.) Hón páahú so yi kâ

*

13:14 Mi loñ Daniyele vūahú 9.27; 11.31; 12.11

bíá wi ho Zudee yi à bán lùwí yòo há búaa. ¹⁵ Yíá á à kerí mí zli lòho yí ko ò o lii zoo lá bío búí. ¹⁶ Yíá á à kerí há mana yi mu páahú yí ko ò o bíní 6o à lii lá mí kánbun mí zli. ¹⁷ Ho yéréké khíi sá 6a há-séenasá lè 6a há-ṅàawa yi mu zoñ. ¹⁸ Mi fio le Dónbeení yi à mu bíowa mu wéró yí lí há yio yi. ¹⁹ Lé bío ho páahú mu 6án lònbee á à wé búaa á à porí ðio khíina. Hári ho ðímíṅá ṅúhú búaró páahú na le Dónbeení léra mu bío búenbúen yi à 6uee 6úe ho zua yi, á le lònbee mu síi yí kera yí mən. A le 6án síi mún máa bíní máa kerí huúu. ²⁰ O ṅúhúso lá yí khò le lònbee mu wizooní yi, á nìi woon lá máa kání. Ká a máhá khò há yi 6a núpua na ó o hueekaa à 6a wé làa wo bío yi. ²¹ Ká a búí bíá nən mia ká síi: «Mí loñ. Lé o *Krista na hen, táá nín-yíá vaá hen», à mí yí tà mu. ²² Mu bon, 6a Kristawa lè le Dónbeení ṅi-cúa fεerowá na bío yí bon khíi kerí. Ba à wé mu yéréké bíowa lè mí síiwá na ka lè mu wee zéeni le Dónbeení pánká á à vīnínáa 6a núpua. Hári bíá le Dónbeení hueekaa ká mu lá dà à wé, á 6a mún ñ vīníná bán. ²³ Awa. A minén cén pa miten bío. I fεra bíá mu búenbúen nən mia wó.

²⁴ «Le lònbee khíiló mǎndén á
 <le wii á à dé mí yuumu.

Ho plihú khoomu máa bíní máa kerí.

²⁵ Há mànàayio á à kuenka à lii.

Bío 6uan ho wáayi bíowa ðníá búenbúen á à dèké.»†

²⁶ Hón páahú so yi á 6a à mí a Núpue Za 6uenló há dùndúio wán lè mí ðánlò lè mí cùkú beení. ²⁷ O khíi tonka le Dónbeení wáayi tonkarowá ho tá kónbúaa bío náa yi lè ho ðímíṅá búenbúen yi á 6a a ve bíá le Dónbeení hueekaa á à kúee mín wán.

²⁸ «Mí loñ ho *fikiyée vīndèe bío le wee wéráa. Hen ká le 6án lakara híá wee nàma á wee sá mí vǎn-yórowá, se mí zú le ho vlohó téré ðñ. ²⁹ Lé làa bún síi ká mí khíi wee mí mu bíowa mu wéró, à mí mún zúñ le o *Núpue Za 6uenló súaráa. O ò 6uen máa khí. ³⁰ Le í mí ho túiá na mia: Ho páahú na ká núpua máa hí máa vé ká bún bíowa so búenbúen yí wó. ³¹ Ho wáayi lè ho tá khíi vé, ká í bíoní hǎn ñ kerí bñ fεεε. ³² Nii woon yí zú ho ðímíṅá véro wizonle lè ho páahú máa zéeni. Le Dónbeení wáayi tonkarowá yí zú mu, hári le Dónbeení Za mí beere yáá pá yí zú mu. O Maá mí ðòn lé yíá zú mu.

³³ «Mí pa miten bío. Mí yí wé lòn núpua na ðúma. Lé bío mí yí zú ho páahú na mu ù wé yi. ³⁴ Mu bío bonmín làa bío ká: Nii búí le mí ì va le khúii. O o kárafáa mí zli mí ton-sáwá yi, á sankaa há tonni nən 6a lè mí nǎ-kéní kéní yi. Bún mǎn ó o bíá nən o paro yi le o tñí mí yío. ³⁵ Minén mún tñí mí yío, lé bío mí yí zú a zli bánso bíní 6uenló páahú. O dà à 6uen zlihú táá tá tlahú, táá kó-bá-wée yi, táá yǐnbíi. ³⁶ Ká a khíi ðñññ 6uara ò o yí 6uee yí mia ká mí ka lòn núpua na ðúma. ³⁷ Bío á í wee bío na mia ká, á yahó sá 6a núpua búenbúen. Mí yí wé lòn núpua na ðúma.»

14

Ba zúifùwa ṅúnásá wee lè o Yeesu wán

(Matiye 26.1-5; Luki 22.1-2; Zán 11.45-53)

¹ Wizooní bío ṅun wáa ká ho Paaki sánú ðíró lè ho *búurú na á ṅa-ḥini yí ðó yi sánú ðíró yi. Á le *Dónbeení yankarowá ṅúnásá lè ho *lándá bío zéeni lowa wee cà bío 6a à wé wé è wiiraa o Yeesu ká mu yí zú, á à na 6a à 6úe. ² Ba wee

† 13:25 Mí loñ Ezayii vūahú 13.10; 34.4

bío: «Wa yí dà máa wíi wo ho sánú díró yi. Ká wa wó mu á 6a zâamáa á à kánká mu bío yi.»

O hãa búii kúaa ho jiló o Yeesu jùhù wán
(Matiye 26.6-13; Zán 12.1-8)

³ O Yeesu kera ho Betanií lóhó yi o Simón na hãa lé o *bùeré nìi zii. Pãahù na ó o kará wee dí à bñn à hãa búii buée wee zo, á guan mí dũukó-za búii na wó lè le huee na 6a le alibaatere à ho sú làa jiló búii na sãmu sí. Ho jiló mu 6a le náàrè á yàwá here làa sòobéé. Bío ó o buéeé bó a Yeesu yi ó o pũina ho dũukó-za mu jii, ò o kúaa ho jiló mu o Yeesu jùhù wán. ⁴ A bía wi bñn búii sía cã. A 6a wee bío mín yi: «Ho jiló na ká yáaró jùhù lé mu yén? ⁵ Ho jññ lá dà à yèè á à yí hã wén-hãani khlá-tñn* á à sanká a na 6a nĩ-khenia yi.» A 6a lan wee zá làa wo. ⁶ O o Yeesu wãa bía: «O hãa mu mi día bío. Mi wee zá làa wó le wee? Bío ó o wó làa mi á se. ⁷ Ba nĩ-khenia bán làa mia á à kerí mín wán fèéé. A pãahù léé pãahù á mi dá wé è wé mu sãamu làa ba ká mi tá. Éé ká ínén wón máa kerí làa mia fèéé. ⁸ Bío ó o dà à wé lé bío ó o wó. O kúaa ho jiló na sãmu sí 1 sãnia wán à fèn wiokaráa hã paráa hã nùuló. ⁹ Le 1 mí ho tũiá na mia: Le Dónbeení bín-tente wé buera lùè léè lùè yi ho dñmñá búenbúen yi, á 6a à bío bío ó o hãa na ká wó, á 6a à leéka a bío.»

O Zudaa wi ò o dé o Yeesu na
(Matiye 26.14-16; Luki 22.3-6)

¹⁰ O Yeesu nĩ-keninia píru jùn nĩ-kéní na 6a le Zudaa Isikariote á wà vaá bía nñn 6a yankarowá jùnása yi le mí wi à mí dé o Yeesu na 6a yi. ¹¹ A bán sía wan wan á dó mí jinií nñn le mí i na le wári wo yi. O o wãa wee cã ho pãahù na o ò dãn ñ wé mu yi, á à dérãa wo 6a níni yi.

O Yeesu wee dí ho Paaki dñnló lè mi nĩ-keninia
(Matiye 26.17-25; Luki 22.7-14, 21-23; Zán 13.21-30)

¹² Ho *búurú na á ja-fñi yí dó yi sánú díró bãn nín-yání wizonle zoñ, dío 6a wee wé fũaa ho Paaki piozáwa yi, † ó o Yeesu nĩ-keninia tũara a yi: «Lé wen á fo wi à wa vaa wioka ho Paaki dñnló yi?» ¹³ O o tonkaa mí nĩ-keninia nùwá jùn á bía nñn yi: «Mí lén zo ho lóhó yi, á mi zoó sí a nii búii yahó ká a sò mu jumu lè ho dũuhù. Mi bè o yi, ¹⁴ ká a vaá zon zii na yi à mí bío na le zii mu bãnsó yi: O nĩ-kàranlo le wa tũa foñ: Ho lahó na á ínén lè 1 nĩ-keninia á à dí ho Paaki dñnló yi lé ho yén? ¹⁵ O ò zéeni la-beení búii làa mia ho nónwiohù yi na sía b̄arãa vó. Lé bñn à mí wioka wa Paaki dñnló bío yi.» ¹⁶ A 6a wà vaá zon ho lóhó yi, á zoó yú mu búenbúen làa bío ó o Yeesu bíarãa mu. A 6a wiokaa ho Paaki dñnló bío.

¹⁷ Bío le wii tò, ó o Yeesu lè mí nĩ-keninia píru jùn 6uara. ¹⁸ Bío 6a kará wee dí ó o Yeesu bía: «Le 1 mí ho tũiá na mia: Minén na làa mi páania kará ho dñnló jùhù yi nĩ-kéní á à dé mí i na.» ¹⁹ O o nĩ-keninia yilera lunkaa, á 6a wee tũaka a yi lè mí nĩ-kéní kéní. A yia le: «Mu lé ínén le?» A yia le: «Mu lé ínén lé?» ²⁰ O o Yeesu bía nñn 6a yi: «Mu lé minén píru jùn nĩ-kéní, yia làa mi páania wà zoó cí. ²¹ Mu bon. O *Nùpue Za á à hí làa bío le Dónbeení bíoni vùahù bíarãa mu. Ká yia màhá nii i bè mu á ho yéréké è zo jùhù. Bãnsó yáá lá yí ton se mu sũaani.»

(Matiye 26.26-30; Luki 22.15-20; 1 Korente 11.23-25)

²² Bío 6a wee dí, ó o Yeesu lá ho búurú á dó le Dónbeení b̄arãkã. O o wee cèeka ho na mí nĩ-keninia yi ká à bío: «Mí fé là, hón lé 1 sãnia.» ²³ O o bñnia lá

* 14:5 Mu pãahù á hã wén-hãani khlá-tñn lé o nùpue lùtù-kùure sãmu sãanii. † 14:12 Mi loñ Léro vùahù (Exode) 12.6, 14-20

le ɲuunŋi dɛɛ na ho *dɪvɛ́n wi yi ò o dó le Dónbeení báraákà. O o nɔn ho 6a yi á 6a búenbúen ɲun. ²⁴ O o bía nɔn 6a yi: «Dén lé 1 cáni na wíokaa wee zéeni le Dónbeení páníí na le bò bío, dén lé 1 cáni na kúaará 6a nùpua cɛ̀ɛɛ bío yi. ²⁵ Le 1 mí ho tũiá na mia: 1 máa bíni máa ɲu dɪvɛ́n huúu fúaa ho pãahũ na á ò khíi ɲu ho 6àn bè-fla yi le Dónbeení béeni yi.» ²⁶ Bũn mɔ́n á 6a sía ho sãnu lení, á 6a wá yòora hã Oliyewa vnsla búee wán.

O Yeesu bía le o Piere á à pɪ mí bío

(Matiye 26.31-35; Luki 22.31-34; Zãn 13.36-38)

²⁷ O Yeesu bía nɔn mí nĩ-kenínia yi: «Mi búenbúen á à lùwí ì día mi. Lãa bío le Dónbeení bíorãa mu mí bíoni vùahũ yi kã síi: «Ì ì búe o pi-pa á 6a pia á à kɛ́nná à lén ñ va hã lùa búenbúen.»[†] ²⁸ Ɛɛ ká 1 vèeró mɔ́n, á ò ì dí mí yahó vaá pa mia ho Kalilee kòhũ yi.» ²⁹ O o Piere bía: «Hàrì á bía ká búenbúen pɪ ũ bío, á ò ñén wón máa pɪ mu huúu.» ³⁰ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Le 1 mí ho tũiá na foñ. Ho tɪnɔn-kéní na kã yi, sãni ò o kò-béɛ wá hã cúa-ɲun, bũn ká ùnén bía le fo yí zũ mí á dɔn hã cúa-tɪn.» ³¹ O o Piere pá bíniá wíokaa tɪna mí bíoni yi: «Ì máa bío le 1 yí zũ fo máa mi huúu, hàrì ká 1 ko á ò hí làa fo.» Á 6a nĩ-kenínia na ká búenbúen bía mu bío dà-kéní mu.

O Yeesu flora ho Zetesemanii yi

(Matiye 26.36-46; Luki 22.39-46)

³² Bũn mɔ́n á 6a wá vaá dɔn le lùe búí na 6a le Zetesemanii. O o Yeesu bía nɔn mí nĩ-kenínia yi: «Mi kɛ́nì hen le 1 lén vaa flo.» ³³ O o fó a Piere là a Zaaki là a Zãn á bòráa. O búakáa zãna á yi wee dɛ ³⁴ ó o bía nɔn 6a yi: «Ì hácirí yáara dàkhíina. 1 ka le 1 máa fen. Mi kɛ́nì hen, á tɪnì mí yío.» ³⁵ Bũn mɔ́n ó o wáa vã van cɔnú, á vaá líí búrá ò o flora le ká mu dà á wé, á le lònbee na ká á yí yí mí. ³⁶ O bía bío ká: «Ì Maá, fo dà bío búenbúen wee wé. Yí le le lònbee na ká á yí mí. Ɛɛ ká mu yí wé ò ñén síi bío. Le ùnén lé yia síi bío á wé.» ³⁷ O o bíniá buara mí nĩ-kenínia cɔn á búee yú 6a à mu dãmu 6ó 6a. O o bía nɔn o Piere yi: «Simɔn, dãmu 6ó fo le? Fo yí dà máa tɪnì ũ yío hàrì le lèèrè dà-kéní yi le? ³⁸ Mi fání mí yío á wé flo bèra a na à mí yí zo mu bè-kora wéro yi. O nùpue síi wee wé vã mu bè-tente wéro yi, ɛɛ ká ho pãnká na ó ò wé làa bũn lé hã mia.» ³⁹ O o tɪn wíokaa khèra vaá fɔra ò o bía hã bíoni dà-kéní mu. ⁴⁰ Bũn mɔ́n ó o bíniá buara mí nĩ-kenínia cɔn á búee yú 6a à mu dãmu 6ó 6a. Ba yí dàrina yí fánia mí yío. A bío 6a wáa à bío á à na a Yeesu yí á 6a yí zũ. ⁴¹ Bío ó o Yeesu wá á bíniá buara mún cúa-tɪn níi yi, ó o búee bía nɔn 6a yi: «Mi pá dũma wee vũnka lon? Mu wáa vó. Ho pãhũ dɔn. O *Nùpue Za á 6a á dé 6a bè-kora wérowà níi yi. ⁴² Mi híni wá lén. Yia á à dé mí ì na búee dɔn.»

Ba wĩira a Yeesu

(Matiye 26.47-56; Luki 22.47-53; Zãn 18.3-12)

⁴³ Pãahũ na ó o Yeesu wee bío yi, á bũn ò o Zudaa búee dɔn. O lé 6a nĩ-kenínia píru ɲun nĩ-kéní. Ba zãamãa na bò làa wo á buan hã khã-túa lè hã búaa. Bía tonkaa 6a lé le *Dónbeení yankarowá ɲúnãsa lè ho *lãndá bío zéeniłowa lè 6a nĩ-kãa. ⁴⁴ O Zudaa, yia á à dé o Yeesu mu á à na, á zéenia bío 6a zãamãa á à zũnãa wo. O bía: «Ì hã vaá tɛ́nia nùpue na yi lè le kɔnbii, se wón lé yia mi wee cá. A mi wáa wii wo á 6ua sese lɛ́nnãa.» ⁴⁵ O Zudaa búee dɛ́nii ó o wá vaá 6ó a Yeesu yi ò o bía nɔn wo yi: «Nĩ-kãranlo.» O o tɛ́nia wo yi lè le kɔnbii. ⁴⁶ A bía làa wo bò mín wáa wĩira a Yeesu. ⁴⁷ Á 6a nĩ-kéní búí ò mí khã-tóní á hã lè le *Dónbeení yankarowá ɲúhũso beení ton-sá nĩ-kéní

[†] 14:27 Mi loñ Zakari vùahũ 13.7

jikáahú kúio. ⁴⁸ O o Yeesu bía non bía wá ɓueé wii wo yi: «Mi so lá ko à mi ɓua khà-túa làa ɓúaa à ɓuee wiiráa mi le? I léé nî-káanii le? ⁴⁹ I làa mia lá wee keri mín wán túntún, á wee kàrán ɓa nùpua le *Dónbeení zî-beení lún yi á mi yí wíira mi. Éε ká mu wó kà, à le Dónbeení bioní vúahú bio jii siráa.» ⁵⁰ O o nî-keninia ɓúenɓúen wáa lúwa wá à ɓa día a. ⁵¹ Yàronza ɓúii lé yía bô a Yeesu yi. Léé ɓunló mí dòn wi o wán. Ba le mí i wii wo, á ɓa ɓuan o ɓunló yi, ⁵² ó o kueera ho día, ò o lúwa wá mí káamáa.

O Yeesu ɓa ɓuan vannáa ɓa tiiá fεerowá yahó
(*Matiye 26.57-68; Luki 22.54-55, 63-71; Zan 18.13-14, 19-24*)

⁵³ Bún món á ɓa ɓuan o Yeesu vannáa le *Dónbeení yankarowá jùhúso zii, hen na ɓa yankarowá júnáasa lé ɓa nî-kía lé ho *làndá bio zéenílowa ɓúenɓúen kúaa mín wán yi. ⁵⁴ O Piere khèra bô a Yeesu món. O ɓueé zon ɓa yankarowá jùhúso lún yi, á zoó páania kará lé ɓa parowá á wee huee ho dshú. ⁵⁵ Ba yankarowá júnáasa lé ɓa *zúifúwa tiiá fεerowá ɓúenɓúen wee cà bio ɓa à koonínáa o Yeesu yi á à bè yi i siinínáa o jùhú á à na ɓa à ɓúe. Ká ɓa màhá yí yú bio ɓúii. ⁵⁶ Nùpua cèrèε wee ɓuee fúaa há sabioní o jii, ká ɓa màhá wee bini kán mín. ⁵⁷ A ɓa nùwá yén ɓúii wáa hínnon kooníaa o yi lé le sabéré na ká: ⁵⁸ «Wa jà ò o bía le mí i fio le Dónbeení zii na ɓa nùpua son, á à bini i so le ɓúii há wizooní tín yi ká dén á nùpua máa so.» ⁵⁹ Hári bún á ɓa yáa pá wee kán mín wán. ⁶⁰ A ɓa yankarowá jùhúso wáa lii hínnon yòó ñn ɓa ɓúenɓúen yahó ò o tùara a Yeesu yi: «Bìo ɓa nùpua wee bío tì dání yi á fo le fo máa bio dèε ɓúii yi le?» ⁶¹ O o Yeesu cèkè ò o ñn. A ɓa yankarowá jùhúso wíokaa tùara a yi: «Le únén lé o Krista, le Dónbeení na wa wee khòoní za le?» ⁶² O o Yeesu bía: «Ūuu, i lé orén. Mi ɓúenɓúen á à mi a *Nùpue Za ká a kará le Dónbeení na dà mu bío ɓúenɓúen nín-tiání. Mi mún khii mi a ká a kará há dùndúio wán bô ò ɓuen.š» ⁶³ A ɓa yankarowá jùhúso wáa lèεkaa mí dà-zinii lé bio mu wá a yi dàkhíina, ò o bía: «Wa màkóo wáa mía seérása yi. ⁶⁴ Há bin-kora na ò o má leéra le Dónbeení yi á mi jà. Awa, á lé mu yén á mi wee leéka?» A ɓa ɓúenɓúen le o wó khon ó o ko ò o ɓúe. ⁶⁵ Ba nùwá yén zàwa ɓúii ɓa tlahú á ɓúakáa wee khàani kúee o Yeesu wán. Ba pon o yahó yi á ɓa wee vúaa wo lé mí nín-kuio ká ɓa à túa wo yi le o zéení yía wó mu làa wo. Le *Dónbeení yankarowá jùhúso lún parowá fó a, á wee dé sáara yi.

O Piere pá a Yeesu bio
(*Matiye 26.69-75; Luki 22.56-62; Zan 18.15-18, 25-27*)

⁶⁶ Páahú na ó o Piere pá líi wi ho lún yi, á bún le Dónbeení yankarowá jùhúso beení ton-sá háawa nî-kéní ɓúii ɓueé dón. ⁶⁷ Bìo ó o mōn o Piere ò o wee huee ho dshú, ó o wíokaa lořna a yi sese ò o bía: «Ūnén mún lá wi là a Nazarεete nii Yeesu mu.» ⁶⁸ O o Piere pá mu ò o bía: «Bìo á fo wee bío ká á i yí zú.» Bún món ó o wá vaá bánia ñn ho lún zúajii. [O o kò-bée wá.] ⁶⁹ Bìo ó o ton-sá háa mu mōn o vaa bánílo, ó o wee bío làa bía wi bín: «O nùpue na ká lé ɓarén nî-kéní ɓúii.» ⁷⁰ O o Piere tín pá. Mu yáa yí míana, á bún á bía wi bín tín bía non o Piere mu yi: «Ho tiiá poni. Fo lé ɓarén ɓúii. Unén mún lé o Kalilee nii.» ⁷¹ O o Piere wáa bía: «Ká i fá sabéré á le Dónbeení le i mi mu. I i báa mu jii wán, o nùpue na mi wee bío bio á i yí zú.» ⁷² Hón páahú so yi ó o kò-bée wá há cúa-jun níi. O o Piere hácirí màhá biniá ɓuara bío ó o Yeesu fù bía làa wo yi wán: «Sáni ò o kò-bée wá há cúa-jun bún ká únén pá le fo yí zú mí á ñn há cúa-tín.» O o Piere wáa wee wá.

15

Ba buan o Yeesu buararda o Pilaate cón
(Matiye 27.1-2, 11-14; Luki 23.1-5; Zán 18.28-38)

¹ Le yĩnbii búiríi á 6a *yankarowà júnása, lè 6a nĩ-kía, lè ho *lándá bío zénilowa, bán búenbúen na lè 6a *zúífúwa tuiá fεεrowá á kúaa mín wán, béera na á 6a bío tè bío dà-kéní wán. Ba can o Yeesu, á buan búen nɔn o *Pilaate yi. ² O o Pilaate tũara a yi: «Lé tũnén lé 6a zúífúwa bée le?» O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo bía mu.» ³ Ba yankarowà júnása wee kooní a Yeesu yi làa bío cèrèε. ⁴ O o Pilaate wiokaa tũara a yi: «Fo le fo máa bío dèε le? Bío 6a wee bío ù jii á fo yí máa jí le?» ⁵ Ká a Yeesu màhá yí bĩnía yí bía dèε. Bũn wó a Pilaate coon.

Ba le o Yeesu ko ò o búe
(Matiye 27.15-26; Luki 23.13-25; Zán 18.39–19.16)

⁶ Hen ká ho *Paaki sánú sansan dɔn, ò o Pilaate lén o kàsó nĩ búí díá, yía 6a zámáa le o díá. ⁷ Mu ù wé à nĩ búí na 6a le Barabaasi páanía wi ho kàsó yí lè 6a búí na làa wo káa á bó a nĩ búí. ⁸ A 6a zámáa wáa wà van o Pilaate cón á vaá wee fio wo ò o wé bío ó o lá wee wé na 6a yi. ⁹ O o Pilaate bía nɔn 6a yi: «Mi wi à 6a zúífúwa bée lé yía à ï díá le?» ¹⁰ O Pilaate zū kénkén le 6a yankarowà júnása dó a Yeesu nɔn mí yi lé bío le yandee wi 6a yi o bío yi. ¹¹ Ká 6a yankarowà júnása màhá sùkúra 6a zámáa le 6a fio o Pilaate cón le o Barabaasi lé yía ò o díá. ¹² O o Pilaate wiokaa tũara 6a zámáa yi: «Lé mu yén mi le ì wé làa yía mi wee we làa zúífúwa bée?» ¹³ A 6a wee bío na a yi ká ba a wámaka: «Búεε wo ho *kùrúwá wán ò o hí.» ¹⁴ O o Pilaate tũara 6a yi: «O wékhe lé ho yén?» A 6a yáá wiokaa wee wámaka pɔnpɔn: «Búεε wo ho kùrúwá wán ò o hí.» ¹⁵ O Pilaate wi ò o wéε 6a zámáa sli, ó o lera o Barabaasi díá, ò o le 6a ha a Yeesu lè há làbàani, ò o nɔn wo le 6a búεε ho kùrúwá wán.

Ba dásíwá wee zùarika a Yeesu yi
(Matiye 27.27-31; Zán 19.2-3)

¹⁶ A 6a dásíwá buan wo zonnáa ho *Zudee kɔhũ bée lún yi, á 6a von mí ninzawa na ká búenbúen. ¹⁷ Ba zĩnía o Yeesu lè le dà-muhũ, á tá ho kírí lè há kíkara á dó a jũhũ yi.* ¹⁸ Bũn mɔn á 6a wee tèení a yi kà: «*Zúífúwa bée, foó!» ¹⁹ Ba wee vɔaa o jũhũ lè le káani, á wee khàani kúee o wán ká 6a á fàrá mí nɔnkórnúá wán à lii búrá a yahó. ²⁰ Bío 6a zùaríkkaa wo yi vó, á 6a tera le dà-muhũ o wán, á 6a zĩnía wo là a kùrú sɩa. Bũn mɔn á 6a buan wo lóráa ho donkiahũ á wà léε búεε ho *kùrúwá wán.

Ba búaa o Yeesu ho kùrúwá wán
(Matiye 27.32-44; Luki 23.26-43; Zán 19.17-27)

²¹ O Sirεena nĩ Simɔn na lé o Alekisándere là a Urufuusi bán maá, á ló há mana yi bó ho wɔhũ búεε wee khíi, á 6a dásíwá búεε kíkkaa yi le o fé o Yeesu kùrúwá pĩ. ²² Ba buan o Yeesu vannáa lahó búí na 6a le Kolokota yi, bũn kúará le «jún-òkúee lahó.» ²³ Ba lúnkaa ho *divén lè mu bío búí na 6a le mírè á wi 6a na a Yeesu yi ò o ju, ká a màhá yí jún mu. ²⁴ Bũn mɔn á 6a búaa wo ho kùrúwá wán. Ba le mí ì sanká a sɩ-zĩnía á 6a wó le jún-sĩnii bío à zúrínáa díó á à sɩ yía làa yía yi. ²⁵ Le wi-bee pàahũ lé bío 6a búaa wo yi ho *kùrúwá

* **15:17** Ba bá-záwa lè 6a nĩ-beera lé bía yánkaa dà há sɩ-muna wee zɩ. Há yáwá fù here. Há kíríwá 6a wee wé, á kúee 6a bá-záwa júná yí à zéenináa 6a bá-zámú pánká bío. Ká bío 6a wí 6a zùarika a Yeesu yi, á 6a zĩnía wo lè ho kánbun muhũ á dó há kíkara kírí o jũhũ yi.

wán. ²⁶ Bío 6a túara le dɛɛ wán, bío wee zéeni bío nɔn 6a búaaráa wo lé bío kà: «ZÚFÚWA BÉɛ.» ²⁷ Ba mún búaa 6a nǐ-wanna nùwá nún búí là a Yeesu. O nǐ-kéni wi là a nǐn-tláni ká a nǐ-kéni wi là a nǐn-káahó. ²⁸ [Bún wó à le Dónbeení bióní vúahú bióní na ká a jii sí: «Ba mà a dó 6a nǐ-kora tlahú.»]† ²⁹ Ba núpua na wee khíi láa bín wee kíbón mí núná ká 6a a là a. Ba wee bío: «Fo yí mɔn mu le. Unén na lá le fo ò fio le *Dónbeení zǐ-beení à bǐnǐ so le 6àn dà-veere há wizooní bío tǐn yi, ³⁰ wáa fení úten. Lii ho *kùrùwá wán le wa loí.» ³¹ Le *Dónbeení yankarowá núnása lè ho *làndá bío zéenílowa mún wee yáa mí jǐnǐ yi na a yi ká 6a a bío láa mún: «O fenía 6a búí ò orén màhá yí dà máa fení mítén. ³² Le o Krista, o *Isirayeele bɛɛ, à lé ho kùrùwá wán lii. Ká wa mɔn mu á wa à dé wa sía wo yi.» Bia páania búaa há kùrùwáwá wán là a Yeesu bán mún wee là a.

O Yeesu húmú

(Matiye 27.45-56; Luki 23.44-49; Zan 19.28-30)

³³ Le wii yòo fàráló páahú á ho kǎhú búenbúen dǐndǐn wó le tǐbíri. Mu míana fúuu fúaa le wi-háarè. ³⁴ Le wi-háarè mu páahú, ó o Yeesu bía bío ká pǔnpǔn: «Eloyii, Eloyii, lama sabatanii?» Bún kúará le «Wàn Dónbeení, wàn Dónbeení, fo pá mi día le we?» ³⁵ A bía wi bín nùwá yɛn búí ná mu á 6a bía: «Mi loí, o wee ve o *Elii.» ³⁶ A 6a nǐ-kéni búí lúwa vaá lá le dɛɛ búí na wee kúini mu nǐmu á zǐra yi á can le búaaahiire jii yi á yòo dá a Yeesu yi le o yɛɛ, ò o bía: «Mi dǐn, wa à loí ká a Elii búeé liini a ho *kùrùwá wán.» ³⁷ Lé bún páahú ó o Yeesu wáamaa yi pǔnpǔn, ò o húrun. ³⁸ A ho pǔnsò-beení na zoó céra le *Dónbeení zǐ-beení á yòo lɛɛra mí tlahú líí ló. ³⁹ Ho Oroomu dásiwá nǐhúso na dǐn o Yeesu yahó á mɔn bío ó o húrunnáa ó o bía: «O núpue na ká 6èntǐn lá lé le Dónbeení Za binbiri.»

⁴⁰ Háawa nùwá yɛn búí mún háa wi bín á khèra dǐn wee loí. Ba háawa mu tlahú ó o Mari wi yi, yia wee lé ho Makadala lóhó yi. A séeni a Mari na lé o Zaaki háyónza là a Zozee 6àn nu, là a Salomeɛ. ⁴¹ Ba háa wee bè o Yeesu yi ká a wi ho Kalilee yi á wee séeni a. Háawa cɛrɛɛ búí mún háa wi 6a háawa mu tlahú á bò là a Yeesu 6uara ho Zeruzalemu yi.

Ba nùuna a Yeesu

(Matiye 27.56-61; Luki 23.50-56; Zan 19.38-42)

⁴² O Yeesu hí-nònzòh ho zǐhú jii, à bío á lé bún zoñ á 6a wee wíoka mítén ho *Sabaa bío yi, ⁴³ ó o Zozɛɛfu na wee lé ho Arimatee lóhó yi á 6uara. O fù lé 6a *zúifúwa túia fɛɛrowá nǐ-kéni na 6a nǐnzàwa wee kǎnbi. Wón mún láa wee lóoni le Dónbeení bɛéni láró páahú. O henía mí síí ò o van o *Pilaate cǎn á vaá fíora a Yeesu nǐ-hínmu. ⁴⁴ Ká a Pilaate ná bío ó o Yeesu dɛɛnía húrun ó o wó coon mu bío yi. O o von 6a dásiwá nǐhúso á búeé túara yi le o Yeesu mu húrun míana le. ⁴⁵ A bío ó o ná mu 6a dásiwá nǐhúso cǎn wó, ó o nɔn le jii o Zozɛɛfu yi le o lá a sánia. ⁴⁶ O o Zozɛɛfu yá ho 6un-seni dá-poni ò o liinia o Yeesu ho *kùrùwá wán á líí bá lè ho 6unló 6uan vaá dó le búure yi, dío 6a lá có ho búaaahó yi día. Bún mún ó o bǐnǐa le hue-beení pon le búure mu jii. ⁴⁷ O Makadala Mari là a Zozee 6àn nu Mari á dǐn mɔn hen na ó o dó a yi.

16

O Yeesu vèèro

(Matiye 28.1-8; Luki 24.1-12; Zan 20.1-10)

† 15:28 Mi loí Ezayii vúahú 53.12

¹ Bïo ho *Sabaa khîina, ó o Makadala Mari là a Zaaki 6àn nu Mari là a Salomee á yà ho jiló na sámu sí le mí vaá khii làa Yeesu sánia. ² Ho dimaasi zon yĩnbii búiri, le wii hãrò pãahũ, á 6a hĩnon wà òn le búure. ³ Ba wee bío mín yi: «Lé wée yáa vaá blini le hue-beeni na pon le búure jii á à na wen coon?» ⁴ Ká bío 6a vaá dõn, á 6a le mí ì loĩ, à le hue-be-beeni blinia ló le búure jii á khii dia le nisáni. ⁵ A 6a wà vaá zon le yi, á zoó mɔn yàronza búii ò o kará le le nĩn-tlání, á zã ho baká poni na túee. A 6a zãna. ⁶ Ká a yàronza mu màhã bía nɔn 6a yi: «Mi yí zõn. I zũ le lé o Nazarɛete nĩi Yeesu na 6a búaa ho *kùrùwá wán á mi wee cà. O mía hen, o vèera. Mi loĩ. Lé ho lahó na ká á 6a lá bàrá a yi. ⁷ Mi lén vaa bío mu na a Piere là a Yeesu mu nĩ-keninia na ká yi le o dú 6a yahó van ho Kalilee kòhũ. Lé bĩn 6a vaá mi a yi làa bío ó o biaraa mu.» ⁸ A 6a yilera lunkaa, á 6a wee zã. A 6a ló á lée lùwa wà. Ba yí bíá dèe yí nɔn nùpue yi lé bío 6a zãna.

*O Yeesu zéenia mĩten lè mí nĩ-keninia
(Matiye 28.9-10; Zãn 20.11-18)*

⁹ [O Yeesu vèeró mɔn ho dimaasi zon yĩnbii á mu nĩn-yání, ó o zéenia mĩten là a Makadala Mari, wón na ó o hĩa òn 6a cínáwa búaa hẽjũn léra yi. ¹⁰ O o Mari wà van bíá là a Yeesu lá páania wi cõn, á vaá yú 6a à 6a yara sò á wee wá, ó o bíá làa ba le mí mɔn o Yeesu. ¹¹ Ká bío 6a jã bío ó o Mari bíá le o Yeesu vèera, ó o mún mɔn wo, á 6a yí tà mu.

¹² Bũn mɔn ó o Yeesu zéenia mĩten làa síi veere lè mí nĩ-keninia nùwã òn ká 6a òn hã mana. ¹³ A 6a bĩnia 6ueé bíá mu lè 6a nĩ-keninia na ká á bán mún yí tà mu yi.

¹⁴ Mu 6àn mɔn, ó o Yeesu zéenia mĩten lè 6a nĩ-keninia píru dòn ká 6a wee dí. O zã làa ba bío 6a yí dó mí sía wo yi, làa bío 6a tun mí yiwa á yí tà bíá bíá le mí mɔn wo ò o vèera bío. ¹⁵ O o wãa bíá nɔn 6a yi: «Mi lén va ho ðmĩjã lùá búenbúen yi á vaa bue le Dónbeeni bĩn-tente na 6a nùpua búenbúen yi. ¹⁶ Yia á à dé mí síi le yi, á 6a à bátizé, wón á à fen. Ká yia yí dó mí síi le yi, wón jũhũ á à sí. ¹⁷ Bíá dó mí sía le yi wé è wé mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeeni pánká: Ba à ja 6a cínáwa á à lén bíá 6a wi yi lè ì yèni; 6a a bío hã síi-viò bíoní; ¹⁸ yia wé guan háa yi, táá ká a òn bẽ-junii búii na dà a búe nùpue, á dèe woon máa wé bãnsò; 6a à bè mí nĩn 6a vãnvãrowá wán á bán á à wa.»

¹⁹ Bío ó o bíá bũn vó, ó o Núhũso Yeesu guan yòora ho wáayi á yòó kará le Dónbeeni nĩn-tlání. ²⁰ A 6a nĩ-keninia wà vaá wee bue le bĩn-tente hã lùá búenbúen yi. O Núhũso wee séeni 6a, á 6a wee wé mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeeni pánká à zéeni le bío 6a wee bío á lée túia poni.]

Le Dónbeení bín-tente vūahú na ó o Luki túara

Vūahú túaró pūhú

O Luki hía wee bè là a Poole va hā kúio. O yínorí zúifù. O lé o *Kereesi nñi. O fù lé o dǎkòtúarín. Lé orén túara ho vūahú mu, á mún túara 6a Tonkarowà bè-wénia vūahú.

Bío nɔn ó o Luki túararáa mí bín-tente:

1. O Luki wi á 6a kèrètɛwa búenbúen zúr le bía dó mí sía o *Krista yi á bio bò bio na wó mɔn kénkén wán. O o wi ò o hení 6a sía à 6a wíoka fàrá tɛn.
2. O mún wi ó o zéeni le 6a kèrètɛwa yínorí nùpua na wi á 6a fá mí jii dñí le 6a *zúifùwa.
3. Nún-sí ó o Tiofile hía lé o Poole jì-tà ho Oroomu yi. O o Luki túara ho vūahú mu nɔn wo yi, à séenia o tonló yi.

O henia mu bè-kora séndiarò le ho fioró bio. O zéenia a *Isirayeele nìpomu làndáwá yara.

Yia lé 6a nùpua búenbúen kánilo ó o zéenia bio mi vūahú mu yi.

1-2 Tiofile, * bio wó khíina wa cón le mí dà-kéní kéní búenbúen le Dónbeení dání yi á là mu pūhú búeení á 6a búii mɔn á lé mu seéràsa, bán lé bía wó le Dónbeení bín-buerowà na zéenia mu làa wɛn. Ba càrèe wi á 6a kúeeka mu mín wán à túa hā vōnna yi. ³ A bio á Ìnén mún wi á Ì túa mu le 6a bio síi, á Ì tūakaa mu cincíra bía mɔn mu le mí nì-kéní kéní cón á zúrínanaa mu ya-tente. A bio mu sámaanáa lé bɔn á Ì wi á Ì túaráa mu à na únén Tiofile cùkúso yi, ⁴ bɔn lé bio o na á fo ò zúr kénkén ká bio á 6a fù kàrána làa fo búenbúen lé ho tūia poni.

O Zán Batiisi teró bio zéenlò

⁵ Ho Zudee kǎhú bée *Herodee pǎahú, á le Dónbeení yankaró búii fù wi bín á yèni 6a le Zakari. O lé o Abia kuure nùpue búii. Bàn háa yèni 6a le Elizabɛti. Wón fù lé le *Dónbeení yankarowà pūhúso *Aaron nɔnkáni hínló búii. ⁶ Ba mí nùwá jùn fù léee nùpua na téréna le Dónbeení yahó, ó o Nùhúso làndáwá là a bè-zéeninia le mí dà-kéní kéní búenbúen á 6a wee bè yi le mí jì-káa. ⁷ Ba lá ðñ yi yú za lé bio ó o Elizabɛti híana yí máa te, à 6a mí nùwá jùn mún kinkaa.

⁸ Wizonle búii, ó o Zakari zon le *Dónbeení zì-beení yi lé bio á 6a kuure nùpua lé bán ho yankaró pǎahú yèrémáa 6ueé dɔn, ⁹ á bio 6a le mí ì cà yia zoó cíi mu bio na sámu sí le *sòobá-lùè† yi làa bio mu bòráa le Dónbeení yankarowà làndá yi á 6a wó le jùn-síni bio, ó orén lé yia ó o Nùhúso léra.

¹⁰ Hón pǎahú so yi, ká 6a zámáa léee ðñ ho khúuhú á wee wé ho fioró. ¹¹ Yio 6ueé tì ò o Nùhúso wáayi tonkaro líi ðñ o yahó mu bio na sámu sí cíníi ðèe nísání 6àn nín-tláni. ¹² Pǎahú na ó o Zakari mɔn wo, ó o zána làa sòobée á wee zà wáwáwá. ¹³ Ká a tonkaro màhá bía làa wo: «Zakari, yí zón ðèe, le Dónbeení já ũ fioró. Mín háa Elizabɛti á à sí le sání á à te o za báa; ká a khii ton à ũ cé o yèni le Zán. ¹⁴ O bio khii wé hā zámakaa le le sí-wɛɛ ũ cón,

* 1:1-2 Tiofile: Le yèni mu kúarà lé bio ká: «Yia le Dónbeení wa». Yia ó o Luki von le le yèni mu á bio yi tá yi zú sese. † 1:9 Le sòobá-lùe: Lé le Dónbeení zì-beení lahó búii na à nùpue woon yi dá máa zo yi ká mu yínorí le Dónbeení yankarowà mí ðon.

á nùpua cèrèè mún khíi zámaka a teró bío yi. ¹⁵ Lé bío ó o khíi wé nǐ-beení o Nùhúso yèn-dání yi. Bè-ɲunii na dà a vǐ há yǐo ó o máa bè mí ɲii yi huúu, á le Dónbeení Hácírí á à fèn n kɛrɛ wo yi ká a yáá ðn yí ton. ¹⁶ Orén lé yia khíi bíni í fè o *Isirayeele ɲipomu cèrèè á ba à yèrémá à buen ba Nùhúso Dónbeení cǎn. ¹⁷ Orén mí beere lé yia khíi fèn n wíoka a Nùhúso wǎhú lè le Hácírí lè ho dàrló na le Dónbeení yánkaa nǎn mí ɲi-cúa fɛero *Elii yi. Ú za mu lé yia khíi véení há bioní na wi ba maáwá lè mí záwa páahú, á mún n yèrémá bia pá le Dónbeení bioní sía á ba à wé lè ba nùpua na téréna lè ba bè-zúrlowá bío síi. Lé ká síi o ò wíokaráa ba nùpua á à paráa o Nùhúso buenlò.»

¹⁸ O o Zakari bía nǎn le Dónbeení tonkaro mu yi: «Bíò ò wé á ï táraa mu yi lé mu yén? Bíò á ï máhá kǐna, á wàn háa mún yíò tǎn yú.» ¹⁹ A le Dónbeení tonkaro bíá: «Inén na ðn ù yahó ká lé o Kabiriyeele. I wi le Dónbeení nǐsání á wee sá na le yi. Lerén lé ðio tonkaa mi le ï buee bío le bín-tente na ká na foñ. ²⁰ Awa! A bío fo yí tà ï bioní yi, lé bún nǎn á ù ɲii á à lí á máa bíni máa bío fúaa ù za báa mu te nǎnzoñ. Loñ mu sese, bío á ï bíá làa fo búenbúen á à wé ho páahú na le Dónbeení le mu ko yi.»

²¹ Hón páahú so yi ká ba zámáa pá lée ðn ho khúuhú á pan o Zakari. Ho pǎn-tóní na ó o zoó wó le sòobá-lùe yi á lúnkaa ba yilera. ²² Páahú na ó o wá buee lé yi, á bún ò o ɲii lù, ó o wee bío lè ba nùpua lè mí níní. A ba ðɛnía zúna mu le o bío mu yínǎn káamáa, Dónbeení zéénia bío búii làa wó zoó le sòobá-lùe mu yi. ²³ Nǎnzoñ na ó o Zakari mu tonlò wó yi, ó o wá van mí zǐi.

²⁴ Lé bún hǎn á bàñ háa Elizabɛeti sùràa mí sání. Bío ó o zúna mí sání mu bío, ó o wó há ɲina ho hòn búenbúen ká a yí máa tà lé khúuhú. Hón páahú so yi ó o wee bío mí yi: ²⁵ «Pátí! Bíò ká yáá ðn yí bon. O za máa teró bío na fù wee wé bío na mǐ fɛɛɛ á wáa wó ho zuia. O Nùhúso na pànká wi á zúna ï màkárí á hóonia ï ɲuhú.»†

O Yeesu teró bío zéentlò

²⁶ ɲina bío hèzln bún món, á le Dónbeení bíá nǎn mí tonkaro Kabiriyeele yi le o tǐn lén va ho Kalilee kǎhú lóhó búii na ba le Nazareete yi, o hǐnzo-sínii búii cǎn. ²⁷ O hǐnzoró mu fúamu § á bò nǎn o bɛɛ *Daviide nǎnkáni nùpue búii na yèni ba le Zozɛɛfu yi. O hǐnzo-sínii mu yèni ba le Mari. ²⁸ Bío ó o Kabiriyeele vaá zon o zǐi yi ó o tɛénia a yi: «Mari, foó. O Nùhúso Dónbeení wó mí sáamu làa fo: Orén mí beere mún wi làa fo. Wáa zámaka.» ²⁹ O o Mari kará coon á yilera yáara. O wee le mí yi, le dén tɛénii so ɲuhú lé mu yén. ³⁰ A le Dónbeení tonkaro bíá: «Mari, yí zǎn ðɛɛ woon, le Dónbeení sáamu á ðn fo. ³¹ Loñ! Bíò fo kará wán á fo ò sí le sání á a te o za báa, ká ù le fo ò cé o yèni á ù bío le Yeesu. ³² O khíi wé nùpue na ɲuhú wi á ba wé è ve o lè le Dónbeení na wi mu bío búenbúen ɲuhú wán Za. Á le Dónbeení mún khíi bàrà a bàñ búaa Daviide bá-zámu kanmúini wán. ³³ O khíi lá lé bɛɛní o *Zakoobu ɲipomu zǐi, á bá-zámu máa ve máa mi.»

³⁴ O o Mari bíá nǎn wo yi: «Mu dà a wé kaka? Bíò á ï máhá yí zú báa.»

³⁵ A ho wáayi tonkaro zéénia mu ya-tente làa wo: «Le Dónbeení Hácírí á à líi ù wàn, á le Dónbeení na wi mu bío búenbúen ɲuhú wán dàrló á à bún foñ lè ho taró bío síi. Lé bún nǎn ó o za na á ù khíi te á ba wé è ve le yi poni bánso, làa Dónbeení Za. ³⁶ Loñ! O Elizabɛeti na làa fo te mín pá sù le sání lè mí há-kǐnmu; wón na ba fù le o hǐana yí máa te, nín-yía sání ɲina yú há bío hèzln.

† 1:25 Ba zúifúwa cǎn ó o háa na ton hǐnɔn yóò kǐna ò o yí fò za huúu á bío fù lée ɲiyio na búaa dàkhǐna. § 1:27 Mí loñ Matiye vuahú 1.18

³⁷ Lé bío á bío na le Dónbeení á à wé è sa bñn bío so mía hùúu.» ³⁸ Hón pãahù so yi ó o Mari bía nòn ho wáayi tonkaro yi: «Ī wi o Nùhùso ní yi ho zuía, 1 wi o ní yi ho yíró. Le mu wé mií làa bío fo bíaràa mu.» A ho wáayi tonkaro zoó ló léee wà ò o día a Mari.

O Mari búektró là a Elizabēeti bío

³⁹ Wizooní bío yēn bñn món, ó o Mari hñn bñn bñn bñn ho lóhó búí na wi ho *Zúdaa kshù búaa yi. ⁴⁰ Bío ó o vaá dñn ó o téréna vaá zon o Zakari zii, á zoó tēnía a Elizabēeti yi. ⁴¹ Bío ó o Elizabēeti ná a Mari tēnii sã, ó o za dēnía zoó kúrúnna a yi, á le Dónbeení Hácírí wãa sú a Elizabēeti mu, ⁴² ó o zoó bía pñnpñn: «Ba hãawa búenbúen tãhù ùnén lé yia le Dónbeení dúbuaa wi wán, ó o za na sání wi ũ wán á le mún dúbuaa yi. ⁴³ Inén léee wée á ĩ Nùhùso bñn nu ló guararàa 1 cñn! ⁴⁴ Lon! Pãahù na á ĩ ná ũ tēnii sã, á ĩ za sli wan wan á kúrúnna 1 yi. ⁴⁵ Yia tà le bío ó o Nùhùso bía nòn mí yi á à wé máa khí bēntñn bío se.»

Le Dónbeení khòoniló leni na ó o Mari sia

- ⁴⁶ O o Mari wãa bía:
Inén wee dé o Nùhùso yēni wán,
⁴⁷ á ĩ sli mún wan le Dónbeení
na lé ĩ kánilo bío yi.
⁴⁸ Lé bío le lora mí ton-sá hãa
na bío nùhù mia.
Bíò kà wán á 6a nùpua búenbúen
na wee te le mí pōnna
á à bío lé 1 bío se.
⁴⁹ Lé bío le Dónbeení na dà mu bío búenbúen
á wó mu bè-beera nòn mií.
Le yēni po hã yēnnáa búenbúen.
⁵⁰ Le sãamu á bēnbēra fò 6a nùpua
na wà le á wee kōnbi
hã pōnna búenbúen yi.
⁵¹ Le wee wé zēnii mí pánká
bĩa wee búaaní mīten wán
á na 6a vñvñá.
⁵² Le wee wé liiní 6a bá-zàwa mí kanmúiní wán
á hóoní 6a yídàwa núná.
⁵³ Bĩa le hñi wee búe
á le wee wé sīnii níni
lè mu bè-tentewá cērèè,
á na ho nãfòró bñnsowá
á 6a lén le mí nín-kãamãa.
⁵⁴ Le sēnía mí ton-sá *Isirayēele,
á zēnínáa le le yi yí nōnsãa mu sãamu
⁵⁵ na le wee wé là a *Abarahaamu le mí món yi fúuu,
làa bío le hĩa dórãa mí nñi nòn wàn maáwà yi.
⁵⁶ O o Mari wãa kará là a Elizabēeti á yú hã plina tñn sii, bñn món ó o bñnía wà 6on.

O Zàn Batiisi teró

⁵⁷ Bío ó o Elizabēeti teró dñn, ó o ton mí za báa. ⁵⁸ A bía làa wó kará 6ó mñn yi le bñn temínlowá ná le o Nùhùso wó mí sãamu làa wo, á 6a páanía wee zãmaka làa wo. ⁵⁹ O kúnkúza mu teró wizooní bío hētñn zoñ á 6a buan

wo buée *kúio,* á 6a le mí ì cé 6àn maá Zakari yèni á à na a yi. ⁶⁰ A 6àn nu Elizabethi pá ò o bía: «Bùéé. O yèni 6a le Zán.» ⁶¹ A 6a bía non wo yi; «Lée webio? Le yèni mu 6a yèn-6ua mía mìn zli.» ⁶² A 6a wáa wee tùa 6àn maá yi lè mí níní le lé le yèni yén ó o le mí ì cé á à na mí za yi. ⁶³ O o Zakari le 6a lá le dèe na wee tùa wán na mí yi, á bío ká lé bío ó o túara: «O yèni 6a le Zán.» A mu wó 6a coon. ⁶⁴ Lé bún wán ó o Zakari jii dènia feera wee bío, á wee 6úaaní le Dónbeení. ⁶⁵ A bía sùarákaa bín búenbúen zána, á ho *Zudee kshú 6úaa lùu búenbúen yi á 6a wee bío bío wó. ⁶⁶ A bía wee jí mu búenbúen wee 6ua mu mí sía yi. Ba wee tùa mítén yi: «O kúnkúza mu bío khíi wé kaka coon?» O Núhúso pánká 6èntín wi làa wo.

Le Dónbeení khòoníló leni na ó o Zakari sia

⁶⁷ O o kúnkúza mu 6àn maá Zakari á le Dónbeení Hácírí sú á le le o bío há bíoní na kà:

⁶⁸ «Mí wé sío 6úaaní a Isirayele nípomu 6àn Dónbeení na lé o Núhúso. Lé bío le 6uara kánía mí nípomu á mu wi mítén.

⁶⁹ Le non ò kánílo na pánká wi wén na ló le ton-sá *Daviide zí-júhú yi.

⁷⁰ Le yánkaa bía bío ká háaní mí jí-cúa fèrowá jini yi:

⁷¹ I khíi kání mia mí zúkúsa làa bía jina mia búenbúen níní yi.

⁷²⁻⁷³ Bún sáamu so lé bío le hía wó, le hía wó mu á non wán 6úawa yi.

Le yi pá yí nansáa bío lerén làa ba jini tò wán le mí ì 6ua làa mìn yi.

Le yáania báa lè wán 6úaa *Abarahaamu

⁷⁴⁻⁷⁵ le mí ì fé wén wá zúkúsa níní yi, A wa à dān ò dīn wé è sá a na le yi wa mukānī wizoóní búenbúen yi.

Mu húaarāmu lè mu tentemu yi le yahó ká zānīi mía wén.

⁷⁶ Unén háyónza mu, 6a khíi ve làa yía dà mu bío búenbúen wán jí-cúa fèero.

Fo khíi dí o Núhúso yahó loo á à wíoka a wshú á à na a yi.

⁷⁷ O o nípomu à zūn ho fenló bío 6a bè-kora séndíaró bío yi.

⁷⁸ Wán Dónbeení sli se, á hii wi le lée waminí 6ánso. Le wó á mu khoomu ló ho wáayi lè le wii na líí hà bío sii.

⁷⁹ Le khoomu mu ù lé á à kúia bía kará le tibírí yi wán làa bía na wi mu húmú yuumu yi, á à dí wa yahó ho héerà wshú wán.»

* **1:59** Mu lé o núpue bámu dèe 6àn jii saahú wèndíaró. Ba zúifúwa csn á mu fù lée bío na 6a wee wé á zéenináa mu temínmu na yánkaa wi le Dónbeení là a Abarahaamu le mí món núpua páahú. Hári ho zuia á 6a món núpua pá wee wé mu. Mi loí Levii núwá vuhú (Lévítique) 12.3

⁸⁰ O o háyónza mu wáa wee dā á hácirí wee dé wán ká le wà. O o ò kéení há mana tá hení yi fúaa nònzoñ na ó o khíi ññ o Isirayeele nípomu yahó á 6a a mi.

2

O kãnilo teró bio (Matiye 1.18-25)

¹ O Zãn mu teró pãahũ lé bũn á ho *Oroomu béε Okusite á nòn lè jii, le há kãna na bïo sã mí yi á 6a túa núpua búenbúen yènnáa à mí zũr jii. ² Hón nín-yání mló so wó ká a Kiriniyuusi lé yia ó o bára ho Siirii kòhũ jũhũ wán. ³ Lé bũn nòn ká núpue na nònkãni can lóhó na yi ò o lén va bñ à vaa túa mí yèni.

⁴ O o Zozeefu mún hñn ló ho Kalilee lóhó na 6a le Nazareete yi á wà van ho Zudee kòhũ lóhó yi, hĩa yèni 6a le Beteleheemu. Lé bñ ó o béε *Daviide ton yi. O Zozeefu mu lé o Daviide mòmmaníi búí. ⁵ O o Zozeefu mu lè mín fúaalé Mari hñn pánia bõ mín á wà vaá túa mí yènnáa bñ. Hón pãahũ so yi ká 6àn fúaalé mu sání dñ.

⁶ Bïo 6a vaá wi ho Beteleheemu yi, ó o Mari teró pãahũ dñ, ⁷ ó o ton mí hínbíi za á 6a bá a lè ho pònsòrò á dó ho boohó yi, lé bïo 6a yí yú le lùe 6a ní-hãní làanii.

Ba pi-pawá ñá le bín-tente

⁸ Mu wee wé ká 6a pi-pawá khèra vaá wee pa mí pia fé mín yi há mana na suàraa bñ yi. ⁹ Yio bué tí à le Dónbeení wáayi tonkaro búí ññ 6a yahó, ó o Nùhúso khon-be-beení lion 6a wán lè mí pánká á 6a yiwa lèekaa á zána dàkhíina. ¹⁰ Ká ho wáayi tonkaro mähá bía á hñina 6a sía: «Mí yi zñ wà. Léé bín-tente á ñ bío á à na mia. Le bío á à wé há zámaka-beení mín nípomu búenbúen cñ. ¹¹ Mí yú a kãnilo, o ton ho ññahũ na ká yi o Daviide 6a lóhó yi. O lé o *Krista á lé o Nùhúso. ¹² Bïo mi ñ zũrnáa wo lé bío ká: Mí wáa lén, ká mi hĩa vaá mòn kúnkúza yia ká a dũma ho boohó yi á bá lè ho pònsòrò se wón lé orén.»

¹³ Mí lahó yi á bñ à ho wáayi tonkarowá ku-beení búí yòó ló lion o cñ á 6a pánia wee khòoní le Dónbeení:

¹⁴ «Ho cùkú lè le yèn-beení à bío sí le Dónbeení
na dà mu bïo búenbúen jũhũ wán yi!

O o héerá na ó o wee na 6a núpua
na bïo sí a yi á yí mí pánká ho tá wán.»

¹⁵ Bũn món á ho wáayi tonkarowá bñia yòó wà à 6a díá 6a pi-pawá, á 6a yèrémáa wee bío mín yi: «Mí hñí le wa bánbá va ho Beteleheemu yi á vaa mí bío ó o Nùhúso zéenia làa wèn à zũr mu yahó.» ¹⁶ Mí lahó yi á 6a dèñia hñn bánbá vaá yú à Mari là a Zozeefu là a kúnkúza yia mu ká a dũma ho boohó yi. ¹⁷ Bïo 6a mòn wo ká síi, á 6a dèñia lan wee bío bïo ho wáayi tonkaro bía nòn 6a yi o kúnkúza mu bïo yi á na bña wi bñ yi. ¹⁸ A bña ñá 6a pi-pawá mu jñ-cúa búenbúen á ññ coon mu bïo yi. ¹⁹ O o Mari wón 6èn guan há bioní mu mí yi, á wee le mí yi há bïo yi féε. ²⁰ Bïo 6a vaá mòn o wán vó, á 6a bñia wá ká 6a wee 6uaaní le Dónbeení yèni, á wee khòoní le bïo 6a ñá làa bïo 6a mòn búenbúen bïo yi.

O Yeesu 6a vad nòn le Dónbeení yi

²¹ O teró wizooní bío hètín níi zòń à 6a *kúio* wo, á có yèni le Yeesu. Dén yèni so le dío á ho wáayi tonkaro hĩa zéenia lè 6àn nu ká a sání yáá òn yí sù. ²² Bún món á bío 6a ceéra mítén wó làa bío mu bóráa o *Moyiize lándá yi, ó o Mari là a Zozεfu buan mí za Yeesu vannáa ho Zeruzalεmu á wá vaá na a Nùhúso yi, ²³ làa bío mu túraráa o Nùhúso lándá vūahú yi: «Ba nùpua hínbii zà-báawa lè 6a sáron búaa nín-yání zà-tenia bà-báa búenbúen bío sá a Nùhúso yi.»† ²⁴ Ba mún ko 6a na 6a 6úaa6úuní búaa Nún, ká bán yí yú, á 6a a na 6a háponí búaa Nún à á wé lè mu hámu, làa bío mu túraráa o Nùhúso lándá vūahú yi.‡

²⁵ Bún páahú ká a ní-kínle búí fù wi ho Zeruzalεmu yi á yèni 6a le Simiòn. Le Dónbeení Hácírí fù wi làa wo. O lée nùpue na fù téréna 6a nùpua yahó, á dó mí síi le Dónbeení yi, á mún bò le lándáwá lè mí dà-kéní kéní yi. O fù kará wee lòoní yía wá 6ueé kání a *Isirayεele nípomu mí wobámu yi. ²⁶ Le Dónbeení Hácírí yánkaa bíá nòn wo yi: «Fo máa hí ká fo yí mòn o *Krista na lé le Dónbeení tonkaro lè ũ yio.»

²⁷ Ho páahú na ó o Yeesu 6àn nùwá buan wo wá 6ueé tíiráa o Nùhúso lándá Nii, lé hón páahú so yi á le Dónbeení Hácírí dà-kéní kéní mu á Nàana a Simiòn buararáa le *Dónbeení zí-beení yi. ²⁸ Bío ó o mòn o kúnkúza mu ó o dèenía vaá fó a buan mí bàra yi, ò o wee khòoní le Dónbeení ká síi:

²⁹ Nùhúso, bío á ũ fù bíá
εε lé mu wáa wó ho zuia.

Lònbíó ũ ton-sá à ũ wáa díá
o ò yí níi à hí làa héerá.

³⁰ O kánílo á í yío á wáa mòn,

³¹ yía ũ fèra wíokaa bíá
há síiwá búenbúen yahó loo,
o ò wé yía wé è dé há khoomu.

³² Orén lé yía á à wé mu khoomu

á há síiwá nùpua á à bè yi ì zúrínáa fo
o ò wé ũ nípomu *Isirayεele
cúkú lè ho yèni loo.

O Simiòn là a Aana bío na 6a bíá a Yeesu dání yi

³³ O o Yeesu 6àn máá lè 6àn nu wó coon há bíoní na ó o Simiòn bíá 6a za dání yi bío yi. ³⁴ Bún món ó o Simiòn dúbuaa 6a yi, ò o bíá nòn o Yeesu 6àn nu Mari yi: «Àwa! Le í fèn bío mu na fon: U za mu na ká bío khíi wé há kánkáa o Isirayεele nípomu búenbúen cón. Orén bío yi, á le Dónbeení khíi síini 6a cèrèεe Núná, á lé orén bío yi, á le mún ñ lén 6a cèrèεe búí Núná. O ò wé yía wé è zéeni le Dónbeení bío, ká 6a nùpua máhá máa tá a yi. ³⁵ Bún lé bío á à na ká 6a nùpua cèrèεe sía bío na fù tun yi á à lé ho khūuhū. εε ká únén Mari, le lònbee na à yi fo á à kerí lòn cànóúa na 6a cú lè ũ kosíi.»

³⁶ Hón páahú so yi ò o há-kínle búí mún 6ueé dān. O lé le *Dónbeení Nii-cúa fεero. O yèni 6a le Aana, ká bán máá lé o Fanuwεele na ló a Azεere nùwá zii. Bàn báa na ó o hĩa yan lé mí hínmu ó o kararáa dōn há lúluúo bío hēNún. ³⁷ Bío á wón húrún ó o yí bíniá yí yan á teró lúluúo yòó yú ho búará-náa làa bío náa. O fù wee wé búen le *Dónbeení zí-beení yi túntún à 6uee sá na le yi lè mí Nii líró lè mí líoró le wisoni lè ho tñnaahú. ³⁸ Bío ó o mòn o kúnkúza Yeesu ká bán

* 2:21 Mi loí 1.59 † 2:23 Ba sáron búaa nín-yání zà-tenia bà-báa bán wee 6úe á wé lè mu hámu na a Nùhúso yi. Mi loí Léro vūahú (Exode) 13.2, 12, 15 ‡ 2:24 Mi loí Levii nùwá vūahú (Lévítique) 12.1-8

nùwá ɓuan wo, ó o dèenía wee khòoní le Dónbeení ká a bío o háyónza yíá mu bío à na bíá ɓúenɓúen na fù wee lòoní ho pàahù na le Dónbeení á à kání ho Zeruzalɛmu yi.

Ho Nazarɛte bíní varó bío

³⁹ Bío ó o Yeesu ɓàn nùwá wó bío ó o Nùhúso làndá lé ɓa bè yi á mu ɓúenɓúen jii tun vó, ɓún mǎndén á ɓa van ho Kalilee kǎhù yi, ho Nazarɛte lóhó na ɓa lá wi yi. ⁴⁰ O o háyónza mu wee dá ká a líika, á hácirí wee dé wán. O fù sú lè mu bè-zúrminí á le Dónbeení dúɓuaa mún fù wi o wán.

O Yeesu fò mín lè ho làndá zúrìlowa

⁴¹ Lúlúure léé lúlúure ká a Yeesu ɓàn nùwá fù wee wé va ho Paaki sánúš díiní ho Zeruzalɛmu yi. ⁴² Bío ho pàahù mu yèrémáa ɓueé dǎn, á ɓa le mí ì va ɓín làa bío ɓa lá wee wé wéráa mu. Hón pàahù so yi, ò o Yeesu lúlúio wáa yú ho píru jún* ó o bò lè mín nùwá van ho sánú mu díiní. ⁴³ Bío ho Paaki sánú mu vaá dú vó, á ɓa ɓínía wee ɓo, á ɓa za Yeesu wón pá kará ho Zeruzalɛmu yi ká ɓa yí zú mu. ⁴⁴ Barén hácirí yi á ɓa wee leéka le o wi mí ninzàwa tǎhù. Lé ɓa wizon-kùure vèení mǎn, á ɓa màhá zúrnanáa mu ká a yí bò làa ɓán. Á ɓa màhá wáa wee héé tuúka a bío mín temínlowá lè mí nǎ-zúrìlowá cǎn. ⁴⁵ Á bío ɓa tuúkaa san, á ɓa ɓínía lá ho wǎhù van ho Zeruzalɛmu á vaá wee cànka a ɓín.

⁴⁶ Mu wizoóní tǎn nǎi zoñ á ɓa vaá zoó yú a le *Dónbeení zǎ-beení yi ká a páania kará lè ho làndá zúrìlowá á wee jí ɓa cǎn ká a tuúka ɓa yi. ⁴⁷ Á bíá wee jí a bíoní ɓúenɓúen wee wé coon le hácirí na ó o wee cikonnáa mu bío dání yi, làa bío ó o wee ɓíní zéenináa mu yara bío yi.

⁴⁸ Bío ó o Yeesu ɓàn maá le ɓàn nu zoó mǎn wo ɓín á ɓa ðn concáan. Á ɓàn nu bíá làa wo: «Éé! Unén, fo wó wèn ká le we? Loní! Mín maá làa mi cànkaa fo há làa ɓúenɓúen yi san á wa yí mǎn fo, á wa hácirí yáara làa sóobéé ũ bío yi.»

⁴⁹ O o Yeesu bíá nǎn ɓa yi: «À mí lá wee cànka mi le we? Mi so yí zú ká l ko à ì pa bío bío sá wán Maá yi sese à wé o sǎi bío le?» ⁵⁰ Á ɓàn nùwá yí zúna a bíoní mu kúará.

⁵¹ ɓún mǎn ó o Yeesu hǎnǎn bò ɓa yi vannáa ho Nazarɛte á vaá wee bè ɓa bíoní yi. ɓún biowa so na wee wé lè mí dà-kéní kéní ɓúenɓúen á ɓàn nu fù wee ɓua mí sǎi yi, á wee le mí yi mu wán fééé. ⁵² O o Yeesu wáa wiokaa wee dá ká a líika. O hácirí là a bè-zúrminí wee dé wán ká mu wà. Lé ɓún nǎn ó o bío wèéraráa le Dónbeení lè ɓa nùpua sǎa.

3

O Zán Batiisi tonló jùhù

(Matiye 3.1-10; Maaki 1.1-6; Zán 1.19-23)

¹ ɓún pàahù ká ɓa bá-zàwa bée Tibɛere wi mí pánká láró lúlúio píru hònú nǎi yi.* Á bío ká lé bío ó o ɓàráka lè mí nùpua há kána ɓúí na bío sá a yi júná wán: O *Pánsi Pilaate lé ho Zudee á wón wi jùhù wán; ká a *Heroode lé ho Kalilee. ɓàn kǎnle Filiipu lé ho Ituree lè ho Tarakoníite á wón wi júná wán;

§ **2:41** Ba zúifùwa Paaki sánú lè ɓa kéréfewa Paaki sánú yínǎi dà-kéní. Mi loní Dónbeení bíoní vuahù bíoní ɓúí ɓàn kúará vuahù yi. * **2:42** Ba zúifùwa cǎn ká a za báa teró lúlúio háa yú ho píru jún ɓún ká a wáa dà wee mí dé ɓa nùpua na ylo tǎn tǎhù le Dónbeení bío dání yi. * **3:1** Bío ó o Tibɛere wi mí pánká láró lúlúio píru hònú nǎi yi, á ɓún ò o Yeesu teró lúlúio yú ho ɓóní làa píru. ɓún wee zéení le o Yeesu lúlúio píru jún bío na bíá là a Zán Batiisi bío mu yí céera mín yi, ká lúlúio cèrè wi mu pàahù.

ò o Lizaniasi ɓèn lé ho Abilene á wón wi ñúhú wán. ² Bia hía lé le *Dónbeení yankarowà ñúnása mu páahú lé o Aana là a Kayiifu. Lé hón páahú so yi á le Dónbeení dó mí bioní o Zakari za Zán jii yi ká a wi há mana yi ho tá hení yi. ³ O o wáa hínɔn tò há lórá na bá ho Zurudén muhú á wee bue bío ká na 6a ñupua yi: «Mi buen á í bátizé mia, lé bñn á à zéení le mi khú mu bè-kora wéro yi, á bò le Dónbeení yi, á le è sía mi bè-kora á à díá.» ⁴ Bñn lé bío wee zéení le le *Dónbeení ñi-cúa ɛɛero *Ezayii bío mu na ó o yánkaa túara mí vūahú yi ká wéro dñn:

«Ñii búii wee bío pónpón le dùure yi ká síi:

«Mi wíoka ho wǎhú ká a Ñúhúso o buen.

Mi muin ho wǎhú na o ò bè.

⁵ Hía léé bonconí à mi ti há.

Há búaa là há búe-záwa

à mi dà le há mání.

Há wána na kunka

à mi bíní téréen.

Há wá-záwa na kùarànkúaràn

à mi bíní wíoka.

⁶ Hón páahú so yi á 6a ñupua

na wi ho síi yi búenbúen

á à mi bío le Dónbeení wi à le kánínáa 6a.»†

⁷ A bío 6a zámáa là mí kuio wee lé buen o Zán mu cñn bèra a na o ò bátizé 6a, ó o wee bío na 6a yi: «Mi yí mɔn miten le, díhioni záwa yén! Le Dónbeení sí-clíle na yóo lua á mí so wee leéka le mi dà a fé miten níi yi le? Lé o yén bía mu nɔn mia? ⁸ Héyii! Mi wé wé há wára na se, hía wee zéení le mi khú mu bè-kora wéro yi á bò le Dónbeení yi. Mi yí bío mi yiwa le bío mi lé o *Abarahaamu mánmánía á bñn mí dòn wáa à yí dé. Le 1 bío mu na mia: Mi yí mɔn há huua na kà le? Hñn le Dónbeení yáa pá dà à yèrémá à wé là a Abarahaamu záwa. ⁹ A mi cén pa miten bío sese. Lé le dóorè hónhónía buan há vñnsia kúioró bío yi. Vñdɛɛ léé vñndɛɛ na yí máa ha há bia na sí, á dén ñ kúii á à sía à kúee mín wán á à cíi.»

¹⁰ A bía wi bñn búii túara a yi: «Áwa! A bío wa wáa ko wa wé lé mu yén coon?» ¹¹ A bío ká lé bío ó o bía nɔn 6a yi: «Hen ká yía bákáwá léé bío ñun ká a mɔn mí nínza búii na báká mia húúu, ó o ko ò o na ho búii wo yi. Ká yía bè-dínii wi ò o mún páaní sanku mu làa yía bè-dínii woon mia máa dí.»

¹² Ba *lànpo féwá búii mún buara a Zán mu cñn á wà buéé bátizé. A bán mún túara a yi: «Ñi-karánlo, lé mu yén á warén ɓèn ko wa wé?» ¹³ O o bía nɔn 6a yi: «Mi yí fé ho lànpo à yòo pon bío ho làndá zéení làa mia.»

¹⁴ A 6a dásiwá mún buara á buéé túara a yi làa bío á 6arén ɓèn ko 6a wé. O o bía nɔn 6a yi: «Mi wé yí híhúika 6a ñupua á fé wári, à mún yí báká ñupue woon yi le sáberé ñii wán, ká mi sáání lé dío à mi káña yi.»

(*Matiye 3.11-12; Maaki 1.7-8; Zán 1.24-28*)

¹⁵ Bñn búenbúen yi ká 6a ñupua kará dó mí sía wee lòoní bío le Dónbeení le mí ì wé. Ba mí ñi-kéní kéní wee leéka le ñúhú sí ó o Zán mu lé yía lé o *Krista.

¹⁶ Ká a máhá bía nɔn 6a yi: «Inén wee bátizé mia là mu ñumu, ɛɛ ká a búii na ɓèn pánká po 1nén á wi là ho món bò o buen. I yáa yí ko là a nakáa tɛnló húúu. Wón lé yía buéé bátizé mia là le Dónbeení Hácírí le ho dǎhú. ¹⁷ O buan mí véeró dɛɛ mí níi yi á buéé véeráa mí dínló. A hía lé ho dñn-poni o ò khuii á à kúee mí nání yi. Ká há ñáakáa hñn o ò cíi ho dǎhú na máa hí húúu yi.»

† 3:6 Mi loñ Ezayii vūahú 40.3-5

¹⁸ O Zān mún pá kún hía bía bíoní cèrèè làa bǔn bàn síi á nòn 6a nùpua yi á mún zéenia le Dónbeenì bín-tente bío làa ba.

*O Zān kàsó zoró bío
(Matiye 14.3-4; Maaki 6.17-18)*

¹⁹ Bǔn wee wé ká a *Heroode, yia wi ho Kalilee kǎhǔ jǔhǔ wán á fó mún kǎnle bàn hǎa Herodiade yan. O mún lá wee wé hǎ wén-kora lè mí síiwá á séenia bío ká. Bǔn búenbúen lè bío ó o Zān ná ó o vaá yú a á bía nòn wo yi le o lá yi ko ò o wé mu. ²⁰ O o yáá wíoka dó mu wán, ò o le 6a fé o Zān vaa pe jii ho kàsó yi.

*O Yeesu bátéè mù bío
(Matiye 3.13-17; Maaki 1.9-11)*

²¹ Bío 6a nùpua hía wee lé 6uen o Zān cǎn à 6uee bátízé, ó o Yeesu mún 6uara ó o Zān bátízera a. Bío o Zān bátízera a vó ó o Yeesu wee fio. Lé hón páahǔ so á ho wáayi jii héra ²² á le Dónbeenì Hácírí lá a háponi síi, á lion o wán. A mu tǎmu búí sǎ ná ho wáayi á bía: «Fó lé 1 Za na á ì bò 1 tàká wán, ù bío sí mìl.»

*O Yeesu nǎnkāni
(Matiye 1.1-17)*

²³ Pǎahǔ na ó o Yeesu hía wee 6úa mí tonló jǔhǔ yi ká a teró lúlúio wee yi ho 6óní làa píru síi. A bío 6a yánkaa wee leéka làa bǔn ó o hía lé o Zozεεfu za, ká a Zozεεfu mu bàn maá 6èn lé o Helii,

²⁴ ó o Helii bàn maá lé o Mataate,
ó o Mataate bàn maá lé o Levii,
ó o Levii bàn maá lé o Mēliki,
ó o Mēliki bàn maá lé o Zanayii,
ó o Zanayii bàn maá lé o Zozεεfu,

²⁵ ó o Zozεεfu bàn maá lé o Matatiasi,
ó o Matatiasi bàn maá lé o Amǎosi,
ó o Amǎosi bàn maá lé o Nahuumu,
ó o Nahuumu bàn maá lé o Hēsilií,
ó o Hēsilií bàn maá lé o Nakayii,

²⁶ ó o Nakayii bàn maá lé o Maate,
ó o Maate bàn maá lé o Matatiasi,
ó o Matatiasi bàn maá lé o Semεpεε,
ó o Semεpεε bàn maá lé o Zozεεki,
ó o Zozεεki bàn maá lé o Zodaa,

²⁷ ó o Zodaa bàn maá lé o Yuanan,
ó o Yuanan bàn maá lé o Erezaa,
ó o Erezaa bàn maá lé o Zorobabεεle,
ó o Zorobabεεle bàn maá lé o Salasiεle,
ó o Salasiεle bàn maá lé o Nerii,

²⁸ ó o Nerii bàn maá lé o Mēliki,
ó o Mēliki bàn maá lé o Adii,
ó o Adii bàn maá lé o Kosaamu,
ó o Kosaamu bàn maá lé o Elemadamu,
ó o Elemadamu bàn maá lé o Eεre,

²⁹ ó o Eεre bàn maá lé o Zozue,
ó o Zozue bàn maá lé o Eliyezεεre,
ó o Eliyezεεre bàn maá lé o Zoriimu,
ó o Zoriimu bàn maá lé o Mataate,
ó o Mataate bàn maá lé o Levii,

30 ó o Levii bân maá lé o Simiɔn,
 ó o Simiɔn bân maá lé o Zudaa,
 ó o Zudaa bân maá lé o Zozeɛfu,
 ó o Zozeɛfu bân maá lé o Zonaamu,
 ó o Zonaamu bân maá lé o Eliakiimu,
 31 ó o Eliakiimu bân maá lé o Meleyaa,
 ó o Meleyaa bân maá lé o Mɛnaa,
 ó o Mɛnaa bân maá lé o Matataa,
 ó o Matataa bân maá lé o Natân,
 ó o Natân bân maá lé o *Daviide,
 32 ó o *Daviide bân maá lé o Zesee,
 ó o Zesee bân maá lé o Obɛɛde,
 ó o Obɛɛde bân maá lé o Buaze,
 ó o Buaze bân maá lé o Sala,
 ó o Sala bân maá lé o Naasɔn,
 33 ó o Naasɔn bân maá lé o Aminadaabu,
 ó o Aminadaabu bân maá lé o Ademɛn,
 ó o Ademɛn bân maá lé o Aanii,
 ó o Aanii bân maá lé o Hɛsiron,
 ó o Hɛsiron bân maá lé o Farɛɛsi,
 ó o Farɛɛsi bân maá lé o *Zudaa,
 34 ó o Zudaa bân maá lé o *Zakoobu,
 ó o Zakoobu bân maá lé o *Izaaki,
 ó o Izaaki bân maá lé o *Abarahaamu,
 ó o Abarahaamu bân maá lé o Teraa,
 ó o Teraa bân maá lé o Nahoore,
 35 ó o Nahoore bân maá lé o Seruuki,
 ó o Seruuki bân maá lé o Arakoo,
 ó o Arakoo bân maá lé o Faleki,
 ó o Faleki bân maá lé o Ebɛɛre,
 ó o Ebɛɛre bân maá lé o Sala,
 36 ó o Sala bân maá lé o Kayinaamu,
 ó o Kayinaamu bân maá lé o Aafakisaade,
 ó o Aafakisaade bân maá lé o Sɛɛmu,
 ó o Sɛɛmu bân maá lé o Nɔwee,
 ó o Nɔwee bân maá lé o Lamɛɛki,
 37 ó o Lamɛɛki bân maá lé o Matuzala,
 ó o Matuzala bân maá lé o Enɔɔki,
 ó o Enɔɔki bân maá lé o Yarɛɛde,
 ó o Yarɛɛde bân maá lé o Maleleyɛɛle,
 ó o Maleleyɛɛle bân maá lé o Kayinaamu,
 38 ó o Kayinaamu bân maá lé o Enɔɔsi,
 ó o Enɔɔsi bân maá lé o Sɛɛte,
 ó o Sɛɛte bân maá lé o Adâma,
 ó o Adâma bân maá lé le Dónbeenĩ.

4

O Yeesu kúará lénlɔ bío (Matiye 4.1-11; Maaki 1.12-13)

1 Le Dónbeenĩ Hácírí pánká wí o Yeesu wán. O o wáa ló ho Zurudɛn yi lée wà, á le Dónbeenĩ Hácírí lɛɛnía wo vannáa le dùure yi. 2 A mu yú wizooní búará-ɲun ká a *Satáni wee khà a loŋ bín. Hón wizooní so yi búenbúen ó o yí dú bío húúu. Hã wizooní mu vaa véenii, á le híni dà a. 3 Bío ó o Satáni mɔn

mu kà, ó o bía n̄n wo yi: «Le huee na kà á fo yí m̄n le? Ká fo lé le Dónbeení Za bío bon kénkén, à ù bío le le huee na kà yèrèma wé ho d̄nló.» ⁴ O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Bíó kà lé bío túara le Dónbeení bióní v̄uahú yi: «D̄nló mí dòn yí máa na mukání n̄pue yi.»*»

⁵ B̄n m̄n ó o Satāni mu fó a yòoraraa le búee búí na d̄n wán á yòó d̄n ò o zéenia ho tá k̄na búenbúen làa wo le cúekúee wán, ⁶ ò o bía n̄n wo yi: «Í ì na ho p̄nká foñ á fo ò k̄rī h̄a j̄uhú wán, á à na h̄a n̄f̄orò lè h̄a semu na wi h̄a yi foñ, lé bío le Dónbeení n̄n h̄a mi. I dà a na h̄a yía á í s̄i vá yi. ⁷ Ká fo tà á líí f̄ará ù n̄nkó j̄úná wán à ù búaaanía mi, á h̄a bío ò s̄i foñ.» ⁸ O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Mu túara le Dónbeení bióní v̄uahú yi: «J̄ N̄uh̄so Dónbeení lé yía á ù ko à ù búaaaní à mún sá na or̄én mí dòn yi.»†»

⁹ B̄n m̄n ó o Satāni mu pá b̄nia fó a vannáa ho Zeruzalemu, á vaá yòó d̄nia wo le *Dónbeení z̄i-beení j̄ún-t̄lahú, ò o bía n̄n wo yi: «Ká fo lé le Dónbeení Za bío bon kénkén, à ù yén líi ho tá yi, ¹⁰ lé bío mu túara: «Le Dónbeení á a na le j̄ii mí wáayi tonkarowá yi le 6a pa ù bío sese.»

¹¹ A mu mún b̄nia túara: «Ba à c̄n fo á líí wíoka à b̄ara, b̄era a na ù zeñ yí túii làa huee búí.»‡»

¹² O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Mu mún túara lè Dónbeení bióní v̄uahú yi: «Yí v̄í v̄í yí kh̄uaa ù N̄uh̄so Dónbeení j̄ii yi har̄i lòn wizon-kéní.»§»

¹³ Bío ó o Satāni mu khà a làa bío búenbúen san ó o wà ò o día a, á pannáa p̄n-veere.

*O Yeesu b̄an k̄urú n̄wá p̄a a bío
(Matiye 4.12-17; Maaki 1.14-15)*

¹⁴ Bío á b̄n búenbúen wó kh̄ina, ó o Yeesu wá van ho Kalilee k̄h̄ú ká le Dónbeení Hácírí p̄nká wi o wán. O yèni ló ho Kalilee mu k̄h̄ú lórá búenbúen yi. ¹⁵ O f̄ú wee wé k̄arán 6a n̄pua 6a *zúífúwa k̄aránlò z̄ní yi. A 6a búenbúen b̄ènt̄n f̄ú wee wíoka a yèni.

(Matiye 13.53-58; Maaki 6.1-6)

¹⁶ B̄n m̄n ó o wá van ho Nazareete, hen na ó o d̄n yi. Ho *Sabaa zoñ ó o van 6a zúífúwa k̄aránlò z̄i làa bío ó o lá wee wé wéráa mu. Bío ó o le mí ì k̄arán le Dónbeení bióní v̄uahú, ó o líí h̄n̄n yòó d̄n, ¹⁷ á 6a lá le *Dónbeení j̄i-cúa f̄ero *Ezayii v̄uahú n̄n wo yi. O o fó ho b̄era á fò mún làa bío kà:

¹⁸ «O N̄uh̄so Hácírí á wi mi.

Lé bío ó o léra mi

le í vaa bío le b̄n-tente bío

à na bío lé 6a ní-khenia yi.

Le tonkaa mi

le í bío na 6a k̄asósa yi

le 6a à k̄rī mítén,

à í mún bío na 6a muuiwá yi

le 6a ȳlo á à b̄ini wé è mi.

A í na h̄a s̄aní-wia

b̄ia 6a wee beé lò yi.

¹⁹ A í mún bue le lúlúure na ó o N̄uh̄so s̄amu bío ò wé yi bío.»*

* 4:4 Mi lor̄ Lándá zéenílò v̄uahú (Deutéronome) 8.3 † 4:8 Mi lor̄ Lándá zéenílò v̄uahú (Deutéronome) 6.13 ‡ 4:11 Mi lor̄ Lení v̄uahú (Psaumes) 91.11-12 § 4:12 Mi lor̄ Lándá zéenílò v̄uahú (Deutéronome) 6.16 * 4:19 Mi lor̄ «Dónbeení s̄amu lúlúure: Dónbeení bióní v̄uahú bióní búí b̄an k̄urá v̄uahú yi.

²⁰ Bũn mɔ́n ó o bun ho v̄uahũ á khii nɔn ho kàránlɔ zii ton-sá yi ò o líí kará á wee zéeni há bíoní mu júná làa ba. A bíá wi le zii yi búenbúen fá mí ȳio o yi. ²¹ Bío ó o j̄ni zoó wee hen á bío ká lé bío ó o bíá nɔn 6a yi ho yahó: «Mí yí mɔn le? Le Dónbeení j̄i-cúa f̄ero bíoní na mí j̄á lé h̄n bío lan wee wé ho zuia.»

²² Bíá wee jí há bíoní mu búenbúen wee wíoka a yèni á mún wó coon há bío yi. Ba lá yí máa dé le h̄n bín-tentewá so na ká ó o dà wee bío. A 6a wee bío mín yi: «Yia ká k̄nání ȳínáí o Zoz̄efu ȳaró na wa búenbúen z̄ú lé wón wee bío há bíoní mu na ká.» ²³ O o Yeesu bíá nɔn 6a yi: «Mí t̄úíá sí, mí dà à wà le wahiire na ká á à na míi: «T̄ini 6̄anso w̄éé ūten ūten.» Lé bũn nɔn á mí ȳáá pá dà à bíni ì bíoráa bío ká á à na míi: «Bío á fo wó ho *Kap̄eyayuumu yi búenbúen á wa j̄á, á ū 6̄en wé mu 6̄an síi hen ká mín k̄urú lóhó yi le wa mí.»» ²⁴ O o Yeesu pá bíniá bíá: «Le 1 mí ho t̄úíá na mia: Le Dónbeení j̄i-cúa f̄ero na dà à yí le yèn-tente mín k̄urú lóhó yi, wón mía. ²⁵ Le 1 mí ho t̄úíá poni na mia: Le Dónbeení j̄i-cúa f̄ero *Elii páahũ, á ho v̄iohó h̄a đ̄n á yí máa t̄é á d̄n há l̄ulúio bío t̄in l̄é mí plina bío h̄ez̄in, á le h̄ini ló ho k̄hũ búenbúen yi. Bũn páahũ ká 6a maháawa mún boo o *Isiraȳele n̄ipomu t̄lahũ. ²⁶ Ká le Dónbeení mahá pá yí tonkaa o Elii 6a n̄i-kéní woon c̄s̄n, ká ȳínáí ho Sid̄on k̄hũ lóhó búí na 6a le Sar̄ep̄utaa maháa mí d̄on c̄s̄n.† ²⁷ Ba 6̄eréwá mún h̄a boo o Isiraȳele n̄ipomu t̄lahũ le Dónbeení j̄i-cúa f̄ero Elize páahũ, á 6a n̄i-kéní woon ó o búí s̄anía yí wan ká ȳínáí o Siirii n̄i Naaman mí d̄on.‡»

²⁸ H̄n bíoní so bío vaa véeni, à bũn à bíá wi le zii yi búenbúen h̄nɔn yòò đ̄n lé le sí-c̄filé. ²⁹ Lé bũn 6a đ̄enía w̄iira a wán, á vá lóráa lée líikaa lóráa ho lóhó m̄n, á vaa yòora le 6̄úee mu na ho lóhó son wán 6̄an j̄un-tlahũ le mí ì d̄on wo ò dé ho k̄hũ yi. ³⁰ O o đ̄ind̄in fó mít̄en 6a níni yi á lée wà ò o díá 6a.

O Yeesu w̄éra 6a v̄anv̄drowá (Maaki 1.21-28)

³¹ Bũn mɔ́n ó o wà van ho Kalilee lóhó, h̄a 6a le *Kap̄eyayuumu. Ká 6a *z̄úif̄uwa v̄unl̄o wizonle na 6a le *Sabaa đ̄n, ò o k̄arán 6a 6a k̄aránlɔ zii yi. ³² A bíá j̄á a bíoní wó coon làa s̄ob̄éé lé bío ó o bíoní p̄anká wi binbirí. ³³ Mu zon ò o n̄ii búí na ó o c̄ná wi yi á wi 6a k̄aránlɔ zii mu yi. A wón zoó bíá bío ká p̄ónp̄n: ³⁴ «Éee! Nazareete n̄ii Yeesu, lée webio á ū wà 6̄ueé cà wa c̄n hen? Fo buara wa ȳaró bío yi lée? Ba le 1 yí z̄ú fo le? Un̄é lé yia lé le Dónbeení n̄upue na le tonkaa.» ³⁵ O o Yeesu n̄amakaa wo yi: «Wé t̄éé, lé o n̄ii mu yi lòn bío!» O o c̄ná mu đ̄enía fó a dó ho tá yi 6a n̄upua na wi b̄in búenbúen t̄lahũ ò o ló a yi ká a mahá yí yú a yí 6̄ónia yi. ³⁶ A bíá kera b̄in na m̄on mu w̄eró bán búenbúen z̄nkaa kará conc̄aan. Cúa-yen, á 6a ȳer̄emáa wee bío mín yi: «Pátí! D̄io ká lé le bíoní ȳén síi ká? O n̄upue mu wee na le j̄ni 6a c̄náwa yi l̄é ho p̄anká, á 6a máa đ̄an kán wo ká 6a đ̄ení wé bío ó o le 6a wé.» ³⁷ O o Yeesu yèni đ̄enía ló há lórá na b̄amakaa b̄in búenbúen yi.

(Matiye 8.14-17; Maaki 1.29-34)

³⁸ Bío ó o zoó ló ho k̄aránlɔ zii, ó o t̄er̄enna van o Sim̄on zii. O vaa đ̄enii á bũn 6a wee bío làa wo le o Sim̄on 6̄an h̄io h̄a le t̄en̄í wee z̄éé. A 6a flora a le o w̄é wo. ³⁹ O o vaa zon á líí l̄unl̄urá a j̄uhũ yi ò o bíá le le t̄en̄í lé o yi, á le đ̄enía ló. Mí lahó yi ó o h̄nɔn nɔn ho đ̄nló 6a yi.

† 4:26 Mi loñ Bá-záwa nín-yání v̄uahũ (1 Rois) 17.9 ‡ 4:27 Mi loñ Bá-záwa cúa-jun n̄ii v̄uahũ (2 Rois) 5.1-14

⁴⁰ Bïo le wii líí zôn, ^S á bïa búenbúen na 6a vánvárowà lè mí sííwà wi cón á guan 6a 6uararàa. O o bò mí níni 6a nì-kéní kéní wán á 6a wan. ⁴¹ Ba nùpua cèrèe na 6a cínáwa wi yi á 6a wee lé yi ká 6a a bío pánpón: «Únén lé yía lé le Dónbeení Za.» Ká a Yeesu wón mahá wee zá làa ba le 6a yi bío. Lé bío 6arén mí bèere yáá zú mu le o lé *Yia le Dónbeení mən léra.

O Yeesu wee bue le Dónbeení bin-tente
(Maaki 1.35-39)

⁴² Bún 6àn tá lée tən yĩnbii búirri, ó o Yeesu hĩnən khèra ló van le lùe 6úí na a nùpue mía yi, á vaá kará mí dòn. Bïo 6a nùpua sína yí mən wo, á 6a wee cànká a. Bïo 6a vaá yú a, á 6a wáa yí wi á 6a bĩní díá ò o khèn làa ba. ⁴³ O o Yeesu bía nən 6a yi: «Ó, o! I mún ko à ï va hã lóra na ká yi á vaa bue le *Dónbeení bēni bin-tente bĩn, lé bío á bún lé bío le Dónbeení tonkaa mí bío yi.» ⁴⁴ O o hĩnən wá, á vaá wee bue le bĩn-tente 6a *zúífùwa kàránlò zĩní yi ho *Zudee kshú yi.

5

O Yeesu von mí nin-yáni nĩ-kennia
(Matiye 4.18-22; Maaki 1.16-20)

¹ Wizonle 6úí ká a Yeesu wi ho Zenezareete* vū-beeni jii á 6a zāamāa kńía yi wee jàa mín, lé bío 6a wi 6a jí le Dónbeení bioní, ó o mən hã wonna bío jùn ká hã dĩn mín nĩsāa mu jumu jii. ² Ba ce-pawà na zon hã 6uararàa búenbúen ló lée dĩn wee sēe mí zùánwà. ³ Hã wonna mu 6àn dà-kéní lé o Simən te ho, á hón lé hĩa ó o Yeesu flora zón, ò o bía nən wo yi le o jàa zo mu jumu yi cĩnú, bũn món ó o líí kará ò o wee kàrán 6a zāamāa na dĩn bĩn.

⁴ Pāahú na ó o bía vò yi, ó o khii wee bío là a Simən: «Wáa vá zo mu jumu na boo yi, á únén lè mí ninzàwa na páanía wee sá à yénní mí zùánwà kúee mu jumu yi à mi wliika 6a cewa.» ⁵ O o Simən bía làa wo: «Éee! Unén! Lorí! Wa púia mu jumu yi cáana à wa yí fò hārì ceza. Ee ká ũ bioní jii wán, á ï yénní hã á à kúee.» ⁶ A 6a yénnía hã kúaa mu jumu yi á hã líí vūn 6a cewa cèrèe, lée cĩnú ká hã zùánwà hūni lá à fáa. ⁷ A 6a von mí ninzàwa ce-pawà na wi ho won-veere yi le 6a 6uee séeni mí. A bán 6uara 6uee séenia 6a á hã wonna mí bío jùn sú lè 6a cewa fúaa hã wi hã líí lí mu jumu yi.

⁸ Bïo ó o Simən Piere mən mu ká sii, ó o líí 6úrá a Yeesu tá ò o bía nən wo yi: «Búí! Nuhúso, í yáá bènĩn lá yí ko à ï suará foñ lé bío á ï lé o bè-kora wéro.» ⁹ O Simən wee bío ká sii lé bío 6a ce-kuii na 6a vūn ká bío zánía wo dàkhĩna, orén làa bía páanía wi ho woohú yi làa wo. ¹⁰ Hārì o Zebedee nūwá Zaaki làa Zán na mún lé 6a ce-pawà, bán mún zána lé 6a bío sii. O o Yeesu bía nən o Simən mu yi: «Áyí! Yí zón dēe woon. Lii hĩní. A lá ho zuia jii wán, á 6a nùpua lé bía fo wé è yí á à 6ua á 6uennáa í cón.» ¹¹ Bũn món á 6a vá mí wonna 6uee dĩnia mu jumu jii, á 6a kúará mí bío búenbúen bĩn, á 6a bò là a Yeesu wá.

O Yeesu wéera a 6ùeré nĩ
(Matiye 8.2-4; Maaki 1.40-45)

¹² Wizonle 6úí ká a Yeesu wi ho lóhó 6úí yi, ó o fò mín là a *6ùeré nĩ 6úí. Bïo ó o mən o Yeesu ó o dēenia líí 6úrá à yahó á 6uure 6ó ho tá yi. O o flora a yi ká: «Nuhúso! Fo dà à wéé mi ká fo tà.» ¹³ O o Yeesu líí bò mi nĩi o wán ò o bía nən wo yi: «Í tá mu, wáa wa.» Mí lahó yi ó o nĩi dēenia wan. ¹⁴ Bũn món ó o

^S 4:40 Mí lorí Maaki vūahú 1.32 * 5:1 Ho Zenezareete vū-beeni yēni, ho Kalilee vū-beeni lé ho Tiberiade vū-beeni búenbúen lé ho vūhú dà-kéní 6a wee ve ká.

Yeesu henía bío kà làa sòobéé nòn wo yi: «Bíò wo foñ á ù yí bíò le nùpue jí. Ká ù mǎhá vaa zéeni úten lè le *Dónbeení yankaro. A ù mún wé mu hámu bío na ó o *Moyiize bò le 6a wé wé mu dǎní yi á 6a búenbúen zúrú ká ù wan bío bon.»

¹⁵ Ká bǔn yí hò bíò 6a wiokaa wee bíò o Yeesu bíò há làa búenbúen yi. A 6a nùpua cèrèe wee vá kúee mín wán à jínáa o bíoní à mún 6ua mí vǎnvárowà lè mí síwà à 6uennáa ó cón le o wéé. ¹⁶ Ká a Yeesu wón mǎhá wee wé wé ká a lén mí dòn vaa fio le lùe búí na wan búírín yi ká a bíní buen.

O Yeesu wééra a mùamúa
(Matiye 9.1-8; Maaki 2.1-2)

¹⁷ Wizonle búí ò o Yeesu wee kǎrán 6a nùpua. Mu nànzòn ká 6a *Farizléwa lè ho *lǎndá bíò zéenílowa wi bín á kará bó a yi. Ba ló ho Kalilee lè ho *Zudee lórá cèrèe yi. Ba búí yáá pá ló ho Zeruzaléemu lóhó yi. O Nùhúso Dónbeení pǎnká na wi o Yeesu yi lé hía nòn ó o wee wééráa 6a vǎnvárowà. ¹⁸ Yío 6ueé tí, à nùpua búí sò mí mùamúa luaráa ká a wi mí dǎmu dèe wán. Bíò 6a 6ueé dǎn á 6a wi 6a zo le zlí yi làa wó à zoó bàrá a Yeesu yahó. ¹⁹ A 6a wó fúuu san lé bíò 6a nùpua boo dà. A 6a díá 6a yòora làa wó le zlí mu lòho, á yòó kara ho sǎn-kéní à 6a can há hūni o mùamúa mu dǎmu dèe yi á liinía làa wó líí bàrá a Yeesu yahó bíá wi bín búenbúen tǎahú. ²⁰ Bíò ó o Yeesu mǎn bíò 6a dóráa mí sía wo yi, ó o bíá nòn o mùamúa yi: «Wán bǎnlo, ù bè-kora séra díá.»

²¹ Bíò ó o bíá bǔn ká á ho lǎndá bíò zéenílowa lè 6a Farizléwa á wee bíò mí yiwa: «O nùpue mu léee wéé á wee mǎní mítén lè le Dónbeení ká síi? Lé wéé dà a sén mu bè-kora á à díá ká yínón le Dónbeení mí dòn.» ²² Ká a Yeesu mǎhá zúna 6a yilera ó o bíá nòn 6a yi: «Lée webio nòn á há yilera na ká síi wiráa mia? ²³ Lé mu yén bíoró wayi? Lé à bíò le o bè-kora séra díá léee táá lé à bíò le o híní varáka? ²⁴ Ká í mǎhá wí á mí zúrú le o *Nùpue Za yí ho pǎnká ho tá wán à sǎnnáa mu bè-kora díá.» O o wáa bíá bíò ká nòn o mùamúa yi: «Le í bíò mu na foñ, líi híní, lá ù dǎmu dèe á ù khí6o.» ²⁵ O o níi mu dèeníá hínnòn yóó dǎn bǔn wán 6a búenbúen yío yi á líí lá mí dǎmu dèe ò o wee búaaní le Dónbeení ká a wà jón mí zlí. ²⁶ A 6a búenbúen wó coon mu bíò yi. A 6a zǎna à 6a pá wee khòoní le Dónbeení ká síi: «Wa bènǎn mǎn yéréké bè-bárakáwa zúia.»

O Yeesu von o Levii le o bè mí yi
(Matiye 9.9-13; Maaki 2.13-17)

²⁷ Bǔn mǎn ó o Yeesu ló léee wá. O vaá wee khíí ó o mǎn o lǎnpó fé búí na 6a le Levii ká a kará mí tonló lùe yi. O o bíá nòn wo yi: «Híní bè míí.» ²⁸ O o Levii dèeníá hínnòn díá mí tonló lè mí bíò búenbúen, ò o bò a Yeesu yi.

²⁹ O Levii sá ho dǎnló o Yeesu bíò yi, ò o von wo mí zlí. O mún von 6a nùpua búí 6a 6ueé páanía kará wee dí. Ba cèrèe lé 6a ninzáwa *lǎnpó féwá. ³⁰ A bíò 6a Farizléwa lè ho lǎndá bíò zéenílowa na bíò sá 6a yi mǎn mu á 6a wee khí mí kíó yi. A 6a túara a Yeesu ní-kenínia yi: «Lée webio nòn á mí pá tá wee dí ká mí ì ju lè 6a lǎnpó féwá lè 6a ní-kora na ká?» ³¹ O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Héyíi! Mínén! Nùpua na lò hereka so wee wé cá tǎni 6ànso dǎní le? Bùeé, 6a vǎnvárowà lé bíá wee wé cá a dǎní. ³² Inén yí 6uara bíá wee leéka le mí téréna bíò yi dé. Bíá zú le mí lé 6a bè-kora wérowà lé bíá á í 6uara bíò yi, bèra a na à 6a khí mu bè-kora wéro yi.»

O Yeesu bíá le jii líró bíò
(Matiye 9.14-17; Maaki 2.18-22)

³³ Bɔn mɔn á 6a nɔpua búí tɔara a Yeesu yi: «O Zán nĩ-keninia wee wé lí mí jini à mún wé mí floró, á 6a Farizɛwa nĩ-keninia mún wee wé ká síi. A ɔnén nɔpua bán 6èn wee dí ká 6a a ju léé webio?» ³⁴ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mi yí mɔn le: Páahú na 6a nɔpua wi mu yaamu sánú díró yi là a há-fla bán báa á 6a so dà à bío le 6a lí mí jini le? ³⁵ Ho páahú búí khií dá ó o há-fla bán báa 6a a lén 6a tlahú, bɔn ká 6a mahá wé è lí mí jini.»

³⁶ O o mún bɔnía wà le wáhiire na kà nɔn 6a yi: «Nɔpue na a lá mí báká finle á à kúii bío búí á à la lè mí báká kɔnle na lèera wón mía. Lé bío ká a wó mu, á ho dà-finle á à yáa. A bío lan mún yi mún máa wii mún. ³⁷ Làa bɔn síi, nɔpue máa kúee *dívén fla sɔmàni-kɛa yi. Lé bío ká a kúaa ho bɔn ká ho hía wee za, á há à nàma, á ho dívén á à kúia, á há sɔmàniwa mún n yáa. ³⁸ Ho dívén fla ko ho kúee há sɔmàni-fla yi. ³⁹ A nɔpue mún máa día dívén kɛa ká a máa ju dívén fla. Lé bío á 6a wee bío le ho dívén kɛa lé hía sí.»

6

O Yeesu zéenia ho Sabaa bío lè 6a nɔpua

(Matiye 12.1-8; Maaki 2.23-28)

¹ Mu wó ká a Yeesu wee káa há mana búí yi ho *vúrló wizonle na 6a le Sabaa zoñ, ó o nĩ-keninia wee báará zoo khé ho dɔnló léé pùká là. ² A 6a *Farizɛwa búí mɔn mu á 6a wee bío làa ba: «Léé webio nɔn mí wee wéráa bío ká? Wa làndá hò mu.» ³ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Bíó ó o *Daviide yánkaa wó ká arén lè mí nɔpua á le hɔni dà á mi dɔn yi kàrána yi mɔn le? ⁴ Orén mɔn zon le Dónbeení zii á zoó lá le Dónbeení hámu búurú á là, ó o ɔuan ho búí léé nɔn bía làa wó bò mún yi. Ká a juñ lá yi ko ò o wé mu, lé bío le *Dónbeení yankarowà mí dòn lé bán wee wé là ho.» ⁵ O o tɔn pá bɔnía bía nɔn 6a yi: «O *Nɔpue Za lé yía á ho Sabaa bío wi níi yi.»

(Matiye 12.9-14; Maaki 3.1-6)

⁶ Ho Sabaa mu búí zoñ ó o Yeesu van ho kàránló zii yi á vaá zoó wee kàrán 6a nɔpua. Mu zoñ à nĩ búí wi bɔn á nín-tɔáni bàhó húrún. ⁷ A ho *làndá bío zéenílowa lè 6a Farizɛwa bò mí yío o Yeesu wán le mí ì loñ ká a pá à wéé nɔpue ho Sabaa zoñ, lé bɔn 6a à dɔn wán á à yíráa wo ò kooní yi. ⁸ O o Yeesu zúna 6a yilera ò o pá bía nɔn o nĩ na bàhó húrún yi: «Lii hɔní vá buéé léé dɔn hen ká 6a nɔpua yahó le 6a mi fo.» O o nĩ líi hɔnɔn á vá buéé léé dɔn. ⁹ O o Yeesu bía làa ba: «Le í tùa mia làa bío búí: Lé mu yén ó o nɔpue ko ò o wé ho Sabaa zoñ? Léé bè-tente léé, táá léé bè-kohó? Lé ho káni a nɔpue léé, táá lé ho búé o?» ¹⁰ O o Yeesu lora 6a búenbúen yi khií fò ò o bía nɔn o nĩ yi: «Hóoní ù bàhó.» O o nĩ hóonía ho á ho dèenía wan. ¹¹ A ho làndá bío zéenílowa lè 6a Farizɛwa sía cá mu yi làa sòobé, á 6a wee wáani mún yi: «Léé webio á wa yáá à wé á à yíráa wo ò fi níi yi coon?»

O Yeesu hueekaa mí tonkarowà píru jun

(Matiye 10.1-4; Maaki 3.13-19)

¹² Wizonle búí ó o Yeesu hɔnɔn le mí yòó wé mí floró le bútee wán, ó o yòó fióra le Dónbeení yi bɔn fúuu cáana. ¹³ Bío ho tá tɔn, ó o von mí nĩ-keninia kúaa mún wán, á hueekaa 6a píru jun 6a tlahú á có yèni làa tonkarowà. Hía ká lé 6a yènnáa:

¹⁴ O Simɔn na ó o có yèni làa Piere,
o Andere na lé o Simɔn mu bán za,
o Zaaki là a Zán, o Filiipu là a Baatelemii,

¹⁵ o Matiye là a Toma, o Alifee za Zaaki,

o Simōn na lé 6a Zeloote^a * kuure nùpua nǐ-kéní,
 16 o Zaaki za Zudaa,
 là a Zudaa Isikariote na khií dé o Yeesu o zúkúsa níi yi.

*O Yeesu kàrdanna 6a nùpua á wéera 6a búí
 (Matiye 4.23-25; Maaki 3.7-11)*

17 Bún mǎn, ó o Yeesu bíníá bò lé mí nǐ-kenínia lion ho tá pèerú yi hen na ó o mǎn-bèwa cèrèè dǐn yi. Ba minka zámáa mún wi bín. Ba ló 6a *zuífùwa kǎhú kùaràa búenbúen yi, ho Zeruzalæmu lóhó, lé ho Tiire lé ho Sidōn lóra na wi mu yámú jumu jii ló-zàwa yi. 18 Ba búenbúen wà buee jí a Yeesu cǎn á mún ñ cànka ò o wéé 6a véena. Bía 6a cínáwa wee beé lò wee yí mítén. 19 Ba nùpua búenbúen wee cànka á 6a yí o túii yi, lé bío le Dónbeení pánká na wi o yí á wee lé lée wéé 6a nùpua búenbúen.

(Matiye 5.1-12)

20 O o Yeesu wáa yòó lora mí nǐ-kenínia yi ò o bía:
 «Minén na lé 6a nǐ-khenia, mi júná sí,

lé bío le Dónbeení béeñí á mi níni wi yi!

21 Minén na le híni wee búe ho zuia, mi júná sí,

lé bío á bío mi wee ca á mi ì yí á mu jii ì sí!

Minén na wee wá ho zuia, mi júná sí

lé bío mi khií dǐ há konsíni!

22 «Ká 6a nùpua khií jina mia, á pá mia, á wee là mia, á wee yáa mi yèni o *Nùpue Za bío yi, se mi júná sí. 23 Mi zámaka á wé coronka lé bío le Dónbeení búíá beení pan mia ho wáayi mu bío yi. Mu bon, lé ká síi á barén bàn úaawa mún yánkaa beéararàa le *Dónbeení jì-cúa færowà lò.

24 Èe ká minén náfóró bǎnsowá á ho yéréké khií sá yi,

lé bío á mu bío búenbúen mí yú wó,

á bío máa bíní máa bè mu wán máa na mia.

25 Minén na wee dí búubaa ho zuia á ho yéréké khií sá yi,

lé bío á bío cèrèè híni khií tè mia.

Minén na wee dǐ há konsíni ho zuia á ho yéréké khií sá yi,

lé bío mí bío khií wé ho yahó sèró lé le wéé.

26 Minén na 6a nùpua wee wíoka yèni á ho yéréké khií sá yi,

lé bío á lé ká síi á bàn úaawa mún yánkaa wó làa bía fù le mí lé le Dónbeení jì-cúa færowà ká mu jǎñ yí bon.

*Wa ko wa wé wé mu bè-tentewà làa bía yi wa wen
 (Matiye 5.38-48)*

27 «Àwa, minén na wáa dǐn wee jí 1 cǎn búenbúen lé minén á ì wee bío bío ká a na yi:

Mi wañ mi zúkúsa.

Bía jina mia á mi wé mu bè-tentewà na yi.

28 Bía wee dánkání mia

á mi wé dúgua yi.

Bía wee yáa mi yèni

á mi wé fio na yi.

29 Hàrí ká a búí dó ù sáahó yi,

á ù yèrémá hla so dá a yí.

Ká a búí fó ù kánbun,

á ù mún díá le o fé ù báká.

* 6:15 Mi loñ Matiye vūahť 10.4

30 Yia flora bïo ù cón,
ù na mu wo yi.
Yia lá ù bïo,
à ù díá le o 6ua.

31 Bïo mi wi à 6a nî-vio wé na mia,
à mi wé mu 6àn síi à na 6a yi.

32 Ká bia wa mia lé bán mí dòn á mi wa, á mi wee leéka le mi so pá à bíní ì yí bïo mu món le? Hàrí 6a bè-kora wérowà mún wa bia wa 6a. 33 Ká bia wee wé mu bè-tentewà na mia lé bán mí dòn mi wee wé mu 6àn síi na yi, á mi wee leéka le mi so pá à bíní ì yí bïo mu món le? Hàrí 6a bè-kora wérowà mún wee wé bún. 34 Ká bia khií dàní mu á à wí mia, lé bán mí dòn á mi wee ke lè mí bïo, á mi wee leéka le mi so pá à bíní ì yí bïo mu món le? Hàrí 6a bè-kora wérowà mún wee ke mín biowa làa mín làa bún síi à paráa mu khií wíló. 35 É ká minén yí wé bún. Mi warí mi zúkúsa, mi wé wé mu bè-tente na 6a yi. Ká núpue kon ù bïo, ù yí dé ù sli mu khií bíní wíló yi. Lé bún ñ na ká mi ì wé le Dónbeení na wi mu bïo 6úen6úen jùhú wán zàwa, lé bïo á 6a bè-yízúnlowà lè 6a nî-súmáa á le wee wé mu bè-tentewà na yi. 36 Mi zúr le hii wé ró làa bïo á mín Maá Dónbeení zúnáa le hii wé ró bïo síi.

Mi wé yí cítí núpue
(Matiye 7.1-5)

37 «Mi wé yí cítí núpue, á le Dónbeení mún máa cítí mia. Mi yí siíní núpue jùhú, á le Dónbeení mún máa siíní mí júná. Mi wé sén díá na mín yi, á le Dónbeení mún wé è sén ñ díá á à na mia. 38 Mi wé há mu bïo, á le Dónbeení mún wé è há mia. Mu bïo na le Dónbeení á à há làa mia á à wé bïo na à kúee mí dèe yi á à didíi fúaa ká mu sú cáa púuu. Lé bïo le wíló dèe na mi wee mònzá lè mu bïo, lé dén 6àn síi á le Dónbeení á à mònzá lè mí bïo á à na mia.»

39 O bíní wà le wáhiire na kà: «Muii so dà a tè mí ninza muíi búini wán le? Bùéé. Lé bïo ká 6a vaá dñn ho kshú á 6a mí núwá jún á à páaní ì zo ho. 40 Nî-keníni na po yia wee kení a wón mia. Núpue léee núpue na kenía dñn ó o dà à wé làa yia kenía wo bïo síi. 41 Léee webio non á le zóore na wi ù yere yi á fo yí zú bïo, à le zàn-dèe na wi mi ninza yere yi á fo màhá man wee zéení? 42 Fo dà a wé kaka à bïo le mi ninza díá le ù lén le zàn-dèe na wi o yere yi, ká le zóore na wi únén yere yi á fo yí zú bïo le? Yí mon úten na le! Le zóore na wi á ù yere yi lé díó á ù ko à ù lén vé, á ù yio màhá à mi wéréwéré á à dàn ñ lénáa le zàn-dèe na wi mi ninza yere yi.

Le vñdèe lè mi bia wáhiire
(Matiye 7.16-20; 12.33-35)

43 «Vñdèe na se máa wé ha bia na yí se, á le vñdèe na yí se mún máa wé ha bia na se. 44 Mu bon, le vñdèe bia lé hñn 6a wee wé bè yi à zúrñáa le síi. Lunkúnsòró máa wé fáa 6ódíohó wán. A jia mún máa wé khé kíkahó wán. 45 O núpue na se wón wee wé bïo há bín-tentewà lè bïo á bïo wi o síi yi se. Ká yia yí se wón wee wé bïo há bín-kora, lé bïo á bïo wi o sli yi yí se. O núpue bïo na wi o síi yi, lé bún wee wé lé là a jii.

Há zñí bïo jún wáhiire
(Matiye 7.24-27)

46 «Mi wee ve mi le «Núhúso! Núhúso!» à mi màhá yí máa wé bïo á ì wee bïo na mia á mu jùhú so wi le? 47 Mi ñn le ì zéení a núpue na wee 6uen ì cón, à jí ì bioní, à mún bè há yi bïo ó o bïo 6onnáa mín làa mia. 48 O bïo 6onmín làa núpue 6úi na le mí ì so mí zii ó o náana ho tá á líi 6ó le huee yi a màhá bò yi fáraráa le jùhú. Há vi-beera téré pàahú á mu jún-beení 6ueé dèkío le à le

pá ðín. Le yí tò lé bío le ñúhú fàrá se. ⁴⁹ Εε κά γία wee ñí í bióní ò o yí máa bè há yi, wón bǎnsò bío bonmín làa nùpue búí na fàrá mí zlí ñúhú ho tá káamáa yí á son. Bío ho vi-beení tò á mu ñun-beení buara buée bó le yi, á le ðèníá tò púpè.»

7

Ba dásíwá ñúhúso ton-sá weéro bío (Matiye 8.5-13; Zán 4.46-54)

¹ Bío ó o Yeesu bía hǎn bióní so búenbúen á nǎn ba zǎamáa yi wó, ó o wa van ho *Kapεεnyuumu. ² Mu pǎahú ká ho *Oroomu dásíwá ñúhúso búí wi bín á ton-sá ñí-kéní na ó o bèntín wa làa sòobée á lò yí here díá mu húmú ñíí wán. ³ Bío ba dásíwá ñúhúso mu ñá a Yeesu bío, ó o tonkaa ba *zúífúwa ñí-kía nùwá yen búí le ba vaa fio wo le o buee weé mí ton-sá. ⁴ A bán wà van o Yeesu cǎn á vaá wee bónbóní a ká ba à bío làa wo: «O ñí mu na tonkaa wen bèntín ko le ù séení, ⁵ lé bío ó o wa wa ñipomu. Orén lé yía léra mí ñí yí á séeníá wen á sonnáa wa káranló zii.» ⁶ O o Yeesu ðèníá bò làa ba á ba wà. Bío ba vaá sùaráa o ñí mu zlí á bǎn ò o tǎn tonkaa mín bǎnlowà le ba léé bío na a yi: «Ñúhúso, yí seé úten í bio yi. Ú buenló í zii yi léé bío na á í yí koráa. ⁷ Lé bǎn bío yi á í yí heníanáa í síí á yí buara ù cǎn íten. Na le ñíí á í ton-sá pa à wa. ⁸ Inén í beere ñúnása wi á í wee bè bióní yi. A inén mún wi ba búí ñúhú wán, á bán mún wee ñí í cǎn. Í le yía va hen à wón va bín, í le o búí buen ò o ðèní buen. Í le í ton-sá wé bío na, ò o ðèní wé mu mí lahó yi.» ⁹ Bío ó o Yeesu ñá hǎn bióní so, ó o wó coon o ñí mu bío yi, ó o yèrémáa khíi bía le ba zǎamáa na bò a yi: «Le í bío na mia: O *Isirayεεle ñipomu búenbúen yi á í ðín yí fò mín làa nùpue na slidéro mii yú yía ká yi.» ¹⁰ A ba dásíwá ñúhúso bǎn bǎnlowà bínía khííbon á vaá yú ò o ton-sá mu wan.

O Yeesu vèenia o Naḡεε maháa za

¹¹ Bǎn món ó o Yeesu wà wee va ho lóhó búí na ba le Naḡεε. O o ñí-kenínia le ba zǎamá-kúii bò làa wo. ¹² Bío ó o vaá ðǎn ho lóhó ñíí, ó o fò mín làa nùpua búí à ba guan mí ñí-hío wà vaá nùu. Yía húrun léé maháa búí te mí za kéní. Ho lóhó nùpua cèrèε ló á bò là a háa mu. ¹³ Bío ó o ñúhúso mǎn o háa mu ó o màkárí buan wo yi. O o bía làa wo: «Háa mu, yí yáa ù yilera.» ¹⁴ O o wà vaá bó ba yi á lá mí ñí bò le kháare wán á bía guan o ñí-hío ðín. O o Yeesu bía: «Yáronza, líi híní, lé mí bía mu.» ¹⁵ O o ðènía líi hínon yóò kará wee bío. O o Yeesu hóonía wo yóò dó bǎn nu ñí yi. ¹⁶ A bía wi bín búenbúen zána á ba wee khóoní le Dónbeení ká síi: «Yía ká mahá lé le *Dónbeení ñí-cúa fεero binbirí á wa yú. Le Dónbeení ló buara á wà buée fení mí ñipomu.» ¹⁷ O Yeesu bío na ó o wó ká ðèníá ñá ba *zúífúwa kǎhú búenbúen yi á dà khíi zon hía làa ba bó mín yi mún.

O Yeesu zéenia mí buenló ñúhú nǎn o Zán Batiisi yi (Matiye 11.2-6)

¹⁸ O Zán Batiisi ñí-kenínia vaá bía bío wó búenbúen á nǎn wo yi. Bǎn món ó o von ba nùwá ñun búí ba tǎahú ¹⁹ á tonkaa le ba vaa túa o Yeesu yi: «Unén lé yía á wa ñá bío le fo ko ù buen léé, tàá wa pá ko à wa lòoní ñí-veere?» ²⁰ A bán wà vaá yú a Yeesu á bía nǎn wo yi: «O Zán Batiisi tonkaa wen ù cǎn le wa buee túa foñ le lé fo lé yía ko ù buen léé, tàá wà pa ñí-veere?» ²¹ A mu wáa wó se à ba buée ðǎn ò o lan wee weé ba nùpua cèrèε na mu vǎmú le mí sííwà tò. O

mún wee ɲa 6a cɪnáwa lén bía 6a wi yi, á mún wee hén 6a muiiwá yío à há mi wéréwéré. ²² Bún wéró món, ó o máhá yèrémáa wee bío là a Zán tonkarowá: «Mi lén vaa zéení bío mí mɔn làa bío mí ɲá à na a Zán yi: Lé 6a muiiwá yío wee mi, á 6a mùamúawá hɪnɔn wee varáka, 6a bùeréwá wan, 6a bekewá ɲikɔnna wee ɲí mu bío, 6a nì-hía wee vèe, á le bín-tente wee bue na 6a nì-khenia yi.» ²³ Yia yí pá 1 bío ká a tà mu yi se wón 6anso ɲúhú sí.»

*O Yeesu wee bío o Zán Batiisi bío
(Matiye 11.7-11)*

²⁴ Bío ó o Zán tonkarowá bɪnía wá, ó o Yeesu wáa wee bío o Zán mu bío lè 6a zámáa ká síi: «Lée webio á mi van vaá lora le dùure yi? Lé ho konkohó na ho pinpiró wee hée vɪnvá lée? Bùeé. ²⁵ A lée webio mi vaá lora? Lée nùpue búii na sɪa hònbònòn le? Hón sí-senì 6ansowá so lé 6a páamá-beera zíní á 6a wi yi. ²⁶ A lé o yén mi van bío yi? Lé le *Dónbeenì ɲi-cúa fεero lée? Ká mu lé wón se mi túiá sí. O yáá pá po wón, le 1 bío mu na mia. ²⁷ Orén lé yía le Dónbeenì fèra bía bío mí vɔnna yi: «1 ì tonka 1 tonkaro o ò dí ù yahó á buée wioka ù wòhú.»[†] ²⁸ Le 1 bío mu na mia: Ba nùpua na ho dímíɲá yi búenbúen á yía ɲúhú wi po a Zán wón mia. Eε ká le *Dónbeenì béenì zàwa mɔn-dí máhá pá po a.

(Matiye 11.16-19)

²⁹ «Ba nùpua búenbúen, hàrì ho *lànpo féwá á hía wee buee ɲí a Zán cɔn. A 6a tà zúrɪna le le Dónbeenì bío bon á 6a wee buen o cɔn ò o bátizé 6a. ³⁰ Ká 6a *Farizɛwa lè ho *làndá bío zéenílowa bán yí tà bio le Dónbeenì le mí ì wé è na 6a yi, á 6a 6èn mún pá à Zán *bátéè mù bío.»³¹ O o Yeesu bɪnía bía: «Ho zuia nùpua na ká á ì dá à tèè lè 6a yén? Lé 6a yén á 6a bío 6onnáa mín? ³² Ba ka lè 6a háyúwá na lée kará 6a nùpua fémínló lahó yi, á wee háaní na mí ninzàwa na zoó le 6onfónii yi ká:

Wa búá há sɪa san,
á mi le mi máa lée yo.
Wa bó le yèni,
á mi le mi máa wá.

³³ Bío ó o Zán Batiisi 6uara á yí máa dí dɪn-poni, á mún yí máa ɲu *dívén, á mi le o cɪná wi o yi. ³⁴ A bío ó o *Nùpue Za 6èn 6uara wee dí, á mún wee ɲu ho dívén á mi mún yí tà bún, á mi wee bío bío ká: «Mi lorí! O ɲii na ká yí máa wé bío búii ká mu yínɔrì dɪnló díró làa ɲa-ɲunló. O lè 6a *lànpo féwá lè 6a bè-kora wérowá 6àn bɔnlo.»³⁵ Eε ká bía búenbúen na mu bè-zúrɪminì wi yi bío bon, bán wé è wé mu bè-zúrɪminì mu 6àn wará.»

*O bá-fé na bè-kora séra día bío
(Matiye 26.1-13; Zán 12.1-8)*

³⁶ Wizonle búii ó o Farizɛe búii von o Yeesu le o buee dí mí zii. O o Yeesu van á 6a vaá khónkaa dùmaka[‡] wee dí. ³⁷ Hón páahú so yi ò o háa búii na á ho lóhó nùpua búenbúen zú bá-fénló bío á ɲá bío ó o Yeesu wi o ɲii mu zii, ó o 6uan mí dɛe búii na yáwá here na sú lè ho ɲiló na sámu sí á 6uararáa bín. ³⁸ Bío ó o buée zon, ó o bánbáa khii hùerá a Yeesu mɔn ò o wee wá, ó o yèn-caa wee lii o Yeesu mu zenì wán. O o ɲún-vání lé dío ó o wee bɪnì suuka làa há, bún mɔn ó o wee bɪnì yèè há ká a kúee ho ɲiló mu há wán.

* 7:22 Mi lorí Ezayii vùahú 35.5; 61.1 † 7:27 Mi lorí Malasii vùahú 3.1 ‡ 7:36 O Yeesu páahú ká 6a zúífúwa le mí ì dí, á 6a khón daráka kɪnì ho dɪnló yi díráa.

³⁹ A bío ó o Farizíe na ó o wi zli á mɔn mu, ó o wee bío mi yi: «Yia kà cén lá lée Dónbeení jì-cúa fεero kénkén, ó o lá a zūrì o hãa mu na wee lanlãka a zení léenii, là a bè-wénia.» ⁴⁰ O o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Simɔn, ɪ ì bío bío búí á à na foñ.» O o Simɔn le: «Núhũso, bío.»

⁴¹ O o bíá làa wo: «Nùpua nùwã jɔn hãa kon nãfóró bãnsò búí wárí. O ní-kéní lée wén-hãani khíá-hòndù, ò o ní-kéní na so lée wén-hãani búará-jɔn làa píurú. ⁴² Bío á yia ɓa kon le cón zù à ɓa yí dà le máa wí, ó o ɓó ɓa mí nùwã jɔn kení. Awa! Ba nùwã jɔn mu tlahú, á ù wee leéka le lé o yén ñ warí o nù mu á à porí mí ninza.» ⁴³ O o Simɔn bíá: «Ì wee leéka le lé yia ó o díá le kee na búaa nɔn yi.» O o Yeesu le: «Ù bío bon, fo mà ho túiá.»

⁴⁴ O o yèrémãa khíi sãnsãa o hãa mu ò o wee bío là a Simɔn: «Fo yí mɔn le: ɪ ɓueé zon hen coon à ù yí le ɓa ɓua mu jɔmu ɓuee sɛɛ le ɪ zení, ò o hãa na kã wón wã siinia hã á bñiã sùukaa lè mí jɔn-vãní. ⁴⁵ Bío á ɪ ɓueé dɔn ù zli, á ù yí hñɔn yí wiira mí á yí yɛra ní, ò orén lè mí ɓuee zoró hen á ɪ zení lé hón ó o wiira lè ho yɛró. ⁴⁶ Fo mún yí kúaa jiló ɪ jùhú wán á yí dórãa ho cùkú mi, ò orén wón lé ho jiló na sãmu sɪ ó o kúaa ɪ zení wán. ⁴⁷ Lé bñn nɔn à ɪ ì bío mu á à na foñ: Bío ó o hãa mu ɓa séra bè-kora cèrɛɛ díá lé bñn nɔn ó o waminí wárá boorãa. Èɛ kã yia bè-kora na séra díá ka cínú, wón waminí wárá na o ò zéní à bèñ ñ keñ cínú.»

⁴⁸ Bñn mɔn ó o Yeesu bíá nɔn o hãa yi: «Ù bè-kora séra díá.» ⁴⁹ A bíá làa wo páania wee dí wee bío mí yiwa: «O nùpue mu lée wée á wee hení mí sli à bío le mu bè-kora séra díá?» ⁵⁰ O o Yeesu bíá nɔn o hãa yi: «Fo wãa yú ho hɛérã, hñi lén, ù sliidéro mi á fenía fo.»

8

Ba hãawa na fù wee bè là a Yeesu

¹ Bñn mɔn ó o Yeesu hñnɔn tò hã ló-beera lè hã ló-zãwa yi á wee bue le *Dónbeení bɛɛnì bín-tente. Bíá bò làa wó lé o ní-kenínia píurú jɔn, ² lè ɓa hãawa nùwã yɛn búí, bíá ó o jɔn ɓa cínãwa léra yi á mún weéra vɛɛna. Ba lé o Mari na ɓa wee ve làa Makadala* Mari, yia ó o jɔn ɓa cínãwa búaa hɛjɔn léra yi, ³ là a Kuza na ó o *Heroode bārã mí zli tonni jùhú wán ɓàn hãa Zaana, là a Suzaana. Hãawa cèrɛɛ mún hãa wi bñn á sɛenia ɓarén á fù wee wé lén mí nii bío à sɛení là a Yeesu lè mí ní-kenínia.

O Yeesu wà o ñrò wãhiire á bñta zéenia kúarã (Matiye 13.1-9; Maaki 4.1-9)

⁴ Ba nùpua hãa wee léka hã lórã yi guen o Yeesu cón. Bío ɓa kñnia wo yi boo, ó o wà le wãhiire na kã nɔn ɓa yi: ⁵ «Nii búí hãa ló van mí mɔhú yi, á wà vaá dé mí bè-dã. Bío ó o vaá wee dé mu á mu búí lée lion ho wãhú wán, á ɓa wã-bɛwa yonkaa, à mu búí á ɓa jãnzãwa bèñ sèekaa vã. ⁶ Mu búí lion hã huua yi hen na le tñi yí boo yi, á mu ló kã mu dɛɛniã bñiã hon, lé bío á ho hñlò mía bñ. ⁷ Mu búí bñn lion hen na hã kíkara bia hɛra yi, á mu ló á yòò zon mñ yi làa hã, á hñn ɓa mu. ⁸ Mu búí bñn lion ho tá na se yi, á mu ló á yòò dɔn á han mí bia, á hã lè mí dà-kéní kéní á yú hã bia khímãni khímãni.» Bñn mɔn ó o pá bñiã bíá bío kã nɔn ɓa yi: «Yia wee jí bío, à wón jí bío bia sese.»

(Matiye 13.10-13; Maaki 4.10-12)

§ 7:46 Le nii yɛró, hã zení sɛɛró lè ho jiló kúeéro ho jùhú wán, bñn ɓuénɓuén lé bío á ɓa zúifúwa fù wee wé à dérãa ho cùkú mí ní-hãni yi. * 8:2 Makadala: Lé ho lóhó búí na wi ho Kalilee vù-beeni nii lè le wii tɛenii.

⁹ O o Yeesu nĩ-kenĩnia tũara a yi: «Le wãhiire mu kũará lé mu yén?» ¹⁰ O o bía nɔn 6a yi: «Le Dónbeenĩ bɛɛnĩ bĩo na ó o nũpue yí zũ kũará á le wee zéeni á ceé na minén mi dòn yi. Ká 6a nũpua na ká wee jí mu lòn wãhio kãamãa, lé bũn nɔn á 6a lé 6a nũpua na yio wi ká há yí máa mi, á mún wee jí mu bĩo ká 6a yí máa zũn mu kũará.†

(Matiye 13.18-23; Maaki 4.13-20)

¹¹ «Le wãhiire mu kũará lé bĩo kà: Mu bè-dà lé le Dónbeenĩ bionĩ. ¹² Bĩo lion ho wãhũ wán lé 6a nũpua na ká 6a jí le Dónbeenĩ bionĩ á 6a máa yí tà le yi, ká a *Satãni dɛɛnĩ bánbá 6uee lén le 6a yiwa yi, á mún ti 6a kãniló wãhũ. ¹³ Bĩo lion há huua na le tĩnĩ yí boo yi lé 6a nũpua na ká 6a jí le Dónbeenĩ bionĩ á 6a tà le yi, á zãmaka le bĩo yi, ká ho kũará lénló yú 6a pãahũ na yi, á 6a dɛɛnĩ lé lè mí mɔn, lé bĩo á le bionĩ mu yí wĩira 6a sese. ¹⁴ Bĩo lion há kíkara yi lé bĩa wee jí le Dónbeenĩ bionĩ ká 6a jũn-sèrò, lè ho dĩmĩná nãfòrò, lè ho bãn símu á wee hè le à le máa dãn ha há bĩa na dɔn. ¹⁵ Bĩo 6ɛn lion ho tá na se yi lé bĩa wee jí le Dónbeenĩ bionĩ á 6ua le lè le sli na se, dĩo pũaara día. Ba yí máa bĩnĩ lé lè mí mɔn. Bũn lé bĩo nɔn á 6a wee harãa há bĩa na se.

Le fĩntãni wãhiire

(Maaki 4.21-25)

¹⁶ «Nũpue na á dé le fĩntãni mí zii á à bĩnĩ ì lá le dɛɛ bũi á à pe yi, tàá ká a dó le vó o ò lá le zoó b̄ará mí kàtà tá wón mĩa. Ba wé dé le b̄ará hen na le ko le b̄ará yi, á bĩa wee zo le zii wé mi. ¹⁷ Mu bè-sãnkani na mu khoomu khii máa lé wán bũn mĩa. Hàrĩ bĩo kũará yí zũn búenbúen bĩo khii bĩo yi le wizon-kénĩ. ¹⁸ A mi cén wé jí bĩo wee bĩo na mĩa sese, lé bĩo á yia bĩo wi á 6a à bĩnĩ ì na mu búu wo yi á à bè mu wán. Ká yĩa dɛɛ búu mĩa, á hàrĩ mu bè-za bĩo na ó o wee leéka le mu wi mí cón á 6a pa à fé.»

O Yeesu b̄an nu lè b̄an z̄awa b̄io

(Matiye 12.46-50; Maaki 3.31-35)

¹⁹ O Yeesu b̄an nu lè b̄an z̄awa 6uara a cón à 6a màhá yí dà máa zoó 6úe o yi, lé bĩo 6a nũpua boo dà. ²⁰ O o búu bĩa mu nɔn wo yi: «Mín nu lè mín z̄awa wi 6a mi ù wán, 6a lée d̄in ho khũuhũ pan fo.» ²¹ O o Yeesu bĩa nɔn bĩa wi b̄in búenbúen yi: «Bĩa wee jí le Dónbeenĩ bionĩ á bè le yi, bán lé wán nu lè wán z̄awa.»

O Yeesu d̄ĩnĩa ho pinpiró

(Matiye 8.23-27; Maaki 4.35-41)

²² Wizonle búu, ó o Yeesu zon ho woohũ lè mí nĩ-kenĩnia, ò o bía nɔn 6a yi: «Mi wa khi lè ho vũ-beeni mɔn.» A 6a dɛɛnĩa zoó wá mu jumu yi bũn wán. ²³ Bĩo 6a vá zon yú, á ho pinpi-beeni hĩnɔn wee wá lè mí pánkã ho vũ-beeni wán, á mu jumu wee yãnbɔn zo ho woohũ, lɔnbĩo á ho yóó wee sí lè mu jumu. Bũn búenbúen wee wé ká a Yeesu wón mu dãmu 6ó. ²⁴ O o nĩ-kenĩnia vaá wee síni a ká 6a à bĩo bĩo kà: «Nũhũso! Nũhũso! Wa à hí.» Bĩo ó o sína, ó o líf hĩnɔn á nãmakaa ho pinpiró lè mu jumu na wee yãnbónka yi á mu búenbúen d̄in wó tétété. ²⁵ O o Yeesu bĩa lãa ba: «Mi sía déró mi wãa wi wen?» A 6a búenbúen z̄onkaa d̄in concãan, á wee bĩo mín yi: «Pãa! O nũpue mu lè o yén síi ká? Hàrĩ ho pinpiró lè mu jumu ó o bíarãa, á mu pá b̄o à bionĩ yi.»

O Yeesu wɛɛra a nĩ na 6a c̄ndwa wi yi

(Matiye 8.28-34; Maaki 5.1-20)

† 8:10 Mĩ loĩ Eziyĩi vũahũ 6.9.

²⁶ A 6a khii d5n ho Zerasaa k5h5, h5a s5ns5a m5n l5 ho Kalilee k5h5. ²⁷ B5o 6 o Yeesu l6 ho wooh5 yi lii le m5 i d5n, 5 b5n ho l6h6 na 6a wi yi n5pue 65i na 6a 65n5wa wi yi 5a wee s5 a yah6. O wee var5 m5 b5r5 m5ana. O m5n yi m5a da z5i yi, l5 6a n5-h5ia n5un5i 6 o wee da yi. ²⁸⁻²⁹ P5nna 65r5e k5 6a 65n5wa mu h5n6n o w5n, 5 6a s5 sa ca a n5ni l5 a zen5 l5 h5 z5akuar5w5 6 o y5 d5n yi va l5e. K5 a m5h5 wee kh6o h5 65en65en k5ia, 5 6a 65n5wa na wi o yi 5a a d5 h5 mana yi. O o Yeesu n5n le 5ii 6a 65n5wa na wi o yi le 6a l5. L5 b5n n5n 6 o miini l5 a Yeesu mu, 6 o lii 65r5 a t5 6 o wee b5o b5o k5 p5np5n: «D5nbeen5 na wi mu b5o 65en65en 55h5 w5n Za Yeesu, l5ee web5o 5 5 lon l5a m5? S5b5r5, i wee yanka fo, yi y5a i b5o.» ³⁰ B5n m5n 6 o Yeesu t5ara a n5i mu yi: «5 y5ni 6a le we?» O o b5a: «5 y5ni 6a le Z5am5a.» L5 b5o 6a 65n5wa na wi o yi 5a boo d5. ³¹ A b5n l5 b5a wee yanka a Yeesu le o y5 5a m5 vaa k5ee 6a 65n5wa k5h5 na n5yil6 5ii m5a yi.† ³² Mu wee w5 5 n5nb5e-6ooh5 65i y66 wee d5 le 65ee yi. A 6a 65n5wa mu yankaa o Yeesu le o s5b5r5 6 o na ho w5h5 m5 yi, 5 m5 vaa y66 zo b5n yi. O o n5n mu w5h5 6a yi. ³³ L5 b5n w5n 6a 65n5wa mu l6 a n5i mu yi 5 vaa zon 6a n5nb5een5 yi. A 6a 65en65en y66 l5wa le 65ee w5n 5 k5enkaa lii zon ho v5-been5 yi 5 h5run.

³⁴ B5o 5 b5a l5 wee pa 6a m5n b5o w6 k5, 5 6a l5wa va5 b5a mu n5n b5a wi m5 manaw5 yi, 5 b5a mu n5n b5a wi ho l6h6 yi. ³⁵ A 6a n5pua l6 le m5 6ue6 lo5 b5o w6. B5o 6a 6ue6 d5n o Yeesu, 5 6a m5n o n5i mu na 6a 65n5wa l5 wi yi, 6 o w6 a n5-tente 5 z5 m5 s5a kar5 a Yeesu t5. A 6a z5na. ³⁶ A b5a mu w6 y5o yi wee b5o b5o 6 o n5i mu w6 w6 wann5a l5a ba. ³⁷ Ho Zerasaa k5h5 n5pomu yi 5 y5a yi z5na mu b5o mu w5n m5a, f5aa 6a wee yanka a Yeesu le o s5b5r5 6 o l5n d5a m5. O o Yeesu w5 vaa zon ho wooh5 le m5 i b5n5 i l5n 5 va hen na 6 o l6 yi. ³⁸ 6 o n5i na y5 m5ten 6a 65n5wa n5i yi yankaa wo le o d5a le m5 b5 l5a wo. O o Yeesu p5 6 o b5a n5n wo yi: ³⁹ «L5n va m5n z5i 5 vaa b5o b5o 65en65en na le D5nbeen5 w6 n5n fo5 5 na 6a n5pua yi.» O o n5i mu b5n5a w5 5 vaa wee y5ny5n5 b5o 65en65en na 6 o Yeesu w6 n5n wo yi ho l6h6 65en65en yi.

*O Zayirusi h5nl6 l5 a h5a b5i we6r6 b5o
(Matiye 9.18-26; Maaki 5.21-43)*

⁴⁰ B5o 6 o Yeesu b5n5a khii d5n hen na 6 o l6 yi 6uarar5a, 6 o khii y5 6a n5pua 65r5e 5 6a wee z5maka a b5n5 buenl6 b5o yi. Ba 65en65en l5 wee l6on5 a. ⁴¹ H5n p5ah5 so yi 5 b5n 6 o n5i 65i na l5 6a *z5uf5wa k5ranl6 z5i ya-d5 na y5ni 6a le Zayirusi 6ue6 d5n, 5 6ue6 lii 65r5 a Yeesu t5 6 o wee yanka a le o b5 l5a m5 va m5 z5i, ⁴² l5 b5o 6 o h5nl6 ya-k5n5 na 6 o y5 5a wee h5. O l5l55io w5a l5a wee yi ho p5r5 5un s5i. B5o 6 o Yeesu b6 l5a wo w5 a va a z5i, 5 6a m5nka n5pua 6ura b6 a yi.

⁴³ H5a b5i wi 6a t5ah5 5 wee m5 m5 seer6 f5ee 5 d5n h5 l5l55io p5r5 5un 5 ho m5a f5. O n5i b5o y5ara le t5ni b5nsow5 65r5e 65n k5 b5n 65en65en m5h5 yi d5r5na a yi we6ra. ⁴⁴ B5o 6 o v5 zo6 66 a Yeesu yi, 6 o zo6 t5aa o d5-z5n5i 5i-k5n5 yi l5 a m5n. O o seer6 d5en5a d5n b5n w5n. ⁴⁵ O o Yeesu d5n 6 o t5ara: «L5 o y5n t5aa m5?» A b5a 66 a yi 65en65en 5 y5a le m5 yi t5aa wo yi, 5 y5a le m5 yi t5aa wo yi. O o Piere l5 y5a b5a l5a wo: «f5ee! N5h5so! Fo yi m5n b5o 6a n5pua 6urar5a fo5 5a wee 55aa m5n le?» ⁴⁶ O o Yeesu le: «5 m5n mu, k5 a 65i m5h5 p5 t5aa m5. L5 b5o 5 i z5na mu le p5nk5 b5i l6 m5.»

⁴⁷ B5o 6 o h5a mu m5n 6 o z5na a b5o 6 o w5 6uara k5 a wee z5ka 5 6ue6 lii 65r5 a Yeesu t5, 6 o z5en5a b5o n5n 6 o t5aan5a wo yi, l5a b5o 6 o w6 w6

† 8:31 Ba z5uf5wa 65n 5a ho k5h5 na n5yil6 5ii m5a mu l5 6a 65n5wa k5s6 l5e.

wannáa mí lahó yi bíá wi bíñ búenbúen yahó. ⁴⁸ O o Yeesu bíá nòn wo yi: «Wàn hínló, bío fo dó ũ sli mií, lé búñ wééra fo. Wáa lén, vaa yí héerá.»

⁴⁹ Bío ó o Yeesu wee bío ó o jii yáá yí tò, à búñ ò o tonkaro búí ló a Zayiruusi zii á jñn o món bueé dñn á bueé wee bío làa wo: «Ū hínló wáa húrun. Wáa yí séé o nĩ-káranlo.» ⁵⁰ Bío ó o Yeesu jná mu, ó o bíá nòn o Zayiruusi yi: «Yí titika, dé ũ sli mií, á ũ hínló á à wa.» ⁵¹ Bío ó a vaá dñn, ó o le bíá ká dñn ho khúhú, ò o Piere là a Zán là a Zaaki là a hínzó-za bân maá lé bân nu lé bân ó o fó zonnáa le zii yi. ⁵² Ba núpua búenbúen wee wá kúaará a hínzó-za mu bío yi. O o Yeesu bíá: «Mi yí wá bío. O hínzó-za mu yí húrun, o léé yía na duma.» ⁵³ A ó núpua wee zúanka a yí lé bío ó a zú kénkén le o húrun. ⁵⁴ O o Yeesu lii fú a nii yi, ò o von wo pñpñ: «Ī hínló, lii híní.» ⁵⁵ O o vèera á dènia líí híñn. O o Yeesu bíá le ó a na mu bío wo yi le o dí. ⁵⁶ A bân nùwá can dñn coon mu bío yi. Ká a Yeesu máhá henía mu nòn ó a yi le ó a yí bío bío wó ká le núpue jní.

9

O Yeesu tonkaa mí nĩ-kenínia píru jñn (Matiye 10.5-9, 11-14; Maaki 6.7-13)

¹ O Yeesu von mí nĩ-kenínia píru jñn á nòn ho dárílo le le jii ó a yi, à ó a wé kíkánáa ó a cínawa yi á mún wééráa mu vámú le mí sílwa. ² O tonkaa ó a le ó a vaa bue le *Dónbeení béeení bío á mún wéé ó a vánvárowá. ³ Bío ká le bío ó o henía nòn ó a yi: «Mi yí ó a hári dèé à láráa ho wáñ. O búí yí ó a búñ-za, táá puure, táá bē-díni. Mi yáá pá yí ó a wári. O búí yí ó a báká búí à séení hía ó o zá. ⁴ Mi wé vaá làara núpue na wán, à wón zii lé dío mi kéení yi fúaa mí léro ho lóhó mu yi. ⁵ Mi wé vaá zón lóhó na yi, ká bíá wi ho yi pá mí bío, ká mí wee lé ho yi, à mí púaa mí zení khúnkhúní kúia bíñ.* A búñ ñ zéení làa bân le ó a wó khon.» ⁶ A ó a bèn wá dén jii so wán á vaá wee héé bue le Dónbeení bíñ-tente, á mún wee wéé ó a vánvárowá há lórá le mí dà-kéní kéní yi.

O Heroode háctri yáara a Yeesu bío yi (Matiye 14.1-2; Maaki 6.14-16)

⁷ Bún biowa so na wee wé ká búenbúen ó o *Heroode na ó a bára ho káñhú jñhú wán jná á mu lúnkaa o yilera, lé bío ó a búí wee bío le le ó a Zán Batiisi vèera. ⁸ Ba búí bèn le le ó o *Elii bíni ó a guara. Ba búí yáá bèn wee bío le mu le le *Dónbeení jñ-cúa fèerowá na yáania nĩ-kéní le yía vèera. ⁹ Ká a Heroode wón wee bío mí yi: «O Zán á ínén ĩ bèere nòn le jii á ó a kúio jñhú. O o nii mu na bèn wee wé búñ bē-beera so na à ĩ jná bío léé wée coon?» O o wáa wee cá ò o mi a Yeesu wán konloon.

O Yeesu díinia ó a núpua na po muaaseé hònu (Matiye 14.13-21; Maaki 6.30-44; Zán 6.1-15)

¹⁰ Bío ó o Yeesu tonkarowá bíni ó a bueé dñn á bío ó a wó búenbúen á ó a lá fèera nòn wo yi. Bún món ó o fó barén mí dòn á ó a khéra van le ho lóhó búí na ó a le Betesayidaa cón. ¹¹ A bío ó a zámáa zúna mu, á ó a bō a món. O o Yeesu mñn ó a ó o yèrémáa sá ó a yahó, á wee bío le Dónbeení béeení bío na ó a yi. A bíá wee cá le lòn-hebúee ó o mún wééra. ¹² Bío ó o nĩ-kenínia píru jñn mñn à le wii wee tē, á ó a vā bueé ó a yi à ó a bíá làa wo: «Bíó na ó a zámáa yi le ó a lén va há ló-záwa le há manawá na súaráa hen à vaa làa, à mún yí mu bío dí. Lé bío á hen na wa wi yi á lóhó yí súaráa yi, dèe woon mía hen.» ¹³ O o Yeesu bíá nòn ó a yi: «Minén miten na mu bē-díni ó a yi.» A ó a bíá nòn wo yi: «Búurú

* 9:5 Mi loñ Matiye vūahú 10.14

bi-zàwa bío hònú làa cezàwa bùaa òun mí dòn lé bǔn wi wa cǔn hen, tàà fo le wa lén vaá yà ho ðǐnló à buée na 6a nǐ-kúii na ká yi le?» ¹⁴ Lé bío á 6a báawa na wi bǐn mí dòn mu zoñ á à yí ho muaaseé hònú síi. O o Yeesu bíá nòn mí nǐ-kenínia yi: «Mí sanká 6a nǔpua le 6a keeni lé mí kuio ho búará-òun làa píru píru píru wán.» ¹⁵ A 6a hǐnòn sankaa 6a á 6a búenbúen karáka. ¹⁶ O o Yeesu wáa fó ho búuru bío hònú lé 6a cezàwa bùaa òun mu á guan ò o hóónia mí yahó yòó dá ho wáayi, ò o dó le Dónbeení bǎrákà mu bío yi. Bǔn món ó o cèekaa mu nòn mí nǐ-kenínia yi le 6a dá lé 6a zǎamáa. ¹⁷ A 6a búenbúen dú sù, á bío ká á 6a khuíira á mu sú há sǎkwá píru òun.

O Piere le o Yeesu lé o Krista
(Matiye 16.13-21; Maaki 8.27-31)

¹⁸ Wizonle búii, ó o Yeesu khèra vaá wee fio, ò o nǐ-kenínia wi bǐn, ó o tùara 6a yi: «Ba nǔpua wee bío webio í dǎní yi?» ¹⁹ A 6a bíá: «Ba búii le fo lé o Zǎn Batiisi, 6a búii le fo lé o Elii. Ba búii bán bèn le fo lé le Dónbeení òi-cúa fèerowà na yáania nǐ-kení búii na vèera.» ²⁰ O o Yeesu bǐnia tùara 6a yi: «Ká minén cǔn á mí le í léé wée?» O o Piere bíá: «Fo lé o *Krista na le Dónbeení tonkaa.» ²¹ O o bíá bío ká hení nòn 6a yi: «Mí yí ví ví bío mu le nǔpue jí dé.» ²² O o pǎ bǐnia bíá nòn 6a yi: «O *Nǔpue Za ko ò o lò be. Ba nǐ-ká, lé le *Dónbeení yankarowà òunása, lé ho *lándá bío zéenílowa á à pí a. Ba à na a 6a á búe, ká há wizoní tǐn zoñ ó ò vèe.»

O Yeesu wee bè yi kaka
(Matiye 16.24-26; Maaki 8.34-9.1)

²³ Bǔn món ó o yèrémáa wee bío làa bíá wi bǐn búenbúen: «Yia wi ò o bè mií, á 6ánsó khí mí kùrú síi bío wéro yi, ká a wé lá mí *kùrúwá pí† lé há wizoní búenbúen, á bèráa mií. ²⁴ O nǔpue na wi ò o kǎní mí mukǎní, wón á à vǐní le. Ká yia máhá tà le mí í vǐní le ínén bío yi, wón á à kǎní le. ²⁵ O nǔpue lá yú ho ðǐmǐná bío búenbúen ò o khon le mukǎní binbirí yi, tàà o bío yáara búenbúen, se lé ho cǔnú yén á 6ánsó yú? ²⁶ Yia wee nǐyi ínén lé í bíoní bío yi, ó o Nǔpue Za 6èn mún khíi nǐyi 6ánsó bío yi ká a khíi bǐnia 6uara lé mí cùkú beení, là a Maá Dónbeení lé mí wáayi tonkarowà cùkú beení yi. ²⁷ Le í mí ho túúá na mia: Bíá wi hen tǎhú, á 6a búii wi yi á máa hí ká 6a yí mǎn le *Dónbeení bèni.»

O Yeesu miníkaa le búee wán
(Matiye 17.1-8; Maaki 9.2-8)

²⁸ Bío á bǔn búenbúen bíá khíina, wizoní bío hètín bǔn món ó o fó a Piere là a Zǎn, là a Zaaki á yòoraráa le búee wán á wá yòó fio. ²⁹ Páahú na ó o wee fio yi, ó o yahó ðǐndǐn miníkaa, á sí-zǐnia mún yèrémáa wee òuníika kúíakúíá. ³⁰⁻³¹ Yio buée tí à nǔpua nǔwá òun búii ðǐn là a Yeesu ho wáayi cùkú beení yi á wee tà há láakáwá làa wo. *Ba lé o Mòyiize là a *Elii.† Há láakáwá na 6a wee tà lé o Yeesu bío na ó o ò va ho Zeruzaleemu á vaá hí á à tǐráa ho tonló na ó o 6uara bío yi òun. ³² Bǔn búenbúen wee wé ká a Piere lé mí nǐnzàwa dǔma kákáká. Bío 6a sína á 6a mǎn o Yeesu cùkú beení lé 6a nǔpua nǔwá òun na pǎania ðǐn làa wo. ³³ Páahú na á 6a nǔpua mu le mí í lén, ó o Piere wáa yí zú bío ò o bío, ó o bíá nòn o Yeesu yi: «Núhúso, mu wó se á wa wi hen. Wá à tá há búkú-zàwa bío tǐn: Unén dà-kení, o Mòyiize dà-kení, o Elii dà-kení.» ³⁴ Páahú na ó o wee bío yi, á le dùndúure búii yòó ló líi pon 6a yi. Bío ó o nǐ-kenínia mǎn

† 9:23 Mi loñ Matiye vǎahú 10.38 † 9:30-31 O Mòyiize bío wee zéení ho Lándá bío o Isirayeele nǐpomu cǔn. Ká a Elii bío bǔn wee zéení le Dónbeení bíoní tǎníló bío. O Yeesu lé yia 6èn buée tǐra mu mí cúa-òun òun.

bún, á 6a zána. ³⁵ A mu támu búí sá wee jí le dùndúure mu yi: «Yia kà lé 1 za na á ì m̀n léra. Mi wé jí a c̀n.» ³⁶ Bún támu so bío vaa véenì, á 6a le mí ì loí ò o Yeesu òn mí dòn. A lá bún jii wán á 6arén ó o búí yí bía bío 6a m̀n yí ǹn ǹpue yi hùúu.

*O Yeesu wéera a háyónza na ó o c̀nà wi yi
(Matiye 17.14-18; Maaki 9.14-27)*

³⁷ Mu bàn tá na lée t̀n ká 6a ló le búee wán wee lii, á 6a zámáa lée sá a Yeesu yahó. ³⁸ Ba ǹ-kuúí mu t̀ahú á ǹí búí òn òn ò o wáamaa yi: «Ǹ- káranlo! I wee yanka fo, loí 1 za bío yahó yi; lé orén mí dòn lé yia á ì ton kánaa yi. ³⁹ C̀nà búí wi o yi, á wee òn òn fé wo dé, ò o wé wáama ká a táara, á jinsá-khùankhúá wé lé. Mu wee wé h̀nì o wán túntún. Hen ká mu h̀nì o yi á mu bío le mí ì khí ká a díá sùrèn lòn ǹ- h́io. ⁴⁰ A ù ǹ-kenínia á ì yáá fèra yú á yankaa le 6a na a lén wo yi, ká 6a màhá yí dàrina mu.» ⁴¹ O o Yeesu bía: «Mi zuia ǹpua b̀nt̀n yí máa dé mi s̀a le Dónbeenì yi bío bon, á mi mún yí máa jí hàrí d̀e. Mi wee leéka le 1 k̀enì làa mia á wé è káran mia fúuu le?» Bún m̀n ó o mún bía là a ǹí: «Bua ù za mu á ù buen le 1 loí.» ⁴² Bío ó o háyónza vá wá búee sùará a yí, ó o c̀nà mu t̀n fó a dó ho tá yí ó o lii wee dá k̀èk̀è. O o Yeesu k̀káa o c̀nà mu yi le o lé, ò o wéera a yàrónza ǹn bàn máa yi. ⁴³ A bía wi b̀n búenbúen can òn le Dónbeenì na dá mu bío búenbúen pànká na 6a m̀n bío yi.

*O Yeesu wee bío mí húmú le mí vèeró bio
(Matiye 17.22-23; Maaki 9.30-32)*

Bío 6a le mí ǹ-kení kénì òn wee loí mu bè-beera na ó o Yeesu wó ká, ó o yèrémáa wee bío le mí ǹ-kenínia: ⁴⁴ «Há bionì na á ì ì bío ò na mia á mí jí á 6ua mi yiwa: O *Ǹpue Za á 6a á dé 6a ǹpua ǹí yi.» ⁴⁵ Le bionì mu ó o ǹ-kenínia yí jí ǹh̀t̀ sese, le kúará á tun 6a yi, lé bún ǹn á 6a yí z̀ le bàn ya-tente, á 6a mún hézána mu bini tuaró làa wo.

*Lée wée po bía ká?
(Matiye 18.1-5; Maaki 9.33-37)*

⁴⁶ O Yeesu ǹ-kenínia wee wáanì mún yi á à z̀rnáa yia po 6a búenbúen. ⁴⁷ Bío ó o Yeesu z̀na 6a yilera, ó o vaá fó a háyónza búí búee bàrá mí nisánì ⁴⁸ ò o wee bío làa ba: «Ǹpue lée ǹpue na búan o háyónza na ká sese ìnén bío yi, se lé ìnén á bànso mún buan sese. A yia búan mi se, se wón mún búan yia tonkaa Mi sese. Lé bío á yia bío ǹh̀t̀ mia mi búenbúen t̀ahú wón lé yia po minén na ká.»

*Yia yí máa fi làa mia se wón sá mi jii
(Maaki 9.38-40)*

⁴⁹ O o Zán lá le bionì ò o bía: «Ǹh̀t̀so, wa m̀n o ǹí búí ò o wee na 6a c̀nàwa le ù yèni, á wa lá wi wa h̀e o, lé bío ó o mía wa kuure yi.» ⁵⁰ O o Yeesu bía bío ká ǹn 6a yi: «Mi yí h̀e o, lé bío á yia yí máa fi làa mia se wón làa mia lée dà-kénì.»

Ho Samarii lóhó búí ǹpua yí tà a Yeesu bío

⁵¹ Bío ó o Yeesu léro ho òm̀nà yí p̀ahú wá búee sùará, ó o h́a mí s̀i ò o le mí wáa á lén á à va ho Zeruzalèmu. ⁵² O o fèra tonkaa 6a ǹpua á 6a dú a yahó. A 6a wá vaá zon ho *Samarii lóhó búí yi le mí zoó wíoka le lùe á à ká làa wo. ⁵³ A ho lóhó mu ǹpua pá le o máa làa mí wán, lé bío ó o véenì yahó sá ho Zeruzalèmu. ⁵⁴ Bío ó o Zaaki là a Zán m̀n mu ká, á 6a bía ǹn o Yeesu yi:

«Núhúso, fo le wa bío le ho dshú lé ho wáayi à lii cíí 6a búe nùhú le?» § 55 O o Yeesu yèrèmaa khíi zá làa ba. * 56 Bún món á 6a wà van ló-veere.

*Yia le mí ì bè o Yeesu bío
(Matiye 8.19-22)*

57 Páahú na á 6a wí ho wshú wán, ó o nni búii vaá ló gueé wee bío là a Yeesu: «Ī ì bè foñ á à varáa há lùà búenbúen na á ù wee va yi.» 58 O o Yeesu bíà nòn wo yi: «Ba cawanwá yú há kána wee zo, á 6a jínzáwa mún yú há lèna. Ká a *Núpue Za wón máhá yí yú ho lahó na ó o dà à vùri yi.»

59 O o Yeesu bíniá bíà làa búii: «Buee bè mi.» A wón bíà làa wo: «Ī ì bè foñ. Ká ù máhá díà le ĩ vaa nùu wàn maá vé.» 60 O o Yeesu bíà nòn wo yi: «Díà le 6a nì-hía à nùu mí nì-hía, ká únén vaa bue le Dónbeení béeñí bío.»

61 O o búii pá bíniá bíà làa wo: «Núhúso, ĩ ì bè foñ, ká ù máhá díà le ĩ vaa dé wàn nùwá cáawése vé à ĩ bíni búen.» 62 O o Yeesu bíà làa wo: «Yia wee và lè mí nàwa sùn búahó ká a yèrémá khíi loñ lè mí món, wón yí ko lè le *Dónbeení béeñí.»

10

O Yeesu tonkaa mí nì-keninia búii

1 Bún món ó o Núhúso pá bíniá hueekaa 6a núpua gúará-tín làa píru làa nùwá jun * búii á tonkaa lè 6a nùwá jun jun le 6a dí mí yahó va há ló-beera lè há lùà búenbúen na ó orén mí beere ko ò o va dá. 2 O o bíà nòn 6a yi: «Ho dñlò bon dñn cèrèè, ká ho lárowá lé bíà yí boo. Awa. A mi fio o mahú òanso yi le o wíoka na 6a ton-sáwá le 6a lá ho. 3 Mi lén! Ká mi jí bío kà: I wee tonka mia. Mi ka lòn piózawa na wá vaá zo 6a dakhínkhínwa tshú. 4 Mi yí gúa wári, mi yí gúa puure, hàri nakaa. Mi yí dñn la 6a núpua tēenlò yi ho wshú wán.

5 «Mi wé vaá zon zii lée zii, à mi fèn bío le ho hээрà keñ le zii mu yi. 6 Ká núpue na ko lè ho hээрà wí le yi, á mí hээрà á à dá òanso. Ká a bèn yí ko làa ho, á ho máa dá a. 7 Dén zii so lé dño à mi keñ yí, ká mi wé yí làa zii yi à bíni lé vaa làa le búii yi. Ba wé yú bío na nòn mia à mí dí bún. I bíà bún lé bío ó o ton-sá ko lè mí jii dñlò.

8 «Lóhó lée lóhó na mi wé vaá zon yi, ká 6a tà buan mia, ká 6a wé yú bío na bára mi tá, à mí dí bún. 9 A 6a vánvárowá na wí ho lóhó mu yi à mí weé, à mí mún bío na ho núpua yi le le *Dónbeení béeñí gueé 6ó 6a yi. 10 Ká lóhó na mi vaá zon yi ká ho núpua yí tà mí bío, à mí zoo dñn ho lóhó mu sli yi ká mí bío bío ká na 6a yi: 11 «Mi lóhó khúnkhūni na fá wa zení á wa à púaa á à kúee mi wán, † ká mí máhá pá zūri mu le le Dónbeení béeñí gueé 6ó.» 12 Le ĩ bío mu na mia: Le cítii fi nònzoñ, á hón lóhó so núpua bío na khíi sá 6a yi á à porñ bío sá ho *Sodɔmu lóhósa yi. ‡

(Matiye 11.20-24)

13 «Ūnén Korazén lóhó lè ūnén Betesayidaa lóhó, ho yéréké á à sá mia. Lé bío á ho yéréké bè-beera na wó minén cñn òan sli lé bún lá wó ho Tiire lè ho

§ 9:54 Le Dónbeení bíni vónna búii yí á bío ká lé bío túara sá le bíni mu jii: «Laa bío ó o Elii há wóráa mu bío sli.» * 9:55 Le Dónbeení bíni vónna búii yí á bío ká lé bío túara sá le bíni mu jii: «Le hácíri na wee náa mia dé bío ká yi á mí yí zú síi. O Núpue Za guara 6a núpua kánlò bío yi ká a yí guara 6a búerò bío yi.» * 10:1 Le Dónbeení bíni vónna búii yí á 6a tonkarowá mu lée gúará-tín làa píru. † 10:11 Mi loñ o Matiye 10.14 ‡ 10:12 Ho Sodɔmu lé há ló-beera bío jun na le Dónbeení yánkaa 6ó nùhú o Abarahaamu páahú dà-kéni. Ho bío wee zéeni mu bè-kora mónlò lè le Dónbeení cítii bío. Mi loñ Bío nùhú búeení vuhú (Genèse) 18.20-21; 19.24-25

Sidōn lórá[§] yi, se hā lórá mu núpua lá hīnōn hānānī á khuiira hā pórókówá zā, á kúaa le sāni mí wán, á zéeníanáa le mí wi à mí khí mu bè-kora wéro yi. ¹⁴ Lé bñn nōn le cítii fī nānzōn á ho Tiire lè ho Sidōn lórá lònbee na à yí hā á à wé làa yi minén lònbee yi. ¹⁵ Εε ká ūnén *Kapεεnyuumu, fo wee leéka le 6a khii lá fo á à yòoráa ho wáayi le? Bùeé. Ho nī-hōnbó-lóhó lé hīa 6a khii líí dé fo yi.» ¹⁶ O o wee bío lè mí nī-kenínia: «Yia wee jí mí cón, se 6ānsō mún wee jí 1 cón. A yia pá mia se wón mún pá mi. A yia pá mi, se lé yia tonkaa mi ó o mún pá.»

Ba tonkarowà bñni buenlò bío

¹⁷ Bía ó o tonkaa mí 6úará-tín làa píru láa nùwā jūn* bñnia 6uara à 6a sía wan làa sòobéε, á 6a bía nōn o Yeesu yi: «Núhũso, hāri 6a cínáwa ká wá von ū yèni le 6a wé bío na, à 6a wé mu.» ¹⁸ O o Yeesu bía nōn 6a yi: «Ī lá wee wé mi a *Satāni, 6a cínáwa núhũso ká a yòó kùera ho wáayi wee líi lè ho viohó na juiina bío síi. ¹⁹ Mi loñ! I nōn ho pánká mia, hīa mi wé è varákaráa 6a háwá, lè 6a naawá wán, à mún púpúuráa o zúkúso pánká búenbúen, ká dēε woon máa yí mia. ²⁰ Εε ká mi máhā yí zámaka bío mí yú ho pánká 6a cínáwa wán bío yi, ká mi zámaka lé bío á mí yènnáa túara ho wáayi le Dónbeení cón.»

(Matiye 11.25-27)

²¹ Hón páahú dà-kéní so yi á le Dónbeení Hácírí wéera Yeesu síi, ó o wee bío bío ká: «Éee! I Maá, ūnén lé ho wáayi lè ho tá Núhũso, 1 wee dé ū bāraká. Lé bío mu bío na fo sá mu bè-zúrminí 6ānsowá lè le hácírí 6ānsowá yi á fo tá zéenia láa bío bío júhũ mia. I Maá, mu bon. Bío mu wóráa ká lé bío sí foñ. ²² I Maá dó mu bío búenbúen 1 nii yi. Nii woon yí zū a Za, ká mu yínóí o Maá. A nii woon mún yí zū a Maá, ká mu yínóí o Za, làa bío ó o Za mu wi ò o zéeni làa wo.»

(Matiye 13.16-17)

²³ Bñn món ó o yèrémáa wee bío lè mí nī-kenínia mí júhũ wán: «Minén na wee mi bío ká lè mí yío, mí júná 6èntín sí. ²⁴ Lé bío le *Dónbeení jñ-cúa fεerowá lè 6a bá-záwa cērēε sía hīa vá à 6a mí bío mínén wee mí à 6a yí mōn mu. Ba sía hīa vá à jí bío minén wee jí, à 6a yí jíá mu.»

O Samarii nii na wó le hii wáhiire

²⁵ Ho *lándá bío zéenílo búí wi ò o yí o Yeesu níi 6ua yi, ó o túara a yi: «Nì-kàránlo, 1 ko à i wé kaka à bè yi yírāa ho yírón mukānī na máa vé?» ²⁶ O o Yeesu bía nōn wo yi: «Lé mu yén túara wa lándá vūahú yi? Fo wee jí mu kaka?» ²⁷ O o nñi bía nōn wo yi: «Fo ko ū warí ū Núhũso Dónbeení lé ū síi búenbúen, lè ū mánáká búenbúen, lè ū pánká búenbúen, lè ū yilera búenbúen† à ū mún warí mi ninza làa bío á fo waráa ūten bío síi.†» ²⁸ O o Yeesu bía nōn wo yi: «Fo bía se. Bánbá ū wé bñn, á fo ò yí le mukānī.»

²⁹ O o nñi pá wi ò o cá ho tūiá síni, ó o bñnia túara a yi: «Lé o yén lé wa ninza?» ³⁰ O o Yeesu bía nōn wo yi: «Nii búí hīa ló ho Zeruzalεemu yi á wee va ho Zerikoo, á 6a wā-tiwa vaá tun wo ho wšhũ kuio yi á fó sía, à 6a han wo 6óonia yí ó o yuunia día, à 6a wá. ³¹ Mu wó fò mín à le *Dónbeení yankaro búí lá ho wšhũ mu. Bío ó o 6ueé mōn o nñi mu ò o día ó o hà yòó ló á khii lá mí wšhũ wá. ³² O o *Levíi nùwā nī-kéní búí mún lá ho wšhũ mu á 6ueé mōn o nñi mu ò o día, á wón mún hà yòó ló á khii wá. ³³ Bñn món ó o *Samarii nñi búí mún lá ho wšhũ dà-kéní mu. Bío ó o 6ueé mōn o nñi ó o mākárí 6uan wo yi. ³⁴ O o

§ 10:13 Mi loñ Matiye vūahú 11.21 * 10:17 Mi loñ o Luki 10.1 † 10:27 Mi loñ Levii nùwā vūahú (Lévítique) 19.18 † 10:27 Mi loñ Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 6.5

vaá b6 a yi, á kúaa ho ðivén lè ho jiló o dokuaa wán á bá, ò o lá a yòò bò mí yà-yòonii wán á vannáa 6a nĩ-hãní làanii zli, á vaá wee lorí wo yi ká a váanii a. ³⁵ Mu tá na lée tɔn yĩnbii ó o lera le wɛn-hãani bɔ jun á nɔn le zli ãanso yi, ò o bía: «O nĩ mu á ũ pa bɔ sese, ká 1 khii bĩnia wá bueé khii hen, ká bɔ fo wó a bɔ yi á po le wári na á ĩ nɔn foñ, á ĩ ï sáání mu.» ³⁶ O o Yeesu máhá bĩnia wee túa wo yi: «Ba nùwá tɔn mu tɔahũ ó o yén lé yia zéenia le o núpue na 6a wá-tiwa tun lé mí ninza?» ³⁷ A ho làndá bɔ zéenílo bía: «Lé yia wó le hii làa wo.» O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Wáa lén à wé vaa wé làa bɔn sii.»

O Yeesu làara a Maate là a Mari ãan zli

³⁸ Bɔ ó o Yeesu lè mí nĩ-keninia wi ho wãhũ wán wá, ó o vaá ðan ho lóhó búí, ó o zoó làara a háa búí na 6a le Maate zli. ³⁹ O háa mu ãan hĩnló búí wi bɔn á yèni 6a le Mari. Bɔ ó o mɔn o Yeesu ó o wá bueé kará a tá á wee jí a bioní. ⁴⁰ Hón pãahũ so yi, ò o Maate wón 6èn yahó bon mí zli tonni sáró yi. Bɔ ó o mɔn mĩn hĩnló mu ò o kará, ó o wá bueé wee bɔ là a Yeesu: «Núhũso, wán hĩnló bɔ ó o kará yí máa séeni mí á fo yí mɔn le? Bɔ le o hĩní dé mí nĩ mĩ.» ⁴¹ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Héyĩ, Maate. Fo wee yáa ũ yilera ká ũ hɛc tã má mu bɔ cɛɛ wéró yi, ⁴² ká bɔ dà-kéní lé bɔ bɔ here. O Mari lera bɔ se po mu búenbúen, bɔ á núpue yi dà máa fé o cɔn máa yi.»

11

O Yeesu wee zéeni ho floró wéró

(Matiye 6.9-13)

¹ Wizonle búí ó o Yeesu vaá wee wé mí floró le lùe búí. A bɔ ó o flora wó, ó o nĩ-keninia nĩ-kéní bía làa wo: «Núhũso, kení wɛn lè ho floró làa bɔ ó o Zán Batiisi kenianáa mí nĩ-keninia.» ² O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Hen ká mí wé wee fio, à mí bɔ ká:

Wán Maá,

wé á 6a núpua zún le fo lé le Dónbeenĩ na ãan sii mia.

Dí ũ bɛeni há lùe búenbúen yi.

³ Há wɛn lè mu bè-ðinii na ko làa wɛn há wizooni lè mí dà-kéní kéní yi.

⁴ Sɛn wa bè-kora día,

làa bɔ á warɛn mún wee tà sɛn día

à na bía wó khon làa wɛn yi.

Pa wɛn bɔ wee khá wɛn dé mu bè-kohó wéró yi bɔ yi.»

⁵ O o pá bĩnia bía nɔn 6a yi: «O búí ãan bɔnlo wáa lá wi sii. Wizonle búí ó o hĩnɔn vaá yú a ho tá tɔahũ á bía nɔn yi: «1 bɔnlo, ke mi làa búurú bi-záwa bɔ tɔn, ⁶ wán bɔnlo nĩ-kéní búí ló le kúii yi á bueé ló 1 wán, à bè-ðinii mia 1 cɔn máa na a yi.» ⁷ A yia zoó le zli yi 6èn bía bɔ ká: «Día mi, yí búmaka mi. Ho woohũ pon, á ĩ záwa làa mi ðuma wó. I yí dà máa hĩní máa na búurú foñ. Bɔnlo na à wé bɔn mia.» ⁸ Le 1 mĩ ho túiá na mia: Hãrí ká a pá le mí máa hĩní máa na ho búurú mu wo yi 6a bɔnmu bɔ yi, á bɔ ó o yí wi ò o yèni yáa, ó o pá há hĩní á à na bɔ ó o wee cà búenbúen wo yi.

(Matiye 7.7-11)

⁹ «Īnén wee bɔ mu na mia: Mí wé fio le Dónbeenĩ cɔn, á le è há mia. Mí wé cànka mu bɔ le Dónbeenĩ cɔn, á mí ì yí. Mí wé búanbúa ho woohũ á le è hén ho mí ì zo. ¹⁰ Lé bɔ á yia wee fio á le è há, yia wee cà bɔ le cɔn, ó o yí mu, yia wee búanbúa ho woohũ á le è hén ho ó ò zo.

11 «Minén t̄lahú ó o búí za *flora a ceza o c̄sn, ó o so o na háa wo yi le? 12 Tàá ká a flora le f̄uaale ó o so o na naa wo yi le? 13 Awa, á b̄io minén na yí seka á z̄ū b̄io se naló mi z̄awa yi, à s̄snkú m̄n Maá na wi ho wáayi á à wé kaka máa nanáa mí Hácírí b̄ia wee flo le o c̄sn yi?»

*Bééní na n̄pua wee fi m̄n yi yí dà máa va yahó
(Matiye 12.22-30; Maaki 3.20-27)*

14 Wizonle búí ò o Yeesu wee ja a c̄nà á à lén o n̄i búí na ó o c̄nà mu wó ó o yí dà máa b̄io yi. B̄io ó o ló a yi vó, ó o n̄i n̄i d̄eéníá fá á wee b̄io. A 6a z̄aamáa wó coon mu b̄io yi. 15 Ká 6a n̄i-kéní kéníwà búí màhá pá wee b̄io: «Mu lé 6a c̄nàwa j̄uhúso *Belezebuule† lé yia n̄n ho p̄nká wo yi, ó o dà wee ja náa 6a c̄nàwa lén b̄ia 6a wi yi.» 16 Ba búí bán b̄èn le m̄i kh̄uaa o j̄ii yi, á 6a b̄ia n̄n wo yi: «Wé ho yéréké b̄io búí na wee zééní le ū d̄ar̄ló ló le Dónbeení c̄sn le wa mi.» 17 Ká a Yeesu màhá z̄ūna 6a yilera, ó o b̄ia n̄n 6a yi: «K̄sh̄ lé k̄sh̄ na n̄pua wee fi m̄n yi, á à fi ì vé. A z̄i-j̄uhú na n̄pua mún wee fi m̄n yi á j̄uhú á à ḡúe. 18 Ká a *Sat̄ani h̄ia b̄iníá wee fi lè m̄iten ó o b̄ééní á à wé kaka à k̄eínáa? B̄io á mi màhá wee b̄io le mu lé o Belezebuule lé wón n̄n ho p̄nká m̄i á ì wee ja lè 6a c̄nàwa. 19 Ká lé b̄ūn mu wóráa, á b̄ia làa mia lé le dà-kéní b̄èn wee ja 6a c̄nàwa mu lè ho p̄nká yén? Bán mí b̄eere wee zééní le mi b̄io yi bon. 20 Le ì m̄i ho t̄úá na mia: Lé le Dónbeení p̄nká lé h̄ia á ì wee ja lè 6a c̄nàwa. B̄ūn wee zééní le le Dónbeení mu b̄ééní wáa b̄ueé 6ó mia. 21 Ká a p̄nká 6̄anso búí á h̄ia s̄la wi ó o kará pannáa mí l̄ue yi, ó o n̄i b̄io á d̄eé búí máa wé. 22 É ká yia p̄nká wi po a vaá ló buara b̄ueé d̄ar̄na a han, o ò fé o h̄ia s̄la na ó o lá dó mí s̄i yi, á mún ñ kh̄uii o n̄i b̄io á à sanká.

23 «Yia yí tà ì b̄io se wón lé ì z̄úkúso, á yia mún yí máa séení mi ho k̄ueém̄n wánló b̄io yi, se wón wee saawani.

(Matiye 12.43-45)

24 «Hen ká a c̄nà ló a n̄pue na ó o lá wi yi, ò o vaa h̄éé vará le d̄uere yi, á cà ho lahó na ó ò k̄eéní á à v̄ut̄ yi ká a máa yí ho. Ká a wó san ò o b̄io mí yi: «Mu s̄taani á ì b̄iní va hen na á ì ló yi.» 25 Ká á b̄iní van b̄in, ò o vaa yí ho lahó mu ká ho s̄aara á wíokaa sesese. 26 Ká a m̄n mu, ò o b̄iní vaa fé 6a c̄nàwa buaa h̄ēn̄un na b̄èn j̄ii po arén à 6a páani b̄uee zoo k̄eéní c̄icákà ho lahó mu yi. Ká mu wó ká, á wón n̄pue so b̄io wíoka yáa por̄ b̄io mu f̄ù karáa.»

27 B̄io ó o Yeesu d̄n̄n wee b̄io, à b̄ūn ò o háa búí na wi 6a z̄aamáa t̄lahú b̄ia n̄n wo yi p̄sn̄p̄n: «O háa na ton fo á ȳeéníá b̄ènt̄n j̄uhú s̄l.» 28 O o Yeesu b̄ia n̄n wo yi: «B̄ia j̄úná s̄l lé b̄ia wee j̄i le Dónbeení b̄ioní á mún tà bè le yi.»

Ba le o Yeesu wé yéréké b̄io à mi mi

(Matiye 12.38-42)

29 P̄ahú na 6a z̄aamáa k̄nía o Yeesu yi wee jaá m̄n, ó o wee b̄io làa ba: «Ho l̄onb̄io n̄pua yiwa yí se. Ba wi á ì wé yéréké b̄io búí à 6a mi. É ká 6a máa mi yéréké b̄io búí ká mu ȳin̄n le *Dónbeení j̄i-cúa f̄eero Zonaasi b̄io.

30 B̄io ó o Zonaasi b̄io h̄ia zééníánáa ho Niniivesa,† lé b̄ūn 6̄an s̄i ó o *N̄pue Za b̄io mún kh̄i zééníánáa ho l̄onb̄io n̄pua.

31 «O b̄éé háa na h̄ia wi ho Sabaa k̄sh̄ j̄uhú wán̄s á h̄ia ló le l̄ue na d̄áni n̄ayi làa s̄òob̄éé á b̄ueé ja a Salom̄n bè-z̄úr̄m̄iní b̄ioní. A b̄io wi minén t̄lahú

* 11:11 Le Dónbeení b̄ioní v̄ónna búí yí á b̄io ká lé b̄io túara s̄á le b̄ioní mu j̄ii: Ká a za flora ho búurú o c̄sn ò ò na le huee wo yi le. † 11:15 Mi loñ Matiye v̄uahú 10.25 ‡ 11:30 Mi loñ Zonaasi v̄uahú

2.11-3.9 § 11:31 Mi loñ Bá-z̄awa n̄n-yání v̄uahú (1Rois) 10.1-13

bũn 6èn po a Salomòn. Lé bũn nòn á le Dónbeenĩ cĩtĩ fi nònzòn ó o bée hãa mu á à hĩnĩ ì ðĩn ho lònbiò nùpua yahó á à koonĩ 6a yi.» ³² «Ho Niniivesa khú mu bè-kora wéró yi lé biò 6a jã a Zonaasi bionĩ. A biò wi minén ðahũ bũn 6èn po a Zonaasi. Lé bũn nòn á le Dónbeenĩ cĩtĩ fi nònzòn á ho Niniivesa mu á à hĩnĩ ì ðĩn ho lònbiò nùpua yahó á à koonĩ 6a yi.

Le fĩntání wãhiire

(Matiye 5.15; 6.22-23; Maaki 4.21)

³³ «Nùpue máa dé fĩntání á máa sanka, ó o mún máa búny le yi làa láahó. Ba wé dé le bàrá hen na le ko le bàrá yi, à biá wee zo le zĩ wé mi.

³⁴ «Ū yĩo lé ū sãniá fĩntání. Ká ū yĩo se, á ū sãniá búenyúeny á à keĩ mu khoomu yi. Ká ū yĩo yáara á ū sãniá á à keĩ le tĩbirĩ yi. ³⁵ Awa! A ū cén pa úten biò, à ū khoomu á yĩ wé le tĩbirĩ. ³⁶ Ká únén ū beere á wi mu khoomu yi á biò búy yúii miá yi, á fo ò ðĩn wé è mi làa biò ká fo ðĩn le fĩntání khoomu yi á ū mináa biò síi.»

O Yeesu wee koonĩ ho lándá jũndsá yi

(Matiye 23.4-36; Maaki 12.38-40)

³⁷ Pãahũ na ó o Yeesu biá wó yi, ó o *Farizĩe búy 6ueé von wo lè ho ðĩnló mí zĩ. O o Yeesu hĩnòn á vaá zoó kará wee dí. ³⁸ O Farizĩe mu na von wo á wó coon biò ó o wee dí ò o yĩ seeka mĩten làa biò 6a wee wé wéráa mu. ³⁹ O o Nũhũso biá nòn wo yi: «Minén Farizĩewa, mi ka lè mu jumu jũunĩ lè ho ðĩnló ðiinĩ sĩa na máa mí ðòn wee ce wéréwéré, ká mi yiwa hõn mãhá sũ lè ho kõnló lè mu sũnsũmámu. ⁴⁰ Mi lé 6a bõnbúwá. Le Dónbeenĩ na wó biò wee mi ho khũhũ á so mún yĩ wó biò wi lè ho yi le? ⁴¹ Mu hãmu wéró se, ká mi yiwa naló le Dónbeenĩ yi à mi yĩ nõnsá yi, lé bũn ñ na ká mu biò búenyúeny á à ce wéréwéré. ⁴² Ká minén Farizĩewa, ho yéréké khĩi sá miá, lé biò á hãrĩ hã võn-zã-wĩnĩwá na 6a wee kúee le zéeny yĩ búenyúeny á mi wee na bãn cúa-pĩrũ nũ, à mu hũaarãmu lè le Dónbeenĩ waminĩ á mi mãhá wee põn día, à bũn lé biò mi jõn lá ko à mi wé wé ká mi yiwa mún yĩ nõnsá biò ká wéró yi.

⁴³ «Ho ðãhũ khĩi cĩ minén Farizĩewa, lé biò mi wa ho yahõn lùã keenĩlõ ho kãránlõ zĩnĩ yi, á mún wa à 6a nùpua wé tẽnĩ miá lè le kõnbii 6a zãamãa femĩnlõ lara yi. ⁴⁴ Ho yéréké khĩi sá miá, lé biò mi ka lòn búráa na yĩ máa mi sese na 6a wee vará wán à 6a yĩ zũ mu*.»

⁴⁵ A ho *lándá biò zéenilo nĩ-kení biá làa wo: «Nĩ-kãránlo, fo wee biò kã, se lé warén fo mún wee là.» ⁴⁶ O o Yeesu biá nòn wo yi: «Minén lándá biò zéenilowa á ho ðãhũ mún khĩi cĩ, lé biò á mi wee jĩ ho sèrõ na lĩ 6a nùpua wán, à mi mãhá yĩ máa dé mi nĩnĩ ho sèrõ biò yi hãrĩ cĩnũ. ⁴⁷ Ho yéréké khĩi sá miá, lé biò á 6a jĩ-cúa fẽerowá na á mĩn maáwá 6ó bãn búráa lé hõn á minén wee so. ⁴⁸ Bũn wee zéeny le biò á mĩn maáwá mu wó á mí tá á nòn mi wee soráa 6a jĩ-cúa fẽerowá mu na 6a 6ó búráa.

⁴⁹ «Lé bũn nòn le Dónbeenĩ bè-zũmĩnĩ biáráa biò kã: «Ì ì tonka 6a jĩ-cúa fẽerowá lè 6a tonkarowá 6a cõn, á 6a búy 6a á búe 6a ðahũ, ká 6a búy 6a á beé lò.» ⁵⁰ Ho ðĩmĩjã jũhũ fãráló pãahũ, á 6a jĩ-cúa fẽerowá na 6a 6ó búenyúeny á ho zuia nùpua lé bãn á le lònbee na wi 6a hũmũ mõn á à jĩ wán. ⁵¹ A lá a *Abẽele búeró pãahũ à buee dá a Zakari búeró yi, wõn na 6a 6ó le *Dónbeenĩ

* **11:44** Hã búráa biò: Ho lándá biò zéenilowa cõn ká yĩã ðãn o nĩ-hío à 6a le wõn tun. Lé bũn á hãrĩ hã búráa á nùpue yãá pá yĩ ko ò o vará wán táá ò o ðã, bũn ká a pá ðenĩa tun. Lé bũn nòn á 6a zũfũwa fũ wee wé khũunĩnãa mí búráa à hã wé mí sese.

zì-beenĩ yi mu hãmu wéeni lahó lè le *sòobá-lùe pãahũ.† Le 1 mĩ ho tũia na mia: Dén cãni so na kúará búenbúen lé ho lònbiò nùpua lé bán á le lònbee na wi mu món á à jĩ wán.

⁵² «Minén lándá bío zéeniłowa: Ho yéréké khiĩ sá mia, lé bío le Dónbeenĩ zũrló binbirĩ wãhũ á mi tun. Minén mi beere á yí bò ho, á bia le mí ì bè ho á mi mún hò.» ⁵³ Bío ó o Yeesu ló le zli yi, á bío ho lándá bío zéeniłowa mu lè 6a Farizléwa sía wee cí a yi làa sòobéé, á 6a léé wee tũaka a yi mu biowa lè mí síwá dání yi. ⁵⁴ Ba le mí ì jĩ a jii yi ká a hía bía khon á 6a yí o nĩ 6ua yi.

12

Mi pa miten bío

(Matiye 10.26-27, 19-20)

¹ Mu wee wé ká 6a nùpua fò mín bĩn búiríbúiríbúirí fúaa 6a wee yonka mín zení lé 6a booró. O o Yeesu wáa sãnsáa mi nĩ-kenĩnia á wee bíoráa: «Héyil! Mi pa miten 6a *Farizléwa bío yi. Ba bío bonmín lè le ja-fĩni. Bío 6a wee kàrán lè 6a nùpua á barén mí beere yí máa bè yi. ² Mu bío na sãnkãa búenbúen khiĩ mí, á bío sá yi búenbúen mún khiĩ zũrĩ. ³ Lé búñ nòn á bío mi ì bío le tĩbirĩ yi, á 6a nùpua khiĩ mí wéréwéré. Bío mi wee hũmõnka kúee mín jikõnna yi há zĩní fĩkãna á mún khiĩ bue hã lõra.

Mi wé kòñbi le Dónbeenĩ

(Matiye 10.28-31)

⁴ «Wán bõnlowá, ì ì bío mu ù na mia. Mi wé yí zõn bía wee búe o nùpue ká 6a máa bĩnĩ dãn mu búí wé. ⁵ Yia mi ko à mi wé zõn á ì ì zéeni làa mia. Mi wé zõn le Dónbeenĩ na dà à dé mia le Dofnĩ dõhũ na máa hí yi mu hũmũ món. Le ì bío mu na mia: Dén le dño mi ko mi wé zõn. ⁶ Ba jínzã-wíníwã búaa hõnú so yi máa yèè hã tãmõnwã bío jun le? A le Dónbeenĩ yi pá yí máa nõnsã bán yã-kéní búí yi. ⁷ Harĩ mi jún-vãní búenbúen á le Dónbeenĩ zũ jii. Mi wáa yi zõn dèé, lé mi bío jũhũ wi po 6a minka jínzã-wíníwã.

Yia tà làa yia pã á Yeesu bío

(Matiye 10.19-20; 10.32-33)

⁸ «Le ì bío mu na mia: Yia dñn 6a nùpua yahó ò o bía wéréwéré le mí bío sã mĩ, ó o *Nùpue Za mún khiĩ bío le Dónbeenĩ wáayi tonkarowá yahó le 6ãnsò bío sã mí yi. ⁹ Ká yia 6èn bía wéréwéré 6a nùpua yahó le mí yí zũ mí, ó o Nùpue Za mún khiĩ bío le Dónbeenĩ wáayi tonkarowá yahó le mí yí zũ 6ãnsò. ¹⁰ Nùpue na bía le bĩn-kohó o Nùpue Za dãní yi, á wón 6ãnsò á 6a à sèn ñ díá á à na yi. Ká yia khiĩ bía le bĩn-kohó le Dónbeenĩ Hácirĩ dãní yi, á wón 6ãnsò máa yí mu bán sëndiaró.

¹¹ «Hen ká 6a khiĩ wé 6uan mia vannáa 6a *zũífũwa kàránlò zĩní yi, tãá ho pãnká 6ãnsowá yahó á bán cíti mia, à mi yí le mi yiwa dè bío mi ì lárãa mi jĩ-cúa làa bío mi ì bío bío yi. ¹² Lé bío á bío mí vaá bío á le Dónbeenĩ Hácirĩ á à zéeni làa mia hõn pãahũ so yi.»

O nãfórò 6ãnsò na lé o bõnbú wahiire

¹³ O nĩ búí bía nòn o Yeesu yi 6a zãamãa tãahũ: «Nĩ-kàránlò, bío na wán za yi le o sankã wán kĩa ò o na ì bío.» ¹⁴ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Wán bõnlo, léé

† 11:51 O Abele là a Zakari hũmũ bío: Le Dónbeenĩ bíonĩ vũahũ làa bío 6a zũífũwa fũ tũara làa ho, ó o Abele lé yia lé o yahón nùpue na 6a 6ó, á ho vũahũ mu vaa véeni ó o Zakari lé yia 6a 6ó dú ho món. Mi loĩ Bío Nũhũ Búeenĩ vũahũ (Genèse) 4.8; Wizooni bè-wénia nĩn-yání vũahũ (1 Chroniques) 24.20-22

wée dó mi le 1 fáa m̄n t̄iáwá à mún sanká m̄n k̄lā na mia?» ¹⁵ B̄n m̄n ó o wee bío làa bíá wí b̄n búenb̄uen: «Mi pa miten bío. Mi yí wé n̄pua na ȳo yí máa sí làa bío, lé bío h̄rì ò o n̄pue n̄i bío wé boo kaka, á so o muk̄nì pá po mu.»

¹⁶ O o w̄á wà le w̄ahiire na kà n̄n 6a yi: «N̄i búí na n̄f̄oró wi h̄lā 6ó ho d̄nló làa s̄ob̄éé mí m̄h̄ú yi. ¹⁷ O o lon mí yi, ò o wee bío bío kà lè mí sí: «Lé mu yén á ì ko à ì wé? I d̄nló na á ì yú á máa zo 1 náa.» ¹⁸ A bío kà lé bío ó o w̄á le mí ì wé: «I ì fi 1 náa búenb̄uen, kà 1 b̄nì ì so h̄lā 6úaa kà à khuii 1 d̄nló le 1 bío búenb̄uen á à kúee yi.» ¹⁹ B̄n m̄n á ì w̄á à bío 1 sí yi: «Ayí, w̄áaa, à ù bío 6̄nt̄n se. Fo ò wé h̄l̄lúio z̄anz̄an kà d̄éé búí máa f̄o fon̄. W̄á wé w̄urí, wé dí, wé ju kà ù wé bío sí fon̄.» ²⁰ Kà le Dónbeenì m̄h̄á bíá n̄n wo yi: «Fo lé o b̄nb̄ú. Ho t̄n̄aah̄ú na kà lé h̄n á ì ì fé ù muk̄nì yi. Awa, h̄n p̄ah̄ú so yi, kà ù bío na á ù khuiira zoó b̄ará pan yi á bío á à sí wée yi.» ²¹ Lé kà sí á ȳia wee khuii ho n̄f̄oró zoo pa yi kà a máa cà h̄lā le Dónbeenì c̄n á bío khii wéráa.»

*Mi cà le Dónbeenì béenì vé
(Matiye 6.25-34)*

²² B̄n m̄n ó o wee bío lè mí n̄i-kenìnia: «Lé b̄n n̄n á ì wee bíoráa bío kà á à na mia: Mi wé yí yáa mí yilera mí muk̄nì bío yi, le mí ì yí mu b̄e-d̄inìi wen á á dí, táá mí s̄ánia bío yi, le mí ì yí h̄á sí-z̄inia wen á à z̄i. ²³ Mu bon. Le muk̄nì bío po mu b̄e-d̄inìi, á h̄á s̄ánia bío po h̄á sí-z̄inia. ²⁴ Mi loñ 6a kh̄nkhonw̄á, 6a yí máa dí bío, á mún yí máa lá d̄nló. Ba náa mía, kà le Dónbeenì m̄h̄á pá wee d̄inì 6a. A bío minén bío juh̄ú m̄h̄á wí po 6a j̄inz̄awa. ²⁵ Minén t̄ah̄ú á ȳia dá mí muk̄nì wozooni á à dé wán d̄inú mí yilera yáaró bío yi so wí le? ²⁶ A bío mí yí dà d̄éé woon máa wé bío d̄inú bío yi, á mí wee yáa mí yilera bío kà d̄ánì yi le we? ²⁷ Mi loñ le p̄uùlè. Le yí máa sá d̄éé, á mún yí máa t̄i sía. Le 1 bío mu na mia: h̄rì o *Salom̄n lè mí c̄kú búenb̄uen kà wón pá yí z̄á sía na se yú lerén búí yi. ²⁸ Kà le Dónbeenì wee donkhueé le j̄inì kà síi, d̄io wé keñ ho zuia kà ho ȳiró à 6a c̄lì le, à s̄n̄kú minén á le è wé kaka máa z̄inì. Mí s̄ad̄eró le Dónbeenì yi 6̄nt̄n f̄oora. ²⁹ Mí wé yí yáa mí yilera à wé d̄in cà bío mí ì dí làa bío mí ì ju. ³⁰ Mu bon, bíá yí z̄ú le Dónbeenì ho d̄m̄j̄ná yí lé b̄n wee wé d̄in cà b̄n búenb̄uen f̄éé. Ée kà minén m̄n Maá Dónbeenì wón z̄ú bío ko làa mia. ³¹ Mí le mí yara sí le Dónbeenì béenì bío, á bío kà á le Dónbeenì á à na mia.

³² «Minén n̄w̄á ȳen z̄àwa na á ì pan bío, mí yí z̄ón d̄éé, lé bío á mu wó sína m̄n Maá Dónbeenì yi à le na mí béenì mia.

(Matiye 6.19-21)

³³ «Mí ȳéé mí n̄i bío à sanká w̄arí na mí yú à na 6a n̄i-khenia yi. Mí cà ho n̄f̄oró binbirí na máa vé b̄ará ho w̄áayi kà lè miten. B̄n á 6a k̄nlowá máa juaa ho, á búaa mún máa yáa ho. ³⁴ Mu bon, hen na mí n̄f̄oró wi yi lé b̄n á mí sía búenb̄uen á à dé yi.

*Ba ton-sáwá na wee f̄ánì mí ȳio bío
(Matiye 24.45-51)*

³⁵ «Mí z̄i mí tonló sía, à z̄ánì mí f̄nt̄éena wíoka d̄innáa. ³⁶ Mí wé lè 6a n̄pua na pan mí juh̄úso na van mu yaamu ceenì bío. Kà a 6ueé d̄n p̄ah̄ú na yí, á búanb̄úaa ho woohú à 6a d̄eenì h̄n ho. ³⁷ Bán ton-sáwá so na á 6a juh̄úso 6ueé yú à 6a f̄ánia mí ȳio pan wo 6̄nt̄n j̄iná sí. Le 1 mí ho t̄iá na mia: O juh̄úso mí b̄ere á à lá mí tonló sía á à z̄i kà a bío le 6a keenì, kà a lá ho d̄nló á à sanká à na 6a yi 6a à dí. ³⁸ H̄rì ò o juh̄úso mu 6uee d̄á ho tá t̄ah̄ú táá mu

yàà dà bñn wán, ká a ɓueé yú ɓa ká ɓa yío fá á kará pan wo, se bán ton-sáwá so núná ɓèntín sí.

³⁹ «Mi zū le ká le zii ɓanso lá wee wé zūni o kǎnlo ɓuenló pǎahú, ó o lá máa wé è díá ó o máa zo a zii. ⁴⁰ Minén mún tñni mí yío, lé bio ó o *Núpue Za khii ɓuen ho pǎahú na á mí yí máa dé le o ɓuen yi.» ⁴¹ O o Piere tũara a yi: «Núhúso, le wáhiire mu á ũ wá nɔn warén wa dòn yi léé, táá lé ɓa núpua ɓúenɓúen á le wá nɔn yi?»

⁴² O o Yeesu bía nɔn wo yi: «O ton-sá na yí máa lé mí núpúso mɔn, na hácirí wi le o yén? Lé yía ó o núpúso á à ɓará mí zii tonni núpú wán, le o wé sanká ho dínlo na mí zii núpua lé mí ní-kéní kéní yi ho pǎahú na mu ko yi, ⁴³ ó o wee sá ho tonló mu ó o núpúso ɓíníá ɓueé kúaa wán. O ton-sá mu núpú sí. ⁴⁴ Le í mí ho tũia na mia: O núpúso á à ɓará a mí bio ɓúenɓúen núpú wán.

⁴⁵ «Ká a ton-sá mu díá ò o wee bio mí yi: «I núpúso míana ò o máa ɓuen.» O o wáa hñnɔn wee ha mí ninzàwa ton-sáwá, ɓa báawa lé ɓa háawa, á wee dí ká a nɔ khée, ⁴⁶ wón ton-sá so ɓa núpúso khii ɓuen le wizonle na ó o yí zū yi, lé ho pǎahú na ó o yí dó yi. Ká a núpúso mu khii ɓuee dɔn, ó o ɓueé beé o lò làa sòobé, ká a pá à dé o ɓa ton-sáwá na lò mí núpúso mɔn tǎahú.

⁴⁷ «O ton-sá na zū mí núpúso sí bio, ò o yí wiokaa miten á yí wó mu làa bio ó o lonnáa mu, wón á ho haró ò ní. ⁴⁸ Ká yía yí zū mí núpúso sí bio, ò o wó há wén-kora á ɓa ko ɓa ha, wón haró máa tà máa ní a làa yía so bio. Yía ɓa nɔn mu bio na boo yi, á ɓa khii fé bio boo cɔn, á yía ɓa kàrafáa mu bio na boo yi, á ɓa khii tũa yi làa bio po bñn.

Ho kharó lé lé citti bio

⁴⁹ «Lé ho dɔhú á í ɓuan wa ɓueé dé ho tá yi, á í ɓèntín lá wi à ho dèení zà! ⁵⁰ Ká í máhá ko á í káa lònbe-beení búí yi, á í hácirí ɓèntín lunkaa mu bio yi, ká mu yí wó yí wó, á í máa yí íten.

(Matiye 10.34-36)

⁵¹ «Mi wee leéka le í ɓuara wá ɓueé dé héerá ho dímjǎa yi le? ʔueé. Le í bio mu na mia: Lé há ɓioní á í wá ɓueé kúee á à kheeráa ɓa núpua. ⁵² Bio ká wán á ɓa núpua nùwá hɔnú na wi le zii dà-kéní yi á à kha. ʔa nùwá tñn á à fi lé ɓa nùwá nɔn na so, á ɓa nùwá nɔn á mún n fi lé ɓa nùwá tñn mu. ⁵³ O maá máa wé sí lé mí za, ó o za mún máa wé sí lé mín maá. O nu máa wé sí lé mí hñló, ó o hñló mún máa wé sí lé mín nu. O ɓúaa háa máa wé sí lé mí yàró háa, ó o yàró háa mún máa wé sí lé mín ɓúaa háa.»

(Matiye 16.2-3)

⁵⁴ Bñn mɔn ó o wee bio lé ɓa zámáa: «Hen ká mi mɔn ká há dùndúio wee vá kúee mún wán lé le wii ténii, à mi le ho wiohó ò tè, à mu ɓèn wé làa bñn. ⁵⁵ Hen ká mi mɔn ká ho pinpiró wee lé le le wii hènii ɓàn nín-káahó á ɓuen, à mi le ho wunwuró ò kerí, à mu ɓèn wé làa bñn.* ⁵⁶ Ní-kháwa yén! Mi wee loñ ho tá lé ho wáayi à zúrnnáa bio wee wé pɔnna. A léé webio nɔn á mu bio na wee wé lónbio á mí yí zū máa zéení kuará?»

(Matiye 5.25-26)

⁵⁷ «Lée webio nɔn á mínén mi ɓeere yí dà máa hueeka mu ɓiowa mín yi à zúrnnáa bio téréenna. ⁵⁸ O ɓúí lá wó khon lé mi ninza síi, ó o von fo le citti yi, à únén na wó khon ɓánbá à ũ fèn wé le nii dà-kéní lé mi ninza mu ho wǎhú wán ká mi dñn yí vaá dɔn. Ká bñn mia ó o vaá dé fo o citti-fi nii yi, á wón ɓèn

* **12:55** ʔa zúifwáa kǎhú bio sí wi mí dòn lé warén bio. Mu yámú nɔmu wi lé le wii ténii. Lé làa bñn á ho wiohó wee wé lé yi ɓuennáa. Ká le wii hènii ɓàn nín-káahó á ho tá hení ɓúaa yi. Lé làa bñn á ho wunwuró wee wé lé yi ɓuennáa.

á à yèrè má khúí dé o paro níi yi, á wón ò dé ho kàsó yi. ⁵⁹ Le 1 bío mu na mia: Ho kàsó mu á fo máa lé yi húúu ká ũ yi wá le wá rí na fo ko á ũ na búen búen á yí tíra níi.»

13

Le vîndèe na yi máa ha wáhiire

¹ Mu páahú, á núpua nùwá yén búí ló 6ueé wee bío ho Kalileesa búí bío lá a Yeesu, bíá ó o *Pílaate na wí ho *Zudee kòhú jùhú wán á nòn le níi 6a 6ó ká 6a òn wee wé mu hámu. ² O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Mi wee leéka le bán núpua so lé bíá hía wee wé mu bè-kora po ho Kalileesa na ká á nòn 6a bío wóráa ká síi le? ³ Bùéé. Ká minén mún yí khú mu bè-kora wéro yi, á mi ì hí lè 6a bío, le 1 bío mu na mia. ⁴ Táá mi wee leéka le 6a núpua píru hêtín na ho Silowee nónwíohú hía tò jà yi á 6a húrun lé bán hía wee wé mu bè-kora po ho Zeruzalému núpua na ká le? ⁵ Bùéé. Ká minén mún yí khú mu bè-kora wéro yi, á mi ì hí lè 6a bío, le 1 bío mu na mia.» ⁶ Bún món ó o wà le wáhiire na ká nòn 6a yi: «Níi búí hía fá le vîndèe búí na 6a le *fíkíyee mí vînsíá 6uahó yi. Wízonle búí ó o le mí 6ueé loí le mí ì yí bíá ho wán á à khòò lè, ó o 6ueé khon. ⁷ O o wáa wee bío le mí ton-sá: «Bíó ká le mu lúluúo bío tìn ká 1 sansan le 1 6ueé khòò le vîndèe mu na ká bíá, á ì 6uee khe. Mu jùhú míá á ì díá le à le fé le lùè káamáa. Búe le.» ⁸ O o ton-sá bíá nòn wo yi: «jùhúso, díá lé ho dueera loí, ká ì ì búnbú le jùhú á à kúee ho duíoró yi. ⁹ Nún-sí á lóhóló ká le è ha. Ká le wáa yi han làa bún, á ũ máhá búe le.»»

O Yeesu wéera hã-mónkú búí ho Sabaa zon

¹⁰ Mu hía wó *Sabaa búí zon ká a Yeesu wee káran 6a núpua ho káranló zii yi. ¹¹ Mu zon á hãa búí wí bín á lò yi here yú há lúluúo píru hêtín. O cíná búí wó a là a mónkú ó o yí dà máa hí ní máa yóò muin. ¹² Bío ó o Yeesu mən wo, ó o von wo á 6ueé bíá bío ká nòn yi: «Háa mu, fo wáa yú ütēn ũ vāmú níi yi.» ¹³ O o yóò bò mí ní ní o wán, ó o dèenía hí nòn yóò muina òn á wee 6uaaní le Dónbeení. ¹⁴ Ká ho káranló zii jùhúso máhá yí wara mu, lé bío ó o Yeesu wéera vánváro ho Sabaa zon, ó o bíá nòn 6a zámáa yi: «Hã wízoní bío hēzín lé hán á ho tonló ko à ho wé sá yi ho yáwá jùhú yi, á mí wé buen le 6a wéé mia hón páahú so yi, ká mí yí wé mu há wízoní bío hēpun níi na le ho Sabaa zon yi.» ¹⁵ O o Núhúso bíá nòn wo yi: «Ní-khàwa yén! Minén á yía yí máa fee mí náa táá mí sùnpèní à léé juiúí ho Sabaa zon léé wée? ¹⁶ O háa na ká na lé o *Abarahaamu mòmání búí na ó o *Satáni can há lúluúo píru hêtín yi á so lá yí ko ò o fee díá ho Sabaa zon le?» ¹⁷ Dén bíoní so na ó o Yeesu bíá á dó há níyio bíá làa wo wee wáaní yi. Ká 6a zámáa na wí bín búen búen bán 6èn wee zámaka mu bè-tentewá na ó o wee wé bío yi.

Ho mútáadè beere lé le ja-fíni wáhiio

(Matiye 13.31-33; Maaki 4.30-32)

¹⁸ O Yeesu bíniá bíá bío ká: «Le *Dónbeení béení á 6onmín làa webio? Léé webio á ì dà à tèé làa de? ¹⁹ Le bío 6onmín lè ho mútáadè* beere na ó o níi búí dù mí vînsíá 6uahó yi, á le ló á hí nòn yóò wó mí vîndè-beení, á 6a jínzàwa wee tá mí lenna yi.» ²⁰ O o pá bíni bíá bío ká: «Léé webio á ì dà à tèé lè le Dónbeení béení? ²¹ Le bío 6onmín lè le ja-fíni na ó o háa búí zúnzúio kúaa mu dumu kilooowa 6óní làa hònnú yi á khan bàrà á mu ló.»

* **13:19** Ba zúífúwa cón á ho mútáadè beere lé dío ka cínú. Ba wee wé ní ho 6àn bíá kúee le zéeni yi, á le símu wíoka dé wán.

*Ho zoró lè ho zũajii na finía bío
(Matiye 7.13-14, 22-23)*

²² O Yeesu hĩa tò hã ló-beera lè hã ló-zàwa yi á wee kàrán 6a nùpua ká a va lè ho Zeruzalæmu cǎn. ²³ O o búii tũara a yi: «Nũhũso, bíá á à kání yínǎn 6a à wé 6a ní-dòndáa le?» O o bíá nǎn 6a yi: ²⁴ «Mi bánbá à mi zo lè ho zũajii na finía. Le 1 bío mu na mia: «Ba nùpua cèrèè khíi cá ho zoró yahó ká mu yĩo máa lé. ²⁵ Ká a zii bǎnso khíi hĩnǎn á vá mí woohũ pon á dó, à bũn minén léé wi ho khũuhũ á wee búanbúa ká mí ì bío bío ká: «Nũhũso, hén le wa zo.» O ò bío o na mia: «I yí zũ mi léenii.» ²⁶ A mí bèn á à bío o na a yi: «Eee! Ká wa nǎn páanía dú á nũn lãa fo, á fo mún kàráanna 6a nùpua wa lóhó 6onfúaa yi.» ²⁷ O o tĩn á à bío ò na mia: «Mi vá lé 1 nĩsání, bè-kora wérowá yén! I yí zũ mi léenii.»

²⁸ «Ká mi khíi mǎn o Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu lè le Dónbeenĩ jĩ-cúa fæerowá búenbúen le Dónbeenĩ bá-zàmú yi à minén 6a léé kúaará ho khũuhũ, á mí ì wá á yiwa à vá bĩn. ²⁹ Ba nùpua khíi lé ho ðmĩjǎ kúaará búenbúen yi á 6ueé keení ká 6a à dí ho sǎnú le Dónbeenĩ béení ðĩnĩ. ³⁰ Bũn ká bíá dú ho mǎn ho zuia khíi wé 6a ya-díwá, ká bíá dú ho yahó ho zuia bèn khíi wé 6a mǎn-díwá.»

O Yeesu varákaa wee va lè ho Zeruzalæmu cǎn

³¹ Hón páahũ so yi á 6a *Farizlæwa nũwá yén búii vá 6ueé 6ó a Yeesu yi á wee bío lãa wo: «Héyii! Hĩní lén hen à va lòn-veere, lé bío ó o *Herodee wi ò o búe fo.» ³² O o bíá nǎn 6a yi: «Mi lén va à bío na wón cawan† so yi: «I wee ja 6a cínáwa á mún wee wéé 6a vǎnvárowá ho zuia lè ho yĩró, ká mu wizoonĩ tĩn zoñ á ì tíi 1 tonló jii. ³³ Ká 1 máhã ko à ì lá 1 wõhũ lén ho zuia lè ho yĩró lè ho yĩró níi ló, lé bío mu yí se à le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fæero hí lòn-veere ká mu yínǎn ho Zeruzalæmu yi.»

(Matiye 23.37-39)

³⁴ «Eee Zeruzalæmusa! Minén na wee búe le Dónbeenĩ jĩ-cúa fæerowá, á wee lèeka bíá le Dónbeenĩ wee tonka mi cǎn lè hã huua à búe. Léé zen cúa-yen á ì wi à ì vá mia kúee mún wán lãa bío ó o kúeerè wee wé veráa mí zàwa kúee mí mia tá bío sũí à mí yí tà mu! ³⁵ Awa! Le Dónbeenĩ á à pí mia huũ.† Le 1 bío mu na mia: Mí máa bĩnĩ máa mí mí fúaa nǎnzoñ na nĩ khíi wee bío bío ká: «Le le Dónbeenĩ dúbua yĩa bò o buen o Nũhũso yèni yi!»»

14

O Yeesu wéera vǎnváro búii ho Sabaa zoñ

¹ Ho *Sabaa búii zoñ ó o Yeesu á 6a *Farizlæwa nũhũso búii von lè ho ðĩnló mí zii. A bíá wi bĩn fá mí yĩo wo yi le mí ì loñ bío o ò wé. ² A bũn ò o nĩi búii na mu vǎmú búii tò ó o sǎnía lon á ðĩn o yahó. ³ O o Yeesu lá le bíonĩ ò o tũara ho *lándá bío zéenílowa lè 6a Farizlæwa yi: «Wa lándá yi á nùpue so dà à wéé vǎnváro ho Sabaa zoñ le?» ⁴ A 6a yí bíá, à 6a ðĩn búirín. O o Yeesu wǎa búan wo yi, á wéera, ò o le o lén khííó. ⁵ Bũn mǎn ó o wee bío lãa bíá wi bĩn: «Minén á yĩa za táá o nǎa tò le buii yi ó o máa ðeenĩ máa suee wo fúafúaa hàrĩ mu wé ho Sabaa zoñ lé o yén?» ⁶ O o búii mún yí ðárina ðèe yí bíá mu ðání yi.

Bío wi ho yahón lùà lè ho mónðén lùà keenílò yi

† 13:32 Ba zũtífúwa cǎn ó o cawan lé yĩa bèn héra lãa bío ó o zanká hérarãa warén cǎn bío sũ. † 13:35 Mi loñ Zeremii vùahũ 12.7, 22.5 § 13:35 Mi loñ Lenĩ vùahũ (Psaumes) 118.26.

⁷ Bũn mɔn á bío ó o Yeesu mɔn à bía 6a von wee yĩ ho yahón lùà à kɛɛní yĩ, ó o wà le wáhiire na kà nɔn 6a yĩ: ⁸ «Hen ká a 6úi von fo mí yaamu sánú díiníi, à ù yĩ ðɛɛní yĩ vaa kɛɛní ho yahó, lé bío mu dà a wé le o 6úi na jũhũ wi po fo á 6a mún von. ⁹ A fo ò kɛɛní ù zàamu ká yĩa von mia mi nùwá jũn á 6ueé wee bío làa fo: «Hĩní à ù na le lùe yĩa ká yĩ.» A fo màhà à còoní ì hĩní lé ù nyio à à lén khii kɛɛní ho mɔn. ¹⁰ Ba wé von fo làa bũn sii, à ù 6uee khii lii kɛɛní ho mɔn, ká yĩa von fo 6uee dɔn, o ò bío ò na foñ: «Wàn bɔnlo, hĩní 6uee yòo kɛɛní ho yahó.» Hón pãahũ so yĩ bũn ká bía 6a von mu yaamu sánú díiníi búenbúen á à mi bío 6a bùaaníanaáa fo. ¹¹ Lé bío á nùpue léee nùpue na wee yòoní mĩten wón à le Dónbeení á à liiní. Ká yĩa wee liiní mĩten wón à le è yòoní.» ¹² Bũn mɔn ó o yèrèmaa wee bío làa yĩa von wo: «Hen ká fo wé le fo ò ve nùpua à 6a 6uee dí ù cɔn, à mu wé wisoni yĩ tãá ho tĩnaahũ, à ù yĩ le mu wé mĩn bɔnlowá, lè mĩn zàwa lè mĩn temĩnlowá, tãá mi ninzàwa bío 6ansowá. Lé bío 6a khii dàri fo ò ve làa bũn bío sii á à dé bío fo wó nɔn 6a yĩ lahó yĩ. ¹³ Ká fo wíokaa ho ðĩnló ho sánú bío yĩ á le fo o ve lè 6a nùpua, à 6a nĩ-khenia, lè 6a mùamúawá, lè 6a lóní lè 6a muuivá lè bán à ù ve. ¹⁴ Ká fo wó bũn, á ù bío á à wé se, lé bío á bán yĩ dà mu sii máa wé máa na foñ. Le Dónbeení le ðio khii saání foñ bía wo mu bè-tentewa véero zòñ.»

*Bía 6a von lè ho ðĩnló wáhiire
(Matiye 22.1-10)*

¹⁵ Bío á bía làa wo páania wee dí nĩ-kéní jã hɔn bíoní so, ó o bía nɔn o Yeesu yĩ: «Yia khii kɛɛn le *Dónbeení bɛɛní ðĩnló díiníi 6èntĩn bío se.» ¹⁶ O o Yeesu bía nɔn wo yĩ: «Nùpue 6úi hĩa le mí ì dí sɔn-beení, ó o fèra bía mu nɔn 6a nùpua cèrɛɛ yĩ. ¹⁷ Bío ho ðĩnló mu ðírò pãahũ dɔn, ó o le mí ton-sá vaa bío na bía ó o von yĩ: «Mí hĩní 6uen, lé ho ðĩnló wíokaa wó pan mia.» ¹⁸ A 6a lè mí nĩ-kéní kéní yĩ bío 6a à bío máa 6uennáa. O nín-yání nùpue bía nɔn o ton-sá yĩ: «Sábéré, ì 6èntĩn yĩ dà máa 6uen; ì yà ho mòhũ lònbió, á ì ko à ì vaa loñ ho.» ¹⁹ O o 6úi wón bía nɔn wo yĩ: «Sábéré, ì yà ho varò nàwa bùaa píru, lé bán á ì wi à ì ðĩndí loñ.» ²⁰ O o nĩ-kéní wón 6èn bía: «Ì yan lònbió á ì 6èntĩn yĩ dà máa 6uen.» ²¹ O o ton-sá mu bínía 6ueé bía mu búenbúen nɔn mí jũhũso yĩ, á wón sli cá, ó o bía nɔn wo yĩ: «Wáa bánbá lén va 6a nùpua fémĩnló lara yĩ, à zo ho lóhó bonfúaa yĩ, à 6a nĩ-khenia, 6a mùamúawá, 6a muuivá lè 6a lóní na fo ò fèráa mĩn bĩn à ù 6ua 6uennáa.» ²² Mu ù dé mí yĩ, ò o ton-sá bínía 6ueé wee bío lè mí jũhũso: «Bío fo le ì wé á ì wó ká hã lùà 6úi màhà pá ká.» ²³ O o bía nɔn mí ton-sá yĩ: «Wáa hɛɛ lá hã wána, à léka hã manawá yĩ loñ, ká ù fò mĩn làa nùpua na, à ù bío 6ue 6a jũná le 6a 6uen ì zii, bèra a na à le sí. ²⁴ Le ì bío mu na mia: Bía á ì von ho yahó búenbúen á nĩ-kéní ká á ì ðĩnló mu máa zo jii.»

*O Yeesu bèrò yĩ bío
(Matiye 10.37-38)*

²⁵ Pãahũ 6úi ó o Yeesu lá ho wɔhũ á 6a zãamaá bò a yĩ, ó o yèrèmaa wee bío làa ba: ²⁶ «Yia le mí ì 6uen ì cɔn, ká 6anso yĩ pã mĩn maá, lè mĩn nu, á yĩ pã mĩn hĩa lè mí zàwa, á yĩ pã mĩn zàwa lè mĩn hĩnni, á yáá pá yĩ pã mĩten mí bɛɛre, á 6anso yĩ dà máa wé ì nĩ-kenínii. ²⁷ Yia yĩ máa lá mí *kùrùwá pí* à bèráa miĩ, wón 6anso yĩ dà máa wé ì nĩ-kenínii. ²⁸ Hen ká minén ó o 6úi lá le mí ì so le zĩ-beení, ó o so máa kɛɛní ká a máa le mí yĩ le wári na o ò dé le yĩ bío yĩ, à loñ ká ðio wi o cɔn á dà le wee so á à 6ueé le? ²⁹ Ká bũn pá ká a fára le

* 14:27 Mí loñ Matiye vùahũ 10.38

ɲúhú á le yí dàńna yí ɓon, ɲún-sí á bía wee mi le wé è yáa mí ɲíní yí á à na a yí ká ɓa à bío: ³⁰ «O ńni na kà son mí zli hūinia yí ò o yí dàńna le yí ɓueéra.»

³¹ «Mu mún lée dà-kéní là a bée ɓúí na á ɓa ɲinza bée ló wà ɓueé tá le hā hā. O so máa kēni ká a máa loń le mí dásíwá muaaseé pírú á dà wee sánsá mí zúkúso dásíwá muaaseé ɓóní na wà ɓueé fi làa wo le? ³² Ká a zú le mí yí dà mu, ò ò fèn ñ tonka ɓa núpua á ɓa à khèn vaá sí a yahó á à túa wo yí làa bío ò o ko ò o wé na a yí, à bè yí yíráa ho hēérà.» ³³ O o Yeesu wáa bía: «Mí le mí yiwa sese. Minén ó o ɓúí yí dà máa wé ɲ ní-kenínii ká ɓànsó yí pā bío wi o cǎn ɓúenɓúen.

Mu yámú na pánká mia bío

(Maaki 9.50)

³⁴ «Mu yámú yoo. Eε ká mu yámú yonyoró hā ló mu yí, á ɓa à wé kaka á mu ù bíní ì zoráa.† ³⁵ Mu cūnū wáa mia, mu yí dà máa yèrémá máa wé bío ɓúí ho tá yí, á mu mún yí dà máa wé duioró. Ba wé yénní mu kúia. Yia wee jí bío, à wón jí bío bía sese.»

15

O pio na vūnun á bñta yú wāhiire

(Matiye 18.12-14)

¹ Wizonle ɓúí á ho *lànpo féwá lè ɓa bè-kora wérowà vá ɓueé kńia o Yeesu yí á wee jí a bioní. ² Bío ɓa *Farizɛwa lè ho *lándá bío zéenilowa mən mu á ɓa sía wee cǎ á ɓa wee bío mín yí: «Mí loń, o núpue mu mána mín lè ɓa bè-kora wérowà á wee dí làa ba.» ³ O o Yeesu wà le wāhiire na kà nən ɓa yí: ⁴ «Minén ó o ɓúí pia khīmàni lá wi, ó o yà-kéní wó wó séra vūnun, ó o so máa kúia ɓa khīmàni yà-kéní mia na ká le dùure yí ká a máa vaá cànka yia vūnun fúaa o yú a le? ⁵ Ká a hā vaá yú a, ó o síi ì wa wa á à lá a yòò pǎ á à khíforáa. ⁶ O ɓuee dēeni o ò ve mín ɓónlowà làa bía làa wó ɓó mín yí á à bío ò na yí: † Pio yà-kéní na lá vūnun á ì wāa cà yú. Mí le wa pání zámaka mu bío yí.» ⁷ Le ɲ bío mu na mia: Lé ká síi á le sí-weε mún ñ wéráa hen na le Dónbeení lè mí tonkarowà yòò wi yí, o núpue ní-kéní na khú mu bè-kora wéró yí bío yí, á à poń ɓa ní-tentewà khīmàni ní-kéní mia na makóo mia ho yèrémáló yí.

O hda na wén-hñnló vūnun ó o cà yú bío

⁸ «Tàá ká a hāa ɓúí wén-hāani bío pírú lá wi, ó o wó wó vñinia le dà-kéní, ó o so máa dé le fñntání á máa sàa mí zli ká a cà le kúarāa ɓúenɓúen yí fúaa o yú le le? ⁹ Ká a yú le o ò ve mín ɓónlowà làa bía làa wó ɓó mín yí á à bío ò na yí: † Wén-hñnló na lá vūnun á ì yú. A mí le wa pání zámaka mu bío yí.» ¹⁰ Le ɲ bío mu na mia: Lé ká síi á le Dónbeení wáayi tonkarowà sía á à warāa o bè-kora wéro ní-kéní na khú mu bè-kora wéró yí bío yí.»

O za na van vūnun wāhiire

¹¹ Bún mən ó o Yeesu pa bñnia bía bío ká: «Nii ɓúí zàwa nùwā ɲun hāa wi. ¹² Wizonle ɓúí ó o fεeso bía nən mín maá yí: † Maá, sanká wàn kǎ à ù na ɲén bío.» O o maá ɓèn sankaa mí náfóró á nən mí zàwa nùwā ɲun mu yí.

¹³ «Wizooni bío yen bún mən, ó o fεeso yéera bío ó o yú ɓúenɓúen á lá wári ò o wà van ho kǎhú ɓúí na dání nàyi. Bío ó o vaá wi bñn ó o zon mu koomu yí á yáara mí wári ɓúenɓúen véenia. ¹⁴ Páahú na ó o wári mu yáara wó yí, à bún le hñn-súmúí ɓúí ló ho kǎhú mu yí, á mu bío ɓúenɓúen hñni wee tē o. ¹⁵ O o

† 14:34 Hón páahú so yí ká mu yámú á yí máa ce sese. Mu bío wa ɓúí hā lúnkaa mu yí. Lé bún nən á mu yonyoró hā wee wé lé mu yí ká mu ɓúí pá ká à ɓa lá lée kúia.

vaá yú ho kōhū mu nūpue búí á wón le o wé vaa pa mí nònbnùeēnī mí mōhū yi. ¹⁶ A 6a nònbnùeēnī dīnló ó o sīi wee bīnī vā yi lè ho díró ká nūpue mǎhá yí mǎa na ho wo yi.

¹⁷ «Ó o hácírí bīnía 6uara bīo ó o wó khíina wán, ó o zūna le mí wó khon, ó o wee bío mí yi: «Wán maá ton-sáwá búenbúen wee dí ho dīnló sa mítén, á ínén wón 6ueé wee hí hen lè le híni. ¹⁸ I ì bīnī ì va wán maá cón á vaá bío ò na a yi: I maá, í 6èntín wó khon lè le Dónbeení á mún wó khon làa fo, ¹⁹ á í wǎa yí ko à ù bīnī 6ua mi lè ù kùrú za tenii bío, ká ù 6ua mi lè ù ton-sá bío sīi.» ²⁰ O o wǎa hīnǎn wà ɲon mín maá zīi. Bío ó o khèra yòó ló lua, á 6àn maá fèra mǎn wo, ó o mǎkárí 6uan wo yi làa sòobéé, ó o lùwa wee sí mí za mu yahó á vaá wíira a kùkà á wee bēēnī yi. ²¹ O o za wee bío làa wo: «I maá, í wó khon lè le Dónbeení á mún wó khon làa fo. I yí ko à ù bīnī 6ua mi lè ù kùrú za bío sīi.» ²² Ká 6àn maá mǎhá bía nǎn mí ton-sáwá yi: «Mí bánbá zoo lońka à mi lén ho báká beení na se po hǎa ká à 6uee lée zīnī làa wo. A mi dé le nín-kízà-flbēere o nín-kíza yi, á mún zīnī a lè hǎ nakāa. ²³ Mi lée lén o nòn-bòohū na ɲini wi á 6úe à wá dí ho sǎnú à wéé wa sía. ²⁴ Lé bío, á í za mu lá ka lòn nīi na húrún ká a bīnía vèera. O lá vúnun, á í bīnía yú.» A 6a wǎa cūaana ho sǎnú díró.

²⁵ «Bún búenbúen wee wé ká a nīi mu za kínlé so van hǎ mana. Bío ó o ló hǎ mana yi 6ueé wee sùará mín zīi, ó o wee ɲí hǎ sía lè ho yoró sǎ. ²⁶ O o dīn ò o von o ton-sá búí tùara yi làa bío wee wé 6àn lún yi. ²⁷ O o ton-sá bía nǎn wo yi: «Lé mǎn fēe bīnía 6uara, á mǎn maá léra a nòn-bòohū na ɲini wi á 6ó, lé bío ó o za bīnía 6uara lè le lòn-he6úee.» ²⁸ O o kínlé so dēenia síi cá bún wán á hen6uaa le mí mǎa zo. A 6àn maá ló le mí lée yanka a ò o 6uee zo. ²⁹ Ká a mǎhá bía nǎn mín maá yi: «Loń, ínén sǎ nǎn foń hǎ lúlúio cèrèe yi, á hǎri wizon-kéní á í dīn yí pá ù ɲii, ò o vio za sǎaní á ù yáá pá dīn yí nǎn mīi le í dí lè ho sǎnú lè wán bǎnlowá. ³⁰ A ũnén za na lá ù nīi bío vaá yáara véenia 6a há-kora wán bīnía 6uara, á ù mǎhá le 6a lén o nòn-bòohū na ɲini wi 6úe.» ³¹ A 6àn maá bía nǎn wo yi: «I za, ínén làa fo páania wi mín wán fēee, á bío á í te búenbúen bío sǎ foń. ³² Ká wa mǎhá ko wa dí ho sǎnú à wéé wa sía, lé bío á mǎn fēe mu lá ka lòn nīi na húrún á bīnía vèera. O lá vúnun á í bīnía yú.»

16

O ton-sá kohó na hácíri wi wáhiire

¹ Bún mǎn ó o Yeesu wee bío lè mí nì-kenínia: «Nàfòró 6ànsó 6úii hǎa lá nūpue búí bàrá mí tonni ɲúhū wán. Wizonle 6úii á 6a 6ueé bía nǎn wo yi le o ton-sá mu wee yáa o níi bío dàkhíina. ² O o von wo 6ueé wee bíoráa: «Bío á í ɲá ù dǎnī yi á so bon le? Wǎa wa lá bío á ù wó búenbúen 6àn cáti, bún mǎn á wa à kúia mín. A ù tonló wó í cón zuia.» ³ O o nīi wee bío mí yi: «Eee! I ɲúhúso wǎa léra mí mí tonni sǎró yi á í wé kaka? Bío ho vǎró á í yí dà bío, á ho hēe fio mún nīyio wi mīi. ⁴ Awa, í wǎa zū bío á í wé ká í tonló yáara á í pá à yí 6a búii na à 6ua mi.» ⁵ A bía búenbúen na 6a ɲúhúso kení wi yi ó o von lè mí nī-kéní kéní. A yīa 6uara ho yahó ó o tùara yi: «I ɲúhúso kee na wi foń lé le yén?» ⁶ A wón bía: «Lée oliivewa bía ɲiló bǎrikónwa khīmàni.» O o bía nǎn wo yi: «Lii kēnī fuafúta. Fé ù kee vǎahū à ù túa: Níló bǎrikónwa 6úará-ɲun làa píru.» ⁷ O o bīnía tùara a 6úii yi: «A ũnén 6èn kee lè le yén?» A wón bía: «Lée dīnló pórókówá khíá-hònú.» O o bía nǎn wo yi: «Fé ù kee vǎahū à ù túa: Dīnló pórókówá khíá-náa.» ⁸ Bío ó o ton-sá mu yí téréna ká 6a ɲúhúso mǎhá pá khòonia wo há hénni na ó o yú bío yi. Lé bío á ho dīmíɲá na ká nūpua zū mín 6uaró á po mu khoomu nūpua.»

⁹ O o Yeesu mu bíníá bía: «Le 1 bío mu na mia: Mi wé yú ho dímíná náfòró à mi wé wé bío mi ì yíráa 6a bónlowà làa ho, ká ho khíi vó mi cón, á 6a à fé mia á à zoráa le mukáni na máa vé lahó yi. ¹⁰ Yia yú mu bío na cínú ó o zúna mu buaró, wón 6a non bío boo yi ó o mún ñ zún mu buaró. Yia yí téréna mu bío na cínú yi, ó o mún máa téréna mu bè-beera yi. ¹¹ Ká mi yú ho dímíná náfòró á mi yí zúna hón buaró, á lée wée á à tá à na ho náfòró tente mia? ¹² O ñ-veere bío na 6a kàráfáa mia á mi yí zúna buaró, á mi kùrú bío á 6a mún máa na mia.

(Matiye 6.24)

¹³ «Ton-sá woon yí dà máa sá máa na júnása nùwá jun yi. O ò jin o ñ-kéní, ká a warí yia so. O wé è jí a ñ-kéní bíoní, ká yia so ó o máa kòmbi. Mi yí dà máa sá máa na le Dónbeení yi ká mi mún pá henía le wá rí caró bío.» ¹⁴ Bío 6a *Farizléwa já há bíoní mu, á 6a wee yáa mí jini yi na a Yeesu yi, lé bío á 6a dó mí sía le wá rí caró yi dakhíina. ¹⁵ Ká a Yeesu máhá bía non 6a yi: «Minén wee wé mítén lè 6a ñ-tentewá 6a núpua yahó, èé ká le Dónbeení dén zú bío wi mí yiwa, lé bío á bío 6a núpua wee mi á wé lè mu bè-beení á le Dónbeení yí máa tá yi.

Ho làndá lè le Dónbeení béení bío

(Matiye 11.12-13)

¹⁶ «O *Moyiize làndá lè le *Dónbeení jì-cúá fεεrowá vónna á páahú wá fεε bueé 6ó a Zán Batiisi buenló yi. Wón buenló jii lé bún á le *Dónbeení béení bío bueró nùhú 6úa yi, á 6a núpua lè mí ñ-kéní kéní wee jáa mín le béení mu zoró yi wán.

(Matiye 5.18)

¹⁷ «Ho wáyí lè ho tá véro á wayi po ho làndá bín-za dèè na cínú víló.

(Matiye 5.32)

¹⁸ «Báa na día mín háa ò o bíníá fó há-veere yan lée há-fé. A yia fó a háa na àn báa día wo á yan mún lé o há-fé.»

O náfòró bânso là a Lazaare wáhiire

¹⁹ Bún món ó o Yeesu pá bíníá bía bío ká: «Núpue 6úi háa wi bún á náfòró wi á wee zí há sí-sení na yàwá here. Wizooní 6úen6úen lée sánú díró o cón. ²⁰ Ní-khenii 6úi na yèni 6a le Lazaare, na sánia 6úen6úen vó lè há dokuaa á háa wee 6uee da a náfòró bânso mu khúuhú. ²¹ O síi yáa wee wé vá a ñi mu dínló na wee kuenka líi kúia yi lè ho díró. A bè bún wán, á 6a booní wee wé 6uee denka a dokuaa. ²² Wizonle 6úi ó o ñ-khenii mu húrun, á le Dónbeení wáyí tonkarowá 6ueé líi lá a yòò bàrá a *Abarahaamu nísání. Bún món ó o náfòró bânso mún húrun á 6a nùuna. ²³ Bío ó o wi ho ñ-hónbó-lóhó yi, ó o lò wee be dakhíina. O o hóonia mí yahó le mí ì loí, ó o khéra mən o Abarahaamu ò o Lazaare kará a nísání.

²⁴ «Ó o von wo pñpñ: «Wán 6úaa Abarahaamu, loí 1 makári yi á ù tonka a Lazaare le o dé mí nín-kíza jùhú mu jumu yi, á 6uee weé lè 1 denle, lé bío á ì lò bènntín wee be ho dshú na ká yi dakhíina.» ²⁵ Ká a Abarahaamu máhá bía non wo yi: «I za, le ù yi, bío á ù yío fù lua á ù yú mu bè-sení cèrèé á wééra lè ù síi, ò o Lazaare bío wó há yinyio. Ho zuia á wón yú mí lònbee cúnú à únén bèn yú le lònbee. ²⁶ Bún pá níi ló, á ho ká-be-beení wi warén làa mia páahú, bèra a na ká bía le mí ì lé hen á à khí mí cón á 6a yí dàñ mu. A núpue mún yí dà máa lé hen na á ù khíi wi yi máa buen wa cón.»

²⁷ «Ó o náfòró òanso bíá nòn wo yi: «Í pá à bíní ì fio fo. Sábéré à ù tonka a Lazaare mu ò o lii wán maá zli. ²⁸ Wán zàwa nùwá hònú líí wí bín, ò o lii jì 6a zeñ wán à bán wáa yí 6uee zo le lònbe-beení na kà lahó yi.» ²⁹ Ó o Abarahaamu bíá nòn wo yi: «O *Mòyiize làndá lè le *Dónbeení jì-cúa fεεrowá bíoní wí bín, le mín zàwa mu wé jí hñ.» ³⁰ Ó o náfòró òanso bíá: «Wán 6úaa Abarahaamu, bñn pá máa yí 6a. Hen ká bíá húrun nĩ-kéní 6úí lá ló lion 6a cón á 6a à yèrèma wára.» ³¹ Ká a Abarahaamu màhá bíá nòn wo yi: «Ká 6a yí máa jí a Mòyiize lè le Dónbeení jì-cúa fεεrowá cón, á hàrì à nĩ-hío 6úí vèe, á 6a pá máa tà.»»

17

Yi khà mi ninza dé bè-kohó wéró yi (Matiye 18.6-7; Maaki 9.42)

¹ Bñn món ó o Yeesu bíá nòn mí nĩ-kenínia yi: «Bìo wee vá a nùpue dé mu bè-kohó wéró yi bñn yí dà máa hè hùúu. Εε ká yia màhá níi bò mu bío, wón á ho yéréké è sá yi. ² Hàrì 6a ca le hue-beení o fonle yi à lée dé ho muhú yi, bñn pá à wé wayí á à porí le lònbee na à yí o ká mu lé orén nòn á 6a háyúwá na ká nĩ-kéní 6úí wó mu bè-kohó. ³ Mi cén pa miten bío sese.

Mi ninza bè-kora séndlaró bío (Matiye 18.21-22)

«Hen ká mi ninza 6úí wó khon làa fo à ù zéení a wékheró na a yi. Ká a tà le mí ì khí mu yi, à ù sén mu día na a yi. ⁴ Ká a wó khon làa fo le wizon-kùure yi há zen cúa-hèjùn, à mu lè mí dà-kéní kéní ó o wee 6uee đñn ù yahó le mí ì khí mu yi, à ù sén mu día na a yi.»

Le slidéro na ka le ho mútáádè bèere bío (Matiye 17.20)

⁵ Ba tonkarowá bíá nòn wo yi: «Núhúso, dé wa slidéro wán.» ⁶ Ó o Núhúso bíá: «Hen ká mi slidéro na khúekhúe lè ho mútáádè bèere bío á mi yáá pá lá tà le mí ì wé làa bío, á mi lá dà à bío ò na* le vñdεε na ká yi: «Dè ho lahó na ù wi yi a vaa zoo fá úten ho muhú yi, á le è wé mu.

O ton-sá tonló bío

⁷ «Hen ká minén ó o 6úí ton-sá lá wi á wee vá a mǎhú táá o wee pa a sároní 6úaa síí, ká a ló há mana yi 6uara, á mi ì bío le o đéení 6uee kεεní ò o dí le? ⁸ Yínǎn bío ká mi ì bío ò na a yi le: «Sá ho đínló na mií, wíoka úten à ù lá ho 6uennáa le í dí à í jù. Bñn món á únén màhá à dí ká ù jù.» ⁹ O so o tēení mí ton-sá mu yi bío 6a le o wé ó o wó bío yi le? Búeé. ¹⁰ Minén bío làa bñn mún lée dà-kéní. Bío le Dónbeení le mi wé ká mi wó mu wó, à mi bío bío ká: «Wa lée ton-sáwá na á nùpue yí ko ò o na bío yi. Bío 6a le wa wé lé bñn mí dòn á wa wó.»»

O Yeesu wéera 6a 6úeréwá nùwá píru

¹¹ Bío ó o Yeesu wee va ho Zeruzalεεmu, ó o bò le súii na wi ho *Samaríi lè ho Kalílee páahú yi. ¹² Ó o vaá wee súará ho lóhó 6úí yi, à *6úeréwá nùwá

* **17:6** Bío ó o Yeesu bíá binbirí lé bío ká: «Hen ká mi slidéro lá 6úaa yú ho mútáádè bèere na cfinú yi.» Ba zúífúwa cón á ho mútáádè bèere lé đío ka cfinú po mu bè-dínií bia 6úenóúen. Ba wee wé ní ho 6án bia kúee le zéení yi, à le simu wíoka dé wán.

píru wee sí a yahó. A 6a khèra dín ¹³ à 6a wee wāamaka pónpón: «Yeesu! Nī-kàránlo! Zūn wa makári.» ¹⁴ Bío ó o Yeesu mən 6a, ó o bía nən 6a yi: «Mi lén vaa zéeni míten lè le *Dónbeení yankarowà.»†

A bío 6a bò mín wee va bín, á 6a wan. ¹⁵ Bío 6a nī-kéní mən ò o wan, ó o bíníà tò mí làà yi á wee khòoní le Dónbeení pónpón ká a 6uen, ¹⁶ á 6ueé líí búrá a Yeesu tá, á yahó 6ó ho tá yi, ò o wee dé o bāraká. O lée Samarii nīi. ¹⁷ O o Yeesu wāa bía: «Ba mí nùwá píru 6úen6úen yí wan le? A 6a nùwá dènú na ká 6èn zon wen? ¹⁸ Bán tlahú ó o búí yí leékaa ò o bíní 6uee 6úaaní le Dónbeení ká mu yínón ho síi veere núpue na ká mí dòn le?» ¹⁹ Bún món ó o Yeesu bía nən wo yi: «Lii híni lén, à ù síidéro mii wééra fo.»

O Núpue Za bíní 6uenló bio

²⁰ Wizonle 6úí á 6a *Farizéwa tùara a Yeesu yi le lé ho pàahú yén á le *Dónbeení béení á à 6uen yi. O o bía nən 6a yi: «Le Dónbeení béení 6uenló yínón bío na wee mí làa yío. ²¹ Ba máa bío le: «Mí loń, mu wi hen» táá «Lé vaá hen á mu wi yi.» Lé bío á mí ko à mí zūn mu le le Dónbeení béení wi làa mia vó.» ²² Bún món ó o bía nən mí nī-kenínia yi: «Pàahú 6úí 6ueé dā ó o *Núpue Za wizooní dà-kéní 6úí á mí sía á à vā yi lè ho miló ká mí máa mí le.

(Matiye 24.23-28)

²³ «Ba à bío ò na mia: «O wi hen» táá «Lé vaá làa hen ó o wi yi.» Éε ká mí yi va bín, mí yí lùwí mu bío yi. ²⁴ Làa bío ká ho viohó nuína ho wáayi lùe 6úí à mu khoomu dèení kení lùà 6úen6úen, lé bún 6àn síi ó o Núpue Za bíní 6uenló wizonle bío khií wéráa. ²⁵ Éε ká a mahá ko ò o lò be làa sòobéε vé, à ho pàahú na ká núpua pí a bío.

(Matiye 24.37-41)

²⁶ «Bío wó a Nōwee pàahú lé bío 6àn síi khií wé o *Núpue Za bíní 6uenló pàahú.† ²⁷ Ba núpua hía wee dí ká 6a à ju, á wee ya mín ká 6a a yeé mí zàwa mín yi fúaa nònzoñ na ó o Nōwee zon ho won-beení yi á mu jun-beení 6uara 6ueé 6ó 6a 6úen6úen. ²⁸ Mu mún khií wé làa bío hía wó a Looote pàahú.‡ Ba núpua hía wee dí á wee ju, á wee yá ká 6a a yeé mí biowa, á wee dí ká 6a a so. ²⁹ Éε ká nònzoñ na ó o Looote ló ho Sodōmu yi, á ho dōhú lè ho kíribí ló ho wáayi á tò 6a wán, á 6ó 6a véenia. ³⁰ Lé bún 6àn síi mún khií wé nònzoñ na ó o Núpue Za ko ò o mí wán. ³¹ Mu zoñ à yia wi mí zii lòho yí bío le mí ì líi á zoó khii mí sía, à yia há mana yi mún yí bío le mí ì bíní ì 6uen mí zii. ³² Mí leéka a Looote 6àn háa bío.* ³³ Yia wi ò o fení mí mukānī wón á à vīnī le. Ká yia vīnīa mí mukānī wón á à yí le.

³⁴ «Le í bío mu na mia: Mu zoñ tñnahú á 6a núpua nùwá jun na páania duma le damu dèe dà-kéní wán, ó o nī-kéní á à fé è lénnaa, ká yia so á à día. ³⁵ Ba háawa nùwá jun na páania wee ni mu bío, ó o nī-kéní á à fé è lénnaa, ká yia so á à día. ³⁶ [Ba báawa nùwá jun na wi há mana yi, ó o nī-kéní 6a à fé è lénnaa, ká 6a à día a nī-kéní.] ³⁷ O o nī-kenínia tùara a yi: «Núhúso, lé wen á mu ù wé yi?» O o bía nən 6a yi: «Hen na ó o yà-hínií díá yi, lé bín á 6a dúbúawá wee wé fè mín yi.»

† **17:14** Le Dónbeení yankarowá mí dòn lé bía hía wee wé bío le o núpue na mu 6úemu vāmú lá wi yi á wán, ó o wāa dà à zo 6a núpua tlahú. Mí loń Levii nùwá (Psaumes) 13.49. ‡ **17:26** Mí loń Bío Núhú Búeení vūahú (Genèse) 6-9 § **17:28** Mí loń Bío Núhú Búeení vūahú (Genèse) 19 * **17:32** Mí Loń Bío Núhú Búeení vūahú (Genèse) 19.26

18

O maháa là a citti-fl wáhiire

¹ Bío ó o Yeesu wi ò o zéení lè mí nì-kenínia le 6a ko 6a wé fio fěěě à bàra yí tề hùúu, ó o wà le wáhiire na kà nòn 6a yi: ² «Cíti-fl búi hía wi lóhó búi yi. O yí máa zón Dónbeení, á mún yí máa kónbi nùpue. ³ Maháa búi mún hía wi ho ló-kéní mu yí á wee buen o nni mu cón fěěě à buee bío bío kà na a yi: «Mí Inén le 1 fioso tuiá.» ⁴ O wó mu míana ò o nni mu wee pí a bío. Ká mu mahá a va à yí, ò o sá san ó o wee bío mí yi: «I yí máa zón le Dónbeení, á i mún yí máa kónbi nùpue bñn bon, ⁵ ká a maháa na kà bènñn lan mii dàkhíina. I i wé bío ó o wee cà, ò o wé yí buee ñn sěé mi.» ⁶ O o Nùhũso bínía bía nòn 6a yi: «Mí lorí bío ó o cíti-fl-kohó mu na kà wó. ⁷ Mi wee leéka le le Dónbeení so máa na ho tuiá sñni bía le hueekaa yi na wee ve le pónpón le wisoni lè ho tñnahũ yi le? ⁸ Le 1 bío mu na mia: Le è na ho tuiá sñni 6a yi ho pãahũ na mu ko yi. Ee ká a *Nùpue Za mahá khii bínía buara, ó o buee yí 6a nùpua na dó mí sía le Dónbeení yi ho tá wán le?»

O Farizɛ là a lànpo fé wáhiire

⁹ O mún bínía wà le wáhiire búi á bò bia wee leéka le mí téréna à 6a wee zuañ bía ká yi wán: ¹⁰ «Nùpua nùwã ñun búi hía wà yòó wé ho fioró le *Dónbeení zì-beení yi. O nì-kéní léee *Farizɛ ká yia so léee *lànpo fé. ¹¹ O o Farizɛ zoó fàrá ñn ho wáayi á wee fio mí yi kà: «Dónbeení, i wee dé ù bārakà, lé bío á i yí ka lè 6a nùpua na ká bío. Ba wee tề 6a nùpua wán, á wee ñuaa, á lé 6a há-féwá, sñnkú o lànpo fé na kà. ¹² Inén wee li i ñii há cúa-ñun ho yáwá ñuhũ dà-kéní yí, á bío á i wee yí ñan cúa-pírú ñii á i mún wee na foñ.» ¹³ O o lànpo fé wón vá líí ñn le kùèèrè yi á yáa yí wi ò o hóóní mí yahó ho wáayi á wee hiimika ká a bío mí ñi-káa yi kà: «Dónbeení, makári mii, i léee bè-kora wéro.» ¹⁴ O o Yeesu bínía bía bío kà: «Le 1 bío mu na mia: Ba nùwã ñun mu tñahũ ó o lànpo fé lé yia bínía van mí zii ká a téréna le Dónbeení yahó. Lé bío á yia wee yòóní mítén á le Dónbeení á à liiní, ká yia wee liiní mítén á le è yòóni.»

*Ba guan 6a háyúwá buararàa o Yeesu cón
(Matiye 19.13-15; Maaki 10.13-16)*

¹⁵ Hàri 6a háyúwá á nùpua búi guan buararàa o Yeesu cón le o bè mí nini 6a wán. Bío ó o nì-kenínia mòn mu, á 6a wee zá làa ba. ¹⁶ Ká a Yeesu mahá von 6a, ò o bía: «Mí díá le 6a háyúwá wé buen 1 cón, mi yí hè 6a, lé bío le *Dónbeení bēení bío sá bía ka lè 6a bío síi yi. ¹⁷ Le 1 mí ho tuiá na mia: Yia yí tà le Dónbeení bēení bío là a háyónza bío síi, á ñanso yí dà máa zo le yi hùúu.»

*Ho nãfòró ñansowà lè le Dónbeení bēení bío
(Matiye 19.16-30; Maaki 10.17-31)*

¹⁸ Ba *zúifùwa ñunása nì-kéní búi tũara a Yeesu yi: «Nì-kàránlo tente, i ko à i wé mu yén à yíráa le mukãñi na máa vé.» ¹⁹ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Lée webio nòn á fo wee veráa mi làa nì-tente? Nì-tente mía ká mu yínóñ le Dónbeení mí dòn. ²⁰ Fo zù le Dónbeení lãndáwá na kà: Yí wé há-fénló táá bá-fénló, yí bué nùpue, yí ñuaa bío, yí fi sáberé mí ninza ñii, kónbi mìn maá le mìn nu.* ²¹ O o nni bía nòn wo yi: «Bún búenbúen á i bò yi hàri 1 yàrónzàmú

* 18:20 Mí lorí Léró vùahũ (Exode) 20.12-16; Lãndá zéenílò vùahũ (Deutéronome) 5.16-20

pâahũ.» ²² Bïo ó o Yeesu já a ñi-cúa wó, ó o bía nòn wo yi: «Bïo dà-kéní pá fòora foñ. Vaa yèè bïo wi ù cón búenbúen à sanká bán wárí na 6a ñi-khenia yi, bñn ká fo ò yí ho náfòró ho wáayi. Bñn món à ù bñn ñuee bè miñ.»

²³ Ká a ñii mu já há bïoní mu, ó o sánia tò, lé bïo ó o ñii bïo boo dà. ²⁴ Bïo ó o Yeesu mòn ò o yahó so, ó o bía bïo ká: «Ho náfòró bánsowà zoró le Dónbeení béení yi bènñín á à wé here. ²⁵ O cón-ñúmúkú zoró lè ho mísmí kōhū á à wé wayi á à poñ o náfòró bánso zoró le Dónbeení béení yi.» ²⁶ A bía ñin wee jí a bïoní tùara a yi: «Èèè! A yia wáa dà à fen lée wée?» ²⁷ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Bïo yí dà máa wé 6a nùpua cón á dà wee wé le Dónbeení cón.»

²⁸ Bñn món ó o Piere bía nòn wo yi: «Loñ, warén ló díá bïo lá wi wa cón à wa bò foñ.» ²⁹ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Le 1 mí ho tūiá na mia: Yia ló díá mí zli, táá mín háa, lè mín zàwa, lè mín nùwá, lè mí zàwa le Dónbeení béení bïo yi, ³⁰ ó ò yí bïo cèrèè á à poñ bñn ho pâahũ na wa wi yi, á mún pá à yí le mukáni na máa vé ho yiró na lua yi.»

O Yeesu wiokaa wee bïo mí húmú lè mí vèeró bïo
(Matiye 20.17-19; Maaki 10.32-34)

³¹ O Yeesu fó mí ñi-keninia píru ñun mí ñuhũ wán á bía nòn 6a yi: «Mi loñ, wa wee yòo ho Zeruzalemu, á bïo búenbúen na le *Dónbeení ñi-cúa fèerowá tùara o *Nùpue Za dání yi á ñii yòó sí bñn. ³² Lé bïo 6a à dé o bía yí zú le Dónbeení ñii yi, á bán ñ zùarí yi, á à là, á à pñini mí ñinsáni ñi kúee o wán. ³³ Ba à ha a lè há làbaani, á à búe o. Ká mu wizooní tñn zòñ, o ò vèe.» ³⁴ Ká a ñi-keninia máhá yí zūna dèe woon mu yi. Há bïoní mu bán kúará á sà 6a yi á 6a yí zú bïo ó o Yeesu wi ò o bïo ñuhũ.

O Yeesu héra a muui búii yño ho Zerikoo yi
(Matiye 20.29-34; Maaki 10.46-52)

³⁵ Bïo ó o Yeesu vaá wee sùará ho Zerikoo yi, à bñn ò o muui búii kará ho wñhũ ñisání wee fioka. ³⁶ Bïo ó o já 6a zámáa na wee khíi sá, ó o tùara bïo wee wé. ³⁷ A 6a bía nòn wo yi le lé o Nazarète ñii Yeesu lé yia wee khíi. ³⁸ O o wee bïo pñpñn: «*Daviide Za, Yeesu, makárá miñ!» ³⁹ A bía wi ho yahó wee námaka a yí le o wé tété. Ká a yáá wiokaa wee wáama lè mí sòobé: «Daviide Za, makárá miñ!» ⁴⁰ O o Yeesu ñin ò o le 6a 6ua a muui mu buennáa. Bïo ó o ñuee dñn, ó o tùara a yi: ⁴¹ «Lée webio á fo le 1 wé na foñ?» O o bía: «Nùhũso, wé le 1 yño à wé mi.» ⁴² O o Yeesu bía nòn wo yi: «Wáa mi, bïo fo dó ù sli miñ lé bñn á ñi wééraráa fo.» ⁴³ Mí lahó yi ó o dèenía wee mi, á bò a Yeesu yi á wee khòoní le Dónbeení. A 6a zámáa búenbúen mòn mu á 6a mún wee khòoní le Dónbeení.

19

O Yeesu là a Zasee bïo

¹ Bïo ó o Yeesu vaá zon ho Zerikoo, ó o tò ho yi wee káa. ² O ñii búii wi ho lóhó mu yi á yèni 6a le Zasee. O lé ho *länpó féwá ñuhũso búii, á náfòró wi. ³ O wee cá ò o mi a Yeesu à zūri, ó o wó san, lé bïo 6a nùpua boo dà, ò o mún lé o ñi-búinbúii. ⁴ O o lùwa dú ho yahó á vaá yòora le vñndè-beení búii na 6a le sikomòre, na ñin hen na ó o Yeesu wá ñuee khíi yi, ò o ñan mináa wo.

⁵ Bïo ó o Yeesu ñuee dñn le lùe mu, ó o hoonía mí yahó ò o von wo: «Zasee, ñuee lii fùafùu. Lé fo á ñi ko à ñi làa wán ho zuia.» ⁶ O o Zasee dèenía bánbáa lion, á lii fó a Yeesu vannáa mí zli lè há zámakaa.

⁷ A bía búenbúen na m̀n mu á mu yí sí yi á 6a wee hùahùaaaka: «O nùpue mu vaá làara a bè-kora wéro wán.» ⁸ Ká a Zasee wón mahá h́n ǹn yòò ð́n o Yeesu yahó ò o wee bío: «Núhùso, loń, 1 ní bío òn sanka mànı́ á ĩ ĩ na 6a nı-khenia yi, ká 1 mún tò a búı wán mu búı yi, á ĩ ĩ na mu òn cúa-náa ònso yi.» ⁹ O o Yeesu bía ǹn wo yi: «Le zlı na ká nùpua wáa kánia ho zuia, lé bío ò o nı na ká mún lé o *Abarahaamu m̀nmánı́ búı. ¹⁰ Lé bío ó o *Nùpue Za buara wá buéé cà bía khèra lè le Dónbeenı́, á à fenı́.»

*Ho sánú kùráa wahiire
(Matiye 25.14-30)*

¹¹ O o Yeesu b́nı́a wá le wahiire dà-kénı́ á ǹn bía ð́n ja há bıónı́ mu yi. Lé bío ó o sùaráa lè ho Zeruzaléemu, á 6a mún wee leéka le le *Dónbeenı́ béenı́ á à ðeenı́ ĩ zéenı́ mıten mí lahó yi. ¹² Bío ká lé bío ó o bía: «Nı búı na sá se mın zlı á ko ò o lá le béenı́, ó o ló van ho kshú búı na ðánı́ náyı á wá vaá lá le bın ká a bını́ ĩ buen.» ¹³ Sáni ò o lén, ó o von mí ton-sáwá nùwá píru á sankaa ho sánú kùráa† dà-kénı́ kénı́ ǹn yi, ò o bía: «Mi bánbá duan làa ho ká ĩ ĩ buen.» ¹⁴ Ká 6a kshusa mahá jına a á 6a tonkaa 6a nùpua le 6a ja a món à vaa bío bío ká: «Wa yı wi ò o nı mu wé wa béé.»

¹⁵ «Bío ó o vaá lá mí béenı́ b́nı́a buara mın kshú, ó o von 6a ton-sáwá na ó o kárafáa mí sánú yi. O wi ò o zúrı́ bío 6a sá yú làa ho.

¹⁶ «Ó o nın-yánı́ nùpue buara á bía: «Núhùso, ı́ sánú kùurè na á ı́ ǹn mı́ á ĩ b́nı́a yú há kùráa bío píru séenı́.» ¹⁷ O o béé bía ǹn wo yi: «Foóúa, fo wó se. Fo léé ton-sá tente, bío á fo térénna mu bè-wını́wá yi, á ĩ ĩ bára fo há ló-beera bío píru júhú wán.»

¹⁸ «Á yı́a sá buara buéé bía: «Núhùso, ı́ sánú kùurè na á ı́ ǹn mı́ á ĩ b́nı́a yú há kùráa bío hònu séenı́.» ¹⁹ O o béé bía ǹn wo yi: «A ünén á ĩ ĩ bára há ló-beera bío hònu júhú wán.»

²⁰ «Ó o búı b́nı́a buara buéé bía: «Núhùso, ı́ sánú kùurè na á ı́ ǹn mı́, nın-đı́o. 1 lá dó le le nın-kénı́ yi bára, ²¹ lé bío á ĩ zána fo. Fo lé o nùpue na mukánı́ jıı. Fo wee lá bío á ı́ yi bára, á wee lá ho ð́nló na á ı́ yi dù.»

²² «Ó o béé bía ǹn wo yi: «Ton-sá kohó yén! 1 ĩ cítı fo ı́ kùru jı-cúa wán. Fo fú zı le 1 jıı, á wee lá bío á ĩ yi bára, á mún wee lá ho ð́nló na á ĩ yi dù, ²³ ká bın fo zı, á léé webio ǹn á ı́ yi vaá bára le ho bankı yi? Se bío á ĩ b́nı́a buara, á ĩ lá buéé fé le le le òn cúnú.»

²⁴ «Bún món ó o bía ǹn bía wi bın yi: «Mı fé ho sánú kùurè mu o ćn á na há kùráa bío píru ònso yi.» ²⁵ A 6a bía ǹn wo yi: «Núhùso, wón á há bío píru wi ćn vó.» ²⁶ O o bía ǹn 6a yi: «Le 1 bío mu na mia: Yıa bío wi á 6a à bını́ ĩ na mu búı wo yi á à bè mu wán. Ée ká yıa bío mıa, á hárı mu bè-za na wi o ćn á 6a pá à fé. ²⁷ Ká 1 zúkúsa na yı wi á ĩ wé 6a béé á mí bua buennáa hen á buéé búe 1 yıo yi.» ²⁸ Bío ó o Yeesu bía bın vó, ó o khı́na dú 6a yahó á jn ho Zeruzaléemu.

*O Yeesu zoró ho Zeruzaléemu yi
(Matiye 21.1-11, 15-17; Maaki 11.1-10; Zan 12.12-16)*

²⁹ Bío ó o Yeesu vaá sùaráa ho Betefazee lè ho Betanı́ı yi, le bútee na 6a wee ve làa Oliivewa v́nsıa bútee nısánı́, ó o tonkaa mí nı-kenı́nıa nùwá jın á bía

* **19:12** Mu òn sıı hıa wó ho páahú mu yi: Bío ó o Heroode Nı-beenı́ hıa húrun, ó o za Heroode Aakelayuusi ló van ho Oroomu á wá wá cà le béenı́ á buéé zoráa mın maá lahó yi, á 6a zúıfuwa tonkaa 6a nùpua le 6a ja a món à vaa bío le mí yı tá a bío. † **19:13** Mu páahú ká ho sánú kùurè dà-kénı́ á 6a yéera a ho òn wá rı á à yı ó nùpue nı-kénı́ wızoónı́ khımánı́ sámú sánı́ı.

nɔn yi: ³⁰ «Mi lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi, ká mi vaá dɔn, á mi ì mi sùnpè-za na á nùpue dín yí yòora yí mɔn hùúu ká a can dín. Mi fee wo ɔua ɔuennáa. ³¹ Ká a ɔúti tùara mia le lée webio nɔn mi wee feeráa wo, à mi bío na ɔanso yi: «O Nùhúso màkóo wi o yi.» ³² A bíá ó o tonkaa wá van, á mu ɔúenɔúen vaá wó láa bío ó o Yeesu bíaráa mu.

³³ Bío ɔa wee fee o sùnpè-za mu, á bíá te o wee tùa ɔa yi: «Lée webio nɔn á mi wee feeráa o sùnpè-za mu?» ³⁴ A ɔa bíá: «O Nùhúso màkóo wi o yi.»

³⁵ Bún mɔn á ɔa ɔuan o sùnpè-za mu ɔuararáa o Yeesu cɔn, à bô mí kánɔunwá o wán, à ɔa ɔuan wo yi ó o Yeesu yòora. ³⁶ Bío ó o lá ho wòhú wá, á ɔa nùpua wee bá mí kánɔunwá ho wòhú wán o yahó. ³⁷ Bío ó o ɔúakáa wee birón há Oliiwewa vɔnsá ɔúee á wá vaá sùará ho Zeruzalɛmu yi, á ɔa zámáa na lé o nì-kenínia ɔúenɔúen wee zámaka, á ɔa ɔúakáa wee khòoni le Dónbeení pónpón ho yéréké bè-beera na ɔa mɔn bío yi: ³⁸ Ba wee bío:

«Le le Dónbeení wé mu bè-tentewá lá a bée *Daviide na bô o ɔuen o Nùhúso yèni yi.

Ho hээрà keñ ho wáayi, à ho cùkú lè le yèn-beení bío sí le Dónbeení na dà mu bío ɔúenɔúen nùhú wán yi.»

³⁹ A ɔa *Farizíewa ɔúti na wí ɔa zámáa tshú bíá nɔn o Yeesu yi: «Nì-karánlo, bío le ù nì-kenínia wé tété.» ⁴⁰ O o Yeesu bíá: «Ká ɔa wó tété, á há huaa pá à wámaka.»

O Yeesu wee wá ho Zeruzalɛmu bío yi

⁴¹ Bío ó o Yeesu vaá sùaráa ho Zeruzalɛmu yi, á yí mɔn ho, ó o wee wá ho nípomu bío yi, ⁴² ká a bío: «Éee Zeruzalɛmusa, mi yáá mún lá zúna bío dà à na ho hээрà mia ho zuia bío há. Ee ká mu màhá wáa sánkaa mia. Mi yí dà mu máa mi. ⁴³ Lé bío ho páahú ɔúti khíi dà, á mí zúkúsa á à keení ì kñí mia, á à fífaka yi. ⁴⁴ Ba à fí mí lóhó lè minén ɔúenɔúen dúkúdúkúdúkú. Ba máa díá á hàrí huee máa keñ mí ninza huee wán mí lóhó mu yi, lé bío mí yí zúna ho páahú na le Dónbeení ɔuara mí bío yi.»

O Yeesu nɔn ɔa bè-yээрòwá

(Matiye 21.12-13; Maaki 11.15-17; Zán 2.13-16)

⁴⁵ Bún mɔn ó o Yeesu zon le *Dónbeení zì-beení yi á zoó wee ja ɔa bè-yээрòwá ká a bío na ɔa yi: ⁴⁶ «Le Dónbeení bíá mí bíoní vónna yi: † zì á à wé floró zì,† ká minén wó le lè ɔa kánlowá lùe.»

⁴⁷ O Yeesu lá wee wé káran ɔa nùpua le Dónbeení zì-beení yi láa wizoóní ɔúenɔúen. A le *Dónbeení yankarowá núnása, lè ho *lándá bío zéenilowa, lè mu nípomu núnása wee cà bío ɔa à wé è ɔúeráa o Yeesu. ⁴⁸ Ká bío ɔa à wé è yíráa wo á ɔa yí zú, lé bío ó o bíoní níló sí ɔa nùpua ɔúenɔúen yi.

20

Ba wí ɔa zúr hen na ó o Yeesu pánká ló yi

(Matiye 21.23-27; Maaki 11.27-33)

¹ Wizonle ɔúti ká a Yeesu wee káran ɔa nùpua le *Dónbeení zì-beení yi ká a bue le bín-tente, á ɔa *yankarowá núnása, lè ho *lándá bío zéenilowa, lè ɔa *zúífùwa nì-kía ² ɔúee wee tùa wo yi: «Zéení bío nɔn á ù wee wéráa há wára mu? Lée wée nɔn mu ɔan níi foñ?» ³ O o Yeesu bíá nɔn ɔa yi: «Inén mún ñ tùa mia, mí bío na mii: ⁴ Lée wée hía nɔn le níi le o Zán wé bátizé ɔa nùpua? Lé le Dónbeení lée, táá lé ɔa nùpua?»

† 19:46 Mi loñ Ezayii vùahú 56.7

⁵ A 6a dɪn wee bío mín yi: «Hen ká wa le lé le Dónbeení, o ò bío le léee webio nɔn á wa yí tǎráa o bío. ⁶ Ká wa mún le lé 6a nùpua tonkaa wo, á 6a zǎamáa á à lèeka wɛn lè hǎ huua á à 6úe. Lé bío á 6a láa mu yi kénkén le o Zǎn lé le *Dónbeení jì-cúa fɛero.» ⁷ A 6a wǎa bía le mí yí zǔ yía nɔn le níi mu o Zǎn yi. ⁸ O o Yeesu 6èn bía nɔn 6a yi: «Àwa, ínén mún máa zéeni yía nɔn le níi mǐ á í wee wéráa bío ká.»

*Ho èrèzén vɛnsɩa 6uahó wàrowà wàhiire
(Matiye 21.33-46; Maaki 12.1-12)*

⁹ Bɔn mɔn ó o Yeesu wà le wàhiire na ká nɔn 6a zǎamáa yi: «Nii 6úí hía léra mí èrèzén vɛnsɩa 6uahó á nɔn 6a nùpua na làa wó wǎanía tò bío 6a khúí na a yi wán, le 6a wé vǎ ho, ò o wà van le khúíi na nǎyi á wà vaá mía bɪn. ¹⁰ Pǎahú na ho èrèzén wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sá ní-kéní le o va 6a nùpua mu cɔn le 6a khé bío bío sǎ mí yi á na. A 6a nùpua mu vaá han wo, á díá ó o wà lè mí nín-káamáa. ¹¹ O o mǎhú 6ànso bɪnía tonkaa mí ton-sá veere, á 6a mún vaá là wón á han nɔn, ó o wà à 6a yí nɔn dɛɛ wo yi. ¹² O o pá bɪnía tonkaa 6a nùwǎ tɪn níi, á wón 6a mún vaá han 6óoníkkaa yi, á nɔn.

¹³ «Ó o mǎhú 6ànso wǎa bía: «Eee í wǎa à wé kaka coon? Awa, í ì tonka í za na á í wa làa sòobé, jún-sí á wón 6a à kɔnbi.» O o bía nɔn mí za mu yi le o hɪnɪ lén, á wón hɪnɔn wà. ¹⁴ Eɛ ká bío 6a nùpua mu yère dá a wán, á 6a wee bío mín yi: «Yía lua ká lé yía á ho mǎhú bío khúí sí yi. Mí wa 6úe o, á ho mǎhú bío wǎa à sí wɛn.» ¹⁵ A 6a hɪnɔn wǐira a á khèra léee 6ó díá.» O o Yeesu wǎa túara 6a yi: «Àwa! Lé mu yén á ho mǎhú 6ànso ò wé làa ba? ¹⁶ O ò 6uen 6ueé 6úe 6a nùpua mu, ká a cá ní-vio á à kúee mí mǎhú mu yi.» Bío 6a nùpua jǎ há bióní mu, á 6a bía: «Póon! Bɔn máa wé.»

¹⁷ Ká a Yeesu mǎhá fá mí yío 6a yi ò o bía: «Le Dónbeení bióní vǎahú bióní na ká kúará lé mu yén?

«Le huee na 6a so-sowa lá pá díá, lé dío hía bɪnía 6ueé 6uan ho soró dɪnía.»

¹⁸ Yía lùwá le huee mu wán á 6ànso sǎnía á à yáa.

Ká yía á le 6èn kùera lion wán, á 6ànso á à fùfúuka.»*

¹⁹ A 6a *yankarowá júnásá lè ho *làndá bío zéeni lowa zúna le lé 6arén á le wàhiire mu wà bò wán, á 6a 6ɛɛnía wee cá a wǐiró yahó, ká 6a mǎhá zǎna 6a nùpua.

*Ho lànpo cálo á na ho Oroomu bɛɛ yi bío
(Matiye 22.15-22; Maaki 12.13-17)*

²⁰ Bɔn mɔn á 6a wee hùen o Yeesu. Ba tonkaa 6a nɪnbáwa 6úí na wee wé mítén lòn nùpua na téréenna. Ba le bán khúaa o jii yi à yí o bín-kohó 6úí bè yi dérǎa wo yía wí ho kǎhú jǎhú wán níi yi. ²¹ A 6a túara a yi: «Ní-karánlo, wa zú le bío fo wee bío làa bío fo wee kǎrán lè 6a nùpua á téréenna. Fo yí máa ká nùpue yío. Bío le Dónbeení le 6a nùpua wé 6ua lè mítén lé bɔn 6àn kǎránló binbirí á fo wee na. ²² Awa! A ũ bío na wɛn: Wa làndá yi á ho lànpo ko ho wé cá na ho Oroomu kǎhú bɛɛ yi léee, táá mu yí ko làa wéró?»

²³ O o Yeesu zúna 6a hénní bío, ó o bía nɔn 6a yi: ²⁴ «Mí zéeni le wén-hɔnló 6úí làa mí. Ho yahó lè le yéni na wí le wén-hɔnló mu wán á wée te?» A 6a bía: «Lé o bɛɛ.» ²⁵ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Àwa. Bío sǎ a bɛɛ yi à mí na a yi, ká bío 6èn bío sǎ le Dónbeení yi à mí na mu dén yi.» ²⁶ O bióní na ó o bía á 6a yí mɔn bín-kohó 6úí na 6a dá a bè yi á à wǐirǎa wo 6a nùpua yahó. Bío ó o bía wó 6a coon, á 6a dɪn tétété.

* 20:18 Mí lorí Lení vǎahú (Psaumes) 118.22

*Ba ni-hia vèeró bío**(Matiye 22.23-33; Maaki 12.18-27)*

²⁷ Ba *Sadusléwa lé bíá le 6a ni-hia máa vèe. Lé bán nùwá yèn 6úi 6uara a Yeesu cǎn 6ueé túara a yi: ²⁸ «Ni-kàránlo, bío ó o *Moyiize túara henía non wèn lé bío ká: Hen ká a 6úi yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo, á bán za ko ò o fé bán háa ya, á te 6a zàwa yi mín za mu yèni yi.† ²⁹ Ka lòn nùpua nùwá hẹ̀nùn 6úi lá lé zàwa síi, ó o yahón so yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo. ³⁰ O o ɲun níi so fó a maháa mu yan, ³¹ bǔn mǎn ó o tǎn níi so fó yan, á 6a mí nùwá hẹ̀nùn yan wo bèenia á húrunka, ò o 6úi yí yú za làa wo. ³² Mu bán véenii ó o háa mu mún húrun. ³³ Ayà, nònzoñ na 6a ni-hia á à vèe yi, ó o háa mu bío ò sí a yén yi? Bío 6a mí nùwá hẹ̀nùn mahá yan wo bèenia.»

³⁴ O o Yeesu bíá nǎn 6a yi: «Ho ðímǎná na lòn bío báawa lé 6a háawa wee ya mín. ³⁵ Ee ká 6a báawa lé 6a háawa na ko 6a khii vèe à yi le mukáni ho ðímǎná na bò o 6uen yi bán máa ya mín. ³⁶ Ba yí dà máa bíni máa hí, lé bío 6a 6onmín lé le Dónbeení wáayi tonkarowá. Ba lé le Dónbeení zàwa lé bío 6a vèera. ³⁷ Ho lahó na bíá le vǎndè-za na ho ðshú wi yi bío, ó o Moyiize zéenia mu wéréwéré le 6a ni-hia khii vèe, ò o von o Nùhúso le *Abarahaamu 6àn Dónbeení là a *Izaaki 6àn Dónbeení là a *Zakoobu 6àn Dónbeení.† ³⁸ Le Dónbeení lé bíá yío wi lua 6àn Dónbeení, ká le yínóñ ni-hia 6àn Dónbeení. Lé bío 6a 6úen6úen yío wi lua lerén bío yi.»

³⁹ A ho *lándá bío zéenílowa nùwá yèn 6úi bíá nǎn wo yi: «Ni-kàránlo, fo bíá se.» ⁴⁰ Lé bío 6a yí wi à 6a bíni khà mítén túa wo yi làa bío 6úi. §

*O Krista sǎnti zǎnló bío**(Matiye 22.41-46; Maaki 12.35-37)*

⁴¹ O Yeesu bíniá túara 6a yi: «Ba da à wé kaka à bíoráa le o *Krista lé o *Daviide mǎnmǎnií? ⁴² Lé bío ó o Daviide mí beere bíá mu há Leni vùahú yi: «O Nùhúso Dónbeení bíá nǎn í Nùhúso yi:

Buee keení í nín-tǎní,

⁴³ fúaa ká í búrá ú zúkúsa ú tá,

á ú bò ú zení wán.*

⁴⁴ Bío ó o Daviide wee ve o Krista lé mí Nùhúso, o ò wé o ɲuhúso ká a mún pá à wé o mǎnmǎnií kaka?»

*Mi pa mítén ho lándá bío zéenílowa bío yi**(Matiye 23.6; Maaki 12.38-40)*

⁴⁵ Bío 6a zámáa ðín wee jí a bíoní, ó o bíá nǎn mí ni-kenínia yi: ⁴⁶ «Mi pa mítén ho *lándá bío zéenílowa bío yi. Ba wa há báká-beera zǎlò à wé héeekaráa. Ba wa 6a wé tēení 6a yi lé le kǎnbii 6a zámáa fémínló lara yi. Ho kàránló zǎni yahón lua, lé ho ðínló ðínií keenínia na seka 6a wé hueeka keení yi. ⁴⁷ Ba wee khà 6a maháawa ɲuaa bío, á mún wa ho floró na túee wéro à 6a nùpua leéka le 6a téréenna. Lé bǔn 6úen6úen nǎn á 6a lònbee khii wíoka à déráa wán.»

21*O mahá-khenii hámu bío**(Maaki 12.41-44)*

† 20:28 Mi loñ Lándá zéeníló vùahú (Deutéronome) 25.5 † 20:37 Mi loñ Léro vùahú (Exode) 3.6

§ 20:40 Mi loñ Léro vùahú (Exode) 3.6 * 20:43 Mi loñ Lení vùahú (Psaumes) 110.1

¹ O Yeesu hóoniá mí yahó á lora khií fò, ó o mən ho nàfòrò b̀ansowà na wee kúee mí h́amu há ɓonkoní yi le *Dónbeení zı-beení yi. ² O o mún mən o mahá-khenii búí ò o wee kúee mí t̄mónwà bío ɓun, ³ ó o bíá: «Le 1 mí ho t̄úíá na mia: O mahá-khenii na kà bío na ó o kúaa á boo po bíá ká búenb́uen bío. ⁴ Lé bío le wárí na 6a búenb́uen wó lè mí h́amu lé ðío 6a yú puunía. O orén lè mí khemu, ò o pá kúaa bío wi o c̄sn búenb́uen na ó o lá wé è ðí.»

*Le Dónbeení zı-beení floró bío
(Matiye 24.1-8; Maaki 13.1-8)*

⁵ Bío 6a nùpua nùwá ȳen búí wee bío le Dónbeení zı-beení bío, le le donkhueéra lé há *hue-sení lè mu bíowa na 6a wó lè mu h́amu, ó o Yeesu bíá nən 6a yi: ⁶ «P̄aah̄ú búí khií dá ká bío mí yío wi wán ká á à fi. Hàrí huee máa keń mí ninza huee wán.»

Ho yéréké bíowa na khií wé á ho ð̄m̄ɓ̄ná á à vérdá

⁷ A 6a t̄uara a yi: «N̄i-káránlo, lé ho p̄aah̄ú ȳén á b̄un bío so ò wé yi, á lé mu bío ȳén khií zéení le mu bío mu wéror̄ p̄aah̄ú ð̄n?» ⁸ O o Yeesu bíá: «Mí pa miten bío. Mí yí ðía le 6a v̄íní mia. Lé bío á nùpua c̄èr̄e khií ɓuen 1 ȳeni yí á à bío: «1 lé o *Krista, ho p̄aah̄ú ð̄n.» Ká mi mahá yí bè 6a yi. ⁹ Hen ká mi khií wee ɓí há h̄a táró, lé ho k̄aló bío, à mi yí ðéé mi yiwa. Lé bío á b̄un bíowa so ko mu wé ho yahó. Ká b̄un ð̄enía máa wé ho ð̄m̄ɓ̄ná véror̄ p̄aah̄ú.»

¹⁰ O o b̄inia bíá b̄o mu wán: «Ho síí búí khií wé è lé vaá fi lè ho síí veere, á ho k̄h̄ú búí khií wé è lé vaá fi lè ho k̄a-veere. ¹¹ Ho tá ð̄ekén̄n s̄umáa khií wé há l̄ua búí yi, á le h̄ini lè mu v̄on-kora khií keń l̄ua c̄èr̄e yi. Mu bè-beera búí na bío á à wé le z̄ání á à wé ho wáayi lè ho tá yi.

(Matiye 10.17-22; Maaki 13.9-13)

¹² «Èé ká s̄anı à b̄un búenb́uen dá, á 6a à w̄ika mia á à beé lò. Ba à ɓua mia á à varáa 6a *z̄úíf̄uwa k̄ar̄ánl̄o z̄íní yi á vaá cíti, á à kúee mia ho k̄asó yi. Ba wé è ɓua mia á vaá ð̄n̄í há k̄ana ɓúnása lè 6a bá-záwa yahó bío mi tá m̄i bío yi. ¹³ Lé b̄un mi ì bè yi á à zéenináa 1 bío. ¹⁴ Mi bè mi hácírí bío ká lè bío wán: Mí yí ðéé mi yiwa bío mi vaá bío á à fenínáa miten bío yi. ¹⁵ Inén 1 beere lé ȳia á à na há b̄ioní lè mu bè-z̄úr̄miní mia, á mi z̄úkusa ó o búí máa ð̄arı máa s̄ansá mia á mún máa kán. ¹⁶ Hàrí m̄n maáwà lè m̄n nuwà, m̄n záwa lè m̄n nùwà na ká, lè m̄n b̄onl̄owá míten lé bán á à dé mia á à na, á mi c̄èr̄e búí 6a à ɓúe. ¹⁷ Ba nùpua búenb́uen á à ɓin mia bío mi tá m̄i bío yi. ¹⁸ Èe ká hàrí mi ɓún-v̄anı dà-kéní búí máa v̄i. ¹⁹ Mí f̄ará ð̄n sese, b̄un lé bío á à na ká mi ì yí le muk̄n̄i na máa vé.

*O Yeesu wee bío ho Zeruzal̄eemu floró bío
(Matiye 24.15-21; Maaki 13.14-19)*

²⁰ «P̄aah̄ú na mi khií mi 6a h̄in-táwá lè mí kuio ká 6a k̄n̄ia ho Zeruzal̄eemu yi, b̄un ká mi ì z̄úr̄n le c̄inú ká ho floró yi. ²¹ Hón p̄aah̄ú so yi á bíá á à keń ho *Zudee yi ko 6a l̄uwí ȳo há ɓúaa. Bíá á à keń ho Zeruzal̄eemu yi ko 6a lé ho yi lén, à bíá wi há mana yi yí b̄n̄i ɓuee zo ho yi. ²² Lé bío mu ù wé le cíti fl̄o wizoóni na le Dónbeení b̄ioní v̄uah̄ú bè-b̄ionii búenb́uen á ɓii ì sí yi. ²³ Ho yéréké khií sá 6a há-s̄enasa lè 6a há-ɓàawa yi mu zoñ. Lé bío mu ù wé le yi-vee l̄aa s̄ob̄éé ho k̄h̄ú mu yi, á le Dónbeení á à zéení lè le síí wee cí 6a nùpua mu yi. ²⁴ Ba à ɓúe 6a búí lè há h̄a khàra, ká 6a búí 6a à ɓua à varáa há ká-vio yi, á bíá ȳin̄ó 6a z̄úíf̄uwa ɓueé fi ho Zeruzal̄eemu á à keńi ho yi f̄úaa 6a p̄aah̄ú ɓii sú.

O Nùpue Za bñni buenlò bio
(Matiye 24.29-35; Maaki 13.24-31)

²⁵ «Mu biowa búni na síi yí zú khii wé le wii le ho plihú lè há mànàayio yi. Ho ðimíjána kánasa búenbúen á yilera à yáa mu yámú jumu na wee kúrún sá jílò bio yi. ²⁶ Ba nùpua búni yiwa á à dè dè è yuunika ká 6a leekaa bio khii wé ho tá wán mu páahú, lé bio á ho wáayi bio búenbúen á à dèké. ²⁷ Bún ká 6a à mi á *Nùpue Za há dùndúio wán ká a yòò lua lè mí ðarílò lè mí cùkú beení. ²⁸ Ká bún biowa so wéró jii khii héra, á mi híni ðin à hóoní mi júná lé bio á mi kánlò wáa sùaráa.»

O Yeesu lá ho fikiyéé bio á kàrána lè 6a nùpua
(Matiye 24.32-35; Maaki 13.28-31)

²⁹ Bún món ó o Yeesu wà le wáhiire na kà nòn 6a yi: «Mi loñi ho *fikiyéé vîndéè lè há vînsa na ká. ³⁰ Ká há hía wee sà mí vôn-yórowá, se mi zú le ho vîohó téré dñ. ³¹ Lää bún síi ká mi khii mən ká bún biowa so wee wé, á mi zúñ le le *Dónbeení béení sùaráa. ³² Le í mí ho túiá poni na mia: Ho páahú na ká nùpua máa hí máa vé ká bún biowa so búenbúen yí wó. ³³ Ho wáayi lè ho tá khii vé, ká í bíoní hñn ñ keñ bún fééé.»

Mi wé fáni mí yío

³⁴ «Hen ká mi wee pa miten bio sese, á mi máa na miten ho dàndínlò lè ho ja-junlò, lè ho ðimíjána bio yilera yi. Ká bún mia le wizonle mu khii ví mia lè ho zúan bio síi. ³⁵ Lé bio le khii yòoka ho ðimíjána nùpua búenbúen wán. ³⁶ Mi fáni mí yío. Mi wé fio fééé, á mi ì yí ho pánká à finénaa miten bio wá buéé wé búenbúen yi, á à ðañ ñ ðinnáa o *Nùpue Za yahó.»

³⁷ Le wisoni yi ó o Yeesu fù wee wé kàrán 6a nùpua le *Dónbeení zì-beení yi. Ká ho ziihú ò o lén yòò cáa há Oliivewa vînsa búee wán. ³⁸ Ba nùpua búenbúen fù wee wé buen le Dónbeení zì-beení yi le yínbii búirri, à buée jí a cñn.

22

O Yeesu dénaló bio
(Matiye 26.1-5, 14-16; Maaki 14.1-2, 10-11; Zán 11.47-53)

¹ Ho *búurú na á ja-fini yí dó yi sánú na 6a le Paaki wá buéé sùará. ² A 6a *yankarowá júnása lè ho *lándá bio zéenílowa wee cá bio 6a à wé wé è búeráa o Yeesu, lé bio 6a zána 6a zámáa. ³ A bún ó o *Satáni dó há yile-kora ò Zudaa na 6a wee ve làa Isikariote yi. O lé 6a nì-kenínia píru jùn nì-kéní. ⁴ O o Zudaa mu wá vaá wánáa lè 6a yankarowá júnása lè le *Dónbeení zì-beení parowá júnása, à zúñnáa bio o ò wé wé è dérää o Yeesu 6a níi yi. ⁵ A bán sá wan wan le mí ì na le wárí wo yi. ⁶ O o Zudaa wáa tà, á híñon wee cá bio o ò ðin wán á à dérää wo 6a níi yi ká 6a zámáa yi zúñ mu.

O Yeesu le 6a wioka ho Paaki ðínló bio
(Matiye 26.17-19; Maaki 14.12-16; Zán 13.21-30)

⁷ Páahú na 6a wee dí ho búurú na á ja-fini yí dó yi sánú yi, á le wizonle na 6a ko 6a fúaa ho Paaki piozàwa yi à wé lè mu hámu dñ, ⁸ ó o Yeesu tonkaa o Piere lá a Zán á bía nòn yi: «Mi lén vaa wioka ho Paaki ðínló bio.» ⁹ A 6a túara a yi: «Lé wen á fo wi á wa wioka mu yi?» ¹⁰ O o bía nòn 6a yi: «Mi loñi! Hen ká mi há wá líi zo ho lóhó yi, á mi ì fè mín làa níi búni na sò mu jumu lè ho ðúhú, á mi bè o yi va le zli na ó o vaá zo yi, ¹¹ à vaa bío na le zli mu bánso yi: «O nì-kàránlo le wa túa foñ: Ho lahó na á ínén lè í nì-kenínia á à ði

ho Paaki dɪnló yi lé ho yén? ¹² O ò zéeni la-beeni búii làa mia ho nónwiohú yi na sɪa bàráka wó. Lé bɪn à mi wíoka ho dɪnló bío yi.» ¹³ A 6a wà waá yú mu búenbúen làa bío ó o Yeesu bíaráa mu á 6a wíokaa ho Paaki dɪnló bío.

O Nuhúso dɪnló

(Matiye 26.26-29; Maaki 14.22-25; 1 Korente 11.23-25)

¹⁴ Bío ho pàahú dɛn, ó orén lè mí tonkarowà páania kará ho dɪnló jɪhú yi. ¹⁵ O o bíá nɔn 6a yi: «Í òntɪn wee cá à í dí ho Paaki sánú dɪnló na ká làa mia à bè yi lò beráa. ¹⁶ Lé bío á í máa bɪnɪ máa dí ho làa mia huúu, fúaa nònzoñ na á mu ù wé á jii á à sí yi le *Dónbeeni béeni yi, le í bío mu na mia.» ¹⁷ O o wáa lá le jɪunú dɛɛ á guan, ò o dó le Dónbeeni bàrákà, ò o bíá: «Mí fé le jɪunú dɛɛ na ká à jɪu fé mín yi. ¹⁸ Le í bío mu na mia: A lá ho zuia jii wán, á í máa bɪnɪ máa jɪu dɪvén huúu, ká mu yínɔí le Dónbeeni béeni buenlò món.»

¹⁹ Bɪn món ó o lá ho búurú, á dó le Dónbeeni bàrákà, ò o cɛɛkaa ho nɔn 6a yi, ò o bíá: «Hia ká lé í sánia [na nɔn mi bío yi. Mí wé wé mu à leékaráa í bío.]»

²⁰ Lé bɪn 6an síi ó o mún láráa le jɪunú dɛɛ ho dɪnló díró món, ò o bíá: «Le jɪunú dɛɛ na ká lé le páanii fnle na bò le í cáni na á à kúia mi bío yi.]

(Matiye 26.20-25; Maaki 14.17-21)

²¹ «Èɛ ká mi máhá loñ, yia á à dé mi ì na làa mi á páania kará ho dɪnló jɪhú yi hen. ²² Mu bon, o *Núpue Za á à hí làa bío le Dónbeeni le mu wéráa. Ká yia máhá níi ì bè mu á ho yéréké è zo jɪhú. ²³ A 6a búákáa wee tũaka mín yi le lé o yén máhá à wé mu mí fahú coon?»

Yia po bíá ká lé o yén?

(Matiye 20.25-28; Maaki 10.42-45)

²⁴ O Yeesu ní-keninia wee wáani mín yi à zúrnáa yia po 6arén na ká. ²⁵ O o Yeesu bíá nɔn 6a yi: «Ho dímjá kána bá-záwa wee wé mí pánká há wán, á bíá ho pánká wi níni yi le 6a wé ve mí làa «bè-tente wérowà». ²⁶ Èɛ ká minén bío yí ko à mu keñ ká. Minén á yia jɪhú wi po bíá ká wón ko ò o wé mítén cɪnú bíá ká yahó. A yia á ho pánká wi níi yi wé bíá ká ton-sá. ²⁷ Yia jɪhú wi lée wée? Lé yia 6a wee lá ho dɪnló na yi ò o dí lée, tàà lé yia wee lá ho na? Yínɔí yia 6a wee lá ho na yi le? Awa! Inén wi mí fahú lòn ton-sá bío síi.

(Matiye 19.28)

²⁸ «Bíó á mi wee tà keñ làa mi féɛɛ le lònbee na wee yí mi yi, ²⁹ le bɪn nɔn á le béeni na á í Maá nɔn míi á í mún nɔn mia. ³⁰ Mi khíi dí á à jɪu làa mi í béeni yi, á mi mún khíi keeni 6a bá-záwa kanmúini wán á à cɪtiráa o *Isirayeele zɪ-júná píru jɪun.»

O Yeesu bíá le o Piere hta pt mí bío

(Matiye 26.31-35; Maaki 14.27-31; Zàn 13.36-38)

³¹ O Yeesu bíá nɔn o Simɔn Piere yi: «Simɔn, Simɔn, héyii! Loñ! O *Satáni flora ho wáhu le Dónbeeni cón yú à didiráa mia làa bío 6a wé didiráa mu dũmu à lén zàn-bíó. ³² Èɛ ká í máhá flora nɔn foñ, à le síidéro yí fòo foñ. Ká ù khíi tà yèrémáa 6uara í cón, à ù hení mìn záwa sɪa.» ³³ O o Piere bíá nɔn wo yi: «Nuhúso, hári à mu wé kásó, á í ì zo ho làa fo. A mu wé húmú, á í ì hí làa fo.» ³⁴ O o Yeesu bíá: «Piere, le í bío mu na foñ: Ho zuia ó o kò-béɛ máa wá, ká ù pã le fo yí zũ mi a dɛn há cúa-tɪn.»

Mi wé wíoka miten há fio bío yi

³⁵ Bɪn món ó o Yeesu bíá nɔn 6a yi: «Bíó á í hía tonkaa mia, à í le mi yí 6ua wári à yí 6ua puure làa nakáa, á bíó búii cén fòora mia le?» A 6a bíá: «Dèɛ búii

yí fòora wɛn.» ³⁶ O o wáa bíá nɔn ɓa yi: «Àwa! Bío kà wán ká yía wárí wi ò o lá le ɓua, á yía puure wi mún lá le ɓua. Yía khà-tóní mía à wón yéé mí baká beení, ò o yà ho ɓúí. ³⁷ Le 1 bío mu na mia: Le Dónbeení bióní vùahú bióní na kà bío ko à mu sá mi à jii sí: «Ba mà à dó ɓa bè-kora wérowà jii.»* Mu bon. Bío túara 1 dǎní yi á à wé jii ì sí.» ³⁸ O o nǐ-kenínia bíá nɔn wo yi: «Núhúso, lé há khà-túa bío jùn na.» O o Yeesu bíá: «Mí wáa díá kà.»

O Yeesu flora há Oliivewa Búee wán

(Matiye 26.36-45; Maaki 14.32-41)

³⁹ O Yeesu ló ho lóhó yi á wà van há Oliivewa búee wán làa bío ó o wee wé wéráa mu. O o nǐ-kenínia bò a yi. ⁴⁰ Bío ó o vaá dǎn ho lahó mu ó o bíá nɔn ɓa yi: «Mí wé fio bèra a na à mí yí zo mu bè-kora wé ró yi.» ⁴¹ Bún món ó o khèra làa ba á à yí lòn hen na ó o nùpue hue-lèenii dà vaá dǎ yi síi, á líi fàrá mí nɔnkópúná wán ò o wee fio kà síi: ⁴² «Í Maá, ká fo tà, à ù yí le le lònbee na kà dá mi. Eε ká mu yí wé ínén sli bío ká ùnén sli bío lé bío wé.» ⁴³ [Bún món á le Dónbeení tonkaro ɓúí ɓueé zéenia miten làa wo, á hína a sli. ⁴⁴ O Yeesu wiokaa wee fio lè mí sòobéε, lé bío á bío wà ɓueé wé làa bío á à sá a yi ɓúenɓúen ó o mɔn, á mu wee beé o lò dàkhína, ó o fèení yèrémáa ka lòn cǎni, á wee luioka líi kúia ho tá yi.] ⁴⁵ Bío ó o flora vó, ó o bínía ɓuara mí nǐ-kenínia cón á ɓueé yú ɓa à mu dǎmu ɓó ɓa, lé bío ɓa yiwa wee váráa. ⁴⁶ O o bíá nɔn ɓa yi: «Mí yí da. Mí híní fio à mí yí zo mu bè-kora wé ró yi.»

Ba wíira a Yeesu

(Matiye 26.47-55; Maaki 14.43-49; Zàn 18.2-11)

⁴⁷ Bío ó o Yeesu dǎn wee bío, à bún ɓa zǎamáa ɓúí vaá ló lua. Yía dú ɓa yahó lé o Zúdaa, wón na lé o nǐ-kenínia píru jùn nǐ-kéní mi beere. O ɓuee dèenii, ó o wà ɓueé ɓó a Yeesu yi, á le mí ì tɛení a yi lè le kǎnbii. ⁴⁸ A wón bíá nɔn wo yi: «Éee, Zúdaa, lé le kǎnbii tɛení á fo ò bè yi á à dérǎa o *Nùpue Za á à na le?» ⁴⁹ Ká bíá làa wo bò mín zúna bío hía à wé, á ɓa túara a yi: «Núhúso, wà dà à fi lè wa khà-túa le?» ⁵⁰ A ɓa nǐ-kéní ɓúí dèenia há ɓa *yankarowà jùhúso ton-sá nǐn-tǎní jikáahú kúio. ⁵¹ Ká a Yeesu màhá bíá: «Héyí! Mí díá kà.» O o dǎn o nǐ jikáahú ó o dèenia wan. ⁵² Bún món ó o Yeesu yèrémáa bíá nɔn ɓa yankarowà júnása, lé le *Dónbeení zǐ-beení parowà júnása lè ɓa nǐ-ká na wà ɓueé wii wo yi: «Mí buan mi khà-túa lè mi búaa ɓuararǎa 1 wán le we? 1 lé nǐ-káanii le?» ⁵³ Há wizooní ɓúenɓúen á ì lá wee wé kɛrǐ làa mia le Dónbeení zǐ-beení yi á mí yí wíira mi hón pǎahú so yi. Eε ká ho pǎahú na kà hón bío sá minén lè le tǐbírí pánkà jùhúso yi.»

O Piere pǎ a Yeesu bío

(Matiye 26.57-58, 69-75; Maaki 14.53-54; Zàn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Bún món á ɓa wáa wíira a Yeesu á ɓuan vaá zonnáa ɓa yankarowà jùhúso zǐi. O Piere bò ɓa yi ká a màhá khèra wi. ⁵⁵ Ba zoó lò ho dǎhú ho lún síi yi á ɓa ɓúí kará kǐnia yi. O o Piere ɓueé zoó kará làa ba. ⁵⁶ O o ton-sá háa ɓúí mɔn wo ho dǎhú khoomu yi ò o kará, ó o fá mí ylo wo yi, ò o bíá: «O nǐ na kà mún fù wi làa wo.» ⁵⁷ O o Piere pǎ mu, ò o bíá: «Héyí! Háa mu, 1 yàá yí zú a.»

⁵⁸ Mu ù dé mí yi ò o ɓúí tǐn mɔn wo, á wón bíá nɔn wo yi: «Ūnén mún lé o nǐ mu ɓàn nǐ-kéní ɓúí.» Ká a Piere màhá bíá: «Nǐi mu, 1 yí nɔn wo.» ⁵⁹ Bío mu dá dò mí yi lòn lèèrè dà-kéní síi ó o nǐ-veere ɓúí tǐn pǎ bínía bíá mu: «Mu bon

* 22:37 Mí loń Ezayii vùahú 53.12

kénkén. O nni mu fù wi làa wo, lé bïo ó o mún lé o Kalilee nni.» ⁶⁰ Ká a Piere mähá bía: «Bïo á ünén yáa wee bïo á ì yí zú.» Ho páahú dà-kéní kéní na ó o wee bïo mu yi ó o kò-béé wá. ⁶¹ O o Nuhúso yèrémáa fá mí ylo o Piere yi. Lé bün ó o Piere hácirí mähá buara bïo ó o Nuhúso bía nòn wo yi wán: «Ho zuia ó o kò-béé máa wá ká ù pá le fo yí zú mí á dñn há cúa-tñn.» ⁶² O o Piere hñnón ló á léé wá búbùbù.

Ba dásiwá wee ha a Yeesu ká 6a a là a
(Matiye 26.67-68; Maaki 14.65)

⁶³ Ba nùpua na pan o Yeesu yi wee yáa mí jini yi na a yi ká 6a a ha a. ⁶⁴ Ba wee pe o yahó yi ká 6a tùa wo yi: «Ká fo lé le *Dónbeení jì-cúa fεero bïo bon, à ù zéeni yía vña fo.» ⁶⁵ Há bín-kora le mí sílwá á 6a wee bïo na a yi.

Ba buan o Yeesu vannáa ho làndá tuiá fεerowá cñn
(Matiye 26.59-65; Maaki 14.55-65; Zàn 18.19-24)

⁶⁶ Bïo ho tá tñn, á 6a *zúifúwa nì-kía, le 6a *yankarowá júnása *lè ho làndá bïo zéenilowa wáa mín wán, à 6a le 6a bua a Yeesu buennáa minén na lé ho làndá tuiá fεerowá yahó. ⁶⁷ A 6a tùara a yi: «Fo lé o *Krista à ù bïo mu le wa jí.» O o bía nòn 6a yi: «Ì bía mu nòn mia á mí máa tà mu, ⁶⁸ ká í mún tùara mia á mí máa bïo dèe. ⁶⁹ Ká há làa na ká wán, ó o *Nùpue Za á à kεeni le Dónbeení na dà mu bïo búenbúen nín-tñn.»[†] ⁷⁰ A 6a búenbúen wáa bía: «À bün à fo lé le Dónbeení Za lon?» O o bía nòn 6a yi: «Lé minén miten bía le í lé orén.» ⁷¹ A 6a wáa bía: «Wa màkóo wáa mia seérása yi. Warén waten wáa jà a jì-cúa.»

23

Ba buan o Yeesu guararàa o Pilaate cñn
(Matiye 27.2, 11-14; Maaki 15.1-5; Zàn 18.28-38)

¹ Ho làndá tuiá fεerowá búenbúen hñnón buan o Yeesu vannáa o *Pilaate cñn. ² Bïo 6a vaá dñn bñn, á 6a wee bá a ká 6a a bïo: «O nni na ká á wa yú ò o wee khà wa nìpomu vñini le 6a yí cá ho lànpó à na a béε yi. O o mún wee bïo le mí lé o *Krista, o béε.» ³ O o Pilaate tùara a yi: «Lé ünén lé 6a *zúifúwa béε le?» O o Yeesu bía nòn wo yi: «Fo bía mu.» ⁴ O o Pilaate bía nòn 6a yankarowá júnása le 6a zäämáa yi: «Bfoni na à ì ì dñn wán á à siinínáa o nni na ká jùhú á ì yí mòn.» ⁵ Ká 6a mähá pá wiokaa wee bïo le mí pánká: «O wee káani wa nìpomu le mí káranló. O bua mu jùhú ho Kalilee yi á tò ho *Zudee yi fεεε wá buéé 6ó hen.»

⁶ Bïo ó o Pilaate jà há bioní mu, ó o tùara: «O nni mu léé Kalilee nni le?» A 6a le úuu. ⁷ A bïo ó o zúna mu ká, ó o le 6a bua a varáa o *Heroode cñn, le bïo ó o Heroode lé yía wi ho Kalilee jùhú wán, à wón mún wi ho Zeruzalεemu yi mu páahú.

Ba buan o Yeesu guararàa o Heroode cñn

⁸ Bïo ó o Heroode mòn o Yeesu, ó o sli wan, le bïo ó o jà a sá míana, á lá wi ó o mi a wán hárí hááni. O lá wi ò o mi a ká a wee wé yéréké bïo búi. ⁹ O tùara a yi làa bïo cèrèε ká a Yeesu mähá yí dó mí jii wo yi húuu.

¹⁰ Ba *yankarowá júnása le ho *làndá bïo zéenilowa dñn wee kooní a Yeesu yi le le hεerè. ¹¹ O Heroode le mí dásiwá wee yáa mí jini yi na a Yeesu yi ká 6a a zùarika a yi. Ba zlinía wo le ho báká beení na se làa sóobéε, à 6a bñnia buan wo vannáa o Pilaate cñn. ¹² Lé bün zoñ ó o Heroode là a Pilaate bñnia wó 6a bñnlowá ká 6a jòn lá wee fi.

[†] 22:69 Mi loñ Lení vùahú (Psaumes) 110.1, Daniyele vùahú 7.13

*Ba le o Yeesu ko ò o búe**(Matiye 27.15-26; Maaki 15.6-15; Zan 18.39-40; 19.4-16)*

¹³ Bún món ó o Pilaate von 6a yankarowà júnása, lè 6a ya-díwá lè 6a zâamáa á kúaa mín wán, ¹⁴ ò o bía nòn 6a yi: «O nni na kà á mi 6uan 6uararâa í cón, á le o wee kâani mu nîpomu. Awa! I mún wâa tûara a yi mi 6uén6úen yîo yi, á hâ wén-kora na mi le o wó na dà à dé o jùhú á ì yí mni. ¹⁵ O Heroede bînia 6uan wo 6ueé nòn wen, lé bîo á wón mún yí mòn o wékheró. O 6èntfn yí wó bîo 6úí na nòn ó o korâa lè mu húmú. ¹⁶ I ì bîo le 6a ha a lè hâ lábàani, ká í ì díá wo o ò lén.» ¹⁷ [Hen ká ho Paaki sánú díró dôn, ó o Pilaate ko ò o lén o kásó nni 6úí díá.]

¹⁸ A bún 6a 6uén6úen páania wee bîo pónpón: «Búe o, à ù díá o Barabaasi!» ¹⁹ Wón Barabaasi so kásó zoró jùhú lé bîo ó o hîa wi ho káaló fio yi, á 6ó a nni 6úí. ²⁰ Bîo ó o Pilaate wì ò o díá a Yeesu, ó o wíokaa tûara 6a zâamáa yi. ²¹ Ká 6a màhá wee wâamaka: «Búee wo ho *kùrúwá wán ò o hí! Búee wo ho kùrúwá wán ò o hí!»

²² Mu cúa-tfn nni ó o Pilaate bía nòn 6a yi: «Lée webio ó o wó khon yi? I yi mòn bîo 6úí na nòn ó o korâa lè mu húmú. I ì bîo le 6a ha a lè hâ lábàani, ká í ì díá wo o ò lén.» ²³ Ká 6arén bán pá lan wee wâamakaa pónpón le 6a búee o Yeesu ho kùrúwá wán. A 6arén wâamakaa lé hîa yú ho pánká. ²⁴ O o wâa tà le mí ì wé bîo 6a wee cà. ²⁵ O nni na 6a le o díá, wón na kera ho káaló fio yi á wó le nî-búee 6a dó ho kásó yi, ó o léra díá, ò o nòn o Yeesu 6a dásíwá yi le 6a wé làa bîo 6a zúífúwa sía vá yi.

*Ba dásíwá 6uan o Yeesu wârâa**(Matiye 27.32-34; Maaki 15.21-23; Zan 19.17-22)*

²⁶ Bîo 6a 6uan o Yeesu wârâa, á 6a vaá fò mín làa Sireena* nni 6úí na 6a le Simón, ò o ló hâ mana yi lua. A 6a dásíwá wîira a 6ueé sènia lè ho kùrúwá, ò o bérâa o Yeesu món. ²⁷ Ba minka zâamáa bò a yi á sènia 6a háawa 6úí na wee wá kúaarâ a bîo yi. ²⁸ O o Yeesu yèrêmáa wee bîo làa ba: «Zeruzaleemu háawa, mi yí wá ínén bîo yi, ká mi wá minén miten lè mí zâwa bîo yi. ²⁹ Lé bîo há wizooní 6úí na lua yi, á 6a khii wé è bîo: «Ba háawa na yí máa te làa bîa dñn yí ton za yí yènia yí mòn bán júná 6èntfn sí.» ³⁰ Hón páahú so yi ká 6a à bîo ò na há búaa yi: «Mí tè jñ wen» á mún ñ bîo lè hâ dónbúaa: «Mí pe wen.»† ³¹ Lé bîo ká 6a wee wé ínén na ka lòn 6uén-siire ká síi, á minén na ka lòn 6uén-henl bîo khii dà bún wán.»

*Ba búaa o Yeesu ho kùrúwá wán**(Matiye 27.35-44; Maaki 15.24-32; Zan 19.17-27)*

³² Ba mún 6uan nî-wanna nùwá jún 6úí na 6a à páani ì búe là a Yeesu. ³³ Bîo 6a vaá dñn ho lahó na 6a wee ve làa «Nún-6ókuee» á 6a búaa o Yeesu ho *kùrúwá wán bñn. Ba nî-wanna nùwá jún á 6a mún búaa há kùrúwá wán bñn. O nî-kéni wi là a Yeesu nín-tfáni ká yia so wi là a nín-káahó. ³⁴ [O o Yeesu bía: «Í Maá, sèn díá na 6a yi, lé bîo 6a yí zú bîo 6a wee wé.»] Bún món á 6a dásíwá wó le jún-sini bîo á sankaarâa o sí-zinia. ³⁵ Ba zâamáa dñn bñn á wee loñ. Ba *zúífúwa júnása bán wee yáa mí jini yi na a yi ká 6a à bîo: «O fenía 6a 6úí, le orén mún fení miten ká a lé o *Krista bîo bon, yia le Dónbeení mòn léra.» ³⁶ Ba dásíwá mún wee yáa mí jini yi na a yi. Ba vá 6ueé 6ó a yi, á hoonía mu bè-jia yóó nòn wo yi ³⁷ à 6a wee bîo: «Hen ká fo lé 6a zúífúwa

* **23:26** Sireena: Ho lée lóhó 6úí na wi ho Afriiki kshú yi á súarâa yi lè ho Mediteranee yámú jumu. O Yeesu páahú á 6a zúífúwa 6úí hîa wi ho lóhó mu yi. † **23:30** Mí loñ Ozee vñahú 10.8.

béε, à ũ fení ũten ũten.» ³⁸ Yòó o jùhũ yí á bïo kà lé bïo 6a túara: «YÌA KÀ LÉ 6A ZŪIFŪWA BÉε.» ³⁹ Ba nĩ-wànnà na 6a búaa nĩ-kéní wee là a ká a bío: «Fo yínòrí o Krista le, á ũ fení ũten ũten à ũ mún fení warén lon!» ⁴⁰ Ká a nĩ-kéní na so wón 6èn wee zá là mí nínza mu ká a bío: «Fo yí máa zón Dónbeení le? Yínòrí le lònbee dà-kéní mu á ũ wi yi le?» ⁴¹ Warén bán ko là le lònbee, lé bïo wa wékhe lé hĩa dó wén mu yi, ká arén wón yí wó bè-kohó.» ⁴² Bún món ó o bínía bía: «Yeesu, hen ká fo khíí ñuara là ũ béεnĩ, à ũ pa í bïo.» ⁴³ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Le í mí ho túiá poni na foñ: Ho zuia ká fo ò kéñ làa mi le Dónbeení cón.»

O Yeesu húmu

(Matiye 27.45-56; Maaki 15.33-41; Zàn 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Mu wó à le wii wà yòó fàrá, á ho kòhũ ñuénñuén ñindñin wó le tìbirí á míana fúuu fúaa le wi-háarè. Ho pònsòró na zoó le *Dónbeení zì-beení yi á lenkaa mín ñahũ. ⁴⁶ O o Yeesu bía pònpón: «Í Maá, í wee dé í mànáká ũ nĩ yi.» Bío ó o bía bún wó, ó o húrun. ⁴⁷ Bío ho Oroomu dásiwá kuure jùhũso mən bïo wó, ó o khòñia le Dónbeení, ò o wee bío: «O nĩ na kà 6èntñin lá térénnà.» ⁴⁸ Ba zàamáa na ñuara ñueé lora mu bïo mu á mən bïo wó, á 6a bínía wá ká 6a yara sò làa sòobéε. ⁴⁹ O Yeesu bán bónlowá ñuénñuén là 6a hãawa na bò làa wó hãrí ho Kalilee yi á ñueé khèra ñin wee lorí bïo wee wé.

O Yeesu nùuló bïo

(Matiye 27.57-61; Maaki 15.42-47; Zàn 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Nĩi 6úú hĩa wi bñn á yèni 6a le Zoεεfu. O wee lé 6a *zúifùwa lóhó na 6a le Arimatee yi. O fù léé nĩ-tente na térénnà, á hĩa wee lòoní le *Dónbeení béεnĩ ñuénlò. O fù lé 6a zúifùwa làndá túiá fεerowá nĩ-kéní, ká a màhá fù yí tà bïo 6a nínzáwa jíní tò wán wó. ⁵² O o wá van o Pilaate cón vaá ñora a Yeesu nĩ-hínmu. ⁵³ Bún món ó o huera a ho *kùrùwá wán, á líí pon yi là ho ñunlò, á lá vaá nùuna le búure na có ho búaaahó yi, na á nĩ-hío lá ñin yí nùuna yi yí mən.† ⁵⁴ Mu wó ho yèzúamá zòn ziihũ á ho *Sabaa jùhũ búaráa. ⁵⁵ Ba hãawa na bò là a Yeesu hãrí ho Kalilee yi á bò mín là a Zoεεfu vaá mən le búure, á lora bïo ó o Yeesu nĩ-hínmu ñumanáa. ⁵⁶ Bún món á 6a bínía vaá wee wíoka ho jíló là mu bïo na sãmu sí o Yeesu mu sánía bïo yi. Ho Sabaa zòn á 6a vùrina làa bïo ho làndá heníanáa mu.

24

O Yeesu vèeró bïo

(Matiye 28.1-9; Maaki 16.1-8; Zàn 20.1-10)

¹ Ho dimaasi zòn yínbii bùirri á 6a hãawa hñnón lá ho jíló na sãmu sí na 6a lá wíokaa, á ñuan vannáa le búure wán. ² Ba vaá yú le hue-beení na lá pon le búure jii á le bínía khii díá. ³ A 6a yòó zòn, ká 6a màhá yí zoó mən o Nùhũto Yeesu sánía. ⁴ A 6a ñin yilera lúnkaa, á bún à báawa nùwá jùn na sí-zínia wee juiíka ñin 6a yahó. ⁵ Bío 6a zãna ñin cuíorá mí júná, á 6a nùpua mu bía làa ba: «Léé webio nòn á yíá yío wi lua á mí ñueé wee cà 6a nĩ-hía lùé yi?» ⁶ [O mía hen. O vèera.] Mi le mi yiwa bïo ó o hĩa bía nòn mia wán ká a

† **23:53** Ba zúifùwa búráa: O Yeesu pãhũ ká 6a zúifùwa na níní se fù wee wé cé mí búráa há búarà yi. Há 6úú wee wé há bú-káni á ho zì-jùhũ dà-kéní nùpua wé nùu yi. Há búráa mu 6a fù wee wé pé jíní là há hue-beera. Bía yí dà hñn búráa so síí máa cé, bán búráa fù wee wé cé ho tá káamáa yi. Ba fù wé khùnii há á há wíoka wé mi, lé bïo ká yíá vará há wán táá o ñin há, se 6ãnsò tun.

wi ho Kalilee yi: ⁷ O *Nùpue Za ko ò o dé 6a bè-kora wérowà níi yi, à bùεε ho *kùrùwá wán, à vèe há wizooní tìn níi zoñ.»

⁸ A 6a hácirí mähá bínía 6uara o Yeesu bíoní wán. ⁹ A 6a bínía wà vaá bía mu búenbúen nòn 6a tonkarowá píru dòn làa bía ká búenbúen yi. ¹⁰ Ba lé o Makadala Mari, là a Zaana, là a Zaaki 6àn nu Mari. Ba há-vio na lá páania wi làa ba á mún bía mu bío dà-kéní mu nòn 6a tonkarowá yi. ¹¹ Eε ká 6a tonkarowá mähá lá há bíoní mu lòn bín-conconwá, á 6a yí tà 6a bío. ¹² [Ká a Piere mähá pá hínon lúwa van le búure wán à vaá líi lúnlúrá ò o lora le yi. A ho nùlò dèε lé dío ó o mòn. O o wó coon bío wó bío yi á bínía vannáa mí zii.]

*O Yeesu zéenia miten le mí ní-kentnia búí
(Maaki 16.12-13)*

¹³ Le wizoonle mu mí bèere zoñ, ó o Yeesu ní-keninia núwá juun búí bò mín juon ho lóh na 6a le Emayuusi. Horén le ho Zeruzalεemu á à yí léèrèwa bío juun vèení síi. ¹⁴ Bío wó khína búenbúen lé bún 6àn láakáwá á 6a wee tà. ¹⁵ Bío 6a wee bío ká 6a à wáani mín ká 6a wá, ó o Yeesu mí bèere 6ueé 6ó 6a yi á bò làa ba. ¹⁶ Ba juon wee mi a, ká bío búí mähá hò 6a á 6a yí zúna a. ¹⁷ O o Yeesu túara 6a yi: «Lée webio á mi wee wáani wán ká mi wá?»

A 6a dín sò mí yara. ¹⁸ A 6a ní-kéní na 6a le Keliopaasi bía nòn wo yi: «Ba nùpua na 6uara ho Zeruzalεemu yi búenbúen, á únén ù dòn lé yía yí zú mu bíowa na wó há wizooní yen na ká yi le?» ¹⁹ O o túara 6a yi: «A bún bíowa so le mù yén?» A 6a bía nòn wo yi: «Bíowó a Nazareete níi Yeesu yi há. O lá lé le *Dónbeení ji-cúa fεero. Le Dónbeení le 6a nùpua zúna le o pánká wi mí bè-wénia le mí bíoní yi. ²⁰ Wa *yankarowá júnása le wa ya-díwá nòn wo bía yí zú le Dónbeení yi á bán síinia juhú à 6úe, á 6a 6úaa wo ho *kùrùwá wán. ²¹ Wa lá wee leéka le orén le yía ko ò o kání a *Isirayεele nípomu, ká mu yío wáa máa lé. Ho zuia lé mu bíowa mu wéwó wizooní bío tìn. ²² Wa kuure háawa núwá yen búí wó wen coon. Ba fù hínon le yinbíi búiríi á van le búure wán, ²³ ká 6a mähá yí vaá yú a sánia. A 6a bínía 6ueé bía mu nòn wen, á 6a mún bía le Dónbeení wáyí tonkarowá búí zéenia miten làa mí, á 6a bía nòn mí yi wéréwéré le o yío wi lua. ²⁴ Wa ninzáwa núwá yen búí mún van le búure wán á vaá mòn mu búenbúen làa bío 6a háawa bíaráa mu, ò o Yeesu wón 6a yí mòn.»

²⁵ O o Yeesu mähá wáa wee bío làa ba: «Mí lé 6a bónbúwá. Mí yí máa dé mí sía le Dónbeení ji-cúa fεerowá bè-bíonii yi fúa. ²⁶ O *Krista so lá yí ko ò o lò be ká síi á yíráa mí cùkú beení le Dónbeení cón le?» ²⁷ Bún món ó o wáa zéenia bío bía a dání yi le Dónbeení bíoní vüahú yi búenbúen 6àn kúará. O 6úaa mu juhú là a *Moyiize vónna á vaá lá le le Dónbeení ji-cúa fεerowá vónna búenbúen.

²⁸ Bío 6a vaá 6ó ho lóh na 6a wee va yi, ó o Yeesu wó lòn níi na le mí i khíi á à va làa yahó. ²⁹ Ká 6a mähá hò a le o yí wé mu, á 6a bía nòn wo yi: «Día á ù cãa làa wen, ho tá wee hí.»

O o Yeesu wáa zoó làara 6a wán. ³⁰ Bío 6a wee dí, ó o lá ho búurú, á dó le Dónbeení báká, ò o cèekaa ho nòn 6a yi. ³¹ Lé bún wán á 6a yío mähá fá, á 6a zúna a. O o dèenia juuna vúnun 6a yahó. ³² A 6a wee bío làa mín: «Bíowó o fú wee bío ká a zéeni le Dónbeení bíoní kúará làa wen ho wóhú wán á wa sía so fú yi há le?»

³³ A 6a dèenia hínon bínía juon ho Zeruzalεemu. Ba vaá yú 6a tonkarowá píru dòn le mí ninzáwa mín wán bún, ³⁴ á bán wee bío làa ba: «O Núhúso vèera bío bon. O Simon mòn wo.» ³⁵ A 6arén mí bèere lá bío wó ho wóhú wán

bía nɔn ɔa yi, làa bïo ɔa zúrnanáa o Yeesu pãahũ na ó o wee cèeka ho búurú yi.

O Yeesu wiokaa zéenia miten lè mí tonkarowà

(Matiye 28.16-20; Maaki 16.14-18; Zàn 20.19-23; Bè-wénia 1.6-8)

³⁶ Bïo ɔa wi bún bíoró yi, à bún ò o Yeesu mí beere dèenia wi ɔa tãahũ [ó o bía nɔn ɔa yi: «Le ho héerá keń làa mia.»] ³⁷ A ɔa zána dàkhíina, lé bïo ɔa mɔn wo wó làa nĩ-hónbóni. ³⁸ Ká a Yeesu máhá bía làa ba: «Mi yilera yáara le we? Léee webio nɔn há titikaa wiráa mí sía yi? ³⁹ Mi loń í níní le í zení. Mu lé ínén í beere. Mi búee dá mi loń, lé bïo ó o nĩ-hónbóni sánia mia làa bïo mi mɔn à ínén sánia wiráa bïo síi.» ⁴⁰ [O bía hón bíoní so nɔn ɔa yi, ò o zéenia mí níní lè mí zení làa ba.] ⁴¹ Ká ɔa minka sí-wéé làa bïo mu wó ɔa coon bïo yi, á ɔa pá yí tá yí tá le o Yeesu vèera bïo bon, ó o wáa bía nɔn ɔa yi: «Bè-dínii wi mi cón le?» ⁴² A ɔa nɔn o ceza na sɔn sɔn-kéní wo yi, ⁴³ ó o fó a là ɔa yío yi.

⁴⁴ Bún món ó o bía nɔn ɔa yi: «Bïo ká lé bïo á í bía nɔn mia pãahũ na á í làa mia páania wi: Bïo túara í dání yi búenbúen o Mɔyíize làndá lè ɔa jii-cúa fèerowà vɔnna, lè há leni vūahũ yi á lá ko mu wé.» ⁴⁵ Bún món ó o Yeesu wó á ɔa wee zúr le Dónbeení bíoní vūahũ bíoní kúará, ⁴⁶ ò o bía nɔn ɔa yi: «Mu túara ká: O *Krista ko ò o lò be, bún món ò o vèe há wizooní tɔn nii zòń. ⁴⁷ Bïo ká lé bïo mi bue o yèni yi à na há síwà nùpua búenbúen yi: «Mí yèrémá mi yilera lè mí wára à mí yí mu bè-kora sèndiáró.» Mí gúa mu jũhũ ho Zeruzalèemu yi. ⁴⁸ Bïo mi mɔn à mí bío na ɔa nùpua yi. ⁴⁹ Inén í beere á à tonka le Dónbeení Hácírí na le dó mí jii le mí í na á le è líi mi wán, ká mí máhá ko mí keení ho lóhó yi fúaa le Dónbeení pánká lé ho wáyai à líi mi wán.»

O Yeesu yòora le Dónbeení cón

(Maaki 16.19-20; Bè-wénia 1.9-11)

⁵⁰ Bún món ó o Yeesu fó ɔa á ɔa ló ho lóhó yi wà vaá sùaráa ho Betanii yi, lé bín ó o hsonía mí níní ò o dúbuua ɔa yi. ⁵¹ Pãahũ na ó o wee dúbuua ɔa yi, ó o làa ba saawaa mín yi, [ó orén wón búan yòora ho wáyai.] ⁵² [Ká ɔarén bán búaanía wo] à ɔa bínía van ho Zeruzalèemu ká ɔa sía wan làa sòobéé. ⁵³ Ba yí máa kší le *Dónbeení zí-beení yi. Ba wee búee búaaní le bín fèéé.

Le Dónbeení bín-tente vūahú na ó o Zán túara

Vūahú túaró jūhú

O Zán na hía lé o Yeesu nī-kenínia nī-kéní lé wón túara ho vūahú na ká. O sansan wee bío míten bío, ò o le o nī-kenínii 6úí (18.15), táá o nī-kenínii na ó o Yeesu wa (13.23; 19.26; 20.2; 21.7, 20,41).

Bíio o Matiye là a Maaki là a Luki túara cèrèè ó orén wáa yí bínia yí tò yí mí vūahú yi. Bíio o Zán túara mí vūahú lé bíio ká:

1. O zéenia le o Yeesu lé le Dónbeení bióní na wi féèè, le o wó míten là a nùpue á 6ueé kará làa wèn. O zéenia bíio ó o Zán Batiisi féera a Yeesu tūiá poni dání yi. O mu zéenia bíio ó o Yeesu fòráa mín là 6a nùpua là mí sííwá (1).
2. O Zán zéenia le o Yeesu ló le Dónbeení cón, á mún zéenia bíio o Yeesu kàráanna là 6a nùpua (2–12).
3. O zéenia bíio ó o Yeesu kàráanna là mí nī-kenínia ho tīnàahú na 6a wīira a yi (13–17).
4. O Zán bíia bíio wó a Yeesu yi bíio (18–19).
5. Ho vūahú vaa véenii, ó o mún bíia a véeró, làa bíio ó o zéenianáa míten là mí nī-kenínia mí véeró mán bíio (20–21).

O Yeesu Krista lé le Dónbeení Bioni

¹ Mu jūhú 6úèenii, á yia lé le Bióní á wi ká bíio 6úí ðín yi léra. O páania wi là le Dónbeení. Orén mí bεere lé le Dónbeení. ² Mu bíio 6úen6úen jūhú 6úèenii, ká arén là le Dónbeení páania wi. ³ Lé orén á le Dónbeení ðín wán léraráa mu bíio 6úen6úen. Bíio ó o níi yí kera lénló yi bñn mía. ⁴ Orén lé yia le mukānii wee lé cón. Dén mukānii so ka lòn khoomu na wee zéeni bíio le Dónbeení karáa là 6a nùpua. ⁵ Mu khoomu mu wee dé le tībiri yi, á bíia wi le tībiri mu yi wee pí mu bíio.*

⁶ Nii 6úí hía wi bñn á le Dónbeení tonkaa. O yèni 6a le Zán.† ⁷ Lé orén 6uara 6ueé wó yia ka lòn khoomu seérāso, á wee mī ho tūiá o jii, bèra a na à 6a 6úen6úen tà le yia ka lòn khoomu á bíio bon orén pánká yi. ⁸ Orén mí bεere hía yīnāí yia ka lòn khoomu, ká a 6ueé wó o seérāso, á mà ho tūiá o jii. ⁹ Yia lé mu khoomu binbirí á 6uara ho ðmíjā yí á 6ueé wee dé mu khoomu 6a nùpua 6úen6úen wán.

¹⁰ Yia lé le Bióní á wi ho ðmíjā yí, ho ðmíjā na le Dónbeení ðín orén wán á léra. Èè ká ho ðmíjā mu nùpua màhá yi zūna a. ¹¹ O 6uara mín kùrú lùè yi, á bíia bíio sá a yi pá a bíio. ¹² Ká 6a tīahú á 6a 6úí màhá tà a bíio, á dó mí sía wo yi. Bán ó o wó á 6a wó le Dónbeení zāwa. ¹³ Ba yí wó le Dónbeení zāwa làa bíio 6a nùpua wee terāa 6a zāwa bíio. Ba mún yi wó le Dónbeení zāwa làa bíio ó o báa là a hāa wee páani á yírāa 6a zāwa bíio. Le Dónbeení míten lé ðio wó á 6a lé le zāwa.

¹⁴ Yia lé le Bióní á 6ueé wó a nùpue, á kará làa wèn. O sāamu jii mía. Lé orén wee zéeni ho tūiá poni binbirí làa wèn. Wa fá wa yío o cūkú yi, hía ó o Za kéní na ló mín Maá Dónbeení cón wé yí.

* **1:5** á bíia wi le tībiri mu yi wee pí mu bíio: Le Dónbeení bióni vōnna 6úí yi, á mu bíia ká síi: á le tībiri máa dání mu bíio. † **1:6** O Zán na bíio bíia hen lé yia hía wee bátizé 6a nùpua. Mi lorí Matiye vūahú 3.1-17

15 O Zán na lé o seéràso á bía bïo kà pónpón o dání yi: «Yia kà lé yia á ï fèra bía bïo non mia. I bía le o wi ì món bò o buen, ká a màhá po mi lé bïo ó o wi ì yahó hàánì.»

16 Mu bè-tentewà lè mí síwà na lé o sãamu na jii mia á wa bùenbùen yí ñamaa mín wán. 17 Ho làndá lé o *Moyiize á le Dónbeenì bò yi ñannáa ho wen. Ká mu sãamu lè ho tuiá poni lé orén na lé o Yeesu *Krista á le Dónbeenì bò yi zéenianáa mu làa wen. 18 Nùpue na ñn le Dónbeenì wón mia. Ká arén na lé o Za kénì na lé le Dónbeenì, yia pàanía wi là a Maá Dónbeenì, lé wón non ó o Maá bio zúnáa.

Bïo ó o Zán Batiisi bía mïten dání yi

(Matiye 3.1-12; Maaki 1.2-8; Luki 3.15-17)

19-20 Wizonle búí á 6a *zuífúwa ñúnása na wi ho Zeruzalemu yi á tonkaa 6a yankarowà là a Levii nùwà le 6a 6uee tùa o Zán yi le o lé o nùpue yén síí. O o yí sà mu, ò o mà ho tuiá wéréwéré non bía 6a tonkaa yi: «Inén yínón o Krista, yia le Dónbeenì mán léra.» 21 A 6a tùara a yi: «Á fo lé o nùpue yén síí? Fo lé le *Dónbeenì ñi-cúa fεero *Elii† le?» O o Zán le mí yínón Elii. A 6a bñía tùara: «Á fo lé le *Dónbeenì ñi-cúa fεero na wa wee lònóníŠ le?» O o Zán le 6ueé. 22 A 6a wáa bía non wo yi: «Unén bèn lé o nùpue yén síí? Wa ko wa vaa zéeni bio búí à na bía tonkaa wen yi. Fo léé wée?» 23 O o Zán bía: «Inén lé yia le *Dónbeenì ñi-cúa fεero *Ezayii bía bio: «Ñii búí wee bío pónpón le dùure yi ká síí: Mi wioka ho wshù ká a Nuhúso o buen.» *»

24 Bía 6a tonkaa o Zán cón búí lé 6a Farizlewa. 25 A bán tùara a Zán mu yi: «Ká fo yínón yia le Dónbeenì mán léra, á yínón o Elii, á mún yínón le Dónbeenì ñi-cúa fεero na wa wee lònóní, á léé webio non fo wee bátizéráa 6a nùpua?» 26 O o Zán wáa bía non 6a yi: «Inén wee bátizé 6a nùpua lè mu ñumu. Eε ká a búí wi mi tlahù á mi yí zú bio. 27 Inén fèra dú wón yahó. O nakáa tenló á Inén yáá pá yí koráa.» 28 Bïo kà bùenbùen wó ho Betanii† lóhó yi, ho muhù na 6a le Zurudén món, hía ó o Zán hía wee bátizé 6a nùpua yi.

O Yeesu ka lòn muini pioza á le Dónbeenì non

29 Mu tá na léé tñn, ó o Zán mán ò o Yeesu mà a wee buen, ó o bía: «Yia kà ka lòn muini pioza á le Dónbeenì non à sénnáa ho ñmíñá nùpua bè-kora dia.† 30 Lé orén lé yia á ï bía bio ká síí: Nùpue búí wi ì món bò o buen, ká a màhá po mi lé bïo ó o wi ì yahó hàánì. 31 I lá yí zú yia lé orén, ká ì màhá 6ueé wee bátizé 6a nùpua lè mu ñumu, bèra a na ò o *Isirayεle ñipomu á zúrì wo.» 32 O Zán mu pá bñía bía bïo kà wéréwéré: «I mán le Dónbeenì Hácirí á le lion o wán lòn háponi, á líí wi làa wo. 33 I lá ñn yí zú yia lé orén, ká le Dónbeenì na tonkaa mi le ì bátizé 6a nùpua lè mu ñumu màhá bía non mi: «Fo ó mi le Dónbeenì Hácirí ká le yóó ló wee lii o nùpue búí wán. Wón lé yia á à bátizé

† 1:21 Bïo le Dónbeenì ñi-cúa fεero Elii tonló sá vó, ó o ñuan yòora ho wáayi. Ba 6úí hía wee leéka le o ko ò o bñí buen à dí yia le Dónbeenì mán léra yahó, á 6uee wioka a 6uenló bio. Mi lorí Malasii 3.23

Š 1:21 O ñi-cúa fεero na 6a Farizlewa tùara bio lé o ñi-cúa fεero na ó o Moyiize bía bio le o ka lè mínén bio síí á le Dónbeenì khii tonka. Mi lorí Làndá zéenlò vùahù (Deutéronome) 18.15 * 1:23 Mi lorí Ezayii vùahù 40.3 † 1:28 Ho Betanii na 6a bía bio hen hón wi ho Zurudén muhù nisánì. Ho wi mí dòn làa hía wi ho Zeruzalemu nisánì. † 1:29 Ba zuífúwa fù wee wé ya há muini lè 6a bà-kúio, á càráa mí bè-kora séndiaró. O Zán le o Yeesu ka lòn muini pioza á le Dónbeenì non, lé bio ó o Yeesu mu á 6a á 6ue 6a nùpua bè-kora séndiaró bio yi. Mi lorí Ezayii vùahù 51.

6a nùpua lè le Dónbeení Hácírí.» ³⁴ I mɔn mu, á ï wee bío mu wéréwéré le o lé le Dónbeení Za.»

O Yeesu lé yia le Dónbeení mɔn léra

³⁵ Mu tá na lée tɔn, ká a Zán tɔn wi ho lahó dà-kéní mu yi lè mí nì-kenínia nùwá ñun, ³⁶ ó o mɔn o Yeesu ò o wee khíí, ó o bía: «Yia wee khíí kà lé le *Dónbeení Pioza.» ³⁷ O o Zán nì-kenínia nùwá ñun mu ñá bío ó o bía, á 6a dɛɛnía bò a Yeesu yi. ³⁸ O o Yeesu yèrémáa khií lora á mɔn á 6a bò a yi, ó o tùara 6a yi: «Lée webio mi wee cà.» A 6a bía: «Arabii (bún kúará le: «nì-kàránlo»), lé wen fo wi yi?» ³⁹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mi 6uen, á mi vaa mi hen na á ï wi yi.» A 6a wáa bò a yi á vaá zúna bín. Mu wó le wi-háaré. A 6a wáa kará tò le wii bín làa wo.

⁴⁰ O Zán nì-kenínia nùwá ñun na ñá a bíoní á bò a Yeesu yi nì-kéní 6a le Andere, o Simɔn Piere 6àn za. ⁴¹ Yia ó o Andere mu nín-yání van cɔn lé 6àn za Simɔn mu á vaá bía nɔn wo yi: «Wa mɔn o Mesii.» (Mesii lé mu heberemu. Ká mu kúará lè mu kerɛekimu 6a le Krista, bún kúará le yia le Dónbeení mɔn léra.) ⁴² O o fó a 6uararáa o Yeesu cɔn. O o Yeesu lora a yi ò o bía: «Fo lé o Simɔn, o Zán za. Awa! Bío ká wán á 6a wé è ve fo làa Sefaasi.» (Sefaasi lé mu heberemu. Mu kerɛekimu yi 6a le Piere, bún kúará le 6úaa hó.)

⁴³ Mu tá na lée tɔn, ó o Yeesu le mí ì va ho Kalilee kòhú, ó o fò mín là a nùí 6úí na yèni 6a le Filiipu, ó o bía nɔn wo yi: «Bè mií.» ⁴⁴ O Filiipu mu wee lé ho Betesayidaa lóhó yi, hen na ó o Andere là a Piere wee lé yi. ⁴⁵ Bún mɔn ó o Filiipu 6èn vaá fò mín là a Natanayeele, ó o bía nɔn wón yi: «Yia ó o *Mɔyíize bía bío ho làndá vɔnna yi, wón na 6a ñi-cúa fɛerowà mún bía bío, á wa yú. O lé o Nazareete nùí Yeesu, o Zozɛfu za.» ⁴⁶ O o Natanayeele bía nɔn wo yi: «Bè-tente so dà a lé Nazareete yi le?» O o Filiipu bía nɔn wo yi: «Buen á fo vaá mi a.» ⁴⁷ Bío ó o Yeesu mɔn o Natanayeele ò o vará mà a, ó o bía bío ká o dání yi: «Yia ká á kúaa kúaa miá yi. O lé o *Isirayeele nùí binbirí.» ⁴⁸ O o Natanayeele tùara a Yeesu yi: «Fo wó kaka zúnanáa mi?» O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Í fèra mɔn fo ká ù kará le vɔndèè na 6a le fíkíyée tá, ká a Filiipu yáá ðɔn yí von fo.» ⁴⁹ O o Natanayeele bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo, fo lé le Dónbeení Za. Fo lé o Isirayeele nìpomu bɛɛ.» ⁵⁰ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo dó ù sli mií lè bío á ï bía le ì mɔn fo ho *fíkíyée tá. Awa! Bè-beera 6úí yáá khií wé fo ò mi ká mu po bío ká.» ⁵¹ O o pá bínía bía: «Le ì mí ho tùíá na mia: Mi khií mi ho wáayi ká ho héra, á le Dónbeení wáayi tonkarowà wee bè o *Nùpue Za yi á liirá a bíní yoo.S»

2

O Yeesu yéréké bío na ó o nín-yání wó

¹ Há wizoóní bío tɔn zoñ, á bún mu yaamu sánú 6úí wee dí ho Kalilee kòhú lóhó na 6a le *Kanaa yi. O o Yeesu 6àn nu kera bín. ² Ba mún von o Yeesu lé mí nì-kenínia mu yaamu mu sánú ðiiní. ³ Bío ho *ðivén hía vó, ó o Yeesu 6àn nu 6ueé bía nɔn wo yi: «Ba ðivén vó.» ⁴ Ká a Yeesu màhá bía nɔn wo yi: «Háa mu, lé únén ko ù zéení bío á ï ko á ï wé làa mi le? I páahú ðɔn yí ðɔn.» ⁵ O o Yeesu 6àn nu wáa bía nɔn 6a ton-sáwá yi: «Bíó 6úén6úén na ó o hía á bío le mí wé, á mi wé mu.»

§ 1:51 Bío ó o Yeesu bía hen á bío 6onmín lè le yòóní na ó o Zakoobu hía mɔn há kònkórá yi ká ho wáayi tonkarowà wee lii á bíní yoo làa de. Mu wee zéení le o Yeesu ka lòn yòóní na wi le Dónbeení le 6a nùpua páahú. Mí lorí Bío ñuhú 6úeení vuhú (Genèse) 28.12-13

⁶ Numu sɩa bɩo hɛzɩn wi bɩn. Hã lé hã huua á 6a tan. Hã mí dà-kéní kéní á liiterewa khímàni sɩi dà à kúee yi. Ba *zúífúwa wee wé kúee mu numu hã yi, à seeka lè mítén làa bɩo 6a làndá bóràa mu à ceéràa mítén. ⁷ O o Yeesu bía lé 6a ton-sáwá hã mu numu siini hã sɩa mu. A bán siinia hã yòò 6ó mí ji-káa yi. ⁸ O o Yeesu wáa bía nɔn 6a yi: «Mí kí mu ñinú à vaa na yía dú ho sánú tonni yahó yi.» A 6a kã mu vaá nɔn wo yi, ⁹ ó o ñindío à mu lé ho ñivén. O o yí zú hen na á hón ñivén so ló yi, ká 6a ton-sáwá na hã mu numu, bán zú hen na ho ló yi. O o von o há-fla bán báa ¹⁰ á bía nɔn wo yi: «Ba nùpua búenbúen wee wé dá ho ñivén na sɩ ho yahó. Ká pãahú na á bía 6a von yío hía wee vɩ 6a, à 6a màhá wé dá hía yí tà yí sɩ. A únén wón bèn bàrà hía sɩ fúuu fúaa hã làa na ká wán.»

¹¹ Bɩo ká lé o Yeesu nín-yání yéréké bɩo na wee zéeni le o ló le Dónbeení cɛn na ó o wó. Mu wó ho Kalilee kãhú lóhó na 6a le Kanaa yi. Bɩo ó o wó ká lé bɩn zéenia o beemu, ó o ñi-keninia wíokaa dó mí sɩa wo yi. ¹² Bɩn mɔn ó o Yeesu lè mín nu, lè mín záwa, lè mí ñi-keninia á bò mín van ho *Kapɛɛnyuumu lóhó yi. Ba kará bɩn wó hã wizooní bɩo yen.

O Yeesu zoó nɔn 6a duanlowá

(Matiye 21.12-13; Maaki 11.15-17; Luki 19.45-46)

¹³ Bɩo 6a *zúífúwa sánú na 6a le *Paaki díró wá 6ueé sùará, ó o Yeesu wá yòora ho Zeruzalɛmu lóhó yi. ¹⁴ Bɩo ó o vaá zon le *Dónbeení zɩ-beení lún yi, ó o zoó yú 6a nùpua bɩn á 6a wee yéé 6a nàwa, lè 6a pia, lè 6a búaaábúuní. O mún zoó yú bía wee pùarí le wári bɩn, à 6a karáka mí tabáriwa núná yi.* ¹⁵ O o wáa lá ho huló pá lè le làbàani, á nɔn lè 6a búenbúen á 6a ló lè mí nàwa lè mí pia. A 6a wén-puarílowá wári ó o pónkaa kúaará, á líikaa 6a tabáriwa kúaaaka. ¹⁶ O o bía nɔn 6a búaaábú-yèerowa yi: «Mí khuii 6a le 6a lé. Mí yí wé í Maá zɩi làa duanló zii.» ¹⁷ O o ñi-keninia hácirí yóò 6uara le Dónbeení bíoní vùahú bíoní na ká wán: «Dónbeení, bío á í heníanáa ú zɩi bío bènɩn hía máa ká mí†» ¹⁸ A 6a zúífúwa núnása na wi bɩn tùara a yi: «Lé mu yéréké bɩo yén á fo dà à wé á à zéeni le bío fo wó ká bán wéro pánká á fo yú le Dónbeení cɛn?» ¹⁹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Ká le Dónbeení zɩ-beení na ká mí lá fù, á ñén ñ bíní ì so le hã wizooní bɩo tɩn yi.» ²⁰ A 6a zúífúwa núnása bía nɔn wo yi: «Le Dónbeení zɩ-beení na 6a son hã lúlúio búará-nun làa bɩo hɛzɩn† lé dén á únén le ká 6a lá fù, á fo dà à bíní ì so hã wizooní bɩo tɩn yi le?»

²¹ Ɛɛ ká le Dónbeení zɩ-beení na ó o Yeesu wee bío bío lé orén mí beere sánia. ²² O Yeesu véeró mɔn lé hón pãahú so ó o ñi-keninia hácirí bínia 6uara hã bíoní na ó o hía bía wán. A 6a tà le le Dónbeení bíoní vùahú bíoní á bon, á mún tà le o Yeesu bíoní á bon.

O Yeesu zú bío wi 6a nùpua sɩa yi

²³ Pãahú na ó o Yeesu hía wi ho Zeruzalɛmu yi ho *Paaki sánú bío yi, á 6a nùpua cèrèè mɔn mu yéréké bíowa na ó o wee wé, á 6a tà a bío. ²⁴ Ká a Yeesu màhá yí dó mí sɩi 6a yi, lé bío ó o zú bío wi 6a nùpua búenbúen yi. ²⁵ O màkóo mía á 6a zéeni bío wi o nùpue yi làa wo. Orén mítén zú bío wi o nùpue sɩi yi.

* **2:14** Le wári pùaríló: Ba zúífúwa na hía wee lé hã kã-vio yi 6uen á wee 6uee pùaríka hã kã-vio wári na 6a 6uan lè mín kãhú wári, á ñán yàráa 6a bà-kúio 6a muini yaró bío yi, lè le Dónbeení zɩ-beení lànpó caló bío yi. † **2:17** Mí loí Lení vùahú (Psaumes) 69.10 † **2:20** Le Dónbeení zɩ-beení soró nùhú 6ua yú hã lúlúio bóni ó o Yeesu tonnáa. Bɩn pãahú ká a Heroode ñi-beení lé yía lé ho Zudee kãhú béé. O Yeesu teró mɔn lúlúio búará-tɩn làa bío náa lè bɩn le zɩ-beení mu son wó yi. Bɩn pãahú ká a Heroode Akiripaa lé yía bèn lé o béé.

3

O Yeesu zéenia le mukāni binbirī bīo

¹ Nii búi hía wi bīn á yèni 6a le Nikodεεmu. O lé 6a *zuífūwa jūhūso búi á mún lé 6a *Farizīewa kuure nūpue búi. ² Tīnàahū búi, ó o 6uara a Yeesu cōn á 6ueé wee bīo làa wo: «Ni-kàránlo, wa zū le únén lé yīa le Dónbeenī tonkaa. Lé bīo á nūpue yí dà máa wé mu yéréké bīowa làa bīo únén wee wéráa mu ká le Dónbeenī yí nōn mu wéro pánká 6ānso yī.» ³ O o Yeesu bīa nōn wo yī: «Le í mī ho tūiá na foñ: Nūpue yí dà máa zūn le *Dónbeenī bēeni bīo, ká 6ānso yí bīniá yí ton.*» ⁴ O o Nikodεεmu tūara a Yeesu yī: «O nūpue na yīo tōn dà á bīn i te kaka? Bīo ó o mǎhǎ yí dà máa bīn i máa zo mún nu pīohó yí á máa te.» ⁵ O o Yeesu bīa nōn o Nikodεεmu yī: «Le í mī ho tūiá na foñ: Nūpue yí dà máa keñ le Dónbeenī bēeni dīnií, ká 6ānso yí ton mu jūmu lè le Dónbeenī Hácírī yī. ⁶ Yīa ton o nūpue yī, wón mu nīpomu mukāni wi yī. A yīa ton le Dónbeenī Hácírī yī, wón le Dónbeenī Hácírī na wee na le mukāni binbirī wi yī. ⁷ Awa, á bīo á í bīa nōn foñ le mī 6úen6úen ko á mi bīn i te, ū cén yí le mu wé fo coon. ⁸ Ho pinpiró wee wé vǎ lùe lée lùe na bīo sí ho yī. A fo ò jī ho sǎ, ká fo yí zū hen na ho ló yī, làa hen na ho wee va yī. Lé ká síi ó o nūpue na ton le Dónbeenī Hácírī yí á bīo karáa.» ⁹ O o Nikodεεmu wǎa bīa nōn o Yeesu yī: «Ho bīn i teró mu bīo á dà á wé kaka?» ¹⁰ O o Yeesu bīa nōn wo yī: «Únén nī-kàránlo na yèni ló a *Isirayeele nīpomu tǎhū, á pá yí zū bīn le? ¹¹ Le í mī ho tūiá na foñ: Bīo wa zū làa bīo wa mōn á lé mu seérǎsa, bīn lé bīo wa wee bīo bīo wéréwéré. Ká mi mǎhǎ yí wi á mi tǎ mu yī. ¹² Hen ká í wee bīo bīo wee wé ho tá wán làa mia, á mi máa tá bīo á í wee bīo yī. A mi 6èn n wé kaka á taráa bīo á í wee bīo yí ká í wee bīo bīo wee wé ho wǎayi làa mia?»

¹³ Nūpue dñn yí yōora ho wǎayi. O *Nūpue Za mí dòn lé yīa ló ho wǎayi á lion.

¹⁴ Bīo ó o Isirayeele nīpomu hía wi ho tá hen i yī, ó o *Mōyiize hía can ho hōnló háa le 6úeeni yí á hóoniá fǎrá.† O Nūpue Za mún ko ò o ca le 6úeeni yí á hóoni fǎrá làa bīn síi, ¹⁵ bèra a na ká nūpue lée nūpue dó mí síi wo yī, á 6ānso yí le mukāni binbirī na máa vé.

¹⁶ Mu bon. Le Dónbeenī wara ho dīmíjǎ nūpua dǎkhíina, fúaa le nōn mí za kén i, bèra a na ká nūpue lée nūpue na dó mí síi wo yī, á 6ānso bīo yí yáa, ká a yí le mukāni binbirī na máa vé. ¹⁷ Le Dónbeenī yí tonkaa mí Za ho dīmíjǎ yí á siinináa 6a nūpua jūnǎ, ká le tonkaa wo ò o 6uee kǎni 6a. ¹⁸ Yīa dó mí síi wo yī, wón 6ānso jūhū máa sí. Ká yīa yí dó mí síi wo yī, wón jūhū sú vó. Bānso jūhū sú lé bīo ó o yí dó mí síi le Dónbeenī Za kén i yī. ¹⁹ Bīo nōn á 6a nūpua jūnǎ súráa lé bīo ká: Yīa na lé mu khoomu binbirī ló 6uara ho dīmíjǎ yí. Ká bīo 6a nūpua wǎrá yí seka á 6a wara le tībír i á po a. ²⁰ Mu bon, nūpue lée nūpue na wee wé mu bè-kora, wón wee jīn mu khoomu. O yí máa tá lée dñn mu yí ò o wén-kora á mi wéréwéré. ²¹ E ká yīa wee bè le Dónbeenī tūiá poni yī, wón wee wé lé mu khoomu yī, á 6a mi wéréwéré le o wee bè le Dónbeenī bīoni yī.

Bīo ó o Zan Batiisi bīa a Yeesu dñni yī

²² Bīn mōn ó o Yeesu lè mí nī-kenínia ló ho Zeruzalεεmu yí wǎ van la-veere ho *Zudee kōhū yī. O vaá kará bīn á cǎakaa làa ba, á wee bátízé 6a nūpua.

* **3:3** Yí bīniá yí ton: Mu kerεekimu yí á le bīoni mu na yérémáa ká 6ān kúará mún lé bīo ká: Yí ton ho wǎayi. † **3:14** Pǎahū 6úi ó o Isirayeele nīpomu á 6a háwǎ hía wee háa ho tá hen i yī, á 6a hī. Ká yīa yóo lora a háa na o Mōyiize wó lè ho hōnló á hóoniá fǎrá yī, á wón fen. Mí lorí Miló vuahū (Nombres) 21.9

²³ O Zán wón mún hía wee bátizé 6a núpua ho lahó na 6a le Enon yi, ho wi ho Saliimu lóhó nísání, lé bío mu jummu boo bín. Ba núpua hía wee buen o cón ò o bátizé 6a. ²⁴ Mu wee wé ká a Zán 6a òn yi dó ho kàsó yi.

²⁵ Wizonle búí, ó o Zán nì-kenínia nùwá yèn búí wáanfa là a zúifù nni búí bío ho lándá le 6a wé wé ceéráa mítén wán. ²⁶ O o Zán nì-kenínia mu wá van o cón, á vaá bía non wo yi: «Nì-karánlo, ù hácirí so 6uara a núpue na nnonzoñ wi làa fo kñii ho Zurudén món bío yi le? Yia fo mà ho túiá jni. Awa, lé o wáa wee bátizé 6a núpua, á 6a núpua cèrèe mún wee va a cón.» ²⁷ O o Zán bía non 6a yi: «Núpue yí dà máa yí bío ká Dónbeení yí non mu wo yi. ²⁸ Minén mi beere já ho túiá na á ì mà lé ì yíná yia le Dónbeení mán léra, ká ì léé núpue na le Dónbeení tonkaa á ì dú a yahó 6uara. ²⁹ Mu ka lòn há-fla, wón bío sá mún báa yi. Ee ká 6àn báa mu 6àn bónlo wón wee wé òn o nísání, à wé jí a bióní. O sli wé wa a há-fla 6àn báa bióní yi. Lé bñn á ìnén sli mún wee waráa. Lé ì sí-wee mu jni máhá wáa sú bío ká wán. ³⁰ Yia mi bía bío ko ò o bío jñhú wé, à wé dé wán, ká ìnén bío ko mu tí yi.

³¹ «Yia ló ho wáayi lion, wón po 6a núpua 6úen6úen. Yia bío sá ho tá yi, wón wee wé 6a núpua wárá, á wee bío 6a núpua bióní. Ká yia ló ho wáayi lion wón po 6a núpua 6úen6úen. ³² Bío ó o mán làa bío ó o já ho wáayi le Dónbeení cón, lé bñn 6àn túiá ó o wee mí na 6a núpua yi. Ká 6a núpua máhá yí máa tá bío ó o wee zéeni yi. ³³ Yia tá ho túiá na ó o mà non 6a yi, se 6ánsó wee zéeni le bío le Dónbeení bía léé túiá poni. ³⁴ Yia le Dónbeení tonkaa wón wee fèe le jñ-cúa, lé bío le Dónbeení wee na mí Hácirí 6ánsó yi à yòo puuní. ³⁵ O Maá Dónbeení wa a Za, á bàrá a mu bío 6úen6úen jñhú wán. ³⁶ Yia dó mí sli o Za yi, se 6ánsó yú le mukáni binbirí na máa vé. Ká yia pá a Za mu bío, se wón yí yú dén mukáni so. Ká le Dónbeení sli pá wé è cì 6ánsó yi fèe.»

4

O Yeesu là a Samarii hñzoró fò mìn le buii wán

¹ Ba *Farizéwa já le o Yeesu món núpua á po a Zán núpua, ó o mún wee bátizé 6a núpua po a. ² (O Yeesu mí beere yí máa bátizé 6a núpua. O nì-kenínia lé bía wee bátizé 6a). Bío ó o Yeesu já bío 6a bía a òn yi, ³ ó o ló ho *Zudee kñhú yi le mí nì-kenínia á bñnía non ho Kalilee kñhú. ⁴ Ká 6a máhá ko 6a káa ho *Samarí kñhú yi à varáa bín. ⁵ Ba wá á vaá suaráa ho Samarii lóhó búí na 6a le Sikaare yi. Ho lóhó mu 6ó ho mñhú na ó o *Zakoobu yánkaa non mí za Zozeefu yi.* ⁶⁻⁸ Buii búí ó o Zakoobu yánkaa có bín. Bío ó o Yeesu 6ueé òn den buii so jñhú yi, ò o san le vèni yi, ó o lí kará bñn wee wúrika. O o nì-kenínia bán wá zoó yá mu bè-díni ho lóhó yi. Mu wó à le wii yòó fàrá.

O o Samarii hñzoró búí ló wá 6ueé hà mu jummu, ó o Yeesu bía làa wo: «Háa mu, há mi le mu jummu le ì jñ.» ⁹ O o háa bía non wo yi: «Eee! Ünén zúifù nni wó kaka wee fio mu jñ-jñnii ìnén na lé o Samarii hñzoró cón?» O háa bía bñn lé bío 6a *zúifúwa fù yí máa páani bío búí yi le 6a Samariisa huúu. ¹⁰ O o Yeesu bía non o háa mu yi: «Fo lá zú bío na le Dónbeení le mí ì há làa fo, á lá zú yia wee fio mu jummu ù cón, ünén lé fo lá à fio mu jummu, ó o lá à na mu jummu na wee na le mukáni binbirí foñ.» ¹¹ O o háa bía non o Yeesu yi: «Nì-karánlo, le buii na yi, á ù huló mún mia máa hàráa. A fo lá à wé kaka á à yíráa mu jummu na wee na le mukáni binbirí mu? ¹² Wán 6úaa Zakoobu lé yia có le

* 4:5 Mi lorí Bío jñhú 6úeni vñahú (Genèse) 33.19; 48.22; Zozue vñahú 24.32

buii mu. Orén mí bεεre ɲun le ɲumu, ó o zàwa là a sánii mún ɲun mu. A ũnén so dà à bío le fo po wón le?» ¹³ O o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Nùpue lée nùpue na wee ɲu le buii na ká ɲumu, wón á le ɲu-hání pá wé è dàñ. ¹⁴ Eε ká nùpue na à ɲu mu ɲumu na á ì na bǎnso yi, wón á ɲu-hání máa bíní máa dàñ hùúu. Mu ɲumu na á ì na a yi, á à wé lòn ɲun-dǎní na yí máa fí hùúu bǎnso yi, á mu ù na le mukǎní binbirí.» ¹⁵ O o háa bíá nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, yáá wáa na bǔn ɲumu so mi, à le ɲu-hání yí bíní yí dàñ mi, à ì wáa yí bíní yí buee há ɲumu hen.»

¹⁶ O o Yeesu bíá nɔn o háa yi: «Lén zoo ve mǎn báa à mi buee lé.» ¹⁷ O o háa bíá nɔn wo yi: «Í yí yan.» O o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Ũ tǔiá sí à ũ bío le fo yí yan. ¹⁸ Bío fo bíá bon. Ba báawa na fo yan yú 6a nùwá hònú, á yíà làa fo páanía wí ká yínǎi mǎn báa.» ¹⁹ O o háa wáa bíá nɔn o Yeesu yi: «Wàn yáró, í wáa zú le ũnén lé le *Dónbeení ɲi-cúá fεero búí. ²⁰ Warén wàn 6uáawa á 6uáania le Dónbeení le 6úee na ká wán, ká minén zúífùwa bán wee bío le hen na le Dónbeení ko le wé 6uáani yí á wi ho Zeruzalemu yi. A lé mu yén wáa bío bon?» ²¹ O o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Háa mu, tà bío á à ì bío yi. Páahú búí khíi dá, á le Dónbeení 6uáaníló le 6úee na ká wán lè ho Zeruzalemu yi á bío ɲúhú máa wé. ²² Minén Samariisa wee 6uáani le Dónbeení ká mí yí zú le. Warén zúífùwa bán zú le Dónbeení na wa wee 6uáani lé bío le Dónbeení ðin warén wán á wee kǎnínáa 6a nùpua. ²³ Eε ká páahú búí khíi dá, ho yáá wáa ðǎn wó, á le Dónbeení 6uáanílówa binbirí á wé è 6uáani a Maá Dónbeení lè lerén mí bεεre Hácírí pǎnká, lè ho tǔiá poni na le zéenia làa ba. Mu bon, bán 6uáanílówa so lé bíá ó o Maá síi vá yi. ²⁴ Le Dónbeení lé le hácírí, á bíá wee 6uáani le ko 6a 6uáani le lè lerén mí bεεre Hácírí pǎnká, lè ho tǔiá poni na le zéenia làa ba.»

²⁵ O o háa bíá nɔn o Yeesu yi: «Í zú mu le *Yíà le Dónbeení mɔn léra yíà 6a le *Krista, á wà à buen. Ká a khíi buée ðǎn, ó o buée zéenika mu biowa 6uén6uén yara làa wen.» ²⁶ O o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Inén na wee bío làa fo ká lé orén mí bεεre.»

²⁷ Bǔn páahú ò o Yeesu nǐ-keninia bíniá buée ðǎn. Bío 6a buée mɔn ò o Yeesu wee bío là a háa, á mu wó 6a coon. Ká 6arén ó o búí máhá yí tǔara a yí le mu wó kaka táá lée webio nɔn ó o wee bíoráa là a háa mu. ²⁸ O o háa wáa día mí ɲumu ðεε bǎn, ò o wá zon ho lóhó yí à zoó wee bío lè 6a nùpua ²⁹ le 6a buee lée lorí o nǐ na zúrǎna bío á mí wó 6uén6uén á bíá. Le o máhá à wé Yíà le Dónbeení mɔn léra na 6a le Krista lée? ³⁰ A 6a nùpua ló mà a Yeesu.

³¹ Hón páahú so yi, ó o Yeesu nǐ-keninia le o dí. Ba wee bío: «Nì-kàránlo, sǎbéré à ũ dí.» ³² Ká a máhá bíá nɔn 6a yi: «Í bè-dínii á mí yí zú síi.» ³³ A 6a nǐ-keninia wee tǔaka mǎn yi le o búí máhá buan bè-dínii buée nɔn wo yi lée. ³⁴ O o Yeesu bíá nɔn 6a yi: «Yíà tonkaa mí síi bío wéró, lè ho tonló na ó o le í sá à síini ɲii, bǔn lé bío lé í ðínló. ³⁵ Minén wee wé bío le hen làa píina bío náa ká ho ðínló láró ðǎn. Ká Inén 6en wee bío na mia: Mí lorí há manawá sese, ho ðínló bon ðin á pan mí láró. ³⁶ Yíà wee lá ho ðínló ðεenia búakáa mí tonló á wee yí mí sǎánii. Ho ðínló na ó o wee lá lé 6a nùpua na à kεní le mukǎní binbirí na máa vé yi. Lé ká síi ó o ðiro lá a láro sía wee wé páani waráa. ³⁷ Bío bíá ká 6εntǎn bon: O ðiro wi, á yíà wee lá ho ðínló wi. ³⁸ Awa, Inén wáa tonkaa mia 6a nùpua cǎn bèra a na à mí yí 6a 6uennáa làa bío ho ðínló lárówa wee láráa ho ho mǎhú na á 6a yí sá yí bío síi. Nǐ-vio lé bíá 6úa ho tonló mu ɲúhú, á minén á à sá à sí ɲii.»

³⁹ Ho Samariisa na wi ho lóhó mu yi cεrεε dó mí sía o Yeesu yi, lé bío ó o háa míten bíá nɔn 6a yi le o Yeesu bíá bío mí wó 6uén6uén nɔn mí yi. ⁴⁰ Lé bǔn nɔn ká 6a Samariisa buée ðǎn, á 6a yankaa wo le o kεní làa mí. O o Yeesu

kará bín há wizoóni bio ñun. ⁴¹ A bía dó mí sía wo yi wíokaa dó wán há bióni na ó orén mí beere bía ñon 6a yi bio yi. ⁴² A 6a bía ñon o háa yi: «Bio ká wán, á wa wáa dó wa sía wo yi lé bio warén wa beere ná a ñi-cúa, ká mu yinón bio fo bía ñon wen mí don bio yi. Wa wáa zú le orén lé ho ñimínása kánilo.»

O Yeesu weéra a ya-dí beení búí za

⁴³ Bio ó o Yeesu lè mí ñi-kenínia wó há wizoóni bio ñun ho lahó mu yi, á 6a ló bín wá van ho Kalilee kóhú yi. ⁴⁴ O Yeesu miten hía bía le *Dónbeení ñi-cúa fεero máa wé yí le kònbii mín kùrú kóhú yi. ⁴⁵ Eε ká bio ó o vaá dān ho Kalilee, á ho kóhú mu ñupua guan wo se. Lé bio á bán mún van ho *Paaki sánú díro ho Zeruzaleemu yi, á vaá ñon bio búenbúen na ó o wó bín.

⁴⁶ O Yeesu bínía van ho Kalilee kóhú lóhó na 6a le *Kanaa, hen na ó o hía yèrémáa mu ñumu wó lè ho ñivén yi. Ho kóhú mu béε tonni ya-dí beení búí wi bín á za lò yí here wi ho *Kapeenayuumu yi. ⁴⁷ Bio ó o tonni ya-dí beení mu ná le o Yeesu ló ho *Zudee kóhú yi á buara ho Kalilee, ó o ló van o cón, á vaá yankaa wo le o buen ho Kapeenayuumu, á buee wéé mí za na dia mu húmú ñii wán. ⁴⁸ O o Yeesu bía ñon o ñii yi: «Yínón mí wé yí ñon mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeení pánká, á mi máa dé mí sía mi lon?» ⁴⁹ O o béε tonni ya-dí beení bía ñon o Yeesu yi: «Ñi-karánlo, sáberé á ù wa bè mín va hen na á ï za wi yi ò o yí hí.» ⁵⁰ O o Yeesu bía ñon wo yi: «Lén va, ù za á dēε búí máa wé.» O o ñii dó mí sli bio ó o Yeesu bía ñon wo yi ó o bínía wá.

⁵¹ Mu tá na lée tñn, ó o ton-sáwá ló buee sá a yahó, á bía ñon wo yi le o za wáa wan. ⁵² O o tũara ho páahú na ó o za mu bio díká dó yi làa ba. A 6a bía ñon wo yi le mu wó ho híhú ká le wii dá yeenía. Lé hón páahú so á le tēení búakáa ló a sánia yi. ⁵³ O o za bán maá wáa zũna le mu wó ho pñn-kéní na ó o Yeesu bía ñon wo yi le o za á dēε búí máa wé. O orén lè mí zli ñupua búenbúen dó mí sía o Yeesu yi. ⁵⁴ Bún lé bio wó a Yeesu cúa-ñun ñii yéréké bio na wee zéeni le o ló le Dónbeení cón na ó o bínía buee wó ho Kalilee kóhú yi, ká a ló ho Zudee kóhú yi buara bín.

5

O Yeesu weéra a muàmúá búí

¹ Wizoóni bio yen bñn món, á bñn 6a *zúífúwa sánú búí díro dñn, ó o Yeesu wá yòora ho Zeruzaleemu. ² Ho lóhó mu yi á sūeení la-beení búí wi yi á 6a wee ve lè mu heberemu le Betezadaa. Le 6ó ho zũañii na 6a wee ve làa Pia Zũañii. Há sànsáwá bio hònú son kñnia le sūeení la-beení mu yi. ³ Lé hñn tá á 6a vñnvárová cēεε hía wee wé da yi. Ba vñnvárová mu tñahú á 6a muuiwá, lè 6a lóní, lè 6a muàmúawá wi yi. [Ba hía wee da bñn á pa bio mu ñumu hía á búcán. ⁴ Lé bio á pñnna búí, á le Dónbeení wáayi tonkaro buee búcán mu. Ká a vñnváro na zon mu yi ho yahó, hãri mu wé vãmú lée vãmú tò à o ò pá wa.] ⁵ Vñnváro búí hía wi bñn á vãmú míana a wán yú há lúluúo 6óní làa píru láa bio hētñn. ⁶ Bio ó o Yeesu ñon wo ò o dũma, ó o zũ le o lò yí here míana, ó o tũara a yi: «Fo wi á ù wa le?» ⁷ O o ñii bía ñon wo yi: «Ñi-karánlo, ñupue na á lá mi líí dé mu ñumu yi mu búcánló páahú á mía. Hen ká ï dãmákáa le ï líí zo, bñn ká a búí zon vó.» ⁸ O o Yeesu bía ñon wo yi: «Lii híni, lá ù dãmú dēε ò o wé varáka.» ⁹ Mí lahó yi ó o ñii mu dēεnía wan, á lá mí dãmú dēε ò o wee varáka. Eε ká bio mu wó 6a *zúífúwa vúrúlo wizonle na 6a le *Sabaa zon, ¹⁰ á 6a zúífúwa ñunása wee bío là a ñii na wan: «Wa làndá yi, á fo yí ko á ù lá ù dãmú dēε 6ua, lé bio ho Sabaa lé ho zuia.» ¹¹ O o ñii bía ñon 6a yi: «Yia weéra mí lé

yia bía nɔn mi le 1 lá 1 dāmu dɛɛ à ɪ varáka.» ¹² A 6a wáa tũara a yi: «Yia le ũ lá ũ dāmu dɛɛ ũ varáka lée wée?» ¹³ Ká a n̄i máhǎ yí zū yia wɛɛra a, lé bio ó o Yeesu v̄n̄un 6a n̄pua na wee n̄a mín b̄n̄ t̄ah̄u.

¹⁴ B̄n̄ m̄n̄, ó o Yeesu vaá fò mín là a n̄i mu le *Dónbeen̄i z̄l-been̄i lún yi, ó o bía nɔn wo yi: «Loñ lon. Bio ká wán, á fo wáa wan. Awa. Ká fo yi wi á mu 6úí na po bio yú fo kh̄ina à b̄ni yí fo, á ũ yí b̄ni yí wé b̄-kohó.» ¹⁵ O o n̄i wá vaá bía nɔn 6a zúífùwa n̄únása yi le lé o Yeesu wɛɛra mí. ¹⁶ Lé b̄n̄ nɔn á 6a zúífùwa n̄únása v̄ b̄r̄áa o Yeesu yi wee seé, bio ó o wɛɛra a n̄pue ho Sabaa zòñ bio yi. ¹⁷ Ká a Yeesu máhǎ bía nɔn 6a yi: «Ī Maá Dónbeen̄i wee sá f̄ɛɛɛ, á Inén mún wee sá.» ¹⁸ Dén b̄ion̄ so na ó o Yeesu bía bio yi, á 6a zúífùwa n̄únása wiokaa s̄oobáa mít̄en o 6úeró bio yi. Lé bio á mu yín̄n̄ bio ó o wó khon ho Sabaa bio yi mí d̄n̄, ká lé bio ó o le le Dónbeen̄i lé mín k̄urú Maá. B̄n̄ wee zéeni le o m̄n̄ia mít̄en le le Dónbeen̄i.

Le Dónbeen̄i Za p̄n̄ka

¹⁹ O Yeesu wiokaa lá le b̄ion̄ ò o bía nɔn 6a yi: «Le 1 mi ho t̄úia na mia: O Za * yí máa wé bio 6úí mít̄en. Bio á b̄n̄ Maá Dónbeen̄i wee wé ò o mi, b̄n̄ lé bio ó o wee wé. Bio á b̄n̄ Maá wee wé 6úen6úen ó o mún wee wé. ²⁰ Mu bon, o Maá wa a Za, á bio ó or̄én mí b̄ɛɛɛr̄e wee wé ó o wee zéeni láa wo. O pá à b̄ni ì zéeni a le mu b̄-beera na po bio mi m̄n̄ á 6ueé 6ó ho zúia yi, ó o ò wé, á mu ù wé mia coon. ²¹ Láa bio s̄ii ó o Maá wee v̄en̄ináa 6a n̄-hía á na le muk̄n̄i binbir̄i 6a yi, lé láa b̄n̄ s̄ii ó o Za mún wee nanáa le muk̄n̄i binbir̄i b̄ia ó o wi ò o na le yi. ²² O Maá mún yí máa cít̄i n̄pue, ká a máhǎ nɔn le cít̄i fló p̄n̄ka 6úen6úen o Za yi, ²³ b̄era a na à 6a n̄pua 6úen6úen wé k̄n̄bi o Za, láa bio 6a wee k̄n̄bir̄áa o Maá. Yia yí máa k̄n̄bi o Za, se 6̄anso mún yí máa k̄n̄bi o Maá na tonkaa wo. ²⁴ Le 1 mi ho t̄úia na mia: Yia wee tà n̄i 1 b̄ion̄, á dó mí s̄ii 1 Maá na tonkaa mi yi, wón 6̄anso yú le muk̄n̄i binbir̄i na máa vé h̄a láa na ká wán. B̄anso á ĩ máa cít̄i. O d̄ɛn̄ia ló mu húm̄ú yi, á yú le muk̄n̄i binbir̄i. ²⁵ Le 1 mi ho t̄úia na mia: Ho p̄ah̄ú 6úí kh̄ii dá, ho yáa wáa d̄n̄ vó, á b̄ia yí yú le muk̄n̄i binbir̄i, na ka lòn n̄i-hía á à n̄i le Dónbeen̄i Za t̄amu. B̄ia á à n̄i mu, bán á à yí le muk̄n̄i binbir̄i. ²⁶ Mu bon, láa bio ó o Maá á le muk̄n̄i binbir̄i wee lé c̄n̄, lé láa b̄n̄ s̄ii ó o wó ó o Za á le muk̄n̄i binbir̄i mún wee lé c̄n̄. ²⁷ O nɔn ho p̄n̄ka wo yi ò o fin̄áa le cít̄i, lé bio ó o le o *N̄pue Za.

²⁸ «Mi yí le bio bía ká wé mia coon, lé bio á p̄ah̄ú 6úí kh̄ii dá, ká 6a n̄i-hía 6úen6úen á à n̄i a N̄pue Za t̄amu, ²⁹ á 6a á v̄e. A b̄ia wó mu b̄-tentewá á à yí le muk̄n̄i binbir̄i na máa vé. Ká b̄ia wó mu b̄-kora bán n̄úná à s̄i. ³⁰ Inén yí dá d̄ɛɛ máa wé ĩten. I wee wé fl le cít̄i à héha le 1 Maá n̄i-cúa na ó o mà nɔn mi. A ĩ cít̄i fló mún t̄ér̄enna, lé bio á ĩ yí máa fl le láa bio á ĩ s̄i v̄a yi. I wee fl le láa bio ó o Maá na tonkaa mi s̄i v̄a yi.

³¹ «Mu lá lé Inén 1 d̄n̄ à wee mi ho t̄úia 1 n̄i, á mi lá dà a p̄i 1 t̄úia. ³² ɛɛ ká n̄i-v̄eere lé 1 seér̄á, á ĩ z̄ú le ho t̄úia na ó o wee mi 1 n̄i á bon. ³³ Minén lé b̄ia tonkaa 6a n̄pua á 6a van o Z̄n̄ Batiisi c̄n̄, á wón vaá mà ho t̄úia 1 n̄i á nɔn 6a yi. ³⁴ Inén wón mak̄óo m̄ia à n̄pue wé 1 bio seér̄aso. Ká 1 máhǎ b̄ia mu b̄era a na à mi d̄n̄ k̄n̄i.

³⁵ «Bio ó o Z̄n̄ h̄ia wee bio ka lòn f̄int̄n̄i na khoomu yenkeen, á mi tà z̄amakaa mu khoomu mu bio yi ho p̄n̄-z̄a d̄ɛɛ yi. ³⁶ Bio 6úí wi b̄n̄ á wee zéeni bio á ĩ bio karáa. B̄n̄ po ho t̄úia na ó o Z̄n̄ má 1 n̄i. Mu bio mu lé mu b̄-wénia na á ĩ Maá le 1 wé, bio á ĩ wee wé ká, lé b̄n̄ wee zéeni le lé 1 Maá

* **5:19** Hen ká a Yeesu sansan le Za t̄áá Dónbeen̄i Za se lé or̄én Yeesu mí b̄ɛɛr̄e wee bio mít̄en bio.

tonkaa mi bïo bon. ³⁷ A ï Maá na tonkaa mi wón mí bæere múñ wee mï ho túiá ï jni. Mi yí ná a bióní, á mi múñ yí zū a. ³⁸ Mi yí tà a bióní yí binbirí, lé bïo mi yí tà yía ó o tonkaa bïo. ³⁹ Mi wee kàrán le Dónbeení bióní á cikon, lé bïo mi wee leéka le lé lerén wee na à mi zūñ bïo mi ì wé á à yíráa le mukāñ binbirí na máa vé. Awa, lé dén bióní so lé ðio wee zéeni bïo á ï bïo karáa wéréwéré, ⁴⁰ à mi màhá pá yí wi à mi buen ì cón à yíráa le mukāñ binbirí.

⁴¹ « Ìnén màkóo mía à 6a nùpua khòoní mi. ⁴² Eε ká minén bán á ï zū bïo mi karáa. Le Dónbeení mi yí wa. ⁴³ I Maá lé yía á ï buara yèni yí, á mi pá ï bïo. Ká a 6úi màhá lá buara mí kùrú yèni yí, á mi ì tà wón bïo. ⁴⁴ Minén na wi mi wé khòoní mín, à mi yí wi à mi cà à ðio lé le Dónbeení mí dòn à khòoní mia, á à wé kaka à dérää mi sla Ìnén yí? ⁴⁵ Mi yí leéka le lé Ìnén khíi kooní mia le Dónbeení yahó dé. Búee. O *Moyiize na mi wee lóoní le o ò séení mia lé wón wee kooní mia le Dónbeení yahó. ⁴⁶ O Moyiize bïo mi lá tà kénkén, se Ìnén á mi múñ lá à tà bïo, lé bïo á Ìnén lé yía ó o Moyiize bía bïo mí vónna yí. ⁴⁷ Eε ká bïo ó o túara ï dāñ yí à mi yí tà yí, á mi múñ yí dà máa tà Ìnén bioní yí.»

6

O Yeesu diinia 6a zāamāa

(Matiye 14.13-21; Maaki 6.30-44; Luki 9.10-17)

¹ Būñ mōñ ó o Yeesu lè mí nī-kenínia zon ho woohŭ á khú ho Kalilee vū-beení mōñ, hía 6a múñ wee ve làa Tiberiade vū-beení. ² A 6a minka zāamāa bō a yí, lé bïo 6a vānvarowà na ó o wee weé à 6a mi á bïo wee wé ho yéréké. ³ O o Yeesu wà vaá yòora le búee 6úi, á yóó kará bñ lè mí nī-kenínia. ⁴ Mu wee wé, à 6a *zúifùwa sánú na 6a le *Paaki díró sùaráa. ⁵ O o Yeesu le mí ì loñ, à 6a minka zāamāa wee buen wo yí, ó o túara a Filiipu yí: «Lé wen á wa à yí mu bè-díni yí á à na 6a minka nùpua na kà búenbúen yí?» ⁶ O Yeesu túara a Filiipu yí ká, lé bïo ó o wi ò o khén o kúará, ká arén wón zū bïo ó o ò wé. ⁷ O o Filiipu bía nōn o Yeesu yí: «Hàri wa lá yí le wén-hāani khíá-jun* à vaa yà lè ho búurú buee cēeka wñiwñí, á 6a búenbúen pá máa yí.» ⁸ O o nī-kenínia nī-kéní, o Simōn Piere bān za Andere á bía nōn o Yeesu yí: ⁹ «Yārónza 6úi wi hen á 6a cezāwa búaa jun, lè ho búurú bi-zāwa bïo hònú na wó lè mu bïo 6úi na 6a le ooze† dūmu á wi cōñ. Ká lée webio á būñ ñ wé lè 6a minka zāamāa na kà?» ¹⁰ O o Yeesu wāa bía: «Mi bïo le 6a búenbúen lii kéñí.» Le jini sà le lùe mu yí boo, á lé dén 6a wāa líi kará wán. Ba báawa mí dòn á à yí muaaseé hònú síi. ¹¹ O o Yeesu fó ho búurú bi-zāwa, á dó le Dónbeení bārāká, ò o nōn ho le 6a sanká na bía kará bñ búenbúen yí. Lé būñ bān síi ó o múñ wó lè 6a cezāwa, á 6a búenbúen dú làa bïo 6a sla vá yí. ¹² Bïo 6a búenbúen dú sù, ó o Yeesu bía nōn mí nī-kenínia yí: «Mi yí día le bïo dú ká à yāa. Mi khuii mu búenbúen.» ¹³ A 6a khuiira mu, á ho ooze búurú bi-zāwa bïo hònú bïo na là ká á sù há sākíwá píru jun. ¹⁴ Bïo 6a nùpua mōn mu yéréké bïo na ò o wó, á 6a bía: «O nii na kà bēñññ lé le *Dónbeení jī-cúa fēero, yía lá ko ò o buen ho ðmíjā yí.» ¹⁵ Bïo ó o Yeesu zūna le 6a nùpua buée fé mí á à wé lè mí bēe lè ho pānká, ó o tñ wà yòora le búee wán mí dòn.

O Yeesu varákaa mu jumú wān

(Matiye 14.22-27; Maaki 6.45-52)

* ^{6:7} Le wén-hñlño dà-kéní wee yí o nùpue nī-kéní wizon-kùure sámú sáání. † ^{6:9} Ooze: Mu lée bè-vānií 6úi na 6a zúifùwa hía wé va à wé lè 6a nāwa ðñlò. Ho ooze mu dūmu á 6a nī-khenia wee è wé lè ho búurú. Horén dūmu yāwá sl.

16 Ho zihú, ó o Yeesu nĩ-kenĩnia wà lion ho vū-beenĩ jii, 17 á lii zon ho woohú wee khí lè ho *Kapεεnayuumu lóhó c̄sn. Ho tá hūn ká a Yeesu ðĩn yí ɓueé ð̄n 6a. 18 Ho pinpiró wee và lè mí pánká, á ho vū-beenĩ jumu wee yànbónka. 19 Bío 6a vá zon á à yí lòn kilomεeterewa bío hònú táá bío hēzln sii lè le 6ón6óore†, á 6a m̄n o Yeesu ò o wee varáka mu jumu wán wà ɓueé sùará 6a yí, á 6a z̄ana. 20 O o Yeesu bía n̄n 6a yí: «Mu lé Ìnén, mi yí z̄n.» 21 A 6a wáa wí 6a bío le o Yeesu yòo zo ho woohú yí, à b̄n 6a ðε̄nia ð̄n hen na 6a wee va yí vó.

O Yeesu ka lòn ð̄nló na wee na le mukānĩ binbirĩ

22 Mu tá na lée t̄n, á 6a z̄amáa na khii wi lè ho vū-beenĩ m̄n á z̄na le lée woohú dà-kénĩ mí ð̄n lá wi b̄n. Ba z̄na le o Yeesu yí zon ho woohú lè mí nĩ-kenĩnia, ká lé 6arén wà mí ð̄n. 23 E ká wonna ɓúí ló ho Tiberiade lóhó yí ɓueé ð̄n ho lahó na ó o Yeesu ðo le Dónbeenĩ b̄arákà ò o n̄n ho búurú 6a là yí. 24 Bío 6a z̄amáa m̄n ò o Yeesu mia b̄n, ó o nĩ-kenĩnia mún mia b̄n, á 6a yòo zon h̄n wonna so yí j̄n ho *Kapεεnayuumu lóhó, á wà khii cá a.

25 Bío 6a b̄nía khii yú a Yeesu ho vū-beenĩ m̄n, á 6a wee t̄a wo yí: «Nĩ-k̄aránlo, fo ɓuara hen ð̄a?» 26 O o Yeesu bía n̄n 6a yí: «Le 1 mí ho t̄iá na mia: Mí wee cá mi yín̄n bío mi z̄na mu yéréké bío na á 1 wó ɓ̄n kuará, ká lé bío mi yú ho búurú á là sù bío yí. 27 Mí wé yí sá ho ð̄nló na dà wee yáa bío yí, ká mi wé sá h̄a yí máa yáa bío yí, h̄n na wee na le mukānĩ binbirĩ na máa vé. Hón ð̄nló so lé o N̄pue Za á à na ho mia, lé bío ó orén lé ȳa ó o Maá Dónbeenĩ zéenia bío le mí n̄n mu bío ɓúenɓúen wéró pánká yí.» 28 A 6a t̄ara a yí: «Lé ho tonló yén á le Dónbeenĩ wi à wa sá?» 29 O o Yeesu bía n̄n 6a yí: «Bío le Dónbeenĩ le mí wé, lé à mí dé mí s̄a ȳa le tonkaa yí.»

30 Bío ó o bía ká sii, á 6a bía n̄n wo yí: «Ūnén ɓ̄n lé mu yéréké bío yén fo dà à wé á wa à mi á à dér̄aa wa s̄a fon? Wé mu ɓúí le wa mi! 31 P̄ahú na á w̄n ɓúaaawa h̄a wi ho tá henĩ yí, á 6a yú ho *maane á là, làa bío mu t̄arar̄aa le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄uahú yí: «O h̄a n̄n ho ð̄nló na ló ho wáayi 6a yí á 6a dú.Š.» 32 O o Yeesu ɓ̄n bía n̄n 6a yí: «Le 1 mí ho t̄iá na mia: Mu yín̄n o *M̄ȳiize lé ȳa h̄a n̄n ho búurú na ló ho wáayi mia. Lé 1 Maá Dónbeenĩ n̄n ho mia. Lé orén mún wee na ho ð̄nló binbirĩ na ló ho wáayi mia. 33 Mu bon, ho ð̄nló binbirĩ na le Dónbeenĩ wee na lé ȳa ló ho wáayi lion. Lé orén wee na le mukānĩ binbirĩ ho ð̄m̄j̄náa yí.» 34 A 6a bía n̄n wo yí: «Nĩ-k̄aránlo, wé na hón ð̄nló so w̄n f̄εεε.»

35 O o Yeesu wáa bía n̄n 6a yí: «Ìnén lé ȳa lé ho ð̄nló na wee na le mukānĩ binbirĩ. Ȳa bò mi á dó mí s̄i mi, á h̄ni làa j̄u-h̄ani máa ɓúe ɓ̄anso h̄uu. 36 I bía mu n̄n mia le mí n̄n bío á 1 wó, à mí j̄n pá yí dó mí s̄a mi. 37 B̄a á 1 Maá wee wé à 6a bío s̄i mi le mí nĩ-kénĩ kéní wé è bè mi. Ȳa bò mi, á 1 máa bío le o b̄ni h̄uu. 38 Lé bío á 1 yí ló ho wáayi yí wà ɓueé wé 1 s̄i bío. Ȳa tonkaa mí lé wón s̄i bío á 1 wà ɓueé wé. 39 Ȳa tonkaa mí s̄i bío lé à 1 yí v̄ini b̄a ó o k̄ar̄af̄aa mi nĩ-kénĩ ɓúí, ká 1 v̄eni 6a ho ð̄m̄j̄ná vé n̄nzoñ. 40 Mu bon, 1 Maá s̄i bío lé à b̄a ɓúenɓúen na fá mí ȳo o Za yí á dó mí s̄a wo yí, á yí le mukānĩ binbirĩ na máa vé, à 1 v̄eni 6a ho ð̄m̄j̄ná vé n̄nzoñ.»

41 A 6a *z̄uíf̄uwa wáa wee khí mí kío yí, lé bío ó o bía le mínén lé ho ð̄nló binbirĩ na ló ho wáayi lion. 42 A 6a bía: «Yín̄n orén lé o Zozēefu za Yeesu le? Wa z̄u ɓ̄n maá lé ɓ̄n nu. O o wáa à wé kaka á à b̄ior̄aa le mí ló ho wáayi

† 6:19 Ho Kalilee vū-beenĩ: Ho vū-beenĩ mu tóntómú á à yí kilomεeterewa 6ónĩ s̄i, ká ho ɓúaaró á à yí kilomεeterewa pirú j̄n s̄i. § 6:31 Mi lorĩ Lenĩ v̄uahú (Psaumes) 78.24; Léró v̄uahú (Exode) 16.1-15. Ba z̄amáa bía le b̄ionĩ mu à zéeni le o M̄ȳiize lé ȳa h̄a n̄n ho ð̄nló mín ɓúaaawa yí.

lion?» ⁴³ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Mi yí khí mi kíó yi. ⁴⁴ Nùpue woon yí dà máa bè mií, ká a Maá na tonkaa mi yí buan wo yí buararáa, á Inén á à vèení òanso ho òmíjána vé nònzoñ. ⁴⁵ Bío ká lé bío túara le Dónbeení jì-cúa fèerowa vónna yi: «Le Dónbeení khíi kàrán 6a búenbúen.*» Nùpue léé nùpue na wee jí a Maá Dónbeení tãmu, á wee díá míten ò o kàrán, wón á à bè mií. ⁴⁶ Bún yí máa zéeni le í le nùpue búii mòn o Maá. Yía ló le Dónbeení cón buara, le wón mí dòn mòn wo. ⁴⁷ Le í mí ho túiá na mia: Yía dó mí sli wo yi, wón yú le mukáni binbirí na máa vé. ⁴⁸ Inén lé ho ònló na wee na le mukáni binbirí. ⁴⁹ Mìn búawa là ho *maane ho tá hení yi, èe ká bún máhá yí hò 6a húmú. ⁵⁰ Ká Inén lé ho ònló binbirí na ló ho wáayi lion. Yía dú ho, á òanso ò yí le mukáni binbirí na máa vé. ⁵¹ Inén lé ho ònló na wee na le mukáni binbirí, hía ló ho wáayi lion. Yía dú ho, á òanso á à yí le mukáni binbirí na máa vé. Ho ònló na á í na bèra a na á ho òmíjána yí le mukáni binbirí, lé í sánia.»

⁵² Bío 6a *zúifúwa jí há bíoní mu, á 6a wee kán mìn lé mí sòobèè. Ba wee bío: «O ñii mu dà a wé kaka a nanáa mí sánia wèn á wa a là?» ⁵³ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Le í mí ho túiá na mia: Hen ká mí yí là a Nùpue Za sánia, á yí ñun o cãni, á le mukáni binbirí máa kerí mia. ⁵⁴ Yía là í sánia, á ñun í cãni, wón òanso yú le mukáni binbirí na máa vé. Í ò vèení òanso ho òmíjána vé nònzoñ. ⁵⁵ Mu bon, Inén sánia lé ho ònló binbirí, á í cãni lé mu bè-ñunii binbirí. ⁵⁶ Yía là í sánia á ñun í cãni, se wón páania làa mí á Inén páania làa wo. ⁵⁷ O Maá na tonkaa mí lé wón mí bèere wee na le mukáni binbirí. A lé orén pánká yi á le mukáni binbirí mún wiráa Inén yi. Lé làa bún sii, á yía là í sánia, á òanso mún ñ yí le mukáni binbirí Inén pánká yi. ⁵⁸ Inén lé ho ònló na ló ho wáayi lion, hón yí ka làa hía á mìn búawa yánkaa dú bío síi. Bán dú hón á 6a pá húrun. Èe ká yía dú ho ònló na ló ho wáayi lion, á òanso á à yí le mukáni binbirí na máa vé.» ⁵⁹ O Yeesu bía há bíoní na ká, ká a wee kàrán 6a nùpua 6a zúifúwa kàránlò zli ho *Kapeenayuumu lóhó yi.

Le mukáni binbirí na máa vé bíoní

⁶⁰ Bío á bía hò a yí jí a bíoní, á 6a cèrèè bía: «O ñii mu bíoní èntfn hereka. Nùpue na dà à tà há yi á mia.» ⁶¹ O o Yeesu zúna le bía hò a yí wee khí mí kíó yi bío ó o bía bío yi, ó o bía: «Há bíoní mu óónia mia léé? ⁶² Èe ká mí èn wáa khíi mòn o *Nùpue Za ká a bínia wee yòo hen na ó o ló yí buara há? ⁶³ Le Dónbeení Hácíri lé òio wee na le mukáni binbirí. O nùpue míten yí dà èè máa wé. Há bíoní mu na á í bía nòn mia ká lé le Dónbeení Hácíri á há ló cón. Há wee na le mukáni binbirí. ⁶⁴ Èe ká 6a nùwá yèn búii mí tlahú á yí dó mí sía mií.» A mu èn bon, mu ñúhú búeení á bía yí dó mí sía o Yeesu yi ó o zúna bío, á mún zúna yía á à dé o ò na bío. ⁶⁵ O o Yeesu pá bínia bía ká síi: «Lé bún te bío á í bía mu nòn mia le nùpue yí dà máa bè mií, ká a Maá Dónbeení yí nòn mu wéró pánká òanso yi.»

⁶⁶ A wáa lá bún jii wán, á bía hò a yí cèrèè bínia o món, á yí máa bè làa wo. ⁶⁷ O o wáa túara mí ñi-kenínia píru ñun yi: «Minén mún máa bíni le?» ⁶⁸ O o Simòn Piere bía nòn wo yi: «Núhúso, lé o yén á wa à bíni vaá bè yi? Unén lé yía le mukáni binbirí na máa vé bíoní wee lé cón. ⁶⁹ Warén dó wa sía foñ, á zú le unén lé yía lé le Dónbeení nùpue yi poni òanso na le tonkaa.» ⁷⁰ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Mu so yíon Inén hueekaa minén píru ñun le? Èe ká mí ñi-kéní búii máhá pá lé o *Satáni nùpue.» ⁷¹ Mu lé o Simòn Isikariote za Zudaa ó o wee bío bío. Mu bon, 6a píru ñun mu tlahú ó orén lé yía á à dé o ò na.

* 6:45 Mi loñ Ezayii vùahú 54.13

7

O Yeesu bân zàwa yí dó mí sía wo yi

¹ Bũn món, ó o Yeesu tò ho Kalilee kǎhũ yi. O yí wi ò o zoo tè ho *Zudee kǎhũ yi, lé bïo 6a *zúifùwa júnása wi 6a búe o. ² Bïo 6a zúifùwa sánú na 6a le *Búkúwá Sánú díró wà búeé sùará, ³ ó o Yeesu bân zàwa bía nɔn wo yi: «Fo lá ko à ù lé hen à lén va ho Zudee kǎhũ yi, à bïa bò foñ bïn mún mi mu bè-wénia na fo wee wé. ⁴ Nùpue na wi 6a zúrĩ wo, wón bè-wénia máa wé sánka wé. Mu bè-beera na fo wee wé, á fo ko à ù wé à 6a nùpua búenbúen mi.» ⁵ Mu bon, o Yeesu bân zàwa mí bæere yí dó mí sía wo yi. ⁶ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Inén á ho pǎahũ ðĩn yí ðɔn cǔn, ká minén bán á ho pǎahũ wí cǔn wà fěe. ⁷ Ho ðímíjǎ nùpua yí dà máa jìn mia, ká Inén wón 6a jina, lé bïo á í wee mí ho túiá le 6a wárá yí seka. ⁸ Minén lén va ho sánú ðiini. Inén wón máa va, lé bïo ho pǎahũ ðĩn yí ðɔn 1 cǔn.» ⁹ O Yeesu bía hǔn bioní so nɔn 6a yi ò o kará ho Kalilee kǎhũ yi.

O Yeesu van hā búkúwá sánú ðiini

¹⁰ Bïo ó o Yeesu bân zàwa wà van ho sánú ðiini, ó orén mún wà van. Ká a mǎhá sánkaa mítén vannáa, ò o bïo yí zúrĩ. ¹¹ Ba *zúifùwa júnása wee cà a ho sánú mu ðiini. Ba wee hée tǔaka hen na ó o Yeesu mu wí yi. ¹² O Yeesu bïo wó le wǎani láa sòobé 6a zámáa fǎhũ. Ba búi wee bïo le o nǔi mia lé ní-tente. Ba búi bèn le o wee vliní 6a nùpua. ¹³ Ká nùpue na mǎhá à hení mí sía á à bïo mu wéréwéré 6a nùpua yahó wón mia, lé bïo 6a zána 6a zúifùwa júnása.

¹⁴ Ho sánú dú zon ho fǎhũ lòn wizooni bïo náa sía ó o Yeesu zonnáa le *Dónbeení zì-beeni lún yi, á zoó wee kǎrán 6a nùpua. ¹⁵ Ba zúifùwa wee wé coon o bïo yi, á 6a wee bïo: «O nǔi mu kǎránlò jòn yí van yahó ò o pá zú le Dónbeení bioní vǎahũ bïo ká sía le we?»

¹⁶ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Bïo á í wee kǎrán láa mia á yí ló Inén 1 bæere cǔn. Yia tonkaa mi lé yia mu ló cǔn. ¹⁷ Yia tà wee wé le Dónbeení sía bïo, wón bánso á à zúrĩ ká 1 kǎránlò ló le Dónbeení cǔn, táá ká 1 wee bïo 1 kúrú bioní. ¹⁸ Yia wee bïo mí kúrú bioní, wón wee cà le yèni. Ká yia wee cà le yèni à na yia tonkaa wo yi, wón wee mí ho túiá, o téréna. ¹⁹ O *Moyiize so yí nɔn ho lándá mia le? A yia mǎhá wee bè ho yi mi fǎhũ wón mia. Lée webio nɔn mi wi mi búeráa mí?» ²⁰ A 6a zámáa bía nɔn wo yi: «O cíná wi foñ! Yia wi ò o búe fo lé o yén?» ²¹ O o Yeesu bïnia lá le bioní ò o bía nɔn 6a yi: «Í wó mu yéréké bïo dà-kéní mí ðon wa vǔrló wizonle na lé ho *Sabaa zoñ, á mi búenbúen wó coon mu bïo yi. ²² O Moyiize bò mu henia nɔn mia le mi wé *kúio mi zà-báawa, á mi yáa wee kúio 6a hǎrĩ ho Sabaa zoñ. Ho lándá mu yáa yínǎn Moyiize búá ho jǔhũ, mu lé mǎn búaaawa. ²³ Awa, ká minén dà wee kúii o za baa ho Sabaa zoñ, bèra a na à mi yí wé yí khe o Moyiize lándá ðání yi, á lée webio nɔn á mí sía wee cínáa mǎ, lé bïo á í wó ó o ní-kùure wan cun ho Sabaa zoñ? ²⁴ Bïo mi wee mi à ðĩn wán cǐtráa o nùpue à mi kǎhĩ yi. Mí wé cǐtí o nùpue láa bïo téréna le Dónbeení cǔn.»

O Yeesu lé yia le Dónbeení mɔn léra

²⁵ A ho Zeruzalæmusa búí wáa wee bïo: «Éee! Yia ká so yínǎn o nǔi na á wa júnása wi 6a búe le? ²⁶ Nín-yia wee bïo 6a nùpua yahó, ò o búí yí dó mí jii wo yi. Wa júnása mǎhá wáa zúna le lé orén lé yia le Dónbeení mɔn léra lée? ²⁷ Yia ká wón á warén zú léeni. Ée ká yia le Dónbeení mɔn léra kǎhĩ búara, á nùpue woon máa zúrĩ hen na ó o ló yi.» ²⁸ Bïo ó o Yeesu wee kǎrán 6a nùpua

le *Dónbeení zì-beení lún yi, ó o bía bío kà pónpón: «Mi so zū mi kénkén, á zū í léení le? Inén yí buara ífen, ká ho tũíá poni bǎnso lé yía tonkaa mi. Mi yí zū a, ²⁹ ká ínén wón zū a, lé bío á mu lé orén á í ló cón buararáa. Orén lé yía tonkaa mi.» ³⁰ Á 6a wáa wee cà a wiiró yahó, ká nùpue woon yí wiira a, lé bío ó o páahú ðñ yí ðñ. ³¹ Εε ká 6a zǎamáa mu tǎahú, á 6a cèrèε nǎn pá tà a bío. Ba wee bío: «*Yia le Dónbeení mǎn léra khíi buara, ó o so buée wé yéréké bíowa na po bío ó o nǎi na ká wee wé le?»

Ba tonkaa 6a parowà le 6a vaa wíi o Yeesu

³² Á 6a *Farizíewa búii ná bío 6a zǎamáa wee hùahútaaka a Yeesu dǎní yi, á 6a Farizíewa mu kuure lé le *Dónbeení yankarowà núnása tonkaa 6a parowà búii le 6a vaa wíi wo. ³³ Ó o Yeesu bía: «Í kerílo mí tǎahú máa wé bío na á à mía. Hen làa cínú ká í í bíní i va yía tonkaa mi cón. ³⁴ Mi khíi wé è cà mi, ká mi máa yí mi, á hen na á í i kerí yi á mi mún yí dà máa va yi.» ³⁵ Á 6a *zúifúwa wee tũaka mín yi le lé wen o ò va ká mí máa yí o coon? Lé 6a zúifúwa na héera wika bía yínǎi 6a zúifúwa tǎahú ó o máhá wi ò o lén va cón léé? O máhá wi o ò vaa kǎrán bía yínǎi 6a zúifúwa léé? ³⁶ Bío ó o bía le wa khíi wé è cà mí ká wa máa yí mí, á hen na mí i kerí yi á wa yí dà máa va yi, búñ kúará léé webio?

O Yeesu le bía le ju-hání dà buen mí cón

³⁷ Ho sǎnú ðí vé nǎnzòñ ðén wizónle so lé ðío nùhú wi po hǎa ká. Búñ zòñ ó o Yeesu ðñ 6a zǎamáa yahó ò o bía pónpón: «Hen ká yía le ju-hání dà, á bǎnso buen í cón á í i na mu nũmu wo yi ó o ò ju. ³⁸ Yia dó mí síi mi, làa bío mu túararáa le Dónbeení bióní vùahú yi ká síi: «Á wón bǎnso síi á á wé lòn nũn-dǎní, á mu nũmu na wee na le mukǎní wé è tá á á lé yi.» ³⁹ Mu lé le Dónbeení Hácírí ó o Yeesu wee bío bío ká síi, ðío á bía dó mí sía wo yi khíi yi. Mu páahú ká le Dónbeení ðñ yí nǎn mí Hácírí bía dó mí sía o Yeesu yi, lé bío le Dónbeení ðñ yí léra a yèni.

Ba zǎamáa ni-cúa wi mín núná yi o Yeesu bío yi

⁴⁰ Ká 6a zǎamáa na wi bín ná a Yeesu bióní mu, á 6a búii wee bío le yía ká wón 6èntñ lé le *Dónbeení ni-cúa fεero. ⁴¹ Ba búii bán 6èn le o lé *Yia le Dónbeení mǎn léra. Ba búii 6èn le mu so bon ká yía le Dónbeení mǎn léra ko ò o lé ho Kalilee kǎhú yi le. ⁴² Mu so yí túara le Dónbeení bióní vùahú yi le o *Daviide nǎnkǎni, là a Daviide mu 6a lóhó Betelehεemu lé bín á Yia le Dónbeení mǎn léra ko ò o lé yi le? ⁴³ Á 6a zǎamáa ni-cúa wó mín núná yi o Yeesu mu bío yi. ⁴⁴ Ba zǎamáa mu tǎahú á nùwá yen búii wi 6a wíi wo, ká nùpue woon yí túaa wo yi.

Ba zúifúwa núnása yí tà a Yeesu bío

⁴⁵ Bío 6a parowà na le Dónbeení yankarowà núnása lé 6a Farizíewa tonkaa bínía buara, á bán túara 6a yi: «Léé webio nǎn á mi yí buannáa wo yí buararáa?» ⁴⁶ Á 6a parowà bía: «Hǎ bióní na ó o nùpue mu wee bío bǎn síi á wa ðñ yí ná a búii nǎi yi yí mǎn hùúu.» ⁴⁷ Á 6a Farizíewa bía nǎn 6a yi: «Mínén mún día miten ó o khǎ lon? ⁴⁸ Warén núnása tǎahú lé warén Farizíewa tǎahú á ní-kéní ká so tà a bío le? ⁴⁹ Ká lé 6a zǎamáa na ká mí ðòn, bán na yí zū ðεε o Mǎyíize làndá bío yi, bán le Dónbeení dǎnkánía.» ⁵⁰ Á 6a Farizíewa ní-kéní na 6a le Nikodεemu, yía van o Yeesu cón ho tñnǎahú búii, ⁵¹ á bía nǎn 6a yi: «Wa làndá yi, á wa yí dà máa síini nùpue nùhú ká wa yí ná bǎnso ni-cúa, á yi

* 7:42 Mi loñ Samuwεe le nũn níi vùahú 7.12; Mísee vùahú 5.1

zūna ká a wó khon.» ⁵² A 6a bía nɔn wo yi: «Ūnén mún wee bío lòn Kalilee n̄i! Kàrán le Dónbeení bióní v̄uah̄t̄ à cikon, á fo ò mi mu le *Dónbeení n̄i-cúa f̄ero n̄i-kéní ká yí máa lé Kalilee yi.»

[⁵³ Lé b̄ɔn á 6a búenb̄úen wá khífon wán,

8

¹ ò o Yeesu wón wá yòora le búee na 6a le Olivewa búee wán.

O há-bá-fé na ó o Yeesu kánla

² Mu tá na lée t̄ɔn ȳinb̄ii búir̄ii, ó o b̄ínía van le *Dónbeení z̄i-beení lún yi, á 6a z̄ámáa búee k̄ínía wo yi. O o líi kará ò o wee kàrán 6a. ³ A ho *lándá bío zéenilowa lè 6a *Fariz̄l̄ewa guan o háa búii na 6a z̄u yi là a bá-veere búee zonnáa, á zoó d̄ínía wo 6a n̄upua búenb̄úen yahó, ⁴ á 6a bía nɔn o Yeesu yi: «N̄i-kàránlo, o háa na ká 6a z̄u yi là a báa. ⁵ A wa lándá yi, ó o *M̄oyiize hò mu henía nɔn w̄en le ká wa wé yú bán háawa so síi, á wa léeka 6a lè há huua búe.* Awa, ūnén b̄èn le we mu d̄ání yi?» ⁶ Ba bía b̄ɔn à kh̄uaanáa o Yeesu n̄ii yi à yíráa wo kooní yi. Ká a Yeesu máhá líi lúnlúrá, ò o wee túa ho tá p̄unp̄uró yi lè mí n̄in-kíza. ⁷ Bío 6a d̄in lan wee túa wo yi, ó o líi h̄inɔn yóó d̄in, ò o b̄ía nɔn 6a yi: «Yia d̄in yí wó bè-kohó h̄úuu mi t̄iah̄t̄, á wón wáa lée wo lè le huee ho yahó.» ⁸ O o Yeesu b̄ínía líi lúnlúrá, á wee túa ho tá p̄unp̄uró yi. ⁹ Bío ho lándá bío zéenilowa lè 6a Fariz̄l̄ewa mu n̄á h̄ón b̄ióní so, á 6a wee lén le mí n̄i-kéní kéní, á búaká lè 6a n̄i-ká, á ká a Yeesu là a háa ho t̄iah̄t̄. ¹⁰ O o Yeesu wáa líi h̄inɔn yóó d̄in ò o wee bío là a háa: «O, o, háa mu, 6a n̄upua mu bò làa wen? O búii m̄ía máa síiní ū n̄úh̄t̄ le?» ¹¹ O o háa bía nɔn o Yeesu yi: «N̄úh̄t̄so, o búii m̄ía máa síiní ho.» O o Yeesu wáa bía nɔn wo yi: «Áwa, á Inén mún máa síiní ū n̄úh̄t̄. Fo dà a lén, ká ū b̄èn yí b̄íní yí wé bè-kohó.»]

O Yeesu ka lòn khoomu ho d̄im̄n̄ása c̄ɔn

¹² O Yeesu pá b̄ínía bía bío ká nɔn 6a z̄ámáa yi: «Inén ka lòn khoomu ho d̄im̄n̄ása c̄ɔn. Yia tà bò m̄ii, se b̄anso yú mu khoomu na wee na le muk̄ani binbir̄i. O máa keñ t̄ib̄ir̄i yi h̄úuu.» ¹³ A 6a Fariz̄l̄ewa bía nɔn o Yeesu yi: «Ūnén wáa wee m̄i ho t̄úúá ū n̄ii, á b̄ɔn à bío fo wee bío á n̄upue yí ko ò o tá yi.» ¹⁴ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «H̄arí ká í wee m̄i ho t̄úúá í n̄ii, se bío á í wee bío ò o n̄upue ko ò o tá yi. Lé bío á í z̄ú hen na á í ló yi guararáa, á í mún z̄ú hen na á í wee va yi. Ká minén bán yí z̄ú í léenii, á mún yí z̄ú hen na á í wee va yi. ¹⁵ Minén wee f̄i 6a n̄upua cítii f̄iló síi, ká Inén wón máa cítii n̄upue. ¹⁶ Ká í lá ko à í f̄i cítii, á í cítii mu n̄úh̄t̄ á à wé. Lé bío mu ȳinɔn Inén í dòn á à f̄i le cítii mu. Mu lé Inén lè í Maá na tonkaa mi á à páani í f̄i le. ¹⁷ Mi lándá v̄uah̄t̄ yi á mu túara le ká seér̄asa n̄uwá n̄un má ho t̄úúá mu bío dà-kéní bío yi, se b̄ɔn bío so á n̄upue ko ò o tá yi. ¹⁸ Inén wee m̄i ho t̄úúá í n̄ii. Á í Maá na tonkaa mi mún wee m̄i ho t̄úúá í n̄ii.» ¹⁹ A 6a túara a yi: «M̄in máa mu wi wen?» O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mi yí z̄ú mi, á mún yí z̄ú í Maá. Ká mi lá z̄ú mi, se mi mún lá à z̄úñ í Maá.» ²⁰ O Yeesu bía h̄ón b̄ióní so ká a wee kàrán 6a n̄upua le *Dónbeení z̄i-beení lún yi, mu hámu kúeenii lahó n̄is̄ání. N̄upue yí w̄ira a lé bío ó o p̄ah̄t̄ d̄in yi d̄in.

O Yeesu wee bío mí varó m̄in Maá c̄ɔn bío

²¹ O Yeesu pá b̄ínía bía bío ká nɔn 6a yi: «Inén n̄ lén á mi í càráa mi. Eε ká mi máhá à hí lè mí bè-kora. Hen na á Inén wee va yi, á minén yí dà máa va

* 8:5 Mi lorí Lándá zéeniló v̄uah̄t̄ (Deutéronome) 17.6-7

yi.» ²² A 6a *zúifùwa wee bío mín yi: «O wi ò o búe mítén lée? Bío ó o màhá le hen na mínén wee va yi á warén yí dà máa va yi.» ²³ O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Minén ló ho tá yi. Ká Inén ló ho wáayi. Minén bío sá ho ðímjńá na ká yi, ká Inén wón bío yí sá ho yi. ²⁴ Lé búń te bío á ĩ le mi ì híráa lè mi bè-kora. Mu bon, hen ká mi yí tà le Inén lé yía wi fě́e, á mi ì hí lè mi bè-kora.» ²⁵ A 6a tũara a yi: «Ūnén lé o yén?» O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Ī wee bío mu na mia fě́e hàrĩ mu jũhũ búeńńi. ²⁶ Ī dà á bío bío cě̀rě̀e mi dńńi yi, á dà á fi le cíńi mi bío cě̀rě̀e wán. Ká yia tonkaa mi lé ho tũia poni 6anso, á bío á ĩ jńá a cń, búń lé bío á ĩ wee bío na ho ðímjńása yi.»

²⁷ Ba yi zũ ká lé o Maá Dónbeenĩ ó o wee bío bío. ²⁸ O o Yeesu wáa bíá nòn 6a yi: «Ká a *Nùpue Za á mi can le búeńńi wán hoonía fára, búń ká mi ì zũń ká Inén lé yía wi fě́e. A mi ì zũń ká ĩ yí máa wé bío woon ĩten. Bío á ĩ Maá bíá nòn miĩ, búń lé bío á ĩ wee bío. ²⁹ Ī Maá na tonkaa mi á wi làa mi, o yí díá mi ĩ ðòn, lé bío á ĩ wee wé bío sí a yi fě́e.» ³⁰ Bío ó o Yeesu wee bío ká, á 6a nùpua cě̀rě̀e dó mí sía wo yi.

Le Dónbeenĩ tũia poni wee wé ó o nùpue kerĩ miten

³¹ O o Yeesu wáa bíá nòn 6a zúifùwa na dó mí sía wo yi: «Ká mi wee bè ĩ bíonĩ yi, se mi màhá lé ĩ nĩ-kenĩnia bío bon. ³² Mi ì zũń ho tũia poni binbirĩ na ló le Dónbeenĩ cń. Lé búń ñ wé á mi ì kerĩ miten.» ³³ A 6a bíá nòn wo yi: «Warén lé o *Abarahaamu mònmanía. Wa yí wó a búĩ wobáanı yí mən. A lée webio nòn á únén biaráa le wa à kerĩ waten?» ³⁴ O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Le ĩ mĩ ho tũia na mia: Nùpue lée nùpue na wee wé mu bè-kora wón ká lòn wobá-ńi mu bè-kohó nĩ yi. ³⁵ A mi zũ le o wobá-ńi bío yí sá ho zĩ-jũhũ yi fě́e. Ká a za na ton ho zĩ-jũhũ yi, wón bío sá ho yi fě́e. ³⁶ Ká le Dónbeenĩ Za wáa wó mia lè 6a nùpua na wi mítén, á mi ì wé miten binbirĩ. ³⁷ Ī zũ le mi lé o Abarahaamu mònmanía, ẹ̀e ká mi màhá wee cà à mi búe mi, lé bío á bío á ĩ wee káran làa mia yí máa zo mia. ³⁸ Bío á ĩ Maá zéenia làa mi, lé búń á ĩ wee bío, ká minén 6en wee wé bío á mĩn maá bíá nòn mi. ³⁹ A 6a bíá nòn wo yi: «Warén wán maá lé o Abarahaamu.» O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Ká mi lá lé o Abarahaamu zàwa bío bon, se mi lá wee wé há wára na ó o Abarahaamu wó 6an síi. ⁴⁰ A mi yí máa wé hń, á mi wi mi búe Inén na mà ho tũia poni nòn mia, hĩa na á ĩ jńá ĩ Maá Dónbeenĩ cń. Búń ó o Abarahaamu yí wó. ⁴¹ Mi wee wé mĩn maá wára.» A 6a bíá nòn wo yi: «Wán maá lé le Dónbeenĩ mí ðòn. Wa yínən zĩńi zàwa.» ⁴² O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Ká mĩn maá lá lé le Dónbeenĩ, á mi lá à wań mi, lé bío á Inén ló le Dónbeenĩ cń 6uara. Ī yí 6uara ĩten. Lé lerén tonkaa mi. ⁴³ Bío nòn á mi yí máa zũńnáa há bíonĩ na á ĩ wee bío na mia kũará lé mu yén? Lé bío á mi yí wi mi jńi há. ⁴⁴ Yia lé mĩn maá lé o *Satáni. A mĩn maá síi bío lé búń á mi wi à mi wé. O lé o nĩ-6úe hàrĩ ho ðímjńá lenló pãhũ. O yí dà máa mĩ ho tũia poni, lé bío á tũia poni mia wo yi. Hen ká a fá le sabéré, se lé orén mí beere síi ó o wee zéeni, lé bío ó o lé o sabĩn-fũaalo. Orén lé yía á há sabonĩ wee lé yi. ⁴⁵ Ẹ̀e ká Inén wee mĩ ho tũia poni, lé búń nòn á mi yí táraa ĩ bíonĩ yi. ⁴⁶ Minén tãhũ, ó o 6úĩ so dà a bío le ĩ wó bè-kohó le? Ká ĩ wee mĩ ho tũia poni, á lée webio nòn mi yí táraa ĩ bíonĩ yi? ⁴⁷ Bĩa na lé le Dónbeenĩ zàwa binbirĩ wee wé jńi le Dónbeenĩ bíonĩ. Ẹ̀e ká minén yínən le Dónbeenĩ zàwa, lé búń nòn mi yí máa jĩnáa le bíonĩ.»

O Yeesu le mĩnén po a Abarahaamu

48 A 6a *zúifúwa bía nɔn wo yi: «À bɔn wa tɔ́iá sí à wa bío le fo lé o *Samaríi nɔ́í, á wa mún tɔ́iá sí à wa bío le o cíná wi foñ.» 49 O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Ínén á cíná mía yi. I Maá lé yía á í wee kònbí. Ká minén bán wee zùan̄ mií. 50 Inén yí máa bío le nùpue dé cùkú mií. O búí wi á à bío le 6a dé ho mií, á lé wón mún lé o cíti-flí. 51 Le í m̄ ho tɔ́iá na mia: Yía tà bò í bióní yi, á 6anso máa hí máa cén.»

52 A 6a zúifúwa bía nɔn wo yi: «Hā laà na ká wán, á wa wáa láa mu yi kénkén le o cíná wi foñ. O *Abarahaamu húrun, á le *Dónbeení jì-cúa fεerowà húrunka. A ùnén pá wee bío le ká yía tà bò ù bióní yi á 6anso máa hí máa cén. 53 Unén 6èn wee leéka le ù jùhú so wi po a Abarahaamu le? Wón húrun, á le Dónbeení jì-cúa fεerowà mún húrunka, á ùnén 6èn wee leéka le fo lée wée?»

54 O o Yeesu bía: «Í lá wee dé ho cùkú íten yi, se mu jùhú mía. Yía wee dé ho cùkú mií lé í Maá, yía mi le o lé m̄n Dónbeení. 55 A mi jòh̄ yí zù a. Ká ínén wón zù a. I lá le í yí zù a, se í lé o sabín-fútaalo lè mi bío síí. Eε ká í zù a, á wee bè o bióní yi. 56 M̄n maá Abarahaamu hía wee leékaa le mí ì mí í 6uenlò, ó o zámakaa mu bío yi. O o 6èn m̄n í 6uenlò, á sli wan mu bío yi.» 57 A 6a zúifúwa bía nɔn wo yi: «Unén na lúlúio máa yí ho búarà-jun làa píru á m̄n o Abarahaamu wen?» 58 O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Le í m̄ ho tɔ́iá na mia: O Abarahaamu á à bío le mí ì te, à bɔn à ínén wi.»

59 A 6a wáa sèekaa há huua le mí ì lèeka làa wo á à búe. O o Yeesu sà mítén ló le *Dónbeení zì-beení lún yi lée wá.

9

O Yeesu wéera a nii na ton ká a lé o muí

1 Bío ó o Yeesu lè mí ñi-kenínia wee khlí, á 6a fò m̄n làa nii búí na ton ká a lé o muí. 2 O o ñi-kenínia tùara a yi: «Nì-karánlo, lée webio nɔn ó o nii na ká ton ká a lé o muí? Lé orén kúrú bè-kora bío yi lée, táá lé 6án nùwá bè-kora bío yi?» 3 O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mu yínòí orén bè-kora bío yi, á mu mún yínòí 6án nùwá bè-kora bío yi. O nii mu ton ká a lé o muí, lée bèra a na à bío le Dónbeení dà a wé à 6a nùpua búenbúen mi a yi. 4 Bío mu khoomu wi há laà na ká wán, á wa ko wa wé le Dónbeení na tonkaa mi bè-wénia. Le túbíri hía wi, á nùpue máa dán máa wé bío búí. 5 Bío á í wi ho dímíjá yi há laà na ká wán, á í ka lòn khoomu ho yi.» 6 Bío ó o Yeesu bía h̄n bióní so wó, ó o p̄inia mí jinsání, á khañ lè le t̄ní, á khiira là a muí yío, 7 ò o bía nɔn wo yi: «Lén vaa sεε ù yahó le súdeení la-beení na 6a le Silowee yi.» (Ho Silowee mu kúará le «tonkaró».) O o muí wá vaá sεera mí yahó, á b̄inia wee 6uen, ò o wee mi. 8 A bía làa wo kará 6ó m̄n yi, làa bía lá wee wé mi a ká a wee fioka, á wáa wee tùaka m̄n yi: «Yía ká so yínòí o nii na lá wee wé kεení fioka le?» 9 A 6a búí le mu lé orén. Ba búí 6èn le mu yí bon, le o làa wo 6onm̄n. O o nii le mu lé m̄nén. 10 A 6a tùara a yi: «Fo wó kaka wee mináa?» 11 O o nii bía nɔn 6a yi: «O nii na 6a le Yeesu, lé wón khañ le t̄ní lè mí jinsání, á khiira lè í yío, ò o le í lén vaa sεε í yahó ho Silowee yi. A í wá van b̄in vaá sεera í yahó, á í wee mi.» 12 A 6a tùara a yi le o nii mu wi wen, ó o le mí yí zù.

Ba Farizéwa wee tùaka a muí yi là a waró bío

13 A 6a bò là a nii na lá lé o muí vannáa 6a *Farizéwa cón. 14 Yaa bío ó o Yeesu khañ le t̄ní lè mí jinsání á wéera a nii yío, á wó ho *Sabaa zoñ. 15 Lé

† 8:48 Samaríi nii: Ba zúifúwa cón á 6a Samariisa yí máa ce le Dónbeení yahó. Ba yí máa bè le Dónbeení làndá yi. Ba von o Yeesu lè le yèni mu hen á là làa wo.

bún nòn á 6a Farizléwa bèn sá wee tùa o nni yi làa bío wó wó ó o wee mináa. A wón bía nòn 6a yi: «O khiira le tí-sio lè 1 yío, á í sɛera 1 yahó, á í wáa wee mi.»

¹⁶ A 6a Farizléwa núwá yèn búí wáa bía: «O nni na wó bío ká á Dónbeení yí tonkaa, lé bío ó o yí bò ho Sabaa làndá yí, ò o sá ho tonló.» Ba búí bán bèn wee bío: «Bè-kora wéro so dà wee wé yéréké bío na wee zéeni le Dónbeení pánká na á yía ká wó bèn sii le?» A barén jì-cúa bínía wi mín júná yí. ¹⁷ A 6a bínía tùara a nni yi: «Lé mu yén únén bèn wee leéka o nni mu dání yí, bío á lé orén wéera ũ yío?» A wón bía: «O nni mu lé le *Dónbeení jì-cúa fɛero.»

¹⁸ Bío ó o nni lá lé o muíi, á yío bínía wee mi, á 6a zúífùwa júnása yí tà yí.

¹⁹ A 6a von bán núwá wee tùa yi: «Yia ká lé minén te mi za le? Lé orén á mi le o ton ká a lé o muíi le? A mu wó kaka ó o wee mináa?» ²⁰ O o nni bán núwá bía: «Lé warén te wa za, á ton ò o lé o muíi. ²¹ Ká bío wó wó ó o wee mináa á wa yí zú, á yía wéera a yío á wa mún yí zú. Mi tùa wo yí, o yío tòn, o dà wee bío mí bío mítén.» ²² Ba bía ká sii lé bío 6a zána 6a zúífùwa júnása. Bán wó le jii le ká núpue bía wéréwéré 6a núpua yahó le o Yeesu lé *Yia le Dónbeení mɔn léra, á bānsò 6a à hè lè mí kàránló zii zoró. ²³ Lé bún nòn á bán núwá bíaráa le 6a tùa orén mí bɛere yí, le o yío tòn.

²⁴ A 6a zúífùwa júnása bínía von o nni na lá lé o muíi, á bía nòn wo yi: «Loñ le Dónbeení yí á ũ bɛntɪn mí ho tuiá. Warén bán zú le o nni mu lé o bè-kora wéro.» ²⁵ O o nni bía nòn 6a yi: «O nni mu lé o bè-kora wéro léé, o yínɔ́ o bè-kora wéro léé, bún á ínén yí zú. Bío dà-kéní lé bío á í zú, 1 lá lé o muíi, ká bío ká wán á í wee mi.» ²⁶ A 6a bía nòn wo yi: «Léé webio ó o wó làa fo. O wó kaka á wéeráa ũ yío?» ²⁷ O o nni bía nòn 6a yi: «Í lá bía mu nòn mia, á mí yí jà lè 1 cón. A léé webio nòn á mí wi á í bíní bíoráa mu na mia? Minén yaá mún wáa wi á mí wé o ní-kenínía sá?» ²⁸ A 6a wee là a, á 6a bía: «Únén lé yia lé o nni mu ní-kenínii kɛɛ. Warén bán lé o *Mɔyíize ní-kenínía. ²⁹ Wa zú le le Dónbeení bía là a Mɔyíize. Ká yia ká wón á wa yí zú léenii.» ³⁰ O o nni bía nòn 6a yi: «Mu bɛntɪn léé bè-vínikanii. Mi yí zú a léenii, ɛɛ ká arén lé yia màhá wéera 1 yío.

³¹ Wa zú le le Dónbeení yí máa jí a bè-kora wéro floró. Ká yia wee k̀̀nbi le, á wee wé le sii bío, wón lé yia á le wee jí floró. ³² Bío ho ðímíj́nà wi wi, á wa ðíñ yí jà ká núpue na ton ká a lé o muíi ó o búí wéera yío. ³³ O nni na ká lá yí ló le Dónbeení cón, á bío ó o wó ká ó o lá máa ðañ máa wé.» ³⁴ A 6a bía nòn wo yi: «Únén na ton lè mu bè-kora mí jii yí lé fo wee kàrán warén le?» A 6a jòn wo ó o ló, á hò a lè mí kàránló zii zoró.

Bía lé 6a muíiwá binbiri

³⁵ Bío ó o Yeesu jà á 6a hò a nni lè mí kàránló zii zoró, ó o wá vaá yú a, á bía nòn wo yi: «Fo dó ũ sli o *Núpue Za yi le?» ³⁶ O o nni bía: «Ní-kàránlo, zéeni a làa mi bèra a na á í ðañ dé 1 sii wo yi.» ³⁷ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Fo mɔn wo, ínén na wee bío làa fo lé orén.» ³⁸ O o nni wáa bía: «Núhũso, 1 dó 1 sli foñ.» O o líí búrá a yahó. ³⁹ O o Yeesu wáa bía: «Ínén buara ho ðímíj́nà yí le cítii bío yí, bèra a na á 6a muíiwá á wé mi. Ká bía wee mi, á bán wé 6a muíiwá.» ⁴⁰ Bío 6a *Farizléwa núwá yèn búí na wi bín jà há bíoní mu, á 6a bía nòn o Yeesu yi: «Á lé warén mún lé únén muíiwá le?» ⁴¹ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Ká mi lá lé 6a muíiwá binbiri, á bè-kohó bío lá máa mí máa léé mia. ɛɛ ká bío mi le mi wee mi, lé bún nòn á mu bè-kohó bío wee mí leéráa mia.»

1 O Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Le 1 mĩ ho tũia na mia: Yia yĩ maa zo le pi-loore yi lè le ɔan zũajii, ká a wee zo le yi lãa lòn-veere, wón ɔanso lée kɔnlo lãa nĩ-wãahũ. 2 Yia wee zo lè ho zũajii, wón lé o pi-pa. 3 Yia wee pa le pi-loore yi wee hén le jii ò o zo. A ɔa pia wee jí a cón. O wee ve mí pia lè ɔa yènnãa à lérãa ho khũuhũ. 4 Ká a von mí pia búenbúen ɔa ló, ò o dí ɔa yahó lén à ɔa bè mɔn, lé bío ɔa zũ a tãmu. 5 Ká yia ɔa yĩ zũ wón ɔa maa bè mɔn. Ba yãa à lùwĩ á à khèn lãa wo, lé bío ɔa yĩ zũ a tãmu.»

6 O Yeesu wà dèn wãhiire so nɔn ɔa yi, ká bĩa ó o wà le nɔn yi mãhá yĩ zũna a bióni kuará.

O Yeesu ka lòn pi-pa tente

7 O Yeesu pá bínia bía: «Le 1 mĩ ho tũia na mia: Inén ka lòn pi-loore ɔan zũajii. 8 Bĩa dú 1 yahó búenbúen lée kɔnlowà lãa nĩ-wanna. Eε ká 1 pia yĩ jí a ɔa cón. 9 Inén ka lòn zũajii. Yia zon lãa ho, á wón ñ fen. Bãnsò dà wé è zo ká a lé mítén, á mún ñ yĩ mí bè-dinii. 10 O kɔnlo wón wee wé buen ho juaaló, lè ho búeró, lè ho yáaró bío yi mí dòn. Eε ká Inén wón buara, bèra a na à ñ pia yĩ lè ho mukáni binbirĩ na ɔan sii mia.

11 «Inén ka lòn pi-pa tente. O pi-pa tente wee tà dé mí mukáni na mí pia bío yi. 12 Ká yia wee pa ɔa pia le wári bío yi, wón ká a mɔn o dakhĩnkħĩn ò o lùwĩ ká a díã ɔa, á wón yĩ ɔa búí wĩka, á bĩa ká kénná. O wé lùwĩ lé bío ɔa pia bío yĩ sã a yi. O yĩnɔĩ pi-pa binbirĩ. 13 O wee sá le wári bío yi, ká ɔa pia bío yĩ ciran wo.

14 «Inén ka lòn pi-pa tente. Bĩa bío sã miĩ ka lòn pia. 1 zũ ɔa, á ɔa mún zũ mi, 15 lãa bío ó o Maá zũnãa mi á ñ mún zũnãa wón bío sii. I wee dé 1 mukáni na 1 pia bío yi. 16 I pia búí pá wi, á ñ yĩ zon le pi-loore na ká yi. Bán á ñ mún ko á ñ hẽ buennãa. Ba à jí 1 tãmu, á ɔa à wé pi-boohũ dà-kení, lãa pi-pa nĩ-kení. 17 O Maá wa mi, lé bío á ñ wee tà dé 1 mukáni na, à bíní yírãa le. 18 Nùpue yĩ dà maa wĩnĩ Inén mukáni lãa pãnká. Inén lé yia wee tà dé le na Iten. Le ɔan naló pãnká wi 1 cón, á le ɔan bíní yiró pãnká mún wi 1 cón. Bũn lé bío á ñ Maá nɔn le jii le 1 wé.»

19 Hón bióni so bío yi, á ɔa *zũifũwa jí-cúa tĩn wó mĩn jíuná yi. 20 Ba tãahũ, á ɔa cèrèε wee bío bío ká: «O cĩná wi o yi, o wee khée. Mi yĩ jí a cón.» 21 Ba búí ɔèn wee bío: «Nùpue na á cĩná wi yĩ yĩ dà maa bío há bióni na ká ɔan sii. Cĩná so dà a wéé muuĩwá yio le?»

Ba zũifũwa jíndsã pá a Yeesu bío

22 Mu wó le tɛɛnĩ páahũ, ká ɔa *zũifũwa wee dí le *Dónbeenĩ zĩ-beeni ceéró sãnú ho Zeruzalɛɛmu yi, 23 ó o Yeesu zoó wee varáka ho sãnsã na ɔa le Salomɔn sãnsã yi, le Dónbeenĩ zĩ-beeni lún yi. 24 A ɔa zũifũwa wãa ɔueé kĩnã wo yi, á ɔa túara a yi: «Fo mãhá à díã wen há yilera yi á vaá dà ho páahũ yén coon? Hen ká fo lé *Yia le Dónbeenĩ mɔn léra, à ñ bío mu wéréwéré na wen.» 25 O o Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Í bĩa mu nɔn mia, á mi yĩ tà mu. Há wárã na á Inén wee wé lè 1 Maá pãnká, lé hén wee zéeni 1 léeni. 26 Eε ká bío nɔn á minén yĩ tárãa mu, lé bío á mi yĩ maa mĩ dé bĩa bío sã miĩ jii. 27 Bĩa bío sã miĩ wee jí 1 cón lãa bío ɔa pia wee jíunãa o pi-pa cón bío. I zũ ɔa, á ɔa wee bè miĩ. 28 I wé è na le mukáni binbirĩ na maa vé ɔa yi. Ba bío maa yãa hũúu. O búí maa fé ɔa 1 ní yi. 29 O Maá na kãrãfãa ɔa miĩ, wón po mu búenbúen, ó o búí maa fé ɔa 1 Maá ní yi maa yi. 30 Inén lè 1 Maá lée dà-kení.»

31 A ɔa zũifũwa tĩn khuiira há huua le mí i lèeka lãa wo ò búte. 32 O o Yeesu wãa bía nɔn ɔa yi: «Í wó mu bè-tentewà cèrèε lè 1 Maá pãnká á mi mɔn. A lé

mu yén bïo yi á mi le mi ì lèekaráa mi lè há huua á à búe?» ³³ A 6a bía nòn wo yi: «Mu yínón ù bè-tente búí na fo wó bïo yi á wa le wa à lèekaráa fo lè há huua á à búe. Ká lé bïo fo wee là le Dónbeení. Unén nùpue káamáa á le fo lé le Dónbeení.» ³⁴ O o Yeesu wáa bía: «Mu túara mi lándá vūahú yi ká síi: «Inén Dónbeení bía le mi lé há doffina.»* ³⁵ A wa òn zū le bïo túara le Dónbeení bioní vūahú yi á yí dà máa khíní yi. Wa mún zū le minén lándá yi á le Dónbeení bía le 6a nùpua na le nòn mí bioní yi lé há doffina. ³⁶ Ká inén wón ó o Maá Dónbeení mòn léra á ì bïo sá a yi á tonkaa ho òmíná yi. A mi ì wé kaka à bioráa le inén wee là le Dónbeení lé bïo á ì bía le í lé le za? ³⁷ Hen ká í yí máa wé bïo á ì Maá wee wé, à mi yí tà í bïo. ³⁸ Ká í wee wé mu, hàrí ká mi le mi máa tà í bioní yi, à mi pá wáa tà bïo á ì wee wé yi, bèra a na à mi zūí kénkén le o Maá páania láa mi, á ì páania láa wo.»

³⁹ A 6a òn le mí ì wí wo, ká a máhà porónna wà ò o díá 6a.

⁴⁰ O Yeesu bínía khú lè ho Zurudén muhú món, hen na ó o Zán láa wee bátízé 6a nùpua yi, á khú kará bín. ⁴¹ Nùpua cèrèè buara a cón. Ba wee bío: «O Zán yí wó hàrí yéréké bïo dà-kéní na wee zéeni le Dónbeení pánká. Ká bïo búenbúen na ó o bía a nni mu dání yi 6èntín léé ttiá.» ⁴² A 6a nùpua cèrèè ò mí sía o Yeesu yi bín.

11

O Lazaare húmú làa vèeró bïo

¹ Nni búí na 6a le Lazaare háa lò yí here. O Lazaare mu lè mín hínni nùwá òn, o Maate là a Mari, á wi ho Betanii lóhó yi. ² O Mari mu lé yia háa kúaa ho jiló na sámu sí o Yeesu zení wán á bínía sùukaa lè mí òn-vání.* Lé wón 6àn za Lazaare á lò yí here. ³ O o Lazaare mu 6àn hínni mí nùwá òn tonkaa o búí le o vaa bío bïo ká na a Yeesu yi: «Núhúso, mìn bónlo á lò yí here.» ⁴ Bïo 6a vaá bía mu nòn o Yeesu yi, ó o bía: «Mu vāmú mu yínón bïo na à wé o ò hí ì cén. Mu ù wé á le Dónbeení yèni á à lé. Mu ù wé á le Dónbeení Za cùkú á à mi.»

⁵ O Yeesu á wa a Maate là a Mari lè 6àn yàró Lazaare. ⁶ Éé ká bïo ó o òn á Lazaare vāmú bïo, ó o bínía wó há wizoní òn hen na ó o wi yi. ⁷ Bún món, ó o bía nòn mí òn-kenínia yi: «Mi bíní le wa lén va ho *Zudee kōhú.» ⁸ O o òn-kenínia bía nòn wo yi: «Nì-kàránlo, yínón bín á 6a còonía le mí ì lèeka fo lè há huua á à búe le? A lé bín á ù pá wi á ù bíní va yi le?» ⁹ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Há lèèrèwa píru òn lé há wi le wizon-kùure yi, táá? Ká a nùpue wee varáka le wisoni yi, ò o máa hūaa míten, lé bïo á mu khoomu wi. ¹⁰ Éé ká a nùpue wee varáka ho tñahú, ò o wé hūaa míten, lé bïo mu khoomu mía.» ¹¹ Bïo ó o Yeesu bía hñn bioní so wó, ó o pá bínía bía: «Wàn bónlo Lazaare dūma, ká í máhà vaá síni a.» ¹² O o òn-kenínia bía: «Hen ká a dūma, se o vāmú díka wee dé, o ò wa.» ¹³ O Yeesu wi ò o bío le o Lazaare húrun. Ká a òn-kenínia bán wee leéka le lé mu dāmu binbirí ó o bía bïo. ¹⁴ O o Yeesu wáa bía mu wéréwéré nòn 6a yi: «O Lazaare húrun. ¹⁵ Bïo mu yi wó yí yú mi bín á ì wee zāmaka minén bïo yi, lé bïo á lé búin á à na á mi ì wíoka à déráa mi sía mi. Mi wáa wa lén va hen na ó o Lazaare mu wi yi.» ¹⁶ O o Toma na 6a wee ve làa Hénbéní á wáa bía nòn 6a òn-kenínia na ká yi: «Mi mún wa lén va, à vaa páani hí làa wo.»

¹⁷ Bïo ó o Yeesu wá vaá zo ho Betanii lóhó yi, ó o òn á 6a le o Lazaare nùna á yú há wizoní bïo náa. ¹⁸ Ho Betanii lè ho Zeruzalému yí ná yi mín yi. Mu

* 10:34 Mí lorí Lení vūahú (Psaumes) 82.6

* 11:2 Mí lorí Zán vūahú 12.3

máa yí kilomēterewa bío tɪn sese,¹⁹ á 6a *zúifúwa cèrɛɛ ló ho Zeruzalēmu yi guara a Maate là á Mari cón, á wà ɓueé tēni bān yàró yúmú.²⁰ Bío ó o Maate já à 6a le o Yeesu bò o buen, ó o ló lée sá a yahó, ò o Mari wón kará le zli yi.²¹ Bío ó o lée yú a, ó o bía nān wo yi: «Núhúso, fo nānzōn lá wi hen, se wān yàró yí húrun.²² Èé ká 1 zū le hā laa na ká wān pá, á bío búenbúen na fo ò fio le Dónbeení cón, á le è wé.»²³ O o Yeesu bía nān wo yi: «Mīn yàró á à vèe.»²⁴ O o Maate bía: «Í zū le ká le Dónbeení wee vèeni 6a nī-hía ho ðímíjá vé nānzōn, ó o ò vèe.»²⁵ O o Yeesu bía nān wo yi: «Inén lé yia wee vèeni 6a nī-hía á wee na le mukānī binbirī. Yia dó mí sli mīl, ó o mukānī á à kerī, hārī á 6ānsō hí.²⁶ A nūpue lée nūpue na dó mí sli mīl á yú le mukānī binbirī, wón máa hí máa cén. Maate, fo tà bñn le?»²⁷ O o Maate bía: «Ūuu Núhúso, í tà le fo lé *Yia le Dónbeení mōn léra, le Dónbeení Za na ko ò o buen ho ðímíjá yi.»

²⁸ Bío ó o Maate bía bñn vó, ó o wà ɓueé von mīn hñló wee hūmōnkarāa: «O nī-kārānlo lée wi hen. O le ū buen.»²⁹ Bío ó o Mari já bío bía, ó o ðēniā hñnōn bānbāa mà a Yeesu.³⁰ Mu pāahū ò o Yeesu lá ðñn yí ɓueé zon ho lóhó yi. O wi hen na ó o Maate lée sá a yahó yi.³¹ Bío 6a zúifúwa na lá wi le zli yi làa Mari, á wee hñi o sli mōn wo ò o hñnōn bānbāa ló, á 6a bò a mōn. Ba wee léeka le o bò ò lé le búure wān á lée wá.³² Bío ó o Mari vaá ðñn hen na ó o Yeesu wi yi, ó o líí ɓúrá a yahó, ò o bía nān wo yi: «Núhúso, fo nānzōn lá wi hen, se wān yàró yí húrun.»³³ Ká a Yeesu mōn ò o wee wá, á 6a nūpua na bò làa wo mūn wee wá, á mu vā a yi làa sòobé, ó o sò mí yahó.³⁴ O o tūara 6a yi: «Lé wen á mi nūna a yi?» Á 6a bía nān wo yi: «Núhúso, buen ɓuee loñ.»³⁵ O o Yeesu yèn-caa wee lé.³⁶ Á 6a zúifúwa na wi bñn á wee bío: «Mi loñ bío ó o lá wa làa wo.»³⁷ Ká 6a nūwā yēn ɓúi bān ɓēn wee bío: «Orén na wēera a muíi yío, á so mūn lá yí dà máa hé o Lazaare hūmú le?»

³⁸ Bío 6a wee va hen na le búure wi yi, ó o Yeesu á mu wíokaa vā yi làa sòobé. Le búure mu lée ɓó-lee hó ɓúi kōhū, á jñi pon lè le hue-beeni.³⁹ O o Yeesu bía: «Mí bñnī le huee lén bñn.» O o Maate na lé yia húrun ɓān hñnló, á bía nān o Yeesu yi: «O sāmū á à wé, lé bío ó o wi le búure yi yú há wizooni bío náa.»⁴⁰ O o Yeesu bía nān wo yi: «Í so yí bía yi nān foñ le ká fo dó ū sli mīl, á fo ò mí le Dónbeení cùkú beeni le?»⁴¹ Á 6a wáa bñniā le huee léra. O o Yeesu yóó dá mí yahó ho wáayi, ò o bía: «Í Maá, í wee dé ū bārākà, lé bío fo tà já í floró.⁴² Í zū le fo wee jí í cón fēɛ, èé ká 1 wee bío làa fo bío ká wān 6a nūpua na kñniā mīl ká bío yi, bèra a na 6a tà le lé ūnén tonkaa mi bío bon.»⁴³ Bío ó o Yeesu bía hñn bioní so vó, ó o bía pōnpōn: «Lazaare, ɓuee lé.»⁴⁴ O o Lazaare na lá húrun ɓueé ló, ká a zení lá a nñnī bá lè hā nñn-kéníwá, á yahó pon yi. O o Yeesu bía: «Mí fee wo, á ðia le o lén.»

*Ba zúifúwa júnása le mí ì na a Yeesu 6a à ɓue
(Matíye 26.1-5; Maaki 14.1-2; Luki 22.1-2)*

⁴⁵ Bío 6a *zúifúwa na guara a Mari cón mōn bío ó o Yeesu wó, á 6a cèrɛɛ dó mí sía wo yi.⁴⁶ Ká 6a tñahū á 6a nūwā yēn ɓúi wà vaá yú 6a *Farizíewa, á lá bío ó o Yeesu wó á fēera nān 6a yi.⁴⁷ Á 6a Farizíewa lè le *Dónbeení yankarowá júnása á von mí ninzāwa *lāndá tūiá fēerowá na ká à 6a kúaa mín wān, á bía nān mín yi: «Wa ɓēntñn ko á wa wé bío ɓúi. O nñi mu sòobāa wee wé mu yéréké ɓiowa dākñiina.⁴⁸ Ká wa ðia ó o wee wé mu, á 6a nūpa búenbúen hñā yèrémá à dé mí sía wo yi. Á ho Oroomusa júnása á à hñnī ì fi wa *Dónbeení z1-beeni, á à ɓúe wa nīpomu jñhū.†»⁴⁹ Á 6a nī-kéní na 6a le Kayiifu, yia lé le

† 11:48 Ho pāahū mu yi, ká ho Oroomusa pānká wi 6a zúifúwa wān.

Dónbeení yankarowá ñúhúso beení le lúúture mu yi, á bía ñon 6a yi: «Mi yí zū bío 6úi mu yi. ⁵⁰ Mi so yí zū le warén cón á mu sáaani ò o ñupue ñi-kení hí wa ñipomu 6úen6úen bío yi á mu bè yi fennáa le?» ⁵¹ O Kayiifu mu yí bía há bioní mu mítén. Ká bío ó o lé le Dónbeení yankarowá ñúhúso beení le lúúture mu yi, lé bñn ñon ó o wee fεε le Dónbeení ñi-cúa ká sii, le o Yeesu ko ò o hí mín ñipomu bío yi. ⁵² Mu yínón bán mí dòn bío yi. O mún ko ò o hí, á le Dónbeení záwa 6úen6úen na saawaa wi ho ðmíjǎ 6úen6úen yi, ò o vá kúee mín wán, á wé le mu ñipomu dà-kení.

⁵³ Lé bñn bío yi, á 6a zúífúwa ñúnása bía tò mu wán mu zoñ le mí ì na a Yeesu 6a à 6úe. ⁵⁴ A lé bñn ñon ó o Yeesu wáa yí máa hεε 6a zúífúwa tǎhú á 6a mi, ò o wá van ho lóhó 6úi na 6a le Efarayiimu, hía 6ó le dùure yi, á vaá kará bñn le mí ñi-kenínia.

⁵⁵ Hen ká 6a zúífúwa sánú na 6a le Paaki wá 6ueé dá, á 6a cèrεε léka à fèn va ho Zeruzalεemu, á vaa ceé mítén à dàri díraa ho sánú mu. ⁵⁶ Ba ñupua wee cá a Yeesu, á wee tũaka mín yi le Dónbeení zì-beení lún yi le o Yeesu mu á à yí ì buen ho sánú ðiníi léee, táa o máa buen. ⁵⁷ Mu ù wé à le *Dónbeení yankarowá ñúnása le 6a *Farizíewa á ñon le ñii le ká yía zū hen na ó o Yeesu wi yi, á 6ánsò 6uee bío mu, á mí wíi wo.

12

O Mari kúaa ho ñiló na sámu sí o Yeesu zení wán (Matiye 26.6-13; Maaki 14.3-9)

¹ Bío á ho *Paaki sánú díró ká há wizooní bío hèzín, ó o Yeesu 6uara ho Betanii lóhó, hen na ó o Lazaare wee lé yi, yía ó o vèenia. ² Ba wee dí ho sánú o Yeesu bío yi bñn, ó o Maate wee na ho ðnló 6a ñupua yi. Bia là a Yeesu páania kará ho ðnló ñúhú yi ó o Lazaare wi tǎhú.

³ O o Mari 6uan ho ñiló na sámu sí á yáwá here liitere sanká màní, hía wó le mu bío 6úi na 6a le náarè mí ñii yi, á 6ueé kúaa o Yeesu zení wán, á bñnia sũkkaa lé mí ñún-vání. A ho ñiló sámu hññon sú le zii mu 6úen6úen. ⁴ O o Yeesu ñi-kenínia ñi-kení na 6a le Zudaa Isikariote, yía á à dé wo ò na, á wáa bía: ⁵ «Lée webio ñon 6a yí yééraráa ho ñiló mu le wén-hãani khíá-tñn, á yí ñon 6a ñi-khenia yi?» ⁶ O Zudaa bía bñn yínón bío 6a ñi-khenia bío here wo yi, ká lé bío ó o lé o kònló. Ba 6un6ua-wári na wi o cón ó o wee lén dí. ⁷ Ká a Yeesu máhá bía: «O háa mu á ù día. Ho ñiló mu ó o lá bàrá pan le 1 sánia wíokaró há ñululó bío yi. ⁸ Ba ñi-khenia á à kerí làa mia fεεε, ká ínén wón máa kerí làa mia fεεε.»

⁹ Ba minka *zúífúwa ñá le o Yeesu wi ho Betanii yi, á 6a wá van bñn. Mu yínón o Yeesu bío yi mí dòn 6a vannáa, 6a mún wi 6a vaa mi a Lazaare na ó o Yeesu vèenia. ¹⁰ A le *Dónbeení yankarowá ñúnása mún wáania tò le mí ì na a Lazaare 6a à 6úe ¹¹ lé bío á mu lé o Lazaare mu vèeró bío yi á 6a zúífúwa cèrεε wee yèrémá dé mí sía o Yeesu yi.

O Yeesu zoró ho Zeruzalεemu lóhó yi bío (Matiye 21.1-11; Maaki 11.1-11; Luki 19.28-40)

¹² Mu tá na lée tñn, á 6a minka zãamáa na 6uara ho sánú díró bío yi, á ñá le o Yeesu wá 6ueé zo ho Zeruzalεemu, ¹³ á 6a khó há yúkúio vónna na 6a lée dérãa ho cùkú wo yi 6uan, á 6a wá lée sá a yahó. Ba wee bío bío ká pónpón: «Le ho cùkú à bío sí le Dónbeení yi. Le o Níhúso Dónbeení wé mu bè-tentewá làa yía bò o buen o yèni yi, o *Isirayεele béε.» ¹⁴ O Yeesu yòora a sũnpè-bòohú 6úi, làa bío le Dónbeení bíoní vúahú bíarãa mu ká sii:

15 «*Sion lóhó n̄pomu, yí z̄ón d̄ɛɛ.

Loí, lé ũ b̄ɛɛ bò o ɓuen,
o yòora a s̄unp̄è-bòoh̄d̄.»

16 P̄aah̄d̄ na mu wee wé yi, ó o Yeesu n̄i-kenínia yí z̄una mu kúará. Ká p̄aah̄d̄ na le Dónbeení léra a Yeesu yèni yi, á ɓa hácirí mah̄á ɓuara ɓio le Dónbeení ɓióní v̄uah̄d̄ ɓía a d̄ání yi wán. Á ɓio ho v̄uah̄d̄ mu ɓía, lé ɓún ó o ɓio wóráa.

17 ɓía n̄n̄zon̄ p̄aania wi là a Yeesu p̄aah̄d̄ na ó o von o Lazaare á wón v̄era lo le ɓúure yi, ɓán ɓúenɓúen wee m̄í ɓio ɓa m̄on t̄úia. 18 ɓio mún n̄on ɓa minka z̄aam̄aa léɛ s̄ánaa o yahó, lé ɓio mu yéréké ɓio na wee z̄éeni le o lo le Dónbeení c̄ón t̄úia na mà á ɓa já. 19 Á ɓa *Fariz̄ɛwa w̄aa wee ɓio m̄in yi: «Mi yí m̄on mu le, mi yí dà d̄ɛɛ ɓúí máa wé. ɓa n̄pua ɓúenɓúen wee yerem̄a bè o yi.»

O Yeesu wee ɓio mí húmú ɓio

20 ɓía w̄a ɓueé ɓuaaní le Dónbeení ho Zeruzalɛmu yi ho s̄ánú díro p̄aah̄d̄ á ɓía yín̄on̄ *z̄uíf̄uwa ɓúí wi t̄lah̄d̄. 21 ɓa v̄a ɓueé ɓó a Filiipu na wee lé ho Kalilee k̄oh̄d̄ lóhó na ɓa le Betesayidaa yi, á ɓía n̄on wo yi: «Wa wi á wa mi a Yeesu wán.» 22 O o Filiipu w̄aa ɓía mu là a Andere, á ɓa mí n̄uw̄a ɓun w̄a vaá ɓía mu là a Yeesu. 23 O o Yeesu ɓía n̄on ɓa yi: «H̄ia k̄a lé ho p̄aah̄d̄ na le Dónbeení á à lén o *N̄upue Za yèni yi. 24 Le í m̄í ho t̄úia na mia: Ká ho d̄inl̄ó b̄ɛɛɛ á yí dù, á muk̄aní yí hà á ɓio k̄a yí soora, á le è d̄in k̄a. Ká le muk̄aní hà, á ɓio k̄a soora, á le è ha h̄a ɓia na boo. 25 Ȳia henía mí muk̄aní ɓio, wón á à v̄iní le. Ká ȳia yí máa c̄atí mí muk̄aní ɓio h̄uúu ho d̄im̄já na k̄a yi, wón á à yí le muk̄aní binbirí na máa vé. 26 Ȳia wi ò o s̄a na mií, á wón bè mií. Á hen na á á ï ton-sá mún ñ kerí yi. Ȳia wee s̄a na mií, wón á ï Maá á à dé ho c̄ukú yi. 27 ɓio k̄a wán, á ï hácirí ȳaara. Lé mu yén á ï ï ɓio? Í ɓio le í Maá k̄aní mi le lónbee na à yí mi há laa na k̄a wán léɛ? ɛɛ k̄a lé ɓún ɓio yi á ï n̄on ɓuarar̄aa. 28 Í Maá, z̄éeni ũ c̄ukú le ɓa n̄pua mi.» Á t̄amu ɓúí s̄a já ho w̄aayi á ɓía: «Í z̄éenia í c̄ukú, á ï pá à w̄ioka à z̄éeni ho.» 29 Ká ɓa z̄aam̄aa na d̄in ɓin já mu, á ɓa le léɛ v̄iohó v̄a. ɓa ɓúí ɓèn le léɛ tonkaro na lo ho w̄aayi ɓía làa wo.

30 O o Yeesu ɓinia ɓía: «Mu yín̄on̄ ínén ɓio yi á mu t̄amu s̄a ɓánáa. Mu lé minén ɓio yi. 31 ɓio k̄a wán lé ho d̄im̄já na k̄a n̄pua c̄it̄ro p̄aah̄d̄. Lé ɓio k̄a wán á le Dónbeení l̄uw̄ar̄aa ho d̄im̄já na k̄a ɓúh̄uso. 32 Ká ínén ɓa kh̄ii can le ɓúɛn̄í wán h̄oonía yòó f̄ará, á ï wé á ɓa n̄pua ɓúenɓúen á à ɓuen í c̄ón.» 33 O ɓía k̄a s̄ii á z̄éenianaá ɓio ó o ò h̄ir̄aa s̄ii. 34 Á ɓa z̄aam̄aa ɓía n̄on wo yi: «Wa z̄ú le le Dónbeení l̄andá v̄uah̄d̄ yi á mu ɓía le *Ȳia le Dónbeení m̄on léra ko ò o kerí ɓin f̄ɛɛɛ, á ũ wó kaka wee ɓior̄aa le o *N̄upue Za ɓa ko ɓa ca le ɓúɛn̄í wán h̄ooní yòó f̄ará? Á wón N̄upue Za so ɓèn lé o yén?» 35 O o Yeesu ɓía m̄iten ɓio n̄on ɓa yi: «Mi yú mu khoomu, ká ho p̄aah̄d̄ na mu ù wé á yí t̄úee. Á ɓio mi yú mu khoomu, á mi w̄aa wé var̄aka mu yi, á le t̄ibirí h̄ia yí yòoka mi wán. Mu ɓon, ȳia wee var̄aka le t̄ibirí yi á yí máa mi ɓio wi o yahó. 36 Mi tà dé mi s̄ia ȳia lé mu khoomu yi, p̄aah̄d̄ na mi yú mu yi, á mi wé mu khoomu n̄pua.»

ɓio ó o Yeesu ɓía h̄ón ɓióní so vó, ó o kh̄era vaá s̄a m̄iten ɓa yi.

ɓa z̄uíf̄uwa c̄èr̄ɛ pá pá a Yeesu ɓio

37 ɓio ó o wó mu yéréké ɓiowa c̄èr̄ɛ na wee z̄éeni le o lo le Dónbeení c̄ón ɓa m̄on mí c̄úee, ká ɓa pá yí dó mí s̄ia wo yi. 38 Mu wó ò o *Ezayii ɓi-cúa na ó o f̄ɛɛra, á ɓii sí. O ɓía:

«N̄úh̄t̄so, lé o yén ȳaa dó mí s̄ii le ɓin-tente na wa wee ɓue yi?

A lé o yén ó o Nùhũso zéenia lè mí pànká?»*

³⁹ Bío nòn 6a yí dà máa tǎráa mu yi, lé bío ó o Ezayii mu pá bínía bía:

⁴⁰ «Le Dónbeení wó á 6a ka lòn muíwà,
bèra a na à 6a wé yí mi.

Le wó á 6a yiwa tunka

bèra a na à 6a wé yí dàñ zūñ bío á le wee wé.

Le wó kà sii bèra a na

à 6a yí dàñ yèrè má buen le cǎn à le wεé 6a.»†

⁴¹ O Ezayii bía h́n bióní so lé bío ó o m̀n ho cùkú na le Dónbeení á à dé o Yeesu yi, ó o bía a bío yi. ⁴² Eε ká 6a *zúífúwa ya-díwá mí bεere t̄ahũ, á 6a c̄èr̄e j̄n̄n pá dó mí s̄ia o Yeesu yi. Ká 6a máh̄a yí máa tá bío mu wér̄ewér̄e, lé 6a *Fariz̄íewa bío yi, à bán yí h̄e 6a lè 6a zúífúwa kár̄ánló z̄ii zoró. ⁴³ Ba wa le yèni c̄aró 6a nùpua cǎn á po le yèni c̄aró le Dónbeení cǎn.

Yia yi máa tà a Yeesu bioní bío, wón j̄hũ á à sí

⁴⁴ O Yeesu bía bío ká p̄np̄n: «Yia dó mí s̄ii mi, se yín̄n̄ ínén ì dòn á 6anso dó mí s̄ii yi. B̄anso dó mí s̄ii yia tonkaa mi yi. ⁴⁵ Yia m̀n mi, se lé yia tonkaa mi á 6anso mún m̀n. ⁴⁶ Inén ka lòn khoomu á 6uara ho ðm̄j̄ná yi, bèra a na ká nùpue léee nùpue na dó mí s̄ii mi, à 6anso yí keñ le t̄ibír̄i yi. ⁴⁷ Ká a 6úí j̄á ì bióní ò o yí b̄ò h̄a yi, á mu máa wé ínén lé yia á à siíní 6anso j̄hũ. Mu bon, ínén yí wá 6ueé siíní ho ðm̄j̄ná nùpua j̄n̄á, ká ì wá 6ueé fení 6a. ⁴⁸ Yia pá ì bío, á yí máa tà ì bióní yi, wón j̄hũ á à sí. H̄a bióní na á ì bía lé h́n á à siíní 6anso j̄hũ ho ðm̄j̄ná vé n̄nz̄n. ⁴⁹ Lé bío á ì yí bía lè ì p̄nká. Ká a Maá na tonkaa mi, wón m̄iten lé yia n̄n le j̄ii mi, á zéenia bío á ì ì bío binbir̄i lè 6a nùpua. ⁵⁰ A ì mún zū le bío ó o wee na le j̄ii á ì hení na 6a nùpua yi, b̄n̄n wee na le muk̄n̄i binbir̄i na máa vé. H̄a bióní na á ì wee bío lé h̄a ó o Maá n̄n le j̄ii le ì bío.»

13

O Yeesu s̄εera mi n̄-ken̄nia zení

¹ S̄áni ho *Paaki s̄ánú díró 6úaká, á bío ó o Yeesu zūna le mí léró ho ðm̄j̄ná yi á va mín Maá cǎn p̄ahũ d̄n, á bía bío s̄á yi na wi ho ðm̄j̄ná yi ó o wa, ó o wiokaa zéenia le bío mí wa làa ba 6àn s̄ii mía.

² O Yeesu lè mí n̄-ken̄nia lan wee dí ho z̄ihũ j̄ii. A b̄n̄, ò o *Sat̄áni wó ó o Yeesu dénaló bío wi o Zudaa na lé o Sim̄n Isikariote za s̄ii yi wó. ³ O Yeesu zū le o Maá dó mu bío 6úenb̄uen mí n̄i yi. O o mún zū le mí ló le Dónbeení cǎn, á bínía wá à va le cǎn. ⁴ O o w̄á lí h̄n̄n ho ðn̄ló j̄hũ yi, á tera mí báká beení, ò o lá le n̄n-kéní can lè mí kuio. ⁵ O o kúaa mu j̄umu le d̄εe 6úí yi, ò o wee s̄εe mí n̄-ken̄nia zení, á b̄n̄i s̄uka lè le n̄n-kéní na ó o can lè mí kuio.

⁶ Bío o 6ueé d̄n o Sim̄n Piere, á wón bía n̄n wo yi: «Nùhũso, lé únén wi á ù s̄εe ínén zení le?» ⁷ O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Bío á ínén wee wé bío ká wán á únén yí zū kúará. Eε ká fo kh̄ii zūñ mu làa m̀n.» ⁸ O o Piere bía: «6ueé, únén máa s̄εe ì zení h̄úú.» O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Ká ì yí s̄εera ù zení, á únén làa mí máa páan̄i bío 6úí yi.» ⁹ O o Sim̄n Piere w̄á bía: «Nùhũso, ká mu ka ká, á ù yí s̄εe ì zení mí dòn, ká ù s̄εe ì n̄n̄i lè ì j̄hũ.» ¹⁰ O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Yia súaa, wón bío 6úenb̄uen wee ce. O h̄a le mí ì s̄εe bío, se mu lé o zení. Minén bán wee ce, εε ká mu yín̄n̄ mi 6úenb̄uen.» ¹¹ O Yeesu zū yia á à dé o ò na, lé b̄n̄ te bío ó o le 6a 6úenb̄uen yí máa ce.

* 12:38 Mí loñ Ezayii v̄uahũ 53.1 † 12:40 Mí loñ Ezayii v̄uahũ 6.10

¹² Bío ó o seera ba zení vó, ó o lá mí baká beení zã ò o bínia líí kará ho ðínló jùhú yí, ò o wáa wee bío lè mí nĩ-kenínia: «Mí so zũ bío á ï wó ká kúará le?»
¹³ Mí wee ve mí làa nĩ-karánlo, làa Núhúso, á mí tũtiá sí, í lè o nĩ-karánlo á lè o Núhúso. ¹⁴ Ká Ìnén hía seera minén zení, se minén mún ko mí wé seé mín zení. ¹⁵ Í wó mu zéenia làa mia, bèra a na, à minén mún wé wé mu làa mín, làa bío á ï wóráa mu làa mia. ¹⁶ Le í mí ho tũtiá na mia: Ton-sá na po mí jùhúso wón mía. O o tonkaro na po yía tonkaa wo, wón mún mía. ¹⁷ Bío mí zũ bũn, ká mí wee wé mu, se mí jùná sí.»

*O Yeesu le mí nĩ-kenínia nĩ-kéní d à dé mí ï na
 (Matiye 26.20-25; Maaki 14.17-21; Luki 22.21-23)*

¹⁸ O Yeesu bía: «Mu yinón mí búenbúen á ï wee bío bío. Ìnén lé yía zũ bío á ï hueekaa. Ée ká bío túara le Dónbeení bioní vùahú yí ko mu wé à jiií sí. Mu túara ká sii: «Yía làa mí páania dú í ðínló á bínia wee fi làa mí.»* ¹⁹ Í wee bío mu na mia bío ká wán ká mu bío mu ðíh yí ðñ, bèra a na ká mu khií ðñ, à mí tà le Ìnén lé yía wi fèe. ²⁰ Le í mí ho tũtiá na mia: Nùpue na khií buan í tonkaro sese, se lé Ìnén á ðanso buan sese. A yía buan mí sese, se lé yía tonkaa mí á ðanso buan sese.»

²¹ Bío ó o Yeesu bía hñn bioní so vó, ó o hácírí wiokaa yáara, ó o wáa bía wéréwéré: «Le í mí ho tũtiá na mia: Minén nĩ-kéní lé yía á à dé mí ï na.» ²² A ba nĩ-kenínia wee lorika mín yí. «Ba yí zũ yía ó o wee bío bío. ²³ Mu wee wé, ò o Yeesu nĩ-kenínia nĩ-kéní, yía ó o wa, á kará bó a yí. ²⁴ O o Simón Piere bía làa wón lè mí níí le o tùa o Yeesu yí le lé o yén ó o wee bío bío. ²⁵ O o nĩ-keníni mu búera van là a Yeesu cón, á tùara a yí: «Núhúso, lé o yén fo wee bío bío?» ²⁶ O o Yeesu bía: «Í zoó cí ho búurú, ká yía á ï non ho yí, se wón lé orén.» O o Yeesu wáa lá ho búurú zoó cá á non o Zúdaa na lé o Simón Isikariote za yí. ²⁷ O Zúdaa féení lè ho búurú, ó o Satáni ðéniá zon wo. O o Yeesu bía non o Zúdaa yí: «Bío fo le fo ò wé, à ù wé fùa.» ²⁸ A ba nĩ-kenínia na ká tñahú á nĩ-kéní woon yí zũ bío non ó o Yeesu bíaràa làa wo ká sii. ²⁹ Bío ó o Zúdaa ba bunbua-warí wi cón, á ba búí wee leéka le o Yeesu wi ò o bío le o vaa yà bío ba màkóo wi yí ho sántú bío yí. Tàá ká a Yeesu wi ò o Zúdaa mu na bío búí ba nĩ-khenia yí. ³⁰ Bío ó o Zúdaa wáa fó ho búurú ká sii, ò o ðéniá hñnon yòò ló. Mu wee wé à ho tá hñn.»

O Yeesu bin-ñnle búí na ó o bia bío hentia

³¹ O Zúdaa léró mónðén, ó o Yeesu bía: «Hã làa na ká wán, ó o *Nùpue Za cùkú wee mí, ó o Nùpue Za mún wee zéení le Dónbeení cùkú. ³² [Ká a Nùpue Za wee zéení le Dónbeení cùkú] á le mún n wé ó o Nùpue Za cùkú mún n mí, á le è wé mu hen làa cínú. ³³ Í nĩ-kenínia na á ï wa làa sòobé, ho páahú na á ï í wé làa mia á yí túee. Mí khií wé è cà mí. Ée ká bío á ï bío non ba *zúifúwa yí, lé bũn ðàn sii á ï mún n bío á à na minén yí: Mí yí dà máa va hen na á ï wee va yí. ³⁴ Í ï bío bin-ñnle búí á à hení ï na mia: Mí wé warí mín. Mí ko mí wé warí mín, làa bío á ï waráa mia bío sii. ³⁵ Ká mí wa mín, á ba nùpua búenbúen màhá à zũn le mí lé í nĩ-kenínia.»

³⁶ O o Simón Piere tùara a yí: «Núhúso, lé wen á fo ò va yí?» O o Yeesu bía non wo yí: «Hã làa na ká wán, á fo yí dà máa bè làa mí máa va hen na á ï wee va yí. Ká fo màhá khií bè làa mí làa mónðén.» ³⁷ O o Simón Piere bía non wo yí: «Núhúso, lée webio non á ï yí dà máa bè làa fo há làa na ká wán? Í tà à ï ï dé í mukání na ù bío yí.» ³⁸ O o Yeesu bía: «Fo ò tà á à dé ù mukání ï na Ìnén

* 13:18 Mí lorí Lení vùahú (Psaumes) 41.10

bïo yi kénkén le? Le 1 mi ho tuiá na foñ: Sáni o kò-béé wá, ká fo bía le fo yí zú mi há cúa-tñ.»

14

O Yeesu lé yia lé ho wshú

1 O Yeesu bía non mí nì-keninia yi: «Mi yí yáa mi yilera. Mi dé mi sía le Dónbeení yi, à mún dé mi sía mií. 2 Wàn Maá zíi á há kεένíníià lùà cèrèε wi yi. Ká mu lá yí bon, se 1 lá yí bía le 1 vaá wíoka lùè á à ká làa mia. 3 Ká le lùè vaá wíokaa vó, á ì bíní buéé fé mia, à mi vaa páaní kεení làa mi hen na á ì kεí yi. 4 Mi zú ho wshú na wee va hen na á ì wá à va yi.»

5 O o Toma bía non wo yi: «Núhúso, bío wa yí zú ù vεení, á wa à zúh ho wshú kaka?» 6 O o Yeesu bía non wo yi: «Inén lé yia lé ho wshú, á lé ho tuiá poni bánso, lé inén le mukáni binbirí wee lé cón. Núpue yí dà máa va a Maá cón ká bánso yí ló 1 wán. 7 Ká mi lá zú mi, ó o Maá á mi mún ñ zúh. Há làa na ká wán, ó o Maá mi zú, á mən wo.» 8 O o Filiipu bía non o Yeesu yi: «Núhúso, zéeni a Maá làa wεn, á bñn wáa à yí wεn.» 9 O o Yeesu bía non wo yi: «Éεe! Filiipu, inén wí làa mia míana, à ù pá yí zú mi le? Yia mən mi, se bánso mən o Maá. A fo tñ le 1 zéeni a Maá làa fo le we? 10 A le fo yí tà le inén páanía là a Maá ó o Maá páanía làa mi lon? Há bioní na á ì wee bío na mia á inén yí te. Há bioní mu wee lé o Maá na wí làa mi cón. Lé orén wee wé bío ó o síi vá yí. 11 Mi tá bío á ì bía non mia yi le inén páanía là a Maá ó o Maá páanía làa mi. Ká bñn mia à mi pá wáa tà mu bè-wénia na á ì wó á mi mən bío yi. 12 Le 1 mi ho tuiá na mia: Yia dó mí síi mií, á bánso ò wé há wára na á ì wee wé bán síi. O yáa à wé hía po hñn, lé bío á ì wee va a Maá cón. 13 A bío búenbúen na mi wé è flo 1 yèni yi á ì wé, bèra a na ò o Maá yèni lé inén na lé o Za pánká yi. 14 Ká mi wé fíora bío búí 1 yèni yi, á ì wé mu.»

O Séenilo veere naló bío

15 «Ká mi wa mi, á mi wé è bè bío á ì henía non mia yi. 16 A inén á à flo o Maá yi, ó o na a Séenilo veere mia, ò o wé kεí làa mia fεεε. 17 O Séenilo mu lé le Dónbeení Hácírí tuiá poni bánso, dén na á ho ðmíjása yí dà máa yí, lé bío á ba yí máa mi le, á yí zú le. Minén bán zú le, lé bío le wí làa mia, á khií kεí mia.

18 «Í máa día á mi máa wé lòn híiminí, 1 ì bíní ì buen mi cón. 19 Hen làa cínú ká ho ðmíjása máa mi mi, ká minén bán ñ mi mi, lé bío á le mukáni binbirí wí mií á minén le mukáni binbirí mún ñ wé yi. 20 Ká mu páahú khií dñn, á mi ñ zúh le inén páanía le 1 Maá, á minén páanía làa mi, á inén páanía làa mia. 21 Yia wee pa 1 bioní na á ì hò henía bío, á wee bè há yi, wón lé yia wa mi. I Maá á à warí yia wa mi, á inén mún ñ warí bánso, á wé è zéeni íten làa wo.»

22 O o Zudaa, yia wí mí dòn làa Zudaa Isikariote, bía non wo yi: «Fo ò wé kaka à zéeni úten làa wεn ká fo máa zéeni úten lè ho ðmíjása?» 23 O o Yeesu bía non wo yi: «Yia wa mi, wón wee bè bío á ì wee bío yi. I Maá á à warí bánso, á ì Maá làa mi á à buen bánso cón, á buéé kεí làa wo. 24 Yia yí wa mi, wón yí máa bè 1 bioní yi. Há bioní na á ì wee bío ká yí ló inén 1 bèere yi. Mu lé 1 Maá na tonkaa mi á há ló yi.

25 «Í bía bío ká non mia ho páahú na á ì wí làa mia. 26 Éε ká a Séenilo na lé le Dónbeení Hácírí, ðio ó o Maá Dónbeení á à tonka 1 yèni yi, dén wé è kení mia lè mu bío búenbúen, á à bíní ì leéka mia lè mu biowa búenbúen na á ì bía non mia.

27 «Í wee lén, ká 1 mähá a na ho héérà mia. I héérà lé hía á ì wee na mia. Ho wí mí dòn lè ho ðmíjána héérà. Mi yí le mi yilera yáa. Mi yí zón. 28 Mi já à ì bía

le 1 wee lén, ká 1 bíni ì 6uen mi cón. Mi lá wa mi, se bío á ì bíá le 1 va a Maá cón á mi sía lá à wa bío yi, lé bío ó o Maá po mi. ²⁹Í bíá mu non mia há làà na ká wán, ká mu bíowa mu wéror òdín yí dón, bèra a na, ká mu khií dón, à mi wíoka dé mi sía mií. ³⁰I máa bíni máa bío bíoní cèrèè làa mia, lé bío á ho òdímjána na ká jùhúso wá a 6uen. O yí yú pánká 1 wán. ³¹Èé ká ho òdímjána ko 6a zúri le 1 wa a Maá, á bío ó o bò henía non mií lé bún á ì wee wé. Mi líi híni, mi wa lén hen.»

15

O Yeesu lé ho èrèzèn vñdèè binbiri

¹O Yeesu bíá: «Inén lé ho èrèzèn vñdèè binbiri, ká 1 Maá lé ho èrèzèn vñdèè 6ánsò. ²Ká lakahó léé lakahó na can mií à ho yí máa ha, ó o ò kúii ho. Ká háa wee ha, hón búenbúen ó o wee kí, à há wíoka wé ha lè mí sòobéè. ³Làa bún síi á minén dèenía wee ce vó lòn lakara na 6a kú 1 káranló na á mi tà yi bío yi. ⁴Mi páaní làa mi, á ì mún ò páaní làa mia. Lakahó yí dà máa ha bia ká ho yí can le vñdèè yi. Làa bún síi, ká minén mún yí páanía làa mi, á le Dónbeení Hácírí bíá máa keñ mia.

⁵«Inén ka lòn vñdèè, ká minén ka lòn lakara. Yia páanía làa mi, á Inén páanía làa wo, á wón 6ánsò á le Dónbeení Hácírí bíá á à keñ yi cèrèè. Inén bío níi mia, á mi yí dà dèè woon máa wé. ⁶Yia yí páanía làa mi ka lòn vñdèè lakara na 6a kúiora léé kúaará. Ká há lakara mu hon á 6a khiii há bè mún wán à dé ho dshú yi cíí. ⁷Ká mi páanía làa mi, á wee bè 1 bíoní yi sese, á bío mi wee cà, à mi fio, á mi ì yí mu. ⁸Ká le Dónbeení Hácírí bíá wí mia cèrèè se mu wee zéeni le mí lé 1 ní-kenínía binbiri, á 6a nùpua búenbúen á à mi 1 Maá cùkú mu bío yi. ⁹Làa bío ó o Maá waráa mi, lé bún 6án síi á Inén mún waráa mia. Mi páanía làa mi, á mi ì wíoka à zúri bío á ì waráa mia. ¹⁰Ká mi wee bè bío á ì bò henía yi, se mi páanía làa mi á mi ì zúri bío á ì waráa mia bío, làa bío Inén páanía là a Maá á zú bío ó o waráa mi, lé bío á ì bò bío ó o bò henía yi.

¹¹«Í bíá bún non mia, bèra a na à Inén sí-wee 6án síi á keñ mia, à mi sí-wee jii sí. ¹²Bíó á ì ì hení á à na mia lé bío kà: Mi warí mún làa bío á ì waráa mia bío síi. ¹³Nùpue na dà à warí mún bónlowá á à porí yia non mí mukáni 6a bío yi wón mia. ¹⁴Ká mi wee bè bío á ì bò henía non mia yi, á mi ì wé wán bónlowá. ¹⁵I wáa máa bíni máa ve mia làa ton-sáwá, lé bío ó o ton-sá yí zú bío 6a jùhúso wee wé. Mi lé wán bónlowá, lé bío á bío ó o Maá bíá non mií búenbúen á ì fèera non mia. ¹⁶Minén yí léra mi. Inén lé yia hueekaa mia á tonkaa, à mi lén vaa wé há wára na se, háa le Dónbeení Hácírí bíá wee mi yi, á bío á à mia, bèra à na ká bío mi wee fio o Maá cón 1 yèni yi à mi yí mu. ¹⁷Bíó á ì wíoka á hení á à na mia lé bío kà: Mi warí mún.»

Ho òdímjána jina a Yeesu le mí ní-kenínía

¹⁸«Ká ho òdímjána jina mia, à mi zúri le 6a jina mi ló mia. ¹⁹Ká minén le ho òdímjána lá léé dá-kení, á 6a lá à warí mia làa bío 6a waráa bío bío sá 6a yi. Bío non á ho òdímjána jinanáa mia, lé bío á ì hueekaa mia á mi wí mí dòn làa ba. Mi bío wáa yí sá ho òdímjána yi. ²⁰Mi líini mí hácírí bío á ì bíá non mia wán: «Ton-sá na po mi jùhúso wón mia.» Ká Inén á 6a beéra lò, á minén á 6a mún ò beé lò. Ká 6a bò bío á ì káranláa làa ba yi, á 6a mún ò bè minén káranló yi. ²¹Èé ká lé Inén bío yi á 6a wé è beéráa mí lò, lé bío 6a yí zú yia tonkaa mi. ²²Bíó á ì 6uara á 6ueé bíá làa ba á 6a pá, lé bún non á mu bè-kohó bío wee mí léera 6a yi. A bío ká wán, á 6a wáa yí dà máa bío le mí yí zú mu. ²³Yia jina mi, se wón mún jina 1 Maá. ²⁴I lá yí wó wára na á ní-veere yí dà máa wé huúu

6a t̄ahũ, á se bè-kohó bio máa mĩ máa leé 6a yi. Éε ká bio 6a n̄on mu mí cúee, á 6a pá j̄ina Inén, á j̄ina í Maá. ²⁵ Éε ká bio túara 6a lándá yi á ko mu wé á j̄ii sí: «Ba j̄ina mi ká mu j̄uhũ j̄on̄ m̄ia.»*

²⁶ «O Séenilo khii buen. Orén lé le Dónbeenĩ Hácirí t̄uía poni ãanso. I ì tonka a, ó o ò lé í Maá c̄n̄ á à buen. Ká a khii buara ó o buee mĩ ho t̄uía í j̄ii. ²⁷ A minén mún wé è mĩ ho t̄uía í j̄ii, lé bio mi wi làa mi hàrì í tonló búakáró páahũ.»

16

¹ «Í wee bio bún na mia à mi yí b̄iní í m̄n. ² Mi káránló z̄iní zoró á 6a khii wé è hè làa mia. Hàrì páahũ búu khii d̄á, á b̄ia wee búe mia pá à leéka le mí wee sá na le Dónbeenĩ yi ká síi. ³ Ba à wé mu lé bio 6a yí z̄u á Maá Dónbeenĩ, á mún yí z̄u Inén ⁴ Ká í wee bio mu làa mia bèra a na ká 6a khii h̄n̄on wee wé mu, à mi b̄iní leéka le í b̄ia mu n̄on mia. I tonló búakáró páahũ, á í yí b̄ia mu làa mia, lé bio á í lá wi làa mia.»

Le Dónbeenĩ Hácirí bè-wénia

⁵ «Hã làa na ká wán, á í b̄inía wee va ȳia tonkaa mi c̄n̄, á mi t̄ahũ á n̄i-kéní ká yí túara miĩ le lé wen á í wee va yi? ⁶ Éε ká lé bio á í b̄ia mu n̄on mia lé bún wee vá mia. ⁷ Ká mu b̄en̄ lé ho t̄uía á í m̄i á à na mia: Mu s̄aaní minén c̄n̄ á í lén. Ká í yí wá, ó o Séenilo máa buen mi c̄n̄. Éε ká í van, á í ì tonka a ó ò buen mi c̄n̄. ⁸ Ká a khii buara, ó o buee zéení le ho ð̄im̄j̄ása le 6a wee v̄iní m̄iten mu bè-kora, làa bio téréna, le le Dónbeenĩ cítii bio ð̄ání yi. ⁹ O ò zéení le 6a wó mu bè-kohó, lé bio 6a yí dó mí s̄ia miĩ. ¹⁰ O ò zéení le í téréna bio á í wee va a Maá c̄n̄ á mi máa b̄iní máa mi mi bio yi. ¹¹ Le Dónbeenĩ cítii bio ð̄ání yi, o ò zéení le le Dónbeenĩ ð̄eñ̄ia cítii ho ð̄im̄j̄á na ká j̄uhũso á síinia j̄uhũ.»

¹² «Bio c̄èr̄e á í lá wi á í b̄io na mia, ká í ð̄in̄ máa bio mu lé bio mu here po mia. ¹³ Ká le Dónbeenĩ Hácirí t̄uía poni ãanso khii buee ð̄n̄, á le è wé á mi í z̄ur̄ le Dónbeenĩ t̄uía poni búenb̄uen. Hã b̄ioní na le è bio máa lé lerén mí beere c̄n̄. Ká bio le j̄á í c̄n̄ búenb̄uen lé bún á le khii bio, á à bue bio ko à mu buen bio. ¹⁴ Le è zéení í c̄ukú lé bio le è lá bio á í le le zéení á à bue è na mia. ¹⁵ Bio bio sá a Maá yí búenb̄uen bio sá miĩ, lé bún n̄on á í wee b̄ioráa mu na mia le le è lá bio á í le le zéení búenb̄uen á à bue è na mia.»

Mi yara s̄erò m̄n̄ mi s̄ta á à wa

¹⁶ «Hen làa c̄inú ká mi máa mi mi, ká c̄inú bún m̄n̄ á mi ì b̄iní ì mi mi.» ¹⁷ O o n̄i-ken̄inia n̄wá yen wee bio m̄n̄ yi: «Bio ká kúará léee webio coon? O b̄ia: «Hen làa c̄inú ká mi máa mi mi, ká c̄inú bún m̄n̄ á mi ì b̄iní ì mi mi» làa bio ó o b̄inía b̄ia: «Bio á í wee va a Maá c̄n̄.» ¹⁸ Ho c̄inú na ó o wee bio bio kúará léee webio? Wa b̄ent̄in̄ yí z̄u bio ó o wee bio.»

¹⁹ Bio ó o Yeesu z̄una le 6a wi 6a t̄ua wo yi, ó o b̄ia n̄on 6a yi: «Bio á í b̄ia le hen làa c̄inú ká mi máa mi mi, ká c̄inú bún m̄n̄ á mi ì b̄iní ì mi mi, lé bún bio yi á mi wee t̄uakaráa m̄n̄ yi le? ²⁰ Awa, le í m̄i ho t̄uía na mia: Mi khii wé è wá ká mi ì z̄unz̄urá ká ho ð̄im̄j̄ása bán wee z̄amaka. Mĩ yara khii s̄e, éε ká mi yara s̄erò mu máh̄ á à yèr̄emá à wé le sí-wee. ²¹ Hen ká a h̄aa wee te à mu wé le lònbee o wán h̄on páahũ so yi. Ká a ton wó, ò o síi wa, lé bio ó o yú a kúnkúza. O wé n̄onsá le lònbee na yú a yi. ²² Minén mún bio ka ká. Bio ká wán, á mi yara s̄o, éε ká í b̄iní ì mi mia, h̄on páahũ so ká mi s̄ta á à wa. Dén sí-wee so á n̄upue máa hè yi làa mia. ²³ Ká dén wizonle so khii ð̄n̄, á mi máa b̄iní máa t̄ua miĩ làa bio búu. Le í m̄i ho t̄uía na mia: Bio búenb̄uen na mi khii

* 15:25 Mĩ lor̄i Lení v̄uahũ (Psaumes) 35.19; 69.5

fio o Maá cón 1 yèni yi ó o ò na mia. ²⁴ Mi lá òn yí flora bío búí 1 yèni yi. Mi wé fio, á mi ì yí, bèra a na à mi sí-wεε jii sí.

²⁵ «Ī wá há wáho á biaráa bío ká búenbúen non mia. Ká páahú búí khií dá, ká 1 máa wé è wá wáho máa na mia. I khií wé è bío bío bío ciran o Maá wéréwéré á à na mia. ²⁶ Ká hón páahú so khií òn, á mi wé è fio o Maá Dónbeení yi 1 yèni yi. I máa bío máa na mia le 1 wé è fio o Maá mu yi mi bío yi. ²⁷ Mu bon. O Maá Dónbeení mí bεεre wa mia, lé bío mi wa mi á tà le 1 ló a cón bío bon á buara. ²⁸ I ló a cón á buara ho òmíjná yi. Bío ká wán, á ĩ wee lé ho òmíjná yi á à bíní ì va a Maá cón.» ²⁹ O ò ñi-kenínia bíá non wo yi: «Ó, o! Fo máhá wáa wee bío làa wen wéréwéré ká fo máa wá wáho. ³⁰ Bío ká wán, á wa wáa zú le fo zú mu bío búenbúen. Ú màkóo míá à ũ pa le o búí túa fon. Bún lé bío non á wa tà le fo ló le Dónbeení cón bío bon.» ³¹ O o Yeesu bíá non 6a yi: «Mi tà mu há làa na ká wán le? ³² Eε ká ho páahú lua, ho yáá buéé òn vó, ká mi ì kénná á à lén mìn júná yi á à díá mi 1 òn. Eε ká 1 míá 1 òn, o Maá Dónbeení wi làa mi. ³³ I bíá bún búenbúen non mia bèra a na à mi yí ho héεrà mí páaníló làa mi bío yi. Mi lò ò be ho òmíjná pánká-súmáa níi yi, εε ká mi hení mi sía, lé 1 dàrna há.»

17

O Yeesu floró na ó o wó

¹ Bío ó o Yeesu bíá ká síi vó, ó o hóonía mí yahó ho wáyai, ò o bíá: «Ī Maá, ho páahú òn. Wé zéeni ínén na lé ú Za cùkú, bèra a na à ínén òn mún wé zéeni únén cùkú. ² Fo non ho pánká mií 6a núpua búenbúen wán bèra a na à ĩ òn nanáa le mukáni binbirí na máa vé bíá búenbúen na fo kàráfáa mií yi. ³ Le mukáni binbirí na máa vé lé à 6a zún únén na lé le Dónbeení binbirí na òn síi míá, à zún ínén Yeesu *Krista na fo tonkaa. ⁴ I wó á 6a núpua mōn ũ cùkú ho tá wán ho tonló na fo le 1 sá á ĩ sá á ho jii sú bío yi. ⁵ I Maá, bío ká wán, á ũ wé le 1 bíní yí ho cùkú ũ nísání, há á ĩ yú le ho yahó ká bío búí òn yí léra.» ⁶ «Ī zéenia ũ bío le 6a núpua na fo hueekaa ho òmíjnása tlahú á kàráfáa mií. Ba bío sá fon, ká fo kàráfáa 6a mií, á 6a bò ũ bióní yi. ⁷ Bío ká wán á 6a zú le bío búenbúen na fo non mií á ló únén ũ bεεre cón. ⁸ Mu bon. Há bióní na ũ non mií lé há á ĩ fεεra non 6a yi. A 6a tá há yi. A 6a zú kénkén le ínén ló ũ cón buara, á tà le únén lé yía tonkaa mi.

⁹ «Ī yí máa fio fon ho òmíjnása búenbúen bío yi. Bíá fo kàráfáa mií lé bán á ĩ wee fio bío yi, lé bío 6a bío sá fon. ¹⁰ Bíá búenbúen na bío sá mií á bío sá fon, á bíá búenbúen na bío sá fon á mún bío sá mií, á ĩ cùkú wee mi 6a yi. ¹¹ Inén bíníá wee buen ũ cón, 1 wáa máa kerí ho òmíjná yi, ká òn bán wi ho yi. I Maá na òn síi míá, pa 6a yi le ũ pánká, há fo non mií, bèra a na à 6a wé le dá-kéní làa bío á únén làa mi lé le dá-kéní. ¹² Bío á ĩ há wi làa ba, á ĩ wó á 6a bò bío á únén karáa yi, ũ bío na fo le 1 zéeni. I pan 6a bío á hàrì ñi-kéní yí vūnun, ká mu yínón yía ko ò o vī, bèra a na à bío túara le Dónbeení bióní vūahú yi à jii sí. ¹³ Há làa na ká wán á ĩ bíníá wee buen ũ cón, ká bío á ĩ pá wi ho òmíjná yi, á ĩ wee bío há bióní na ká búenbúen, bèra a na à òn mí bεεre yi le sí-wεε na á ĩ yú á le jii sú òn síi. ¹⁴ ũ bióní á ĩ fεεra non 6a yi. Ká ho òmíjnása máhá jina 6a, lé bío 6a bío yí sá ho òmíjná yi làa bío á ínén bío yí sánáa ho yi. ¹⁵ I yí le ũ lén 6a ho òmíjná yi, ká ũ máhá kání 6a o *Satáni níi yi. ¹⁶ Ba bío yí sá ho òmíjná yi làa bío á ínén bío yí sánáa ho yi. ¹⁷ I Maá, wé à 6a bío sí fon búenbúen ũ túiá òn pánká yi. Mu bon, ũ bióní lé ho túiá òn. ¹⁸ Bío fo tonkaa làa mi ho òmíjná yi, lé bún á ĩ mún wee tonkaráa òn ho yi.

¹⁹ Inén ɪ bæere nɔn ɪten foɔn ɓuɛnɓuɛn ɓa ɓio yi, bèra a na à ɓarén ɓèn mún na míten foɔn ɓuɛnɓuɛn ũ tũíá poni pánká yi.

²⁰ «ɪ yí máa flo foɔn ɓia dó mí sɪa miɪ ɓio yi mí dòn. Ká ɓia á à dé mí sɪa miɪ ɓa ɓioní pánká yi, á ɪ mún wee flo ɓio yi. ²¹ I wee flo foɔn bèra a na à ɓa ɓuɛnɓuɛn wé le dà-kéní. I Maá, làa ɓio á ũnén páanía làa mi, á ɪnén páanía làa fo, mún wé le ɓarén páaní làa wɛn, bèra a na à ho ɔmíjása zŭrɪ le lé ũnén tonkaa mi. ²² ɓio fo wó ũ cùkú wee mi miɪ, lé ɓŭn ɓàn síí á ɪ mún wó ũ cùkú mu wee mi ɓa yi, bèra a na à ɓa wé lé dà-kéní làa ɓio á ɪnén làa fo lée dà-kénínáa. ²³ Mu bon, ɪnén páanía làa ba, á ũnén páanía làa mi. ɓŭn wó bèra a na à ɓa páanílo làa wɛn jii sí, à ho ɔmíjása zŭrɪ le lé ũnén tonkaa mi, á fo wa ɓa làa ɓio fo waráa mi. ²⁴ I Maá, ɓia fo kàrafáa miɪ á ɪ wi à ɓa kɛrɪ hen na á ɪnén ɪ kɛrɪ yi, bèra a na à ɓa mi ɪ cùkú, ho cùkú na fo dó miɪ lé ɓio fo wara mi ká ho ɔmíjá dŭn yí léra. ²⁵ I Maá na téréna, ho ɔmíjása yí zŭ fo, ká ɪnén wón zŭ fo, á ɓia fo kàrafáa miɪ zŭ le lé ũnén tonkaa mi. ²⁶ I zéenia ũ ɓio làa ba á ɓa zŭ fo. I pá à wɪoka wé è zéení mu làa ba, bèra a na à ɓio fo wa lè ɪnén, à dén wamini so mún wé mi ɓarén yi, à ɪnén làa ba páaní.»

18

O Yeesu wiiró ɓio

(Matiye 26.47-56; Maaki 14.43-50; Luki 22.47-53)

¹ ɓio ó o Yeesu fɪora wó, ó o Yeesu lè mí nŭ-kenínia hŭnɔn ló lée wá, á vaá káa ho Sedoron bonconŭ. Vŭnsɪa ɓuahó ɓúu wi ɓŭn ó o vaá zon yi làa ba. ² O Zúdaa na à dé o ò na zŭ ho lahó mu. Lé ɓio ó o Yeesu lá dān ɓuen ɓŭn lè mí nŭ-kenínia. ³ Ho *Oroomo dásiwá kuure lè ɓa parowá na ɓa yankarowá júnása lè ɓa *Farizŭwa tonkaa, lé ɓán ó o Zúdaa mu wáa dú yahó ɓuararáa há vŭnsɪa ɓuahó mu yi. Ba nŭpua mu ɓuan há fŭntéena, lè há káani na ɓa zánia, lè há fio sɪa. ⁴ ɓio ó o Yeesu zŭ ɓio á à sá a yi ɓuɛnɓuɛn, ó o vá ɓueé ɓó ɓa yi, ò o tũara: «Lé o yén mi wee cà?» ⁵ A ɓa ɓia nɔn wo yi: «Lé o Yeesu, o Nazareete nŭi.» O o Yeesu le mu lé mínén. ɓŭn wee wé ká a Zúdaa na dó a nɔn wi ɓŭn làa ba. ⁶ ɓio ó o Yeesu ɓia le mu lé mínén, á ɓa ló lè mí mún á lée lùiorá. ⁷ O o Yeesu tũara ɓa yi mu cúa-jun nŭi le lé o yén á ɓa wee cà. A ɓa le lé o Yeesu, o Nazareete nŭi. ⁸ O o Yeesu ɓia nɔn ɓa yi: «ɪ mà mu nɔn mia le mu lé ɪnén. A ɓio mu lé ɪnén mi wee cà, á mi wáa día ɓia ká le ɓa lén.» ⁹ O Yeesu ɓia ɓŭn bèra a na à le ɓioní na ó o ɓia á jii sí: «ɓia á ũ kàrafáa miɪ, á hãrɪ nŭ-kéní á ɪ yí vŭinia.» ¹⁰ Mu wee wé ò o Simɔn Piere ɓuan ho khà-tóni. O o ɔenia dó ho, á hà lè le *Dónbeení yankarowá jŭhũso beení ton-sá nŭn-tlání jŭkãahũ kúio. O ton-sá mu yèni ɓa le Malekuusi. ¹¹ O o Yeesu ɓia nɔn o Piere yi: «Dé ũ khà-tóni mí lóoré yi. Fo wee leéka le ɪ máa tà le lonbee na á ɪ Maá le le yi mi lon?»

Ba ɓuan o Yeesu vannáa o Aana cŭn

(Matiye 26.57-58; Maaki 14.53-54; Luki 22.54)

¹² A ɓa dásiwá lè mí jŭhũso, lè ɓa *zúifŭwa júnása parowá wáa wŭira a Yeesu á can. ¹³ A yŭa ɓa ɓuan wo vannáa cŭn ho yahó lé o Aana. O Aana mu lé o Kayiifu ɓàn hio báa. Wón Kayiifu so lé le *Dónbeení yankarowá jŭhũso le lùlũure mu yi. ¹⁴ Lé orén hŭa zéenia ɓa zúifŭwa júnása, le mu sũaaní ò o nŭpue nŭ-kéní hí mu nŭpomu ɓuɛnɓuɛn ɓio yi.

O Piere pɔ le mí yŭnɔrɔ o Yeesu nŭ-kenínii

(Matiye 26.58, 69-70; Maaki 14.54, 66-68; Luki 22.55-57)

¹⁵ O Simɔn Piere lè mí ninza nŭ-kenínii ɓúu bò a Yeesu mún. O nŭ-kenínii mu lè ɓa yankarowá jŭhũso zŭ mín. Lé ɓŭn nɔn ó o dãrna yòó zonnáa ɓa

yankarowà jùhùso zì-beenì lún yì là a Yeesu. ¹⁶ O o Piere wón òn ho khùuhù ho zùajii. Ká a nǐ-kenínii na so, yia lè le Dónbeenì yankarowà jùhùso zù mín, wón bíníá yòò ló á lée bíá là a ton-sá háa na pan ho zùajii, ò o fò a Piere zonnáa. ¹⁷ O o ton-sá háa na lá pan ho zùajii wáa tùara a Piere yì: «Ūnén so yínón o nǐ mu nǐ-kenínii búí le?» O o Piere bíá: I yínón o nǐ-kenínii búí. ¹⁸ Bío le tɛɛnì wí, á 6a ton-sáwá lè 6a parowá záníá há hía wee huee, ó o Piere mín páanía wee huee làa ba.

O Aana tɔ́akaa o Yeesu yì

(Matiye 26.59-66; Maaki 14.55-64; Luki 22.66-71)

¹⁹ Le Dónbeenì yankarowà jùhùso wee tùa o Yeesu yì, là a nǐ-kenínii bío làa bío ó o wee kàrán lè 6a nùpua dání yì. ²⁰ O o Yeesu bíá nòn wo yì: «Í bíá mu wéréwéré 6a zámáa yahó. Páahù lée páahù, á ì lá wee wé kàrán 6a nùpua 6a zúífùwa kàránlò zíní yì lè le *Dónbeenì zì-beenì lún yì, hen na 6a zúífùwa wee wé kúee mín wán yì. I yì sá ìten yì wóráa bío búí. ²¹ Lée webio nòn fo wee tùaráa mi? Tùá bíá jí 1 bíoní yì. Bán zù bío á ì bíá.»

²² Bío ó o Yeesu bíá bǔn, á 6a parowá nǐ-kéní búí na òn o nǐsání dó a sáahó yì, ò o bíá nòn wo yì: «Lé làa bǔn á ù ko á ù bío sínáa le Dónbeenì yankarowà jùhùso le?» ²³ O o Yeesu bíá nòn wo yì: «Ká 1 bíá khon, à ù zéení hen na á ì bíá khon yì. Ká 1 6èn bíá se, á lée webio nòn á fo vǐnanáa mi.» ²⁴ O o Aana wáa le 6a 6ua a Yeesu varáa le Dónbeenì yankarowà jùhùso beenì Kayiifu cǔn ká a pá can.

O Piere tǐn pá le mí yínón o Yeesu nǐ-kenínii

(Matiye 26.71-75; Maaki 14.69-72; Luki 22.58-62)

²⁵ Bǔn wee wé ká a Simón Piere pá wí ho lahó dà-kéní na ó o lá wí yì á wee huee ho dǎhù. O o búí bíá nòn wo yì: «Ūnén so yínón o nǐ mu nǐ-kenínii búí le?» O o Piere pá ò o bíá: «Ínén yínón o nǐ-kenínii.» ²⁶ Bǔn món á le *Dónbeenì yankarowà jùhùso beenì ton-sá nǐ-kéní na te mín làa yia ó o Piere hà jikáahù kúio á bíá nòn wo yì: «Í so yì man fo là a nǐ mu há vǐnsía 6uahó yì le?» ²⁷ O o Piere tǐn pá mu. Mí lahó yì ó o kò-béé wá.

Ba 6uan o Yeesu vannáa o Pilaate cǔn

(Matiye 27.1-2, 11-14; Maaki 15.1-5; Luki 23.1-5)

²⁸ Ba *zúífùwa júnása wáa fò a Yeesu o Kayiifu cǔn vannáa o *Oroomu nǐ *Pilaate zì-beenì yì, yia ho Oroomu béé bàrá ho Zudee kǎhù jùhù wán. Mu wó há tá-tía yì. Bíá bò là a Yeesu mí bæere yì zon le zì yì. Lé bío 6a wí 6a 6ua mítén sese le Dónbeenì yahó á díráa ho Paaki sánú ká 6a wee ce. ²⁹ Lé bǔn te bío ó o Pilaate lóráa 6a cǔn ho khùuhù á lée tùara 6a yì: «Lé mu yén á mí le o nǐ mu wó khon bío yì?» ³⁰ A 6a bíá: «O lá yì wó yì khon se wa yì 6uan wo yì guararáa ù cǔn.» ³¹ O o Pilaate bíá: «Mí bíni lén làa wo. Mí vaa cítí o á héha lè mí làndá.» A 6a bíá: «Mí yì non nǐi wén le wa búe nùpue.» ³² Mu wó ká síi à le bíoní na ó o Yeesu bíá á zéeníánáa bío o ò híráa síi, à jii sí.*

³³ O o Pilaate wáa yèrémáa yòò zon le zì-beenì yì ò o le 6a 6ua a Yeesu 6uee zoráa. Bío ó o Yeesu 6ueé zon ó o tùara a yì: «Lé ūnén lé 6a zúífùwa béé le?»

³⁴ O o Yeesu bíá nòn wo yì: «Fo zúna mu ùten bíá lée, táá lé 6a búí bíá 1 bío nòn fon?» ³⁵ O o Pilaate bíá: «Ínén so lée zúífù le? Mǐn síi nùpua lè mǐn yankarowà júnása lé bíá dó fo 1 níi yì. Lée webio á fo wó?» ³⁶ O o Yeesu bíá

* **18:32** Hen ká 6a zúífùwa le mí ì 6úe o nùpue, á 6a lèeka a lè há huua. Ká ho Oroomusa le mí ì 6úe o nùpue, á 6a 6úee wo ho kùrúwá wán.

nɔn wo yi: «ĭ bɛɛnĭ bĭo yĭ sã ho ðĭmĭjã na kã yi. Kã mu bĭo lã sã ho ðĭmĭjã na kã yi, se ĭ nũpua lã à ħĭnĭ ĭ fi ħã fio à ĭ yĭ yĭ zo 6a zũifũwa jũnãsa nĭnĭ. Ɛɛ kã bũeé, ĩnén bɛɛnĭ yĭnɔn ho ðĭmĭjã na kã bɛɛnĭ.» ³⁷ O o Pilaate bĭa nɔn wo yi: «Á fo lé o bɛɛ lon, tãá?» O o Yeesu bĭa nɔn wo yi: «Lé ũnén ũten bĭa mu, ĭ lé o bɛɛ. ĭ bũeé ton ho ðĭmĭjã yi à zéeni ho tũiã poni lè 6a nũpua. Yĭa bĭo sã ho tũiã poni yĭ wón wee jĭ bĭo á ĭ wee bĭo.» ³⁸ O o Pilaate tũara a yi: «Tũiã poni lée webio?»

(Matiye 27.15-31; Maaki 15.6-20; Luki 23.13-25)

Bĭo ó o bĭa bũn vó ó o tĭn ló lée yú 6a zũifũwa á bĭa nɔn 6a yi: «ĭnén cɔn ó o nĭ mu yĭ wó yĭ khon bĭo woon yi. ³⁹ Hen kã ho *Paaki sãnú sansan ðɔn, à mi le ĭ lén o kãsó nĭ bũi díã. Awa, á mi wi à 6a zũifũwa bɛɛ lé yĭa à ĭ díã le?» ⁴⁰ A 6a wee bĭo na a yi kã 6a wãamaka: «Bũeé! Yĭ díã wón. O Barabaasi lé yĭa á ũ lén díã.» O o Barabaasi jũn ħã lé o nĭ-kãanii.

19

¹ O o *Pilaate wãa nɔn le jĭi 6a dásiwá yi le 6a 6ua a Yeesu lée ha lè ħã lábãani. ² Ba dásiwá mu tã ho kĭrĭ lè ħã kĭkara á dó a jũhũ yi, à 6a zĭniã wo lè ho kánɔn muhũ. ³ Ba wee bũee ðĭn o yahó kã 6a bĭo: «*Zũifũwa bɛɛ, Foo!» Kã 6a à dé o sãará yi.

⁴ O o Pilaate tĭn zoó ló mí zĭi yi, á lée bĭa nɔn 6a zũifũwa yi: «Áwa, ĭ bĭa le 6a 6ua a bũee lérãa à mi zũr le ĩnén cɔn o nĭ mu yĭ wó yĭ khon bĭo woon yi.» ⁵ O Yeesu 6a wãa 6uan lórãa ho khũuhũ, kã ħã kĭkara kĭrĭ wi o jũhũ yi, á mún zã ho kánɔn muhũ. O o Pilaate bĭa nɔn 6a zũifũwa yi: «Lé o nĭ mu na wãa.»

⁶ Bĭo 6a yankarowã jũnãsa lè 6a parowã mɔn o Yeesu á 6a wee bĭo pɔnpɔn: «Bũee wo ho *kũrũwá wán! Bũee wo ho kũrũwá wán!» O o Pilaate bĭa nɔn 6a yi: «Mínén mi bɛere wãa fé o vaa búee ho kũrũwá wán. ĩnén cɔn ó o nĭ mu yĭ wó yĭ khon bĭo woon yi.» ⁷ A 6a zũifũwa bĭa nɔn wo yi: «Warén lãndá yi, ó o nĭ mu ko lè ho búeró lé bĭo ó o le mí lé le Dónbeenĭ Za.»†

⁸ Bĭo 6a bĭa kã wĭokaa zãniã o Pilaate lãa sòobɛɛ. ⁹ O o wãa bò mín là a Yeesu yòó zon le zĭ-beeni yi, á zoó tũara a yi: «Lée wen ũnén wee lé yi?» O o Yeesu yĭ dó mí jĭi wo yi. ¹⁰ O o Pilaate wãa bĭa nɔn wo yi: «Ɛee! Lé ĩnén á fo le fo máa bíorãa le? Fo so yĭ zũ le ũ díaró tãá ũ búeró ho kũrũwá wán 6an pánkã wi ĩnén cɔn le?» ¹¹ O o Yeesu bĭa nɔn wo yi: «Fo yĭ dà máa yĭ pánkã ĩnén wán, kã le Dónbeenĭ yĭ nɔn ho foñ. Lé bũn nɔn á yĭa dó mi ũ nĭi yi wékheró 6uaa á po ũnén wékheró.»

¹² A lá bũn jĭi wán ó o Pilaate wãa wee cà bĭo ó o ò díarãa o Yeesu ó o ò lén. Kã 6a zũifũwa wĭokaa wee bĭo pɔnpɔn: «O nĭ na kã á fo díã ó o wã se fo yĭnɔn ho *Oroomu bɛɛ 6an bɔnlo. Nũpue na le mí lée bɛɛ se wón wee penka lè ho Oroomu bɛɛ.» ¹³ Bĭo ó o Pilaate jã ħn bionĭ so, ó o le 6a 6ua a Yeesu lérãa ho khũuhũ à vaá ðĭnĭ ho lahó na 6a le «Lún na ħã hue-penlenwã bá yi.» Mu heberomú 6a le «Kabataa.» Lé ħón lahó so ó o Pilaate lée kará yi mí cítĭi fĭniĩ. ¹⁴ Mu wó le wizonle na lée ħĭnĭ ĭ wé 6a ho *Sabaa zoñ, ho *Paaki sãnú díró pãhũ, kã le wii yòó fãrá. O o Pilaate wãa bĭa nɔn 6a zũifũwa yi: «Lé mi bɛɛ na.» ¹⁵ A 6a wee bĭo pɔnpɔn: «Bũe o! Bũe o! Bũee wo ho kũrũwá wán.» O o

* **19:2** Ba bá-zãwa lè 6a nĭ-beera lé bĭa yãnkã dà ħã sĭ-muna wee zĭ. Hã yãwá fù here. Hã kĭrĭwã na wó lè ho sãnú 6a wee wé kúee 6a bá-zãwa jũnã yi à zéeninãa 6a bá-zãmu pánkã bĭo. Kã bĭo 6a wi à 6a zũarŭka a Yeesu yi, á 6a yú ho kánɔn muhũ bũi á 6a lá zĭniã lãa wo á dó ħã kĭkara kĭrĭ o jũhũ yi.

† **19:7** Mi loñ Levii nũwã vũahũ (Lévitique) 24.16

Pilaate bía: «Mi wi à ò b́úεε mi b́εε ho kùrùwá wán kénkén le?» A le *Dónbeení yankarowá júnása bía nòn wo yi: «Wa b́εε b́úi mía ká mu yínòí ho Oroomu b́εε.» ¹⁶ O o Pilaate wáa dó a 6a nii yi le 6a b́úεε ho kùrùwá wán.

O Yeesu húmu

(Matiye 27.32-56; Maaki 15.21-41; Luki 23.26-39)

A 6a dásíwá wáa fó a Yeesu. ¹⁷ Ba nòn o *kùrùwá wo yi, ó orén mí b́εεre pá á lóráa ho lóhó món, ho lahó na 6a le «Nún-òkuee» yi. Mu heberemu á 6a wee ve ho lahó mu làa «Kolokota.» ¹⁸ Lé hón lahó so 6a b́úaa wo yi ho kùrùwá wán. Ba mún b́úaa 6a nùpua nùwá jún b́úi há kùrùwáwá wán làa wo. O nǐ-kéní wi là a nín-tfání, ká a nǐ-kéní wi là a nín-káahó, ó orén zoó wi ho tfahú. ¹⁹ O Pilaate nòn le jii le 6a túa b́ío ká yòò b́úεε o Yeesu jùhú yi ho kùrùwá wán: «Yeesu, NAZAREETE NII, ZÚÍFÚWA B́ÉÉ.» ²⁰ Ba *zúífúwa c̀εεε káránna b́ío túara a Yeesu jùhú yi, lé b́ío ho lahó na 6a b́úaa wo yi yí nàyi lè ho lóhó, á mu mún túara lè mu heberemu lè mu latenmu, lè mu kεεεkimu.† ²¹ A le Dónbeení yankarowá júnása wá buara a Pilaate c̀ón á b́ueé b́ía nòn wo yi: «Fó lá yí ko à ù túa <zúífúwa b́éε>, ká ù túa <o nùpue mu le mí le 6a zúífúwa b́éε.>» ²² O o Pilaate b́ía: «B́ío á ò túara á à ðín làa b́ío mu ðinnáa.»

²³ B́ío 6a dásíwá b́úaa o Yeesu wó, á 6a nùwá náa na b́úaa wo sankaa o sǐ-zǐnia á ká a báká na 6a tá á b́liminí mía yi. ²⁴ A 6a dásíwá wee b́ío mín yi: «Mí yí le wa lèεka ho à sankaráa ho. Mí wa wé le jún-sǐni b́ío à zúrnáa yía ho ò sǐ yi.» Mu wó ká sǐi à le Dónbeení b́ioní v́uahú b́ío na túara à wé à jii sǐ: «Ba sankaa í sǐ-zǐnia, á wó le jún-sǐni b́ío à zúrnáa yía á ò dǐ-zǐnii dà-kéní b́úi sǐ yi.» ²⁵ A b́ún lé b́ío 6a dásíwá b́èn wó.

²⁵ B́ia ðín 6ó a Yeesu kùrùwá yi, lé 6àn nu, lè 6àn nu 6àn h́nló, là a Mari, o Kolopaasi 6àn háa, á séenia a Mari na wee lé ho lóhó na 6a le Makadala yi. ²⁶ B́ío ó o Yeesu m̀on mín nu, á m̀on mí nǐ-kenínii na ó o wa à wón ðín 6àn nu nǐsání, ó o Yeesu b́ía nòn mín nu yi: «H́aa mu, lé ù za na.» ²⁷ O o b́ía nòn o nǐ-kenínii mu yi: «Lé m̀in nu na.» A wáa lá hón p̀ahú so jii wán, ó o nǐ-kenínii wáa fó a á vaá guan.

²⁸ B́ún m̀on, ó o Yeesu wáa zú le mu b́ío b́úenb́úen jii sǐ, ó o b́ía b́ío kà: «Nu-hání dà mi»*, à sǐnínáa le Dónbeení b́ioní v́uahú b́ioní jii. ²⁹ Mu wee wé à d̀εε b́úi bàrá suaráa b́ín á sǐ lè ho ðivén bè-jia†, á 6a dásíwá lá le d̀εε na wee k̀iní mu jumu á cú le v́Indè-za b́úi na 6a le *izoopu b́úεεni yí á zǐra ho ðivén bè-jia yi yòò dá a Yeesu yi. ³⁰ B́ío ó o Yeesu ỳεera mu, ó o b́ía: «Mu b́ío b́úenb́úen jii wáa sǐ.» B́ío ó o b́ía b́ún, ó o b́úera mí jùhú ò o húrun.

³¹ Mu wó le wizonle na lée h́íní ò wé ho *Sabaa zoñ, à b́ío á hón Sabaa so lée Sabaa beení†, á 6a zúífúwa júnása yí wi à 6a día b́ía 6a b́úaa há kùrùwáwá wán. A 6a b́ueé flora a Pilaate le o b́ío le 6a fi 6a zení à 6a hí fuafúa à 6a liiní 6a. ³² A 6a dásíwá wáa b́ueé fù 6a nùwá jún na 6a b́úaa o nǐsáa zení, ³³ A 6a le mí ò loí ò o Yeesu húrun. Lé b́ún te b́ío 6a yí fùráa o Yeesu zení. ³⁴ Ká 6a dásíwá nǐ-kéní m̀ahá pá cú a dòkóní lè mí c̀anb́úa. A le c̀ani lè mu jumu d̀εenia ló b́ín. ³⁵ Yia mà mu biowa mu túia á m̀on mu mítén. B́ío ó o wee mí bon. O zú kénkén le b́ío mí wee mí lé ho túia poni. O wee mí mu túia bèra a

† **19:20** Mu heberemu lé 6a zúífúwa 6àn b́ioní, á mu latenmu lé ho Oroomusa 6àn b́ioní, ká mu kεεεkimu ðén lé le b́ioní na 6a dà wee b́ioráa làa mín. Mu túara lè há b́ioní b́ío ðn mu à 6a b́úenb́úen ðar mu wé kárán. **19:24** Mí loí Lení v́uahú (Psaumes) 22.18 * **19:28** Mí loí Lení v́uahú (Psaumes) 69.22; 22.16 † **19:29** Ho ðivén bè-jia fù le 6a nǐ-khenia le 6a dásíwá bè-junii. Ho yáwá sǐ. † **19:31** Ho Sabaa beení: Ho Sabaa mu wi mí ðòn lè há Sabaawa na ká lé b́ío ho lù mín yi lè ho Paaki sánú.

na à minén mún dé mi sía o Yeesu yi. ³⁶ Mu bon. Mu wó kà bèra a na à bïo túara le Dónbeení bíoní vùahú yi à jii sí: «Hàrì o hùule dà-kéní á yí fù.»[§] ³⁷ A mu mún pá bíníá túara: «Ba à fá mí yïo yïa 6a cú wán.»*

O Yeesu nùuló bïo

(Matiye 27.56-61; Maaki 15.42-47; Luki 23.50-56)

³⁸ Bïo á bïn wó khíina, ó o Zozeefu na wee lé ho Arimatee lóhó yi á vaá fióra a *Pilaate le o na le níi mí yi le mí lá a Yeesu sáníá vaá nùu. Orén mún lé o Yeesu ní-kenínii búii, ká a màhá lá yi wí à mu zúñ lé bïo ó o wee zón 6a *zúifúwa júnása. O o Pilaate nòn mu níi wo yi. O o Zozeefu wáa 6ueé lá a Yeesu ní-hínmu. ³⁹ O o Nikodeemu, yïa hía 6uara a Yeesu cón ho tïnàahú búii yi, á mún 6uara. O 6uan mu bïo búii na sámu sí na wó lè ho múrè á lúnkaa làa bïo 6a le aloweesi á 6uararáa. Mu 6úen6úen yú há kiloowa 6óní làa píri. ⁴⁰ O orén là a Zozeefu páanía lá a Yeesu ní-hínmu à 6a kúaa mu bïo mu ho nùuló dèe wán á bá là a Yeesu ní-hínmu, làa bïo 6a zúifúwa wee wé nùunáa mí ní-hía. ⁴¹ Vinsía 6uahó búii wi hen na 6a 6úaa o Yeesu ho *kùrùwá wán nísání á bú-finle búii wi yi á nùpe dñn yí nùuna yi. ⁴² Lé dén 6a dó a Yeesu yi, lé bïo mu zòh à 6a zúifúwa wee wíoka mítén á léé híni ì wéráa ho Sabaa, à le búure mu mún sùaráa yi bïn.

20

O Yeesu vèera

(Matiye 28.1-10; Maaki 16.1-8; Luki 24.1-12)

¹ Ho dimaasi zòh yínbíi bùiríi, ó o Makadala Mari wá van le búure wán. Mu wee wé ká ho tá pá ka yúúii. O o Mari mán à le hue-beení na lá pon le búure jii á héra. ² O o lúwa vaá yú a Simón Piere là a ní-kenínii na ó o Yeesu wa, á bía nòn 6a yi: «Ba léra a Núhúso le búure yi, á wa yí zú hen na 6a dó a yi.» ³ O o Piere là a ní-kenínii na so wáa wá van le búure jii. ⁴ Ba mí nùwá jùn wee lúwí ká a ní-kenínii na so màhá dàn lúwí po a Piere, ó o vaá dñn ló a. ⁵ O o zoó 6úeera lora le búure yi, ó o mòn ho nùuló dèe à le díá, ká a màhá yí zón. ⁶ O o Simón Piere jòn o món 6ueé dñn, á wón yóó zón le búure yi, á zoó mòn ho nùuló dèe à le díá. ⁷ O mún zoó mòn le nin-kéní na lá pon o yahó yi à le bun sese bàrá mí dòn, dén yí páanía yí bàrá lè ho nùuló dèe. ⁸ O o ní-kenínii na lá 6ueé dñn ho yahó màhá yóó zón. Bïo ó o mòn mu ká, ó o tà le o Yeesu vèera bïo bon. ⁹ Mu bon. Le Dónbeení bíoní vùahú bía le o Yeesu ko ò o vèe, ká 6a ní-kenínia lá dñn yí zú le bíoní mu kúará. ¹⁰ Bïn món á 6a ní-kenínia nùwá jùn bíníá khífon.

O Yeesu zéenia mítén là a Makadala Mari

(Matiye 28.9-10; Maaki 16.9-11)

¹¹ Ká a Mari wón bíníá 6uara 6ueé dñn le búure jii wee wá. O wee wá ká a 6úe loñ le búure yi. ¹² O o mòn le Dónbeení tonkarowá na ló ho wáayi nùwá jùn na zá há sí-poa. Ba kará ho lahó na ó o Yeesu ní-hínmu lá wi yi. O ní-kéní kará làa hen na ó o jùhú lá dó yi, ò o ní-kéní kará làa hen na ó o zení lá dó yi. ¹³ A 6a tonkarowá mu wee túa o Mari yi: «Háa mu, léé webio nòn fo wee wáráa?» O o Mari bía nòn 6a yi: «Ba 6ueé léra í Núhúso á ì yí zú hen na 6a dó a yi.» ¹⁴ Bïo ó o Mari bía bïn vó, ó o yèrémáa khíi mòn o Yeesu ò o dñn. Ká a màhá yí zúna a. ¹⁵ O o Yeesu wee túa wo yi: «Háa mu, léé webio nòn fo wee

wáráa? Lée wée á fo wee cà?» O o Mari wáa wee leéka le lé o vnsíla buahó òanso wee túa mí yi, ó o bía: «Hen ká lé únén buée léra a Yeesu mu á ù zéeni hen na fo dó a yi láa mi, á ì vaá lá a.» ¹⁶ O o Yeesu von wo: «Mari!» O o Mari dèenía zúna a, ó o von o Yeesu lè mu heberemu: «Arabunii!» Mu kúará le: «Nì-kàránlo.» ¹⁷ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Día mi. I òn yi yòora í Maá cón. Lén vaá yi bía dó mí sía mi òn búa búa, bía lé wán zàwa, à bío na 6a yi le 1 wee yòo í Maá Dónbeení na mún lé mìn Maá Dónbeení cón.» ¹⁸ O o Makadala Mari mu wáa wà vaá bía bío kà nòn 6a nì-kenínia yi: «Í mòn o Nùhúso!» O o Mari lá bío ó o Yeesu bía á fèera nòn 6a yi.

O Yeesu zéenia míten lè mí nì-kenínia
(Matiye 28.16-20; Maaki 16.14-18; Luki 24.36-49)

¹⁹ Ho dimaasi kéní kéní mu zòñ zìhú, ó o Yeesu nì-kenínia kúaa mìn wán le zì búi yi. Ba pon há wonna búenbúen á dóka, lé bío 6a zána 6a *zúífúwa júnása. Yío buée tí, ó o Yeesu buée òn 6a fíahú, ó o bía nòn 6a yi: «Le ho hээрà keñ láa mia.» ²⁰ Bío ó o bía búñ wó, ó o zéenia mí níní lè mí dòkóní láa ba. A 6a nì-kenínia sía wan láa sóobée bío 6a mòn o Nùhúso bío yi. ²¹ O o Yeesu tñ bínía bía nòn 6a yi: «Le ho hээрà keñ láa mia. Bío á ì Maá tonkaaráa mi ho òmíjá yi, lé búñ bân síi á òn mún ò tonkaráa mia.» ²² Bío ó o bía búñ wó, ó o pèra mí jii sònsámu kúaa 6a wán ó o bía: «Mi yí le Dónbeení Hácíri. ²³ Hen ká mi wé tá séra núpue lée núpue bè-kora día nòn wo yi, á le Dónbeení mún ò sèn bânso bè-kora á à día. Ká mi wé pá le mí máa sèn núpue lée núpue bè-kora máa día, á le Dónbeení mún máa sèn wón bânso bè-kora máa día.»

O Yeesu zéenia míten là a Toma

²⁴ Páahú na ó o Yeesu buée zéenia míten lè mí nì-kenínia, ká 6a nì-kéní láa mìa bín. O yèni 6a le Toma, 6a mún wee ve o làa Hénbéní. ²⁵ A 6a nì-kenínia na ká bía nòn wo yi le mí mòn o Nùhúso. O o Toma bía nòn 6a yi: «Ká òn yi mòn há hía fáani o níní yi, á yí bò 1 nín-kíza há wán, á yí bò 1 níi o dòkóní fónló wán, á ì máa tá mu.»

²⁶ Ho dimaasi na sá bín, á 6a nì-kenínia tñ kúaa mí wán le zì yi ká a Toma wí láa ba. A 6a pon há wonna á dóka. O o Yeesu tñ buara buée òn 6a fíahú, ó o bía nòn 6a yi: «Le ho hээрà keñ láa mia.» ²⁷ O o bía nòn o Toma yi: «Buee bè ù nín-kíza 1 níní fáani wán loñ, à bè ù níi 1 dòkóní fónló wán. Wáa yí bíní yí titika, ká ù tà le 1 vèra bío bon.» ²⁸ O o Toma bía nòn o Yeesu yi: «Fo lé 1 Nùhúso á lé 1 Dónbeení.» ²⁹ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Fo dó ù síi mi lé bío á fo mòn mi. Ká bía máhá dó mí sía mi à 6a yí mòn mi bán júná sá.»

³⁰ O Yeesu pá bínía wó yéréké biowa cèrèé á 6a nì-kenínia mòn ká mu yi túara ho vúahú na ká yi. ³¹ Bío túara ká lée bío na à na à mí òn tá le o Yeesu lé *Yia le Dónbeení mòn léra, le o lé le Dónbeení Za bío bon, à bío mi ò dé mí sía wo yi, à mí yí le mukáni binbirí orén pánká yi.

21

O Yeesu wioka zéenia míten lè mí nì-kenínia

¹ Bún mòn, ó o Yeesu bínía zéenia míten lè mí nì-kenínia. Bún wó ho Tiberiade vù-beení jii. Bío ká lé bío ó o zéenia lè míten láa ba. ² Wizonle búi, ó o Yeesu nì-kenínia búi páania wi. Ba lé o Simòn Piere, là a Toma na 6a wee ve làa Hénbéní, là a Natanayéle na wee lé ho Kalilee kòhú lòhó na 6a le *Kanaa yi, là a Zebedee zàwa, là a Yeesu nì-kenínia nùwá jùn búi. ³ O o Simòn Piere bía nòn bía ká yi: «Í òn vaá pa 6a cewà.» A 6a le mí ò bè láa wo. A 6a wáa zon ho woohú wà, á vaá pan fèéé ho tá tòn à 6a yí fò harí ceza yà-kéní.

4 Bïo ho tá wee tí, à bñn ò o Yeesu ßueé ðñn mu ñumu ñii. Ká a ñi-kenínia màhá yí zúna a. 5 O o Yeesu von ßa túara yi: «Wàn bñnlowá, mi yú cewá le?» A ßa bíá ñn wo yi: «Wá yí fò ðèè.» 6 O o bíá ñn ßa yi: «Mi wáa lèè mi zúán dé lè ho woohú ñin-tíání á mi ì yí ßa cewá.» A ßa lèera ho zúán dó á vá le mí ì hóóní yòð dé ho woohú yi, á ßa hóóní san lé bío ho sú lè ßa cewá. 7 O o ñi-kenínií na ó o Yeesu wa wáa bíá ñn o Piere yi: «Yia ðñn ká lé o Nùhúso.»

Bïo ó o Piere ñá le o lé o Nùhúso, ó o lá mí báká na ó o lá tera á zã ò o yéran zon mu ñumu yi wee lé o Yeesu cón. 8 Ba ñi-kenínia na ká bán pá ho woohú vá lè ßa cewá na ßa vùn cèrèè ßueé lóráa. Ba lá yí ñayi lè le bónóóore, ßa à yí lòn mæeterewa khímàni sii làa de. 9 Bïo ßa lée ðñn á ßa mñn há donfúaa à ßa cezàwa bò há wán, á mñn ho búurú. 10 O o Yeesu bíá ñn ßa yi: «Mí lén ßa cewá na mi vùn búaa yèn ßúi buennáa.» 11 O o Simón Piere yòð zon ho woohú ò o vá ho zúán lè ßa cewá lée día. Ce-beera búará-hèñun làa píurú làa búaa tñn lé bíá ló ho zúán mu yi, à ho pá yí fáara. 12 O o Yeesu bíá ñn ßa yi: «Mí ßuee dí.» Ba búenbúen á yia heníá mí sli túara a Yeesu yi le o lé o yén wón mía. Ba zú le mu lé o Nùhúso. 13 O o Yeesu vá ßueé ßó ßa yi, ò o lá ho búurú lè ßa cezàwa sankaa ñn ßa yi. 14 Bïo ká lé mu zen cúa-tñn ká a Yeesu wee zéeni mítan lè mí ñi-kenínia o véeró mñn.

Bïo ó o Yeesu bíá ñn o Piere yi

15 Bïo ßa dú vó, ó o Yeesu túara a Simón Piere yi: «Zã za Simón, fo wa mi po bío á bíá ká waráa mi le?» O o Simón le: «Ūuu, Nùhúso, fo zú le 1 wa fo.» O o Yeesu bíá ñn wo yi: «Wé pa bíá bío sã mí bío làa bío ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bío.» 16 O o Yeesu bínia túara a yi mu cúa-ñun ní: «Zã za Simón, fo wa mi le?» O o Simón le: «Ūuu, Nùhúso, fo zú le 1 wa fo.» O o Yeesu bíá ñn wo yi: «Wé pa bíá bío sã mí bío làa bío ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bío.» 17 O o Yeesu pá bínia túara a yi mu cúa-tñn ní: «Zã za Simón, fo wa mi le?» A mu bóóní a Simón Piere yi lé bío ó o Yeesu túara a yi mu cúa-tñn ní le o wa mí le. O o bíá ñn o Yeesu yi: «Nùhúso, fo zú bío búenbúen. Fo zú le 1 wa fo.» O o Yeesu bíá ñn wo yi: «Wé pa bíá bío sã mí bío làa bío ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bío.» 18 Le 1 mí ho túiá na foñ: Bïo á fo hía lé o yàró ká ũ wee ca ũ kuio ká ũ lén va hen na á ũ sli vá yi. Ká fo khíi kína po bío ká, á ũ wé è ben ũ bàra á ñi-veere ßueé ca ũ kuio mu á à ßua fo ò varáa hen na á fo yí wí á ũ va yi.» 19 O Yeesu bíá hñn bíoní so à zéeniínaa bío ó o Piere á à híráa síí á à dérása ho cùkú le Dónbeení yi. Bïo ó o bíá há bíoní mu vó, ó o le o Piere bè mí yi fèèè.

20 O o Piere yèrémáa khíi mñn o ñi-kenínií na ó o Yeesu wa ò o bò ßa yi. O lé yia ñonzon búera van là a Yeesu cón ká ßa kará ho ðñnló ñúhú yi á túara a yi: «Nùhúso o, lé o yén á à dé fo ò na?» 21 Bïo ó o Piere wáa mñn o ñi-kenínií mu, ó o túara a Yeesu yi: «Nùhúso o, á wón na ká bío ßèn khíi wé kaka?» 22 O o Yeesu bíá ñn o Piere yi: «Hen ká 1 wi ò o keñ bñn à ì bíní ßuee yí, se bñn wáa yí ciran fo. Unén díá à ũ bè mí.» 23 Dén bíoní so bío yi, á bíá tà a Yeesu bío wáa wee hée bío le o ñi-kenínií mu máa hí. O o Yeesu ñon yí bíá là a Piere le o ñi-kenínií mu máa hí. O bíá le: «Hen ká 1 wi ò o keñ bñn à ì bíní ßuee yí, se bñn wáa yí ciran fo.»

24 Wón ñi-kenínií ñi-kéní kéní so lé yia mà bío wó ká túiá, á túara mu. A wa mún zú le bío ó o mà, á bon. 25 O Yeesu pá bínia wó bío cèrèè. Ká ßa lá le mí ì tè mu yi lè mí dà-kéní kéní á à túa, á há vónna na mu ù túa yi á kúeení lá máa yí lé há booró.

O Yeesu tonkarowà Bè-wénia vūahū

Vūahū tūaró jūhū

Ho vūahū na kà lé o Luki vōnna bīo jūn nīi na o tūara.

Blo zéénia wéréwéré ho vūahū mu yi, lé bīo 6a kèrètēwa kuure wee dérāa wán ká le wà:

1. O Yeesu yòoró ho wáayi lé le Dónbeenī Hácírí liiró o ní-kenínia wán bīo (1.1–2.36).
2. Ba kèrètēwa kuure jūhū búaró ho Zeruzalēmu yi o Yeesu yòoró ho wáayi mún (2.37–7).
3. Le bín-tente bueró ho kōhū lūa na ká yi bīo (8–12).
4. Bīo le wó wó dānnāa ho dīmíjā kána búenbúen yi (13–28).

Ho vūahū mu yi á wa mún ñ mi le lònbee lè mí síwá na 6a kèrètēwa kuure káa yi.

Mu bīowa na bīo bía ho vūahū mu yi, lé bún héra ho tonló na 6a kèrètēwa ko a 6a sá lén fēē jii: O Yeesu *Krista bín-tente bueró ho dīmíjā lè mí kúarāa búenbúen yi.

O Yeesu dó mí jii nōn le le Dónbeenī Hácírí á à lii

¹⁻² Tiofile, * bīo ó o Yeesu hía wee wé làa bīo búenbúen na ó o hía wee kení lè 6a nūpua mí tonló jūhū búaró páahū á vaa búe bīo le Dónbeenī buan wo yòorarāa ho wáayi á í bía bīo í nín-yání vūahū yi. Sáni ò o yòo ho wáayi, ó o bía mí sòobá-bioní lè le Dónbeenī Hácírí pánká á nōn 6a nūpua na ó o hía hueekaa wó lè mí tonkarowà yi. ³ Bīo ó o húrun bínía vèera ó o zéénikaa mítén làa ba há wizooní búará-jūn yi á wó bīo cèrèè à 6a zūr ká a yío wi lua bīo bon. Hín wizooní so yi ká 6a páania wi mín wán, ó o wee bīo le *Dónbeenī bēēnī bīo na 6a yi.

⁴ Wizonle búí ká a làa ba wee dí, ó o henía bīo ká nōn 6a yi: «Mi yí lé ho Zeruzalēmu yi. Mí keení bín à pa bīo á í fèra bía bīo làa mia, mu hāmu na á í Maá dó mí jii le mí ì na. ⁵ O Zán hía wee bátizé lè mu jumu ká minén bán á à bátizé lè le Dónbeenī Hácírí hen làa wizooní bīo yēn.»

O Yeesu buan yòora ho wáayi

⁶ A bía làa wo páania kará tūara a yi: «Núhūso, lé hón páahū so á fo ò wíoka a *Isirayēle nīpomu bīo á 6a á keení mítén le?» ⁷ O o Yeesu bía nōn 6a yi: «Ho páahū lè le wizonle á mi yí ko mi tūa zūr. O Maá mí dòn lé yīa bárá mu mítén. ⁸ Eé ká páahū na le Dónbeenī Hácírí á à lii mi wán yi, á mi ì yí ho pánká. Mi ì wé í sēērasa á à bīo í bīo ho Zeruzalēmu yi, lè ho *Zudee lè ho *Samaríi kána búenbúen yi, lè ho dīmíjā kúarāa búenbúen yi mún.»

⁹ Bīo ó o bía hín bioní so vó, ó o buan yòo wá ho wáayi ká 6a dīn wee lorí. A le dūndūure búí ló buéé tun wo yi, á 6a yí máa mí a. ¹⁰ Bīo 6a dīn fá mí yío ho wáayi, hen na ó o Yeesu yòo wá yi, yío buéé tí à báawa nūwá jūn na zá há sí-poa á dīn 6a nīsání, ¹¹ á wee bīo làa ba: «Kalileesa, mí dīn hen wee lorí ho wáayi lée webio? O Yeesu mu na le Dónbeenī lera mí tīahū á buan yòorarāa ho wáayi á kīhí bíní ì buen làa bīo mí mōnnāa wo ká a yòo wá bīo sí.»

* **1:1-2** Tiofile: Le yèni mu kúará lé bīo ká «Yia le Dónbeenī wa.» Yia ó o Luki von lè le yèni mu á bīo yi tà yí zū sese.

O Yeesu tonkarowà kuure

¹² Bún món á 6a tonkarowà ló le 6úee na 6a wee ve làa Oliivewa v̄ns̄la 6úee wán á b̄n̄ia lion ho Zeruzalɛmu. Le 6úee mu lè ho lóhó á à yí kilomɛtere dà-kéní síi. ¹³ Bío 6a líi zon ho Zeruzalɛmu yi, á 6a vaá yòora ho n̄n̄wíoh̄u na 6a lá wee wé kúee mín wán yi. B̄ia kera b̄n̄ lé o Piere, o Zán, o Zaaki là a Andere, o Filiipu là a Toma, o Baatelemii là a Matiye, o Alifee za Zaaki, o Sim̄on na 6a le Zeloote†, là a Zaaki za Zudaa. ¹⁴ Ba 6úen6úen fù wó mí yilera làa dà-kéní, á wee kúee mín wán túntún à páaní fio le Dónbeení yi lè 6a háawa 6úí, là a Yeesu b̄an z̄awa lè b̄an nu Mari.

Yia zon o Zudaa lahó

¹⁵ Wizonle 6úí, ká b̄ia tà a *Krista b̄io na kúaa mín wán á à yí lòn n̄pua 6úará-hèzn̄ síi, ó o Piere h̄in̄on yòó ð̄n̄ 6a f̄ah̄ú ò o b̄ia: ¹⁶ «Wán z̄awa, b̄io le Dónbeení Hácírí b̄ia là a *Davíide j̄ii le Dónbeení b̄ioní v̄uah̄ú yi á lá ko à mu wé. Le f̄era b̄ia mu ho v̄uah̄ú mu yi o Zudaa d̄ání yi, wón na dú b̄ia w̄ira a Yeesu yahó. ¹⁷ O Zudaa lá lé wa kuure n̄pua n̄-kéní, á níi lá wi ho tonló dà-kéní yi làa wɛn.» ¹⁸⁻¹⁹ Ho Zeruzalɛmusa 6úen6úen z̄ú mu le o wékheró wári na 6a s̄án̄ia làa wo, lé ð̄io ó o yà lè ho m̄oh̄ú. Hón m̄oh̄ú so lé h̄ia ó o lion yi lè mí yahó, á pióhó n̄a, á f̄in-s̄án̄iwá ló kúaará ho tá yi. Lé b̄ún te b̄io 6a wee veráa ho m̄oh̄ú mu làa «Hakelidama.» B̄an b̄ioní yi á mu kúarà le «c̄áni m̄oh̄ú.»

²⁰ O o Piere b̄n̄ia b̄ia: «B̄io túara há lení v̄uah̄ú yi lé b̄io kà: «O z̄ii ko le ð̄n̄ coon à n̄pue yí zo»† Mu mún pá b̄n̄ia túara: «O 6úí ko ò o zo a lahó.» § ²¹⁻²² Lé b̄ún n̄on ó o n̄pue 6úí ko ó o dé wa wán à wé o N̄uh̄so Yeesu v̄eéro s̄éér̄aso. B̄ia ó o n̄pue mu ko ò o lé f̄ah̄ú, lé b̄ia làa wɛn páanía b̄o mín ho páah̄ú 6úen6úen ná ó o N̄uh̄so Yeesu làa wɛn vará yi, á lá páah̄ú na ó o Zán Batiisi bátizera wo j̄ii wán, á vaa 6úee páah̄ú na ó o b̄uan yòora ho wáayi.» ²³ A 6a wáa z̄eenía 6a n̄pua n̄wá j̄un, o Matiasi là a Zozeefu na 6a wee ve làa Baasabaas̄i t̄aa Zusituusi. ²⁴ Bún món á 6a 6úen6úen páanía flora kà síi: «N̄uh̄so, únén lé yia z̄ú 6a n̄pua 6úen6úen s̄a. Z̄eení yia á ù lera 6a n̄wá j̄un na kà f̄ah̄ú làa wɛn, ²⁵ yia á à zo a Zudaa lahó ũ tonkarowà tonló yi, hón na á wón ló díá ò o van hen na ó o ko ò o va yi.» ²⁶ A 6a wó le j̄ún-s̄ini b̄io à z̄úrín̄aa yia le Dónbeení lera, ó o Matiasi lé yia á mu tò wán. Lé wón dó 6a tonkarowà píru d̄on na ká wán.

2

Le Dónbeení Hácírí lion

¹ Ho Pántekoote zoñ, á b̄ia tà a *Krista b̄io 6úen6úen kúaa mín wán lahó dà-kéní yi. ² Yio 6ueé t̄i à mu b̄io 6úí s̄a wee j̄i ho wáayi lòn pinpi-beení na wee va lè mí p̄anká b̄io síi, á 6ueé líi sú le z̄ii na 6a kará yi. ³ A 6a le mí i lorí à b̄io 6úí lòn d̄ah̄ú ð̄enni á sankaa lè mí dà-kéní kéní, á wí 6a 6úen6úen wán. ⁴ A 6a 6úen6úen sú lè le Dónbeení Hácírí, á 6a wee b̄io há síi-viò b̄ioní, làa b̄io le Dónbeení Hácírí mu le 6a b̄ioráa.

⁵ Mu páah̄ú ká 6a *z̄úíf̄uwa 6úí na wee bè le Dónbeení yi sese á ló ho ð̄m̄j̄á k̄ana 6úen6úen yi, á 6ueé kará ho Zeruzalɛmu yi. ⁶ B̄io 6a j̄á mu b̄io mu s̄a, á 6a ð̄enía 6ueé f̄o mín 6úirí6úirí. B̄ia tà a Krista b̄io b̄io na á 6a wee b̄io á b̄ia wi b̄n̄ lè mí n̄-kéní kéní wee j̄i lè mín k̄urú b̄ioní, á mu s̄obáa v̄n̄ikaa 6a dà. ⁷ Mu wó 6a coon dàkh̄ina á 6a wee b̄io: «Ba n̄pua mu na wee b̄io kà 6úen6úen so yín̄arí Kalileesa le? ⁸ A mu b̄èn wó kaka á wa lè wa n̄-kéní

† **1:13** Mi lorí Matiye v̄uah̄ú 10.4 † **1:20** Mi lorí Lení v̄uah̄ú (Psaumes) 69.26 § **1:20** Mi lorí Lení v̄uah̄ú (Psaumes) 109.8

kéní wee jínáa bío 6a wee bío lè wán kùrú bíoní? ⁹ Warén na wi hen, á 6a bíú lé 6a Paatewa. Ba bíú ló ho Medii lè ho Elaamu lè ho Mezopotamii kána yi. Ba bíú ló ho *Zudee, lè ho Kapadoosi, lè ho Pōn, lè ho Azii kána yi. ¹⁰ Ba bíú ló ho Firizii, lè ho Pānfilii, lè ho *Ezipite kána, lè ho Libii kōhđ sōn-kéní na sàaráa lè ho Sirēna yi. Bía ló ho *Oroomu yi mún wi wa t̄ahđ. ¹¹ Ba zúifúwa binbirí láa bíá yèrémáa bō 6a zúifúwa mu bān Dónbeení yi á mún wi hen. Ho Kerētesa lè 6a araabuwa mún wi hen. Wa búenbúen á yía yí máa jí le Dónbeení bè-beera na le wó na 6a wee bío lè wán kùrú bíoní wón mía.»

¹² Ba búenbúen wó coon, 6a yí zū mu síí. A 6a wee bío láa mín: «Bíó kà màhá lée webio coon?» ¹³ Ká 6a bíú bán bèn wee yáa mí jíní yi ká 6a à bío: «Áyí, 6a búaa jūn sù wee khée.»

O Piere jì-cúa na ó f̄era

¹⁴ O o Piere wáa h̄n̄on yóó đ̄n̄ lè mí ninzáwa tonkarowà píru dòn, ò o bíá p̄n̄p̄n̄ n̄n̄ 6a z̄amáa yi: «Minén *zúifúwa lè minén na kará ho Zeruzaleemu yi búenbúen, mí jí bíó á ì bíó á a na mia sese: Mi kò à mí zūn bío ká j̄úhđ.

¹⁵ Ba bíú wee leéka le 6a núpua mu jūn sù wee khée, èe ká búee. Lé bíó á mu lé le ȳnb̄ii lèr̄ewa bío d̄enú níí á wa wi yi! * ¹⁶ Bíó ó o jì-cúa f̄ero Zowele h̄a bíá lé b̄n̄ lan wee wé h̄a laa na ká wán. ¹⁷ Bíó ká lé bío le Dónbeení bíá: «H̄a p̄n̄na vaa véenii á ì b̄en í Hácírí

à le è fè 6a núpua búenbúen.

Mi zà-báawa lè mí zà-h̄nni

á wé è f̄e í jì-cúa.

Mi yàrón-fla á wé è mí mu bíowa bíú na 6a lá yí dà máa mí.

Mi ní-k̄a á h̄a k̄onkórá wé è j̄i yi.

¹⁸ Mu bon. H̄n̄ p̄n̄na so yi á ì b̄en í Hácírí

á le è fè 6a báawa lè 6a h̄áwa na lé í ton-sáwá,

á 6a wé è f̄e í jì-cúa.

¹⁹ Mu bíowa bíú na síí yí zū

á ì lén yóó ho wáayi,

á à wé mu yéréké bíowa ho tá wán.

Le c̄ani, lè ho d̄ohđ,

lè le m̄inka ȳn̄n̄ á à ker̄.

²⁰ Le wii á à dé mí yuumu

á ho p̄lihđ á à wé c̄en̄c̄en̄ lòn c̄ani.

B̄n̄ bíowa so búenbúen á à wé è vé

ó o N̄h̄t̄so wizon-beení na c̄úkú wi á à d̄anáa.

²¹ Hón p̄ahđ so yi ká núpue lée núpue na tà von o N̄h̄t̄so yèni

à wón á à fen.†

²² «*Isirayeelesa, mí jí bíó á ì bíó á à na mia: O Nazareete níí Yeesu fù lée núpue na le Dónbeení zéeniá bío láa mia le mí wiráa. Mu yéréké bíowa na wee zéeni le Dónbeení p̄nká na le wó lá a níí mí t̄ahđ, lé b̄n̄ wee zéeni mu. Minén miten yáa zū mu. ²³ O níí mu á le Dónbeení d̄ó mí níí yi láa bíó á le wí à mu wéráa. Le f̄era zū bío mí ì wé láa wo. Minén lé bíá d̄ó a bíá yí zū le Dónbeení níí yi, á 6a búaa wo ho *kùrúwá wán, ó o h̄urun. ²⁴ Ká le Dónbeení màhá fáa wo mu h̄umú níí yi, le véeniá wo. Mu h̄umú lá yí dà máa yí p̄nká o wán h̄utú. ²⁵ O *Daviide h̄a bíá bío ká o d̄ání yi:

Í h̄a wee wé mí a N̄h̄t̄so í yahó f̄ee.

* **2:15** Ba zúifúwa fù yí máa h̄n̄í dí bío ȳnb̄ii h̄utú, ká mu ȳn̄n̄ 6a floró na 6a wee wé h̄a lèr̄ewa bío d̄enú p̄ahđ wó vó. † **2:21** Mi loñ Zowele v̄ahđ 3.1-5

Orén lé yia wee ɓua miñ bèra a na á ÿ yí dàdèɛka.

²⁶ Lé bún non á ÿ sli wan,
á bióní búenbúen lée sɿ-wɛɛ bióní.

Hàri à ÿ zūr ÿ húmú bio,
á ÿ sli pá à hl.

²⁷ Lé bio á fo máa día mi
á ÿ máa va hen na ɓa nñ-hía wee va yi.

Fo máa tà ũ ton-sá na á ũ wa á máa soo.

²⁸ Fo zéenia mi lè ho wõhũ na wee va le mukāni laho yi.

Hen ká ÿ wi ũ nĩsání à ÿ sli wa wa dà khĩ.†

²⁹ Wān zāwa, mi le ÿ bio wān ɓuaa Daviide bio wéréwéré na mia: O Daviide hía hurun á ɓa nūuna, á búure pá dà wee zéeni ho zuia. ³⁰ Bio ó o hía lé le *Dónbeenĩ jii-cúa fɛero, á zū le le Dónbeenĩ hía báa á dórāa mí jii non le mí ÿ na a béenĩ o mōnmānia nĩ-kéní ɓúí yi, ³¹ ó o fèra zūna bio wa ɓueé wé, ó o wāa bíā a *Křista vēeró bio ká sli: Le Dónbeenĩ máa díā ó o máa va hen na ɓa nñ-hía wee va yi, le máa díā ó o máa soo.‡

³² «O Yeesu mu le Dónbeenĩ vēenia, á warén búenbúen lé mu seérāsa. ³³ O ɓuan yōora le Dónbeenĩ nín-tlāni. Lé bñ ó o yū le Háciri yi, dño ó o Maá dó mí jii le mí ÿ na. O ɓera le fò wa nñ-kéní kéní. A bún lé bio mi wee mí á wee jí lōnbio. ³⁴ O Daviide wón yí yōora ho wāayi ká a mahā bíā bio ká:

«O Nūhũso bíā non ÿ Nūhũso yi:

Buee keení ÿ nín-tlāni,

³⁵ fūāa ká ÿ ɓurā ũ zúkusa ũ tá,

á ũ bò ũ zení wán.»*

³⁶ «Minén Isirayɛle nĩpomu búenbúen ko à mi zūr mu kénkén le o Yeesu mu na mí ɓuaa ho kūrūwā wán lé wón le Dónbeenĩ wó là a Nūhũso là a Křista.»

Bia tà a Křista bio nín-yāni kuure

³⁷ Bio ɓa jí hā bióní mu, á hā zon ɓa dàkhĩna, á ɓa tūara a Piere lè mí ninzāwa tonkarowā yi: «Wān zāwa, á lé mu yén á wa ko à wa wé.»

³⁸ O o Piere bíā non ɓa yi: «Mí yèrèma mi yilera lè mí wárā, à mí nñ-kéní kéní bátizé o Yeesu *Křista yèni yi, á mí bè-kora á à sén ñ díā. Bñn ká le Dónbeenĩ á à na mí Háciri mia. ³⁹ Le Dónbeenĩ dó mí jii non minén lè mí mōnmānia yi, làa bíā na dāni nāyi, bíā búenbúen na ó o Nūhũso á à ve.» ⁴⁰ O Piere pá bínia bíā hā bióní cèrɛ á ɓó lè ɓa jūhũ, á henía ɓa sía. O bíā: «Ho lōnbio nūpua yí se, mi lé ɓa mōn, à tà ho kānló bio.» ⁴¹ Ba cèrɛè tà a Piere bióní yi á ɓa bátizera ɓa. Mu zon á bíā zon sá bíā tà a *Křista bio yi jii, á à yí nūpua muaaseé tñ sii. ⁴² Ba wee tà jí ɓa tonkarowā kārānló na á bán wee na ɓa yi sese, á háciri wó dà-kéní, á wee páani sankā ho búurú†, á páani flo.

⁴³ Barén lè mí nñ-kéní kéní á mu zon dà. Ba tonkarowā wee wé ho yéréké bíowa na wee zéeni le Dónbeenĩ pānká. ⁴⁴ Bíā tà a Křista bio búenbúen fū ɓunɓuaa, á wee páani kúee mí nñ bio mín wán. ⁴⁵ Ba fū wee yèé mí manawā, lè mí zíní, lè mí bíowa, à sankā wári na mín yi làa bio ɓa nñ-kéní kéní korāa. ⁴⁶ Làa wizooní búenbúen ká ɓa wee páani kúee mín wán le *Dónbeenĩ zĩ-beeni lūn yi á máa khí. Ba wee páani sankā ho búurú mí zíní yi, à dí mí dñló lè le sɿ-wɛɛ ká bióní míā mu yi. ⁴⁷ Ba wee khōoní le Dónbeenĩ, á mu nĩpomu

† 2:28 Mi lorĩ Lenĩ vūahũ (Psaumes) 16.8-11 § 2:31 Mi lorĩ Lenĩ vūahũ (Psaumes) 132.11 * 2:35

Mi lorĩ Lenĩ vūahũ (Psaumes) 110.1 † 2:42 Ba zūifūwa fū wee wé cèka ho búurú là vé, à bè yi díraa. Ká a Yeesu dñló na ó o dú lè mí nñ-keninia mōn, á bíā tà a bio wāa wee wé mu à leékarāa o Yeesu mú bio.

búenbúen wee wíoka 6a yèni. Làa wizooní búenbúen ká a Níhúso wee vá bíá ó o káníá à kúee 6a kuure núpua wán.

3

O Piere là a Zán weéra a mùamúa

¹ Wizoonle búí, ó o Piere là a Zán hínon wee yòo le *Dónbeení zí-beení lún yi le wi-háarè floró páahú. ² Ba yòo wee dá ò o nǎi búí na ton ká a le o mùamúa a kará le *Dónbeení zí-beení zúajii na 6a wee ve làa Zúaji-sení* jii. Làa wizooní búenbúen ká 6a wee lá a buee díá bín ò o wé fioka le wárí bíá wee buee zo le zí-beení lún mu yi cón. ³ Bío ó o Piere là a Zán wá buee zo ó o mǎn, ó o le 6a há mí. ⁴ A bán fá mí yío wo yi, ò o Piere bíá: «Loí wen sese.» ⁵ O o nǎi bèn wáa wíokaa fá mí yío 6a yi. O wee leéka le 6a hía a na bío búí mí yi. ⁶ O o Piere wáa bíá non wo yi: «Wárí 6èntín mía í cón máa na foñ. Bío í cón lé bío á ì ì na foñ. O Nazaréete nǎi Yeesu *Krista pánká yi, à ù lii híni yòo varáka.» ⁷ O o buan o nín-tláni báhó yi á wee híoní láa wo. Mí lahó yi à bǎn ò o mùamúa mu zení là a nonkíkáa-yío dèenía fá, ⁸ ó o tá yòó dǎn mí zení wán á wee varáka. O varákaa bò láa ba a zon le Dónbeení zí-beení lún yi, á wee yénka ká a khòoní le Dónbeení. ⁹ Ba zámáa búenbúen mǎn wo ò o wee varáka ká a khòoní le Dónbeení. ¹⁰ Bío 6a zúna le lé o nǎi na wee buee keení fioka le Dónbeení zí-beení Zúaji-sení jii, á 6a búenbúen zána á wó coon bío wó a yi bío yi.

O Piere wee zéeni bío non ó o nǎi wannáa

¹¹ Bío ó o nǎi yí máa lé o Piere là a Zán món á 6a núpua búenbúen wee búuni buee zo 6a cón o *Salomǎn Sǎnsá † yi. Ba búenbúen wó coon bío wó bío yi. ¹² Bío ó o Piere mǎn mu, ó o bíá bío ká non 6a zámáa yi: «*Isirayélesa, léé webio non ó o nǎi mu waró bío wóráa mia coon? Léé webio non mi wee loínáa wen ká sǎi, ka le mu le warén waten le wa pánká á non ó o wee varákaa, táá lé bío wa bò le Dónbeení yi bío yi. ¹³ O *Abaraahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu † le wán búaaawa na ká bǎn Dónbeení lé yía dó ho cùkú mí ton-sá Yeesu yi. Minén miten lé bíá dó a ho pánká bǎnsowá nǎi yi, á pá a bío o *Pilaate yahó, ká wón non wáa lá tà le mí ì díá a. ¹⁴ O ní-térénnii na bío sí le Dónbeení yi á mi pá bío, ò o ní-búe na ho kásó yi lén díaró á mi sía máhá vá yi á flora a Pilaate cón. ¹⁵ Lé bǎn mi wó bóráa yía le mukáni bío wi ní yi. Ká le Dónbeení máhá véenía wo. Warén lé mu bǎn seérása. ¹⁶ O Yeesu yèni pánká, láa bío wa dó wa sía o yi lé bǎn weéra a nǎi mu na mi búenbúen zú á yío wi wán ká. Bío wa dó wa sía o Yeesu yi lé bǎn non ó o nǎi mu wan cunnáa láa bío mi búenbúen mǎn láa wo.

¹⁷ «Wán zàwa, í zú le bío minén le mi júnása wó là a Yeesu á mi yí zú búhú. ¹⁸ Éc ká lé ká sǎi á le Dónbeení wóráa, à bío le hía bíá mí jii-cúa fèerowá búenbúen jini yi á yío lé. Le bíá le o *Krista ko ò o lò be. ¹⁹ A mi cén yèrémá mi yilera le mi wára, à na miten le Dónbeení yi, á dén á à sén mi bè-kora á à díá. ²⁰ Bǎn ká le è na há pònnna na mi ì yí ho hээрà yi mia, á mi ì yí á à vúr yi, á mún ñ na a *Krista na le fèra léra mia, o Yeesu. ²¹ O Yeesu ko ò o keení ho wáyí mǎní fúaa páahú na mu bío búenbúen khíi yèrémáa wó mu bè-fla yi láa bío le Dónbeení bíaráa mu háání mí jii-cúa fèerowá jini yi. ²² O *Moyiize

* **3:2** Zúaji-sení: Ba wee leéka le ho lé le Dónbeení zí-beení zúajii búí na léé wi bíá yíon 6a zúifúwa lahó na 6a wee keení yi le há lara na bío sá 6a zúifúwa binbirí yi páahú. † **3:11** O Salomǎn Sǎnsá: Ho lé le Dónbeení zí-beení sǎnsá na wi le le wii hènii. Ho son á pon le zí-beení mu lún sǎn-kéni na á bíá yíon 6a zúifúwa dá wee zo yi. Lé bǎn á ho lándá bío zéenílowa hía wee káran 6a núpua yi. † **3:13** Mí loí Léró vúahú (Exode) 3.6, 15

bía bío kà: «Mi Núhúso Dónbeení á à lén o ñi-cúa fεero búi mìn zàwa t̄ahú na ka lè 1 bío. Bío búenbúen na ó o wé è bío á à na mia à mi wé ñí sese. ²³ Nùpue lée nùpue na khii yí máa ñí a ñi-cúa fεero mu bióní, wón á à lén le Dónbeení ñipomu t̄ahú á à búi.» ^S ²⁴ A lá a Samuwεle ñii wán á 6a ñi-cúa fεerowà na khíina lè mí ñí-kéní kéní búenbúen á mún bía há wizoóní na kà bío.

²⁵ «Bío le Dónbeení dó mí ñii ñon mìn búaawa yí lè mí ñi-cúa fεerowà ñini á bío sá mia. Mi níi mún wi le *páaní yí, ñio le Dónbeení bô lè mìn búaawa páahú na le bía bío kà ñon o *Abarahaamu yi: «Ū m̀nmanía bío yi, á há z̄i-ñúná búenbúen na ho tá wán á ñí dúbua yi.» ^{*} ²⁶ Εε ká mu nín-yání, á lè minén lé bía le Dónbeení tonkaa mí ton-sá Yeesu ó o buara bío yi. Le tonkaa wo ò o buée dúbua mia, à mi lè mi ñí-kéní kéní khí mi wén-kora yi orén bío yi.»

4

O Piere là a Zàn ñn ho lándá t̄iá fεerowà yahó

¹ Bío ó o Piere là a Zàn wee bío lè 6a z̄aamáa, à b̄n le *Dónbeení yankarowà, lè le *Dónbeení z̄i-beení parowà ñúnása lè 6a *Sadus̄εwa buée ñn. ² Ba s̄la 6̀nt̄n yí wan 6a tonkarowà nùwá ñun mu bío yi huúu, lé bío 6a wee kárán 6a nùpua, á wee bío le o Yeesu v̄era, á b̄n bío yi á 6a ñí-hía mún dà à v̄e. ³ A 6a w̄ira 6a kúaa ho kásó yi á pannáa ho tá t̄l̄ó, lé bío le wii tò wó. ⁴ B̄n pá yí hò bío á bía ñá há bióní mu á c̄̀εε tá há yi, á bía dó mi s̄la a *Krista yi á dó wán á yú báawa muaaseé hònú síi.

⁵ Mu tá lée t̄n á 6a *z̄uífúwa ñúnása, lè 6a *ñí-kía, lè ho *lándá bío z̄éniłlowa kúaa mìn wán ho Zeruzalεemu yi. ⁶ Ba nùpua búi na wi bía kúaa mìn wán b̄n t̄ahú lé o Aana na lé 6a yankarowà ñuhúso beení, là a Kayiifu là a Zàn là a Aleksándere, á séení 6a yankarowà ñuhúso beení z̄i nùpua búenbúen. ⁷ Ba le 6a 6ua 6a tonkarowà buée ñn mí t̄ahú. Bío 6a buée ñn á 6a t̄uara 6a yi: «Lé o ȳn p̄nká yí t̄áá lé o ȳn ȳni yí á mi w̄εraráa o ñii mu?»

⁸ A b̄n ò o Piere wáa sú lè le Dónbeení Hácírí, ó o wee bío làa ba: «Minén ñipomu ñúnása lè mí ñí-kía, ⁹ bío mi wee t̄u w̄n ho zuia lè mu b̄-tente na wó ñn o m̄umúya yi bío, làa bío ó o wó wó wannáa. ¹⁰ Awa, mi búenbúen ko á mi z̄úñ mu, ò o Isirayεle ñipomu mún z̄úñ mu. Bío ñn ó o ñii na kà wannáa á ñn mi yahó lé o Nazareεte ñii Yeesu ȳni p̄nká yí, ȳia mi b̄uaa ho *k̄urúwá wán ó o húrun, na le Dónbeení v̄eniá. ¹¹ O Yeesu lé ȳia le Dónbeení bióní v̄uhú bía bío le o lé le huee na á 6a sorowà pá bío, minén sorowà. Dén huee so lé ñio b̄niá 6uan ho soró ñniá.» ¹² O Yeesu mí ñn lé ȳia dà wee k̄n̄í 6a nùpua. Mu ȳin̄ or̄n ȳni, á ȳni búi na k̄n̄ dá à k̄n̄í w̄n á le Dónbeení yí ñn ñii w̄on yí ho ñm̄íñá yí.»

¹³ A 6a z̄uífúwa lándá t̄iá fεerowà mu á mu wó coon dakhíina, lé bío 6a m̄n ò o Piere là a Zàn wee bío ká 6a poní séra. Ba mún z̄úna le 6a lé 6a nùpua na yí káránna. Ba z̄úna mu le 6arén là a Yeesu k̄era m̄n wán miana. ¹⁴ Ká bío 6a mún m̄n o ñii mu ò o wan á ñn o Piere là a Zàn ñisání, á 6a wáa yí dà bío máa bío. ¹⁵ A 6a wáa le 6a tonkarowà lée ñn ho kh̄uhú vé, á 6arén bán kará wee w̄aní. ¹⁶ Ba wee bío mìn yi: «Lée webio wa yáa à wé lè 6a nùpua mu coon? Ho Zeruzalεemusa búenbúen z̄ú mu k̄n̄k̄n̄ le ho ȳéréké bío na wó á 6a m̄n lé 6arén wó mu, á warén mún yí dà máa bío le mu yí bon. ¹⁷ A mi c̄n wa là le h̄εr̄ε làa ba, á h̄ε 6a à 6a yí b̄n̄ yí bío o Yeesu bío là a búi huúu. Lé b̄n á à na ká bío wó ká máa b̄n máa f̄ε 6a z̄aamáa.»

^S **3:23** Mi loñ Lándá z̄éniłó v̄uhú (Deutéronome) 18.15, 18, 19 * **3:25** Mi loñ Bío ñuhú b̄úeniñ v̄uhú (Genèse) 22.18, 26.4 * **4:11** Mi loñ Lení v̄uhú (Psaumes) 118.22

18 Bún món á 6a bínia von o Piere là a Zán á bía henía non yi le 6a khi á yi bío, táá à yí káran 6a núpua o Yeesu yèni yi húúu. 19 Ká a Piere là a Zán mahá bía non 6a yi: «Minén mi beere wáa loí le mu so térénna le Dónbeení cón á wa bè mi bioní yi ká wa pí lerén bioní le? 20 Warén cén yi dà máa pe wa jini ká bío wa mon láa bío wa jí á wa yí máa bío bío.» 21 A ho landá túúá fεεrowá wíokaa là le heere láa ba, á 6a kúará 6a. Bío 6a á dín wán á á beéráa 6a lò á 6a yi zú, lè bío 6a zámáa búenbúen wee khòoní le Dónbeení bío wó bío yi. 22 O nni na waró bío wó ho yéréké á teró lúúio po búará-jun.

Bia tà a Krista bío wee fio

23 Bío ó o Piere là a Zán ló ho kàsó yi, á 6a wá van mí kuure núpua cón, á vaá lá bío búenbúen na 6a yankarowá júnása lè 6a ní-kía bía non 6a yi á fεera non mí ninzáwa mu yi. 24 Bío 6a jí mu wó, á 6a búenbúen wó mí yilera láa dà-kéní á wee fio le Dónbeení yi ká síi: «Núhúso, únén lé fo léra ho wáayi le ho tá, lè ho muhú lè mu bío búenbúen na wi ho yi. 25 Únén lé fo bía lè ú Hácírí ú ton-sá *Daviide na lé wán búaa jii yi ká:

«Lée webio non á há síi-viò núpua wee kánkáraá?
Lée webio non á ho dímjúnása wee lè ká mu júhú mía?»

26 Ho dímjúná bá-záwa wíokaa míten dín há fio bío yi.

Ba júnása mún hínon von mín kúaa mín wán á 6a lò.

Ba búenbúen wó mí jii láa dà-kéní là a Núhúso láa yía o mon léra wán.»†

27 A mu bèn bon ò o *Herodee là a *Pónsi Pilaate wó le jii dà-kéní ho lóhó yi hen, 6arén là a *Isirayele nípomu, lè há síi-viò núpua á 6a hínon ú ton-sá Yeesu na bío sí foñ wán, yía fo mon léra. 28 Bío fo hía fεera bía le fo ò wé á à kápa lè ú pánká lè ú síi bío yi, bún búenbúen lé bío 6a wó ká á tíira jii.

29 Núhúso, wáa loí 6a heere na 6a wee là. Na le sí-hebúee warén na lé ú ton-sáwá yi á wa wé hue lè ú bioní. 30 Dé ú ní, á 6a vánvárowá waró lè mu yéréké bíowa na wa wee wé ú ton-sá Yeesu na bío sí foñ yèni pánká yi, á zéení ká ú bío bon.» 31 Bío 6a flora wó, á ho lahó na 6a wi yi á zà kíkíkí, á 6a búenbúen sí lè le Dónbeení Hácírí, á 6a hínon wee hue le Dónbeení bioní lè le sí-hebúee.

Bia tà a Krista bío wee pdani sanká mí níi bío

32 Bía tà a *Krista bío búenbúen á fù 6un6uaa, á sía lè 6a hácírí wó dà-kéní. O 6úi fù yí máa bío mí níi bío á mí te mí dòn. Ba bío búenbúen na fù wi 6a cón á 6a 6un6uaa yi. 33 Ba tonkarowá fù wee zéení a Núhúso Yeesu véero bío lè ho pánká beení, á le Dónbeení wee na há dú6uaa cèrεε 6a búenbúen yi. 34 Ní-khenii fù mía 6a tñahú, lè bío á bía manawá lè 6a zíní wi á fù wee yéé há, 35 á 6ua wá rí 6uee dé 6a tonkarowá níi yi, á 6a bíní wé sí sanká na mín yi láa bío 6a ní-kéní kéní koráa. 36 Mú 6àn síi ó o Zoεεfu hía wó. O lé o *Levíi núwá ní-kéní na wee lé ho Siipere† yi. Ba tonkarowá wee ve o láa Baanabaasi, mu kúará le yía wee hení há sía. 37 O hía yéera mí mohú á 6uan wá rí 6ueé non 6a tonkarowá yi.

5

O Aniasi lè mtn húa Safíraa bío

1 Nii 6úi hía wi bín 6a le Aniasi, ká 6àn háa 6a le Safíraa. O hía yéera mí mohú, 2 á fá wá rí són-kéní bàrá, á 6àn háa mún zú mu, á dío ká ó o 6uan vaá

† 4:26 Mi loí Lení vñahú (Psaumes) 2.1-2 † 4:36 Siipere: Lé ho kshú 6úi na ho Mediteranée yámú jumu klna yi. Ho wi lè mu yámú jumu mu 6àn wii hènii. Ba tonkarowá pñahú ká 6a zúfúwa na wi bín á boo.

nɔn ɔa tonkarowà yi. ³ O o Piere bía nɔn wo yi: «Ananiasi, léee webio nɔn ó o *Satáni dóràa hà yile-kora foñ, ù fà le sabéré le Dónbeení Hácírí jii, á fá ho mɔhú wárí sɔn-kéní bàrà? ⁴ Bío ho mɔhú mu lá ðín yí yèèra ká yínɔn fo te ho le? A bío ho yèèra, á ho òn wárí bío sá a yén yi? Yínɔn fo le? A léee webio nɔn á fo wóràa bío ká? Fo yí fá sabéré nùpua jii, le Dónbeení lé ðío á fo fà le sabéré jii.» ⁵ Bío ó o Ananiasi jí há bióní mu, ó o ló lùwá, á líí húrun. A bía jí mu búenbúen zána dàkhíina. ⁶ A ɔa yàrówá hínnɔn cá le ðèe pon o yi, á ɔuan vaá nùuna.

⁷ Léèrèwa bío ðin sii búnn món á òn háa wà ɔueé zon ká a yí zú bío wó. ⁸ O o Piere túara a yi: «Mí ho túiá na mí: Mínn mɔhú na mí yèèra òn wárí búenbúen lé ðío ká le?» O o le úu, le ðén lé lerén. ⁹ O o Piere wáa bía nɔn wo yi: «Únén lé mún báa wó kaka wáania tóràa á wee khénnáa le Dónbeení Hácírí kúará? Loí, bía léee wí ho zúajii ká lé bía vaá nùuna mún báa. Únén ɔa mún ñ lá á à lénnáa.» ¹⁰ Mí laho yí ó o háa mu ɔènn ðèenía ló lùwá o Piere tá, á líí húrun. Bío ɔa yàrówá ɔueé zoó ðón ò o húrun, á ɔa lá a ɔuan vaá nùuna òn báa nísání. ¹¹ Bía tá a *Krista bío kuure láa bía jí mu búenbúen zána dàkhíina.

Ba tonkarowà wee wé mu yéréké bíowa

¹² Mu yéréké bíowa cèrèe na wee zéení le Dónbeení pánká á ɔa tonkarowá hía wee wé mu nípomu ðíahú. Bía tá a Krista bío búenbúen hía wee wé mí yilera láa dà-kéní á wé kúee mún wán le *Dónbeení zí-beení lún yi o *Salomɔn Sànsá* yi. ¹³ Ní-vio yí máa hení mí sía zo ɔa ðíahú, èe ká ɔa zámáa máhá pá wee wíoka ɔa yèni. ¹⁴ Ba báawa lé ɔa háawa na wee dé mí sía o Núhúso yi á wee wé boo ká ɔa wá. ¹⁵ A ɔa wáa wee ɔua ɔa wánvárová à ɔuee léee bàraka há wána nísáa há dámu sía wán, bèra a na ká a Piere hía ɔueé wee khíí, ò o bóní pá wáa yí kúia ɔa búí wán. ¹⁶ Hàrí há lórá na súaràa lé ho Zeruzalèmu á nùpua mún wee ɔùuni buen lé mí wánvárová lé ɔa nùpua na ɔa cínáwa wee beé lò. A ɔa búenbúen wee wa.

Ba wee beé o Krista tonkarowá lò

¹⁷ A ɔa yankarowá núhúso beení láa bía láa wo páanía wí na lé ɔa *Sadusléwa kuure nùpua á le yandee sú ɔa tonkarowá bío yi. ¹⁸ A ɔa wíikaa ɔa tonkarowá á kúaa ɔa zámáa kásó yi. ¹⁹ Ká a Núhúso wáayi tonkaró búí máhá lion ho ðínàahú á líi héra ho kásó zii wonna, ò o léra ɔa á bía nɔn yi: ²⁰ «Mí lén va le *Dónbeení zí-beení lún yi á vaa bue le mukáni binbirí na máa vé bío búenbúen à na ɔa zámáa yi.» ²¹ A ɔa tonkarowá bò bío ó o bía yi. Le yínbii búiríi á ɔa wá van le Dónbeení zí-beení lún yi á vaá zoó wee káran ɔa nùpua.

Ba yankarowá núhúso beení láa bía láa wo páanía wí á von o *Isirayèele nípomu *ní-kíia. Á ɔarén na lé ho làndá túiá fèerowá búenbúen kúaa mún wán, á ɔa tonkaa ɔa búí le ɔa lén vaa lén ɔa tonkarowá ho kásó yi ɔua ɔuennáa. ²² Ká ɔa parowá máhá yí vaá yú ɔa bín, á ɔa wá ɔueé bía bío ká nɔn ɔa yi: ²³ «Wa vaá yú ho kásó zii wonna ká há pon ðín sese, á ɔa parowá na bín búenbúen mún ðínka mí lara yi. Èe ká bío wa héra á wa zon, á wa yí zoó yú nùpue.»

²⁴ Bío le Dónbeení zí-beení parowá núhúso lé ɔa yankarowá júnása jí há bióní mu, á ɔa wáa yí zú hen na ɔa à dé mítén yi ɔa tonkarowá mu wílo bío yi, á ɔa wee túa mítén yi le mu yáa wó kaka wóràa coon. ²⁵ Hón páahú so yi ó o búí ɔueé ðón, á bía nɔn ɔa yi: «Mí loí, ɔa nùpua mu na mí pon jii ho kásó yi, lé ɔarén vaá wí le Dónbeení zí-beení lún yi á wee káran ɔa nùpua.» ²⁶ A le Dónbeení zí-beení parowá núhúso ðèenía hínnɔn fó mí nùpua à ɔa vaá ɔuan

* 5:12 Mí loí Bè-wénia vùahú 3.11

6a tonkarowà buararáa ká 6a màhá yí wó mu làa hεεrè, lé bïo 6a zána le ká mí wó mu, á 6a nùpua á à lèeka mí lè há huua.

²⁷ Bïo 6a 6ueé dñn ho làndá tùíá fεεrowà yahó làa ba, á 6a yankarowà ñúhúso beení tùara 6a yi: ²⁸ «Wa so nònzoñ yí hò mia lè le sòobéε le mi yí bíní yí kàrán 6a nùpua o nñi mu yèni yi le? A mi wáa loñ bïo mi wó. Ho Zeruzalεemu lóhó búenbúen á mi wó lè mi kàránlò, á mún wi à mi baká warén yi là a nñi mu húmú bïo.»

²⁹ O o Piere lè 6a tonkarowà bía nòn 6a yi: «Wa ko à wa bè le Dónbeení bióní yi á sùaaní bïo wa à bè 6a nùpua bióní yi. ³⁰ O Yeesu mu na mi búaa ho *kùrùwà wán ó o húrun, á wàn búaaawa bán Dónbeení vènia, ³¹ á buan yóò bàrá mí nín-tlání. Le wó a là a ñúhúso na lé o kánílo, ó o *Isirayεεle ñipomu bè yi á yèrémá mí yilera lè mí wará, à yí mu bè-kora séndíaró. ³² Warén, lè le Dónbeení Hácírí na le nòn bía wee tà le bïo yi, á lé mu bè-wénia mu bán sεéràsa.»

³³ Bïo ho làndá tùíá fεεrowà ñá há bióní mu, á 6a yiwa cá cá, á wi 6a búe 6a tonkarowà. ³⁴ Εε ká *Farizεe búí màhá kera 6a ñahú á yèni 6a le Kamaliyeli. O lé ho *làndá bïo zéenílowa nñ-kéní na 6a zámáa búenbúen wee kònbi. Wón lé yia líí hñnòn yóò ññn 6a tùíá fεεrowà ñahú ò o le 6a bïo le 6a tonkarowà mu lée ññn ho khúuhú màní. ³⁵ Bún món ó o bía nòn bía kúaa mín wán yi: «Isirayεεlesa, mi cá hácírí bïo mi i wé lè 6a nùpua na ká bïo yi. ³⁶ Nñi búí 6ueé còonía hñnòn á yèni 6a le Tedaasi. O hía wee wé mítén lòn nùpue na bïo ñúhú wí. Nùpua na 6ueé tà bò a yi á à yí báawa khá-náa síi. Bïo ó o húrun, á bía búenbúen na tà bò a yi mu pàahú á saawaa, ó o bïo ñúhú bó. ³⁷ Bún món á ho mílò pàahú, ó o Kalilee nñi Zudaa bèn hñnòn á yú 6a nùpua cèrεε á 6a bò a yi. A wón 6a mún bó, á bía bò a yi búenbúen saawaa. ³⁸ Awa, á mi le 1 bïo mu na mi: 'Ba nùpua mu á mi díá bïo. Mí díá 6a le 6a lén. Lé bïo ká 6a tonlò mu á bïo ló nùpue nñi yi, á ho ñúhú á à búe. ³⁹ Ká ho bïo 6èn ló le Dónbeení nñi yi, á mi yí dà dεε búí máa wé làa ho. Mí yí wó sese á mi i kerí lòn nùpua na wee fi lè le Dónbeení.»

Bïo ó o fεera mí ñi-cúa wó, á ho làndá tùíá fεεrowà tà a bïo. ⁴⁰ A 6a von 6a tonkarowà, á 6ueé han lè há lábàaní, á 6a le 6a yí bíní yí bïo bïo o Yeesu yèni yi, á 6a wáa díá 6a à 6a wá.

⁴¹ Ba tonkarowà ló le zñi yi ká 6a sía wan, lé bïo le Dónbeení le 6a ko lè le lònbee o Yeesu yèni bïo yi. ⁴² Làa wizooní búenbúen ká 6a wee kàrán 6a nùpua, á wee bue le bín-tente le Dónbeení zñ-beení lún yi lè há zñí na ká yi le ó Yeesu lé *Yia le Dónbeení mòn léra á wó là a kánílo.

6

Ba nùpua na wé è séení 6a tonkarowà

¹ Mu pàahú ká 6a nñ-keninia wee dé wán ká 6a wà. A 6a *zúífúwa na wi 6a ñahú na wee bïo mu kerεεkimu sía yí wan bïo á bán zàwa na lé 6a zúífúwa binbirí wee wé yi. 'Ba wee zá le làa wizooní búenbúen le mínén maháawa á 6a yí máa loñ yi sese ho ññnló sankaró pàahú. ² A 6a tonkarowà píru ñun von 6a nñ-keninia búenbúen kúaa mín wán bía nòn yi: «Wàn zàwa, wa yí ko à wa día le Dónbeení bióní bueró ká wa yèrémá wa yara sí ho ññnló bïo. ³ Mí cén hueeka 6a nùpua nùwá hēñun mí ñahú na mi zú le 6a téréna, á sú lè le Dónbeení Hácírí lè mu bè-zúñminí. Bán lé bía á wa à dé mu nñi yi. ⁴ Bún ká warén bèn dà à na waten ho flóró lè le Dónbeení bióní bueró yi lè wa sòobéε.»

⁵ Bïo 6a tonkarowà fεera mí ñi-cúa wó, á 6a kuure nùpua tà 6a bïo. Bía 6a hueekaa lé o Etiena na lé o nùpue na slidéro wi, na sú lè le Dónbeení Hácírí.

A séení a Filiipu, là a Porokoore, là a Nikonòore, là a Timòn, là a Paamenaasi, là a Antiosi n̄i Nikolaa na h̄a yèrèmaa bò 6a zúifùwa mu 6àn Dónbeení yi.

⁶Ba 6uan 6a vannáa 6a tonkarowà c̄s̄n, á bán bò mí níní 6a wán à 6a flora n̄n 6a yi.

⁷Le Dónbeení bioní wee ben fè h̄a lara ká le wà, á 6a n̄i-keninia wee dé wán ho Zeruzaleemu yi, á 6a yankarowà c̄r̄e á wee tà dé mí s̄la o *Krista yi.

O Etiena 6a w̄ira

⁸O Etiena le Dónbeení dúbuua n̄n ho pànká yi, ó o wee wé mu yéréké bè-beera na wee zéení le Dónbeení pànká 6a n̄pua t̄ah̄. ⁹A 6a zúifùwa n̄wá yen 6úi á h̄n̄n pá a b̄io. Ba 6úi lé 6a zúifùwa k̄aránl̄o z̄li n̄pua na 6a wee ve làa wobáani na wi mítén. Ba lé b̄ia ló ho Sireena lè ho Alekisándiri lórá yi. Ká 6a 6úi lé b̄ia ló ho Silisii lè ho Azii k̄ana yi. Lé bán lé b̄ia 6ueé wee w̄ani lá a Etiena. ¹⁰Ká 6a máh̄á yí d̄arina a b̄io, lé b̄io le Dónbeení h̄ac̄rí bè-zúr̄miní na le wee na a yi lé b̄io ó o wee b̄ioráa. ¹¹A 6a yá 6a n̄pua j̄iní à 6a le 6a b̄io b̄io k̄a: «Wa j̄á ò o n̄i mu b̄ia khon o *M̄oyiize lè le Dónbeení d̄ani yi.» ¹²Lé b̄un 6a b̄ia á súkúra lè 6a z̄amáa, lè 6a *n̄i-k̄ia, lè ho *l̄andá b̄io zéenílowa. B̄un m̄ón á 6a 6ueé w̄ira a Etiena á 6uan vannáa ho l̄andá t̄úia f̄erowá yahó. ¹³Ba m̄un f̄o 6a n̄pua 6úi b̄óraa na 6ueé f̄úaa h̄a saboní o Etiena mu j̄ii. A bán 6ueé b̄ia: «F̄ééé ká a n̄i mu wee b̄io h̄a b̄in-kora à léé le *Dónbeení z̄i-beení lá a M̄oyiize l̄andá yi. ¹⁴Wa j̄á ò o b̄ia le o Yeesu, wón Nazareete n̄i so, á à fio le Dónbeení z̄i-beení, á m̄un n̄ yèrèma h̄a l̄andáwá na ó o M̄oyiize n̄n wen.»

¹⁵Ho l̄andá t̄úia f̄erowá na wi le z̄li yi mu zoñ 6úen6úen fá mí ȳlo o Etiena yi, á m̄on ò o yahó 6onmín lè le Dónbeení wáayi tonkaro yahó.

7

O Etiena j̄i-cúa na ó o f̄era

¹Ba yankarowá j̄uh̄úso beení t̄uara a Etiena yi: «H̄ää! B̄io 6a wee b̄io ū j̄ii so bon le?»

²O o Etiena b̄ia: «Minén w̄an maáwá lè w̄an z̄awa, mi j̄í b̄io á í b̄io á à na mia. Le Dónbeení c̄ukúso h̄ia zéeníá mítén lè w̄an 6úaa *Abarahaamu ká a wi ho Mezopotamii yi á d̄in̄ yí ló yí vaá kará ho Haran lóhó yi, ³á b̄ia n̄n wo yi: «Lé d̄ia m̄in k̄sh̄ú lè m̄in z̄li á lén va ho k̄sh̄ú 6úi na á í zéení làa fo yi.» ⁴O o Abarahaamu w̄aa h̄n̄n d̄ia ho Kalidee k̄sh̄ú á vaá kará ho Haran yi. B̄io ó o Abarahaamu 6àn maá h̄urun á le s̄á léra a ho Haran yi á 6uararáa ho k̄sh̄ú mu na mi wi yi ho zuia. ⁵Dónbeení á yí n̄n tá wo yi b̄in. H̄ari h̄ia lè le n̄n-t̄ah̄ú b̄io ó o yí yú. Ká le Dónbeení máh̄á n̄n le j̄ii le mí ì na ho k̄sh̄ú mu na ká wo yi, orén lè mí m̄onm̄anía na à h̄iní o m̄ón. Á ho páah̄ú na le Dónbeení wee b̄io mu yi làa wo ká za woon m̄ia o c̄s̄n. ⁶B̄io ká lé b̄io á le b̄ia n̄n wo yi: «Ū m̄onm̄anía kh̄ii ken̄ k̄a-veere yi, á à wé 6a wobáani b̄in. Ba à beé 6a ló h̄a l̄úluio kh̄iá-náa yi. ⁷Ēé ká ho sí na à wé 6a lè mí wobáani á ínén Dónbeení máh̄á à cítí. B̄un m̄ón á 6a à lé b̄in á à lén wé 6ueé 6úaaní mi ho lahó na ká yi.» ⁸B̄un m̄ón á le bò le *p̄aaní lá a Abarahaamu. B̄io wee zéení le p̄aaní mu b̄io lé ho *k̄úiiiró. Lé b̄un n̄n ó o Abarahaamu za *Izaaki teró w̄izooní b̄io h̄et̄in n̄i yi ó o *k̄úio wo. Lé b̄un ó o Izaaki m̄un k̄úio o *Zakoobu, á wón 6̄en k̄úiora mí z̄awa píru j̄un na lé wa z̄i-j̄uná 6àn 6úaaawa.

⁹«O z̄awa mu dú le yandee lè m̄in f̄eeso Zozeefu†, á yèera a ó o wó a wobá-nii ho *Ezipite yi. Ká le Dónbeení máh̄á kera làa wo. ¹⁰Le léra a mí lónbee

* 7:7 Mi loñ B̄io j̄uh̄ú 6úeení v̄uah̄ú (Genèse) 15.13-14, Léro v̄uah̄ú (Exode) 12.40 † 7:9 Mi loñ B̄io j̄uh̄ú 6úeení v̄uah̄ú (Genèse) 37-50

búenbúen yi. Le wó ó o dàrna ðín ho Ezipite béε yahó á zéenia mí bè-zúrminí, ó o bío wó sína a yi. A wón bará a mí zli bíowa lè ho Ezipite kǎhú bíowa búenbúen jǎhú wán.

¹¹ «Mu páahú á le híni ló ho Ezipite kǎhú búenbúen yi lè ho Kanan kǎhú yi mún. Mu wó lónbee làa sòobéé, á wán búaaawa mu yí máa yí bío 6a à dí. ¹² Bío ó o Zakoobu jǎ á 6a le ho ðínló wi ho Ezipite yi, ó o nín-yání tonkaa wán búaaawa le 6a va bín. ¹³ Mu cúa-jun ní na 6a bínía van bín, ó o Zozeefu wáa zéenia míten lè mín zàwa. Lé búñ ó o béε bò yi zúrnanáa hen na ó o Zozeefu nǎnkáni can yi. ¹⁴ O o Zozeefu wáa tonkaa mín zàwa le 6a vaa fé mín maá lè mín zli núpua búenbúen. Ba á yí núpua búará-náa hònú máa. ¹⁵ O o Zakoobu wáa búara ho Ezipite. Lé bín ó o buée húrun yi, á wán búaaawa mún húrun bín. ¹⁶ Ba buan 6a ní-hínmu vannáa ho Sisεemu yi, á vaá nùuna le búure na ó o Abarahaamu hía yà a Hamóore zàwa cón.

¹⁷ «Bíò ho páahú na le Dónbeení ko à le tíí bíò le hía dó mí jii nǎn o Abarahaamu yi jii wá buée sùará, á búñ wa nípomu boo, á wee dé wán ho Ezipite yi. ¹⁸ Búñ món ó o béε búí na yí zúna a Zozeefu á kará ho Ezipite kǎhú jǎhú wán. ¹⁹ O kǎa wa nípomu, á beera wán búaaawa lò, á kíkáa 6a yi le 6a pí mí zàwa kúia à 6a hí. ²⁰ Lé búñ páahú ó o *Moyiize ton yi. O hía léé kúnkúza na se, na bío sí le Dónbeení yi. Píina bíò tǎn ká a wi mín zli á 6àn nu wee yèení. ²¹ Ba día a yí máa lorí yi, ó o béε hínló lé yia lá a buan á hǎn lè mí kùrú za bíò. ²² Lé o béε zli á 6a kenía o Moyiize yi lè ho Ezipitesa bíò na 6a zú búenbúen, ó o wó a núpue na pánká wi mí bíóní lè mí wára yi.

²³ «Bíò ó o Moyiize lúlúio yú ho búará-jun, ó o kará lon mí yi, ó o hínlǎn le mí vaá lorí mín zàwa na lé o *Isirayεele nípomu. ²⁴ O o vaá mǎn o Ezipite níi búí ò o wee ha 6àn za ní-kéní, ó o tá mín za na 6a wee ha jii, ò o 6ó a Ezipite níi. ²⁵ O lá wee leéka le o Isirayεele nípomu na lé 6àn zàwa á à zúr le le Dónbeení le mí ì ðín orén wán à lénnáa 6a júná, yaa 6a yí zúna mu. ²⁶ Mu tá na léé tǎn, ó o Moyiize fò mín lè mín síí núpua nùwá jun ká 6a wee fi. O o le mí ì yanka 6a, ó o bía bíò ká: «Wán zàwa, mínén na lé lè dà-kéní á bínía wee fi mín yi le?» ²⁷ A yia dà mí ninza na so á lío o Moyiize ò o bíò nǎn wo yi: «Lé o yén bará fo wa jǎhú wán le ù wé cíí wǎn? ²⁸ Fo wi á ù búe mí làa bíò á fo híihú 6óráa o Ezipite níi bíò síi le?»[†] ²⁹ Bíò ó o Moyiize jǎ hǎn bíóní so, ó o lùwa á vaá kará ho Madía kǎhú yi. Lé bín ó o yú 6a zàwa nùwá jun yi.

³⁰ «Lúlúio búará-jun búñ món, á le Dónbeení wáayi tonkaro búí zéenia míten làa wo le vǎndè-za dǎhú na wee cí yi, ho tá hení yi, ho Sinayii búee nísání. ³¹ Búñ bè-minii so wó a Moyiize coon. A bíò ó o wi ò o vaa sùará mu yi à wíoka lorí sese, ó o jǎ a Nùhúso tǎmu na bía làa wo: ³² «O *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu na lé mín búaaawa 6àn Dónbeení lé mí.» O o Moyiize zǎna, á wee zà wàwàwá, á yí wi ò o lorí mu yi. ³³ O o Nùhúso wáa bía làa wo: «Tén ù nakáa, lé bíò á ho lahó na á ù wi yi léé tá na bíò sǎ mí. ³⁴ Le lónbee na á ì nípomu wi yi ho Ezipite yi á ì mǎn. I jǎ 6a wée sǎ, á ì lion wá líí kǎní 6a. Wáa buen. I ì tonka fo ho *Ezipite yi.»[†]

³⁵ «O Moyiize ní-kéní mu na ó o *Isirayεele nípomu fù pá bíò le lé o yén dó a le o wé mí jǎhúso lè mí cíí fí,[†] wón lé yia le Dónbeení tonkaa ò o wé o jǎhúso làa yia wee lén há júná. Le wó mu ho wáayi tonkaro pánká yi, yia

[†] 7:28 Mí lorí Léró vuahú (Exode) 2.14 § 7:30 Mí lorí Léró vuahú (Exode) 3.2 * 7:32 Mí lorí Léró vuahú (Exode) 3.6 † 7:34 Mí lorí Léró vuahú (Exode) 3.7, 8, 10 † 7:35 Mí lorí Léró vuahú (Exode) 2.14

hía zéenia miten là a Mòyiize le v'ndè-za na wee cī yi. ³⁶ O Mòyiize lé yīa léra a Isirayeele nīpomu ho *Ezipite yi. O wó mu yéréké bīowa na wee zéeni le Dónbeenī pánká ho kōhū yi, lè ho muhū na 6a wee ve làa muhū na mūia yi, lè ho tá henī yi hā lúluío búarā-ḡun pāahū. ³⁷ Lé o Mòyiize mu lé yīa pá bīa bīo kà n̄n o Isirayeele nīpomu yi: «Le Dónbeenī á à lén o ḡi-cúa fεero búi m̄n zāwa t̄ahū na ka lè 1 bīo sīi á à tonka m̄i c̄n.» § ³⁸ Bīo mu nīpomu hía kúaa m̄n wán ho tá henī yi, á lé orén pá hía wee vará wán búaaawa lè le Dónbeenī wáyī tonkaro pāahū, yīa hía wee bīo làa wo ho Sinayii búee wán. Lé orén á le Dónbeenī bionī na wee na le mukānī á n̄n yi, ò o búee lii na w̄n. ³⁹ Ká wán búaaawa mähá yī tà ká 6a à bè hā bionī mu yī. Ba pá a bīo, á wi 6a bīnī va ho Ezipite yi. ⁴⁰ Ba bīa n̄n o *Aaron yi: «Cà hā w̄nna búi na w̄n na à dí wa yahó, lé bīo á wa yī zū bīo wó a Mòyiize mu na léra w̄n ho Ezipite yi.» * ⁴¹ A 6a wáa pá a n̄n-za kansī á wee wé mu hāmu na yi, á dú ho s̄n-beeni bīo 6arén miten dárna wó bīo yi. ⁴² Ká le Dónbeenī mähá bīnīa 6a m̄n, á día 6a á 6a wee búaanī ho wáyī bīowa, làa bīo mu túararáa 6a ḡi-cúa fεerowá vūahū yi: «Isirayeele nīpomu,

hā lúluío búarā-ḡun na mi wó ho tá henī yi,
á 6a bà-kúio na mi fūtaana lè mu hāmu na mi wó,
lé Inén á mi so wó mu n̄n yi le?

⁴³ Búee. Mu lé m̄i M̄looki wāahū bükú za
lè mi Erefān† wāahū mánāyīire á mi 6uan,

h̄s̄n na á mi wó miten á wee búaanī,

lé b̄n n̄n á ī ì s̄eráa mia á à dáráa ho *Babiloona wán.†

⁴⁴ «Hā p̄ns̄oni bükú na hía wi wán búaaawa c̄n ho tá henī yi lé h̄n á hā p̄nminī na le Dónbeenī lándá túara wán wi yi. Lé h̄s̄n p̄ns̄oni bükú so hía wee zéeni le le Dónbeenī wi 6a t̄ahū. O *Mòyiize hía wó ho làa bīo le Dónbeenī zéenia le o wé làa ho. Le hía le o wé ho làa hía ó o m̄n bīo sīi. ⁴⁵ B̄n m̄n á hā p̄ns̄oni bükú mu á wán búaaawa lè mí m̄nmánīa na s̄a m̄n á m̄n 6uan. Pāahū na le Dónbeenī ḡn hā kána n̄pua á fó táwá n̄n 6a yi ká a Zozue dú 6a yahó ká lé horén 6a 6uan. A ho 6̄n wi b̄n fúuu fúaa o *Daviide pāahū. ⁴⁶ O Daviide bīo hía wó sína le Dónbeenī yi, ó o flora le n̄i le c̄n, à soráa ho lahó búi á na a *Zakoobu 6an Dónbeenī yi. ⁴⁷ Ká a *Salom̄n lé yīa mähá son le z̄li mu n̄n le Dónbeenī yi. ⁴⁸ Eε ká le Dónbeenī na dà mu bīo búenb̄uen wán mähá yī máa zo zoo k̄eni 6a n̄pua z̄l-sonia yi làa bīo ó o ḡi-cúa fεero bīarāa mu.

⁴⁹ Ho wáyī lé 1 béeni kanm̄uini,
ká ho tá lé 1 zenī b̄eni.

Lé le z̄li yén s̄i á mi dà à so á à na m̄i.

Lé ho lahó yén á ī dà a k̄eni yi?

⁵⁰ B̄n bīowa so búenb̄uen so ȳn̄n mi wó mu iten le?§

⁵¹ «Búi! Isirayeelesa, mi yiwa tunka dà, mi yī máa tà h̄n mi sía lè mi n̄k̄onna le Dónbeenī veró yi. Minén lè m̄n búaaawa léee dà-k̄eni. ⁵² Lé o ḡi-cúa fεero yén á m̄n búaaawa mu á yī beera lò? Bīa buera yīa mí d̄on na wee wé le Dónbeenī s̄i bīo buenlò bīo, bán à m̄n búaaawa 6ó. Bīo ká wán, lé orén n̄i-k̄eni

§ 7:37 Mi lorī Lándá zéeni ló vūahū (Deutéronome) 18.15 * 7:40 Mi lorī Léró vūahū (Exode) 32.1, 23

† 7:43 M̄looki: Lé ho Kanan k̄ohū háanī n̄pua wāahū na 6a fū wee há. Erefān: Lé le mánāyīire búi na ho Ezipitesa fū pá síi, á wó lé mí wāahū á wee há. † 7:43 Mi lorī Am̄osi vūahū 5.25-27 § 7:50 Mi lorī Ezayii vūahū 66.1-2

mu á minén ló món á mún bó. ⁵³ Minén na le Dónbeení wáayi tonkarowá dó ho làndá níi yi, lé minén miten yí bò ho làndá mu bè-bíonii yi.»

O Etiena búeró bío

⁵⁴ Bío ho làndá tiiá fεεrowá jí há bíonii mu á 6a sía ka le há à fáa o Etiena bío yi lè le sí-clíle. ⁵⁵ Ká arén wón sú lè le Dónbeení Hácírí, ó o hóonia mí yahó á lora ho wáayi, ó o mɔn le Dónbeení cùkú là a Yeesu ò o wi le Dónbeení nín-tiání, ⁵⁶ ó o bíá: «Mí tántá mí jikónna, ho wáayi jii héra, á í mɔn o *Nùpue Za ká a ðín le Dónbeení nín-tiání.» ⁵⁷ A 6a wee wáama pónpón à 6a tun mí jikónna. ⁵⁸ Bún món á 6a búenbúen ðènia kúaa a wán á wíira lóráa ho donkíahú á léé wee lèeka lè há huua á à búé. Bía wee wé mu á tenkaa mí sía bàrá a yàronza búii na 6a le Soole tá le o pa yi. ⁵⁹ Bío 6a wee lèeka a Etiena lè há huua, ó o wee fio ká síi: «Núhúso Yeesu, tà fé í mánáká.» ⁶⁰ Bún món ó o ló lion mí nɔnkójúná wán, ò o wáamaa pónpón: «Núhúso, yí bè mu bè-kohó na ká 6a wán.» Bío ó o bíá hín bíonii so wó, ó o húrun. **8**

1 O Etiena búeró ó o Soole tà.

O Soole wee beé bíá tà a Krista bío lò

Mu nɔnzoñ mí beere, á bíá tà a *Krista bío na ho Zeruzalεemu yi, á 6a búákáa wee beé lò làa sòobéε. Ba tonkarowá níi ló, ká bíá ká búenbúen saawaa zon ho *Zudee lè ho *Samaríi kána yi. ² Ba nùpua búii na wee bè le Dónbeení yi sese lé bíá là a Etiena vaá nùna, à 6a wá wá a bío yi. ³ O Soole wón bèn lé bíá tà a Krista bío júhú búeró ó o hínɔn can mí kuio bío yi. O wee héε wíika 6a báawa lè 6a háawa há zíní yi, à 6ua vaa kúee ho kásó yi.

O Filiipu wee bue le bín-tente ho Samaríi yi

⁴ Bíá saawaa wá bán tò há kána yi, á wee bue le bín-tente. ⁵ O Filiipu wá van ho Samaríi káshú ló-beení yi, á vaá wee bue o Krista bío à na ho nùpua yi. ⁶ Bío 6a zámáa jí bío ó o Filiipu wee bío, á mún mɔn mu yéréké bíowa na wee zéeni le Dónbeení pánká na ó o wee wé, á 6a wíokaa wee tántá mí jikónna sese bío ó o wee bío yi. ⁷ Ba nùpua cèrèε na 6a cínáwa wi yi, á 6a wee fáara lé yi ká 6a à wáamaka pónpón. A 6a mùamúawá lè 6a lóní cèrèε mún wee wa. ⁸ A mu wó sí-we-beení ho lóhó mu yi.

⁹ Nii búii na 6a le Simon á hía wi ho lóhó mu yi, á wó mí níi símú bín míana. Ho Samaríi nùpua búenbúen wee wé coon bío ó o wee wé bío yi. O lá wee wé miten lòn nùpue na bío júhú wi. ¹⁰ Ba nùpua búenbúen hía wee jí a cón sese, à lá 6a háyúwá yi à yòo búé 6a ní-ká yi. Ba wee bío: «O níi na ká á le Dónbeení pánká na 6a wee ve làa pánká beení á wi cón.» ¹¹ Bío nɔn 6a wee ðín jínaa o cón sese ká síi, lé bío ó o wee wé 6a coon lè mí níi símú bíowa mu míana. ¹² Ká bío 6a yèrémáa dó mí sía le bín-tente na ó o Filiipu buera nɔn 6a yi le *Dónbeení bèení là a Yeesu *Krista bío yi, á 6a báawa lè 6a háawa á 6a bátízera. ¹³ O Simon mí beere mún dó mí síi le yi, á 6a bátízera a. Bún jii wán, ó o wáa yí máa tà lé o Filiipu món. Mu yéréké bíowa na wee zéeni le Dónbeení pánká na ó o wee mí, ó o wee wé coon bío yi.

¹⁴ Bío 6a tonkarowá na ho Zeruzalεemu yi jí le ho Samariisa búii tà le Dónbeení bíonii bío, á 6a tonkaa o Piere là a Zán 6a cón. ¹⁵ Bío 6a vaá ðɔn á 6a flora nɔn 6a ní-kenínia ní-fla yi bèra a na à 6a yi le Dónbeení Hácírí. ¹⁶ Le Dónbeení Hácírí mu lá ðín yi lion báren búii wán: Ba bátízera 6a o Núhúso Yeesu yèni yi mí ðòn. ¹⁷ O o Piere là a Zán wáa bò mí níni 6a wán á 6a yú le Dónbeení Hácírí. ¹⁸ Bío ó o Simɔn mɔn à bíá dó mí sía o Krista yi yú le

Dónbeení Hácírí p̄ahú ná á 6a tonkarowá bò mí níní 6a wán yi, ¹⁹ ó o bía n̄n o Piere là a Zán yi: «Mí fé le wárí à mí na ho dàrló mu 6àn s̄i m̄i, bèra a na ká í wé bò í n̄i n̄pue wán à wón yí le Dónbeení Hácírí.» ²⁰ O o Piere bía n̄n wo yi: «Le ùnén là ù wárí 6úen6úen páaní c̄í, lé b̄io fo wee leéka le le Dónbeení bè-h̄an̄i á dà a yà. ²¹ Mu b̄io mu á ù n̄i yí túee yi, á fo mún yí ko làa b̄ún, lé b̄io á le Dónbeení c̄s̄n á fo yín̄n̄ h̄uaarà. ²² B̄io wí ù s̄i yi yín̄n̄ b̄io na se. Cén día mu á ù flo o N̄úh̄so yi ká mu dà a wé, ò o s̄én día na fon̄ h̄a yile-kora na wi fon̄ b̄io yi. ²³ Í m̄on à mu koomu zon fo dàkh̄ina ù yí dà máa fé úten mu bè-kora n̄i yi.» ²⁴ O o Sim̄on w̄aa bía n̄n o Piere là a Zán yi: «Minén miten flo o N̄úh̄so yi à na m̄i, bèra a na à b̄io mí bía kà 6úí yí yí m̄i.» ²⁵ O Piere là a Zán wee zéení b̄io 6a z̄ú a N̄úh̄so d̄ání yi là 6a n̄pua, á wee bue o b̄ion̄í. B̄ún m̄ón á 6a b̄in̄ia n̄n ho Zeruzal̄emu, á wee bue le b̄in-tente ho Samarii lórá c̄èr̄e yi ká 6a wà.

O Filiipu buera le b̄in-tente n̄n o Etiopii n̄i yi

²⁶ Mu p̄ahú ó o N̄úh̄so w̄aayi tonkaro 6úí bía n̄n o Filiipu yi: «H̄íní dé ù yahó là le wii h̄een̄i 6àn n̄n-káahó. Lá ho w̄sh̄ na ló ho Zeruzal̄emu yi á lion ho Kazaa, ho bèrowá yí boo lòn̄b̄io.» ²⁷ O o Filiipu d̄ènīa h̄in̄on wà. Ho w̄sh̄ na ó o lá, á Etiopii n̄i 6úí bò. O lé ho Etiopii k̄sh̄ béé h̄aa Kandaasi tonsá beení na wi o n̄af̄oró n̄h̄ú wán. O 6uara ho Zeruzal̄emu 6ueé 6uaania le Dónbeení ²⁸ á b̄in̄ia wee 6o. Le *Dónbeení n̄i-cúa f̄eero *Ezayii v̄uah̄ lé h̄ia ó o kará mí w̄tóró yi wee k̄arán. ²⁹ A le Dónbeení Hácírí bía n̄n o Filiipu yi: «Bánbá vaa 6úe ho w̄tóró na kà yi à b̄í ho lén.» ³⁰ O o Filiipu l̄uwa vaá 6ó ho yi, á ná ò o Etiopii n̄i wee k̄arán o n̄i-cúa f̄eero Ezayii v̄uah̄, ó o t̄uara a yi: «B̄io fo wee k̄arán kà á fo z̄ú k̄ará le?» ³¹ O o n̄i bía: «Í ì wé kaka á à z̄úr̄n̄a mu ká a 6úí yí zéenīa mu làa m̄i.» O o w̄aa le o Filiipu 6uee yòo k̄een̄í mí n̄s̄an̄í. ³² Ho v̄uah̄ b̄io na ó o n̄i wee k̄arán lé b̄io kà:

O b̄io 6onm̄ín là a pio
na 6a 6uan wà vaá 6úe,
O b̄io 6onm̄ín là a pioza
na 6a wee kh̄e vará,
ká a ð̄n c̄èkè yí máa wá.

³³ Ba z̄íra a n̄h̄ú,
ȳia dà a f̄eé ho t̄úia o n̄i á yí ló.
Ba v̄in̄ia o muk̄an̄í ho tá wán,
á lé o ȳén á à ð̄n ñ b̄io
6a z̄awa b̄io á a léé wo yi?*

³⁴ O o Etiopii n̄i t̄uara a Filiipu yi: «Lée wée ó o n̄i-cúa f̄eero mu wee b̄io b̄io ká? Lé or̄én m̄iten b̄io ó o wee b̄io lée t̄aa lée n̄i-veere?» ³⁵ O o Filiipu w̄aa ð̄n ho v̄uah̄ b̄io na ó o n̄i k̄aranna wán á lár̄aa le b̄ion̄í, ò o buera a Yeesu *Krista b̄in-tente n̄n wo yi.

³⁶ B̄io 6a wi ho w̄sh̄ wán wà, cúa-yen à 6a vaá ð̄n ho saahó 6úí na mu n̄mu wi yi. O o Etiopii n̄i bía: «Lé mu n̄mu na. B̄io á à h̄è mí á ì máa bátizé lé mu yén.» ³⁷ [O o Filiipu bía n̄n wo yi: «Ká fo tà a Krista b̄io là ù s̄i 6úen6úen á fo dà à bátizé.» O o n̄i bía n̄n wo yi: «Úuu, í tà le o Yeesu Krista lé le Dónbeení Za.»] ³⁸ O o d̄ènīa le 6a ð̄n̄í ho w̄tóró. O or̄én là a Filiipu lion líf zon mu n̄mu yi, á wón bátizera a. ³⁹ B̄io 6a ló mu n̄mu yi, á le Dónbeení Hácírí lá a Filiipu w̄aràa, ó o Etiopii n̄i yí b̄in̄ia yí m̄on wo. O o w̄aa lá mí w̄sh̄ wà ká a s̄i wan làa s̄òob̄é. ⁴⁰ O Filiipu le mí ì lon̄ ò o wi ho Azooté lóhó yi. Lé b̄in̄ ó o ð̄n yi á

* 8:33 Mi lon̄ Ezayii v̄uah̄ 53.7-8

wee hée bue le bín-tente hã lórã búenbúen na ó o wee káa yi, fúaa bío ó o vaá dñn ho *Sezaaree.

9

Bío wó a Soole yi ho Damaasi wõhũ wán

¹ Hón páahũ so yi à bío ó o Soole pá can mí kuio bío yi, lé bía tà a *Krista bío lò beéró lè 6a búeró. O o wà van 6a yankarowà nũhũso cñn, ² à wón na ho vũahũ wo yi, ò o 6ua varáa ho Damaasi lóhó yi, à vaa zéení lè 6a *zúífũwa kàránlò zíní núnása. Hón vũahũ so lé hĩa á à zéení le ká a yú 6a báawa lè 6a hãawa na bò a Krista wõhũ, ò o wĩika 6a 6ua varáa ho Zeruzaleemu. ³ Bío ó o lá ho Damaasi wõhũ á wà vaá sùará ho yi, yío 6ueé tí à khoomu búí lò ho wáayi lí kúaará a wán. ⁴ O o ló lùwá ho tá yi, á mu tãmu búí wee bío láa wo: «Soole, Soole. Fo wee beé 1 lò ká sii lé we?» ⁵ O o tũara: «Nũhũso, fo lée wee?» A mu tãmu bía nñn wo yi: «Í lé o Yeesu na á fo wee beé lò. ⁶ Wáa líi hñní vaa zo ho lóhó yi. Ká fo zoó dñn, á 6a à zéení bío fo ko à ù wé.» ⁷ A 6a nùpua na bò là a Soole á ññn coon yí dà máa bío. Ba wee jí mu tãmu sã ká 6a yí mñn nùpue. ⁸ O o Soole líi hñnñ á héra mí yío, ká a màhá yí máa mí bío. A 6a fù a nùí yí á zonnáa ho Damaasi lóhó yi. ⁹ Wizooní bío ññn ká a yí máa mí. O yí máa dí, á yí máa nũ.

¹⁰ Nĩ-keníníi búí hĩa wi ho Damaasi lóhó yi á yèni 6a le Ananiasi. O Nũhũso zéeníá mĩten láa wo á von wo: «Ananiasi.» O o tà: «Nũhũso, lé mí na.» ¹¹ O o Nũhũso bía nñn wo yi: «Dèení lén vaa lá ho wõhũ na 6a le «Wõhũ na muina», à va a Zudaa zii, à vaa tũa o Taasi nñi na 6a le Soole bío. Bío ká wán ó o lan wee fio. ¹² A bío búí zéeníá mĩten láa wo. O mñn nñi búí na 6a le Ananiasi na 6ueé wee bè mí níní o wán, ò o yío dàñ bñní mí.» ¹³ O o Ananiasi bía: «Nũhũso, nùpua cèrèe bía a nñi mu bío nñn mií, á mún zéeníá mu bè-kora búenbúen na ó o wó lè ù nùpua na ho Zeruzaleemu yi nñn mií. ¹⁴ Ba yankarowà núnása á nñn ho pánkã wo yi ò o 6uee wĩikarãa bía búenbúen na wee ve ù yèni hen.» ¹⁵ Ká a Nũhũso màhá bía nñn wo yi: «Lén va, lé bío ó o nñi mu á ñ lera le o sá ñ tonlò. Orén lé yía á à zéení ñ bío á a na hã sñ-viò lè mí bá-záwa là a *Isirayeele nĩpomu yi. ¹⁶ Le lònbee búenbúen na a yí o ñnén bío yi á ñ ñ zéení láa wo.»

¹⁷ O o Ananiasi wáa hñnñ wà, á vaá zon le zii yi, á zoó bò mí níní o Soole wán ò o bía nñn wo yi: «Wàn za Soole, o Nũhũso Yeesu na zéeníá mĩten láa fo ho wõhũ na fo láa wee 6uennáa wán lé wón tonkaa mí ù cñn, à ù bñní wé mí, à ù mún sí lè le Dónbeení Hácírí.» ¹⁸ Mí lahó yi, á bío búí lòn donkuua á ló a yío yi, á kùenkaa líi kúaará ó o wáa wee mí. O o hñnñ á 6a bátizéra a. ¹⁹ Bñn mñn ó o dú ó o bñña yú ho pánkã.

O Soole wó a Yeesu Krista seérãso

O Soole wó hã wizooní bío yèn lè 6a nĩ-kenínía na wi ho Damaasi yi. ²⁰ Mí lahó yi ó o dèeníá wee zéení le Dónbeení bío 6a *zúífũwa kàránlò zíní yi, á wee bue le o Yeesu lè le Dónbeení Za. ²¹ Bía búenbúen na ná a bioní á mu vã, á 6a wee bío: «Bia wee ve o Yeesu yèni ho Zeruzaleemu yi ó o nñi na ká so hĩa yí máa beé lò lè mí sòobé le? A yínóñi barén ó o so ló bío yí 6uara á wà 6ueé wĩika hen á vaá na 6a yankarowà núnása yi le?» ²² Ká a Soole yáa wíokaa wee zéení le Dónbeení bío lè mí pánkã fèe. Bío ó o wáa wee zéení mu wéréwéré le o Yeesu lè o *Krista, á 6a zúífũwa na ho Damaasi yi wáa yí zũ bío 6a à bío á à na a yi.

²³ Wizooní bío yèn bñn mñn, á 6a zúífũwa wãanía tò à 6a le mí ñ 6úe o Soole.

²⁴ Ká a búí màhá ná a zeñ wán. Ho lóhó zũapíní á 6a wee pa yi le wisoni lè ho ññahũ á dàñ yíráa wo búe. ²⁵ Hón páahũ so yi ó o Soole nĩ-kenínía fó a ho

tɪnàahú á dó ho lío-beení yi, á léé liinia lè ho dándá na 6a son kòonia ho lóhó yí món.

²⁶ O Soole wà vaá dān ho Zeruzalεemu, ó o wi ò o zo 6a nì-keninia tɪahú, ká 6a búenbúen mahá zána a lé bío 6a yí láa mu yi le o léé nì-keninii binbirí.

²⁷ O o Baanabaasi lé yia wáa fó a á dú yahó á vannáa 6a tonkarowá cón, á vaá lá bío ó o Soole mannáa o Núhúso ho wǎhú wán láa bío á wón bíaráa láa wo á fεera nɔn 6a yi. O mún fεera bío ó o Soole poní sɛraráa á zéenia lè le Dónbeení bío o Yeesu yèni yi ho Damaasi yi á nɔn 6a yi. ²⁸ A lá hón páahú so yi ó o Soole wáa wi láa ba, á wee bue le Dónbeení bíoní à tè ho Zeruzalεemu yi yòo lé ká a poní séra. ²⁹ O mún wee bío lè 6a zúifúwa na wee bío mu kerεekimu, á wee wáani láa ba. Ká bán mahá wee cá bío 6a à yíráa wo ò búe. ³⁰ Bío á bia tà a Krista bío zúna mu, á 6a léenia o Soole vannáa ho *Sezaaree, á díá a bín ó o nɔn ho Taasi.

³¹ Mu páahú á bia tà a Krista bío wi ho hээрà yi ho *Zudee, lè ho Kalilee, lè ho *Samaríi kána yi. Ba pánká wee dé wán, á wee 6ua mítén lá a Núhúso kǔnbii, á le Dónbeení Hácírí wee dé mí níi 6a yi á 6a wee jin.

O Piere weéra a Eneε

³² O Piere hínɔn tò ho kǎhú búenbúen yi. Wizonle búí ó o wá van bíá tà a *Krista bío yi cón ho Lidaa lóhó yi. ³³ O vaá yú níi búí bín na yèni 6a le Eneε. O lé o mùamúa, á wi le dāmu dεε yi yú há lúúio bío hɛtɪn. ³⁴ O o Piere bíá nɔn wo yi: «Eneε, o Yeesu Krista wee weé fo. Híní hóoní ũ dāmu dεε.» O o Eneε dεenia líí hínɔn. ³⁵ Ho Lidaa lóhó lè há lórá na wi ho Saarɔn kǎhú tá pèerú yi núpua búenbúen mɔn wo, á 6a tà nɔn mítén o Núhúso yi.

O Piere vènia o Tabita

³⁶ Hǎa búí na tà a Krista bío na yèni 6a le Tabita á hǎa wi ho Zopee lóhó yi. Le yèni mu lè mu kerεekimu á 6a le Dookaasi. Mu kúará le «há-woní.» O hǎa wee wé mu bè-tentewá fεεε, á wee séení 6a nì-khenia. ³⁷ Mu páahú ò o tò to mu wámú á húrún. Bío 6a súeenia wo vó, á 6a yòo bàrà a ho nónwíohú yi. ³⁸ Ho Lidaa lè ho Zopee súaráa mín yi. Bío 6a nì-keninia jíá ò o Piere wi ho Lidaa yi, á 6a léra 6a núpua núwá jun tonkaa á bíá bío ká nɔn yi: «Wa wee fio fo, bánbá à ũ buen wa cón fuafúa.» ³⁹ A 6a vaá bíá mu nɔn wo yi, ó o dèenia hínɔn bò láa ba. Bío ó o búeé dǎn, á 6a fó a yòoraráa ho nónwíohú na ó o nǐ-hío wi yi. A 6a maháawa búenbúen wee vá búee búe o yi ká 6a à wá. Há sl-zlnia na ó o Dookaasi mu bá ká a dɪn yí húrún á 6a wee lá zéení láa wo. ⁴⁰ O o Piere le 6a búenbúen lé, ò o líí fǎrá mí nɔnkóúná wán, ò o flora. Bún món ó o yèremáa sánsáa o nǐ-hío ò o bíá: «Tabita, líi híní.» O o héra mí yío. Bío ó o mɔn o Piere, ó o líi hínɔn yòo kará. ⁴¹ O o Piere buan o níi yi, á séenia wo ó o líi hínɔn yòo dɪn. Bún món ó o von bíá tà a Krista bío, lè 6a maháawa, á búeé zéenia wo láa ba ká a yío wi lua.

⁴² Ho Zopee núpua búenbúen jíá mu, á 6a cèrèè tà a Núhúso bío. ⁴³ Bún món ó o Piere dá cáakaa ho Zopee yi o sǎn-fi búí na yèni 6a le Simɔn cón.

10

O Piere veró bíá yinɔn 6a zúifúwa cón

¹ Níi búí hǎa wi ho *Sezaaree lóhó yi á yèni 6a le Koroneeye. O hǎa lé ho Oroomu dásíwá ku-beení búí kuure jǎhúso, dío 6a wee ve láa Italií dásíwá kuure. ² O núpue mu hǎa wee bè le Dónbeení lándá yi sese, orén lè mí zii núpua búenbúen wee kǔnbi le Dónbeení. Ba *zúifúwa nì-khenia ó o hǎa wee

séeni lè mí sòobéé, á wee fio le Dónbeení yí máa khí. ³ Wizonle búii wi-háarè yi, á bío búii zéenia míten làa wo. O mən le Dónbeení wáayi tonkaro wéréwéré ò o buée zoó wee bío làa wo: «Koronéeye.» ⁴ O o yòó lora wo yi lè le zánii ò o bía: «Núhúso, mu wan le?» A ho wáayi tonkaro bía: «Le Dónbeení tá jíá ù floró, á mún mən le séeni na fo wee wé na 6a nì-khenia yi, á le leékaa ù bío. ⁵ Awa, wáa tonka 6a nùpua bío kà wán le 6a va ho Zopee lóhó à vaa fé o nni búii na 6a le Simən buennáa, yía 6a mún wee ve le Piere. ⁶ O làara a nni búii na wee fi há sōnna wán. O yèni 6a le Simən, á zli wi mu yámú jumu jii.»

⁷ Bío ho wáayi tonkaro na bía làa wo wà, ó o Koronéeye von mí ton-sáwá nùwá jun lè mí dásíwá nì-kéni na sá a cón míana á wa le Dónbeení, ⁸ á bía bío wó búenbúen nən 6a yi, ò o tonkaa 6a le 6a va ho Zopee.

⁹ A 6a wà. Ho tá tən yú 6a ká 6a pá wi ho wōhū so yan. Le wii á a bío le mí yòó fàrá á òn, á 6a súaráa ho Zopee. Lé hón páahú wí yí ó o Piere yòora le zli lòho á wà yòó wé mí floró. ¹⁰ Bío ó o yòó wi bín, á le hini dà a, ó o le mí ì dí. Bío 6a lan wee sí ho òn, á bío búii buée zéenia míten làa wo. ¹¹ O mən ho wáayi á ho héra. A òéé búii lòn pōnsò-beeni á 6a buan jí-káa bío náa yi, á yòó ló wee líi, á wà líi búie ho tá yi. ¹² Le òéé mu yi á najuwá làa náa náa sowa, làa bía wee vará mí píorà wán, lè 6a jínzàwa lè mí síiwá búenbúen wi yi. ¹³ A támu búii bía nən wo yi: «Piere, líi híni búie 6a à là.» ¹⁴ O o Piere bía: «Ébé, Núhúso, í máa wé mu. Dínló na ù hò yi, làa híia tun á ì òn yí dú yí mən hùú.» ¹⁵ A mu támu bínia sá jíá á bía nən wo yi: «Bìo na le Dónbeení le mu wee ce vó à ùnén yí wé làa bío na tun.» ¹⁶ Mu wó làa bún á òn há zen cúa-tín. Bún món á le òéé mu òéenia buan yòora ho wáayi.

¹⁷ O o Piere wáa wee túa míten yi lè mu bío na ó o mən bān kúará. Hón páahú so yi, ò o Koronéeye nùpua na ó o tonkaa le 6a buen o Simən zli á túakaa buée òn le bān zūajii. ¹⁸ A 6a von á 6a túara: «Lé hen ká ó o Simən na 6a le Piere á làara yi le?» ¹⁹ Bío ó o Piere pá lan wee le mí yi mí bè-minii bān kúará wán, á bún le Dónbeení Hácírí wee bío làa wo: «Loñ, 6a nùpua nùwá tñ wi hen á wee cá fo. ²⁰ Yí titika bío, híni líi bè làa ba, ínén lé yía tonkaa 6a.» ²¹ O o Piere wáa hínon lion 6a nùpua mu cón, á líi bía nən 6a yi: «Yía mi wee cá lé ínén ì beere, léé webio nən mí buararáa hen?» ²² A 6a bía: «Ba dásíwá jùhúso búii na 6a le Koronéeye lé yía tonkaa wen ù cón. O léé nì-tente á wee kōnbi le Dónbeení, á 6a *zúifuwa búenbúen wee wíoka a yèni. Le Dónbeení wáayi tonkaro búii bía nən wo yi le o bío le 6a buee ve fo buennáa mí cón, ò o jí bío fo ò bío á à na a yi.» ²³ O o Piere fó 6a, á 6a zoó cáana làa wo.

Bío wó a Koronéeye zli

Mu tá na léé tən, ó o Piere làa ba páania lá ho wōhū, á bía tà a *Krista yi nùwá yən búii ló ho Zopee yi á lènia 6a. ²⁴ Ba vará cáana á tá léé tən vaá ònnaa ho Sezaaree. Bún ñ wé ò o Koronéeye, lè mún zli nùpua, lè mún bōnlowá binbirí na ó o von á kará pan wo bín. ²⁵ Páahú na ó o Piere wá buée zo yi, ó o Koronéeye hínon sá a yahó, á vaá líi búrá a tá, ò o tēnia wo yi lè le kōnbii. ²⁶ Ká a Piere máhá fù a yi á hoonía ò o bía nən wo yi: «Lii híni, ínén mún lé o nùpue lè ù bío síi.» ²⁷ Bún món ó o pá lan wee bío làa wo á vaá zonnáa le zli yi, á zoó yú 6a nùpua cèrèé ká 6a kúaa mún wán, ²⁸ ó o bía nən 6a yi: «Mí zū le 6a zúifuwa cón, á ho va ho síi veere nùpue cón, táá à páani kéni láa wo léé bío na yí ko á mu wé, ká le Dónbeení máhá zéenia mu nən míi le ì yí ko á ì lá nùpue woon lòn nì-tinii na á nùpue yí ko ò o wé va cón. ²⁹ Lé bún nən á ì yí pá mí veró á ì òéenia buara. Awa, á mí wáa zéeni ì veró jùhú.»

³⁰ O o Koronεεye bía: «Mu wizooní tñn lée zuia, ho pãahú dà-kéni kéni na kà yi, le wi-hàarè, á ì wee fio 1 zii. Yio buéé tí à nùpue búii na dà-zínií wee juúika á ðñn 1 yahó, ³¹ ò o bía: «Le Dónbeení tà jà ù floró, á mún mən le séenii na fo wee wé à na 6a nĩ-khenia yi, á le leékaa ù bío. ³² Wáa tonka 6a nùpua ho Zopee yi le 6a vaa bío le o Simən na 6a le Piere á buen. O láara a Simən wán, yia wee fi há sōnna, na zli wi mu yámú jumu jii.» ³³ A ì ðēnia tonkaa 6a nùpua le 6a vaa ve fo, á fo tà 6uara bñn se. Hã laà na kà wán, á wa búenbúen wi le Dónbeení yahó hen à jínáa bío búenbúen na ó o Nùhúso dó ù jii yi le ù bío.»

³⁴ O o Piere wáa lá le bíoní á bía: «Bío kà wán á ì wáa zú kénkén le le Dónbeení yí máa hueeka 6a nùpua mín yi. ³⁵ Nùpue lée nùpue, ò o lé kōhú lée kōhú yi, ká a wee kōnbi le, á wee wé le sti bío, se wón bío sí le yi. ³⁶ Mi zú bío le Dónbeení bía nən o *Isirayεele nípomu yi ká le nən ho héerá bín-tente 6a yi, ðio ó o Yeesu *Krista 6uararáa, wón na lé 6a nùpua búenbúen Nùhúso. ³⁷ Bío ó o Zán bía le Dónbeení bío lè 6a nùpua á bátizéra 6a, á bío búakáa wó ho Kalilee yi, á lá bío wó ho Zudee yi búenbúen á mi mún zú. ³⁸ Mi mən bío le Dónbeení liinánáa mí Hácírí pánká o Nazarεete nii Yeesu wán. Mi mún zú bío ó o Yeesu mu vararáa ho kōhú yi, á wee wé mu bè-tente ká a weé bía ó o *Satáni pánká wi wán búenbúen, lé bío le Dónbeení hía wi làa wo. ³⁹ Bío búenbúen na ó o wó 6a zúifúwa kōhú lè ho Zeruzalεemu yi á wa mən, á lé mu seérása. Ba búaa wo ho *kürúwá wán ó o húrun. ⁴⁰ Ká le Dónbeení máhá vènia wo mu wizooní tñn níi zōn á 6a nùpua mən. ⁴¹ Mu yínón 6a nùpua búenbúen mən wo. Warén na lé fèra hueekaa wó lè 6a seérása lé warén mən wo. Bío le Dónbeení vènia wo mónðén, á warén làa wo páania dú á jun. ⁴² O henía mu nən wen le wa zéeni le Dónbeení bío, á mún bue na 6a nùpua yi le orén lé yia le Dónbeení bàrá ò o cítí 6a yèn-vèeniasa lè 6a nĩ-hía. ⁴³ Le *Dónbeení jii-cúa fεerowá búenbúen bía a bío, le nùpue lée nùpue na dó mí síi o yi, ó o ò yí mu bè-kora séndiaró o yèni pánká yi.»

⁴⁴ Pãahú na ó o Piere lan wee bío yi, á le Dónbeení Hácírí lion bía wee jí a bíoní wán. ⁴⁵ Bía tà a *Krista bío na lé 6a *zúifúwa binbirí na bò là a Piere 6uararáa á wó coon dàkhíina le Dónbeení Hácírí na le nən á le bera fò bía yínón 6a zúifúwa bío yi. ⁴⁶ Lé bío 6a wee jí á 6a wee bío há síi-viò bíoní na 6a yí zú, á wee khòoní le Dónbeení le bè-beera na le wó bío yi. O o Piere bía: ⁴⁷ «Ba nùpua na kà á 6a dà à hè le 6a yí bátizé 6a lè mu jumu, ká 6a jōn yú le Dónbeení Hácírí lè wa bío síi le?» ⁴⁸ O o nən le jii le 6a bátizé 6a o Yeesu Krista yèni yi. Bñn món á 6a flora a Piere le o wé há wizooní bío yèn làa mí.

11

O Piere fεera bío wó a Koronεεye zii

¹ Ba tonkarowá làa bía tà a *Krista bío na wi ho *Zudee yi á jà le bía yínón 6a *zúifúwa á mún tà le Dónbeení bío. ² Bío ó o Piere bínía van ho Zeruzalεemu, á bía tà a Krista bío na lé 6a zúifúwa binbirí á wee zá làa wo: ³ «Lée webio nən á fo vannáa bía yínón 6a zúifúwa cón á páania dú làa ba?» ⁴ O o Piere wáa líi lá bío mu wóràa lè mí dà-kéni kéni búenbúen á fεera nən 6a yi ká síi: ⁵ «Mu wee wé ká 1 wi ho Zopee lóhó yi á wee wé 1 floró. Yio buéé tí à bío búii zéenia mítén làa mi. Mu lée ðēe búii lōn pōnsò-beeni á 6a guan jii-káa bío náa yi, na yóò ló ho wáayi á buéé líi 6ó mí. ⁶ A ì lora le yi sese, á mən 6a napuwá laà náa náa sowa, bía ho lóhó yi làa bía há mana yi, làa bía wee vará mí píora wán, lè 6a jínzàwa. ⁷ A ì jà támú búii sá na wee bío làa mi: «Piere, lii híni búe 6a à là.» ⁸ Ká 1 máhá bía: «Ebé, Nùhúso, 1 máa wé mu. Dínló na ù hò yi,

lâa hîa tun á ï ðñ yí dú yí m̄n hùú. »⁹ A mu t̄m t̄n pá b̄nía s̄á ná á b̄ia n̄n m̄i: «B̄io na le Dónbeen̄i le mu wee ce vó ùnén yí wé lâa b̄io na tun.»¹⁰ Mu wó lâa b̄n̄ á ðñ há zen cúa-t̄n. B̄n̄ m̄n á le ð̄̄̄ mu ð̄̄̄nía b̄nía búan yòora ho wáayi.¹¹ Hón p̄ah̄ ðà-kéní so yi, á b̄n̄ 6a n̄pua n̄wá t̄n búí na 6a tonkaa á ló ho *Sezaaree yi á b̄ueé ð̄n le z̄i na á ï w̄i yí.¹² A le Dónbeen̄i Hácírí b̄ia le ï yí titika, le ï h̄n̄i bè lâa ba. W̄an z̄awa n̄wá h̄z̄in na bò lâa m̄i buara hen, lé b̄án l̄̄nía mi vannáa ho Sezaaree, á wa vaá páanía zon o Koroneeȳe z̄i.¹³ A wón lá b̄io ó o wó wó m̄n̄n̄a ho wáayi tonkaro mí z̄i ká a ðñ wee b̄io lâa wo ká s̄i: «Tonka 6a n̄pua le 6a va ho Zopee á vaa ve o Sim̄n na 6a le Piere le o buen.¹⁴ H̄a b̄ioní na á à k̄n̄i ùnén l̄̄ ù z̄i n̄pua búenb̄uen lé h̄n̄ ò o b̄io á a na fon̄.»

¹⁵ «B̄io á ï búakáa wee b̄io á b̄n̄ le Dónbeen̄i Hácírí lion 6a wán, lâa b̄io le h̄a lionn̄a warén wán mu n̄h̄ ð̄̄̄n̄i b̄io s̄i.¹⁶ A ï hácírí mah̄ buara b̄io ó o N̄h̄̄so h̄a b̄ia wán: «O Z̄án h̄a wee b̄átizé l̄̄ mu n̄mu, è̄ ká min̄n̄ b̄án á à b̄átizé l̄̄ le Dónbeen̄i Hácírí.»¹⁷ B̄io le Dónbeen̄i h̄a h̄n̄ lâa wen, p̄ah̄ na wa tà a N̄h̄̄so Yeesu Krista yi, lé b̄n̄ á le m̄n̄ h̄n̄ l̄̄ barén. A Inén l̄̄e wée á à pí b̄io le Dónbeen̄i le mí ì wé.»¹⁸ B̄io 6a ná h̄n̄ b̄ioní so, á 6a yòd wan t̄̄̄̄, á wee khòoní le Dónbeen̄i ká s̄i: «Mu b̄̄̄̄t̄n̄ bon. Le Dónbeen̄i m̄n̄ tà n̄n ho w̄h̄ b̄ia ȳn̄n̄ 6a z̄úíf̄wa yi á 6a ð̄n̄ ȳr̄emá mí yilera l̄̄ mí wárá, á yí le muk̄n̄i binbirí na máa vé.»

Bio ho Antiosi k̄er̄̄̄ewa kuure n̄h̄̄ búakáara

¹⁹ B̄ia tà a *Krista b̄io lò beéró na búakáa o Etīna búeró p̄ah̄ lé b̄n̄ n̄n á 6a saawaaráa. Ba búí wá fúaa ho Fenisii l̄̄ ho Siipere k̄ana, l̄̄ ho Antiosi lóhó yi. Ká 6a mah̄ waá yí máa bue le Dónbeen̄i b̄ioní à na n̄-vio yi, ká mu ȳn̄n̄ 6a *z̄úíf̄wa.²⁰ È̄ ká b̄ia tà a Krista b̄io n̄wá ȳn̄ búí na wee lé ho Siipere l̄̄ ho Sir̄̄̄na yi, á ló van ho Antiosi, á m̄n̄ vaá wee bue le Dónbeen̄i b̄in-tente na b̄io ciran o N̄h̄̄so Yeesu à na b̄ia ȳn̄n̄ 6a z̄úíf̄wa yi.²¹ O N̄h̄̄so ð̄n̄l̄ò f̄u w̄i lâa ba, á n̄pua c̄̄̄̄̄̄ á tà ȳr̄emáa bò a N̄h̄̄so yi.

²² Ho Zeruzal̄̄̄̄mu k̄er̄̄̄ewa kuure ná mu b̄io mu, á 6a w̄aa tonkaa o Baanabaasi le o va ho Antiosi.²³ B̄io ó o vaá ð̄n̄ b̄n̄ ó o m̄n̄ b̄io le Dónbeen̄i d̄úb̄uaaráa b̄ia tà a Krista b̄io yi, ó o z̄amakaa mu b̄io yi, ó o henía 6a búenb̄uen s̄ia, á 6a yí lé o N̄h̄̄so m̄n̄, ká 6a tà a b̄io mí s̄ia yi.²⁴ Mu bon, o Baanabaasi b̄̄̄̄̄̄t̄n̄ f̄u l̄̄e n̄pue na se, á sú l̄̄ le Dónbeen̄i Hácírí, á dó mí s̄i o N̄h̄̄so yi. N̄pua c̄̄̄̄̄̄ tà n̄n m̄iten o N̄h̄̄so yi.

²⁵ B̄n̄ m̄n̄ ó o Baanabaasi wá van ho Taasi lóhó, á wá vaá cà a Soole.²⁶ B̄io ó o vaá yú a, ó o b̄ò m̄n̄ lâa wo buara ho Antiosi yi. Ba mí n̄wá n̄n á wó le l̄̄l̄l̄-kúure ká 6a wee páaní kúee m̄n̄ wán l̄̄ ho Antiosi k̄er̄̄̄ewa, á k̄ar̄anna n̄pua c̄̄̄̄̄̄. Lé ho Antiosi yi á 6a búakáa wee veráa b̄ia tà a Krista b̄io lâa k̄er̄̄̄ewa.

²⁷ Mu p̄ah̄ á le *Dónbeen̄i n̄i-cúa f̄̄̄̄̄̄rowá búí ló ho Zeruzal̄̄̄̄mu yi á van ho Antiosi.²⁸ Ba n̄i-kéní na 6a le Akabuusi á le Dónbeen̄i Hácírí b̄ia n̄n yi, ó o h̄n̄n̄ yòd ðñ ò o b̄ia le hen lâa c̄̄̄̄n̄ ká le h̄n̄-s̄um̄i á à lé ho tá búenb̄uen wán. A le b̄̄̄̄n̄ ló p̄ah̄ na ó o Koloode wó ho *Oroomu bá-z̄awa b̄̄̄̄̄̄ yi.²⁹ A 6a n̄i-ken̄inia w̄ania tò, le mí n̄i-kéní kéní á a na bio na mí ðà a na á à wé l̄̄ le sé̄n̄i á à toní ì na b̄ia tà a Krista b̄io ho *Zudee yi.³⁰ A b̄n̄ lé b̄io 6a wó, á 6a tonkaa o Baanabaasi lá a Soole le 6a bua mu vaa na ho Zudee k̄h̄ k̄er̄̄̄ewa kuio ya-díwá yi.

1 Mu pàahù ká a bée *Heroode* wee beé 6a kèrètíewa nùwá yèn búí sánia lò. 2 O 6ó a Zán 6àn kínle Zaaki lè ho khà-tóní. 3 Bún món, á bío ó o mən à mu sí 6a *zúífùwa yi, ó o mún wíira a Piere. Bún wó ho *búurú na á ja-fíni yí dó yi sánú díró pàahù. 4 Bío ó o Piere 6a wíira, ó o Heroode nən le jii le 6a dé o ho kàsó yi, ó o bàrà 6a dásíwá nùwá náa náa kuio bío náa le 6a pa a yi. O lá wee leéka le ká ho *Paaki sánú dú khíina, o ò cíti o 6a nùpua yio yi. 5 O Piere wón 6a wáa pan yi ho kàsó yi, ká 6a kèrètíewa kuure 6èn wee fio le Dónbeení yi na a yi lè mí sóobéé.

6 Ho tìnàahù na tá lée tí ó o Heroode á à cíti o 6a nùpua yio yi, ká a Piere 6a can lè há zúakùariwá bío jùn ó o duma 6a dásíwá nùwá jùn pàahù. A 6a parowá mún òn mí lara yi ho kàsó zii zúajii. 7 Yio 6ueé tí à wáayi tonkaro búí òn, á mu khoumu búí juiina zoó ho kàsó zii. O o Nùhúso wáayi tonkaro lí búanbúaa o Piere dòkóní, á sánia wo, ò o bíá nən wo yi: «Lii híni fúafúà.» Hón pàahù so yi á há zúakùariwá feera a níní yi líi kúaará. 8 A ho wáayi tonkaro bíá nən wo yi: «Ca ú kírí à ù zii ù nakáa.» O o Piere wó bún. O o bíá nən wo yi: «Lá ù kánbun zí à ù bè mi.»

9 O o Piere wó bún ò o ló lée bò a yi. O yí máa leéka le bío ho wáayi tonkaro wee wé á bon. O wee leéka le há lée kònkórá. 10 Ba lée khíina 6a nín-yání parowá, á bínia vaá khíina bíá sá, á wá vaá 6ó ho hñnló woohù na sánsáa ho lóhó yi, á hón héra mítén á 6a yóó ló. Bío 6a lá ho wóhù wá, yio 6ueé tí à ho wáayi tonkaro wá ò o díá a Piere.

11 O o Piere wáa zúna le bío wó ká bon, ó o bíá: «Há laà na ká wán á í wáa zú mu kénkén le o Nùhúso lé yia tonkaa mí tonkaro na ló ho wáayi ó o 6ueé líi kánia mí o Heroode níi yi, á mún kánia mí le lònbee búenbúen na 6a zúífùwa lá wee fan le le yí mi yi.» 12 Bío ó o lon mí yi wó, ó o wá van o Zán na 6a le Maaki 6àn nu Mari zii. Ba nùpua cèrèe kúaa mín wán bín á wee fio. 13 O vaá búanbúaa ho zúajii woohù, ó o ton-sá háa búí na 6a le Oroode á hñnən wá 6ueé hén ho. 14 Bío ó o 6ueé zúna a Piere támu, ó o sli wan wan á yí héra ho woohù ò o bínia lúwa zoó bíá le o Piere lée wi ho zúajii. 15 A 6a bíá nən wo yi: «Fo yàá wee khée.» Ká a mahá wee bío le mu bon kénkén. A 6a wáa bíá: «Áyí! Mu lé o nì-hónbómu.» 16 O o Piere pá òn wee búanbúaa ho woohù. Bío 6a wó san héra ho, á 6a mən wo á mu wó 6a coon. 17 O o lá mí níi dá 6a yi le 6a wé tété, ò o zéenia bío ó o Nùhúso wó wó léraráa wo ho kàsó yi láa ba, ò o pá bínia bíá: «Mí bío mu na a Zaaki lè wán zàwa na so yi.» Bún món ó o ló á wá van lòn-veere.

18 Bío ho tá tən á 6a dásíwá búenbúen kánkáa, á wee cà á 6a zún bío ó o Piere bío wóráa. 19 O o Heroode le 6a cà a, á 6a cà a san 6a yí yú a, ó o tuakaa bíá lá pan wo yi, ò o nən le jii le 6a búe 6a. Bún món ó o Piere ló ho *Zudee yi á vaá kará dóka mí yi ho *Sezaaree yi.

O bée Heroode hímú bío

20 O Heroode sli hía wee cí ho Tiire lè ho Sidán lórása yi dàkhíina. A bío 6a bè-dínií wee lé o Heroode mu 6àn kóhù yi, á 6a wó le jii dà-kéní á 6a le mí ì va a cón. A 6a 6ueé òn o Bilasutuusi wán, yia wi o Heroode mu zii tonni jùhù wán. Ba wá zoó yanka a ò o le mí véení há bíoní. 21 Bío le wizonle na 6a bàrà òn, ó o Heroode lá mí bá-zámu sía zá, ò o kará mí béení kanmúini wán, ò o lá le bíoní 6a zámáa yahó. 22 A mu nípomu búenbúen bíá pónpón: «Mu yí nən nùpue wee bío, mu lée dofiní búí.» 23 Pàahù na 6a wee bío mu yi, á bún

* 12:1 O Heroode na 6a wee bío bío hen lé o Heroode Akiripaa nín-yániso.

le Dónbeení wáayi tonkaro 6úí v́na a Heroode, lé b́io ho cùkú na b́io sá le Dónbeení yi ó o f́ó bò míten wán. A 6a sún6owa zon wo ó o húrun.

²⁴ Le Dónbeení b́ioní wee ben fè há lùà ká le wà. ²⁵ B́io ó o Baanabaasi là a Soole tonló v́o ho Zeruzalemu yi, á 6a f́ó a Zán na 6a le Maaki á wàráa.

13

Ba hueekaa o Baanabaasi là a Soole á tonkaa

¹ Ho Antiosi kèrèfèwa kuure yi á 6a j́i-cúa fèerowà lè 6a nì-kàránlowà h́ía wi yi. Ba lé o Baanabaasi là a Soole, là a Simíon na 6a wee ve làa Nì-bírí, là a Siréena ńii Lisiyuusi, là a Manajé na páania dón là a b́éé *Heroode.*^{*}

² Wizonle 6úí, ká 6a wee 6úaaní a Nùhúso, á lù mí j́iní, á le Dónbeení Hácírí b́ía nón 6a yi: «Mí lén o Baanabaasi là a Soole mí dón à 6a sá ho tonló na á ì von 6a b́io yi.» ³ A b́io 6a lù mí j́iní à 6a flora v́o, á 6a bò mí níní 6a wán à 6a nón ho wáhd 6a yi á 6a wá.

⁴ B́io ó o Baanabaasi là a Soole á le Dónbeení Hácírí wáa von ká śii, á 6a wá van ho Selesii lóhó. Lé b́in á 6a zon ho won-beení yi vannáa ho Siipere kóhú na wi mu j́umu t́ahú. ⁵ B́io 6a vaá dón ho Siipere kóhú lóhó na 6a le Salamiina á 6a wáa wee bue le Dónbeení b́ioní 6a *zuífúwa kàránló źiní yi. Ýia kera b́in làa ba á wee seení 6a lé o Zán Maaki. ⁶ Ho kóhú 6úen6úen 6a tò yi yòò ló, á vaá 6ó ho Pafóosi lóhó yi. Lé b́in á 6a f́ò mín là a zuífú ńii 6úí na wee wé mu nín-símú na 6a le Bara-Yeesu yi. O lá wee lá míten lòn j́i-cúa fèero.

⁷ O h́ía wi ho kóhú mu j́uhúso na 6a le Seeziyuusi Poluusi cón. O ńii mu f́ù léee núpue na hácírí wi. O wi ò o j́í le Dónbeení b́ioní. O o von o Baanabaasi là a Soole le 6a 6úen mí cón. ⁸ Ká a nín-símú 6ánsó Elimaasi á yi wí à ho kóhú mu j́uhúso à tà a *Krista b́io ó o wi ò o h́è 6a. (Ba *Keréesisá wee ve o Bara-Yeesu mu làa Elimaasi.) ⁹ Hón páahú so yi, ó o Soole na 6a mún wee ve làa Poole† á le Dónbeení Hácírí wáa sú ó o fá mí ýio wo yi, ¹⁰ ò o b́ía: «Únén *Satáni za sabín-f́taalo yén. Fo wee v́iní 6a núpua. Mu b́io na se 6úen6úen fo wee f́iráa. O Nùhúso śii b́io b́un téréenna, à únén wón wee báaráka làa b́ú. Cén ḱhí mu yi. ¹¹ Awa, wáa lorí mu. O Nùhúso á à 6óoní fon. Fo ò wé o muui, á à ćaka ká ú máa mi le wii khoomu.» Mí lahó yi ó o Elimaasi ýio dèénia coora, á wó mí t́ibírí. O o wee h́éé v́iná, á wee cà ýia á à tè o ńii yi ì lènnáa. ¹² B́io ho kóhú j́uhúso món b́io wó, ó o tà dó mí śii o Krista yi. O Nùhúso b́io na ó o wee j́í á zon wo dà.

O Baanabaasi là a Poole van ho Antiosi

¹³ O Poole lè mí nínzàwa á zon ho won-beení ho Pafóosi yi á van ho Pánfilii kóhú lóhó na 6a le Pèeze. B́io 6a vaá dón b́in, ó o Zán Maaki díá 6a, ò o b́inia van ho Zeruzalemu. ¹⁴ Barén bán dón ho Pèeze yi á 6a lá ho won-beení, á vaá dón ho Pizidii kóhú lóhó na 6a le Antiosi. Ho *Sabaa zon, á 6a zon ho kàránló źii yi á zoó kará. ¹⁵ B́io 6a kàráanna ho lándá v́uahú lè le *Dónbeení j́i-cúa fèerowà v́uahú v́o, á ho kàránló źii j́uhúso le 6a b́io b́io ká na 6a yi: «Wán zàwa, hen ká b́ioní wi mi cón á mi le mi ì h́í lè 6a núpua śia se mi wáa dà à b́io.»

* **13:1** O Heroode na 6a wee b́io b́io hen lé o Heroode Antipaasi na wi ho Kalilee j́uhú yi. † **13:9** B́io nón ò o Soole 6a yèrémáa wee ve là a Poole: Ba zuífúwa na b́io sá ho Oroomu yi á yènnáa f́ù lè mu b́io j́un j́un. Ba zuífúmu yèni wee kerí. Ká ýia b́io sá ho Oroomu yi, á wón 6a b́iní cé le 6úí na yi. Ho Soole lé 6a zuífúwa yèni. Ká ho Poole lé b́io ó o b́io sá ho Oroomu yi.

16 O Poole líi hínòn yòò ðn ò o dá mí nii le 6a wé tété, ò o bía: «Minén *Isirayεεlesa, lè minén na wee kǎnbi le Dónbeení búenbúen, mí jii bío á ì ì bío: 17 O Isirayεεle nípomu na kà bân Dónbeení lé dén hueekaa wân búaawa. Le wó á mu nípomu na kà jina ho *Ezipite yi páahú na 6a wí mu ní-hámu yi bín. Bún món á le léra 6a bín lé mí pánká. 18 Le buan 6a há mana tá hení yi á yú lòn lúlúio búará-jun síi. 19 Ho Kanan kǎhú yi á há síiwa bío hējun núpua á le 6ó jǎhú, á fò táwá nǎn mí nípomu yi, á há bío sí 6a yi. 20 Mu búenbúen wó á míana yú há lúlúio kǎhá-náa làa búará-jun làa píru síi.

«Bún món á le Dónbeení hueekaa 6a búii wân búaawa tǎhú á wó le 6a júnása, á bán wé fáa 6a túiáwá. A mu wó làa bún fεεε á buéé 6ó a jii-cúa fεεro Samuwεεle páahú yi. 21 Bún món á 6a flora a bεε le Dónbeení cǎn á le nǎn o Kiisi za Sayuule 6a yi. Wón na wee lé o Bēnzamεεe zǐ-jǎhú yi. A wón kera 6a jǎhú wán á ðn há lúlúio búará-jun. 22 Bío le hía pá a Sayuule díá á le nǎn o *Daviide 6a yi á wó lè 6a bεε. Wón Daviide so á le bía bío kà dání yi: «Í síi núpue á ì wáa yú, o lé o Zesee za Daviide† wón lé yia á à wé bío búenbúen na á ì ì bío le o wé á à tíi jii.» 23 O Daviide mǎnmǎnii ní-kéní búii lé o Yeesu. Lé wón le Dónbeení wó là a Isirayεεle nípomu kǎnǎlo, làa bío á le hía dóráa mí jii le mí ì wé làa bú. 24 Sǎni ò o Yeesu buen, á bún ó o Zǎn buera nǎn o Isirayεεle nípomu búenbúen yi le 6a yèrémá mí yilera lè mí wára á 6a bátízé 6a. 25 Páahú na ó o Zǎn mukǎní véró wá buéé dá, ó o wee bío: «Mí wee leéka le 1 léé wée? Yia mí wee lóoní wí mí ðn le 1nén. εε ká mí máhá loí, 6ánsó wí 1 mǎn lú. Hári o nakáa tenló á ì pá yí koráa.»

26 «Wán zǎwa, minén na lé o *Abarahaamu mǎnmǎnía làa bía mí tǎhú na wee kǎnbi le Dónbeení, lé warén á ho fenló bíoní na kà á buera nǎn yi. 27 Ho Zeruzalεεmu sa lè mí júnása á yí zǎna a Yeesu bío bân jǎhú á mún yí zǎna 6a jii-cúa fεεrowá bíoní na wee kǎrán ho *Sabaa wizooní lè mí ðá-kéní kéní yi kúará. O Yeesu mu á 6a síinía jǎhú á tíraráa 6a jii-cúa fεεrowá bíoní jii. 28 Bío 6a à ðn wán á à búeráa wo á 6a yí yú, á 6a le o *Pilaate bío le 6a búé o. 29 Bío á bío búenbúen na le Dónbeení bíoní vǎahú bía a Yeesu dání yi á 6a wó á mu jii tun á 6a liinía wo ho *kùrúwá wán á líi núnua. 30 Ká le Dónbeení máhá vèenía wo. 31 Há wizooní cǎrεε yi ó o Yeesu zéenía mítén làa bía na hía lèenía wo ho Kalilee yi fúaa ho Zeruzalεεmu. Lé bán wáa wó a seérása á wee bío o bío à na a Isirayεεle nípomu yi.

32 «Warén lé bía wee bue le Dónbeení bín-tente à na mia: Le Dónbeení jii na le dó nǎn wân búaawa yi 33 á bío jii sú. Le vèenía o Yeesu á tíraráa mu jii bío kà wán á nǎn warén na lé 6a mǎnmǎnía yi, làa bío mu túararáa há Lení vǎahú lení bío jun níi yi: «Fo lé 1 Za. Ho zuia jii wán á ì lé mǎn Maa». 34 Le Dónbeení hía bía mu le mí ì vèení a ó o máa bǎní máa hí. Bío kà lé bío le hía bía: «Í ì dúbua mia lè há dúbuua na láayi wí. Hía á ì dó 1 jii nǎn o Daviide yi le 1 na.» 35 Lé bún nǎn ó o pá wiokaa bía mu le Dónbeení bíoní vǎahú lahó búii yi: «Fo máa díá á yia bío sǎ foñ máa soo le búure yi.» 36 O Daviide páahú, ó o hía tá sǎ ho tonló na le Dónbeení le o sǎ. Bún món ó o húrun á 6a núnua a bân búaawa nǎsǎní ó o soora. 37 Ká yia le Dónbeení vèenía wón yí soora.

38-39 «Wán zǎwa, mí ko mí zǎn mu le lé o Yeesu bío yi á mu bè-kora séndíaró bío á bueraráa nǎn mia. Orén lé yia á núpue léé núpue dó mí síi yi, ó o ð fen mí bè-kora búenbúen yi, bío ó o *Mǎyíize lándá lá yí dà máa fení mia yi. 40 A

† 13:22 Mí loí Samuwεεle nín-yání vǎahú 13.14 § 13:33 Mí loí Lení vǎahú (Psaumes) 2.7

* 13:34 Mí loí Ezayii vǎahú 55.3 † 13:35 Mí loí Lení vǎahú (Psaumes) 16.10

mi cén pa miten bío, à bío 6a jì-cúa fεεrowà bíá à yí yí mia, mu bíá kà síi: ⁴¹ «Minén khònlòwà, mi loń. Mi bío á à vńńka mia. Mi i hí á à lé bń. Bío mi yío wi lua, á i i wé yéréké bío búí na 6a bíá bío nńn mia, á mi máa dé mi sía mu yi.»[†]

⁴² Bío ó o bíá bńn wó, ó orén là a Baanabaasi ló 6a *zúífùwa kàránlò zii yi. A bíá wi bńn flora 6a le 6a bńń buen ho *Sabaawizonle na sá yi, à wíoka buée bío mu bío dà-kéní mu dńń yi. ⁴³ Ho kúeemínwánlò mńndén á 6a zúífùwa cèrεε, lè 6a nń-vio na yèrémáa zon 6a yi, á tà bò a Poole là a Baanabaasi yi. A bán wee bío làa ba ká 6a à hení 6a sía à 6a ca tńn le Dónbeení sáamu yi.

⁴⁴ Ho Sabaa na sá zon, lée cńńtú ká, ká ho lóhó núpua búenbúen á lá à lé è vé, á buée jí a Nńhúso bióní. ⁴⁵ Bío 6a zúífùwa mńn 6a zámáa, á le yandee sú 6a, á 6a wee kán o Poole ká 6a à là a. ⁴⁶ O o Poole là a Baanabaasi wáa wee bío bío ká làa ba ká 6a poní séra: «Le Dónbeení bióní á lá ko à le bue na minén yi vé. Ká bío mi pá le, á wee leéka le mi yí ko lè le mukáń binbirí na máa vé, á wa wáa a yèrémá à va bíá yínńń 6a zúífùwa cńń. ⁴⁷ Bío ká lé bío le Dónbeení bíá nńn wen: «I bára fo á wó lè há kána búenbúen nípomu kboomu, bera a na à ũ bue ho fenlò bío ho dńńjńá kúaráa búenbúen yi.»» ⁴⁸ Bío á bíá yínńń 6a zúífùwa jńá hńń bióní so, á 6a wee zámaka ká 6a à khòoní a Nńhúso bióní. Bíá búenbúen na bío sá le mukáń binbirí na máa vé yi, á tà nńn míten.

⁴⁹ O Nńhúso bióní wee bńn fè ho kńhń búenbúen nípomu. ⁵⁰ Ká 6a zúífùwa màhá hńńn sńna 6a háawa na nńń se na wee kńńbi le Dónbeení, lè ho lóhó ya-díwá, á wó le jńi dà-kéní làa ba, á 6a wee beé o Poole là a Baanabaasi lò, á jńn 6a léra mńn kńhń yi. ⁵¹ A 6a báawa nńwá jńn mu púaara mí zení khńńkhńńí á kúaa 6a wán,§ à 6a wá van ho Ikoniyuumu lóhó. ⁵² Ba nń-kenńnia á sía wan làa sòobεε, á sú lè le Dónbeení Háací.

14

O Poole là a Baanabaasi van ho Ikoniyuumu

¹ Bío ó o Poole là a Baanabaasi vaá dńń ho Ikoniyuumu lóhó yi, á 6a vaá zon 6a *zúífùwa kàránlò zii. A bío 6a zoó bíá á wó, á 6a zúífùwa làa bíá yínńń 6a zúífùwa cèrεε á tà a *Krista bío. ² Ká 6a zúífùwa na pá a Krista bío á súkúra bíá yínńń 6a zúífùwa, fúaa 6a wee leéka mu bè-kora làa bíá tà a Krista bío. ³ Bńń lé bío nńn ó o Poole là a Baanabaasi á kará míana ho Ikoniyuumu yi. Ba wee bío ká 6a poní séra, á dó mí sía o Nńhúso yi. O Nńhúso wee na mí pánká 6a yi á 6a wéráa mu yéréké bíowa na wee zéení le Dónbeení pánká, á zéení le bío 6a wee bío o sáamu dńń yi lée tńíá. ⁴ A ho lóhó núpua sankaa lè há kuio bío jńn. Ba sńń-kéní tà 6a zúífùwa jńi, ká bíá so bèn tà 6a tonkarowá jńi. ⁵ Ba zúífùwa làa bíá yínńń 6a zúífùwa lè mí jńnása wee wíoka míten ká 6a à beé o Poole là a Baanabaasi lò, á à lèeka 6a lè há huaa á à búe. ⁶ Bío 6a mí nńwá jńn zńna mu, á 6a lńwa, á dó mí yara lè ho Lisitere lè ho Dεεbe na lé ho Likawonń kńhń lórá cńń, lè há lórá na bámakaa há. ⁷ Bío 6a vaá dńń á 6a lan wee le bńn-tente bńn.

O Poole là a Baanabaasi wi ho Lisitere lè ho Dεεbe yi

⁸ Nńi búí wi ho Lisitere yi á zení húrún kará. O ton ká a lé o mńamúa, á dńń yí varákaa yí mńn hńtú. ⁹ O kará wee jí bío ó o Poole wee bío. O o Poole fá mí yío wo yi, á mńn à bío ó o dó mí síi o *Krista yi á dà à wee wéé, ¹⁰ ó o

† 13:41 Mi loń Habakuuki vnaht 1.5 § 13:51 Mi loń Matiyevnaht 10.14

wáa bíá nòn wo yi pónpón: «Lii híni yòo muin òn ũ zení wán.» O o n̄i yéran fárá mí zení wán á varákaa wá. ¹¹ Bío 6a zámáa m̄n bío ó o Poole wó, á 6a bíá pónpón lè ho Likawonii k̄h̄tsa bíoni: «Éee! Hã dofinna búí lá a n̄pue síí á 6ueé líí 6ó w̄en.» ¹² O Baanabaasi 6a wee ve làa Zeesi, ká a Poole 6a wee ve làa Heemeesi, lé bío ká mu lée bío na ò o Poole lé ȳi bío.* ¹³ Ho Zeesi na lé 6a dofiní búí á zli hía wi ho lóhó j̄ii. Dén dofiní so yankaro lé ȳi 6uan 6a dáani na 6a donkhueéra lè le p̄iíle á 6ueé ònnáa ho lóhó dánda na son kòonia ho z̄uj̄iní j̄ii. O wi ò orén lè 6a zámáa à wé mu h̄amu à na a Poole là a Baanabaasi yi.

¹⁴ Bío 6a tonkarowá mí n̄wá j̄un z̄una mu, á 6a lèekaa mí sí-z̄inia à zéeni ká 6a yí wa bío 6a le mí ì wé, á 6a fáara yòò zon 6a zámáa òh̄h̄, ¹⁵ ká 6a à bío pónpón: «Éee! Minén n̄pua mu, lée webio n̄n á mi wee wéráa bío ká? Warén mún lé 6a n̄pua lè mí bío síí, á wee bue le b̄in-tente na mia le mi kò à mi díá h̄n w̄n-káamáawa so, ká mi yèrèma sánsá le Dónbeení na wi f̄ee, òio léra ho wáayi, lè ho tá, lè mu yámú j̄umu làa bío wi mu yi búenb̄uten. ¹⁶ Hã p̄anna na kh̄ina yi, á le Dónbeení díá hã síiwá n̄pua búenb̄uten á 6a b̄ò mí síi wána. ¹⁷ Ká le j̄on̄ wee zéeni míten lè mu bè-tentewá na le wee wé: Làa lúluio ká le wee na ho viohó mia, á ho ònló be wé se, á mi wé dí síí à sía wa.» ¹⁸ Hãri hã bíoni na ó o Poole là a Baanabaasi bíá ká à h̄eraa 6a zámáa mu h̄amu na 6a le mí ì wé á à na 6a yi bío yi, á pá wó le lònbee. ¹⁹ Mu páah̄, á 6a z̄iíf̄uwa búí ló ho Antiosi lè ho Ikoniyuumu lórá yi á 6uara ho Lisitere yi. Lé bán lè 6a zámáa wó le j̄ii à 6a lèekaa o Poole lè hã huua, á vará wo lóráa ho donk̄ah̄, lé bío 6a wee leéka le o h̄urun. ²⁰ Bío 6a n̄-kenínia ló lée òn̄ k̄nia wo yi, ó o líí hínn̄, á zon ho lóhó yi. Mu tá na lée t̄n̄, ó orén là a Baanabaasi b̄ò mín van ho D̄eebe.

O Poole là a Baanabaasi b̄inia 6uara ho Antiosi

²¹ O Poole là a Baanabaasi buera le b̄in-tente ho D̄eebe yi, á 6a n̄pua c̄èr̄èe tà wó 6a n̄-kenínia. B̄n̄ m̄n̄, á 6a yèrèmaa van ho Lisitere lè ho Ikoniyuumu yi, lè ho Antiosi na wi ho Pizidii k̄h̄h̄ yi. ²² Ba wee hení bíá tà a *Krista bío síá, á wee hení mu na 6a yi le 6a fárá òn̄, á dé mí sía o Krista yi. Ba wee bío bío ká na 6a yi: «Wa ko wa káa lònbee c̄èr̄èe yi à bè yi zoráa le *Dónbeení b̄eéni yi.» ²³ Ba hueekaa 6a n̄pua búí 6a k̄èr̄èt̄ewa k̄uo lè mí ò-kéní kéní yi á wó lè 6a ya-díwá. B̄n̄ m̄n̄ á 6a lù mí j̄iní à 6a flora, á dó 6a bío o N̄h̄t̄so na 6a tà n̄n míten yi níi yi.

²⁴ B̄n̄ m̄n̄ á 6a k̄aa ho Pizidii k̄h̄h̄ yi á vaá òn̄ ho P̄anf̄ilii k̄h̄h̄. ²⁵ Ba buera le Dónbeení bíoni ho P̄eeze lóhó yi á 6a wá j̄on̄ ho Atalii lóhó. ²⁶ Lé b̄in̄ á 6a òn̄ yi láráa ho won-beení á van ho Antiosi. Lé h̄on̄ lóhó so yi á 6a híá dó 6a bío le Dónbeení s̄aamu b̄anso níi yi, à le séeni 6a ho tonló na 6a vaá sá á ho j̄ii sú bío yi. ²⁷ Bío 6a vaá òn̄ ho Antiosi, á 6a von 6a k̄èr̄èt̄ewa k̄úaa mín wán, á lá bío búenb̄uten na le Dónbeení làa ba páania wó á f̄eraa n̄n 6a yi, làa bío á le mún h̄eraráa ho w̄h̄h̄ á n̄n bíá ȳin̄ 6a z̄iíf̄uwa yi, á bán mún òn̄ tà a Krista bío. ²⁸ A 6a kará dá míana b̄in̄ làa bíá tà a Yeesu bío lè 6a n̄-kenínia.

15

Ba k̄èr̄èt̄ewa ya-díwá k̄úaa mín wán

¹ N̄pua n̄wá ȳen búí ló ho *Zudee yi á 6uara ho Antiosi yi, á 6ueé wee k̄arán bíá tà a *Krista bío làa bío ká: «Mí yí dà máa fen ká mí yí k̄uora

* **14:12** Ho K̄ēesisa lè ho Oroomusa dofinna boo. Dio 6a le Zeesi lé dén wi hã búenb̄uten j̄uh̄h̄ wán. Ká òio 6a le Heemeesi dén lé hã tonkaró.

lâa bío mu bórâa o *Mɔyíize lândá yi.» ² O o Poole là a Baanabaasi pá 6a bío, á wǎanía lâa ba lè mí sòobéε mu bío yi. Mu véení, á 6a le o Poole là a Baanabaasi, lè ho Antiosi nùpua nùwǎ yɛn búí ko 6a va ho Zeruzalεemu, á vaa fεε ho túúá mu na a Krista tonkarowá lè 6a kèrètɛwa ya-díwá yi. ³ A 6a kèrètɛwa kuure nɔn bío 6a màkóo wí yi le véení mu bío yi 6a yi. 'Ba kǎa ho Fenisii lè ho *Samaríi kǎna yi ká 6a à bío bío á bíá yínɔ́ 6a *zúífùwa wó wó yèrémáa tàráa le Dónbeení bío lè mí dà-kéní kéní. A mu wó sɛ-wε-beení bíá búenbúen na tà a Krista bío cǎn. ⁴ Ba vaá dɛení ho Zeruzalεemu yi á 6a wá van 6a kèrètɛwa cǎn á bán lè 6a tonkarowá, lè 6a ya-díwá, á bèénia 6a yi. A barén 6èn lá bío búenbúen na 6a wó lè le Dónbeení pánká á fεera nɔn 6a yi. ⁵ Ká 6a *Farizɛwa kuure nùpua nùwǎ yɛn búí na tà a *Krista bío á hínɔn bíá: «Bia yínɔ́ 6a zúífùwa na tà a Krista bío ko 6a *kúio. O o Mɔyíize lândá bèró bío mún hení na 6a yi.»

⁶ A 6a tonkarowá lè 6a ya-díwá kúaa mín wán, à loínáa le bíoní mu yahó yi. ⁷ Ba kára mín míana. Bún món ó o Piere líi hínɔn lá le bíoní ò o bíá nɔn 6a yi: «Wán zǎwa, mi zú le le Dónbeení mɔn mi léra mi tǎhú mu míana á ï bue le bín-tente á na bíá yínɔ́ 6a zúífùwa yi, bèra a na à 6a jí le, à tà le bío. ⁸ Le Dónbeení zú bío wí 6a nùpua sía yi. Le nɔn mí Hácírí 6a yi lâa bío warén yúrâa le bío sii, à zéení le le tà 6a bío. ⁹ Le yí wó bío woon na wee zéení le warén lâa ba wí mín júná yi. Le ceéra 6a sía, lé bío 6a tà le bío. ¹⁰ A lée webio nɔn á mi wǎa wí à mi sèení 6a lè ho sèró na á wán bùaawa lè warén wa bεεre á yí dàrna yí sò, á à khúaanáa le Dónbeení jii yi? ¹¹ Bùeé dé. Bío warén kǎnia o Nùhúso Yeesu sáamu bío yi, lé bún barén bío mún wórâa.» ¹² A bíá wí bín búenbúen wó tété. Bún món á 6a wee jí á Baanabaasi là a Poole cǎn. 'Ba wee bío mu yéréké bíowa na wee zéení le Dónbeení pánká na le wó lè 6a níní bíá yínɔ́ 6a zúífùwa cǎn. ¹³ Bío á 6a bíá wó, ó o Zaaki hínɔn lá le bíoní ò o bíá: «Wán zǎwa, mi jí bío á ï ì bío. ¹⁴ Bío le Dónbeení tà lora bíá yínɔ́ 6a zúífùwa bío hàrí mu jùhú búeení, á lérarâa mu nípomu na bío sǎ le yi 6a tǎhú, ó o Simɔn* zéenia.

¹⁵ «Mu fò mín lè le *Dónbeení jii-cúa fεerowá bíoní, lé bío mu túara le Dónbeení bíoní vǎahú yi ká sii:

¹⁶ O Nùhúso bíá: «Bún món dé á ï ì bíní ì buen á bueé so a *Daviide zlí na lá tò.

Le soní na fù á ï ì bíní ì hóoní,
á le è fǎrá á à dín.

¹⁷ Hón páahú so yi á 6a nùpua na ká búenbúen,

lè há kǎna búenbúen na á ï von à há bío sɛ mǐ á à cà a Nùhúso.†

«Hǎa ká lé o Nùhúso jii-cúa,

yia nɔn á mu bíowa mu ¹⁸ bío zúrnanáa hàání.»

¹⁹ O Zaaki pá bínia bíá: «Lé bún nɔn á ï le mu sǎaaní à bíá yínɔ́ 6a zúífùwa na yèrémáa bò le Dónbeení yi à 6a yí sɛé. ²⁰ Ká mi màhá wa túa 6a yi, à bío na 6a yi le 6a wé yí là le muiní taa, lé bío há tun. A pa mítén ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá yi. A yí là bùaa na yí fútaana taa. A yí dí cǎni.‡

²¹ Hàání bín ká 6a nùpua wee kǎrán o Mɔyíize lândá lâa mín há lorá lè mí dà-kéní kéní yi, à kǎrán ho 6a zúífùwa kǎránló zíní yi há *Sabaawa búenbúen zoñ.»

* **15:14** Simɔn: Le lé o Piere zúífumu yéni na có nɔn wo yi. Ká dño 6a le Piere dén lé o Yeesu có le.

† **15:17** Mi loñ Amɔsi vǎahú 9.11-12 ‡ **15:20** Mi loñ Léró vǎahú (Exode) 34.15-16; Levii nùwǎ vǎahú (Lévitique) 18.6-23; 17.10-16

Ba kèrètɛwa na yínɔ́í 6a zúífùwa vūahú bío

²² A 6a tonkarowà, lè 6a ya-díwá, lè 6a kèrètɛwa kuure wáania tò le mí ì hueeka 6a búí mí t̄ahú á à dé o Poole là a Baanabaasi wán, á à tonka ho Antiosi yi. A 6a hueekaa o Silaasi là a Zude na 6a wee ve làa Baasabaasi. Ba mí nùwá jùn á b̄ia tà a *Krista bío wee k̄nbi.

²³ Bío kà lé bío túara ho vūahú na 6a a 6ua á à varáa yi:

«Warén tonkarowà lè 6a kèrètɛwa ya-díwá wee t̄ɛní minén na lé wán zàwa na yínɔ́í 6a *zúífùwa yi, b̄ia ho Antiosi lóhó yi lè ho Siirii lè ho Silisii k̄ana yi.

²⁴ Wa j̄á à 6a nùpua búí ló wa c̄ón, ká warén j̄on yí tonkaa 6a, á bueé lúnkaa mi yilera lè mí b̄ioní, á mi yí zū bío mi ì wé. ²⁵ Lé b̄ún n̄on á wa wáania tò à wa le wa à hueeka 6a búí á à tonka mi c̄ón. Ba à bè là a Baanabaasi là a Poole na lé wán b̄nlowà na wa wa làa sóobé, ²⁶ bán na zàania mí mukáni wa Nùh̄tso Yeesu *Krista tonló bío yi. ²⁷ O o Zude là a Silaasi lé b̄ia wa wáa tonkaa mi c̄ón, á bán m̄iten buee wíoka f̄ɛ bío túara ho vūahú yi à na mía. ²⁸ Warén á tò mu wán á le Dónbeení Hácírí mún tà mu le wa máa j̄í s̄eró mi wán máa dà máa kh̄í. Há lándáwá na bío henía n̄on mia na mi ko mi bè yi lé h̄ia kà: ²⁹ Mi wé yí là le muin̄í taa. Mi yí dí c̄ani. Mi yí là bùaa na yí f̄uaana taa. Mi pa m̄iten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí sííwá yi. Ká mi wee dàri pa m̄iten bío b̄ún búenb̄uen yi, se mu se.

Ká mi foó.»

³⁰ B̄ún m̄ón á 6a n̄on ho w̄h̄ú b̄ia 6a le mí ì tonka yi á 6a wà van ho Antiosi. Bío 6a vaá d̄on b̄ín, á 6a von b̄ia búenb̄uen na tà a Krista bío á kúaa m̄ín wán, á 6a n̄on ho vūahú mu 6a yi. ³¹ Bío 6a k̄aranna ho, á 6a búenb̄uen z̄amakaa ho bán b̄ioní na henía 6a s̄ia bío yi. ³² Bío ó o Zude là a Silaasi h̄ia lé 6a j̄i-cúa f̄ɛrowà búí, á 6a kará b̄ín míana lè m̄ín zàwa kèrètɛwa, á henía 6a s̄ia, á 6a wíoka yí ho p̄ánká. ³³ Ba dá d̄óka mí yi ho Antiosi yi. B̄ún m̄ón á 6a d̄ó 6a c̄awése, á bán le 6a bè wá-tente, á 6a díá 6a á 6a ȳeremáa van b̄ia tonkaa 6a c̄ón, ³⁴ [S̄] ³⁵ o o Poole là a Baanabaasi kará ho Antiosi yi. A 6arén làa b̄ia tà a Krista bío c̄ɛr̄ɛ búí wee k̄arán 6a nùpua, á wee bue o Nùh̄tso b̄ioní.

O Poole là a Baanabaasi saawaa m̄ín yi

³⁶ Wizooní bío ȳen b̄ún m̄ón, ó o Poole b̄ia n̄on o Baanabaasi yi: «Wa b̄íní t̄è há lórá búenb̄uen na wa buera le Dónbeení b̄ioní yi, á búɛk̄í wán zàwa kèrètɛwa à loŋ le 6a bío wó kaka.» ³⁷ O Baanabaasi lá wi ò o fé o Z̄án na 6a le Maaki á b̄eráa. ³⁸ Ká a Poole máh̄á yí tà a f̄éró, lé bío ó o b̄ínía 6a m̄ón ho P̄anf̄ilii k̄oh̄ú yi, á yí b̄ínía yí sá tonló làa ba.* ³⁹ W̄aaní na here kera 6a p̄ah̄ú mu bío yi, f̄uaa 6a saawaa. O o Baanabaasi f̄ó a Maaki á 6a lá ho won-beení à 6a j̄on ho Siipere k̄oh̄ú. ⁴⁰ O o Poole wón b̄èn léra a Silaasi. S̄áni ò o lén, á bán zàwa kèrètɛwa k̄aráfáa wo o Nùh̄tso yi. ⁴¹ O k̄aa ho Siirii lè ho Silisii k̄ana yi, á wee séení 6a kèrètɛwa kuio à 6a slad̄eró o Krista wíoka f̄ará t̄ín.

16

O Poole f̄ó a Tim̄tee á 6a b̄ò m̄ín

¹ B̄ún m̄ón ó o Poole wà van ho D̄ɛɛbe lóhó, á d̄ín b̄ín vannáa ho Lisitere lóhó. N̄ii búí na 6a le Tim̄tee na tà a *Krista bío á wi ho lóhó mu yi. O lé o zúífù h̄nzoró na lé o kèrètɛ h̄aa á te mí za. Ká bán máá lé o *K̄ɛr̄ɛk̄í n̄ii. ² Ba kèrètɛwa na wi ho Lisitere lè ho Ikonyuumu lórá yi á wee wíoka a ȳení. ³ O

§ 15:34 Le Dónbeení b̄ioní v̄onna 6úí yi á b̄io kà lé bío túara s̄á lè b̄ioní mu j̄ii: «Ká a Silaasi wón le mí ì k̄ɛní b̄ín.» * 15:38 Mi loŋ Bè-wénia 13.13

Poole lá wi ò o fé o à 6a wé páaní bè mín. O o le 6a kúii wo 6a *zúifúwa na wi bín bío yi, lé bío 6a búenbúen zū mu le 6àn maá lé o Kerεεki n̄i. ⁴ Hā lórá búenbúen na 6a wee káa yi, á 6a wee bío bío 6a tonkarowà lè 6a kèrètíewa ya-díwá wáania tò wán ho Zeruzalemu yi á na bíá tà a Krista bío yi, ká 6a à bío na 6a yi le 6a wé bè mu yi. ⁵ Ba kèrètíewa kuio wiokaa fàrá ðín, á sladéro o Krista yi wi, á bíá tà a Krista mu bío wee dé wán làa wizooní.

Le Dónbeení le o Poole lén va ho Maseduana

⁶ Le Dónbeení Hácírí hò 6a le 6a yí vaá bue le Dónbeení bíoní ho Azii kǎhú yi. A 6a káa ho Firizii lè ho Kalasii kána yi á wá. ⁷ Bío 6a vaá dōn ho Mizii kǎhú jii á 6a le mí ì va ho Bitinii kǎhú yi á à lorí. Ká a Yeesu Hácírí máhá yí n̄on mu wǎhú 6a yi. ⁸ A 6a wáa káa ho Mizii kǎhú yi á lion ho Torowaasi lóhó wonna ðinní. ⁹ Ho t̄n̄aahú á bío búí zéenía mítén là a Poole. O m̄on ho Maseduana kǎhú n̄upue búí ò o muina ðín á wee fio wo ká síi: «Buen ho Maseduana yi à 6uee séení w̄en.» ¹⁰ Mí lahó yi á wa ð̄enía wee cá bío wa á wé wé á à varáa ho Maseduana, lé bío wa wáa zū le lé bín á le Dónbeení von w̄en le wa vaa bue mí bín-tente à na ho kǎhú mu n̄upua yi.

Ho Filiipu yi, ó o h̄da na 6a le Lidi tà a Nuhúso bío

¹¹ Wa zon ho won-beení ho Torowaasi yi á térénna van ho Sam̄taraasi kǎhú na mu jumu kínia yi. Mu 6àn tá na lée t̄n̄, á wa van ho Niapoliisi lóhó. ¹² Lé bín á wa ðín yi vannáa ho Maseduana kǎhú s̄on-kéní na bío sá ho Oroomu yi 6àn ló-beení na 6a le Filiipu. Ho Oroomusa c̄er̄εε h̄la kará ho lóhó mu yi. Hón lóhó so á wa wó wizooní bío ȳen yi. ¹³ Ho *Sabaa zon, á wa h̄n̄on ló ho donk̄lahú á wá lion ho v̄uhú jii, le j̄un-sí á wa lí yí 6a *zúifúwa floró lahó bín. Wa lí yú 6a h̄áwa búí á 6a kúaa mín wán, á wa kará tà há láakáwá làa ba. ¹⁴ Ba h̄áwa mu n̄i-kéní 6a le Lidi. O wej lé ho Tiatiire lóhó yi, á wee duan lè há p̄ans̄o-muna na yáwá here. O wee k̄onbi le Dónbeení. O kará wee tántá mí j̄ik̄s̄na wa bíoní yi, ó o Nuhúso wó ó o wiokaa wee jí bío ó o Poole wee bío sese. ¹⁵ Or̄én lé mí z̄li n̄upua á 6a bátízera. B̄n̄ m̄on ó o bíá bío ká á vonnáa w̄en: «Ká mí wee leeka le í tà a Nuhúso yi bío bon, á mí 6uee láa í z̄li.» O o ðín lan w̄en fúuu á wa tà van.

Bío wó ho Filiipu kàsó z̄li yi

¹⁶ Wizonle búí, ká wá wee va ho floró lahó yi, á ton-sá háa búí na lé o t̄lah̄n̄ii 6ueé sá wa yahó. O wee yí wári c̄er̄εε ho t̄n̄ló mu bío yi á na mí j̄únása yi. ¹⁷ O b̄o warén là a Poole m̄on, á wee bío p̄n̄p̄n̄ ká síi: «Ba n̄upua na ká lé le Dónbeení na dà mu bío búenbúen wán ton-sáwá. Ho wǎhú na wee k̄áni 6a n̄upua lé hón bío 6a wee bue à na mia.» ¹⁸ Wizooní c̄er̄εε yi ká lé b̄n̄ ó o háa mu wee wé. Fúaa o Poole síi cá cá, á ȳer̄emáa bíá n̄on o c̄n̄á na ó o wee s̄aráa yi: «Le í bío mu na foñ: O Yeesu ȳeni p̄n̄ká yi, á ù l̄én ó a háa mu l̄onb̄io.» Mí lahó yi ó o c̄n̄á ð̄enía wá díá a háa. ¹⁹ Bío ó o háa mu j̄únása m̄on à bío ó o lá wee yí na 6a yi á j̄uhú wáa b̄ó, á 6a w̄iira a Poole là a Silaasi vannáa ho p̄n̄ká 6ànsowá c̄n̄ 6a z̄aamáa f̄em̄ínló lahó yi. ²⁰ Ba 6uan 6a vannáa bán na lé ho *Oroomusa t̄úá f̄εerowá c̄n̄, á 6a bíá: «Ba n̄upua na ká ðín wee kánká wa lóhó. Barén lé 6a *zúifúwa, ²¹ á warén na lé ho Oroomusa á 6a máhá wee k̄arán le mu bè-wénia búí na wa lándá le wa yí wé.» ²² A 6a z̄aamáa mún s̄la cá a Poole là a Silaasi yi. A 6a t̄úá f̄εerowá le 6a ten 6a s̄la, á 6a le 6a ha 6a lè há f̄infooóní. ²³ Bío 6a han 6a wó, á 6a kúaa 6a ho kàsó yi, á 6a henía mu n̄on o paro yi le o pa 6a yi sese. ²⁴ Bío ó o paro j̄á b̄n̄ ká síi, ó o 6uan 6a zoó kúaa ho kàsó z̄li f̄lk̄hú, á kúaa há s̄urúkuwa 6a zení yi.

²⁵ Bío ho tá wà waá sanká à màní, ó o Poole là a Silaasi wee fio ká 6a à khòoní le Dónbeení. A 6a kàsósa na ká wee jí 6a cǎn. ²⁶ Yío 6ueé tí à ho tá zà lè mí sòobé, á dèkíó ho kàsó zlí. Hã wonna búenbúen dèenía hénkaa, á 6a kàsósa búenbúen zúakùariwá feera. ²⁷ O o paro sína. Bío ó o mǎn à ho kàsó zlí zúajiní hénkaa, ó o wee leéka le 6a kàsósa búenbúen lúwa, ó o dò mí khátóní le mí ì búe lè mítén. ²⁸ O o Poole wáamaa pǎnpǎn o wán: «Yí yáa úten. Wa búenbúen wi hen.» ²⁹ O o paro le 6a buen lè mu koomu. A 6a buan mu buararáa ó o fó ò o bánbáa waá zon le zlí-za yi ká a wee zà lé le zǎnii, á zoó búrá a Poole là a Silaasi tá. ³⁰ Bún món ó o fó 6a lóráa ò o tùara 6a yi: «Minén nùpua mu, lé mu yén á ì ko à ì wé à fenná?» ³¹ A bán bía nǎn wo yi: «Tà a Nùhúso Yeesu bío, á únén lè ù zlí nùpua á à fen.» ³² A 6a bía a Nùhúso bío nǎn orén là a zlí nùpua búenbúen yi. ³³ Ho tǎnàahú mu yi, ho pǎahú dà-kéní kéní mu yi, ó o nǎi fó 6a waá seera dokuaa. O orén lè mí zlí nùpua búenbúen á 6a dèenía bátízera. ³⁴ Bún món ó o fó a Poole là a Silaasi yòoraráa mí zlí, á yòó nǎn mu bè-dínii 6a yi. O nǎi mu lè mí zlí nùpua búenbúen sía wan, lé bío 6a tà le Dónbeení bío.

³⁵ Bío ho tá tǎn, á ho Oroomu tǎiá fèerowá tonkaa 6a nùpua le 6a vaa bío le yía wee pa ho kàsó zlí yi à kúia 6a nùpua mu le 6a lén. ³⁶ O o paro 6ueé bía mu nǎn o Poole yi ká síi: «Ba tǎiá fèerowá á nǎn le jii le 6a kúia mia. Mí wáa dà a lé á à lén làa hээрà» ³⁷ Ká a Poole màhá bía nǎn bía 6a tonkaa yi: «Warén na bío sǎ ho Oroomu yi á 6a han 6a zǎmáa yío yi à 6a yí cítio wen làa bío mu lá ko mu wéráa, á buan wen waá kúaa ho kàsó yi. A 6a wáa dǎn dǎn le mí ì kúia wen ká mu sǎ máa jí. Bún lée bío na yí dà máa wé. Mí vaa bío le 6arén mítén buen 6uee kúia wen.» ³⁸ A bán bǎnía waá bía mu nǎn ho Oroomu tǎiá fèerowá yi. Bío 6a jí le o Poole là a Silaasi á bío sǎ ho Oroomu yi, á 6a zǎnkaa. ³⁹ A 6a wáa buara 6ueé bía nǎn 6a yi le mí wó khon. Bún món á 6a kúaará 6a, á 6a yankaa 6a le 6a lé ho lóhó yi à lén. ⁴⁰ Bío ó o Poole là a Silaasi ló ho kàsó yi, á 6a wà van o Lidi zlí. Ba mǎnka mín zǎwa kèrètíewa wán, á henía 6a sía. Bún món á 6a wà.

17

O Poole là a Silaasi wà van ho Tesaloniiki lóhó

¹ O Poole là a Silaasi ló le ho Anfioliisi le ho Apolonii lórá yi á waá dǎnnáa ho Tesaloniiki. Ho lóhó mu á 6a *zúifúwa kǎránló zlí wi yi. ² O o Poole wa van bǎn làa bío ó o lá wee wé wéráa mu. Orén lè 6a nùpua na bǎn wǎnía le Dónbeení bióní vǎahú bióní wán há *Sabaawa bío tǎn na sǎ mín yi. ³ O wee zéeni há bióní mu yara làa ba, le mu tǎara ho vǎahú mu yi le yía le Dónbeení mǎn léra ko ò o lò be, á hí, á vèe. O wee bío na 6a yi: «O Yeesu mu na á ì wee bío bío làa mia, wón lé *Yia le Dónbeení mǎn léra.» ⁴ Ba nùwá yén búii tà mu yi, á léra là a Poole là a Silaasi. Ho *Kerēsisa cèrèe na wee kǎnbi le Dónbeení á mún tà 6a bío á wee bè làa ba, le 6a háawa cèrèe búii na níní se mún. ⁵ Ká 6a zúifúwa á le yandee màhá sú mu bío yi. A 6a hǎnǎn cǎnkaa 6a nǎ-kora nùwá yén búii há bonfúaa yi á kúaa mín wán, á súkúra 6a zǎmáa séenía, á kánkáa lè ho lóhó dǎnía. Ba fira van o Zasǎn zlí á wà waá zoó cà a Poole là a Silaasi á à léráa ho lóhó nùpua na kúaa mín wán yahó. ⁶ A bío 6a zoó khon 6a yi, á 6a fó a Zasǎn làa bía tà a *Krista bío nùwá yén búii á lóráa ho lóhó tǎiá fèerowá cǎn, á 6a wee bío pǎnpǎn: «Ba nùpua na ká hээрa kánkáa 6a nùpua há lúu búenbúen yi le mí kǎránló. Ba mún wáa 6ueé dǎn hen, ⁷ ó o Zasǎn tà á 6a làara a wán. Ba búenbúen yí máa tà bè 6a bá-zǎwa bээр Sezaare lándá yi. Ba le bээр búii wi á yèni 6a le Yeesu.» ⁸ Hã bióní mu á cǎina 6a zǎmáa lè ho lóhó tǎiá fèerowá

sla. ⁹ O Zasōn làa bīa tà a Krista bīo á sáánia le wári na 6a ko 6a sááni á 6a día 6a.

O Poole là a Silaasi wà van ho Beeree

¹⁰ Ho tá hīnīi, á 6a kèrētīewa na bīn dēnia le o Poole là a Silaasi lé à lén va ho Beeree lóhó. Bīo 6a vaá dōn bīn á 6a wà van 6a zúifúwa káranló zīi yi. ¹¹ Ba zúifúwa na 6a vaá yí bīn á wee tà hén mí yiwa á po bīa ho Tesaloniiki lóhó yī. Bā tà jāá le Dónbeenī bīoni sese. Làa wizoonī ká 6a wee káran le Dónbeenī bīonī sese, à lorí le bīo ó o Poole wee bīo so bon le. ¹² Bīa tà a Krista bīo 6a tīahū á boo. Ho Keresisa tīahū, á 6a háawa na nīnī se cēēē lè 6a báawa cēēē á mún tà a Nūhūso bīo. ¹³ Ká bīo ho Tesaloniiki zúifúwa jā á o Poole wee bue le Dónbeenī bīonī ho Beeree yi, á 6a wà buara bīn á tīn bueé kánkáa hōn lóhó so nūpua, á lūnkāa 6a yīlera. ¹⁴ Á 6a kèrētīewa dēnia le o Poole hīnī lén à dé mí yahó lè mu yámú jumu cōn. O o Silaasi là a Timotee bán kará ho Beeree yi. ¹⁵ Bīa bò là a Poole á lēnia wo fúuu fúaa ho Ateena lóhó. Bīo 6a le mí i bīnī á à va ho Beeree, ó o Poole háania 6a le 6a vaa bīo le o Silaasi là a Timotee bánbá jā mí món buen fúafú.

O Poole jī-cūa na ó o fēera ho Ateena yi

¹⁶ Pāahū na ó o Poole wi ho Ateena yi á pan o Silaasi là a Timotee, ó o mōn á ho lóhó mu sú lè há dofi-kansiwá, á mu wee vá a yi. ¹⁷ O wee wānī lè 6a *zúifúwa làa bīa yīnōn 6a *zúifúwa na wee 6ūaani le Dónbeenī na ó o wee yī 6a káranló zīi yi. Làa wizoonī ká a wee wānī lè 6a nūpua na ó o wee yī 6a fēmīnló lahó yi. ¹⁸ Ba Epikurīewa* lè 6a Sitoyisīewa† nūwā yēn mún wee buee wānī làa wo. Ba 6ūi wee tūaka mún yi ká sīi: «O dān bīoro mu, lée webio ó o yáá dīn wee bīo ká.» Ba 6ūi bán 6ēn le: «Mu ka lōn dofi-vio bīo ó o wee bue.» Ba wee bīo bīn lé bīo ó o Poole wee bīo o Yeesu bīo, lè ho vēeró bīo. ¹⁹ Á 6a buan wo vannāa ho lóhó tūiá fēerowá cōn, á 6a bīa nōn wo yi: «Mu bè-fīnle na á ū wee káran lè 6a nūpua á fo dà a zēeni yahó làa wēn le? ²⁰ Bīo wa wee jī ká lée bè-fīa wa cōn, á wa wi á wa zūrī mu kúará.» ²¹ Á bīo ho Ateenasā būenbūen lè mí káyáwá 6ēn wa lè mí sōobēē lè mu bè-fīa na wee wé bān jīló lè mu láakáwá tāró.

²² O o Poole wāa líi hīnōn yōó dīn ho lóhó tūiá fēerowá yahó ó o bīa: «Ateenasā, i mōn mu le há dofiina 6ūaaniló bīo 6ēntīn wi mia làa sōobēē. ²³ Lé bīo á i hēekaa mí lóhó yi á mōn mu biowa na mí sonka mí dofiina 6ūaaniló bīo yi. I yáá pá mōn le muinī yēnī lahó 6ūi á bīo ká lè bīo túara le wán: «Dofīnī na á nūpue yī zū.» Awa! Á bīo mí wee 6ūaani ká mí yī zū mu, lé bīn á ínēn guara wà bueé zēenī làa mia. ²⁴ Le Dónbeenī na lēra ho dīmījā lè mu biowa na wi ho yi būenbūen, na lé ho wáyai lè ho tá Nūhūso, á yī máa zoo kēenī há zīnī na 6a nūpua wee so mīten na le yi. ²⁵ Le makóo mía á nūpue wé bīo 6ūi na le yi. Lerén lé dīo wee na le mukānī 6a nūpua yi, lè mu bīo būenbūen. ²⁶ Le dīn o nūpue nī-kēnī wán á lérarāa há sīiwá nūpua būenbūen hēera bārāka ho tá wán, á wāana 6a kāna sūaa, á fūaana há pōnna jīnī dīnīa. ²⁷ Le Dónbeenī wó ká sīi bēra a na à 6a nūpua cānka le. Hārī ká 6a wee hēe vīnā cārāa le, jūn-sī 6a à yī le. Tūiá poni, le Dónbeenī yī khēra lè wa nī-kēnī kēnī. ²⁸ «Lé bīo wa mukānī ló lerén lé dīo nīi yi. Lé lerén nōn wa wee dān varākarāa.»

* **17:18** Epikurīewa: Ba lé ho Keresīi kōhū bè-zūrīlo 6ūi na lé o Epikuure nī-kenīnia. Ba wee cá bīo 6a a wé ká le lōnbee máa yī 6a. Ba wee léeka le ho dīmījā bīo būenbūen lé ho wé fēraa mín. † **17:18** Sitoyisīewa: Ba lé ho Keresīi kōhū bè-zūrīlo 6ūi na 6a le Zenōn nī-kenīnia. Ba wī 6a zūrī bīo ho dīmījā biowa wee wérāa, á wī 6a yī le si-hebūee á sánsá le lōnbee lè mí sīiwá būenbūen.

Mi len-béwá búí yáá mún bía mu wéréwéré kà sii: «Wa lé le zàwa.»²⁹ A bïo wa lé le zàwa, á wa yí ko à wa téé le Dónbeení làa sánú tàá wárí tàá huua kansiwá hùúu, bún na 6a nùpua kará lon mí yiwa á wó mítén.³⁰ Hã pònna na 6a nùpua fù yí zú mu bío yi, bún le Dónbeení wáa yí máa loń yi ho zuia. Bío ká wán á 6a nùpua búenbúen lé bía le wee ve hã lùu búenbúen yi, le 6a yèrémá mí yilera lé mí wárá.³¹ Wizonle dà-kéní búí lé ðio le Dónbeení bàrà, ò o nùpue na le léra à cífi ho ðímíjńá búenbúen lè ho térénló. Le vènia o nùpue mu, á zéení lè 6a nùpua le orén lé yia le léra ò o fi le cífi mu.»³² Bío 6a jńá ò o Poole wee bío ho véeró bío, á 6a búí wee yáa mí jńíní yi na a yi. Ba búí bèn wee bío: «À ũ bioní mu jńíló á wa à pa làa pòn-veere.»³³ Lé bún wán ó o Poole bèn wá ò o díá 6a.³⁴ Ká 6a nùwá yen búí bán pá bò a Poole yi, á tà a *Krista bío. O búí lé 6a tńiá fèerowá nń-kéní na 6a le Denii, là a hãa búí na 6a le Damariisi, à pá bńńí séení 6a búí.

18

O Poole van ho Korente

¹ Bún món ó o Poole ló ho Atæna yi á van ho Korente *lóhó yi. ² O vaá fò mín làa zúífú nńi búí na 6a le Akilaasi bńń. O nńi mu ton ho kšhú na 6a le Pńn yi. Orén lè mún hãa Pirisiye ló ho Italií kšhú yi á buara ho Korente yi yí miana, lé bío ho *Oroomu bá-zàwa bËE Koloode nən le jńi le 6a *zúífúwa búenbúen lé ho Oroomu lóhó yi. O o Poole wá van 6a cńń. ³ A bío ó orén làa ba tonló lee dà-kéní, á 6a wáa páanía kará wee bí hã sńna na wee tá lè hã bukúwá. ⁴ Hã *Sabaawa lè mí dà-kéní kéní yi ó o Poole wee wé lá le bioní 6a zúífúwa káránló zli yi, á wee cá ò o bío búe 6a zúífúwa lè ho *Keræsisis jńúná.

⁵ Bío ó o Silaasi là a Timotee ló ho Maseduana yi búeé ðńń, ó o Poole yahó wáa sá le Dónbeení bío zéeníló mí ðòn, á wee bío mu wéréwéré na 6a zúífúwa yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeení mən léra. ⁶ Ká 6a zúífúwa mu màhã pá a bío à 6a wee là a, ó o Poole púrúnna mí sĭ-zĭnia khŭnkhŭnĭ kúaa 6a wán† ò o bía nən 6a yi: «Hen ká mí vŭnun, se mu lé minén mi beere á mu ló yi. Nùpue máa tũa mi bío làa mi. Bío ká wán á ĩ wáa à va bĭa yĭnən 6a zúífúwa cńń.»

⁷ O o ló bńń á wá van nńi búí na 6a le Titiiyuusi Zusituusi cńń. O nńi mu wee kńnbi le Dónbeení, á zli wi 6a zúífúwa káránló zli nńsání. ⁸ Ba zúífúwa káránló zli jńhũso na 6a le Kirisipuusi lè mí zli nùpua búenbúen á tà a Nũhũso bío. A ho Korentesa cèrèe na jńá a Poole bioní á mún tà a Nũhũso bío á 6a bátízera.

⁹ Ho tńnàahũ búí yi, ó o Nũhũso zéenia mítén là a Poole, á bía nən wo yi: «Yí zńń bío búí. Yí wé tété, wé bío ká ũ wá. ¹⁰ Inén wi làa fo á nùpue na dà a sánsá fo á à bóoní yi wón mía, lé bío 6a nùpua na bío sá mií á boo ho lóhó na ká yi.» ¹¹ O Poole wó le lúlú-kùure lè mí sanká ho Korente yi, á káranna 6a nùpua bńń lè le Dónbeení bío.

¹² Bún món á ho Oroomu nńi Kaliyon á 6a bàrà ho Akayii kšhũ jńhũ wán. Lé bún páahũ á 6a zúífúwa lò a Poole wán. Ba wĭira a buan vannáa le cífi fliní, ¹³ á 6a wee bío: «Bío ó o nńi na ká le 6a nùpua wé ðuaanínáa le Dónbeení á wi mí ðòn làa bío á wa lándá le mu wéráa.» ¹⁴ Bío ó o Poole le mí zoó bío, ó o Kaliyon kúaa o jńi ò o wee bío lè 6a zúífúwa: «Minén zúífúwa, mu lá lee wékhe búí na ðúaa tàá bè-vio búí na wa lándá hò á ĩ lá à tà á à jí mí cńń làa bío mu

* **18:1** Korente: Ho lé ho Akayii kšhũ ló-beení. O Poole páahũ ká ho nĭpomu boo làa sòobËE. Ho yèni hĭa wee lé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwá na wee wé ho yi bío yi. † **18:6** Mi loń Matiye vĭahũ 10.14

lá ko mu wéráa. ¹⁵ Ká bío mu lé há bióní, lè há yènnáa, lè mí kúrú làndá bío, á lé minén miten ko à mi loń mu yahó yi. Inén máa fi h́n t́iáwà so sii b́n ćtíi.» ¹⁶ O o le 6a lén. ¹⁷ A 6a búenb́uen ẃa ẃira a Sositeena na lé 6a ḱránílò zli j́h́tso á wee ha le ćtíi flíní. O o Kaliyon c̀k̀k̀ è o yí dó mí j́ii 6a yi.

O Poole b́nía van ho Antiosi

¹⁸ O Poole pá kará dá dóka mí yi ho Korénte yi. B́n ḿn ó o día ḿn źawa k̀r̀t̀l̀w_a ò o ẃa van ho Sánkeree lóhó wonna d́nní. Sáni ò o zo ho won-beení ó o nón mí j́h́t á 6a l̀era, lé bío ó o lá dó mí j́ii nón le Dónbeení yi bío b́i d́n yi.† O orén là a Pirisiye lè ḿn báa Akilaasi á zon ho won-beení á vannáa ho Siiri k̀h́. ¹⁹⁻²¹ Bío 6a vaá d́n ho Efeze yi, ó o Poole ẃa van 6a *zúifùwa ḱránílò zli yi, á vaá zoó wee ẃaní làa ba. Ba flora a le o ćaka cúa-yeń, ó o yí tà. O o b́ia bío ká nón 6a yi á ẃa díaráa 6a: «Ká le Dónbeení tà á i i va ḱ i i b́n i b́en mi ćn.» O o Poole zon ho won-beení ho Efeze yi á ẃa ò o día a Pirisiye là a Akilaasi. ²² Bío 6a vaá d́n ho *Sezaaree lóhó, ó o ló van ho Zeruzalemu, á vaá t́enía 6a k̀r̀t̀l̀w_a kuure yi. B́n ḿn ó o ẃa van ho Antiosi. ²³ O ćakaa yú b́n á bò yi ẃaráa. O ḱa ho Kalasii lè ho Firizii kána yi, á wee hení 6a k̀r̀t̀l̀w_a búenb́uen sía le Dónbeení bío yi.

O Apoloosi van ho Efeze lè ho Korénte

²⁴ Zúifù b́i na 6a le Apoloosi á 6uara ho Efeze yi. O wee lé ho Alekisándiri lóhó yi. O lé o núpue na zú há bióní. O mún zú le Dónbeení bióní v́ahú bióní làa sòobé. ²⁵ Ba ḱránína a là a Nuhúso ẃhú bío. O nón mítén á wee bue ká a zéení bío ó o Yeesu bío wóráa binbirí à na 6a núpua yi. Ho *bátéèmu bío d́n yi, ó o Zán bátéèmu bío na 6a ḱránína làa wo lé b́n mí dòn ó o zú. ²⁶ O wee bío 6a *zúifùwa ḱránílò zli yi ká a poní séra. Bío ó o Pirisiye là a Akilaasi j́a a bióní, á 6a fó a, á ẃokaa zéení le Dónbeení ẃhú bío binbirí á nón wo yi. ²⁷ B́n ḿn ó o Apoloosi wi ò o va ho Akayii k̀h́, á b́n źawa k̀r̀t̀l̀w_a henía o śi mu bío yi. Ba yáa túara ho v́ahú tonía nón b́a tà a *Krista bío na wi ho k̀h́ mu yi, le ká a Apoloosi mu vaá d́n 6a, á 6a 6ua a sese. Bío ó o vaá d́n b́n á le Dónbeení sáamu wó ó o séení b́a tà a Krista bío làa sòobé. ²⁸ O j́i-cúa na ó o wee lá búenb́uen á 6a zúifùwa yí máa d́n bío bío b́i d́n yi. O wee d́n le Dónbeení bióní v́ahú bióní wán à zéenína mu wéréwéré na 6a yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeení món léra.

19

O Poole van ho Efeze

¹ Páahú na ó o Apoloosi wi ho Korénte yi, ó o Poole lá ho ẃhú na ló há 6úaa yi á van ho Efeze. K̀r̀t̀l̀w_a nùwá yeń b́i ó o vaá yú b́n, ² ó o túara 6a yi: «Páahú na mi tà a *Krista bío á mi so yú le Dónbeení Háciri le?» A 6a b́a nón wo yi: «Wa yáa d́n yí j́a Dónbeení Háciri bío yí mán.» ³ O o Poole b́nía túara 6a yi: «Ó, o, á lé ho *bátéèmu yén á mi yú?» A 6a b́a: «Lé o Zán bátéèmu.» ⁴ O o Poole ẃa b́a: «O Zán h́a wee bátizé b́a wee tà yèrémá mí yilera lè mí ẃará, á wee bío là a *Isirayéle nípomu le 6a tà ýa ẃa a buen orén món bío, o Yeesu.»

⁵ Bío 6a j́a h́n bióní so vó, á 6a tà ó o bátizéra 6a o Nuhúso Yeesu yèni yi. ⁶ O o Poole bò mí níni 6a wán, á le Dónbeení Háciri lion 6a wán. A 6a wee bío

† **18:18** Mi loń Mlò v́ahú (Nombres) 6.1-21. Ba zúifùwa ćn ká ýa fù wè dó mí j́ii le mí i wè bío b́i á à na le Dónbeení yi, á 6ánsò j́h́t á fohú máa b́n b́e wán. Ká ho páahú na ó o wee leéka bío á j́ii sú, ò o máhá l̀e mí j́h́t.

hã sîi-viò bióni, á wee fεε le Dónbeenĩ jɪ-cúa. ⁷ Ba nùpua mu búenbúen á à yí pírú jun sii.

⁸ O Poole yí máa khí 6a zúifúwa kàránlò zli yi. Piina bio tɪn ká lé bɪn ó o wee búee bío yi ká a poní séra. O wee bue le *Dónbeenĩ bɛɛni bío, á wee cá à bíá wee jí a cɛn á tà mu yi. ⁹ Ká 6a búí máhã tun mí yiwa, á pã le mí máa tá a Yeesu bío, á wee zànrka a Nùhũso wõhũ yi 6a zãamãa ylo yi. O o Poole fó bíá tá a Krista bío á wãráa ò o díá 6a. Lãa wizoonĩ búenbúen ká a wee búee wãani lè 6a nùpua o Tiranuusi kàránlò zli yi. ¹⁰ O wó mu á dõn hã luluio bío jun. Lé bɪn nɔn á 6a zúifúwa lãa bíá yínɔrĩ 6a zúifúwa na wi ho Azii kãhũ yi búenbúen á jánãa o Nùhũso bío.

O Sevaa zãwa nùwã hɛjun bío

¹¹ Le Dónbeenĩ wee wé mu yéréké bè-beera là a Poole nii. ¹² Hãri hã sɪ-zɪnia lè hã nín-kéníwã na dõn o Poole sãniá á 6a wee bè 6a vãnvárowã wãn á 6a wa, á 6a cɪnãwa lé bíá 6a wi yi. ¹³ *Zúifúwa nùwã yɛn búí na wee hɛɛ léka hã lùã yi á ja 6a cɪnãwa lén bíá 6a wi yi, á mún le mí ì wé è loŋ ká mí dà a ja 6a là a Yeesu yèni pãnká. Ba wee bío lè 6a cɪnãwa ká sii: «Mí lé là a Yeesu yèni pãnká, yã ó o Poole wee bue bío.» ¹⁴ Bíá wee wé mu lé o zúifú nũ na 6a le Sevaa na lé 6a yankarowã jùhũso beenĩ zãwa nùwã hɛjun. ¹⁵ Ká a cɪnã máhã bíã nɔn 6a yi: «O Yeesu á ì zũ, á mún zũ a Poole. Ká minén bèn lé 6a yén?» ¹⁶ O o nĩ na ó o cɪnã wi yi á zon 6a wãn, á dàrna 6a, á han lè mí sòobɛɛ bóonikaa yi á 6a lùwa ló le zli yi mí kãamãa. ¹⁷ Ho Efɛɛze zúifúwa lãa bíá yínɔrĩ 6a zúifúwa búenbúen jã bío wó, á 6a búenbúen zãna, á wíokaa wee kɔnbi o Nùhũso Yeesu yèni. ¹⁸ Bíá tá a *Krista bío cɛrɛɛ búí wee búee bío á zéeni bío 6a wó ká mu yí se wéréwéré 6a zãamãa ylo yi. ¹⁹ Mu nín-símú wérowã cɛrɛɛ á 6uan mí vɔnna á búee cɪna 6a nùpua búenbúen yahó. Ba cãtio hã vɔnna mu yãamu, á mu yú wén-hãani* muaaseé búarã-jun lãa pírú. ²⁰ Lé ká sii ó o Nùhũso bióni wee ben fɛráa hã lùã ká le wã. Le 6àn pãnká á 6a nùpua wee mí.

O Demetiriyuusi bionĩ na ó o kãnkãa ho Efɛɛze yi

²¹ Ká bɪn biowa so búenbúen wó khĩna, ó o Poole le mí ì kãa ho Maseduana lè ho Akayii kãna yi á à va ho Zeruzalɛɛmu. O wee bío bío ká mí yi: «Hen ká ì vaá dõn bɪn, á ì mún ko á ì dá ho *Oroomu.» ²² O o tonkaa o Timɔtee là a Erasiite na lãa wo wee séeni mún le 6a va ho Maseduana, ò orén mí beere wón kará dóka mí yi ho Azii kãhũ yi.

²³ Mu pãahũ ò o Nùhũso wõhũ bío á kãnkãa 6a nùpua dàkhĩna ho Efɛɛze yi. ²⁴ O donkhue-sɪ-pã búí na 6a le Demetiriyuusi á hĩa wi ho Efɛɛze yi. Orén lé yãa wee pã a dofinĩ hã-nĩ Aatemiisi† zɪ-beeni 6àn bè-zãwa lè le wén-hãani. Bíá wee sá a cɛn á wee yí le wãri na boo mu bío yi. ²⁵ Wizonle búí ó o nĩ mu von mí ton-sáwã lãa bíá lãa ba tonlò le mí ì wé dà-kéní á kúaa mín wãn, ò o bíã nɔn 6a yi: «Minén nùpua mu, mí zũ mu kɛnkɛn le lé ho tonlò na ká bío yi á wa nĩ bío wee dérãa wãn. ²⁶ Háya! O o nĩ mu na 6a le Poole bío na ó o wee wé á mí wee mí, á wee jí. O wee bío le hã dofi-kansiwa na 6a nùpua wó mítan á yínɔrĩ dofinã. A 6a nùpua cɛrɛɛ tá a bío ho Efɛɛze yi. Hãri ho Azii kãhũ nùpua ó o vó ká cɪnú. ²⁷ Mu wã lãa bɪn, á wa tonlò yèni á à yãa. Mu yínɔrĩ bɪn mí dõn. Wa dofinĩ hã-nĩ Aatemiisi zɪ-beeni na 6a son nɔn wo yi á bío jùhũ mún

* **19:19** Wén-hõnlò: Hón pãahũ so yi, ká le wén-hõnlò dà-kéní lé o nùpue nĩ-kéní wizon-kũure sámú sãni. † **19:24** Aatemiisi: O lé le dofinĩ hã-nĩ búí. Ho Efɛɛze yi, á 6a wee bío le orén lé yãa á ho tá le mí bío búenbúen sã yi. Orén lé yãa 6a wee wé flo yi á búerãa ho dɪnlò, á sãni mún jinnãa. Ba zɪ-beeni na 6a hĩa son o dofinĩ hã-nĩ mu bío yi 6àn síwã hĩa yi boo mu pãahũ.

máa keñ. Orén mí beere á bïo mún máa bíní máa wé here 6a nùpua yi. Wón na á ho Azii kòhúsa lè ho ðímíjná nùpua búenbúen wee búaaní.»²⁸ Bïo 6a jí há bioní mu, á 6a sía cã, á wee wáamaka ká 6a a bïo: «Ho Efeezesa Aatemiisi lée dofiní há-beení!»

²⁹ Ho lóhó nùpua búenbúen kánkáa. Ho Maseduana kòhú nùpua nùwá jún búí na lá a Poole lá wee bè mín va há khúio, á 6a wíikaa á búunia bó yi guararáa le wáanú la-beení yi. Ba lé o Kayuusi lá a Arisitaaki.³⁰ O Poole lá wi ò o va a zoo ðín 6a nùpua yahó, ká 6a kèrèñewa hò a.³¹ Ho pánká ton-sáwá búí na wi ho Azii kòhú yi na lé o Poole mu 6án bónlowà le 6a bïo na a yi le o wé mí sáberé ò o yí va bín.³² Hón páahú so yi, á 6a zámáa yí máa jí mín yi. Ba wee héé bïo mín júná yi fúaa 6a cèrèé búí yáá wáa yí zú mí kúeemínwánló júhú.³³ Ba zúífúwa jàana a nùpue búí na 6a le Alekisándere á lée ðnía 6a nùpua yahó. A 6a búí ló va ðahú á zéénia bïo ó o ko ò o bïo na 6a zámáa yi. O o Alekisándere wáa hóonia mí ní dá 6a zámáa yi le 6a wé tété, ò o wi ò o lá le bioní 6a zámáa yahó ká a zéení le orén lè mín zàwa á níni mia mu yi.³⁴ Ká bïo 6a nùpua zúna mu le o lé o zúífú, á mu bïo dà-kéní na ká le bïo á 6a búenbúen páania wee wáama á yú há léèrèwa bïo jún síi: «Ho Efeezesa Aatemiisi lée dofiní há-beení!»³⁵ Mu véení, á ho lóhó pánká ton-sá vón-túaro beení lé yia ðánna bíá lè 6a zámáa á 6a wó tété, ò o bíá non 6a yi: «Efeezesa, 6a nùpua búenbúen zú le ho Efeeze lóhó lé hia pan wa dofiní há-níi Aatemiisi zì-beení yi, á pan o 6án kansí na ló ho wáayi lion yi.³⁶ Nùpue yí dà máa kán mu. Éé ká mí máhá ko á mí wé wayi, ò o búí hía yí wé bïo ká bánso á yí lon mí yi.³⁷ Ba nùpua na ká á mí guan guararáa hen á 6a jún yí yáara bïo búí wa dofiní há-níi zì, á mún yí bíá yí khon yí non wo yi.³⁸ Hen ká a Demetiriuyuusi lè mí ton-sáwá le o búí wó khon làa mí, á le cítii fló wizonle wi, á bíá wee flí le mún wi. Le 6a va bán cón.³⁹ Ká bioní pá bínia wi mí cón bïo búí ðání yi, á bíá wee kúee mín wán á loñ ho làndá bïo, á dà á loñ mu yahó yi.⁴⁰ Wa yí wó sese, á 6a hía bïo le lé warén wee káani 6a nùpua bïo wó ho zuia ká bïo yi. Lé bïo ho kúeemínwánló na ká á júhú mia máa zéení.» Bïo ó o bíá hón bioní so wó, ó o le 6a zámáa saawaa.

20

O Poole van ho Maseduana lè ho Kerēsi

¹ Bïo mu bïo na lá wee kánká ho lóhó yòó khíina, ó o Poole von bíá tà a *Krista bïo kúaa mín wán, á henía 6a sía. Bún món ó o dó 6a cáawése ò o wá jún ho Maseduana.² O káa hón kòhú so yi á bíá bïo cèrèé á henianáa bíá tà a Krista bïo sía, ò o ló bín wá van ho *Kerēsi kòhú.³ O kará bín á ðñ há píina bïo tñ. Bún món ó o wi ò o lá ho won-beení á va ho Siirii kòhú yi. Lé hón páahú so yi á 6a bíá non wo yi le 6a *zúífúwa lò a wán. O o díá ò o yèrémáa káa ho Maseduana.⁴ Bíá lèénia wo lé o Beere níi Sopateere na lé o Píruusi za, lá a Arisitaaki, lá a Sekúnduusi na páania wee lé ho Tesaloniiiki yi, lá a Dēebe níi Kayuusi, lá a Timotee. A séení ho Azii kòhúsa Tisiiki, lá a Torofiimu.⁵ Ba dú wa yahó á vaá pan wen ho Torowaasi yi.⁶ Warén bán lá ho won-beení ho Filiipu yi ho *búurú na á ja-fni yí dó yi sánú díró món á wó há wizooní bïo hònú á bó yi vaá ðánna. Bún món á wa vaá yú 6a ho Torowaasi yi. Lée yáwá júhú dà-kéní á wa wó bín.

Bïo wó ho Torowaasi yi

⁷ Ho tibírí zoñ ká le wii wà líí zo, á wa kúaa mín wán le wa à sanká ho búurú* á à là. A bío ó o Poole lée sɪn á à lén, ó o tà há láakáwá lè 6a nùpua fúuu fúaa ho tá sanká màní. ⁸ Lé há nónwíora bío jun níi yí á wa yòó kúaa mín wán yí. Há fɪntɛɛna cèrɛɛ á 6a záníá bín. ⁹ Yárónza fɛɛ 6úí na 6a le Etiisi á kará le bonkɛɛ jii. Bío ó o Poole wee bío ká á wà fɛɛɛ, á mu dāmu bó á yárónza fɛɛ mu. O o yòó kùera há nónwíora bío jun níi yí, á líí lùwá. A 6a le mí 6ueé hooníá á ò o húrún. ¹⁰ O o Poole yòó lion, á líí bánbáa vaá lá á 6uan mí bàra yí ò o bíá: «Mí yí déé mí yiwa, lé o yío wi lua.» ¹¹ O o bíńía wà yòora, á yòó cèkɛkaa ho búurú là. Bún món ó o pá bíńía bíá fúuu fúaa ho tá tɔn á wii hà, ó o mǎhá wà. ¹² O yárónza fɛɛ 6a 6uan wàráa ká á yío wi lua. A 6a 6úen6úen á mu wó sí-hííle cón làa sòobɛɛ.

O Poole dɪn ho Torowaasi yí á vannáa ho Milee

¹³ Bío ó o Poole lon, lé ho bè ho wǎhú á varáa ho Asoosi lóhó, hen na á wa ko wa vaa yí o yí á wa páanı zo ho won-beeni. A warén zon ho won-beeni dú á yahó jónnǎa bín. ¹⁴ Bío ó o 6ueé yú wen ho Asoosi yí, ó o páanıa zon làa wen á wa wà van ho Mitilɛna lóhó. ¹⁵ Wa dɪn bín vaá ló ho Siyoo kǎhú na mu jumú kńía yí mu tá na lée tɔn. Bún bán tá na kún bíńía lée tɔn, á wa vaá dɔn ho Samɔosi kǎhú na mu jumú kńía yí. Mu bán tá na 6èn bíńía lée tɔn lé bío wa vaá dɔnnǎa ho Milee lóhó. ¹⁶ O Poole yí wi ò o dɪn búmaka miten ho Azii kǎhú yí. Lé bío ó o wi ò o bánbá vaa dá ho Zeruzalɛmu á ho Pántekoote dí yí bín ká mu dá a wé. Lé bún non ó o yí ló lè ho Efɛɛze cón.

O Poole bia lè ho Efɛɛze kèrɛtɛwa kuure ya-díwa

¹⁷ O Poole tonkaa 6a nùpua ho Milee yí le 6a va ho Efɛɛze, á vaa ve 6a kèrɛtɛwa kuure ya-díwa na bín le 6a buen. ¹⁸ Bío 6a 6ueé dɔn, ó o bíá non 6a yí: «Á lá 1 buen-nónzoñ ho Azii kǎhú yí jii, á bío á ı 6uan lè ıten ho páahú 6úen6úen na á ı làa mia kará mín wán á mí zú. ¹⁹ ı lińía ıten á sá á Núhúso tonló lè le wɛɛ lè le lònbee na yú mi, bío 6a *zúifúwa ló ı wán bío yí. ²⁰ Mí zú mu le bío dá a séeni mia bán dɛɛ woon á ı yí sánkaa mia. Mu 6úen6úen á ı buera, á káranna làa mia 6a zǎamǎa yahó lè mí zíní yí. ²¹ Ba zúifúwa làa bíá yínǎ 6a zúifúwa á ı henía mu non yí le 6a yèrémá mí yilera lè mí wára, á tà wa núhúso Yeesu bío. ²² Bío ká wán lé mí tɪn wee ja ho Zeruzalɛmu làa bío le Dónbeení Hácírí le ı wéráa mu konloon, ká ı mún yí zú bío wà vaá yí mi bín. ²³ Há lórá lè mí dà-kéní kéní yí á le Dónbeení Hácírí wee fèn jı ı zeñ wán le ho kásó zoró, lè le lònbee lè mí síwá á pan mi bín. Bún mí dòn lé bío á ı zú. ²⁴ Inén cón á ı mukǎní bío júhú míá, díká á bío le Dónbeení tonkaa mi bío yí á yío lé, á le Dónbeení sǎamu bín-tente bío zéeni ló tonló na ó o júhúso Yeesu kǎráfǎa mi á ı sá á tí jii. ²⁵ ı héera buera le *Dónbeení béeni bío mi 6úen6úen tǎhú, ká bío ká wán á ı wǎa zú le minén ó o 6úí máa bíńí máa mi mí. ²⁶ Lé bún non á ı wee bíorǎa bío ká á á na mia ho zuia: Mí ní-kéní 6úí víńía miten á bánso bío máa túa làa mi. ²⁷ Lé bío le Dónbeení bío na á lé le mí ı wé 6úen6úen á ı zéeni láa mia á yí ká dɛɛ. ²⁸ Minén miten pa miten bío, á mún pa 6a kèrɛtɛwa kuure bío làa bío ó o pi-pa wee wé parǎa mí pia yí bío síi bíá le Dónbeení Hácírí kǎráfǎa mia le mí pa yí. Ba kèrɛtɛwa kuure á mí wé lon bío sese. Lé le Dónbeení kúrú Za cǎni kúaarǎ 6a bío yí á 6a bío sá le yí. ²⁹ ı zú mu le ı lénló món ká 6a nùpua 6úí na 6onmín lòn dakhńkhńwa na zǎní wi á á zo mi tǎhú. Ba á dé le 6óonii ho pi-6oohú yí. ³⁰ Hárı minén tǎhú á 6a nùpua 6úí ı lé yí, á á hńń wé è fúaa há sabíoní á á kǎráa bíá tà á *Krista

* 20:7 Mí lon Bè-wénia vǎahú 2.42

bïo à bán bè 6a yi. ³¹ Mi cén tñní mi yïo, à zürí mu le 1 ðà mi zeñ wán hã lúlúio bïo tñn yi, hã wisonáa lè mí tñnna yi ká 1 wee wá.

³² «Hã laà na kà wán, á ï wáa à dé mí bïo le Dónbeení lè mí sãamu bíoní níi yi. Dén bíoní so lé ðio pánká á à na ká mi sãadéro á à fàrá à tñn. Lè è na ho nãfóro mia, hã le bàrá ká làa bïa bïo sã le Dónbeení yi. ³³ I sïi yí wá nùpue búii wári là a sãnú, là a sí-Zínia yi yí mən. ³⁴ Minén mi bæere zú le 1 níni na ká lé hã á ï sáráa, á ðlãnanáa Inén làa bïa làa mi lá páanía wi màkoo. ³⁵ Lé búñ á ï wó á zéénia làa mia à mi wé sá làa búñ à séenínáa 6a ní-khenia. Mi wa bíni leéka le o ðúhúso mí bæere á bía bïo ká: Yia wee hã mu bïo wón cúnú na ó o yú á òuaa po yïa 6a wee na mu yi.»

³⁶ Bïo ó o bía làa ba vó, ó orén làa ba búenbúen líi fàrá mí ñonkórúná wán, ò o flora. ³⁷ Ba búenbúen wee wá, á wee wii o Poole 6ua yi à yèe kíó à dérãa o cãawése. ³⁸ Ba yara sò ðakhíina, lé bïo ó o Poole bía le 6a máa bíni máa mi mí. Búñ món á 6a lèénia wo vannáa ho won-beení lahó yi.

21

O Poole wà van ho Zeruzalæmu

¹ Búñ món á wa saawaa mín yi. Wa zon ho won-beení téréenna van ho Koosi lóhó. Mu tá na lée tñn lé bïo wa waá ðãnnáa ho Oroode lóhó, á ðñn bñn vannáa ho Pataraa lóhó. ² Wa yú ho won-beení búii bñn na wà a va ho Fenisii kōhū, á wa zon hón wárãa. ³ Bïo wa waá sùarãa ho Siipere kōhū, á wee mi ho, á wa hà ho dó lè wa nín-káara. Wa dó wa yara lè ho Siirii kōhū cón á vannáa ho Tiire lóhó. Lé bñn á ho won-beení sèró ko ho búen yi. ⁴ Wa yú 6a kèrètewa búii bñn á wa wó ho yàwá ðúhú dá-kéní làa ba. Le Dónbeení Hácírí ðà 6a zeñ wán, á 6a bía là a Poole le o yí va ho Zeruzalæmu. ⁵ Ká bïo ho páahū na wa ko à wa wé bñn vó, á wa lá wa wōhū wà. A 6a kèrètewa lè mí háawa lè mí háyúwá búenbúen ló á lèénia wen lée cúa ló ho lóhó yi. Bïo wa líi ðñn mu yámú ðumu ðii á wa líi fàrá wa ñonkórúná wán á wa flora. ⁶ Búñ món á wa dó mín cãawése, á tèníkãa mín yi, à wa yòó zon ho won-beení, à ðarén bèn bíniã khífon.

⁷ Wa ðñn ho Tiire yi á vannáa ho Pitolemayiisi lóhó, á tènía wán zàwa kèrètewa na bñn yi, á wa kará làa ba le wizon-kùure. Lé bñn á wa veení mu yámú ðumu wán vó yi. ⁸ Mu tá na lée tñn á wa ló wà á van ho *Sezaaree. Le Dónbeení bñn-buero búii wi bñn á yèni 6a le Filiipu. Lé wón á wa làara zii. O lé 6a nùpua nùwá hēñun na 6a hueekaa ho Zeruzalæmu yi ní-kéní.* ⁹ O hínni nùwá náa wi á yí yan, á wee fæe le Dónbeení ði-cúa na 6a nùpua yi. ¹⁰ Wa wó hã wizooní cèrèe bñn, á le *Dónbeení ði-cúa fæero búii na 6a le Akabuusi ló ho *Zudee yi á 6ueé yú wen bñn. ¹¹ O o wà 6uara wà cón, á 6ueé fó a Poole ku-cènni, ò o can mí zení lè mí níni ò o bía: «Bïo ká lé bïo le Dónbeení Hácírí bía: «Lé ká sïi á 6a *zúífúwa á à ca làa yïa te le ku-cènní na ká ho Zeruzalæmu yi, á à dé bía yí zú le Dónbeení níi yi.»» ¹² Bïo wa ðà hã bíoní mu, á warén lè wán zàwa na ho Sezaaree yi á yankaa o Poole le o yí va ho Zeruzalæmu. ¹³ Ká a màhá bía ñon wen: «Mí wee wá á wi à mi yáa 1 yilera le we? I wíokaa íten vó 1 caró bïo yi ho Zeruzalæmu yi. Hàri 1 búero bñn o ðúhúso Yeesu bïo yi á ï pá wíokaa íten vó bïo yi.» ¹⁴ Bïo wa hò a san làa bïo ó o le mí ï wé, á wa khú a yankaró yi á wa bía: «O Nùhúso lé yïa sïi bïo wé.» ¹⁵ Wa wó hã wizooní bïo yèn bñn. Búñ món á wa wíokaa waten à wa ðon ho Zeruzalæmu. ¹⁶ Ho

* 21:8 Mí lorí Bè-wénia vtaht 6.1-6

Sezaaree kèrètɛwa ɓúí lèenía wen. Ba dú wa yahó vannáa Siipere n̄í ɓúí na ɓa le Munas̄n c̄s̄n. O lé o kèrètɛ míana. Lé wón z̄l̄í á wa làara yi.

O Poole van o Zaaki c̄s̄n

¹⁷ B̄io wa vaá d̄s̄n ho Zeruzalɛmu, á wàn z̄awa kèrètɛwa na b̄n̄ á s̄á wa yahó lè h̄á z̄amaka. ¹⁸ Mu tá na lée t̄s̄n, ó o Poole làa wen bò mín van o Zaaki c̄s̄n. Lé b̄n̄ á ɓa kèrètɛwa kuure ya-d̄iwá ɓúenɓúen kúaa mín wàn yi. ¹⁹ O o Poole t̄enía ɓa yi, ò o lá ɓio le Dónbeení d̄oráa mí n̄í wo yi ho tonló na ó o s̄á b̄ia ȳin̄n̄ ɓa *z̄úif̄uwa t̄ah̄ú á f̄ɛera lè mi dà-kéní kéní n̄n̄ ɓa yi. ²⁰ B̄io ɓa ɓá à c̄s̄n wó, á ɓa wee khòoní le Dónbeení, à ɓa b̄ia n̄n̄ wo yi: «Wàn za Poole, w̄aa loñ ɓio ɓa kèrètɛwa na lé ɓa z̄úif̄uwa booráa. Ba ɓúenɓúen s̄oobáa o *Moyiize làndá ɓio dàkh̄ína. ²¹ Ba b̄ia n̄n̄ ɓa yi le ɓa z̄úif̄uwa ɓúenɓúen na wi h̄á s̄i-viò n̄pua t̄ah̄ú á fo wee k̄arán le ɓa ɓi ho làndá mu. Le fo wee ɓio le ɓa wé yí *kúio mí z̄awa, le o ɓúí yáá yí b̄iní yí bè ɓa z̄úif̄uwa làndá yi huúu. ²² Háya! A mu w̄aa à wé kaka? B̄io ɓa màh̄á à ɓi mu k̄énk̄én le fo wi hen. ²³ Awa! A ɓio wa à ɓio á à na foñ lé ɓio à ù wé. N̄pua n̄w̄a náa ɓúí wi hen á dó mí ɓiní le mí ù wé ɓio ɓúí á à na le Dónbeení yi. ²⁴ W̄aa fé bán bèráa à ɓa ceéró làndá à ù p̄ání wé làa ba, à ɓio ɓa ko ɓa lén mu ɓio yi à ù s̄ání, à ɓa bè yi à dàñ l̄ɛráa mí ɓúná.† Ká mu wó ká s̄í á ɓa n̄pua ɓúenɓúen á à z̄urí le ɓio ɓa wee ɓio ù ɓii yí bon. ²⁵ Ká mu lé b̄ia ȳin̄n̄ ɓa z̄úif̄uwa na tà a *Krista ɓio, bán wa túara ho v̄uah̄ú n̄n̄ yi á z̄eenía ɓio wa wi à ɓa ɓua lè mítén: Ba yí ko ɓa là le muiní taa, à yí d̄i c̄áni, à yí là bùaa na yí f̄uana taa, á mún pa mítén ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí s̄i-w̄a yi.» ²⁶ O o Poole w̄aa fó ɓa n̄pua n̄w̄a náa mu, á mu tá na lée t̄s̄n ó o làa ba p̄ánía wó ɓa ceéró làndá. B̄n̄ m̄ón ó o w̄a zon le *Dónbeení z̄i-beení lún yi, ò o b̄ia le mí ceéró làndá á à vé h̄á wizooní ɓio h̄ɛɓun yi. B̄n̄ wee z̄eení le lé ho p̄ah̄ú na á ɓa à wé mu h̄amu yi ɓa n̄i-kéní kéní ɓio yi.

O Poole ɓa w̄iira le Dónbeení z̄i-beení lún yi

²⁷ H̄a wizooní ɓio h̄ɛɓun mu w̄aa lá ká véro, à b̄n̄ à ho Azii k̄ah̄ú *z̄úif̄uwa ɓúí m̄n̄ o Poole le Dónbeení z̄i-beení lún yi. A ɓa h̄in̄n̄ s̄úkúra ɓa z̄aamáa ɓúenɓúen, à ɓa w̄iira a Poole. ²⁸ A ɓa wee ɓio ɓ̄n̄p̄ón: «*Isirayɛlesa, mi buen wen, ȳia ká lé o n̄i na wee h̄ɛɛ k̄arán ɓa n̄pua le ɓa yí k̄n̄bi o Isirayɛle n̄pomu ɓúenɓúen là a Moyiize làndá, lè le Dónbeení z̄i-beení na ká. Há làa na ká wán ó o yáá bò mín làa b̄ia ȳin̄n̄ ɓa z̄úif̄uwa á zonnáa le Dónbeení z̄i-beení lún na ɓio s̄á ɓa z̄úif̄uwa yi á zoó tíira dén s̄oobá-lùe so.» ²⁹ Ba wee ɓio b̄n̄, lé ɓio ó o Efɛze n̄í Torofim̄u á ɓa lá m̄n̄ ò orén là a Poole p̄ánía bò mín ho lóhó yi. A ɓa wee leéka le lé o Poole ɓuan wo zonnáa le Dónbeení z̄i-beení lún na ɓio s̄á ɓa z̄úif̄uwa yi. ³⁰ Ho lóhó ɓúenɓúen kánkáa yòó ló, á ɓa n̄pua wee lé lùu ɓúenɓúen à lùwí ɓuen. Ba ɓueé w̄iira a Poole le Dónbeení z̄i-beení lún yi á ɓuan lóráa ho kh̄uh̄u, à ɓa d̄enía pon h̄á wonna. ³¹ Ba wi ɓa ɓúe ó Poole à b̄n̄ ɓa ɓueé b̄ia á n̄n̄ ho *Oroomu d̄ásiwá kuure ɓúh̄u-so yi le ho Zeruzalɛmu ɓúenɓúen kánkáa. ³² Mí lahó yi ó o d̄enía fó ɓa d̄ásiwá ɓúí lè mí ɓúnása, à ɓa lùwa mà ɓa z̄aamáa. B̄io á bán m̄n̄ ɓa d̄ásiwá kuure lè mí ɓúh̄u-so á ɓa d̄ía a Poole haró. ³³ Á ɓa d̄ásiwá ɓúh̄u-so vá vaá ɓó a Poole yi ò o n̄n̄ lè ɓii le ɓa w̄i wo à ca lè h̄á z̄uakuaríwa ɓio ɓun. B̄n̄ m̄ón ó o túara a léenii làa ɓio ó o wó. ³⁴ Ká ɓa z̄aamáa màh̄á wee h̄ɛɛ w̄amaka ká ɓa a ɓio mín ɓúná yi, á ɓa d̄ásiwá ɓúh̄u-so yáá w̄aa yí máa ɓi ɓio ɓa wee ɓio sese. O o n̄n̄ le ɓii le ɓa ɓua a Poole vaa dé ɓa d̄ásiwá lún yi. ³⁵ B̄io ó o Poole á ɓa d̄ásiwá ɓuan

† 21:24 Mí loñ Bè-wénia v̄uah̄ú 18.18

vaá dōnnáa ho lún zūajii, á bán sá san lá à ɓuan lé bío 6a zāamáa wee jàa ɓuennáa o wán lè le hεεrè. ³⁶ Ba ɓúenɓúen ɓura bò a yi ká 6a a bío pónpón: «O ò ɓúe.»

O Poole wee fεε ho tūid mjii

³⁷ Páahū na ó o Poole vaá wee zo 6a dásíwá lún yi ó o bía lè 6a dásíwá jūhūso lè mu kerεekimu: «Fo dà a na le nni mii á ì bío bío ɓúí làa fo le?» A wón bía non wo yi: «Éee! Yaa fo wee jí kerεekimu. ³⁸ I lá mɔn le lé fo lé o *Ezipite nni na cóniá káa á fó 6a nī-ɓúewá muaaseé náa zonnáa le dùure yi.» ³⁹ O o Poole bía non wo yi: «Inén lé zúifù nni. I wee lé ho Silisii kōhū ló-beeni ɓúí na 6a le Taasi na yèni ló yi. Sábéré à ù na le nni mii le í bío lè 6a zāamáa.» ⁴⁰ A 6a dásíwá jūhūso non mu nni wo yi. O o Poole wáa ðn ho lún zūajii ò ò dá mí nni 6a zāamáa yi á 6a ɓúenɓúen wó tétété, ò ò lá le ɓioní ò ò wee bío làa ba lè mu zúifumu.

22

¹ «Wán maáwà lè wán zàwa, mi jí ɓío á ì bío há làa na ká wán, á a lénnáa í jūhū.» ² Bío 6a jà ò ò wee bío mu zúifumu, á 6a wíokaa wan tétété. O o Poole wíokaa lá le ɓioní ò ò bía: ³ «Inén lé zúifù nni. I ton ho Silisii kōhū lóhó na 6a le Taasi yi, ká í máhá ðn ho Zeruzaleemu yi hen. O Kamaliyeli lé yia kenia mi lè wán ɓúawa làndá sесе. Inén mún lá can í kuio le Dónbeeni bío yi làa bío minén wee wéráa mu ho zuia bío sii. ⁴ Bía wee bè ò Núhūso wōhū ɓúí á ì beéra lò á ɓó, á wíikaa 6a báawa lè 6a háawa ɓúí kúaa ho kásó yi. ⁵ Le *Dónbeeni yankarowá jūhūso beeni lè 6a *nī-ká ɓúenɓúen á zū le bío á ì wee bío bon. Bán lé bía á ì fó há vōnna cōn, na á ì ɓua á à varáa wán zàwa *zúifūwa na ho Damaasi yi cōn, hía wee zéeni le í dà vaá wíika bía tà a *Krista bío ɓín á à ɓua à ɓuennáa ho Zeruzaleemu yi á ɓueé beé lò.

⁶ «Bío á ì wi ho wōhū wán á wà vaá sùará ho Damaasi yi, ká le wii yòò fàrá, yio ɓueé tí à khon-beeni ɓúí ló ho wáyai líi kúaará í wán á kñia mii. ⁷ A ì lùwá ho tá yi, á tāmú ɓúí wee bío làa mi: «Soole! Soole! Lée webio non á fo wee beéráa í lò.» ⁸ A ì tùara: «Núhūso, fo léé wée?» A mu tāmú bía: «Inén lé o Nazarεete nni Yeesu na á fo wee beé lò.» ⁹ Bía làa mi bò mín á mɔn mu khoomu ká 6a máhá yí jà bío bía. ¹⁰ A ì tùara: «Núhūso, léé webio á ì ko á ì wé?» O o Núhūso bía non mii: «Lii hñí vaa zo ho Damaasi yi. Bío le Dónbeeni wi á ì wé ɓúenɓúen á 6a zoó bío á à na fon.» ¹¹ Ká bío mu khoomu cueéra í yio á ì yi máa mi, á bía làa mi bò mín tò í nni yi á zonnáa ho Damaasi yi.

¹² «Nii ɓúí na yèni 6a le Ananiasi wi ɓín. O wee kōnbi le Dónbeeni á wee bè wa làndá yi sese. Ba zúifūwa ɓúenɓúen na ho Damaasi yi wa a bío. ¹³ Wón lé yia ɓuara ɓueé yú mi á bía non yi: «Wán za Soole, ɓíní wé mi.» Mí laho yi á ì yio héra á mɔn wo. ¹⁴ O pá ɓínía bía: «Wán ɓúawa ɓán Dónbeeni fera léra fo bera a na à ù zūn le sli bío, á ðan mi a Yeesu, o nī-térénni, à jí a ɓioní. ¹⁵ A únén lé fo á à wé o seéráso á à zéeni bío fo mɔn làa bío fo jà á à na 6a nupua ɓúenɓúen yi. ¹⁶ Fo tñ pan mu yén? Hñí ve o Núhūso le 6a bátízé fo, à ù bèkora à sèn dí.»

¹⁷ «Bío á ì ɓínía van ho Zeruzaleemu, á wizonle ɓúí ká í wee wé í fioró le *Dónbeeni zì-beeni lún yi, ¹⁸ ó o Núhūso zéenia miten làa mi á bía non mii: «Hñí fùafùà lé ho Zeruzaleemu yi, lé bío á 6a nupua máa tà ho tūid na á fo wee mí í ðání yi bío.» ¹⁹ A ì bía non wo yi: «Núhūso, 6a zū mu kénkén le Inén iten lá wé va 6a káranló zíní yi, à ha bía tà ù bío, à fé 6a vaa kúee ho kásó yi. ²⁰ A páahū na á ù seéráso Etiēna 6a ɓó yi ká a Inén í beere wi ɓín, á tà mu wéro

á pan 6a sí-zínia yi.» ²¹ O o Níhúso wáa bíá nòn mi: «Día à ù lén va, 1 ì tonka fo á fo ò khèn ò va làa bíá yínón 6a zúífùwa cón.»

O Poole bíó sá ho Oroomu yi

²² Ba zâamâa ná mí yiwa á ná a Poole cón fúuu á vaá 6ó dén bíoní so yi, á 6a wee bíó pónpón: «Wón núpue so sii á ko ò o 6úe. O mukáni ko le v1.» ²³ Ba wee wâamaka á wee ten mí sí-zínia yòo dáká ká 6a a wé le tñí yòo mii ho wáayi. ²⁴ A 6a dásíwá kuure jùhúso nòn le jii le 6a 6ua a Poole zoo dé 6a dásíwá lún yi, á 6a ha a lè há lábàani ò o zéeni bíó ó o wó á nòn 6a zâamâa wee wâamakarâa o wán ká sii. ²⁵ Bíó 6a wee ca a Poole le há hñni á á ha, ó o bíá nòn o dásí nni na wi bñ yi: «Nii so nòn mia à mí ha núpue na bíó sá ho *Oroomu yi ká mí yí cítio wo le?» ²⁶ Bíó 6a dásíwá jùhúso ná mu ó o wá vaá bíá mu lè mí kuure jùhúso: «Páa! Loñ bíó fo lá à wé. O nni mu bíó sá ho Oroomu yi.» ²⁷ A 6a kuure jùhúso wá van o Poole cón, á vaá tûara a yi: «À ù bíó sá ho Oroomu yi kénkén à ù bíó mu làa mi.» O o Poole le «Ūuu.» ²⁸ A 6a dásíwá kuure jùhúso bíá: «Inén léra le wén-kúii á bò yi yúráa mu.» O o Poole 6èn bíá: «Inén wón ton làa bú.» ²⁹ A bíá lá ko 6a ha a dèenía díá a. Ba dásíwá kuure jùhúso mí beere á zâna bíó ó o le 6a ca yia bíó sá ho Oroomu yi bíó yi.

O Poole dñn 6a zúífùwa tûia fèerowá yahó

³⁰ Lé bñn nòn á mu bán tá na lée tñn á bíó 6a dásíwá kuure jùhúso wi ò o zñn bíó nòn á 6a zúífùwa le o Poole wó khonná, ó o feera a, ò o bíá le 6a yankarowá júnása lè 6a tûia fèerowá búenbúen kúee mín wán. Bñn món ó o buan o Poole vannáa 6a yahó.

23

¹ O o Poole wáa fá mí yio ho lándá tûia fèerowá yi ò o bíá: «Wàn zâwa, 1 yi yí máa dè. Inén 1 beere zú le 1 bò le Dónbeení yi sese á 6ueé 6ó ho zuia yi.»

² A le *Dónbeení yankarowá jùhúso beení Ananiasi nòn le jii bíá dñn 6ó à Poole yi le 6a vúaa o jii. ³ Ká a Poole máhá bíá nòn wo yi: «Fo la lòn soró na 6a khũnia.* Le Dónbeení á à vúaa fo. Fo dñn ho lándá wán á kará wee cítirâa mi, á ù máhá le 6a vúaa mí ká ho lándá jñn ho mu.» ⁴ A bíá 6ó a Poole yi bíá nòn wo yi: «Cáa, yaa fo yáa wáa wee là le Dónbeení yankarowá jùhúso beení.» ⁵ O o Poole bíá: «Wàn zâwa, 1 lá yí zú ká a lée Dónbeení yankarowá jùhúso beení. Bíó á í máhá zú le le Dónbeení bíoní bíá bíó ká: «Yí mí bín-kohó à léé mí nípomu jùhúso yi.»† ⁶ O Poole zú mu le ho lándá tûia fèerowá sñn-kéní lé 6a *Sadusléwa, ká 6a sñn-kéní lé 6a *Farizléwa, lé bñn nòn ó o bíaráa bíó ká pónpón 6a yahó: «Wàn zâwa, wàn maáwá lé 6a Farizléwa, á Inén mún lé o Farizlé. Bíó á í dó 1 sii 6a ní-hía véeró bíó yi, lé bñn nòn 6a wee cítirâa mi.»

⁷ Bíó ó o bíá hñn bíoní so vó á 6a Farizléwa lè 6a *Sadusléwa wee kán mín, á 6a khan, á sankaa mín lè há kuio bíó jùn. ⁸ Ba Sadusléwa bán wee bíó le ní-hía máa vèe. Le wáayi tonkarowá máa, á bè-vio 6úí na yí dà máa mí mún mía. A 6a Farizléwa 6èn tà bñn búenbúen bíó. ⁹ Há wâamakaa wee dé wán ká há wá, á ho *lándá bíó zéenílowa na lè 6a Farizléwa lé le kuure á hñn pá, á wee lá mí hère ká 6a a bíó: «Wa yí mòn bè-kohó o nni na ká yi. Mu ù wé bíó 6úí zéenía mítén lá wo, táá wáayi tonkaro 6úí bíá làa wo.»

¹⁰ Le wâní wó herera dà fúaa 6a dásíwá kuure jùhúso zâna le 6a hía lèeka a Poole. O o le mí dásíwá 6úí líi fé o Poole 6a zâamâa tñahú à zorâa 6a dásíwá

* **23:3** Ho páahú mu yi ká há soni 6a wee wé khũni á há flani wé yí mi. † **23:5** Mi loñ Léro vñahú (Exode) 22.27

lún yi. ¹¹ Mu zòh òh àhàhù, ó o Núhúso zéénia míten là a Poole á bía nòn wo yi: «Hení ù s̄ii. Fo zéénia í b̄io ho Zeruzaléemu yi hen, fo mún ko à ù zééní í b̄io ho Oroomu yi.»

Ba lò a Poole wán le mí ì búe

¹² Mu tá na lée tòn yínbii, á ba *zuífùwa lò. Ba dó mí jini nòn le Dónbeení yi á le mí máa dí, á máa ju ká mí yí yú a Poole yí b̄ó. ¹³ B̄ia lò h̄a lío mu á po nùpua búará-ju. ¹⁴ Ba wà vaá yú ba yankarowá júnása le ba ya-díwá á bía nòn yi: «Wa dó wa jini nòn le Dónbeení yí le le s̄òb̄é le wa máa dí, á máa ju ká wà yí yú a Poole yí b̄ó. ¹⁵ Minén le ho làndá t̄iá f̄erowá búenb̄uen, mí w̄aa fio mu ba dásiwá kuure jùhúso c̄ón le o b̄io le ba bua a Poole buennáa mí c̄ón, à wé le mí wi à mí wíoka loí o b̄io yahó yi sese. Warén bán w̄aa wíokaa waten vó òh pan, á à búe o ká a òh yí bueé òh hen.» ¹⁶ Ká a Poole bán h̄in-za màh̄á òh ná h̄a lío mu. O o wà zòn ba dásiwá lún yi, á zoó bía mu nòn o Poole yi. ¹⁷ O o Poole von ba dásiwá jùhúso n̄i-kéní, á bueé bía nòn yi: «Bè là a yàronza na ká varáa mí kuure jùhúso c̄ón. O b̄ioní wi làa wo.» ¹⁸ A wón fó a vannáa mí jùhúso c̄ón, ò o bía: «O kásó n̄i Poole le í bua a yàronza na ká buennáa ù c̄ón, le o b̄ioní wi làa fo.» ¹⁹ A ba dásiwá kuure jùhúso f̄u a yàronza n̄i yi, á ba khèra vaá òh ò o t̄uara a yi: «Lée webio á fo le fo ò b̄io á à na m̄i.» ²⁰ A wón bía: «Ba zuífùwa wó le jii dà-kéní á ba le mí í fio fo, à ho yírò, à ù b̄io le ba bua a Poole á varáa ho làndá t̄iá f̄erowá yahó, le lé b̄io á ba wi ba wíoka loí o b̄io yahó yi sese. ²¹ Ee yí jí mu. Ba búí wíokaa míten vó, á wi ba pára w̄i wo. Ba po nùpua búará-ju. Ba dó mí jini nòn le Dónbeení yi, á le mí máa dí, á máa ju ká mí yí yú n̄i o Poole á ba yú b̄ó. Ba wíokaa míten vó, á pan à ùnén lé yia jii.» ²² A ba dásiwá kuure jùhúso henia mu nòn o yàronza mu yi le b̄io ó o bía nòn mí yi ò o yí b̄io le nùpue jí. O o día a ó o wà.

Ba buan o Poole vannáa o kuv̄eneere Felikisi c̄ón

²³ B̄un m̄ón á ba dásiwá kuure jùhúso von mí dásiwá júnása nùwá ju á bía nòn yi: «Mí ve ba dásiwá kh̄iá-ju á k̄úee m̄in wán, à bè ba c̄ón-yòorowá búará-òh làa píru wán, à séení ba nùpua kh̄iá-ju na buan h̄a c̄anb̄uawá, à mí wíoka míten ho *Sezaaree varó b̄io yi ho òh àhàhù léèrèwa b̄io òh d̄enu páahù. ²⁴ Mí mún cà ba cúawa na mí ì lá là a Poole, à bua vaa dé o kuv̄eneere Felikisi n̄i yi ká mí yí le òh búí wé o.» ²⁵ O o t̄uara h̄a b̄ioní na ká ho v̄uahù yi á nòn ba yi:

²⁶ «Inén Koloode Liziasi á wee t̄èni ùnén Felikisi na lé o kuv̄eneere yi.

²⁷ Ba *zuífùwa lá w̄iira a n̄i na ká, á lá wi ba búe o. Ká í z̄una mu le o b̄io s̄a ho *Oroomu yi, á Inén dásiwá á k̄ania wo. ²⁸ I wi à ì z̄un b̄io nòn ba zuífùwa wee koonínaa wo yi, lé b̄un á ì buan wo vannáa barén làndá t̄iá f̄erowá c̄ón. ²⁹ A ì z̄una le lé barén k̄urú làndá b̄io á nòn ba wee koonínaa wo yi, ká nùpue màh̄á yí dà máa b̄io le o wó khon ó o ko ò o búe, táá ò o dé ho kásó yi. ³⁰ B̄un m̄ón, á ba ná í zeñ wán le ba zuífùwa wee le o wán, lé b̄un nòn á ì òhénia le ba bua a varáa ù c̄ón, à ì mún le b̄ia wee kooní a yi à ve o ù c̄ón.»

³¹ A ba dásiwá wó b̄io ba jùhúso bía nòn ba yi. Ba fó a Poole ho òh àhàhù mu yi á buan w̄araa f̄uwa ho Antipatiriisi lóhó. ³² Mu tá na lée tòn, á ba dásiwá na wee varáa b̄inia buara mí lún yi, à ba día b̄ia yòora ba cúawa á bán bó là a Poole. ³³ Ba vaa òhénia ho Sezaaree yi, á ba dó ho v̄uahù o kuv̄eneere n̄i yi, à ba nòn o Poole wo yi. ³⁴ O o kuv̄eneere k̄aranna ho ò o t̄uara a Poole yi le o wee lé ho k̄sh̄ yén yi? O o Poole bía: «Í wee lé ho Silisii yi.» B̄io ó o z̄una le o

ló ho Silisii yi, ³⁵ ó o Felikisi bía nòn wo yi: «Bia wee kooní fon̄ hía ɓueé d̄n̄, á ì m̄h̄á à tùa fon̄.» O o nòn le j̄nii le ɓa dé o o *Herodee béen̄i z̄i-been̄i† yi à pa yi.

24

O Poole á ɓa z̄uífùwa le o wó khon

¹ Wizooní ɓio hónú ɓ̄n̄ m̄n̄, á ɓa yankarowà j̄h̄úso been̄i Ananiasii, le ɓa ya-díwá n̄wá ȳn̄ ɓ̄ú, á séen̄i n̄puee ɓ̄ú na z̄ú ho *Oroomu l̄andáwá na ɓueé ɓ̄io ɓa j̄nii á ɓò m̄n̄ ɓ̄uara ho *Sezaaree. O ȳn̄i ɓa le T̄ɛɛtuluusi. ɓa wá waá von o Poole o Felikisi na le o kuv̄ɛɛɛɛɛɛ c̄s̄n̄. ² A ɓa ɓuan o Poole ɓuararáa. O o T̄ɛɛtuluusi wáa wee z̄een̄i ɓ̄io ó o wó khonnáa ká síi: «Wa j̄h̄úso, ùn̄n̄ lé ȳa n̄n̄ wa ȳuráa ho h̄éerá. Mu bè-ȳèr̄em̄ák̄ania na wíokaa wa k̄h̄ú lé ú bè-z̄úr̄im̄in̄i n̄n̄ á ɓ̄n̄ ɓ̄úen̄ɓ̄úen̄ wóráa. ³ Mu ɓiowa na wa wee ȳi ɓ̄úen̄ɓ̄úen̄ f̄ɛɛ h̄á l̄ua ɓ̄úen̄ɓ̄úen̄ yi á wa z̄ú ɓ̄io, á wa yiwa ȳi dà máa n̄ns̄á fon̄ h̄úú. ⁴ I yáa máa d̄n̄ máa yáa ù p̄aah̄ú. I wee fio fo, s̄áb̄éré á ù j̄n̄i c̄s̄n̄. ⁵ Wa m̄n̄ mu le o n̄i na ká dà à yáa ɓ̄io ká mu ɓ̄uaa. Ba *z̄uífùwa na ho d̄m̄ín̄á yi ɓ̄úen̄ɓ̄úen̄ ó o wee kánká. Lé or̄én̄ lé ho Nazaretesa kuure ɓ̄ú j̄h̄úso. ⁶ Le *Dónbeen̄i z̄i-been̄i na ɓ̄io s̄á le ȳi ó o l̄á wi o ò t̄i, lé ɓ̄n̄ te o w̄iiró. Wa l̄á le wa à d̄n̄ [wa l̄andá wán á à c̄ífr̄áa wo, ⁷ ká ɓa dásiwá j̄h̄úso Liziasii lé ȳi fáa wo wa n̄i yi le le sí-suee, ⁸ ó o n̄n̄ le j̄nii ɓ̄ia wee kooní a yi le ɓa ɓuen̄ ù c̄s̄n̄.] Fo tùara a n̄i mu yi, á ùn̄n̄ à ùten̄ á à mi ɓ̄io ɓa le o wó khonnáa.» ⁹ A ɓa z̄uífùwa ɓ̄ia s̄á a n̄i mu j̄nii le ɓ̄io ó o ɓ̄ia lé ho t̄úá.

O Poole wee f̄ɛɛ mi t̄úá o Felikisi yahó

¹⁰ O o kuv̄ɛɛɛɛɛɛ wáa dá mí n̄i o Poole yi le o ɓ̄io. O o Poole l̄á le ɓ̄ion̄i ò o ɓ̄ia ɓ̄io ká: «Ì z̄ú le fo f̄á le c̄it̄i ho k̄h̄ú na ká yi mu míana. Lé ɓ̄n̄ te ɓ̄io á ì l̄áaráa fon̄ á à f̄ɛɛr̄áa ì t̄úá á à l̄énnáa ì j̄h̄úú ù yahó. ¹¹ Fo dà à tùaka à loñ. Ì ɓ̄uara ho Zeruzaleemu yi á wá ɓueé ɓ̄uaan̄i le Dónbeen̄i mu wizooní á d̄n̄ máa dà p̄ir̄ú j̄n̄n̄ wán. ¹² Ba ȳi yú mi ká ì wee w̄aan̄i là a ɓ̄úii le Dónbeen̄i z̄i-been̄i lún yi. Ba mún̄ d̄n̄ ȳi yú mi ká ì wee khà n̄pua kúee m̄n̄ yi ɓa z̄uífùwa k̄ar̄ánlò z̄in̄i yi, t̄áa ho lóhó yi. ¹³ Ba ȳi dà máa z̄een̄i le ɓ̄io ɓa wee ɓ̄io ì j̄nii á bon. ¹⁴ ɓ̄io á ì z̄ú à ì wee wé lé ɓ̄io ká: Ho w̄h̄ú na á ɓarén̄ le ho ɓ̄io ȳi bon, h̄ón̄ lé h̄ia á ìn̄n̄ ɓò á wee s̄á na wán ɓ̄uaawa ɓ̄an̄ Dónbeen̄i yi. ɓ̄io ɓ̄úen̄ɓ̄úen̄ na wi ho l̄andá le le *Dónbeen̄i j̄i-cúa f̄ɛɛrowá v̄onna yi á ì t̄á ɓ̄io. ¹⁵ ɓ̄io á ì dó ì síi yi, lé ɓ̄n̄ á ɓarén̄ mún̄ sía dó yi le ɓa ñi-tentewá le ɓa ñi-kora á kh̄ii v̄ee. ¹⁶ Lé ɓ̄n̄ n̄n̄ á ì wee hen̄i ì l̄ò à ɓua ìten̄ sese le Dónbeen̄i le ɓa n̄pua yahó.

¹⁷ «Mu ù ȳi l̄ulúio ɓ̄io ȳn̄ ká ì máa va ho Zeruzaleemu. Ká ì ɓ̄in̄i ɓuenlò ɓ̄n̄ j̄h̄úú lé le séen̄i wárí á ì ɓuan ɓueé n̄n̄ wán n̄ipomu yi, le mu hámu na á ì ɓueé n̄n̄ le Dónbeen̄i yi. ¹⁸ ɓ̄n̄ lé ɓ̄io ɓ̄an̄ tonlò á ì kera yi le Dónbeen̄i z̄i-been̄i lún yi á ɓa ɓueé zoó yú, á ɓ̄n̄ ho ceéro l̄andá wó vó. N̄pua na boo ȳi kera ɓ̄n̄ làa m̄n̄, á w̄orónlè mún̄ ȳi wó. ¹⁹ Ho Azii k̄h̄ú z̄uífùwa n̄wá ȳn̄ ɓ̄úii lé ɓ̄ia n̄n̄zoñ wi ɓ̄n̄. Bán̄ lé ɓ̄ia l̄á ko à ɓa ɓuee d̄n̄ ù yahó, á kooní m̄ii ká ɓa m̄n̄ ì wékheró. ²⁰ T̄áa le ì t̄úa ɓarén̄ na ká yi: N̄n̄zoñ na á ì d̄n̄ ho l̄andá t̄úá f̄ɛɛrowá yahó á f̄ɛɛra ho t̄úá l̄éraráa ì j̄h̄úú waá vó, ká ɓ̄io ɓa le ì wó khonnáa ɓ̄úii ɓa m̄n̄ à ɓa z̄een̄i mu. ²¹ Ká ȳin̄n̄ ɓ̄io á ì ɓ̄ia p̄ón̄p̄ón̄ ɓa yahó le ì t̄á ɓa ñi-h̄ia v̄eero ɓ̄io, á n̄n̄ ɓa wee c̄ífr̄áa mi ho zuia.»* ²² O Felikisi z̄ú

† 23:35 Herodee béen̄i z̄i-been̄i: Le léee z̄i-been̄i ɓ̄úii ó o Herodee h̄ia son ho Sezaaree lóhó yi. Le z̄i-been̄i mu lé d̄io á ho Oroomu kuv̄ɛɛɛɛɛɛwá h̄ia wee wé ker̄i yi. * 24:21 Mi loñ Bè-wénia v̄uah̄ú 23.6

bíó o Nùhúso wǎhú bíó karáa sese, ó o bàrá le cítii fló pǎn-veere yi, ò o bíá: «Hen ká 6a dásiwá kuure nùhúso Liziasi 6uara, á ì mǎhá à flí mí cítii.» ²³ O o nǎn le nǎi 6a dásiwá nùhúso na pan o Poole yi le o dé o ho kásó yi, ká a mǎhá díá le o dá wé mítén, ò o mún na ho wǎhú 6àn bǎnlowá yi à 6a wé dàni 6uee búεkí o à yí o séení.

O Poole ðn o Felikisi là a Durusiye yahó

²⁴ Wízonni bíó yen bún mǎn, ó o Felikisi lè mín háa zúífú hínzoró Durusiye á bò mín 6uara. Ó le 6a vaá ve o Poole le o buen, ó o 6ueé ná bíó á wón bíá le sídéró o *Krista yi bíó yi. ²⁵ Ká bíó o Poole háa wee bíó ho téréni mítén lè ho 6ua mítén sese, lè le cítii na wá a buen bíó, ó o Felikisi zána, ó o bíá: «Fo wáa dà a lén. Ká ì yú ní pǎahú na yi, á ì ì bínì ì ve fo.» ²⁶ O mún lá wee cà ò o Poole na le wári wo yi, lè bún nǎn ó o wee veráa wó túntún à 6uee tà lè há láakáwá. ²⁷ Lúlúio bíó nǎn bún mǎn, ó o Poosiyuusi Fesituusi á zon o Felikisi lahó, á wó a kuvεεεε. O Felikisi wi ò o wéé 6a zúífúwa síá, ó o díá a Poole ho kásó yi.

25

O Poole le 6a bá-záwa bée lé yía á à cítii mí

¹ O Fesituusi 6uenló ho kǎhú mu yi wízonni tǎn bún mǎn, ó o ðn ho *Sezaaree yi á vannáa ho Zeruzaleemu. ² Bíó ó o vaá dǎn bǎn, á le *Dónbeení yankarowá núnása lè 6a *zúífúwa ya-díwá á 6ueé bíá a Poole wékheró bíó nǎn wo yi. Ba flora a Fesituusi ³ le o nǎi mí yi ò o na ho wǎhú mí yi à mí 6ua a Poole varáa ho Zeruzaleemu. Yaa 6a lò a wán, á wi 6a 6úe o ho wǎhú wán. ⁴ Ká a Fesituusi mǎhá bíá nǎn 6a yi: «O Poole wi ho kásó yi ho Sezaaree yi, á hen láa cǎnù ká ì nén ì bεεε á a bínì ì va bǎn.» ⁵ O o bínì bíá: «Hen ká 6a búí wi mí tǎhú á dà vaá zéénia a wékheró, à bǎn wáa le wa bè mín va.»

⁶ O Fesituusi wó há wízonni bíó hǎtǎn, táá bíó píru mí dón láa ba, bún mǎn ó o bínì van ho Sezaaree. Mu tá na lée tǎn, ó o Fesituusi lée kará mí cítii fliní lahó yi, ò o le 6a 6ua a Poole 6uennáa. ⁷ Ká a Poole 6ueé dǎn, á 6a zúífúwa na ló ho Zeruzaleemu yi kǎnía wo yi á wee kooní a yi láa bíowa síwá cǎεε na á 6arén mí bεεε yáá yí dà máa zéení yara. ⁸ Ká a Poole mǎhá pǎ ò o fεεra ho túiá léraráa mí nùhú ká síi: «Ì yí wó bè-kohó búí 6a zúífúwa lándá lè le *Dónbeení zǎ-beení dǎni yi. I mún yí wó yí khon lè ho *Oroomu béeε.» ⁹ Bíó ó o Fesituusi wi ò o wéé 6a zúífúwa síá, ó o wáa túara a Poole yi: «Fo o tà á à va ho Zeruzaleemu á 6a vaá cítii fo ì yío yi bǎn le bióni mu dǎni yi le?» ¹⁰ O o Poole bíá: «Ì wi o bée cítii fliní, á le bǎn á ì ko à ì cítii yi. I yí wó yí khon lè 6a zúífúwa. A únén ù bεεε yáá zú mu. ¹¹ Ká ì guan khon, á wó mu búii na bíó yi á 6a ko 6a 6úe mí, á ì máa pí ì húmú. Ká bíó 6a bǎn le ì wó khonnáa á yí bon, á nùpue búí bǎn mún yí ko ò o dé mí 6a níi yi. O bée lé yía á à fεε ì túiá.» ¹² O o Fesituusi lè 6a nùpua na wee na há yile-tentewá wo yi mǎn mín. Bún mǎn ó o bíá: «O bée lé yía á à fεε ù túiá láa bíó fo le mu wéráa.»

O Poole ðn o Akiripaa là a Bereniisi yahó

¹³ Wízonni bíó yen bún mǎn, ó o bée *Akiripaa lè mín hínló Bereniisi á van ho *Sezaaree á wá vaá tǎénia a Fesituusi yi. ¹⁴ Ba wó há wízonni bíó yen bǎn, ó o Fesituusi yú zéénia a Poole bíó là a bée Akiripaa ká síi: «Nùpue búí wi hen ó o Felikisi á dó ho kásó yi díá. ¹⁵ Pǎahú na á ì van ho Zeruzaleemu, á 6a yankarowá núnása lè 6a *zúífúwa ya-díwá 6ueé bíá a níi mu wékheró bíó nǎn mí, á 6a le ì bíó le o ko ò o 6úe. ¹⁶ A ì bíá nǎn 6a yi le ho Oroomusa yí máa tà síini nùpue nùhú ká síi, ká bǎnso láa bíá le o wó khon yí ðn mín yara ó o yí mà ho túiá yí léraráa mí nùhú bíó 6a le o wó khon dǎni yi. ¹⁷ Ba bò mín

làa mi á buara hen, á ì wáa yí díá á mu yí míana, à mu bàn tá na lée tǎn, à ì van le cítí fliníi, à ì le 6a bua a nùpue mu buennáa. ¹⁸ A bíá le o wó khon á buara. Ká há wékhewa na á ìnén lá wee leéka bíó bàn dèe woon á 6a yí mà a jii. ¹⁹ Mu lé 6arén kùrú làndá bíó á 6a làa wo wáania wán, là a nli búí na 6a le Yeesu na húrun ó o Poole wee bíó le o yío wi lua bíó yi. ²⁰ Bíó á ì ì wé wé è fáaraa há tǔiáwá mu á ì yí zú. Lé bǔn nǎn á ì tǔara a Poole yi le o tà á à va ho Zeruzalæmu á 6a vaá cítí o ho tǔiá mu dǎní yi le? ²¹ Ká a Poole màhá cà mu le o bée lé yía à cítí mí. A ì wáa nǎn le jii le 6a díá le o wé ho kásó yi fúaa ká ì yú a nǎn o Zezaare yi.» ²² O o Akiripaa wáa bíá nǎn o Fesituusi yi: «Mu mún ñ wé sí ìnén yi à ì jǐ a nli mu bíóní.» O o Fesituusi bíá nǎn wo yi: «Ho yíró ká ù ní há.»

²³ Mu tá na lée tǎn, ó o Akiripaa là a Bereniisi lè 6a dásíwá júnása lè ho lóhó nǐ-beera á bò mín, á bán dó ho cùkú 6a yi lènia buéé zonnáa le cítí fliníi. O o Fesituusi nǎn le jii le 6a bua a Poole buennáa. ²⁴ Bíó ó o buéé dǎn, ó o Fesituusi bíá: «À ùnén bée Akiripaa, lè minén na làa wen páania wi hen ká búenbúen, o nli na ðn mi yahó ká lé yía bíó yi nǎn á 6a zúifúwa búenbúen vonnáa mín ì cǎn hen, lè ho Zeruzalæmu yi, á wee wáamaka le o ko ò o búe. ²⁵ Ìnén cǎn á ì yí mǎn bíó búí na nǎn ó o koráa lè mu húmú. È ká bíó ó orén mítén le 6a bá-zàwa bée lé yía ko ò o cítí mí, á ì le bǔn lé bíó á mu wáa à wéráa. ²⁶ Bíó á ì ì tǔa sese o nli mu dǎní yi à na 6a bá-zàwa bée mu yi á míá. Lé bǔn nǎn á ì buan wo á buéé ðnía mi yahó, sǎnkú à ùnén Akiripaa ù beere yahó. Ká fo tǔara a yi, á ì ì yí bíó búí á à tǔa. ²⁷ Lé bíó mu jǔhǔ míá ì cǎn à ì bíó le 6a bua kásó nli varáa ho Oroomu ká ì yí zéenia o wékhéro.»

26

O Poole lá le bioní o bée Akiripaa yahó

¹ O o *Akiripaa bíá nǎn o Poole yi: «Ho wǎhǔ nǎn foñ, wáa fèe ù tǔiá à lénnáa ù jǔhǔ.» O o Poole wáa dó a Akiripaa káféré ò o wee fèe ho tǔiá à lénnáa mí jǔhǔ ká síi: ² «Bée Akiripaa, ì síi 6èntǔn wan ho wǎhǔ na á ì yú ho zuia bíó yi à fèe ì tǔiá à lénnáa ì jǔhǔ ùnén yahó, làa bíó búenbúen na 6a zúifúwa le ì wó khon bíó yi. ³ A ùnén ùten yáá zú 6a zúifúwa làndáwá búenbúen làa bíó 6a wee wé kán mín wán. A ì bíná wee fio fo à ù jǔ ù yi à júnáa ì cǎn. ⁴ Ba zúifúwa búenbúen zú bíó á ì karáa hári ì yáronmu páahǔ. 'Ba zú bíó á ì buan lè ìten háání wán síi nùpua tǎhǔ lè ho Zeruzalæmu yi. ⁵ Ba zú mi míana, á lá tá mu á 6a à bíó mu wéréwéré le ìnén mún lé wa kuure nùpua na wee hení ho làndá bíó nǐ-kéní, bíá 6a le Farizléwa. ⁶ Ho zuia á 6a wee cítí mí lé bíó á ì dó ì síi bíó le Dónbeení dó mí jii le mí ì na wán bùaawa yi. ⁷ Wán síi nùpua zǐ-júná píru jún á mún dó mí sía le mí wé è sá máa khi á wé è bùaaní le Dónbeení fúuu le wisoni lè ho tǔnaahǔ. Bée Akiripaa, bǔn lé bíó nǎn 6a zúifúwa wee koonínáa míi. ⁸ Minén zúifúwa, lée webio nǎn á mi wee leéka le le Dónbeení yí dà máa véení 6a nǐ-hía?»

⁹ «Ìnén ì beere lá wee leéka le ì ko à ì wé bíó búenbúen à hèráa o Nazareete nli Yeesu bíó. ¹⁰ Bǔn lé bíó á ì wó ho Zeruzalæmu yi. Mu bàn wéro wǎhǔ á ì yú 6a yankarowá júnása cǎn á wíikaa le Dónbeení nùpua cèrèe kúaa ho kásó yi. Ká 6a le mí ì búe 6a à ì mún tá bǔn. ¹¹ Pǎnna cèrèe yi ká ì wee hée léka 6a zúifúwa kàránló zǐní búenbúen yi à beé 6a lò, á wi à ì kǐkǐ 6a yi à 6a yèrémá mí jini à pí a Yeesu bíó. Ì lá jii 6a wán dà, fúaa ì wee màjǎ lé vaa beé 6a lò há ká-vio búí lórá yi.

12 «Wizonle búí á ĩ ló ɲɔn ho Damaasi mu bío yi lè le *Dónbeenĩ yankarowà ɲúnása ɲii na 6a nɔn mi. 13 Bée Akiripaa, mu wó le wisoni yi ká 1 lá ho wǎhú wà, á ĩ mɔn mu khoomu na pánká wí po le wii khoomu à mu yóó ló ho wáayi á líi kńńá ĩńń láa bíá láa mi bò mín yi. 14 A wa búenbúen ló lùiorá, á ĩ wee ɲí á mu tǎmu búí wee bío bío ká láa mi lè wán bióni: «Soole, Soole, fo wee beé ĩ ló ká sii le we? Fo ka lón varó nàa na wee yén tá mín so ká wón vna a. Ee ká ũ màhá á wé á à sa.» 15 A ĩ tũara: «Núhũso, fo lée wee?» O o bíá: «Īńń lé o Yeesu na fo wee beé ló. 16 Ee ká ũ lii hĩní yóó đĩn. ĩ wi à ũ wé 1 ton-sá. Lé bũn nɔn á ĩ zéeníanáa ĩten láa fo. Fo ò wé 1 seéráso á à zéení ĩ na 6a nùpua yi le fo mɔn mi, á mún ñ bío bío á ĩ bĩní ĩ zéení láa fo á à na 6a yi. 17 ĩńń á à kǎní fo 6a zúífúwa láa bíá yínɔn 6a zúífúwa níi yi. ĩ wee tonka fo 6a cǎn, 18 bera a na à ũ hén 6a yío, á vá bíá wi le tibírí yi léráa mu khoomu yi, á mún fé 6a o *Satáni pánká níi yi à na le Dónbeenĩ yi. Ká 6a tà ĩńń bío yi, á 6a bè-wora á à sén ñ díá á à na 6a yi, á 6a à yí ho lahó bíá bío sǎ le Dónbeenĩ yi tǎhũ.»

19 «Bée Akiripaa, lé ká sii mu wóráa. ĩ yí pá mu bío na zéeníá mĩten láa mi bío. 20 ĩ nín-yání bíá le Dónbeenĩ bío ho Damaasi yi. Bũn món á ĩ zéeníá mu ho Zeruzalɛmu yi, á lá ho *Zudee kǎhũ búenbúen, á zéeníá mu láa bíá yínɔn 6a zúífúwa. ĩ wee bío na 6a yi le 6a yèrémá mí yilera lè mí wára, á sí mí yara lè le Dónbeenĩ, á wé wé há wára na wee zéení le 6a yèrémáa bío bon. 21 Lé bũn bío yi 6a zúífúwa wĩiraráa mi ká 1 wi le Dónbeenĩ zĩ-beení lún yi, á le mí ĩ búe. 22 Ká le Dónbeenĩ màhá pan mií fúuu á búeé bó ho zuia. A ĩ tĩn đĩn mí yahó á wee zéení bío á ĩ mɔn láa bío á ĩ ɲá à na 6a nĩ-beera láa bíá ká búenbúen yi. Bío á ĩ wee bío yí wi mí dòn láa bío 6a ɲi-cúa fɛerowà là a *Mɔyĩize bíá le mu ù wé. 23 Ba bíá le yía le Dónbeenĩ mɔn lera á lò ò be, le orén lé yía á à wé o nín-yání nùpue na à vèe. Le lé orén lé yía á à zéení ho kǎnĩló bío na lé mu khoomu á à na wán nĩpomu lè há síi-viò yi.»

24 Bío ó o Poole wee fɛɛ ho tũíá á à lénnáa mí ɲúhũ ká sii, ó o Fesituusi wáamaa o wán: «Eee Poole. Fo wee khée le? A ũ minka bè-zũrĩmĩní lé bío wáa nɔn á ũ ɲúhũ mianáa bĩn.» 25 O o Poole bíá nɔn wo yi: «Fesituusi cúkũso, ĩ yí máa khée. Há bióni na á ĩ wee bío ká á ɲúhũ wi, á há mún bon. 26 O bée Akiripaa ɲá mu bán tũíawá. ĩ dà a bío o yahó ká 1 ponĩ séra. ĩ zũ mu kénkén le mu lè mí dà-kénĩ kénĩ ó o zũ. Lé bío mu yínɔn bío na sánkaa wó kùééré yi. 27 Bée Akiripaa, fo dó ũ síi bío le *Dónbeenĩ ɲi-cúa fɛerowà bíá yi le? ĩ zũ mu le fo dó ũ síi mu yi.» 28 O o Akiripaa bíá nɔn o Poole yi: «Fo wáa wi à hen láa cĩnú á ĩ yèrémá wé o kèrètɛ.» 29 O o Poole bíá nɔn wo yi: «À mu wé lónbío, táá à mu mĩa ponĩ bũn, á ĩ pá wee fio le Dónbeenĩ yi le mu yí kǎɲa tũńń ũ dòn yi, ká bíá búenbúen na wee ɲí 1 bióni ho zuia á wé le 1 bío, ká há zúákũariwá na can láa mi níi ló.»

30 O o bée, là a Bereniisi, là a kuvɛɛɛɛre, láa bíá búenbúen na láa ba wi mín wán á hĩnɔn yóó đĩn, 31 à 6a fó mín 6a ló á lée wee bío láa mín: «Wékhéro búí na nɔn ó o nĩi na ká ko ò o búe, táá ò o dé ho kásó yi hón mĩa.» 32 O o Akiripaa bíá nɔn o Fesituusi yi: «Mu yínɔn bío ó o nĩi mu le o bée fi mí cĩtĩ, ó o lá dà à díá.»

27

Ba buan o Poole ɲɔnnáa ho Oroomu

1 Bío mu bíá le wa ko wa lá ho won-beení à varáa ho Italiĩ kǎhũ yi, á 6a nɔn o Poole lè 6a kásósa nùwá yén búí 6a dásíwá ɲúhũso na 6a le Zuliyuusi

yi. O dásí nǐ mu á ló ho *Oroomu dásíwá kuure búí yi, dño 6a wee ve làa bá-záwa béε dásíwá kuure. ² Wa zon ho Adaramiite lóhó won-beení dà-kéní na ko ho dé mí yahó lè ho Azii kǎhú wonna dǐnníi cǎn á hǐnǎn wá. Nǐi búí na 6a le Arisitaakí á zon làa wɛn. O ló ho Maseduana kǎhú lóhó na 6a le Tesaloniiki yi. ³ Mu tá na lée tǎn, á wa vaá dǎn ho Sidǎn lóhó. O Zuliyuusi búan o Poole se, ó o nǎn le nǐi wo yi ò o léka mín bǎnlowá wán á 6a yí o séení. ⁴ Bún mǎn á wa hǐnǎn bǐn wá. Ká ho pinpiró wee sí wa yahó, á wa kun á kǎhí tun waten yi lè ho Siipere kǎhú na wi mu jumu tǎhú, á bá hǎn wá. ⁵ Wa tò mu yámú jumu yi á ló ho Silisii lè ho Pánfilii kǎna nǐsǎní yi á vaá dǎn ho Lisii kǎhú lóhó na 6a le Miraa. ⁶ Lé bǐn á 6a dásíwá jǎhúso yú ho Alekisándiri lóhó won-beení búí na wá a va ho Italii kǎhú. A hǎn lé hǐa ó o kúaa wɛn yi. ⁷ Wa wó wizoóní ká há boo ho wǎhú wán. Wa wá yèrèdèdè, á lò bon làa sòobéε á bò yi vaá dǎnnáa ho Kǐniide lóhó jǐi. A bío ho pinpiró hò wɛn á wa yí dà máa lá dén dǎní so, á wa kun vaá ló lè ho Salamǎnεε cǎn, á bá ho Kεεεte kǎhú na wi mu jumu tǎhú wá. ⁸ Wa bá ho kǎhú mu, ká mu máhá wó lǎnbee làa sòobéε. Wa vaá dǎn ho lahó búí na 6a wee ve làa «Wonna Dǐnníi La-sení.» Ho wi ho Lasee lóhó nǐsǎní. ⁹ Wa míana le wɛnǐ mu yi dà, á 6a *zúífúwa jǐnǐ líró páahú* kǎhína yú, á ho won-beení páró lǎnbee wíokaa wee wé. Lé bún ó o Poole jǎnǎa 6a zeñ wán ká síi: ¹⁰ «Wán záwa, ǐ mǎn mu le le wɛnǐ na wa wi yi á à wé lǎnbe-beení. Ho won-beení lè mí sèró á ho yáaró na búaa á à yi. A bè bún wán, á warǎn wa bεεre yí bǎnbáa á wa mukǎní á à vǐ mu yi.» ¹¹ εε ká 6a dásíwá jǎhúso máhá dó mí síi bío ho won-beení jǎhúso làa yá te ho leékaa le mí ì wé yi, á po bío ó o Poole bíaa. ¹² Ho kεεnǐ há wonna dǐnníi na ká yi yǐnǎn bío na se le tɛnǐ páahú. Lé bún te bío á bíaa wi ho won-beení yi boomuso á wó le jǐi dà-kéní á 6a le mí ì hǐnǐ ho lóhó mu yi á à lén. Ba lá wi á 6a vaa dá ho Kεεεte kǎhú wonna dǐnníi la-veere búí na 6a le Fenikisi. Há yèrémáa wi lè lé wí tɛnǐ. Lé bǐn 6a wi á 6a vaa cáaka yi, á le tɛnǐ páahú kǎhí ká mu lá dá à wé. ¹³ Ho pinpi-záwa búí hǐnǎn lè le wii hɛnǐi bǎn nǐn-káahó á wee pèeka, á 6a wee leéka le mí dá à wé bío 6a lá le mí ì wé. Ba hǐnǎn á vá lée bá lè ho Kεεεte kǎhú bǎn jǐi-kǎní á wá. ¹⁴ Cúa-yɛn á pinpi-beení búí na 6a le Erakiyon á ló ho kǎhú mu wii hɛnǐi bǎn nǐn-tǎní. ¹⁵ A ho yèrémá sí ho pinpiró lée bío na yi dá máa wé. A wa sá san día waten, á ho búan wǎráa. ¹⁶ Ho kǎhú dà-za búí na wi mu jumu tǎhú á yɛnǐ 6a le Koda, ká ho wi le wii hɛnǐi bǎn nǐn-káahó, lé hǎn á wa kǎhína nǐsǎní, á ho dá tun wɛn cǐnǐ, á wa máhá wǎa yú ho won-za na 6a wee wé zo fenínáa mítɛn ká mu here na can wa mǎn á lá yóó dó. Ká wa lò máhá bon wǎráa mu. ¹⁷ Bío wa lá ho yóó dó wó, á 6a won-páwa canka há hǐnǐ á bǎnbáa ho won-beení á ho hǐa yí hεkɛnka. Ba zána ho hǐa vaa fúunǐ le hǎnlé yi ho Libii jǐi, á 6a lá le dɛε na wee tǐ ho won-beení lúwǐ yi á can ho won-beení yi lè ho huló á líí dó mu jumu yi, á 6a wǎa día mítɛn á ho pinpiró lá wǎráa. ¹⁸ Bío ho tá tǎn á ho pinpiró pá lan wee vǐnvá ho won-beení lè mí sòobéε, á 6a búakáa wee búɛn ho sèró á kúee mu jumu yi. ¹⁹ Mu bǎn tá na bǐnǐa lée tǎn, á ho won-beení bíowa búí á 6arǎn lè mí nǐn-bia wee kǎhúaa yénnǐ kúee mu jumu yi. ²⁰ Mu yú wizoóní bío yɛn ká nǐpue yère máa dá lé wii lè há mǎnǎayio wán, á ho pinpiró pá lan wee wá lè mí pǎnká. Mu ù va á yí, á wa yáa wǎa yí máa leéka le o búí ì wé.

²¹ Bíaa wi ho won-beení yi míana á 6a máa dí bío. O o Poole wǎa hǐnǎn dǐn 6a yahó ò o bíaa nǎn 6a yi: «Mí nǎnzoñ lá zú se bío á ǐ le mí yí le wa lé ho Kεεεte

* **27:9** Ba zúífúwa jǐnǐ líró: Ba zúífúwa wee wé lí mí jǐnǐ há wiso-poa plǐhú vaa véeníi lè ho tá kǎhóoré plǐhú búakáro páahú. Ba jǐnǐ mu líró mǎn lé bío á há pinpi-beera wee wé wá yi. Há wonna páró yidééré wé kɛnǐ hǎn páahú so yi.

yi á mi tà yi. Se mu minka biowa na wee yáa kà á lá máa yí máa wé. ²² Ee ká há làa na kà wán á mi hení mí sía. O búí mukání máa v1. Ho won-beení mí dòn lé hía á à yáa. ²³ Ho híihú tñàahú, á le Dónbeení na á ì bío sá yi á wee búaaní, lé dén wáayi tonkaro á buara 1 cón, ²⁴ á buée bíá nòn mií: «Poole, yí zón. Fo ko à ù vaa dñn ho Oroomu béé yahó. Le Dónbeení á à fení ünén làa bío làa fo páanía wi búenbúen.» ²⁵ Wa núwá, mí cén hení mí sía. I dó 1 síi le Dónbeení yi. Mu ù wé làa bío mu bíá nònnaa mií. ²⁶ Ho pinpiró á à dón wen á à varáa ho ká-veere búí yi.»

²⁷ Mu tñònna píru náa yí ká ho pinpiró buan wen wàráa ho *Mediteranee yámú jumu wán. Ho tá tñahú, á ho won-beení ton-sáwá wee leéka le wa wá vaa sùará le bónbóore yi. ²⁸ A 6a lèera ho húló na ho hñnló dèe búí na lí á can yí á dó mu jumu yi, á mu booró yú há meeterewa bóní làa píru làa bío hènun. Bío 6a vá van cínú, á 6a tñn lèera ho dó, á 6a yú meeterewa bóní làa bío hènñ. ²⁹ Ba zána le wa won-beení hía vaa hén há hue-beera búí. Lé bñn nòn á 6a kñuaana ho hñnló biowa bío náa na líka na wee 6ua ho dñní á can ho won-beení yí á kúaa mu jumu yi lè ho món, á 6a wáa kará wee lòoní ho tá tñló. ³⁰ Ho won-beení ton-sáwá wí 6a lùwí, á 6a vá ho won-za na 6a wee wé zo fenínáa míten ká mu here á dó mu jumu yi, á 6a wee bío le lé mu biowa na wee 6ua ho dñní á mí wee kúee lè ho yahó. ³¹ O o Poole bíá nòn 6a dásiwá jñhúto lè 6a dásiwá na ká yi: «Héyíi! Ba nùpua mu á yí kará ho won-beení yi, á mí máa fen.» ³² A 6a dásiwá wáa fáara ho won-za mu hñni á díá á ho wá.

³³ Bío 6a wee lòoní ho tá tñló, ó o Poole henía 6a sía le 6a dí mu bío. O bíá làa ba ká: «Bíó ká lé mu wizooní píru náa ká mí yí máa dí bío hùú. ³⁴ Mí cén cá mu bío dí, á mí pánkáwá à keí. Mí ní-kení woon á dèe búí ká máa khuee yi.» ³⁵ Hñn bíoní so bío vaa véenii, ó o Poole lá ho búurú, á dó le Dónbeení báraaká, ò o cèekaa ho wee là. ³⁶ A 6a búenbúen máhá wáa yú le sí-hebútee á wee dí. ³⁷ Warén na wi ho won-beení mu yí léee nùpua kñíá-jun làa búará-tñn làa píru làa núwá hènñ. ³⁸ Bío 6a dúka sù á 6a kñuaana ho dñnló á kúaa mu jumu yi bèra a na á ho won-beení wé záyi.

³⁹ Bío ho tá tñn, á ho won-beení ton-sáwá á yí zú ho lahó na 6a wi yi. Lahó búí na sùaráa lè le bónbóore na ho pinpiró yí tà yí here yi, lé bñn á 6a lá wi á 6a vaa zoo dñní ho won-beení yi ká mu lá dà à wé. ⁴⁰ A 6a feera mu biowa na líka na wee 6ua ho dñní á kúaará. Ho won-beení mu bñn pèenía á 6a mún feera kúaará, á 6a can ho pñnsò-beení ho won-beení mu yahó, á ho pinpiró wáa dón ho à panáa hón lahó so yi. ⁴¹ Ká 6a máhá vaa 6ó le hñnlé yi. Ho won-beení mu bñn yahó á fùnúa le hñnlé yi á ho yí dà máa va lùe. Ká ho bñn món á mu jumu na wee hñní lè mí pánká á háakaa. ⁴² A 6a dásiwá wí à 6a búe 6a kásósa, ò o búí hía yí wáa lén à fen. ⁴³ Ká 6a dásiwá jñhúto máhá wí ò o fení a Poole, ó o pá le 6a yí wé mu. O o bíá nòn bíá zú mu jumu yi le 6a yénka lé ho yahó á bñnbá ja le bónbóore. ⁴⁴ Ká bíá ká bñn á à buaka há penminí táá ho won-beení biowa búí yi á panáa 6a món. Lé ká síi á wa búenbúen wóráa á dárina lóráa mu jumu yi à dèe woon á yí wó a búí.

28

Bio wó ho Malite yi

¹ Bío wa mòn à wa fera wó, á wa ná á 6a le ho kòhú na wa wi yi yèni 6a le Malite. ² Ho nùpua buan wen se. Mu wó á ho viohó wee tè á le tèní wi, á 6a lò ho dshú á wa kará kñnia yi. ³ O o Poole khuiira há búeení le mí ì yènní á à kúee ho dshú yi. A bío ho dshú wunwuró wi, ó o dñhioni ló há búeení mu yi,

á cūaana a Poole nīi ɓuan yi wee dāndu. ⁴ Bīo ho Malitesa mən mu, á ɓa wee bīo lāa mín: «Wa nūwā, o nīi na ká léé nī-ɓúe. O fera yí húrun mu ɓumu yi ká le dofní na téréna máhá pá yí tà le o mukānī kēí.» ⁵ Ká a Poole máhá pàrána a fá dó ho dšhú yi. O yáá yí mən o vía. ⁶ Ba útenúten wáa pan le cúa-yen ká a Poole wee le, táa le o ò dīn dīn á à lé è lùwá líí hí. A ɓa pan san á dēe ɓúí máa wé, á ɓa yērémáa mí ɓiní á wee bīo ká: «Yia ká léé dofní ɓúí.» ⁷ Ho kšhú mu na wa wi yí ya-dí á lún beení wi. Ho sùaráa yi lāa hen na wa wi yi. O nīi mu yèni ɓa le Pubiliyuusi. O ɓuan wen sese há wizooní bīo tīn yi. ⁸ O nīi mu ɓan maá lò yí here wi le dāmu dēe yi. Léé tēni lāa fin-lonloóró wámú tò a. O o Poole wà zon o cšn, á flora nən wo yi, ò o bō mí níní o wán ó o wan. ⁹ Būn mōn á ho kšhú mu wánvárowá na ká wee ɓuen, á ɓan mún wa. ¹⁰ Le kōnbii ɓuaró le mí síwá á ɓa ɓuan lāa wen. A bīo wa lēnló dšn, á bīo wa mákóo wi yi le vení bīo yí á ɓa nən wen.

O Poole vaá dšn ho Oroomu

¹¹ Há plina tīn lé hīa wa wó ɓin á bō yi wàráa. Won-beení ɓúí mún kera ɓin lāa wen á le tēni páahú khīna yú. Ho ló ho Alekisāndiri yi. Ba wee ve ho lāa Doft-hébnéni.* Bīo á ho wee lén á hōn lé hīa wa zon. ¹² Wa dīn ho Sirakuusi yí, á wó há wizooní tīn ɓin. ¹³ Lé ɓin wa dīn yi á ɓá le ɓúee vannáa ho Erekió lóhó. Mu ɓan tá na lée tən á ho pinpiró wá, á wee lé le le wii hēnií ɓan nín-káahó ɓuen. Būn ɓan wizooní ɓun nīi lé bīo wa vaá dšnnáa ho Puzoole lóhó. ¹⁴ Wa fò mín le wán zāwa kērētēwa ɓúí ɓin, á ɓa flora wen le wa wé há wizooní bīo hējun lāa mí. Lé ká síí á wa wá ɓōnnáa ho *Oroomu. ¹⁵ Wán zāwa na tá a *Krista bīo ho lóhó mu yi na ɓá wa ɓuenló sá, á ló ɓueé sá wa yahó ho Apiyuusi yāwá, le ho lahó na ɓa le «Làania bīo tīn» yi. Bīo ó o Poole mən ɓa ó o dó le Dónbeení bāraká á yú le sí-heɓúee.

¹⁶ Bīo á wa vaá dšn ho Oroomu, ó o Poole ɓa nən le zīi ɓúí yi ó o laara yi mí dōn, á ɓa le o dási nīi ɓúí wé pa a yi.

O Poole wee bue le Dónbeení béni bīo

¹⁷ Mu wizooní tīn nūi zoñ, ó o Poole von ɓa *zúífúwa ɓúnása le ɓa le mí kúee mín wán. Bīo ɓa ɓueé fò mín o zīi ó o bía nən ɓa yi: «Wán zāwa, ho Zeruzalemu zúífúwa wīira mi á dó ho Oroomusa nīi yi. Á ī ɓōñ yí wó yí khon le wán nīpomu. I mún yí yáara wán ɓúaaawa lándá. ¹⁸ Ba tūara mīl á bīo ɓúí na ɓa á dīn wán á à ɓúeráa mi á ɓa yí yú, á ɓa le mí ì díia mi. ¹⁹ Ká bīo ɓa zúífúwa pá mu, á ī wó san le ɓa ɓua mí ɓuennáa ho Oroomu béee cšn á wón fēe ī tūiá. Ká mu yīnōrī wán síi nūpua á ī wá ɓueé kooní yi. ²⁰ Lé ɓun nən á ī le mí ɓuen á ī ɓuee bīo lāa mia. Yia ó o *Isirayeele nīpomu dó mí sli yi lé wón bīo yi á ho zúákuarí na ká cannáa lāa mi.» ²¹ A ɓa zúífúwa bía nən wo yi: «Warén yí yú vūahú ɓúí na lò ho *Zudee kšhú yi na bía á ū bīo lāa wen. A nūpue ɓúí mún yí ló ɓin yí ɓueé bía bīo ɓúí lāa wen. Wa mún yí ɓá ū yèn-kohó sá. ²² Ká wa máhá wi á ū zéeni bīo á ū wee leéka à wa ɓí. Lé bīo le kuure na á fo wi yi, dén ɓa nūpua pá bīo há lūa ɓúenúen yi.» ²³ A ɓa dó le wizonle nən o Poole yi. Ba cārēe wee ɓuen o cšn hen na ó o wi yi, ò o bue le *Dónbeení béni bīo na ɓa yi, ká a zéenia a *Moyiize lándá bīo le le *Dónbeení ɓi-cúa fēerowá bioní yara lāa ba, á wee cá ò o bīo ɓúe ɓa ɓūhú o Yeesu bīo dānī yi. Ba kúaa mín wán le yīnbii fúaa ho zīihú. ²⁴ Ba ɓúí tá bīo ó o Poole wee bīo yi, ɓa ɓúí ɓēn yí tá mu yi. ²⁵ Bīo ɓa bioní wáa wí mín ɓúná yi wee saawaráa, ó o Poole bía há

* **28:11** Doft-hébnéni: Há doflina mu yēnnáa ɓa le Kasitoore lāa Polukusi. Há yēnnáa hīa wee lé ho Kereesisa cšn. Lé hārén á ho won-beení ton-sáwá na hōn páahú so yi á hīa wee kāráfá mítēn yi á há pa ɓa yi.

bíoní na ká á véeníanáa: «Yaa há bíoní na le Dónbeení Hácírí bía á nɔn mìn
 6ùaaawa yi là a nì-cúa fεero *Ezayii nìi á bon. Bío ká lé bío le bía:

²⁶ Lén vaa bío na mu nìpomu na ká yi:

Mí wé è ní mu bío kénkén
 ká mí máa zūrí mu kúará.

Mí wé è loí lè mí yío,
 ká mí máa mí dèε.

²⁷ Ba nùpua na ká yí máa ní dèε.

Ba tun mí nìkǒnna
 le mí máa ní bío.

Ba muuníá mí yío
 á yí wi 6a mì.

Ba yí wi 6a ní bío lè mí nìkǒnna.

Ba tun mí yiwa.

Ba pǎ le mí máa yèrémá máa buen í cǒn à ï wεé 6a.

²⁸ Awa, á mí wáa zūrí mu. Le Dónbeení wó á ho fenló bíoní mu á à bue á à na
 bía yínɔrí zúifúwa yi. Bàn n̄ tà á à ní le.» ²⁹ [Bío ó o Poole bía h́n bíoní so vó,
 á 6a zúifúwa saawaa wà ká 6a a kán mìn.] ³⁰ Zì 6úi na ó o Poole wee da yi ká
 a sàání, lé dén ó o kará yi lúlúio bío n̄un. Bía wi 6a mì a wán búenbúen wee
 6uee yí o bín. ³¹ O wee bue le Dónbeení b́ení bío, á wee kàrán o Yeesu Krista
 bío lè 6a nùpua ká a poní séra, á bío 6úi yí máa h̄e.

Ho vūahú na ó o Poole túara n̄n ho Oroomu kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró jūhū

Ho vūahú mu lé o Poole túara ho n̄n ho Oroomu kèrètíewa kuure yi.

O bía le 6a n̄pua búenbúen wó khon lè le Dónbeení, ká bía máhá tá dó mí sía o Yeesu *Krista yi á le Dónbeení á à wé á 6a à térén le yahó. Le è kání 6a mu bè-kora yi á à na le mukání binbirí na máa vé 6a yi (1–8).

O Poole bía lè 6a *zúífùwa na wee p̄l a Yeesu bío le 6a yí dà máa p̄l le Dónbeení máa lén f̄éé. (9–11).

O le hā laa na ká wán á le Dónbeení s̄amu na le wee wé láa bía yínorí 6a zúífùwa á ko mu wé á 6a na mítén búenbúen o Yeesu yi, à bío sí le Dónbeení yi f̄éé (12.1–15.13).

O mún bía le mí wi à mí va ho Oroomu, à ðn bín varáa ho Esipaaje. O o t̄énia bía ó o zū ho Oroomu lóhó yi búenbúen (15.14–16.27).

Le t̄enti

¹Inén Poole na lé o Yeesu *Krista ton-sá, lé mi wee túa ho vūahú na ká á à na mia. Le Dónbeení von mi à ð wé o Yeesu Krista tonkaro. Le léra mi à ð bue le Dónbeení bín-tente, ²ðio le f̄era ðn mí j̄i-cúa f̄erowá wán dóráa mí j̄ii n̄n mí bioní vūahú yi. * ³Le bín-tente mu bío ciran le Za Yeesu Krista. O lé o *Daviide m̄nm̄nii mu n̄pomu ðání yi. ⁴Ée ká le Dónbeení Hácírí zéénia mu lè mí p̄nká le o lé mí za bío le v̄énia wo bío yi, wón na lé wa Nūh̄so Yeesu Krista.

⁵Lé o Yeesu Krista mu p̄nká yi á le Dónbeení s̄amu wóráa mi là a tonkaro, bèra a na hā k̄ana búenbúen n̄pua à dé mí sía wo yi, à wé bè o bioní yi, à déráa ho cūkú wo yi. ⁶Minén mún lé bán n̄pua so búí, minén na le Dónbeení von, á mi bío s̄a a Yeesu Krista yi.

⁷Awa! I wee túa ho vūahú na ká á à na minén búenbúen na le Dónbeení wa láa s̄ob̄éé á von á mi bío s̄a le yi ho Oroomu lóhó yi. Le wán Maá Dónbeení le wa Nūh̄so Yeesu Krista wé mí s̄amu láa mia, à na ho h̄erá mia.

O Poole wi o ò vaa búeeki ho Oroomu

⁸I ð búaká lè wán Dónbeení b̄arákà déró mi búenbúen bío yi o Yeesu Krista p̄nká yi. Lé bío mí sladéro le Dónbeení yi á bío wee bío ho ðimíná l̄ua búenbúen yi. ⁹Le Dónbeení na á ð wee s̄a na yi lè ð s̄li búenbúen le bín-tente na á ð wee bue bío yi, ðio bío ciran le Za, ðén zū le bío á ð wee mí lé ho túiá poni. Le zū le ká ð wee fio à ð leéka mi bío. ¹⁰P̄ahú lée p̄ahú ká ð wee fio, à ð le ká mu lé le Dónbeení s̄li bío, à le tà na mu n̄ú, à ð ðán b̄uen mi c̄ón. ¹¹Mu bon, ð b̄ent̄n wi à ð mi mi wán láa s̄ob̄éé, bèra a na à mu bío wéro p̄nká na le Dónbeení Hácírí dó míl à mi mún yí, à mi p̄nká wioka keí. ¹²A hā sladéro le Dónbeení yi na wa léera yi á wa à hení m̄n sía bío yi.

¹³Wán z̄awa lè wán h̄inni kèrètíewa, ð wi à mi z̄ún le ð wi à ð b̄uen mi c̄ón ká hā b̄umakaa máhá hò mi á ð ðn yí yú mu w̄sh̄. I ð b̄uen mi c̄ón, bèra a na à ð tonló c̄nú keí l̄aa bío ho keraráa hā k̄ana na ká n̄pua c̄ón bío síi. ¹⁴I ko à ð bue le Dónbeení bín-tente na 6a n̄pua búenbúen lè mí síwá yi, bía ȳlo h̄era

* 1:2 Mi lorí Ezayii vūahú 52.7; 61.1

lâa bîa yîo yî héra, bîa kàráanna, lâa bîa yî kàráanna. ¹⁵ Lé bûn te bîo á ï wi à ï guee bue le bîn-tente mu à na minén na mún wi ho Oroomu lóhó yi.

Le Dónbeení bîn-tente pánká wi

¹⁶ Mu bon, le bîn-tente bueró n̄yio yî máa dí mi. Le bîn-tente mu lé le Dónbeení pánká na le wee kánínáa bîa búenbúen na wee dé mí sîa le yi, à búaká lâa bîa lé 6a *zúífùwa, à dānāa bîa ká. ¹⁷ Le bîn-tente mu wee zéení le le Dónbeení wee wé à 6a n̄pua térén le yahó 6a síadéro le yi mí dòn bîo yi, lâa bîo mu túararāa: «Yia térénna le Dónbeení yahó bîo á 6anso dó mí sîi le yi bîo yi, wón á à keñ le mukāni binbirí yi.»†

Ba n̄pua wee wé mu bè-kora lè mí sîiwa

¹⁸ Le Dónbeení wi ho wáayi, á wee zéení le mí yi wee cî 6a n̄pua yi bîo 6a pá le à 6a wee wé bîo yî se bîo yi. Ba wee ti ho t̄iá poni yi lè mí wén-kora. ¹⁹ Lé bîo á bîo ó o n̄pue dà à z̄r̄n le Dónbeení bîo dānī yi á yî sà 6a yi, lerén m̄iten zéénia mu wéréwéré lâa ba. ²⁰ A lá ho d̄im̄j̄ná j̄uh̄ búeen̄i, á le Dónbeení pánká na j̄ii m̄ia, lâa bîo le karāa b̄n̄ ó o n̄pue ȳio yî máa mi. Ée ká mu máhā wee z̄r̄n le bè-wénia yi. Lé b̄n̄ te bîo 6a t̄iá yî dà máa wé s̄nāa. ²¹ Ba z̄r̄ le le Dónbeení dà, à 6a yî dó le b̄arákà lâa b̄io mu korāa. Lé b̄n̄ wó á b̄io 6a wee leéka á j̄uh̄ m̄ianāa, á h̄áciira m̄ia, á wi le t̄ib̄ir̄i yi. ²² Ba le mí lé mu bè-z̄r̄m̄in̄i 6ansowá, à 6a máhā wó 6a b̄ónb̄uwá. ²³ S̄ani 6a búaan̄i le Dónbeení c̄ukúso na máa h̄i, à 6a día 6a wee búaan̄i mu bè-lén̄nia na 6a wee ta lòn n̄pue, t̄áa j̄ínza, t̄áa naj̄u laà náa so, t̄áa b̄ia wee várā mí píorā wán, bán na búenb̄úen wee h̄i.

²⁴ Lé b̄n̄ b̄io yi á le Dónbeení díarāa 6a á 6a wi mu b̄io na tun wéro yi, à héha lè 6a s̄ia wárā na yî se, á wee wé h̄a n̄yi-wárā lâa m̄in. ²⁵ Ba pá le Dónbeení t̄iá poni à 6a b̄ò h̄a sab̄ion̄i m̄ón. Ba wee búaan̄i b̄io le Dónbeení lera, á wee sá na mu yi, à lerén Dónbeení na lera mu á 6a día, dén na máhā ko lè le khòon̄i f̄éé. Amiina!

²⁶ Lé b̄n̄ b̄io yi á le Dónbeení díarāa 6a á 6a wee wé h̄a n̄yi-wárā na b̄io sí 6a yi. Ba h̄āwa wee da lâa m̄in, à 6a yî máa da lâa báawa. ²⁷ Lé lâa b̄n̄ s̄i á 6a báawa mún yî máa da lâa h̄āwa, à 6a s̄ia wee b̄in̄i vá m̄in yi lâa s̄òob̄é. Lé b̄n̄ b̄io yi á le lònbee na ko lâa ba wee ȳirāa 6a b̄io 6a v̄n̄un wee wé b̄io yi.

²⁸ B̄io 6a pá le mí máa z̄r̄n le Dónbeení, á le 6̄en día á 6a b̄ò mí h̄ácín-kora m̄ón, á wee wé b̄io yî ko. ²⁹ Mu b̄io na yî térénna lè mí s̄iíwá búenb̄úen 6a wee wé: Ba wee wé mu yikomu, 6a ȳio wee lé mí n̄inzawa b̄io, 6a lé 6a n̄i-s̄umāa, le yandee wi 6a yi lâa s̄òob̄é. Ba lé 6a n̄i-b̄úewá, á wa há warā. Ba wee khā 6a n̄pua, 6a wa mu bè-kora wéro lè 6a n̄pua. Ba wee f̄ūaa h̄a sab̄ion̄i 6a n̄pua j̄in̄i, ³⁰ á wee yáa m̄in yènnāa. Ba lé le Dónbeení z̄ukúsa. Ba wee là 6a n̄pua, á wee yòon̄i m̄iten. Ba wee khòn, 6a dà mu bè-kora wéro lâa s̄òob̄é. Ba wee pí m̄in n̄wā b̄ion̄i. ³¹ Ba lé 6a b̄ónb̄uwá. Ba dó mí j̄in̄i le mí ì wé b̄io na, à 6a máa wé mu. Ba yiwa tunka, 6a yî z̄r̄ m̄akárí. ³² Ba j̄on̄ z̄r̄ le Dónbeení cítii b̄io le b̄ia wee wé h̄n̄ wárā so s̄ii b̄io s̄ā mu h̄umú yi. Ée ká 6arén mí b̄eere máhā pá wee wé mu, á 6a mún wee tà b̄ia wee wé mu j̄ii.

2

Ba n̄pua cítiró b̄io

¹ Ū wé n̄pue lée n̄pue á wee cítí b̄ia ká, á ū j̄uh̄ máa lé, fo wee s̄iin̄i ho ūten. Lé b̄io á b̄ia fo wee cítí, bán wárā 6an̄ s̄ii lé h̄ia ūnén mún wee wé. ² A wa

† 1:17 Mí loñ Habakuuki v̄uah̄t 2.4

6èn zū le bīa wee wé h́n wára so sīi á le Dónbeenĩ á à cítí làa bīo téréna. ³ A ũnén na wee cítí 6a núpua á ũ nɔn wee wé 6a wára 6an sīi, fo so wee leéka le ũ núpua á à lé le Dónbeenĩ cítii yí le? ⁴ Tàá bīo le Dónbeenĩ sīi se, á wee jí mí yí, á zū mu bè-tente wéro, á fo so wee lá làa bè-káamaa le? Zūn le lé b́n tenemu so wee n̄aa fo à ũ yèrèma ũ yilera lè ũ wára. ⁵ Awa, á bīo fo yí wí ũ jí d̄e, á yí wí ũ yèrèma ũ yilera lè ũ wára, á le lònbe-súmúí lé d̄io fo 6èn n̄ dé ũten yí le Dónbeenĩ sí-cílè wizonle zòn. B́n zòn ká le è fí le cítii làa bīo téréna. ⁶ Le è sáání 6a núpua yí á à héha lè 6a bè-wénia. ⁷ Bīa wee wé mu bè-tentewá làa sòobé, á wee cà ho cùkú lè le yèni le Dónbeenĩ cón, lè le mukáni binbirí, bán le è na le mukáni na máa vé yí. ⁸ Ká bīa káa le Dónbeenĩ yí, na p̄a ho túiá poni á 6a tà mu bè-kora bīo, bán le è zéenináa le mí yí wee cí 6a yí làa sòobé. ⁹ Le lònbee lè le yí véé á à yí bīa búenbúen na wee wé mu bè-kora. Mu ù búaká làa bīa lé 6a *zúifúwa, á à d̄anáa bīa yínɔn 6a zúifúwa. ¹⁰ Ée ká bīa wee wé mu bè-tentewá, bán le Dónbeenĩ á à dé ho cùkú yí, le è wé á 6a à yí le kónbii á à k̄en ho héerá yí. Le nín-yání ì wé mu làa bīa lé 6a zúifúwa, á bīa yínɔn 6a zúifúwa máhá à sí. ¹¹ Mu bon, le Dónbeenĩ yí máa hueeka núpua mín yí.

¹² Lé b́n n̄n á bīa búenbúen na wó mu bè-kora á 6a yí zū a *M̄oyiize lándá, bán h́mú b́o á lándá níi mía yí. Ká bīa zū ho lándá mu à 6a wee wé mu bè-kora, bán á à cítí lè ho lándá. ¹³ Mu bon, bīa téréna le Dónbeenĩ yahó yínɔn bīa wee jí a M̄oyiize lándá mí d̄on ká 6a máa bè ho yí. Bīa wee wé bīo ho lándá le 6a wé, bán lé bīa le Dónbeenĩ wee wé à 6a téréna le yahó. ¹⁴ Hen ká bīa yínɔn 6a zúifúwa na ó o M̄oyiize lándá mía cón á wee wé bīo ho lándá b̄o, se ho lándá mu wí 6a yiwa. ¹⁵ B́n wee zéeni le bīo ho lándá le 6a wé wé á wí 6a sía yí, á 6a yiwa lé mu s̄erása. Lé b́o á p̄aahú búí à 6arén m̄iten yilera p̄í 6a b́o, ká p̄aahú búí à há tà 6a jii. ¹⁶ Le Dónbeenĩ cítii fí n̄n̄zòn, ká mu b́o á à zūn. B́n zòn ká le è d̄in o Yeesu *Krista wán á à cítiraa 6a núpua 6a b́o búenbúen na sà yí d̄ání yí, làa bīo le Dónbeenĩ b́n-tente bíaraa mu, d̄io á ì wee bue.

Ba zúifúwa yí máa bè ho lándá yí làa bīo mu kordá

¹⁷ Ée ká ũnén na lé o zúifú, á zū a *M̄oyiize lándá, á le ũ síi wan le Dónbeenĩ b́o yí, ¹⁸ fo zū b́o sí le Dónbeenĩ yí. Lé ho lándá n̄n á fo zúnáa b́o se. ¹⁹ Fo láa mu yí le fo lé 6a muiwá ya-dí, á lé bīa wí le t́bíri yí k̄oomu. ²⁰ Fo le fo lé bīa yí zū mu b́o ní-karánlo, á lé 6a háyúwá ní-karánlo. Lé b́o fo zū le mu b́o zúnló lè ho túiá poni á wí ho lándá yí.

²¹ Awa, ũnén na máhá le fo lé bīa ká ní-karánlo 6èn wó kaka yí máa káránnaa ũten? Fo wee hení mu na 6a núpua yí le 6a yí n̄uaa b́o, á ũnén máhá wee n̄uaa le we? ²² Fo wee kárán 6a núpua le ho há-fénló lè ho bá-fénló 6a k̄hí yí, á ũnén máhá wee wé mu le we? Fo jina há wónna á ũ máhá wee zoo n̄uaa mu b́o há wónna zíní yí le we? ²³ Fo wee yooní ũten ho lándá b́o yí, á le Dónbeenĩ yèni d̄én 6èn wee yáa b́o fo yí máa bè ho lándá mu yí b́o yí. ²⁴ Mu bon, b́o ká lé b́o túara le Dónbeenĩ b́ioní v̄uahú yí: «Lé minén b́o yí á bīa yí zū le Dónbeenĩ wee yáaraa le yèni.»†

²⁵ Mu bon, ká fo wee wé b́o ho lándá b̄o, se ũ *kúiiro† b́o núpua wí. Ká fo *kúio á ũ máhá yí máa bè b́o ho lándá b̄o henía yí, se fo ka lòn núpua na yí kúio. ²⁶ Ká yí yí kúio ò o 6èn wee bè b́o ho lándá b̄o henía yí, á le Dónbeenĩ so máa c̄atí bánso lòn núpua na kúio le? ²⁷ A yí yí kúio ò o wee bè b́o ho

* 2:6 Mi lon Lení v̄uahú (Psaumes) 62.13 † 2:24 Mi lon Ezayii v̄uahú 52.5 ‡ 2:25 Mi lon Luki v̄uahú 1.59

lándá bò henía yi lé wón khii cíti ùnén na yí máa bè ho yi, ká ùnén ho lándá mu jᵃᵃ wáa túara nᵃn yi, á fo mún kuíio. ²⁸ Mu bon, mu yínᵃᵃ o nùpue sánía wee wé ɓánsò là a zúifù, á mu mún yínᵃᵃ ho kúiiroó wee wé o là a zúifù. ²⁹ Ká a zúifù binbirí lé yíá lé orén zoó mí sli yi. A ho kúiiroó binbirí, hón lé le sli na yèrémáa. Bún lé le Dónbeení Hácírí wee wé mu, ká yínᵃᵃ ho kúiiroó na ó o Mɔyíize lándá bò. O zúifù binbirí yí máa yí le yèni nùpua cón. Le Dónbeení lé ðio ó o wee yí le yèni cón.

3

Le Dónbeení le mí ì wé bío à le wé mu

¹ Awa, á mu zúifumu lè ho kúiiroó lée bío na cúnú wi le? ² Mu cúnú wi làa sòobéé há dǎa ɓúenɓúen yi. Barén lé bío le Dónbeení kárafáa mí bíoní yi ho yahó. ³ Awa, á hàri ká ɓa ɓúí ɓa tǎahú á yí bò bío le Dónbeení le ɓa wé yi, á bún so ò hè lerén á le máa bè mí bíoní yi le? ⁴ Bùéé. Wa ko wa zúí le le Dónbeení dén wee ðín ho tǎiá poni wán, ká ɓa nùpua ɓúenɓúen lé ɓa sabín-fútaalowa, làa bío mu túararǎa le Dónbeení bíoní vǎahú yi lerén mítén dǎní yi:

«Ba nùpua ko ɓa zúí

le bío fo wee mí ɓúenɓúen lé ho tǎiá poni.

A hàri ɓa yáa ù yèni,

se ù bío pá bon.»*

⁵ Ká bío warén wee wé à mu yí téréna lé bún wó á le Dónbeení térénló bío wíokaa zúnánáa, se 1 wáa dà à bío bío ká á à héha lè ɓa nùpua leékaró: Hen ká le Dónbeení wee beé wa lò bío ɓúí dǎní yi, bún so wee zéeni le le yí téréna le? ⁶ Bùéé dé! Bún lé ɓa nùpua leékaró. Lé bío ká le Dónbeení yí téréna, á le è cíti ho ðmíjǎ nùpua kaka?

⁷ Ká ínén lá fá le sabéré á le Dónbeení tǎiá poni bío wíokaa zúna á dórǎa ho cùkú le yi, á lé mu yén ɓèn wáa nᵃn á ï jǎhú á à síráa le 1 lé o bè-kora wéro?

⁸ Ba ɓúí na wee là wen á yáa wee bío le wa wee bío bío ká: Mí wé wa wé mu bè-kora à mu bè-tentewá lé yi. Bán nùpua so júná á à sí.

Nùpue na téréna le Dónbeení yahó á mía

⁹ Awa, á warén *zúifúwa máhá ɓèn wee leéka le wa bío jǎhú so wi po bío ká lée? Bùéé dé! 1 zéeni mu le ɓa *zúifúwa làa bío yínᵃᵃ ɓa *zúifúwa ɓúenɓúen á mu bè-kohó pánká wi wán, ¹⁰ làa bío mu túararǎa le Dónbeení bíoní vǎahú yi:

«Ba nùpua ɓúenɓúen yi

á nǐ-kéní ká yí téréna,

¹¹ hácírí ɓánsò nǐ-kéní ká á mía,

hári nǐ-kéní ká yí máa cà le Dónbeení.

¹² Ba ɓúenɓúen día ho wǎ-tente,

ɓa páanía wó ɓa nùpua na bío jǎhú mía.

Bè-tente wéro nǐ-kéní ká

á mía ɓa tǎahú.

¹³ Ba jini ka lòn búráa na hénkaa.

Ba wee khá ɓa nùpua.

Ba bíoní ka lòn díhioni sùró.

¹⁴ Ba wee dánkání ɓa nùpua làa sòobéé,

ɓa wee bío há bín-kora.

¹⁵ Ba can mí kuio le nǐ-ɓúee bío yi.

¹⁶ Há dǎa na ɓa wee tè yi

*

6úen6úen á 6a wee fi mu bïo yi,
à dé hã yinyio 6a nùpua yi.

17 Ba yí zū hээрà wõhũ.

18 Ba yèn-dání yi á Dónbeenĩ kònbiì jùhũ mía.»†

19 A wa jòn zū le ho lándá bò nòn bía wee bè bio ho wee bío yi. Bún wó bèra a na à bío léenii yí keñ o 6úii cón, à ho ðimíjã nùpua 6úen6úen mún zūri le mí wó khon le Dónbeenĩ yahó. 20 Nii woon yí dà máa wé bío ho lándá le o wé 6úen6úen á máa térénná le Dónbeenĩ yahó. Mu bon, ho lándá jùhũ, léé bèra a na à 6a nùpua zūri le mí wó khon.

Bio le Dónbeenĩ wee kãni lá a nùpue

21 Ee ká hã laà na kà wán, á bio le Dónbeenĩ wee wé à wa wé 6a nùpua na térénná le yahó ká ho lándá nii ló, bún le Dónbeenĩ mu wáa zéeniá làa wèn. O *Moyiize lándá mí beere lè le Dónbeenĩ jii-cúa feerowà zéeniá mu wéréwéré.

22 Le Dónbeenĩ wee wé à 6a nùpua térénná le yahó 6a sladéro o Yeesu *Krista yi bío yi. Le wee wé mu làa bía 6úen6úen na wee dé mí sla wo yi, hueekarò mía mu yi. 23 Lé bio 6a nùpua 6úen6úen wó mu bè-kohó, á 6a 6úen6úen khèra lè le Dónbeenĩ cùkúso. 24 Ee ká le Dónbeenĩ sãamu bio yi, á le wó á 6a térénná o Yeesu Krista pánkã yi, wón na wó á 6a yú mítén mu bè-kohó nii yi. Le wó mu kãamã. 25 Le Dónbeenĩ wó a lè le muini yã. Lé bún bio yi ó o Krista mu húmũ pánkã yi á bía dó mí sla wo yi 6úen6úen á yúráa mu bè-kora sëndiáro. Le Dónbeenĩ wó kã sii, à zéeniá bio le wee wé à 6a nùpua térénná le yahó. Hàri ho yánkaa, á 6a nùpua bè-kora na 6a wó 26 á le hã mí sli bio yi, à zéeniá bio le wee wé à 6a térénná le yahó. Hàri lòn zuia ká le Dónbeenĩ pá térénná, á wee wé à 6a nùpua térénná le yahó 6a sladéro o Yeesu yi bío yi.

27 Lé bio á mu lè le slidéro le Dónbeenĩ yi wee wé ò o nùpue térénná le yahó, á mu jùhũ mía ò o yòoni mítén mí wára bio yi. 28 Mu bon, wa wee leeka le o nùpue wee térénná le Dónbeenĩ yahó o slidéro le yi bío yi, ká yínorí o Moyiize lándá na ó o wee bè yi bío yi. 29 Tãá le Dónbeenĩ mu so lé 6a *zúifúwa mí dòn 6àn Dónbeenĩ le? Le so yínorí hã sliwã na ká 6úen6úen 6àn Dónbeenĩ le? Úuu, le mún lé hã sliwã na ká 6àn Dónbeenĩ. 30 Mu bon, lerén lé le Dónbeenĩ dà-kéni mí dòn. Lé lerén wee wé à 6a zúifúwa térénná le yahó 6a sladéro le yi bío yi, á le mún wee wé à hã sliwã na ká nùpua mún térénná le yahó 6a sladéro le yi bío yi. 31 A bún so wee zéeni le lé dén slidéro so le yi bío yi ó o Moyiize lándá jùhũ wáa mianáa le? Bùéé dé! Ho lándá mu bio jùhũ keñlò á wa yáa wiokaa wee tí jii lè wa sladéro le Dónbeenĩ yi.

4

O Abarahaamu slidéro le Dónbeenĩ yi bio

1 A bio wa wáa à bio wàn 6úaa *Abarahaamu dání yi lé mu yén? Lé mu yén ó o yú? 2 Ká a Abarahaamu lá térénná le Dónbeenĩ yahó bio ó o wó bio yi, se o dà à yòoni mítén, ká a màhá yi dà máa yòoni mítén le Dónbeenĩ yahó. 3 Mu bon, bio ká lé bio túara le Dónbeenĩ bíoni vùahũ yi: «O Abarahaamu dó mí sli le Dónbeenĩ yi, lé bún nòn le càtio wo là a nùpue na térénná le yahó.»* 4 O ton-sá wón saánii ko làa wo, ká le yínorí dèe na 6a wé hã làa wo. 5 Ee ká a 6úii yí máa wé dèe, à 6ànso màhá dó mí sli le Dónbeenĩ na wee wé ò o bè-kora wéro à térénná le yahó, wón le Dónbeenĩ wee càti le o térénná mí yahó o slidéro le yi

† 3:18 Mi loñ Lení vùahũ (Psaumes) 14.1-3; 53.2-4; 5.10; 10.7; 140.4; Ezayii vùahũ 59.7-8 * 4:3 Mi loñ Bio jùhũ 6úeenii vùahũ (Genèse) 15.6

bïo yi. ⁶ Lé bñn te bïo ó o ñupue na le Dónbeení wee cáti le o térénna le yahó ká mu bè-wénia nii ló ó o *Daviide wee bïo ñún-síni bïo ká síi:

⁷ «Bia le Dónbeení séra wékheró díá, á 6ó bè-kora ñúhú, bán ñúná sí.

⁸ O ñupue na bè-kora ó o Ñúhúso yí ñá a ñúhú yi, wón ñúhú sí.»[†]

⁹ Dén ñún-síni so bïo ciran bia kúiora mí dòn léé, táá bia yí kúiora á mu mún ciran? Mu bon, wa wee bïo bïo ká: «O Abarahaamu síidéro le Dónbeení yi lé bñn wó a là a ñupue na térénna le yahó.» ¹⁰ Ká lé o *kúiiro mónđen á le wóráa wo là a ñupue na térénna léé, táá le wó mu wó ó o kúioráa? Búéé, le Dónbeení wó a Abarahaamu là a ñupue na térénna wó ó o kúioráa. ¹¹ Sáni ò o Abarahaamu kúii, á bñn le Dónbeení wó a là a ñupue na térénna le yahó o síidéro le yi bïo yi. Ká ho kúiiro hón léé fliminí na bò a wán, á zéení le le Dónbeení wó a là a ñupue na térénna mí yahó o síidéro le yi bïo yi. Lé bñn bïo yi ó o Abarahaamu mu wóráa bia búenbúen na dó mí sía le Dónbeení yi á 6a yí kúiora bán maá. ¹² Éé ká a mún lé bia kúiora bán maá, bán na yí ká ñaa ho kúioró mí dòn yi, á 6a bò bïo á wán maá Abarahaamu wó yi, wón na dó mí síi le Dónbeení yi sáni ò o kúii.

Há kta wee yi le síidéro le Dónbeení yi pánká yi

¹³ Le Dónbeení dó mí ñii ñon o *Abarahaamu là a mòmmanía yi, le mí ì na ho díimí ñá 6a yi á ho ò wé 6a kta.[‡] Ká mu máhá yínón bïo ó o Abarahaamu wee wé bïo ho lándá le o wé bïo yi. Le wó mu lé bïo ó o térénna le yahó o síidéro le yi bïo yi. ¹⁴ Ká há kta bïo lá sá a *Moyiize lándá bèrowà yi mí dòn, se le síidéro le Dónbeení yi ñúhú mía, á bïo le Dónbeení dó mí ñii le mí ì na mí ñipomu yi mún lá á kái. ¹⁵ Lé bïo á bïo 6a ñupua yí máa wé bïo ho lándá le 6a wé sese, lé bñn wee cíi le Dónbeení síi. Ká lándá lá mía, se lándá yáaró 6èn mún mía.

¹⁶ Lé bñn bïo yi á há kta bïo sánáa bia dó mí sía le Dónbeení yi, bèra a na à há wé bïo na hñn làa ba, á bïo le Dónbeení dó mí ñii le mí ì na à bïo sí bia lé o Abarahaamu mòmmanía búenbúen yi. Mu yínón bia mí dòn na wee wé bïo ho lándá le 6a wé, ká mu mún lé bia búenbúen na dó mí sía le Dónbeení yi.

¹⁷ Làa bïo mu túararáa le Dónbeení bíoní vūahú yi: «Í wó fo le há kána cèrèé ñipomu bán maá.»[§] Le Dónbeení na ó o dó mí síi yi yahó, ó o lé wa maá. Dén Dónbeení so lé dío wee dé le mukáni 6a ñi-hía yi, le wee wé á bïo lá mía á kèñ.

¹⁸ O Abarahaamu dó mí síi lónia mu bïo na lóniló do, á dó mí síi le Dónbeení yi, lé bñn te bïo ó o wóráa há síiwà na boo bán maá, làa bïo le Dónbeení bíaráa mu ká síi: «Ū mòmmanía ñii máa zūñ.»^{*} ¹⁹ O lúlúio á à yi ho kílmaní mu páahú, á ká mu húmú, á mún zū mín háa Sara máa teró bïo, éé ká a síidéro le Dónbeení yi máhá pá fará ññ. ²⁰ Bïo le Dónbeení dó mí ñii le mí ì wé ó o yí titikaa bïo yi hàri cínú. Ká a síidéro le Dónbeení yi bïo yi ó o wíokaa yú ho pánká, á dóráa ho cùkú le yi. ²¹ O Abarahaamu láa mu yi binbirí le bïo le Dónbeení dó mí ñii le mí ì wé á wéro pánká mún wi le cón.

²² Lé bñn ñon á mu túara a Abarahaamu dání yi le «le Dónbeení cátió wo là a ñupue na térénna.»[†] ²³ Éé ká le bíoní mu «le Dónbeení wó a là a ñupue na térénna» á yí túara orén mí dòn bïo yi. ²⁴ Le mún túara warén bïo yi, warén na

[†] **4:8** Mí lorí Lení vūahú (Psaumes) 32.1-2 [‡] **4:13** Mí lorí Bïo ñúhú búeení vūahú (Genèse) 12.2-3; 17.4-6; 22.15-18 [§] **4:17** Mí lorí Bïo ñúhú búeení vūahú (Genèse) 17.5 ^{*} **4:18** Mí lorí Bïo ñúhú búeení vūahú (Genèse) 15.5 [†] **4:22** Mí lorí Bïo ñúhú búeení vūahú (Genèse) 15.6

le Dónbeení càtío lè 6a nì-térénnia, warén na dó wa sía le yi, lerén na vèenía wa Núhúso Yeesu 6a nì-hía tñahú. ²⁵ Le Dónbeení díá á 6a 6ó a wa bè-kora bío yi, á wó ó o vèera, bèra a na à wa wé 6a nùpua na térénnia le yahó.

5

Le Dónbeení wó á 6a nùpua làa de bñia sí

¹ Bío le Dónbeení wó wen lè 6a nùpua na térénnia wa sladéro le yi bío yi, á warén làa de á ho hээрà wáa wi páahú wa Núhúso Yeesu *Krista pánká yi. ² Lé orén pánká yi á wa wee zámakaráa mu sáamu na wa wi yi wa sladéro le Dónbeení yi bío yi, á sía wan bío wa dó wa sía wee lóoní wa páaníló le Dónbeení mu cúkú yi làa de. ³ Mu yáá yínón bñn mí dòn, wa wee zámaka le lónbee na wee yí wen bío yi, Lé bío wa zú le le wee wé á wa hí wa sía. ⁴ Ká wa há wa sía, lé bñn ñ wé á wa à dàrì ñ yí le sée ho kúará khénlò wán. Ká wa dàrna káa ho kúará khénlò mu yi, á wa à dàrì ñ dé wa sía á à lóoní bío le Dónbeení le mí ì wé. ⁵ Wa sladéro à lóoní á bío máa dé n̄yio wen, lé bío le Dónbeení zéénia le mí wa wen làa sòobéé le Hácírí na le non wen pánká yi. ⁶ Mu bon, wa lá yí dà dèe búí máa wé waten. A bío ho páahú na le Dónbeení bára á dñ, ó o Krista 6ueé húrun 6a bè-kora wérowà bío yi. ⁷ Ho tà á hí o nùpue na térénnia bío yi lónbee wi. Nún-sí á nùpue dà á hení mí síí á hí yía wee wé mu bè-tente bío yi. ⁸ Eε ká le Dónbeení wee zéení le le wa wen làa bío ká: Bío wa lá lé 6a bè-kora wérowà mí cúee, ká a Krista màhà pá tà húrun wa bío yi. ⁹ Wa wó 6a nùpua na térénnia le Dónbeení yahó o Krista húmú càni pánká yi. A lée kénkén ká wa mún khii káñi le Dónbeení sí-cñlè yi.

¹⁰ Mu bon, bío wa lá lé le Dónbeení zúkúsa, ó o za húmú pánká yi á wa làa de wáa bñia sí. A bío wa sí làa de ká síi, á wa láa mu yi kénkén le wa à káñi bío ó o yío wi lua pánká yi. ¹¹ Mu yáá yínón bñn mí dòn, wa wee zámaka le Dónbeení bío yi wa Núhúso Yeesu Krista pánká yi, wón na wó á wa lè le Dónbeení mu bñia sí.

O Adáma là a Yeesu Krista bío

¹² Lé o nùpue nì-kéní wékheró bío yi á mu bè-kohó wéro zonnáa ho ñmíjñá yi. A lé mu bè-kohó wéro 6èn non á mu húmú wiráa. A 6a nùpua búenbúen mún wee hí, lé bío 6a búenbúen lé 6a bè-kora wérowà. ¹³ Sáni le Dónbeení bè o *M̄oyiize làndá, à bñn mu bè-kohó wi ho ñmíjñá yi wó. Ká bío á ho làndá lá ññ mía, á le Dónbeení 6èn lá yí máa mí mu bè-kohó bío dé dèe yi. ¹⁴ A lá a Adáma páahú à vaa búe o M̄oyiize páahú yi, á mu húmú yú le sée 6a nùpua wán. Hàrì bío á bán nùpua so wékheró yí ka là a Adáma wékheró bío síi, wón na wó bío le Dónbeení le o yí wé, à 6a búenbúen pá húrun, o Adáma na bío wee zéení yía khii buen bío. ¹⁵ Ká ho wékheró na wó, bñn lè le Dónbeení sáamu yí dà máa tée. Lé bío ká lé o nùpue nì-kéní mí dòn wékheró bío yi á 6a nùpua cèrèe húrunnáa, á le Dónbeení sáamu na le wó lè 6a nùpua cèrèe o nùpue nì-kéní pánká yi, wón na lé o Yeesu Krista, bñn sáamu so bío 6èn yí dà máa bío. ¹⁶ Le Dónbeení sáamu là a nùpue nì-kéní wékheró á wi mín júná yi. Mu bon, o nùpue nì-kéní wékheró lé bñn wó á le Dónbeení síinía 6a nùpua júná. Eε ká mu bè-kora cèrèe wéro món, á le wó mí sáamu lè 6a nùpua, le wó á 6a térénnia le Dónbeení yahó. ¹⁷ Mu bon, o nùpue nì-kéní wékheró lé bío wó á mu húmú yú ho pánká. Eε ká a Yeesu *Krista mí dòn pánká yi, á 6a nùpua na wee yí mu sáamu lè mí síiwá, bíe le wee wé á 6a térénnia le yahó, bán yío á à wé lua, á à páaní ì dí le béeñí làa wo. ¹⁸ Lé ká síí ó o nùpue nì-kéní wékheró non á 6a nùpua búenbúen júná súrúaa. Làa bñn síi, ó o nùpue nì-kéní bè-wénii na térénnia, lé bñn 6èn wee wé á 6a nùpua búenbúen térénnia, à bè yi yíráa le

mukānī. ¹⁹ O nùpue nī-kéní mí dòn lé yía yí bò bio le Dónbeení bía yí, lé bñn non á 6a zāamāa wórāa 6a bè-kora wérowā. Lāa bñn síi, ó o nùpue nī-kéní na tà le Dónbeení bio lé yía 6èn wó á 6a zāamāa á à térén le yahó.

²⁰ Bío ho lándá bò, á mu bè-kora 6èn mún wee dé wán ká mu wá. Eε ká hen na mu bè-kora wee dé wán yí, lé bñn á le Dónbeení sáamu 6èn mún wíokaa wee dé wán yí ká mu wá. ²¹ Bñn wee wé bèra a na à bío síi mu bè-kora yúráa ho pánká á wee wé á 6a nùpua hí, lé lāa bñn 6àn síi á le Dónbeení sáamu 6èn mún wee yíráa ho pánká, à wé á 6a nùpua térén le yahó, à na le mukānī binbirí na máa vé 6a nùpua yí 6a páaníló là a Núhūso Yeesu Krista bio yi.

6

Bío ho bátèemù bio wee zéeni

¹ Awa, á bío wa wāa à bío lé mu yén? Wa so ko wa wíoka wé wé mu bè-kora á le Dónbeení wé wérāa mí sáamu cèrèè lāa wen lée? ² Bùeé dé! Mu bè-kora dání yí, á wa ka lòn nùpua na húrun. A wa so ko à wa bñn wé wé bè-kora le? ³ Mí so yí zū le warén 6úen6úen na bátízera wa páaníló là a Yeesu *Krista bio yi, á ka lè wa páanía húrun lāa wo le? ⁴ Awa, ho *bátèemù wó á wa ka lè wa páanía húrun lāa wo, á páanía nùna lāa wo, bèra a na à bío síi ó o Maá Dónbeení vèeníanāa o Krista léra 6a nī-hía fahú lè mí pánká na cùkú wí, lé lāa bñn síi á warén mún wirāa le mukōn-fñle yi.

⁵ Mu bon, wa ka lòn nùpua na húrun wa páaníló lāa wo bio yi. Lāa bñn síi á wa mún khíi vèe wa páaníló lāa wo bio yi lāa bio ó orén vèeraráa bio síi.

⁶ Mí wa zúrí le bio wa fù karāa, bñn là a Krista páanía 6úaa ho *kùrúwá wán, bèra a na à mu bè-kora wéwó jùhú 6úe wa cōn, à wa yí bñn yí wé mu 6àn wobáani. ⁷ Mu bon, O nùpue na húrun, wón wāa jùhú ló mu bè-kora wéwó yi.

⁸ A bio wa páanía húrun lāa wo, á wa lāa mu yi kénkén le wa mún n páani ì keñ le mukānī yi lāa wo. ⁹ Wa zū le bio ó o Krista wāa vèera, ó o máa bñn máa hí. Húmú máa bñn máa dan o bio, ¹⁰ lé bio ó o húrun mu bè-kora bio yi le cùekúee á mu wórāa. A le mukānī na ó o wāa wi yi ó o wi yi le Dónbeení bio yi. ¹¹ Lé lāa bñn 6àn síi á minén mún zúrí le mi ka lè mi húrun mu bè-kora dání yí, á le mukānī na mi wi yi á mi wāa wi yi le Dónbeení bio yi mi páaníló là a Yeesu Krista bio yi. ¹² A warén na wi le mukānī yi ho tá wán á mu bè-kora wāa yí ko mu bñn yí pánká wán. ¹³ Mí yí bñn yí día mi sánia mu bè-kora níi yí á hā wé mu bio na yí térénna tonló sía, ká mi wé lòn nùpua na húrun bñnía vèera bio síi, á sánia wé mu bio na térénna tonló sía, à wé sá na le Dónbeení yi. ¹⁴ Bío mí ka lòn nùpua na húrun vèera, á mi le mi sánia wé mu bio na térénna tonló sía, à wé sá na le Dónbeení yi. Lé bio ó o Mòyiize lándá pánká wāa mía mi wán, mu lé le Dónbeení sáamu á mi wi yi.

Wa yí mda sá na mu bè-kora yi

¹⁵ Awa, á bío ó o *Mòyiize lándá pánká wāa mía wa wán à wa wi le Dónbeení sáamu yi, á lé bñn bio yi á wa wé è wérāa mu bè-kora le? Bùeé dé! ¹⁶ Ká mi wee wé mu bè-kora, se mi lé mu bè-kora 6àn wobáani. Bñn wee 6uen lè mu húmú. Ká mi 6èn wee bè bio le Dónbeení wee bio yi, á dén n wé mia lè 6a nùpua na térénna le yahó. ¹⁷ Mí wa dé le Dónbeení bārākā! Mí fù lé mu bè-kora wobáani. Eε ká hā laa na ká wán, á bío 6a karāanna lāa mia na mi tá yi, á mi bò yi lé mí sía 6úen6úen. ¹⁸ Mí júná ló mu bè-kora wéwó yi, á wāa lé bio térénna wobáani. ¹⁹ I wee bio lāa mia lāa bio 6a nùpua wee bíorāa, lé bio mi yí máa wé zúrí mu bio yara fùafù. Mí fù ka lòn wobáani, á wee dé míten mu koomu wárá lè mí síiwá yi, á káa le Dónbeení yi. Lāa bñn 6àn síi

á hã laà na kà wán, á mi mún díá míten lòn wobáani, à wé wé bío téréna, à bío sí le Dónbeení yi.

²⁰ Bío mi fù ka lòn wobáani mu bè-kora wéró níi yi, á bío téréna wéró bío mía mia. ²¹ Awa, á lé ho cúnú yén mi wáa yú hã wára na mi wee níyi bío yi hã laà na kà wán. Bío wee lé mu món lé mu húmú. ²² Éε ká hã laà na kà wán, á le Dónbeení fáa mia mu bè-kora níi yi, á mi wáa lé le ton-sáwá. Cúnú na wi mu yi, lé bío mí bío sã le yi, á bío wee lé mu món lé le mukáni binbirí na máa vé. ²³ Mu bon, mu bè-kora wéró sáani lé mu húmú. Éε ká le Dónbeení bío na le wee hã láa wɛn wa páaniól là a Yeesu *Krista na le wa Nuhúso bío yi, bún lé le mukáni binbirí na máa vé.

7

O kèrètɛ á ho lándá pànká wáa mía wán

¹ Wán zàwa lè wán hínni, bío á í bío ò na mia á mi zú kénkén, lé bío mi zú ho lándá: O núpue na yío wi lua, wón lé yía ho lándá pànká wi wán. ² Làa bío síi ká á hãa yan o báa, á ho lándá cɛé wo ɛán báa mu yi ho páahú ɛúenɛúen na á wón yío wi lua yi. Ká ɛán báa hãa húrun, se o hãa jùhú ló hón lándá so yi. ³ Ká ɛán báa mu yí húrun ò o bíníá yan bá-veere, se o lé o bá-fé. Éε ká ɛán báa húrun ó o bò yi yannáa, se lándá mía o wán, se o yínóí bá-fé. ⁴ Lé làa bún síi á minén bío mún karáa. Mi páaniól là a *Krista bío yi á minén mún ka le mi húrun, á ho lándá wáa bíníá mía mi wán. Mi bío wáa sá yía véera ló 6a ní-hía tshú yi, bèra a na á wa wé sá ho tonló na bío sí le Dónbeení yi. ⁵ Mu bon, páahú na á mu bío na yí se poni fù yú ho pànká wa wán, á ho lándá wee wé á mu bè-kora poni ɛúe wɛn. Á wa sá hã ton-kora na wee ɛúen lè mu húmú. ⁶ Éε ká hã laà na kà wán, á wa ka lè wa húrun ho lándá dání yi, á wáa yú waten mu bío na á wa lè 6a wobáani níi yi. Wa wáa dà á sá à na le Dónbeení yi lè le hácin-finle, lerén mí bèεεe Hácirí pànká yi, ká wa wáa máa bíní máa bè *Mɔyíize lándá yi máa sá máa nanáa le Dónbeení yi.

Bío nɔn ho lándá bòràa

⁷ Awa, á wa wáa bío mu yén? Ho lándá lée bè-kohó le? 'Bùeé. *Lándá lá mía se í yí zú bè-kohó. Mu bon, ká ho lándá lá yí bía le: «Yí le ú yío lé mi ninza bío,»* á í lá máa zún le bún lée bè-kohó. ⁸ Lé ho lándá á mu bè-kohó bò yi dóráa le síi bío na yí se lè mí síiwá ɛán wéró poni mií. Lándá lá mía, se bè-kohó mún mía. ⁹ Bío á í fù yí zú ho lándá, á í yío wi lua. Ká bío ho lándá bò, á mu bè-kohó ɛèn yú ho pànká, ¹⁰ á í wáa ká mu húmú. Lé bún te bío á ho lándá na lá á wé á í yí le mukáni, lé hón á à dé mi mu húmú yi. ¹¹ Mu bon, mu bè-kohó bò ho lándá yi á khà mi yáara.

¹² Ká ho lándá hón wee ce, á bío bò henía mún wee ce, á téréna, á se. ¹³ Awa, á lé mu bío na se bíníá wó ínén búero le? 'Bùeé! Éε ká mu bè-kohó máhá dín mu bío na se wán á bóráa mí. Lé bún wa zúnanáa le mu bè-kohó yí se làa sòobéε, á mún zúnanáa mu bè-kohó súnsumámu bío le Dónbeení bò henía pànká yi. ¹⁴ Mu bon, wa zú le ho lándá hón lé le Dónbeení bò ho le Dónbeení mu Hácirí pànká yi. Ká ínén wón lé o núpue, pànká mía mií. Í ka lòn wobá-níi na 6a yéera mu bè-kohó yi.

O núpue á mu bè-kohó pànká wi wán

¹⁵ Ho tuiá poni, bío á í wee wé á í ɛèntín yí zú jùhú: Bío á í wi á í wé á í yí máa wé, ká bío á í pina, bún lé bío á í máhã wee wé. ¹⁶ Ká í hãa wee wé bío á í yí wi á í wé, se í tà le ho lándá se. ¹⁷ Awa, se bío á í wee wé ká á yí ló mií, ká

* 7:7 Mi lorí Léro vùahú (Exode) 20.17; Lándá zéeniól vùahú (Deutéronome) 5.21

lé bío mu bè-kohó yí ho pànká í wán. ¹⁸ Mu bon, í zū le mu bío na se wéro pànká mía mií. I wee wé le í wé mu bío na se, ká ho pànká na á í wé làa bú lé hía mía. ¹⁹ Bío se na á í wi à í wé á í yí máa wé, à mu bío na yí se na á í yí wi à í wé, búñ lé bío á í máhà wee wé. ²⁰ Ká í wee wé bío á í yí wi à í wé, se búñ wáa yí ló mií. Lé mu bè-kohó na yú ho pànká í wán á mu ló yí.

²¹ Lé búñ bío yí á í zūnanáa bío ká: Hen ká í le í wé mu bío na se, à bío yí se lé búñ à í díá ká í wé. ²² Le Dónbeení làndá à Ìnén í bæere sli wee wa bío yí. ²³ Eε ká bè-veere búí máhà wi, búñ ɓèn wee fi làa bío á í tà bío. Mu wee wé mi le mu bè-kohó bío na wi mií kàsó nií. ²⁴ A hía ɓèn lée yéréké wee sá mií! Yía máhà á kání mi mu ní-hínmu mu yí lé o yén coon? ²⁵ Eε ká mi wa dé le Dónbeení bārāká o Yeesu *Krista na lé wa Núhũso pànká yí.

Awa, í hácírí yí, á le Dónbeení làndá pànká wi í wán. Ká há sánía dání yí, á mu bè-kohó ɓèn pànká wi í wán.

8

Le Dónbeení Hácírí wee wé ò o nùpue jùhũ lé

¹ Hā làa na ká wán á bía wáa páanía là a Yeesu *Krista, bán júná máa sí. ² Mu bon, le Dónbeení Hácírí, dío wee na le mukání o nùpue yí o páanílo là a Krista bío yí, á kánía mi mu bè-kohó bío le mu húmú níi yí. ³ O *Mɔyíize làndá lá yí dá máa wé búñ, lé bío ɓa nùpua yídámu tun mu wéro wáhũ. Eε ká le Dónbeení wó mu. Le non mí zá ó o ɓueé lá há sánía le ɓa bè-kora wérowá bío, á léraráa ɓa júná mu bè-kora níi yí. Lé ká sli le Dónbeení wó á ɓóráa mu bè-kora jùhũ, búñ na lá wee yí ho pànká ɓa nùpua wán. ⁴ Le Dónbeení wó ká sii bèra a na à wa dání wé bío ho làndá le wa wé à mu jii sí, warén na yí máa wé bío wa sía wee vá yí na yí se, à wa wee wé bío sí le Dónbeení Hácírí yí. ⁵ Mu bon, bía wee ɓua mítén héha làa bío sí ɓa yí na yí se, bán yilera hò bío sí ɓa yí wán. Ká bía wee ɓua mítén làa bío le Dónbeení Hácírí le ɓa ɓuaráa mítén, bán yilera ɓèn hò bío sí le Hácírí mu yí wán. ⁶ Yia wee ɓua mítén héha làa bío sí a yí, wón lá mu húmú wáhũ. A yia wee bè bío le Dónbeení Hácírí le o wé yí, wón ɓèn lá le mukání na máa vé le ho héerá wáhũ. ⁷ Lé bío á bía wee ɓua mítén héha làa bío sí ɓa sánía yí, bán lé le Dónbeení zúkúsa. Ba yí máa wé bío le Dónbeení làndá le ɓa wé. Ba yáa yí dá mu máa wé huúu. ⁸ Bía wee ɓua mítén héha làa bío sí ɓa yí, bán bío yí dá máa wé sí le Dónbeení yí.

⁹ Eε ká minén bán yí máa ɓua mítén làa bío sí mi sánía yí. Mi wee wé bío le Dónbeení Hácírí le mi wé, lé bío le Hácírí mu wi mia. Hen ká a Krista Hácírí* mía nùpue na yí, se wón ɓanso bío yí sá a yí. ¹⁰ Eε ká a Krista wi minén yí, á mi yú le mukání le Dónbeení Hácírí pànká yí, lé bío mi téréna le Dónbeení yahó. Mi í hí búñ bon, ¹¹ Eε ká le Dónbeení na wéenia o Yeesu á Hácírí wi mia, á léren na wéenia o Krista mu á mún ñ na le mukání mi sánía yí le Hácírí mu na wi mia pànká yí, h́n sánía so na bío sá mu húmú yí.

¹² Wán zàwa le wán hínni, bío lé há kíkáa wa wán lé à wa wé bío sí le Dónbeení yí, ká yínón à ɓua waten héha làa bío sí wén. ¹³ Ká mi wee ɓua mítén héha làa bío sí mia, á mi í hí. Eε ká mi khú mi kúrú sli bío wéro yí le Dónbeení Hácírí pànká yí, á mi ì kéri le mukání yí.

¹⁴ Mu bon, bía le Dónbeení Hácírí wee dí yahó, bán ɓúenɓúen lé le Dónbeení zàwa. ¹⁵ Le Hácírí na mi yú máa wé mia làa wobáani, le máa dé zánii mia. Le wee wé mia le le Dónbeení zàwa, á wa dà wee veráa le le «Abaa.» Mu kúará le: Í Maá. ¹⁶ Le Dónbeení Hácírí mí bæere yáa wee bío mu wéréwéré wa sía yí le wa lé le Dónbeení zàwa. ¹⁷ Awa, á bío wa lé le Dónbeení zàwa, á

* 8:9 O Krista Hácírí na bío bía hen dén le le Dónbeení Hácírí ɓúenɓúen lée dà-kéní.

hã kĩa na le dó mí jii le mí ì na mí zàwa mu yi á bio mún sã warén yi. Wa à páaní hã yi là a Krista. Mu bon, ká wa tà wee páaní le lònbee yi làa wo, á wa mún kхии páaní a cùkú yi làa wo.

Le Dónbeení wi à 6a nùpua kerí le cùkú yi

18 Le lònbee lè mí síwà na wee yí wen ho zuia á yí dà máa tée lè ho cùkú na wa kхий yi le Dónbeení cón. 19 Mu bon, mu bio búenbúen na le Dónbeení léra á síi vá làa sòobéε wee lóoní bio le Dónbeení kхий zéénínáa bíá lé le zàwa. 20 Mu bon, mu bio búenbúen á wi ho pánká na bio jùhú mía níi yi. Yínorí munén màkóo kera mu yi, yia léra mu lé yia wó mu.† Εε ká ho dé mí síi lóoní á jùhú pá wi mu bio mu cón. 21 Le Dónbeení kхий fé mu bè-lénnii búenbúen ho yáaró pánká na mu wí níi yi lòn wobá-níi níi yi, á mu ù kerí mítén, á à kerí ho cùkú yi làa bio le Dónbeení zàwa wiráa mítén bio síi. 22 Mu bon, wa zú le hãri lòn zuia á mu wee jinika là a hãa na sãní wee búe bio síi. 23 Ká mu mahá yínorí mu bè-lénnia mu mí dòn wee jinika. Warén na yú le Dónbeení Hácírí wó, dén na lé le nín-yání bè-hanii, warén mún wee jinika á pannáa bio le kхий màjá à lén wa júná, à zéeni le wa lé le zàwa. 24 Wa fera bún bon. Ká wa fenló mu mahá léé bio na wa dó wa sía wee lóoní. Εε ká a nùpue hía man mu bio na ó o wee lóoní, se bún bio so ó o máa bíni máa lóoní. Mu bio na ó o nùpue yío wi wán ó o so tín bíni ì lóoní le? 25 Εε ká wa dó wa sía wee lóoní bio wa yío mía wán, se wa hã wa sía wee lóonínáa mu.

26 A le Dónbeení Hácírí mún wee séeni wen, lé bio wa lé 6a yídàwa le Dónbeení bio dání yi. Mu bon, wa yí zú bio wa à floráa. Lé bún te bio le Hácírí mu wee fio wa bio yi lé hã jinikaa na bio yara yí dà máa zéeni. 27 A le Dónbeení na wee mi bio kхийna zoó wi hã sía yi, dén zú bio le Hácírí wi le fio. Mu bon, le Hácírí mu wee fio bíá dó mí sía le Dónbeení yi bio yi. Le wee wé mu làa bio le Dónbeení le mu koráa.

28 Le Dónbeení wee wé á mu bio búenbúen wé ho cùnú bio bíá wa le cón, bán na le hueekaa làa bio le lon làa bú. 29 Mu bon, le Dónbeení fèra hueeka 6a, á le mún fèra lon à le wé á 6a bonmín lè le za, bèra a na à wón wé 6a zà-kuii kñleso. 30 Bán na le Dónbeení fèra le mí ì wé bio ká síi á le mún von, á bíá le von á le mún wó á 6a téréna le yahó, á bíá le wó á 6a téréna le yahó á le mún wó á 6a yú le cùkú.

Le Dónbeení waminí bio

31 Bio wa yáa wáa à bíni ì bio lé mu yén? Bio le Dónbeení wi làa wen, á yia dà à sãnsá wen lé o yén? 32 Le Dónbeení na yí pá mí za húmú, à le tà non wo ó o húrun wa búenbúen bio yi, á so máa na mu bio búenbúen wen máa bè mí za mu wán le? 33 Nùpue na dà à bàká bíá le Dónbeení hueekaa yi wón mía. Lé bio le Dónbeení wó á 6a téréna le yahó. 34 Nùpue na wáa dà à síini 6a júná wón mía. Lé bio ó o *Krista húrun. Mu yáa yínorí bún mí dòn, o vèera, á wi le Dónbeení nín-tiání, á wee fio le yi wa bio yi. 35 Lée wée dà à fáa wen o Krista na wa wen níi yi? Lé ho yéréké na wé sá a nùpue yi lée, táá lé le yidééré? Táá lé bio 6a nùpua wee beé wa lò bio yi le? A lé le hini lè mu khemu lée, táá lé mu bio na dà wee dé le óoonii. Táá lé mu húmú le? 36 Mu ù wé wen làa bio mu túararáa le Dónbeení bíoní vùahú yi: «Lé únén Dónbeení bio yi á wa wee zàanínáa wa mukáni làa wizooni búenbúen. Ba nùpua wee lá wen lòn pia na 6a wá vaá búe.»‡ 37 Εε ká mu búenbúen yi, á warén lé bíá lé 6a san-báa binbirí o Krista na wa wen pánká yi. 38 I láa mu yi binbirí le mu húmú, lè ho kerí le

† 8:20 Mi loní Bio jùhú búeení vùahú (Genèse) 3.17 ‡ 8:36 Mi loní Lení vùahú (Psaumes) 44.23

mukáni yi, lè le Dónbeenĩ tonkarowà na ho wáayi, lè há pànkáwá búenbúen, làa bío há làa na kà wán, làa bío khií wé, ³⁹ lè ho wáayi pànkáwá, làa háa ho tá yi, lè mu bè-lénna búenbúen, á ðèè woon yí dà máa fáa wen le Dónbeenĩ waminĩ na le ðĩn wa Núhũso Yeesu Krista wán zéenia làa wen níi yi.

9

O Isirayeele nĩpomu bío sá le Dónbeenĩ yi

¹ I ì mí ho tũíá poni, ì máa fĩ sabéré lé bío á ì bío sá a *Krista yi. A le Dónbeenĩ Hácírĩ mún wee zéeni mu wéréwéré ì síi yi le bío á ì bío á bon. ² I yi wee dè làa sòobéé, á lò wee be mu bío yi. ³ Mu bon, ìnén ì béere lá à fan le le Dónbeenĩ dánkání mi, à ì là a Krista fáa mĩn yi ká búñ lá dà à séení wán zàwa lè wán hínni na làa mi lé ho síi kéní bío yi. ⁴ Ba lé o *Isirayeele nĩpomu. Le Dónbeenĩ wó 6a lé mí zàwa, á zéenia mí cùkú làa ba, á bò le páanú lè mí sífwa làa ba. Le nòn ho làndá 6a yi, á zéenia bío 6a wé è búaaní làa de làa ba. Le dó mí jii nòn 6a yi bío cèrèè dání yi. ⁵ Lé barén lé o *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu m̀nmanía, á mu nĩpomu dání yi, á lé barén b̀an síi ó o Krista mún búeé ton yi, wón na wĩ mu bío búenbúen jũhũ wán, á lé le Dónbeenĩ, á le khòonii bío sá yi f̀éé. *Amiina.

Bía lé o Isirayeele nĩpomu binbirĩ

⁶ Bũn wee zéeni le bío le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé á le so khú yi le? Búeé. Éé ká bía 6a wee ve làa Isirayeele zàwa yínón b̀an búenbúen lé bía lé o zàwa binbirĩ. ⁷ O o Abarahaamu zàwa mún yínón b̀an búenbúen lé bía lé o zàwa binbirĩ. Mu bon, bío ká lé bío le Dónbeenĩ bía nòn o Abarahaamu yi: «Ba zàwa na á ì dó ì jii le ì na foñ, lé o Izaaki á ì ì ðĩn wán á fo ò yíráa 6a.»* ⁸ Bũn wee zéeni le o Abarahaamu zàwa na ó o ton búenbúen yínón Dónbeenĩ zàwa. Bía lé le zàwa lé bía le Dónbeenĩ dó mí jii bío yi, na lé o Abarahaamu m̀nmanía. ⁹ Mu bon, há jii-cúa na ká lé háa le Dónbeenĩ mà á dóráa mí jii: «Lóhó ló tíkà ká ì b̀nĩ ì búen ù c̀n ká m̀n háa Sara ton o za b́aa.»† ¹⁰ Bũn pá yínón mu mí dòn. O Erebekaa mún ton 6a hénbéní lè wán maá Izaaki. ¹¹⁻¹² Páahũ na 6a yáá ðĩn yí ton yi á yí wó bío se làa bío yí se, á le Dónbeenĩ bía bío ká: «O k̀nleso á à wé o f̀eso ton-sá.»‡ Le Dónbeenĩ bía búñ bèra a na à bío le le mí ì wé à wé à lén. Le wee hueeka 6a nùpua làa bío sí le yi. Mu yí máa lé 6a nùpua wára yi, ká mu wee lé lerén na wee ve 6a yi. ¹³ Làa bío mu tuararáa le Dónbeenĩ bionĩ v̄uahũ yi ká síi: «O wara a Zakoobu ó o ðía a Ezayuu.»§

Le Dónbeenĩ le mí ì wee bío na à le wé mu

¹⁴ Awa, á búñ kúará lé mu yén? Mu so wee zéeni le le Dónbeenĩ yí téréenna le? Búeé dé! ¹⁵ Mu bon, bío ká lé bío le bía nòn o *Moyiize yi: «Ì le ì wé hii làa nùpue na, à ì wé le lè b̀anso. I le ì zũrĩ nùpue na makárí á ì zũrĩ b̀anso makárí.»* ¹⁶ Bũn wee zéeni le yínón bío 6a nùpua wee cá mu, táá bío 6a wee jii mí ló bío yi. Ká le Dónbeenĩ na wee wé le hii lé ðio mu wee lé yi. ¹⁷ Bío ká lé bío bía le Dónbeenĩ bionĩ v̄uahũ yi: «Ì dó fo lè ho *Ezipite k̀shũ b́éè bèra a na à ì dàrló bío zũrĩ, à ì yèni mún lé ho ðĩmĩj́á búenbúen yi.»† ¹⁸ Lé búñ nòn

* **9:7** Mĩ lorĩ Bío jũhũ búeenĩ v̄uahũ (Genèse) 21.12 † **9:9** Mĩ lorĩ Bío jũhũ búeenĩ v̄uahũ (Genèse) 18.10, 14 ‡ **9:11-12** Mĩ lorĩ Bío jũhũ búeenĩ v̄uahũ (Genèse) 25.23 § **9:13** Mĩ lorĩ Malasii v̄uahũ 1.2-3 * **9:15** Mĩ lorĩ Léró v̄uahũ (Exode) 33.19 † **9:17** Mĩ lorĩ Léró v̄uahũ (Exode) 9.16

ká le Dónbeení le mí ì zūn nùpue na màkàrí, à le zūn ɓànsò màkàrí. Le le mí ì wé ò o nùpue yi ti, à le wé à ɓànsò yi ti.

¹⁹ Ká lé ɓɓn mu karáa, ɓɓn-sí ó o ɓúí á à tùa mii le léee webio nɔn le Dónbeení mu pá wee záráa lè ɓa nùpua? Mu bon, yia dà à pɓ bío le Dónbeení le mí ì wé wón mía. ²⁰ Nùpue so dà à pɓ bío le Dónbeení le mí ì wé le? Dà-mínii so dà à tùa yia má le yi le léee webio nɔn ó o má mi kà le? ²¹ O sí-mí so yí dà máa mí ho córó làa bío ó o síi v́a yi le? O le mí ì mí ðèe na bío ɓúhú wi láa sòobéé, tàà ðio bío ɓúhú tà mía lè ho córó mu, ò o mí.

²² Awa, le Dónbeení wi le zéeni le mí síi wee cɓ, á wi le zéeni mí pànká. A le ɓɓn pá ɓà mí yi láa sòobéé ɓia le síi wee cɓ yi bío yi, na bío sà ho yáaró yi. ²³ Ká le màhá mún wi le zéeni mí cùkú beení làa ɓia le zūna màkàrí, ɓán na le fèra wiokaa à ɓa kɛn le cùkú beení mu yi. ²⁴ Bán sowaso lé warén. Le von wen léra ɓa *zúífùwa làa ɓia yínɔn ɓa zúífùwa tʒahú. ²⁵ Bío ká lé bío le Dónbeení ɓia mí ɓi-cúa fɛero Ozee v́uahú yi:

«Bia lá yínɔn í nìpomu
á í wé è ve le í nìpomu.
Mu nìpomu na á í lá yí wa,
á í wáa warí làa sòobéé.

²⁶ Hen na ɓa lá wé le:

«Mí yínɔn í nìpomu»,
á ɓa wée ve mia yí lè
le Dónbeení na wi fɛɛɛ zàwa.»†

²⁷ O ɓi-cúa fɛero *Ezayii wón ɓèn ɓia bío ká pónpón o *Isirayeele nìpomu dání yi: «Hàrí ò o Isirayeele nìpomu wé boo lè mu yámú ɓumu ɓii hònlè ɓia bío síi, á ɓa sɔn-kéní mí dòn lé ɓia á à fen. ²⁸ Mu bon, bío ó o Nùhúso ɓia le mí ì wé o ò wé fùafùwa ho tá wán.»§ ²⁹ Làa bío ó o Ezayii mu mún pá fèra ɓiaráa bío ká:

«Le Dónbeení na dà mu bío ɓúenɓúen
lá yí ká ɓia wa nɔnkáni can yi,
se wa bío lá à kɛn
lè ho Sodɔɔmu lóhó bío síi,
wa bío lá à ɓonmín
lè ho Komɔɔre lóhó bío síi.»*

Le Dónbeení wee wé à ɓa nùpua térén le yahó

³⁰ Awa, á bío wa wáa à bío lé mu yén? Bía yínɔn ɓa *zúífùwa na yí cà à ɓa térén, á le Dónbeení wó á ɓa térénna le yahó ɓa sladéro le yi bío yi. ³¹ O *Isirayeele nìpomu bán ɓèn lá wi ɓa ðin ho làndá wán à térénnaa le Dónbeení yahó á mu yí wó yí yú. ³² Léee webio nɔn ɓa yí wóráa mu yí yú? Lé bío ɓa yí cà à ɓa térén le Dónbeení yahó lè ɓa sladéro le yi, à ɓa wi ɓa térén le yahó lè há wará na ɓa wee wé. A ɓa kākāna le huee na wee wé ò o nùpue lùwá wán.

³³ Làa bío mu túararáa le Dónbeení bióní v́uahú yi:
«Mí lorí, ho Sion lóhó yí,
á í bàrá le huee
na wee kōkōn wán,
ho ɓúaaahó na wee lùwá a nùpue.
Ɛɛ ká yia màhá dó mí síi ho yi,
á ɓànsò máa nìyi.»†

† 9:26 Mí lorí Ozee v́uahú 2.1-3, 25 § 9:28 Mí lorí Ezayii v́uahú 10.22-23 * 9:29 Mí lorí Ezayii v́uahú 1.9; Bío ɓúhú ɓúeení v́uahú (Genèse) 19.23-28 † 9:33 Mí lorí Ezayii v́uahú 28.16

10

Ba zuífùwa làa bía yínǎn 6a à bío sà a Nùhùso yi

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, bío wi 1 sli yi làa sòobéε na á ī wee fio le Dónbeení cón 6a *zuífùwa dání yi, lé 6a káníló bío. ² Mu bon, 1 dà à bío mu 6a jii le 6a 6èntín henía le Dónbeení bío làa sòobéε, εε ká mu yara binbirí á 6a yí zū. ³ Bío le Dónbeení wee wé ò o nùpue téréen le yahó á 6a yí zū, á 6arén miten wi 6a cà bío 6a à wé ká 6a à téréen le yahó. Lé ká sli á 6a pánáa bío wee wé ò o nùpue téréen le Dónbeení yahó. ⁴ Mu bon, lé o *Krista nǎn ó o *Mǎyiize lándá bèrò bío jii sùráa, bèra a na à bía búenbúen na wee dé mí sía o Krista mu yi, à bán téréen le Dónbeení yahó.

⁵ Bío ó o Mǎyiize bía ho lándá na wee wé ò o nùpue téréen le Dónbeení yahó dání yi lé bío ká: «Yia wee wé bío ho lándá bò henía wón yío á à wé lua ho pánká yi.»* ⁶ Le sídéro o Krista yi dání yi na wee wé ò o nùpue téréen le Dónbeení yahó á bío ká lé bío bía: Yí bío ũ sli yi le «lé o yén á à yòò ho wáayi?» Mu wee zéeni le lé o yén á yòò wé ó o Krista 6ueé lii. ⁷ Mún yí bío ũ sli yi le «lé o yén á à lii ho nǐ-hǎnbó-lóhó yi?» Mu wee zéeni le lé o yén á líi vèeni a Krista 6a nǐ-hía tǎhú.

⁸ Ká bío ká lé bío bía: «Lε bióní 6ueé 6ó foñ. Dén bióní so lé dío wee zéeni le sídéro o Krista yi bío.»† Lé lerén bióní mu á wa wee bue. ⁹ Ká fo tà bía wéréwéré le o Yeosu lé o Nùhùso, ká fo dó ũ sli binbirí le le Dónbeení vèeniá wo léra 6a nǐ-hía tǎhú, á fo ò fen. ¹⁰ Mu bon, le sli na wee dé le Dónbeení yi binbirí lé bío wee wé ò o nùpue téréen le yahó. Yia bía mí sídéro o *Krista yi bío wéréwéré, wón 6ánsó á le Dónbeení á à fení. ¹¹ Mu bon, bío ká lé bío túara le Dónbeení bióní vǎhú yi: «Nùpue léee nùpue na dó mí sli le Dónbeení yi wón máa nǐyi.»‡ ¹² Ba *zuífùwa làa bía yínǎn 6a zuífùwa á hueekaró mia yi. Ba búenbúen leéra o Nùhùso nǐ-kéní yi, wón na wee wé mu tentemu làa bía búenbúen na wee fio mu o cón. ¹³ Mu bon, bío ká lé bío túara le Dónbeení bióní vǎhú yi: «Nùpue léee nùpue na à ve o Nùhùso, ó ò kání.»§

¹⁴ εε ká 6a so dà à ve o Nùhùso ká 6a yí dó mí sía wo yi le? A 6a so dà à dé mí sía wo yi ká a 6úí yí zéeniá o bío á 6a yí jǎ le? A 6a so dà à jǎ mu ká a 6úí yí buera mu le? ¹⁵ A mu so dà à bue ká a 6úí yí tonkaa mu bío yi le? Làa bío mu túararàa le Dónbeení bióní vǎhú yi ká sli: «Bia wee 6uen lè há bín-tentewá á miló sí-weε 6èntín wi làa sòobéε.»* ¹⁶ Ká 6a búenbúen mǎhá yí bò le Dónbeení bín-tente yi. Mu bon, bío ká lé bío ó o *Ezayii bía: «Nùhùso, lé o yén yáá dó mí sli le bín-tente na wa wee bue yi?»† ¹⁷ Lé ká sli á le sídéro le Dónbeení yi wee lé le bióní na ó o nùpue wee jǎ yi, á le bióní mu lé o Krista bío bueró.

¹⁸ Awa, le 1 túa mia: O *Isirayεele nǐpomu á yí jǎ le bín-tente mu le? Ba jǎ le. Bío ká lé bío túara le Dónbeení bióní vǎhú yi:

«Le Dónbeení bín-tente
á bènbéra há lùà búenbúen.

Le buera nǎn

ho dímjǎ nùpua búenbúen yi.»‡

¹⁹ Le 1 wíoka túa mia: A lé o Isirayεele nǐpomu yí zūna mu kúará le? Awa, á bío ká lé bío ó o *Mǎyiize fèra bía mu dání yi:

«ī ì wé á bía yínǎn 1 nǐpomu

* **10:5** Mi loñ Levii nùwá vǎhú (Lévitique) 18.5 † **10:8** Mi loñ Lándá zéeniló vǎhú (Deutéronome) 30.12-14 ‡ **10:11** Mi loñ Ezayii vǎhú 28.16 § **10:13** Mi loñ Zoweεle vǎhú 3.5 * **10:15** Mi loñ Ezayii vǎhú 52.7 † **10:16** Mi loñ Ezayii vǎhú 53.1 ‡ **10:18** Mi loñ Lení vǎhú (Psaumes) 19.5

á mi ì dí lè le yandee.

I ì wé á mi sía á à cǐ
mu nǐpomu na hácírí mía yi.»[§]

²⁰ Le *Dónbeenǐ nǐ-cúa fεero Ezayii yáá henía mí sǐi ò o bía bǐo kà:

«Bia lá yí máa cá mi
á yú mi.

Bia lá yí máa fio dèε 1 cǎn

á ì zéenia lè ìten.»^{*}

²¹ Ká a Isirayεεle nǐpomu dání yi, á le Dónbeenǐ nǐ-cúa fεero Ezayii pá bǐnía le le Dónbeenǐ bía bǐo kà: «Làa wizoonǐ ǐténǐtén ká ì wee dá ì nǐi ve o Isirayεεle nǐpomu na yí máa bè ì bionǐ yi, à 6a kǎa.»[†]

11

Le Dónbeenǐ yi pá a Isirayεεle nǐpomu bǐo

¹ Awa, le 1 túa mia: Le Dónbeenǐ pá a *Isirayεεle nǐpomu le? Bùeé dé! Lé bǐo á ìnén mún lé 6a nǐ-kéní, á lé o *Ábarahaamu mǎnmǎnǐi. I ló a Bēnzamεε nǔwá bǎn zǐ-nǔhǔ yi. ² Le Dónbeenǐ nǐpomu na le fεra hueekaa á le yí pá. Mǐ bǐnǐ leéka le Dónbeenǐ bionǐ vǔahǔ bionǐ na kà bǐo, hǐa ó o nǐ-cúa fεero *Elii mǎ nǎn le Dónbeenǐ yi ká a sǐi yí wan o Isirayεεle nǐpomu bǐo na 6a wó yi. O le: ³ «Núhǔso, ǔ nǐ-cúa fεerowá á 6a 6ó. ǔ muini yεenti lùá á 6a fù. Lé ìnén ì dòn ká, á ìnén 6a mún wi 6a 6úe.»^{*} ⁴ A bǐo kà lé bǐo le Dónbeenǐ bǐa nǎn wo yi: «Ba báawa muaaseé hēnǔn á ì ká lè ìten. Bǎn yí búrá le dofínǐ na 6a le Baale yahó á yí búaanía le.»[†] ⁵ Mu mún ka ká sǐi ho zuia. Le Dónbeenǐ sǎamu bǐo yi, á 6a sǎn-kéní lé bǐa le léra. ⁶ Lé le sǎamu bǐo yi á le hueekaaráa 6a, ká yínǎn bǐo 6a wó bǐo yi. Ká bǔn mía se le sǎamu wǎa yínǎn sǎamu.

⁷ Lée webio á mu wee zéeni? Mu wee zéeni le bǐo ó o Isirayεεle nǐpomu lá wee cá á 6a yí yú. Bia le Dónbeenǐ hueekaa lé bǐa yú mu. Ká bǐa ká bǎn yiwa wǎa tunka. ⁸ Mu bon, bǐo kà lé bǐo túara le Dónbeenǐ bionǐ vǔahǔ yi: «Le Dónbeenǐ wó á 6a háciira mía.

Le wó á hǎrǐ lòn zuia
à 6a yí dà máa mi,
á yí dà máa nǐ bǐo.»[‡]

⁹ O *Daviide mún bía bǐo kà:

«Le 6a bè-dǐnǐi wé lòn dáda,
lòn kǎhǔ na 6a à tē yi,
à bǐo ko làa ba à sá 6a yi.

¹⁰ Le 6a wé 6a muiiwá,
à yí bǐnǐ yí mi dēε.

Nǐ le lónbee 6a núná yi.»[§]

¹¹ Awa, le 1 túa mia: Mi wee leéka le lé 6a *zúifùwa lùwá á mu vóráa le? Bùeé dé! Éε ká lé 6a wékheró pánká yi á hǎ slíwá na ká nǔpua bò yi ferarǎa. A bǔn lé bǐo dó le yandee 6a zúifùwa mu yi. ¹² Ba wékheró wó á ho ðmǐnǎ nǔpua yú mu bè-tentewá le Dónbeenǐ bǐo dání yi. A bǐo 6a khon ho kǎnǐló yi wó á bǐa yínǎn 6a zúifùwa yú mu bè-tentewá le Dónbeenǐ bǐo dání yi. Bǔn

§ **10:19** Mi lorǐ Lándá zéeniǐló vǔahǔ (Deutéronome) 32.21 * **10:20** Mi lorǐ Ezayii vǔahǔ 65.1

† **10:21** Mi lorǐ Ezayii vǔahǔ 65.2 * **11:3** Mi lorǐ Bá-zǎwa nǐn-yánǐ vǔahǔ (1 Rois) 19.10, 14 † **11:4**

Mi lorǐ Bá-zǎwa nǐn-yánǐ vǔahǔ (1 Rois) 19.18 ‡ **11:8** Mi lorǐ Lándá zéeniǐló vǔahǔ (Deutéronome)

29.3; Ezayii vǔahǔ 6.10 § **11:10** Mi lorǐ Lení vǔahǔ (Psaumes) 69.23-24

wee zéeni le ká ɓarén zuífùwa hía tà ho káníló bío, á mu bè-tentewà mu á à wíoka à dé wán.

Le vɛndɛɛ na ló miten làa dɔo ɓa fá bío

¹³ Hã laà na kà wán, á minén na yínɔ́n ɓa *zuífùwa lé mia á ï wee bíoráa. I lé o Yeesu tonkaro bía yínɔ́n ɓa zuífùwa cɔ́n, á ï sli wan ho tonló mu bío yi. ¹⁴ I wi á mu yandee zo wán síi nùpua na lé ɓa zuífùwa à kánínáa ɓa ní-dòndáa. ¹⁵ Mu bon, bío le Dónbeení jàana ɓa bánía, á bɔ́n wó á ho ðimíjásaa làa de bínía sí. Awa, ká le Dónbeení bínía tà ɓa bío, á bɔ́n so máa keɛ́ lè ɓa húrun véera le? ¹⁶ Ká ho ðnló bè-yáa bío sà le Dónbeení yi, se hía ká ɓúenbúen bío mún sà le yi. * Ká le vɛndɛɛ naní bío sà le Dónbeení yi, se le ɓàn lakara bío mún sà le yi. ¹⁷ O *Isirayeele nípomu ka lòn oliivewa vɛndɛɛ na fá, á ɓa kúiora lakara búii. Ünén na yínɔ́n o zuífùka ka lòn oliivewa vɛndɛɛ na ló miten lakahó á ɓa séra ɓueé cɛ́era hã oliivewa vɛndɛɛ na fá yi, á ho lakahó mu bò yi wee yíráa dén yuamu. ¹⁸ Lé bɔ́n non á fo yí ko á ù yòoní ütén, à zuarí bía ka lòn lakara na ɓa kúiora yi. Fo ò yòoní ütén le we? Yínɔ́n ünén non á hã naní yío wi luaráa, hã naní lé hía non á ünén yío wi lua.

¹⁹ Nún-sí fo dà à bío: Hã lakara mu kúiora bèra a na à ínén dàni cɛ́é. ²⁰ Mu bon, ɓa ka lòn lakara na kúiora, lé bío ɓa yí dó mí sía le Dónbeení yi. Ünén ɓa ɓèn cɛ́era, lé bío ù dó ù síi le Dónbeení yi. Eɛ ká ù mahá pa ütén bío, yí yòoní ütén mu bío yi. ²¹ Mu bon, ká le Dónbeení hía wee kúio le vɛndɛɛ na fá lakara, se le mún dà à wé mu ɓàn síi lè ünén. ²² Awa, loí: Le Dónbeení wee wé mu tentemu lè ɓa nùpua, á le mún jii. Le jii bía yí máa bè le Dónbeení mu bioní yi wán, ká ünén á le è wé lè mí tentemu ká fo tà bò mu wɔ́hú. Ká bɔ́n mia á ünén á le mún ñ sɛ́n lòn lakahó. ²³ Ká ɓa zuífùwa khúii bínía tà dó mí sía le Dónbeení yi, á le è bíní ì cɛ́é ɓa hen na ɓa fú wi yi lè ho yahó, mu wéró pánká wi le cɔ́n. ²⁴ Mu bon, ünén wón síi binbirí ka lòn vɛndɛɛ na ló miten ɓàn lakahó. Fo séra á ɓueé cɛ́era le vɛndɛɛ na fá yi, ká hón yínɔ́n ù síi. Ba zuífùwa bán lá lé le vɛndɛɛ na fá ɓàn lakara. A ɓa bíní cɛ́éro le vɛndɛɛ na ɓa ló yi á lònbee máa keɛ́ le Dónbeení cɔ́n.

O Isirayeele nípomu káníló bío

²⁵ Wán zàwa lè wán hínni, bío le Dónbeení le mí ì wé na sà yi á ï zéeni làa mia, bèra a na à mí yí wé miten lè mu bè-zúrminí ɓànsowà: O *Isirayeele nípomu sɔ́n-kéní á à ðn máa zúr bío búii yara, fúaa ká hã síi-viò nùpua na le Dónbeení hueekaa ɓúenbúen yú ho káníló wó. ²⁶ Bɔ́n món ó o Isirayeele nípomu mahá à kání, làa bío mu túararáa le Dónbeení bioní vɔ́ahú yi:

«O kánílo á à lé ho Sion lóhó yi.

O *Zakoobu zɔ́-júhú nùpua

píló làa de á le è khíní yi.

²⁷ Dén lé le páanii na à ínén Dónbeení

á à bè làa ba ká í séra ɓa bè-kora día.»†

²⁸ Bío ɓa zuífùwa pà le bín-tente bío, á ɓa wó le Dónbeení zúkúsa, lé bɔ́n bío yi á minén yúrúaa ho káníló. Ká bía le Dónbeení hueekaa wó lè mí nípomu, á le wa ɓàn maáwa bío yi. ²⁹ Mu bon, le Dónbeení hía hɔ́n bío, à le máa bíní fé mu. Le hía von nùpue na, à le máa bíní p1 ɓànsó. ³⁰ Bío mí yánkaa yí bò le Dónbeení bioní yi, á hã laà na kà wán á le Dónbeení wó le hii làa mia ɓa *zuífùwa píló làa de bío yi. ³¹ Lé làa bɔ́n á ɓarén mún yí bò le Dónbeení bioní yi hã laà na kà wán, bèra a na à bío le Dónbeení zúrnanáa minén màkárí, á

* 11:16 Mi loñ Miló vɔ́ahú (Nombres) 15.19-21 † 11:27 Mi loñ Ezayii vɔ́ahú 59.20-21

le mún zūrín bārén makárí làa bñn bño. ³² Mu bon, le Dónbeení díá á 6a núpua búenbúen wee pí le bióní bño, à le bè yi bñn zūrínáa 6a búenbúen makárí.

Le Dónbeení dà po mu bño búenbúen

³³ Eee! Le Dónbeení bño búenbúen 6èntñn jii sú. Le bè-zúríní lè le bño zúríló á jii yí zū. Bño le le mí ì wé á núpue yí dà máa zūrín. A mu wéró yara á núpue mún yí dà máa zūrín. Bño ká lé bño túara le Dónbeení bióní vñahú yí:

³⁴ «Lée wée dà à zūrín ó Nùhúso yilera?

Lée wée dà le zéení á à na a yí?

³⁵ A lée wée dà mu bño á à hñ làa wo
ò o bè yi hánáa 6ánsó?»†

³⁶ Lé bño mu bño búenbúen wee lé o cón. Lé orén pánká yí á mu búenbúen wiráa, á bño sá a yí. Le ho cukú bño sí a yí féeé. *Amiina!

12

Wa wi le mukñn-fñle yí là a Krista

¹ Wán zàwa lè wán hñnni, bño le Dónbeení wáa zéenia mí tentemu làa wén ká síi, á ì i hení bño ká làa sòobéé á à na mia: Mí na miten búenbúen le Dónbeení yí lòn muiní yia ká mí yío òñ wí lua, à bño sí le yí, à bño wé sí le yí. Bñn lé le 6úaaní binbirí na mí ko mí 6úaaní lè le Dónbeení. ² Mí yí bè ho ðmíjñá biowa na yí se yí, ká mí díá le le Dónbeení yèrémá mí hácirí á wé lè le hácirí dà-fñle. Lé bñn á à na ká mí ì zūrín bño le Dónbeení sli vá yí, bñn na se, á bño sí le yí, á jii tun.

³ Le Dónbeení sáamu na le wó làa mí bño yí, á ì i bño bño ká á à na mí búenbúen yí: O búí yí leéka le mí bño jñhú wí po bño ó o bño karáa. Ká mí ní-kéní kéní wé 6ua miten làa bño mí bño karáa à héha lè mí sladéro le Dónbeení yí, bño le òn pánká mia. ⁴ Mu bon, o núpue sánía lée dà-kéní, ká bño céeékaa mín yí wó há bñn lé bño boo, á mu lè mí dà-kéní kéní bè-wénia mún wí mín júná yí. ⁵ Làa bñn síi á warén mún boo, ká wa búenbúen lé há sánía dà-kéní wa páaníló là a *Krista bño yí. Wa búenbúen céeékaa mín yí, yia lè mí lahó, yia lè mí lahó, làa bño ó o núpue sánía biowa céeékaaráa bño síi. ⁶ Mu bño wéró pánká á le Dónbeení òn wa ní-kéní kéní yí mín júná yí. Yia le Dónbeení òn mí jñ-cúa fээрó pánká yí, à 6ánsó wé wé mu à héha lè le slidéro le Dónbeení yí. ⁷ Yia le òn ho pánká yí ò o wé séení 6a núpua, à wón wé séení 6a. Yia le òn ho pánká yí ò o wé kàrán 6a núpua, à wón wé kàrán 6a. ⁸ Yia le òn ho pánká yí ò o wé hí 6a núpua sía, à wón wé hí 6a sía. Yia le Dónbeení òn ho pánká yí ò o wé há 6a núpua lè mu bño, à wón wé hén mí yí à hánáa 6a. Yia le òn ho pánká yí ò o wé dí 6a núpua yahó, à wón sòobá miten mu wéró yí. Yia le òn ho pánká yí ò o wé zūrín 6a núpua makárí, à wón wé wé mu lè le sí-wéé.

⁹ Mí le bño mí wa làa mín á bño wé ho túiá poni. Mí jñn mu bè-kora, à ca mí kuio mu bè-tente wéró yí. ¹⁰ Mí warí mín làa sòobéé làa bño á 6a zàwa mín yí ko 6a warínáa mín bño síi. Mí wé kñnbi mín, à dé mí sòobéé mu yí. ¹¹ Mí ca mí kuio o Nùhúso tonló sáró yí, mí yí dí parí, à wé mu lè mí sía búenbúen. ¹² Mí wé zámaka bño mí dó mí sía wee lóoní bño yí. Mí wé hí mí sía le lónbee páahú, à wé fio le Dónbeení yí féeé. ¹³ Mí wé séení mín zàwa lè mín hñnni kèrèñe wa làa bño 6a makóo wí yí. Bia wee làa mí wán á mí wé 6ua sese.

¹⁴ Mí wé fan mu bè-tentewá à na bia wee beé mí lò yí, mí wé fan bñn, ká mí wé yí dánkání 6a. ¹⁵ Bia wé wee zámaka, à mí zámaka làa ba. Bia wé wee wá, à mí wá làa ba. ¹⁶ Mí wé mí yilera làa dà-kéní. Mí wé yí yòoní miten, ká

† 11:35 Mí loñ Ezayii vñahú 40.13; Zoobu vñahú 41.3

mi wé liini mítén, à tà páani lè 6a ní-khenia. Mi yí wé mítén làa bè-zúrmini 6ànsowà.

¹⁷Yia wé wó khon làa mia, à mi yí wé yí khe lè 6ànsò. Mi wé wé mu tentemu lè 6a nùpua búenbúen. ¹⁸Ká mu dà wee wé, à mi sóoba mítén, à ho héerá kerí minén lè 6a nùpua búenbúen páahú, ká ho 6àn yáaró yí lé mia. ¹⁹Minén na á ĩ wa làa sóobé, mi wé yí dí yúaa miten, ká mi dé mu le Dónbeení níi yí. Mu bon, bío ká lé bío túara le Dónbeení bioní vūahú yí: «Hā yúaa diró bío sá mií. Yia ko làa bío na, á ĩ wé mu lè 6ànsò, lé Inén Nūhúso Dónbeení bía mu.»*

²⁰Mu pá bínia túara: «Hen ká ũ zúkúso le híni wee búe, à ũ na mu bío wo yí le o dí. Ká le ju-hānī dà a, à ũ na mu jumumu wo yí le o ju. Ká fo wee wé ká, á mu ù kerí lòn donfúaa á fo wee khá bè 6ànsò juhú wán.»† ²¹Mi yí le mu bè-kora yí pánká mi wán, ká mi wé wé mu bè-tentewá à yírāa ho pánká mu wán.

13

Ho pánká ya-díwá lé le Dónbeení bára 6a

¹Ba nùpua búenbúen ko 6a wé bè ho pánká ya-díwá bioní yí. Pánká ya-díwá yí dà máa kerí ká le Dónbeení yí non mu níi. ²Lé búñ non ká yia pá 6a bío, se 6ànsò pá le Dónbeení bío na le bò. Ká yia wee wé búñ se o wee síini mí juhú mítén. ³Yia wee wé mu bè-tente wón yí ko ò o zón ho pánká ya-díwá. Ká yia wee wé mu bè-kora wón ko ò o zón 6a. Hen ká fo wi à ũ wé yí zón ho pánká ya-díwá, à ũ wé wé mu bè-tentewá, á 6a wé è wioka ũ yèni. ⁴Mu bon, ho pánká ya-díwá lé le Dónbeení ton-sáwá ũ séeniló bío yí. É ká ũ 6èn wee wé mu bè-kora, à ũ zón, lé bío le Dónbeení non ho wshú 6a yí à 6a bé bía wee wé mu bè-kora. Hen ká 6a wee bé 6ànsò, se lé le Dónbeení tonló na le kárafáa 6a yí á 6a wee sá, à zéeni làa yia wee wé mu le le Dónbeení síi wee cí 6ànsò yí. ⁵Lé búñ non ó o nùpue ko ò o wé wé bío ho pánká ya-díwá le o wé, bèra a na à le Dónbeení síi yí cí a yí, à mún wé bè mu yí lé bío ó o zú le búñ lé bío térenna.

⁶Lé búñ bío yí á mi mún ko mi wé sáanínáa ho lánpó. Lé bío le Dónbeení lé dío kárafáa ho tonló mu 6a yí le 6a sá ho sese. ⁷Mi ko mi na bío nùpue na yí, à mi na mu wo yí: Yia bío lée lánpó, à mi sáani ho wo yí. Bío ko mu sáani ho pánká ya-díwá yí à mi sáani mu. Yia mi ko mi kónbi, à mi kónbi o. Yia ko làa hézání, à mi hézón wo.

Yia wa 6a nùpua se 6ànsò bò le Dónbeení lándá yí

⁸Mi yí le kee 6úú kerí mia. Bío ko mu kerí mia lòn kee ffee lé mi warímínló. Yia wa mín zawa lé mín hínni, se wón wee wé bío ho lándá le o wé binbirí. ⁹Mu bon, há lándáwá na ká á mi zú: «Yí wé há-fé táá bá-fé. Yí búe nùpue. Yí juua bío. Yí le ũ yío lé mi ninza bío.»* Hón lándáwá so làa hía ká búenbúen á jii wee sí le bioní dà-kéní na ká yí: «Wani mí ninza làa bío á fo waráa úten bío síi.» ¹⁰Yia wa mí ninza binbirí á máa wé bío na yí se làa wo. Yia wa mí ninzáwa se wón wee wé bío ho lándá le o wé binbirí.

Mi wa 6ua waten sese à lóonínda o Krista búenló

¹¹Mi wa wé làa búñ, sònkú bío mi yáa zú ho páahú na wa wi yí síí. Ho páahú dōn à mi fání mí yío. Mu bon, há laa na ká wán á ho kániló wáa súarāa

* **12:19** Mi loñ Lándá zéeniló vūahú (Deutéronome) 32.35 † **12:20** Mi loñ Wāhio vūahú (Proverbs) 25.21-22 * **13:9** Mi loñ Léro vūahú (Exode) 20.13-17; Lándá zéeniló vūahú (Deutéronome) 5.17-21; Lení vūahú (Psaumes) 19.18

lâa wɛn á po pãahú na wa ɓúa wa sladéro o *Krista yi ɲúhú. ¹² Ho tá nĩ-kíá, hen lâa cínú ká ho ò tĩ. Awa, á mi wáa le wa díá hã wára ɓúenɓúen na wee wé le tĩbíri yi. Mi wa lá mu koomu tonló sía à sáráa. ¹³ Mi wa ɓua waten sese lòn núpua na wi mu koomu yi ɓio síi. Mi yí wa dé waten ho dándínló lè ho ɲon-ɲonló yi. Mi yí wa dé waten ho bá-fénló lè ho há-fénló yi, á yí dé waten mu koomu yi. Mi yí wa dé waten há fio lè le yandee yi. ¹⁴ Mi le o Núhúso Yeesu Krista ɓio à kɛɛ mia. Mi yí díá le ɓio mí sía wee vá yi na yí se à yí pánká mí wán, à mi wé wé ɓio sí mia.

14

Mi wé yí cítí mìn dtnló bio yi

¹ Yia síidéro yí fára yí tina sese le Dónbeení yi á mi wé zún ɓuaró, à wé yí wãani ɓio ó o wee leéka. ² Lâa ɓio síi á ɓa ɓúii wee leéka le mi dà mu bè-dínii ɓúenɓúen wé è dí, ɛɛ ká ɓa ɓúii na sladéro le Dónbeení yi á yí fára yí tina sese bán ɓèn lé ho dín-poni mí dòn ɓa wee dí ká hã taa níi ló. ³ A yia wee dí mu bè-dínii ɓúenɓúen yí ko ò o zúarí yia yí máa là hã taa yi. Lâa ɓún síi, á yia yí máa là hã taa mún yí ko ò o cítí yia wee dí mu bè-dínii ɓúenɓúen, lé ɓio le Dónbeení mún tà wón ɓio. ⁴ Ünén lé o yén á à cítírâa o nĩ-veere ton-sá? O wó se loo, o wó khon loo, se ɓa ɲúhúso lé yia á à fɛɛ mu tũia. O yáà à wé á mu ù wé se, lé ɓio ó o Núhúso pánká wi dà à séení a.

⁵ O ɓúii cɛn á hã wizooni ɲúná wi po mìn. ɛɛ Ká a ɓúii cɛn á hã wizooni ɓúenɓúen lée dà-kéní. Mi nĩ-kéní kéní ko mí láa ɓio mi wee leéka yi mu dání yi. ⁶ Yia le hã wizooni ɲúná wi po mìn wee wé mu o Núhúso bio yi. Yia ɓèn wee dí mu bè-dínii ɓúenɓúen wón mún wee wé mu o Núhúso ɓio yi. Mu bon, o wee dé le Dónbeení bārākā mí bè-dínii ɓio yi. A yia wee dí ho zen-ɓuahó ɓio mí dòn wón mún wee wé mu o Núhúso ɓio yi. Wón mún wee dé le Dónbeení bārākā. ⁷ Mu bon, wa tlahú á yia mukáni wi miten bio yi wón mía, á yia á à hí miten bio yi wa tlahú wón mún mía. ⁸ Hen ká wa yio wi lua, se lé o Núhúso á wa yio wi lua ɓio yi. Ká wa húrun, se lé o Núhúso á wa mún húrun ɓio yi. Awa, á hārī wa hí loo, à wa yio wé lua loo, se wa ɓio pá sã a Núhúso yi. ⁹ Mu bon, o *Krista húrun á vèera bèra a na ò o wé bia húrun lâa bia yio wi lua Núhúso. ¹⁰ Ká ünén, lée webio ɲon á fo wee cítírâa mìn za tãá mìn hĩnló? A ünén ɓèn, lée webio ɲon á fo wee zúarínáa mìn za tãá mìn hĩnló yi? Wa ɓúenɓúen khii dín Le Dónbeení yahó á le è cítí. ¹¹ Mu bon, ɓio ká lé ɓio tuara le Dónbeení ɓioní vūahú yi:

«İnen Núhúso á wi fɛɛɛ.

Ho dīmīnā núpua ɓúenɓúen

á à fára mí ɲonkóɲúná wán í yahó,

ɓa ɓúenɓúen á à ɓio le í lé le Dónbeení ɓio bon.»*

¹² Lâa ɓún síi, á ɓio wa nĩ-kéní kéní wó á wa ko wa zéení na le Dónbeení yi.

Yi dé mìn za tãá mìn hĩnló bè-kora wéró yi

¹³ A mi wáa yí le wa wé cítí mìn. ɓio ká lé ɓio á mi le mu kɛɛ mi yiwa: Mi yí wé ɓio ɓúii na à dé mìn za tãá mìn hĩnló kèrètɛ mu bè-kora wéró yi. ¹⁴ I páaníló là a Núhúso Yeesu ɓio yi, á ī zū mu, á mún láa mu yi le mu ɓio ɓúenɓúen wee ce le Dónbeení yahó. ɛɛ ká a ɓúii wee leéka le mu ɓúii yí máa ce, se mu ɓèn yí máa ce ɓanso cɛn. ¹⁵ Ká mìn za tãá mìn hĩnló lò hĩa wee be ünén bè-dínii ɓio yi, se fo wáa yí máa zéení le fo wa a. Yí wé bèra a na à mìn za tãá mìn hĩnló na ó o *Krista húrun ɓio yi à hĩa vī ünén bè-dínii ɓio yi. ¹⁶ ɓio

* 14:11 Mí lorí Ezayii vūahú 45.23

se minén cón á yí ko mu wé à 6a nùpua wé bini bío mu bè-kohó bío mi dání yi.
 17 Mu bon, le Dónbeení bá-zámu bío yí máa zéeni bè-dínií táá bè-ḡunii bío. Mu lé ho térénló, lè ho héérà, lè há zámakaa na le Dónbeení Hácírí wee na.
 18 Yia wee sá a Krista tonló làa bún bío síi wón bío á à wé sí le Dónbeení yi, á 6a nùpua mún ò tà a bío.

19 Awa, á wa ko wa ca wa kuio à wé wé bío á à dé ho héérà wa páahú, làa bío wa nì-kéni kéni ì wé á wa sladéro le Dónbeení yi á à wíoka à dé wán. 20 Yí loí mu bè-dínií yi à yáaráa le Dónbeení tonló. Mu bon, mu bío búenbúen dà wee dí. Éé ká mu bè-dínií na à wé á mi ninza à wé mu bè-kohó bún yí se. 21 Bío se, lé ū khí mu bío búenbúen ná dà à dé mìn za táá mìn hínló mu bè-kora wéro yi. Hàri mu wé taa, táá ðivén ḡuló, táá bè-vio. 22 Le sídéro na fo yú mu bío mu dání yi ū 6ua ū ðòn le Dónbeení yahó. Yia síi yí máa kán wo bío á 6ánsò wee 6ua lè mítén dání yi, wón ḡuhú sí. 23 Ká yia síi wee kán wo o bè-dínií 6úí dání yi, se wón 6ánsò ḡuhú sú, lé bío ó o yí máa wé mu à héha lè mí sídéro le Dónbeení yi. Bío léé bío na yí máa wé héha lè le sídéro le Dónbeení yi, bún léé bè-kohó.

15

Wa ko wa wé hí wa sía

1 Warén na sladéro le Dónbeení yi fára tina ko wa wé hí wa sía bío sladéro yí fára yí tina bío yi. Wa yí ko wa wé wé bío sí wén. 2 Wa nì-kéni kéni ko wa wé wé bío sí wán záwa lè wán hínni yi, na à séení 6a, bera a na à 6a sladéro le Dónbeení yi va lè ho yahó. 3 Mu bon, o *Krista yí wó bío sí a yi, 6úéé. Bío ká lé bío bío le Dónbeení bíoní vūahú yi: «Hā bín-kora na 6a nùpua bío non ūnén Dónbeení yi lé ínén á há bío non yi.»* 4 Le Dónbeení bíoní vōnna na túara hááni búenbúen túara bera a na à há káran wén, à wa dání hí wa sía, à sía wé hereka. Lé bún wee na à wa dání dé wa sía lòoni bío le Dónbeení dó mí ḡii le mí ì wé. 5 Le le Dónbeení na le sí-hílé lè le sí-heḡúee wee lé cón à wé à mi wé wíoka ḡí mìn yi, làa bío ó o Yeesu Krista le mu wéráa. 6 Lé bún ò na ká mí búenbúen á à wé le ḡii dà-kéni, á à dérāa ho cūkú le Dónbeení yi, dén na lé wa Nuhúso Yeesu Krista 6án Maá.

7 Awa, á mí cén wé tà mìn yi làa bío ó o Krista tārāa mia bío síi à dérāa ho cūkú le Dónbeení yi. 8 O Krista 6úéé wó 6a *zúífúwa ton-sá, á tírarāa bío le Dónbeení dó mí ḡii le mí ì wé è na 6án maáwa yí ḡii à zéeni le ká le Dónbeení bío bío na à le máa lé mu món. 9 O Krista mún 6úéé wó á bío yíná 6a zúífúwa wee dé ho cūkú le Dónbeení yi le híi bío yi, làa bío mu túararāa le Dónbeení bíoní vūahú yi ká síi:

«Lé bún te bío á ì wé è sío
 á à khòonínáa fo há síiwá nùpua tīahú.»†

10 Mu mún túara:

«Síiwá nùpua,

mí páani zámaka lè le Dónbeení nìpomu.»‡

11 Mu mún bíniá túara:

«Dímíná kána búenbúen nùpua,

mí khòoní a Nuhúso,

síiwá búenbúen nùpua,

mí zéeni a beemu.»§

* 15:3 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 69.10 † 15:9 Mi loí Samuwéle nín-yání vūahú 22.50

‡ 15:10 Mi loí Lándá zéeni ló vūahú (Deutéronome) 32.43 § 15:11 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 117.1

12 Le *Dónbeenĩ ĵi-cúa fεero *Ezayii mún bía bïo kà:

«Nùpue búii á à lé o Zesee zI-ĵúhú ñupua t̄ahú
á à dí há síiwà ñipomu yahó,

á mu ñipomu mu mún ñ dé mí sli wo yi.»*

13 Le le Dónbeenĩ na wee wé à mi dé mí sía lóoní bio le dó mí ĵii le mí ì wé, á wé à mi keñ ho héerá lè há zámakaa na ĵii mía yi mi síadéro le yi bïo yi. Lé bũn ñ na ká le Dónbeenĩ mu Hácirí pánká yi, á mi ì dán ñ dé mí sía láa sóobεé á à lóoní bio le dó mí ĵii le mí ì wé.

O Poole lé o Krista ton-sá

14 Wán zàwa lè wán hínni, ínén 1 bεere láa mu yi le mu bè-tentewá wéro bio wi mia láa sóobεé. Bio mi ko mi zũn á mi zũ búenbúen, á dà wee zéení mín.

15 Bũn ĵn̄n pá yí hò bio á ĩ bínía leékaa mia ho vūahú na kà lara búii yi láa bio mi zũ vó, á yí titikaa mu bio yi. I wó mu lé bio le Dónbeenĩ lè mí sáamu 16 á wó á ĩ lé o Yeesu *Krista ton-sá bía yínón 6a *zúífùwa bio yi. Le Dónbeenĩ tonló na á ĩ wee sá lé le bín-tente na á ĩ wee bue, bèra a na á le Hácirí pánká yi á bía yínón 6a zúífùwa wé lòn hámu na bio sá le Dónbeenĩ yi, á bio sí le yi.

17 I páanílò là a Krista bio yi, á ĩ sli wan le Dónbeenĩ tonló na á ĩ wee sá bio yi. 18 Mu bon, bio á ĩ wee hení 1 sli bio á yínón bè-veere ká mu yínón bio ó o Krista ðn̄n 1 wán á wó. O Krista ðn̄n 1 wán á ĩ wee wé à bía yínón 6a zúífùwa tà le Dónbeenĩ bio. O wó mu lè 1 bioní, lè 1 bè-wénia, 19 lè mu yéréké bïowa lè mí síiwà, le Dónbeenĩ Hácirí pánká yi. Lé láa bũn á ĩ bueraráa o Krista bín-tente, á ðn̄n ho Zeruzaleemu lóhó yi á vaa búe ho Iliríi kǎhú yi. † 20 Ká bio dà-kéní na kera 1 síi yi, lé á ĩ bue le Dónbeenĩ bín-tente há ðáa na ñupua ðn̄n yí ĵá a Krista bio yi, bèra a na à ñupue há yí bio le 1 wee so a búii zI ĵúhú na ó o bàrá wán. 21 I wó mu á héhaa láa bio le Dónbeenĩ bioní vūahú bía:

«Bia na 6a ðn̄n yí buera a bio yí ñon yi

á à mi a,

bía ðn̄n yí ĵá bio búii o ðání yi

á à zũn o bio yara.»†

O Poole wee bio mi kǎuió varó bio

22 Lé bũn lá wee hè mi ñon á ĩ ðn̄n yí bueraráa mi cǎn. 23 Eε ká há laà na ká wán á bio á ĩ lá ko à ĩ wé bín á ĵii wáa tun. Mí búεekíró bio 6ènt̄n wi mĩl miana. 24 I wi á ĩ va ho Esipaaje. Ká 1 yú wee va bín, ĵún-sí á ĩ 6ueé búεekí mia.

Mu bon, 1 wi á ĩ 6uee mi mi wán à khílnáa, à mi séení mi á ĩ dán varáa hón kǎhú so. Ká 1 mahá 6ueé wé wízoóní bio yen mi cǎn á à khílnáa. 25 Ká há laà na ká wán á ĩ va ho Zeruzaleemu, á vaá séení bía bio sá le Dónbeenĩ yi bín.

26 Mu bon, ho Maseduana lè ho Akayii kána kèrèṭṭewa á mu ló sía yi le mí ì cá le wáří á à séenínaa ho Zeruzaleemu kèrèṭṭewa kuure ñupua búii na lé 6a nĩ-khenia. 27 Lé 6arén mítén leékaa mu. Eε ká lé ho túiá le 6a mí mí, á 6a ko 6a séení 6a. Lé bio á hǎn kána so kèrèṭṭewa yínón *zúífùwa, á ho Zeruzaleemu kèrèṭṭewa na lé 6a zúífùwa mahá pá tà séení 6a lè le Dónbeenĩ bio. Awa,

á 6arén 6èn mún ko 6a séení bán lè mí nũi bio. 28 Ká 1 yú le wáří mu dó ho Zeruzaleemu kèrèṭṭewa níi yi, á ĩ 6ueé lé lè mi cǎn á à varáa ho Esipaaje kǎhú.

29 I zũ le ká 1 wee buen mi cǎn, á ĩ buen lá a *Krista bè-tentewá cεera na ó o wee wé lè 6a ñupua.

* 15:12 Mí loñ Ezayii vūahú 11.10 † 15:19 Ho Iliríi: Ho lé ho Oroomu kǎhú sǎn-kéní búii. ‡ 15:21 Mí loñ Ezayii vūahú 52.15

³⁰ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi páaní ca mi kuio làa mi, à wé fio le Dónbeení yi í bío yi. Bún lé bío á í wee cà mi cón wa páaníló là a Núhúso Yeesu Krista, lè le waminí na le Dónbeení Hácírí wee dé wén bío yi. ³¹ Mi wé fio, bèra a na à í kání ho *Zudee kǎhúsa na yínóí 6a kèrètíewa níi yi. Mí mún wé fio, bèra a na à ho Zeruzaléemu kèrètíewa vaa tà le séení na á í ì bua vaá na 6a yi bío lè le sí-wéé. ³² Ká mu wó ká síi, ká le Dónbeení tà á í buen mi cón lè há zámakaa, á 6ueé vūńka mi cón. ³³ Le le Dónbeení na wee wé à wa keń ho héerá yi à keń lè mi búenbúen. *Amiina!

16

Le tēnī

¹ I wee tonka a Febe mi cón, wón na lé wàn hínló mu kèrètíemu dání yi, na wee sá le Dónbeení tonló ho lóhó na 6a le Sánkeree yi. ² Ká a 6ueé dón mia à mí 6ua a sese o Núhúso yèni yi. Mí 6ua a làa bío á bíá dó mí sía le Dónbeení yi wee 6uaráa mín bío síi. Mí wé séení a bío lée bío na ó o mǎkóo wi mia yi. Orén mí bēere séení 6a núpua cǎrèé, sǎnkú ínén.

³ I wee tēnī a Pírisiíye là a Akílaasi yi, bán na làa mi páanía lé o Yeesu *Krista ton-sáwá. ⁴ Ba zàanía mí mukání á kánianáa mi. I yi yí dà máa sá bún yi. A 6a kèrètíewa na yínóí 6a *zúífúwa mún yiwa máa sá mu yi. ⁵ Ba kèrètíewa na wee kúee mín wán bán zlí á í mún wee tēnī yi. I wee tēnī wán bónlo na 6a le Epayínēte yi. Wón lé o nín-yání núpue na dó mí síi o Krista yi ho Azii kǎhú yi. ⁶ I wee tēnī a háa na 6a le Mari yi, wón na séení mia làa sòobéé. ⁷ I wee tēnī a Andoronikuusi là a zúniasi yi. Ba làa mi lée síi kéní, á 6a mún kera ho kásó yi làa mi. Ba lé o Krista tonkarowá na bío jǎhú wi làa sòobéé. Ba tà a Krista bío á dú ínén yahó.

⁸ I wee tēnī a Anpiliatuusi yi, wón na á í wa làa sòobéé wa páaníló là a Núhúso bío yi. ⁹ I wee tēnī a Uubēn yi, wón na làa wén páanía wee sá a Krista tonló, á wee tēnī a Sitakiisi yi, wón na á í wa làa sòobéé. ¹⁰ I wee tēnī a Apelēesi yi, wón zéení le mí dó mí síi binbirí o *Krista yi. O níi na 6a le Arisitobuule lè mí zlí núpua á í wee tēnī yi. ¹¹ O Herodion, yía lé ho síi kéní làa mi á í wee tēnī yi. I wee tēnī a Naasiisi zlí núpua yi, bán na dó mí sía o *Krista yi. ¹² I wee tēnī a háa na 6a le Tiriféena làa yía 6a le Tirifooze yi. Ba wee sá a Núhúso tonló làa sòobéé. Wán bónlo háa na 6a le Pēesiide á í wee tēnī yi. Wón mún sá a Núhúso tonló làa sòobéé. ¹³ I wee tēnī a Urufuusi yi, wón na bío jǎhú wi làa sòobéé o Krista tonló sáró yi. Bǎn nu á í wee tēnī yi. O mún lé ínén wán nu. ¹⁴ O Asenkiriite, là a Filekon, là a Hēemeesi, là a Patorobaasi, là a Hēemaasi, lè wàn zàwa kèrètíewa na páanía wi làa ba, bán búenbúen á í wee tēnī yi. ¹⁵ O Filolooki là a Zulii á í wee tēnī yi. I wee tēnī a Nree lè mín hínló yi, á wee tēnī a Olenpaasi yi, làa bíá búenbúen na dó mí sía o Krista yi, na páanía wi làa ba á í wee tēnī yi.

¹⁶ Mí tēnī mín yi lè le kǎnbii tēnīi. Ba kèrètíewa kuio búenbúen wee tēnī mia.

Le zéení na ó o Poole nǎn

¹⁷ Wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíewa, bío á í hení á à na mia lé bío kà: Mí pa miten bío 6a núpua na wee dé ho sankaró 6a kèrètíewa kuure yi. Ho káranló na mí yú á 6a pá bío, á 6a wee kárán mia làa bè-veere á à vīnínáa mia. Mí pí 6a bío, ¹⁸ lé bío 6a núpua mu síi á wa Núhúso na lé o *Krista tonló sáró bío yí here cón. Bío bío here 6a cón lé 6a dío bío. Ba wee bío há bín-sía à vīnínáa bío yí máa dǎń zǎń le sabéré lè ho túiá poni à hueeka mín yi. ¹⁹ Mu bon, 6a

nùpua búenbúen zū bío mi wee tà bèráa bío ó o Nùhúso wee bío yi. Lé bñn non á ñ sli wannáa mi bío yi. Ee ká l máhã wi à mi wé mu bè-zúrminí òansowá binbirí à wé wéráa bío se. I wi à mi ce, à wé yí wé mu bío na yí se. ²⁰ Hen làa cínú ká le Dónbeení na lé ho héeerá òanso á á yáa o Satáni pánká, á à dé o mi zení tá.

Le o Nùhúso Yeesu wé mí sãamu làa mia!

²¹ O Timotee, yia làa mi páanía wee sá ho ton-kéní á wee tèní mia. O Lisiyuusi là a Zasñn là a Sosipateere, bán làa mi lé ho sí kéní á mún wee tèní mia.

²² Inén Teetiyyuusi* na túara a Poole ñi-cúa á mún wee tèní mia wa Nùhúso na wó á wa lé le dà-kéní yèni yi.

²³ O Kayuusi, yia á ñ làara wán mún wee tèní mia. Lé wón zii á 6a kèrètfe wa wee kúee mín wán yi. Ho lóhó wén-bàrálo na 6a le Erasiite, wón lè wán za Kaatuusi á wee tèní mia. ²⁴ [Le wa Nùhúso Yeesu Krista à wé mí sãamu lè mi búenbúen. *Amiina!]

Mi wa khòoní le Dónbeení mí dòn

²⁵ Mi wa khòoní le Dónbeení. Lerén lé dño dà à wé, á mi síadéro le yi á à fará à tñn. Le è wé mu le bín-tente na bío ciran o Yeesu Krista, dño á ñ wee bue pánká yi. Lé dén bín-tente so á le Dónbeení wee dñn wán zéenináa mí bío na lá sá yi há lúluío zanzàn. ²⁶ Ee ká há laa na ká wán, á mu wáa ló mu khoomu yi wéréwéré le Dónbeení ñi-cúa fεerowá vñnna na 6a yáanía túara pánká yi. Lé le Dónbeení na wi fεee á non dén ñii so bán yi le 6a túa mu, bèra a na, à há síí-viò nùpua zúrñ le, à dé mí sía le yi, à wé bè le bioní yi.

²⁷ Le le Dónbeení na mí dòn lé mu bè-zúrminí òanso, à yí ho cùkú fεee, o Yeesu *Krista pánká yi. *Amiina!

* **16:22** O Teetiyyuusi: O Teetiyyuusi hía lé o kèrètfe vñn-túaro. Lé orén ó o Poole fεera mí ñi-cúa non yi ó o túara.

Ho nin-yání vūahú na ó o Poole túara nɔn ho Korɛnte kèrètɛwa kuure yi

Vūahú túaró jūhú

Le Dónbeení tonló lé o Poole búakáa ho ho Korɛnte lóhó yi. O kará bín á yú le lúlú-kùure lè mí pīna bío hēzn (Bè-wénia 18.11).

Ho Korɛnte hía lée lóhó na á mu bè-kora lè mí síwà wee wé yi. A mu lúnkaa o Poole yilera. Lé bñn te bío ó o túararáa há vónna nɔn 6a kèrètɛwa kuure na wi bñn yi, à 6a zūrú bío 6a à 6ua lè mítén.

O 6úa ho Korɛnte kèrètɛwa kuure yi: Le ho sankamínló à 6a khí yi à día mu koomu wára (1–5). Ba túiawá fεéró làa bío 6a wé è 6ua lè mítén ó o zéénia yara làa ba (6).

Bíó 6a túakaa bío làa wó ó o zéénia yara: Mu yaamu, le muiní taa, o Yeesu dínló, le Dónbeení Hácírí bè-hánii na le wee na, lè 6a nī-hía vèeró bío (7–15).

O Poole vūahú vaa véení, ó o bío ho Zeruzalεmu kèrètɛwa nī-khenia séeníló bío, bñn món, ó o tēénia 6a yi (16).

Le tēéní

¹⁻² Inén Poole na le Dónbeení lè mí síi bío á léra à í wé o Yeesu *Krista tonkaro, á wee túa ho vūahú na kà. Inén lè wàn za Sositεena á wee tēéní minén kèrètɛwa kuure na wi ho Korɛnte lóhó yi, minén na le Dónbeení ceéra à mí bío sí le yi mí páaníló là a Yeesu Krista bío yi. Le hueekaa minén làa bío búenbúen na wee vé wa Núhúso Yeesu Krista mu yèni há lùu búenbúen yi, à mí wé 6ua mitén làa bío le Dónbeení síi vá yi. O Krista mu lé wa búenbúen Núhúso. ³ Le wàn Maá Dónbeení, là a Núhúso Yeesu Krista à wé mu sáamu làa mia à na ho hээрà mia.

O Poole wee dé le Dónbeení bārakà

⁴ I wee dé le Dónbeení bārakà fεεε mi bío yi, lé bío le wó mu sáamu làa mia mí páaníló là a *Krista Yeesu bío yi. ⁵ Mu bon. Mu lé mí páaníló là a Núhúso á nɔn mí yúráa le Dónbeení bè-hánia lè mí síwà búenbúen, sñnkú le Dónbeení bíoní bueró lè le Dónbeení bío zūrú, ⁶ lé bío ó o Krista bín-tente na zéénia nɔn mia á mí tà bío làa sóobéε. ⁷ Lé bñn te bío le Dónbeení bè-hánii búí á yí fòoraráa mia, minén na wee lònóhí pāahú na wa khíi mí wa Núhúso Yeesu Krista yi. ⁸ Le Dónbeení lé díó à à sí mia á à díni fúaa mu véení, à wékhe bío yí mí léé mia wa Núhúso Yeesu Krista buen nɔnzoñ. ⁹ Lerén mí bεεre von mia à mí wé le dà-kéní lè le za Yeesu Krista na lé wa Núhúso. Hen ká le Dónbeení dó mí jii le mí í wé bío na, à le wé mu.

Ba kèrètɛwa jì-cúa yì máa fè mìn

¹⁰ Wàn zàwa lè wàn hínni, í wee yanka mia wa Núhúso Yeesu *Krista yèni yi, le mí wé le jii dà-kéní. Mí yí tà le ho sankaró à zo mí pāahú. Mí wé mí yilera làa dà-kéní. ¹¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, í wee bío ká síi lé bío 6a nùpua búí na wi o Kulowee cñn á 6ueé bío nɔn míi le há fio wi mí pāahú. ¹² Bío nɔn á í bíaráa bñn lé bío mí búenbúen jì-cúa wi mìn júná yi. Ó búí le minén bó a Poole yi, ká a búí 6èn le minén bó a Apoloosi táá o Piere yi. O búí wón 6èn le minén bó a Krista yi. ¹³ Minén so wee leéka le o Krista á dà wee sankaa le? Lé o Poole lé yia húrun ho *kùrùwá wán mí bío yi le? Lé o Poole yèni á 6a bátizeraráa mia le? ¹⁴ I yaá wee dé le Dónbeení bārakà, lé bío ká mu yínóñ

o Kirisipuusi là a Kayuusi, á mi nĩ-kéní 6úí á 1nén yí bátízera. ¹⁵ O o 6úí tñ wáa à lé wen ká a bío le mí bátízera lè 1 yèni. ¹⁶ Mu bon, 1 lá le ì nònsá. 1 mún bátízera o Sitefanaasi lè mí zñ nùpua. Bán nñí ló, á ì wáa ka le 1 yí bñña yí bátízera a 6úí mi cón. ¹⁷ O Krista yáá yí tonkaa mi le 1 bátízé nùpua. Bùèé. O tonkaa mi, bèra a na à ì bue le bín-tente à na 6a yi. O le 1 bue le ká 1 yí wé mu le mu bè-zúrminí bióní. Ká 1 wó mu làa bññ, ó o Krista húmú ho kùrùwá wán á báhéé máa kerí.

Le Dónbeení pánká le le bè-zúrminí bío

¹⁸ Mu bon. Bía lá mu húmú wòhù cón, ó o *Krista húmú ho *kùrùwá wán bío zéenílò lé mu bónbúmu. Eε ká warén na lá ho káníló wòhù cón, á mu wee zéení le Dónbeení pánká. ¹⁹ Bío ká lé bío túara le Dónbeení bióní vùahù yi: «Mu bè-zúrminí 6ànsowà bè-zúrminí á ì khíi 6úé jùhù.

Bía le mí zù mu bío bío na 6a zù á ì khíi pí bío.»*

²⁰ Ká mu wó ká síi, á léé webio á mu bè-zúrminí 6ànsowà, làa bía zù há làndáwá, lè ho ðímíjná na ká bín-zúrñlowá wáa dà a bío? Le Dónbeení zéénia mu le ho ðímíjná bè-zúrminí léé bónbúmu. ²¹ Ho ðímíjná nùpua lè mí bè-zúrminí hácirí á yí dàña yí zúna le Dónbeení le bè-zúrminí wára na á le wee wé yi. Lé bññ nòn á warén bióní na wa zéénia na ka lòn bónbúmu bío, á le Dónbeení ðñ wán á kánianáa bía tà le yi. ²² Ba *zúífùwa wi à 6a mi mu yéréké bíowa na wee zéení le Dónbeení pánká. A bía yínóñ 6a zúífùwa bán 6èn lé mu bè-zúrminí á 6a wee cà. ²³ Eε ká warén bán lé o Krista na 6a 6úaa ho kùrùwá wán bío á wa wee bue. Bññ lé bío wee bóoní 6a zúífùwa yi, á bía 6èn yínóñ 6a zúífùwa cón, á mu lé mu bónbúmu. ²⁴ Eε ká bán na le Dónbeení hueekaa cón, à 6a wé zúífùwa táá 6a yí wé zúífùwa, bán zù le o Krista wee zéení le Dónbeení pánká le le bè-zúrminí. ²⁵ Mu bon. Le Dónbeení bío na 6a nùpua le mu lé mu bónbúmu, bññ dà 6arén bè-zúrminí wán. A bío 6a nùpua le mu lé mu yídàmu le Dónbeení cón, bññ dà 6a nùpua pánká wán.

²⁶ Wán zàwa lè wán hínni, mi loñ mu sese. Minén na le Dónbeení hueekaa á mi wó le kuure, ká wa lá mu lè 6a nùpua dání yi, á 6a bè-zúrminí 6ànsowà, lè ho pánká 6ànsowà, lè há zì-júná nùpua na bío se, á yí boo mi ðahù. ²⁷ Eε ká le Dónbeení máhá ðñ bío ho ðímíjnáa le mu lé mu bónbúmu wán, á zéénianáa le mu bè-zúrminí 6ànsowà bío jùhù mía. Le ðñ bío ho ðímíjnáa le mu lé mu yídàmu wán, á zéénianáa le bía pánkáwá wi bío jùhù mía. ²⁸ Le hueekaa bía ho ðímíjnáa wee loñ dà wán, bía lé 6a nĩ-káamáawa na bío jùhù mía, bèra a na à bío 6a le mu bío jùhù wi, à bññ wé mu bè-káamáa. ²⁹ Lé bññ nòn á nùpue yí dà máa khòn le Dónbeení yahó. ³⁰ Le Dónbeení wó á wa páanía là a Yeesu Krista. Lé bññ nòn á wa yúráa mu bè-zúrminí binbirí na ló le cón. Mu lé o Krista mu á wa ðñ wán á wóráa 6a nùpua na térénna le Dónbeení yahó. Lé orén wó á wa bío sà le Dónbeení yi. Lé orén kánia wen. ³¹ Lé bññ bío yí á le Dónbeení bióní vùahù á mu túara yi ká síi: «Yia le mí ì khòn, à wón khòn bío ó o Jùhùso wó bío yi.»†

2

Bíó ó o Poole buera ho Korénte yi

¹ Wán zàwa lè wán hínni, bío á 1nén 1 beere 6uara mi cón á 6ueé zéénia le Dónbeení bío na sà yi làa mía, á ì yí bía làa mía làa bióní na kokókaa. Mu mún

* 1:19 Mi loñ Ezayii vùahù 29.14 † 1:31 Mi loñ Zeremii vùahù 9.23

yínón ho ðímíjǎà bè-zúrminí bióní á ì bíarǎa làa mia. ² Ho pǎahǔ na á ì wi làa mia, á bío á ì lá wi á ì zéení làa mia yínón bè-veere búí ká mu yínón o Yeesu *Krista bío, o Yeesu na ǎa búaa ho *kúrúwǎ wán. ³ Ho pǎahǔ na ì ǎuara mi cǎn ká ì pǎnkǎ mía, á le zǎnii wi yi. ⁴ Ì bióní làa bío á ì kǎrǎanna lè ǎa nùpua á wi mí dòn lè ho ðímíjǎása ðen-sǎa bióní na ǎa wee bío à búerǎa ǎa nùpua júná. Ká mu lè le Dónbeení Hácírí pǎnkǎ á zéenia mu làa mia le bío á ì bíá á bon. ⁵ Lé bún nǎn á mi slidéro le Dónbeení yi á yí fǎrá ǎa nùpua bè-zúrminí wán, ká ho fǎrá le Dónbeení pǎnkǎ wán.

Le Dónbeení bè-zúrminí

⁶ Wa wee zéení mu bè-zúrminí lè ǎa kerètíewa búenbúen na slidéro fǎrá tǎna o Yeesu *Krista yi, bún bon. Éε ká mu bè-zúrminí mu màhǎ yínón ho ðímíjǎà bè-zúrminí. Mu bè-zúrminí mu mún yínón ho ðímíjǎà ní-beera bè-zúrminí. Bán khíi hí ì vé. ⁷ Bío á warén wee zéení lè ǎa nùpua lè le Dónbeení bè-zúrminí na bío sǎ ho ðímíjǎása yi. Mu bè-zúrminí mu bío fera wi le Dónbeení sli yi hàrí ká ho ðímíjǎà ðín yí léra, bèra a na à wa páaní le cùkú yi làa de. ⁸ Mu bè-zúrminí mu á ho ðímíjǎà ní-beera yí zú. Ká ǎa lá zúna mu, se ǎa yí búaa o Nùhúso na lè o cùkúso ho *kúrúwǎ wán. ⁹ Bío ká lé bío túara le Dónbeení bióní vǎahǔ yi:

«Mu bío na ó o nùpue ðín yí mǎn, á ðín yí jǎa,
bío na ó o nùpue yǎá ðín yí leékaa húúu,

lé bún le Dónbeení wíokaa á bǎrá ká làa bíá wa le.»*

¹⁰ Bún bío so á le Dónbeení zéenia lè warén lè mí Hácírí. Mu bon. Le Dónbeení Hácírí wee mi mu bío búenbúen sese á zúrí, hàrí le Dónbeení mí beere bío na khíina zoo sǎ yi. ¹¹ O nùpue hácírí mí dòn lé ðío zú hǎ yilera na wí o yi. Lé làa bún sii á le Dónbeení Hácírí mí dòn lé ðío bèn mún zú le Dónbeení yilera na wi le yi. ¹² Le hácírí na warén yú á yínón ho ðímíjǎà na ká hácírí, ká ðío wa yú lé le Dónbeení Hácírí. Le Dónbeení dó mí Hácírí mu wén, á wa ðǎn zúrínáa mu sǎamu na le wó làa wén. ¹³ Warén yí máa bío mu sǎamu mu bío yi lè ho ðímíjǎà bè-zúrminí kǎránló na wa yú. Búéé. Wa wee bío mu sǎamu mu bío yi lè le Dónbeení Hácírí bióní na le wee zéení làa wén. Lé ká sii á wa wee zéenináa le Dónbeení bío yara lè le Dónbeení Hácírí mu bióní. ¹⁴ O nùpue na bò mí kúrú hácírí mǎn, wón nùpue so yí dà máa tà bío wee lé le Dónbeení Hácírí cǎn. Mu ka lòn bǎnbúmu ǎanso cǎn. O yí dà máa zúrí mu kúará. Lé bío le Dónbeení Hácírí mí dòn lé ðío wee na ó o nùpue ðǎn cikon mu bío. ¹⁵ Ká a nùpue na le Dónbeení Hácírí wi yi, wón wee ðǎn cikon mu bío búenbúen, ká ní-veere yí dà máa cikon bío wí orén yi. ¹⁶ Làa bío mu túararǎa le Dónbeení bióní vǎahǔ yi ká:

«Lée wée dà à zúrí o Nùhúso yilera?

Lée wée dà le zéení á à na a yi?»†

Éε ká warén na le Dónbeení Hácírí wi yi, bán yilera là a *Krista yilera lée dà-kéní.

3

Wa lé le Dónbeení ton-sáwd

¹ Wán zǎwa lè wán hínii, mu bon. Mi ka lòn ðímíjǎása na le Dónbeení Hácírí mía yi. Lé bún nǎn á ì yí ðǎrina yí bíá làa mia lè ǎa nùpua na slidéro fǎrá tǎna bío sii, á ì bíá làa mia lòn nùpua na lée kúnkúzǎwa mi slidéro ðǎní yi. ² Lé bún te bío há bióní na á ì bíá nǎn mia ka lòn yoomu. Há yí ka lòn ðínló

* 2:9 Mi lorí Ezayii vǎahǔ 64.3 † 2:16 Mi lorí Ezayii vǎahǔ 40.13

na lí. Mu bon, 1 lá bía làa mia lè há bióní na ka lòn ònló na lí á mí máa dàrì máa zúrì há kúará. Hàrì há làa na kà wán, á mí pá yí dà máa zúrì há kúará, 3 lè bío á mí pá òuan miten lè ho òmínáa bío síi. Le yandee na mi wee dí làa mìn lè há fio na wi mi páahú á so yí máa zéení le mí òuan miten lè 6a bío síi, á wára búenbúen so yínòrí 6a wára le? 4 Bío ó o búí le mínén bò a Poole yí, ò o búí le o Apoloosi lè yía á mínén bò yí. A bűn 6a òmínáa wára lè mí wára yínòrí dà-kéní le? 5 Le 1 yáá tũa mia. O Apoloosi lée wée? A ínén Poole lée wée? Wa so yínòrí le Dónbeení ton-sáwá na mí bò níní yí á tàráa le bío le? Warén lè wa ní-kéní kéní wee sá ho tonló na ó o Núhúso nòn wen le wa sá. 6 Inén lè yía dù, ó o Apoloosi hñ. Ká le Dónbeení lè òio wee òéé mu. 7 Bűn wee zéení le yía dù làa yía hñ á yínòrí òéé. Le Dónbeení mí òòn lè òio wee wé á mu òá. 8 Yía dù làa yía hñ búenbúen lée dà-kéní. Le Dónbeení khii sàání 6a ní-kéní kéní yí á à héha lè ho tonló na 6a sá. 9 Mu bon. Wa páanía wee sá na le Dónbeení yí. Minén lè le Dónbeení mǎhú na le wee vá. Mí mún lè le Dónbeení zii na le wee so.

10 Inén le Dónbeení nòn mí pánká yí, á í ka lòn zì-so tente na wá le zii á bàrá jùhú. Há làa na kà wán á ní-vio lè bía wee so le zii jùhú na á í bàrá wán. Éé ká 6a lè mí ní-kéní kéní mǎhá ko 6a yí hácírì bío 6a à soráa wán. 11 Le zii jùhú òén wáa bàrá vó, mu lè o Yeesu Krista. A núpue na kún dà a bàrá zii jùhú veere wón mia. 12 Ba búí wee so le zii jùhú mu wán lè ho sánú, tàá tǎnòn. Ba búí lè há huua na yáwá here á 6a wee soráa. Ba búí yáá 6èn lée búéni, tàá jáákáa, tàá káání á 6a wee soráa. 13 Ká bío á 6a lè mí ní-kéní kéní tonló sáráa, bűn á à wé le cítii fi nònzòh á mu ó zúrì yí wéréwéré. Mu zòh ká ho òhú lè hía á à khén wa ní-kéní kéní tonni kúará. 14 Ká yía son lè mu bío na dà ho òhú, á wón á à yí mu cűnú. 15 Ká yía bío na ó o sonnáa 6èn cǎ, á wón á à khe búenbúen. Bǎnsó á à kání, ká a mǎhá à kerì lòn núpue na káa ho òhú yí khii ló á bò yí kánianáa. 16 Mí so yí zű ká mínén lè le Dónbeení zii, á le Dónbeení Hácírì wi mia le? 17 Awa, ká a búí yáara mínén na lè le Dónbeení zii, á le Dónbeení á à siini wón 6ánsò jùhú, lè bío le Dónbeení zii bío sá lerén mí òòn yí.

18 Héyí! O búí yí khá mítén. Hen ká a búí wi mí fahú á wee leéka le mí lée bè-zúrìminí 6ánsò làa bío ho òmínáa núpua wee leékaráa mu, á 6ánsò wé lòn bǎnbú, lè bűn ò na ká à wé mu bè-zúrìminí 6ánsò binbirì. 19 Lè bío á ho òmínáa na ká bè-zúrìminí á lè mu bǎnbúmu le Dónbeení cǎn. Mu túara le Dónbeení bióní vǎahú yí ká síi: «Le Dónbeení wee ví mu bè-zúrìminí 6ánsowá lè 6a hénní na wi 6a yí.»* 20 Mu mún pá bńía túara ho vǎahú mu yí: «O Núhúso zű le mu bè-zúrìminí 6ánsowá yilera lée káamáa.»† 21 Bűn bío yí, ò o búí wáa yí yòóní mítén 6a núpua bío yí. Bűn jùhú mia. Lè bío á mu bío búenbúen bío sá mia. 22 Inén Poole là a Apoloosi là a Piere búenbúen bío sá mia. Hàrì ho òmínáa lè le mukání lè mu húmú á bío pá sá mia. Bío wee wé ho zuia làa bío yĩró ò wé búenbúen bío sá mia. 23 A mínén bán bío sá a *Krista yí, ó o Krista bío 6èn sá le Dónbeení yí.

4

O Krista tonkarowà tonló

1 Mí ko mí zúrì le warén lè o *Krista tonkarowá á lè o ton-sáwá na le Dónbeení kárafáa mu bío na sá yí le wa zéení lè 6a núpua. 2 Bío 6a wee cǎ a ton-sá cǎn lè ò o bè bío 6a le o wé yí lè mí dà-kéní kéní. 3 Hàrì mu wé mínén,

* 3:19 Mí loí Zoobu vǎahú 5.13 † 3:20 Mí loí Lení vǎahú (Psaumes) 94.11

tàà 6a nĩ-vio à citi mi 1 tonló na 6a dó mi dání yi, se bũn búenbúen lée coon. Inén 1 beere yàá yí máa citi íten. ⁴ I láa íten yi bũn bon, ɛ ká bũn máhá yí máa zéeni le 1 téréna. O Nuhũso lé yia á à citi mi. ⁵ Lé bũn bio yi, à mi yí citi nũpue ká mu pãahũ á yí dõn. Mi pa a Nuhũso buenlõ. Ká a khiĩ buée dõn, á bio 6a nũpua wee sà mĩten le tĩbĩri yi wé búenbúen ó o buée dé mu khoomu wán, á bio 6a wee leéka mí yiwa ó o buée benka. Hón pãahũ so yi, ká yia ko làa fobúa, á le Dónbeenĩ ì dé 6anso fobúa.

⁶ Wán zàwa lè wán hĩnni, bio á ĩ bía khiĩna wán bũn á ĩ bía bõ inén là a Apoloosi wán, bera na à mu séení mia à mi zũrĩnaa le bionĩ na ká kuará: «Mi yí dà bio túara wán.» Minén tãahũ ó o búĩ yí yõonĩ mĩten bio ó o bõ a búĩ yĩ á pãnaa o búĩ bio. ⁷ O búĩ yĩ bio le mí po bia ká. Bio wi mi cõn lé le Dónbeenĩ nõn mu mia. Ká mu ka ká, á lée webio nõn á mi wee yõonĩnaa mĩten ka lè mu lée bio na á mi yú mĩten? ⁸ Minén bán wáa yú bio mí makóo wi yi búenbúen lon? Bio búĩ yí fõora mia sá? Mi wáa wee dí le béenĩ ká warén níi ló lon? I yàá 6èn wee fan le mu wé làa bũn à warén mún páanĩ dí le béenĩ mu làa mia. ⁹ Mu bon. I wee leéka le warén na lé o Yeesu Krista tonkarowá á le Dónbeenĩ wó á wa ka lè wa dú 6a nũpua na ká mõn. Wa ka lòn kásõsa na 6a ko 6a búe 6a nũpua yahó lè ho wáayi tonkarowá yahó.* ¹⁰ Warén ka lòn bõnbúwá ho ðĩmĩnása cõn wa páaniló là a Krista bio yi. Ká minén bán wee leéka le mí lè mu bẽ-zũrĩminĩ 6ansowá mi páaniló làa wo bio yi lon? Warén ka lòn yidàwa, ká minén bán wee leéka le mí pãnkáwá wi lon? Warén 6a nũpua wee lon dá wán, ká minén bán 6a wee dé ho cùkú yi lon?

¹¹ Hàrĩ lòn zuia, ká warén le hĩni lè le ju-hãni wee búe. Há sĩ-zĩnia wee fõo wen. Ba wee hée ha wen. Wa lòn-kéni mia. ¹² Wa wee sá à lò be, à bè yi yĩraa wa jii ðĩnló. Hen ká yia làa wen, à wa dúgua 6anso yi. Hen ká 6a wee beé wa lò, à wa hĩ wa sĩa. ¹³ Hen ká 6a wee yáa wa yèni, à wa bio mu sãamu bionĩ làa ba. Ho ðĩmĩnása yèn-dání yi, á hàrĩ lòn zuia á warén ka lòn zàn-bio na 6a wee cã lée kúia. Ba wee cati wen lòn yĩraa.

¹⁴ Bio á ĩ túara ká á yĩnõn bio na á ĩ túara à dérãa nĩyio mia. Búeé. I wi à ĩ zéeni mia le 1 zàwa na á ĩ wa làa sòobéé bio sii. ¹⁵ Mu bon. Hàrĩ ká bía wee pa mi bio o Krista wõhũ wán á ka cèrèe, se mĩn maá o Krista mu bio dání yi lé inén 1 dòn. Lé bio á inén lé yia á buera a Yeesu Krista bĩn-tente nõn mia, á mí tà le yi. ¹⁶ Awa, á ĩ 6èntĩn wee yanka mia, mi sáberé à mi wé bè bio á inén wee wé yi. ¹⁷ Lé bũn bio yi á ĩ ò tonka a Timotee na lé 1 za na á ĩ wa làa sòobéé, wón na bõ a Nuhũso wõhũ lè mí sòobéé. I ò tonka a ò o buee wioka leéka mia làa bio á inén 1 beere 6uannáa íten o Yeesu Krista wõhũ wán. Lé bũn á ĩ mún wee kárán lè 6a kèrètewa kuio há lùà búenbúen na á ĩ wee va dá yi.

¹⁸ Ba búĩ mi tãahũ wáa búakáa wee bio le 1 máa bĩni máa káa lè mí cõn, á 6a wee 6uani mĩten. ¹⁹ ɛ ká a Nuhũso tà mu, á hen làa cĩnũ ká 1 bĩni buée búekĩ mia. Hón pãahũ so yi ká mu máa wé 6a nũpua mu khòn-bionĩ na 6a bía á ĩ ná á mu ù kãna yi mí dòn, ká bio 6a dà wee wé á ĩ mún nĩ mi. ²⁰ Mu bon. Le Dónbeenĩ béenĩ bio yí kãnaa bionĩ mí dòn yi, búeé. Ba nũpua ko 6a mi le Dónbeenĩ pãnká wa wárá yi. ²¹ Mĩ wi à ĩ 6ua búini 6uennáa mi wán lée, táá 1 wayĩ íten á 6uennáa, à mí zũrĩ ká 1 wa mia?

* **4:9** Mu pãahũ ká há hĩa táro wi, ká kõhũsa na ló le mí hĩn-táwá vaá dàrna bía 6a funnáa, á 6a sè 6a níi bio búenbúen à bĩni varáa mĩn kõhũ. Hàrĩ 6a zúkusa na 6a wiikaa á 6a mún wee wé 6ua varáa lè mí yèn-véeni. Ká 6a vaá dõn à 6a zãmáa lé lée ðĩn, à 6a wé 6uee khiĩ yahó làa bio 6a sò. Ká mu búenbúen khiĩna vó, à 6a máhá búe bía 6a wiikaa 6uan 6a zãmáa yahó.

5

Mu koomu na wó 6a kèrètɛwa kuure yi

¹ I jà á 6a le mu koomu na á bɛ́a yí zú le Dónbeení yáá yí máa wé, á 6a búí wee wé minén tɛ́ahú. Ba le o búí á wee fé mín nu fɛ́e. ² A bún pá yí máa vá mia, à mi pá wee búaaní míten lon? Yia wee wé bún bío so á ko ò o jà lén mi tɛ́ahú. ³ Inén wón hàrì bío á í mìa mi tɛ́ahú mi cúee, ká í hácírí dén wi làa mia. I ka le í wi mi tɛ́ahú á fánáa le cítí òanso bío yi ⁴ wa Núhúso Yeesu yèni yi. Mi kúaa mín wán, á mi zúrì le í wi làa mia lè í hácírí, á wa Núhúso Yeesu pánká mún wi làa mia. ⁵ Mu zoñ, à mi lén òanso mi tɛ́ahú ò o *Satáni yáa o sánia. Ká mu wó ká, á le Dónbeení á à kání a mánáká wa Núhúso 6uenlò páahú. ⁶ Miten búaanílò jùhú mìa. Mi so yí zú ká le jà-fíni 6a dó mu dũmu yi cínú khan à mu búenbúen lé le? ⁷ A mi cén ceé miten. Bún bè-kohó so síi na ka lòn jà-fíni á mi búe jùhú mi tɛ́ahú. Ká mi wó bún, á mi ì wé 6a nùpua na wee ce, á à kɛ́rì lòn dũn-khanii na á jà-fíni mìa yi. Mi yáá lé 6a nùpua na wee ce wó, lé bío á ho *Paaki muini *Pioza á 6a 6ó wa bío yi, wón Pioza so lé o *Krista mí bɛ́ere. ⁸ Lé bún nɔn á mi wáa yí le wa dí ho Paaki sánú lè mu bío na yí se lè mu sũnsũmámu na ka lòn jà-fíni. Ká mi wa dí ho lè mu cemú lè ho túiá poni na ka lòn búurú na á jà-fíni mìa yi.

⁹ I mɔ́ndén vùahú na á í túara nɔn mìa á í bía le mi wé yí va dá bía wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá. ¹⁰ I yí bía le mi wé yí va dá bía yí zú le Dónbeení na wee dé míten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá yi, á sía wee vá mí ninzáwa bío yi, á wee juaa, á wee há há wònná. Mu lá lé làa bún, se mi lá à lé ho dímjána yi. ¹¹ E ká bío á í wi á í bío, lé bía máhá le mí lé 6a kèrètɛwa, á 6a wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá, á sía wee vá mí ninzáwa bío yi, á wee há há wònná, á wee yáa mí ninzáwa yènnáa, ká 6a a ju khée, á lé 6a kònlowá, bán síi lé bía á í le mi wé yí va dá. Mi yáá yí ko à mi wé páani dí làa ba. ¹²⁻¹³ Ho dímjána na yí zú le Dónbeení á bío yí ciran mi. Le Dónbeení lé dío khií cítí bán. E ká minén bèn ko mi wé fí mi kuure nùpua cítí. Bío ká lé bío túara le Dónbeení bioní vùahú yi: «Mi jà a ní-sũmú lén mi tɛ́ahú.»*

6

Ba kèrètɛwa na wee ve mín le cítí yi

¹ Bío lon lon ká minén ó o búí lè mín za kèrètɛ á há bioní wi páahú ò o máa va le Dónbeení nùpua cón à bán fáa há, ká a va bía yí zú le Dónbeení cón le bán wé mu lée webio? ² Mi so yí zú ká bía bío sá le Dónbeení yi lé bán khií cítí ho dímjána le? Ká lé minén khií cítí ho dímjána á se mi mún dà á cítí bío jùhú mìa. ³ Mi so yí zú ká lé warén á khií cítí ho wáyí tonkarowá le? Ká mu wó ká se ho dímjána bío á wa mún dà a cítí. ⁴ Lée webio nɔn ká há bioní wi mi páahú á mi lén va bía 6a kèrètɛwa kuure bío jùhú mìa cón na lé ho dímjána à bán cítí mia? ⁵ Há nìyio so yí máa dí mia le? Bè-zúrìminí òanso so mìa mi tɛ́ahú na dà à fɛ́e há bioní na wi bía lé 6a zàwa páahú le? ⁶ Awa, bío á mi wé lén va bía yínáí 6a kèrètɛwa cón à bán fáa mi túiáwá so lée bío na ko làa wéro le?

⁷ Bío mi wee 6ua mín varáa le cítí yi bún yáa wee zéeni le mi bío yáara búenbúen. Ho wékkeró so lá yí ko á ho wé kúu mia le? Mi so lá yí ko mi wé tà á 6a tè mi wán le? ⁸ Minén lé bía yáa wee wé khe lè mín zàwa lè mín hínni,

* 5:12-13 Mí lorí Lándá zéeniílò vùahú (Deutéronome) 17:7

á wee tè 6a wán. ⁹ Mi so yí zū kénkén le bía wee wé mu bè-kora á níní máa kɛ́n le Dónbeení bɛ́ení yí le? A mi cén yí khà miten. Lé 6a nùpua na wee dé miten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá yí, làa bía wee há há wónna, 6a bá-féwá lè 6a há-féwá, 6a báawa mín yí na wee da làa mín, ¹⁰ 6a kánlowá, làa bía sía wee wá mí ninzáwa bío yí, làa bía wee ju khée, làa bía wee yáa mí ninzáwa yènnáa, lè 6a nì-wanna, bán búenbúen níní máa kɛ́n le Dónbeení bɛ́ení yí. ¹¹ Bío á ì tò yí kà búenbúen lé bún 6a búí fù wee wé mí tshú. Ée ká le Dónbeení wáa ceéra mia. Mi bío sá le yí. Mi wó 6a nùpua na téréna le Dónbeení yahó. Bún búenbúen wó wa Núhúso Yeesu *Krista pánká lè le Dónbeení Hácírí pánká yí.

Mi wé bua miten sese

¹² Ba búí wi mí tshú wee bío le mu bío búenbúen wéro níi nɔn mí yí, á bún wáa bon. Ée ká mu bío búí wéro máhá yí máa na à mi va làa yahó. Inén dà a bío le mu bío búenbúen wéro níi nɔn mí. Ée ká ì máhá máa díá á mu bío mu búí máa yí pánká ì wán. ¹³ Mi mún wee bío le ho ònló wó ho píohó bío yí, á ho píohó bɛ́n wó ho ònló bío yí. Ée ká ho píohó loo, ho ònló loo á le Dónbeení khíi búe jùhú. Mi cén yí hácírí, wa sánia yí wó ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá bío yí. Há bío sá a Núhúso yí, ó o Núhúso wee pa há bío. ¹⁴ Bío á le Dónbeení vèeníanáa o Núhúso lé bún 6a sii ó o mún khíi vèenínáa wɛn lè mí pánká. ¹⁵ Mi so yí zū ká mi sánia lé o *Krista sánia bío búí le? O Krista sánia bío búí so ko à há páaní là a háa na wee yéé miten le? Bùéé dé. ¹⁶ Táá mi so yí zū ká a báa na páania là a háa na wee yéé miten á lée dà-kéní làa wo le? Bío ká lé bío túara le Dónbeení bioní vùahú yí: «Ba mí nùwá jùn á à wé sánia dà-kéní.»* ¹⁷ Ée lé bún ká yía bèn páania là a Núhúso á wón 6a nsò á à wé dà-kéní làa wo mí hácírí yí.

¹⁸ Mi khí ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá wéro yí. Mu bè-kora na ó o nùpue dà a wé búenbúen á yí máa 6oonía sánia yí ká mu yínɔ́t ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá. Yía wee dé miten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá wéro yí, á wee wé khe lè mí kùrú sánia. ¹⁹⁻²⁰ Mi so yí zū ká mi sánia lé le Dónbeení Hácírí zii le? Le Dónbeení nɔn mí Hácírí mia á le kɛ́n mia. Le Dónbeení yá mia ho yà-nɔn hebúee yí. Mi wáa yí te miten. A mi cén wáa dé ho cùkú le Dónbeení yí lè mi sánia.

7

Mu yaamu bío

¹ Há làa na ká wán, á bío mí tùakaa làa mí, lé bún á ì wáa à zéeni yara làa mia. Mi wee bío le mu se ò o báa yí páaní là a háa. ² Ée ká bío ho há-fénló lè ho bá-fénló boo há làa na ká wán, á Inén bèn le o báa ko ò o wé páaní lè mín háa, ò o háa mún wé páaní lè mín báa. ³ O báa yí ko ò o pí mín háa ká wón màkóo wi o yí, ó o háa mún yí ko ò o pí mín báa ká wón màkóo wi o yí. ⁴ O háa sánia bío yí sá a yí, lé bán háa á há bío sá yí. O o báa sánia bío mún yí sá a yí, lé bán háa á há bío sá yí. ⁵ O báa lè mín háa á yí ko 6a pí mín. Ká 6a hía yí máa páaní á mu ko mu wé bío na 6a bía tò wán le mí ì khí mún yí á à dà páahú búí, ká mí ì dé mí sòobéé ho fioró wéro yí. Ká ho páahú mu khíina, à 6a bíni wé páaní làa mín. Ká bún yí wó á jùn-sí 6a hía máa dàn miten máa bua yí bío ó o *Satáni wee khà lè 6a nùpua víní dání yí. ⁶ Bío á ì bía nɔn mia ká á yí máa zéeni le ì le mí wé mu konloon. Ée ká mí máhá mún dà wé è wé làa bún. ⁷ Inén wón lá wi à 6a nùpua búenbúen yí yaka lè ì bío sii. Ée ká le Dónbeení

* **6:16** Mi lorí Bío jùhú búeení vùahú (Genèse) 2.24

wee na mu bío wéró pànká wa ní-kéní kéní yí mín júná yí. O búí á à ya, ká a búí dà á a keení máa ya.

⁸ Bío ká lé bío á ò bèn n̄ bío ò na 6a mabáawa lè 6a maháawa yi: Mi wáa lá kará á yí yanka lè ínén bío, se mu se. ⁹ Eε ká mi yí dà mu, à mi yaka. O núpue yan, á s̄aaní bío ó ò kēení á máa ya, ká a j̄on̄ yí dà mí sli máa hl.

¹⁰ Bía lé 6a kèrèt̄fewa na yan mín, bán á ò bío bío ká á à na yi. H̄n̄ j̄i-cúa so ȳin̄on̄ ínén te h̄a, lé o N̄uh̄so te mí j̄i-cúa. O h̄aa á yí ko ò o pí mín baa dia ká a lén. ¹¹ Ká a h̄a w̄a, ò o b̄en̄ mún yí b̄in̄i vaa ya. T̄aa ká a wi ò o b̄in̄i ya, ò o véen̄i h̄a b̄ion̄i lè mín baa, á 6a ya mín. Lé mu ó o baa mún yí ko ò o ja mín h̄aa.

¹² H̄a j̄i-cúa na á ò b̄en̄ n̄ f̄eε bío ká wán á à na b̄ia ká yi, h̄n̄ ȳin̄on̄ o N̄uh̄so te h̄a, lé ínén te 1 j̄i-cúa. Ká a baa là a h̄aa yan mín, ó o baa h̄a wó a kèrèt̄f̄e, à b̄an̄ h̄aa na ȳin̄on̄ kèrèt̄f̄e á tà le mí ò keení làa wo, á b̄an̄ baa yí ko ò o ja a.

¹³ Lé làa b̄in̄ s̄ii, ká a h̄aa là a baa yan mín, ó o h̄aa h̄a wó a kèrèt̄f̄e, à b̄an̄ baa na ȳin̄on̄ kèrèt̄f̄e á yí p̄a a, á b̄an̄ h̄aa yí ko ò o lén dia mín baa. ¹⁴ I wee bío ká s̄ii lé bío ó o baa na ð̄in̄ ȳin̄on̄ o kèrèt̄f̄e á bío s̄a le Dónbeen̄i yí b̄an̄ h̄aa na lé o kèrèt̄f̄e bío yi. Mu mún lée dà-kéní là a h̄aa na ȳin̄on̄ o kèrèt̄f̄e. Wón mún bío s̄a le Dónbeen̄i yí b̄an̄ baa na lé o kèrèt̄f̄e bío yi. Mu lá yí ka ká, á 6a z̄awa bío máa s̄i le Dónbeen̄i yi. Eε ká 6a bío s̄a le yi. ¹⁵ Eε ká ȳia mahá ȳin̄on̄ o kèrèt̄f̄e h̄a wi ò o fáa mu yaamu à ȳia lé o kèrèt̄f̄e dia le o fáa. Ká mu wó ká, se ȳia lé o kèrèt̄f̄e wi mít̄en. Le Dónbeen̄i von mia à mi keení mín wán làa h̄eεrà. ¹⁶ N̄un̄-s̄i, á min̄én h̄aa na lé 6a kèrèt̄f̄ewa á le Dónbeen̄i dà à ð̄in̄ wán á à k̄an̄ín̄aa mí b̄arání na ȳin̄on̄ 6a kèrèt̄f̄ewa. T̄aa min̄én báawa na lé 6a kèrèt̄f̄ewa á le Dónbeen̄i dà á ð̄in̄ wán á à k̄an̄ín̄aa mí h̄an̄ání na ȳin̄on̄ 6a kèrèt̄f̄ewa.

Mi dia miten làa bío mi fù karáa

¹⁷ Ká bío á ò b̄ia n̄on̄ mia ká níi ló, á bío ó o N̄uh̄so wó á mi ní-kéní kéní bío karáa á le Dónbeen̄i vonnáa mia, lé b̄in̄ à mi pá dia lé miten. B̄in̄ lé bío á ò wee k̄ar̄an̄ lè 6a kèrèt̄f̄ewa kuio h̄a lùa búen̄búen̄ yi. ¹⁸ O búí lá *kúio á le Dónbeen̄i vonnáa wo, á b̄anso yí s̄a mu. T̄aa ȳia le Dónbeen̄i von ò o ð̄in̄ yí kúio á wón mún yí kúii mít̄en. ¹⁹ Ho *kúiirō lè ho yí kúiirō bío j̄uh̄ú m̄ia. Bío bío j̄uh̄ú wi lé à wé b̄e le Dónbeen̄i bío na le b̄o hen̄iá yi. ²⁰ Mi ní-kéní kéní dia miten làa bío mi fù karáa á le Dónbeen̄i vonnáa mia. ²¹ Ȳia lá lée wobá-n̄ii á le Dónbeen̄i vonnáa wo, ò o yí yáa mí yilera b̄in̄ bío yi. Eε ká bío á b̄anso á à keeníáa mít̄en níi k̄h̄ii n̄on̄ wo yi, ò o w̄aa b̄e b̄in̄ bahó yi. ²² O wobá-n̄ii na ó o N̄uh̄so von ò o bío s̄a a yi, wón w̄aa wi mít̄en o páan̄ló là a N̄uh̄so bío yi. Lé làa b̄in̄ s̄ii ó o núpue na ó o *K̄rista von ká a wi mít̄en wón b̄en̄ lé o K̄rista wobá-n̄ii. ²³ Le Dónbeen̄i yá mia ho yà-n̄on̄ heb̄úee yi, á mi w̄aa yí dia le 6a núpua wé mia lè mí wobáan̄i. ²⁴ Wán z̄awa lè wán h̄nni, bío mi fù karáa á le Dónbeen̄i vonnáa mia lé b̄in̄ à mi dia lé miten le Dónbeen̄i yahó.

Bia ð̄in̄ yí yan bío

²⁵ Ká b̄ia ð̄in̄ yí yan h̄úú, bán bío na à ò bío 6a ð̄an̄i yi na le o N̄uh̄so bío na ó o b̄o hen̄iá b̄in̄ m̄ia. Eε ká bío á ò lé o núpue na á 6a dà a dé mí s̄ia yi mu s̄aamu na le Dónbeen̄i wó làa mi bío yi, á ò z̄een̄i 6a. ²⁶ Le lònbee na ho zuia ká bío yí á b̄io ká lé bío á ò wee leéka: Mu se á 6a dia mít̄en làa bío 6a b̄io karáa. ²⁷ Ȳia b̄o mu f̄uaamu à wón w̄aa yí cá bío o ò búe làa b̄u. Ká ȳia b̄en̄ ð̄in̄ yí b̄o mu, à wón w̄aa dia. ²⁸ Ká ȳia mahá pá yan, se mu ȳin̄on̄ b̄e-kohó. O h̄inzoró na b̄an̄ f̄uaalè wi ká a yan, se mu ȳin̄on̄ b̄e-kohó. Ká b̄ia yanka bán wi le lònbee yi ho ð̄im̄já yi. A le ð̄en̄ lònbee so á ò yí wi à le yí b̄arén.

²⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni, bío kà lé bío á ì wi à ì bío na mia. Ho pàahù ná ká á yí túee. A wáa lá bío kà jii wán, le bía yan à wé le 6a yí yan. ³⁰ Le bía wee wá à wé le 6a yí máa wá. Le bía wee zámaka à wé le 6a yí máa zámaka. Le bía wee yà mu bío à yí dé mí sía bío 6a yà yi. ³¹ A bía ho òmíjǎ bío símu zon, à ho òmíjǎ bío wé lòn bè-káamaá cón. Lé bío á ho òmíjǎ láa bío mí mǎn láa ho á máa mia ká ho ò vé.

³² Mí lá wi miten, á yilera yí máa yáa, se 1 wa mu. O báa na yí yan wón wee dé mí sòobéε o Núhúso tonló yi. O wee cà ò o wé bío sí a Núhúso yi. ³³ Ká a báa na yan, wón 6èn yahó sá ho òmíjǎ bío. O wee cà ò o wé bío sí mín háa yi. ³⁴ O wáa wi lè há sáa jùn. Lé bún mún lé o háa na yí yan táa o hínzoró na 6àn fúaalé wi. Ba wee dé mí sòobéε o Núhúso tonló yi. Ba wee cà á 6a bío búenbúen sí a Núhúso yi. Ká yía yan wón yahó sá ho òmíjǎ bío. O wee cà ò o wé bío sí mín báa yi. ³⁵ I wee bío ká síi lé mí séenii bío yi, ká 1 yí máa kíká mia. Ká 1 máhà wi à bío ko lè ho wéro bún lé bío à mí wé, à na miten búenbúen o Núhúso tonló yi á yí titika.

³⁶ Ká a yàronza búii wee leéka le ká mí yí yan mín fúaalé se mí wó khon láa wo, ká a zú le mí yí dà mí síi máa hí húúu, ò o wee leéka le mí ko à mí ya mín, se bún yínǎn bè-kohó. A 6a ya mín. ³⁷ Eε ká a yàronza búii máhà lon mu miten le mí máa ya mín fúaalé, á zú le mí dà à hí mí síi, ká mu ló arén miten yi binbirí, ò o búii yí kíkáa wo yi, se o wó se. ³⁸ Bío wi bún lé bío ká: O yàronza na fó mín fúaalé á yan á wó se. Eε ká yía le mí máa ya, wón 6èn bío sá sáaání.

³⁹ O háa là a báa na mu yaamu cεéra á yí dà máa fáa mín yi ká yínǎn o báa húrún. Ká 6àn báa húrún, se o wi miten, á dà a ya a báa na ó o síi wá yi. Ká a báa mu máhà ko ò o wé o kerétfe. ⁴⁰ Eε ká a máhà kará yí yan, se o bío á à wíoka à wé se. Bún lé bío á ínén wee leéka. A ì mún zú le le Dónbeení Hácírí wi láa mi.

8

Le muini taa bio

¹ Há láa na ká wán, á wa 6èn ñ loñ ho tuaró na sá 6a búaa na yan lè le muini taa bío. Mí wee bío le wa búenbúen lé 6a bè-zúñlowà, bún bon. Bún bío zúñló so lé bío wee na ò o núpue búaanínaa miten. Eε ká le wamini dén wee wé à wa siadéro va lè ho yahó. ² Yia wee leéka le mí lé o bè-zúñlo wón 6ánsó òñ yí zú mu láa bío ó o ko ó o zúñnaa mu. ³ Eε ká yía wa le Dónbeení wón le Dónbeení zú le o bío sá mí yi.

⁴ Awa! Ba búaa na 6a yan lè le muini há wónna wán taa làró dání yi, á bío ká lé bío á ì bío: Wa búenbúen zú le mu bíowa na 6a núpua wee lá lòn doñina ho òmíjǎ yi á bío jùhú mia. Warén zú le le Dónbeení léé dà-kení mí dòn. ⁵ Há pánkà-beera na yí máa mi, á 6a núpua búii wee ve láa doñina táa júnása, á boo. Hári ká hín pánkà-beera so wi ho wáayi lè ho tá wán, ⁶ se warén bán zú le le Dónbeení léé dà-kení mí dòn. Dén lé òlo lé wa Maá na léra mu bío búenbúen. Lé lerén mún léra wen à wa bío sí le yi. Wa mún zú le o Núhúso léé ñi-kení mí dòn. Wón lé o Yeesu *Krista, yía nǎn á mu bío búenbúen wiráa. Lé orén mún nǎn á wa à yíráa le mukáni binbirí.

⁷ Warén zú le mu bíowa na 6a núpua wee lá lòn doñina bío jùhú mia. Eε ká 6a kerétfewa búenbúen máhà òñ yí zú bún bío zúñló so. Ba búii na sòobáa dó mí sía há wónna hálo yi á hári lòn zúia ká 6a wee là le muini taa, á kerí le 6a níni pá wi há wónna hálo yi. A bío 6a lé 6a núpua na pánkává mia le Dónbeení bío dání yi, ká 6a wee là há taa mu, à 6a leéka le mí wó khon. ⁸ Mu yínǎn òñló lé hía wee wé à wa bío wé sí le Dónbeení yi. Wa dú ho loo, á bío búii

máa bè wa bïo wán. Wa mún yí dú ho loo, á bïo búii máa fá wa bïo jii. ⁹Minén bán zú le mi dà ho ðínló búenbúen wé è dí. Éε ká mi máhá le mi yiwa. Nún-sí, á yía pánká tà mia le Dónbeení bïo ðání yí á dà a va a ví bïo minén wee wé bïo yí. ¹⁰Ká yía pánká mia le Dónbeení bïo ðání yí á mən ünén na zú mu bïo à ũ kará há wónna zii á wee là le muini taa, ó o so mún máa yí há láró sí-hebúee le? ¹¹Bún ká yía pánká mia le Dónbeení bïo ðání yí, wón na ó o Krista húrún bïo yí, á hía ví ünén bïo zúrúlo bïo yí. ¹²Hen ká mi wee wé khe lé mìn zàwa lè mìn hínni na pánkáwá mia le Dónbeení bïo ðání yí ká síi, se lé o Krista mí beere á mi wee wé kheráa. ¹³Lé bún nən, ká í bè-dínii búii dà à vlini wán za táá wán hínló, á í máa bíni máa là taa huúu, bèra a na à 6a hía yí ví ínén bïo yí.

9

Bïo ó o Poole bía mi tonkaa tonló ðánti yí

¹Inén so yínán núpue na wi iten le? I so yínán o Yeesu tonkaro búii le? Inén í beere á mən wa Núhúso Yeesu. Minén so yínán ho cúnú na ló í tonló na á í sá a Núhúso bïo yí le? ²Ba búii dà a pí á máa zún le ínén mún lé o Yeesu tonkaro. Ká minén bán zú le í lé orén. Lé bïo mi páaníló là a Núhúso á wee zéeni le í lé orén tonkaro bïo bon.

³Bïo ká lé bïo á í wee bïo na bía wee yáa í yèni yí à búeraa 6a jùhú. ⁴Wa so lá yí ko làa bè-dínii táá bè-junii bïo wa wee sá a *Krista tonló bïo yí le? ⁵Warén lé wa ní-kéni kéní so lá yí ko à wa ya a háa na lé o kerétte ó o wé bè làa wen wa tonló mu sáró yí, làa bïo ó o Núhúso bán zàwa, là a Piere là a Yeesu tonkarowà na ká wee wéráa mu le? ⁶Táá ínén là a Baanabaasi wa ðòn lé wen so ko wa wé sá à bè yí yíráa wa jii ðínló le? ⁷Dásí nni na á à lén mí níi yí á à wéráa mu dásimu wón mia. A núpue na á à fá le vîndεε ká a máa wé è dí le bía wón mia. O o nən-pa na yí máa ju 6a nàwa na ó o wee pa yoomu wón mún mia.

⁸Bïo á í wee bïo ká yínán 6a núpua bïo na 6a wee wé mí ðòn á í mən mu yí. Le Dónbeení lándá na ó o *Moyiize túara yí á mu pá ka ká. ⁹Bïo ká lé bïo túara ho lándá mu yí: «O nàa na 6a wee sáráa ho ðínló láró páahú á 6a yí ko 6a hè lè ho ðínló láró.»* Bïo le Dónbeení bía ká síi so wee zéeni le lé 6a nàwa bïo here le yí le? ¹⁰Mu so yínán warén bïo yí á le bíaráa ká síi le? Ká weεε. Mu lé warén bïo yí á le bíoní mu túararáa. Yía 6a lá ó o wee và ko ó o dé mí síi bïo ó o khii yí bïo yí. Yía 6a lá ó o wee vtaa ho ðínló ko ó o dé mí síi bïo o ò yí bïo yí. ¹¹Le Dónbeení bín-tente na wa zéenia làa mia á ka lòn bïo na wa dù. Ká mi lá wee na mí níi bïo wen, se mu lée bïo na so po wen le? ¹²Ká mi wee na mu 6a búii yí, á warén so yí ko làa búii yí po bán le? Éε ká warén bán yí wí à wa bïo le mi ko à mi wé na mí níi bïo wen. Wa yí wí à bïo búii ðínú à búmaka a *Krista bín-tente bueró. Lé bún bïo yí á wa díaráa á mu bïo búenbúen wee kúu wen. ¹³Mí so yí zú le bía wee sá ho tonló le *Dónbeení zí-beeni yí á bè-dínii wee lé bïo 6a núpua wee wé lè mu hámu yí bín le? A bía wee fúaa 6a búaa le muini yéni bán mún wee yí bïo sá 6a yí. ¹⁴Lé làa bún síi ó o Núhúso mún bóráa mu henia le yía wee bue le Dónbeení bín-tente á jii ðínló wé è lé ho tonló mu yí.

¹⁵Bïo á í lá wi làa mia, á bïo ko làa mi, á í yí le mi na hàri dεε mií. A bïo á í wee túa ká síi, mún yí máa zéeni le í le mi wé mu na mií. Bún yí ká í yáa lá húrún se mu sáaani. Dén sí-weε so na wi mií á núpue yí dà máa hè yí. ¹⁶I yí ko á í khóoní iten le Dónbeení bín-tente bueró bïo yí. Mu yáa lée bïo na á í ko

* 9:9 Mi lorí Lándá zéeni lo vtaahú (Deutéronome) 25.4

à ì wé konloon. Ká ì le ì máa bue le bín-tente mu, à wàn dèè suaa mi. ¹⁷ Mu lá lé ìnén ìten dó ìten ho tonló mu yi, se ì lá le 6a wé saání mi. Èé ká ho lé dèè na á ì ko à ì sá konloon, á ì máa pí ho sáró. ¹⁸ Ká ì saání lé le sí-wèè na ì wee yí le bín-tente na á ì wee bue làa káamáa bío yi ká ì yí máa fé bío ko làa mi.

¹⁹ Mu bon, ìnén lée núpue na wi ìten, á yínwá wobá-níi. Èé ká ì máhà wó ìten lé 6a núpua búenbúen wobá-níi, bèra a na à ì yíráa 6a boomuso à 6a tà a Krista bío. ²⁰ Hen ká ì wi làa bíá lé 6a *zúífùwà, à ì wé ìten làa zúífù, bèra a na à ì yí bán à 6a tà a Krista bío. O Mòyiize làndá á ìnén mía yi. Èé ká ì wi làa bíá wi ho yi, à ì 6ua ìten lé 6a bío síi, ká ì jón mía ho làndá mu yi, bèra a na à ì yí bán à 6a tà a Krista bío. ²¹ Ká ì mún wi làa bíá yi zú dèè o Mòyiize làndá bío dání yi, à ì 6ua ìten lé 6a bío síi bèra a na à ì yí bán à 6a tà a Krista bío. Bún yí máa zéení le le Dónbeení làndá bío yí ciran mi. I wee bè o Krista làndá yi. ²² Hen ká ì wi làa bíá pánkáwá mía le Dónbeení bío dání yi, à ì mún wé lòn núpue na pánká mía, bèra a na à ì yí bán à 6a tà a Krista bío. Lé làa bún á ì wee wé à zoráa 6a núpua le mí síwá fíahú à yíráa 6a nì-dòndáa búí à kání konloon. ²³ Bún búenbúen á ì wee wé bèra a na à le Dónbeení bín-tente à bènben, à ìnén níi mún kerí mu bè-tentewá na le bín-tente mu wee zéení yi.

²⁴ Mí zú le bíá wee lùwí khíika mún búenbúen ó o nì-kéní na khína bíá ká lé yía 6a wee wé na mu bío yi. Minén mún hení mi lò làa bíá wee lùwí khíika mún bío síi bèra a na à mi yí mu bío. ²⁵ Bíá wee wé há penkaa jínkaa búenbúen á wee wé mání mí sánía lè le lònbee à càráa mu bío. Ká mu bío mu máhà dà wee yáa. Ká warén bán wee mání wa sánía lè le lònbee à càráa mu bío na yí dà máa yáa. ²⁶ Lé bún nòn á ìnén yí máa wé lòn núpue na wee lùwí concon. I mún yí máa wé lòn núpue na wee núaa concon. ²⁷ I wee kíká ìten yi làa sòobèè á wee mání í sánía lè le lònbee bèra a na ká ì khii buera le Dónbeení bín-tente wó à le Dónbeení yí pí mí día.

10

Mi dia há wónna hálo

¹ Wán zàwa le wàn hínni, ì wi à mi bíni leéka mi yiwa bío yánkaa wó wán pàahú na á wán 6úaaawa bò a *Mòyiize yi. Le dùndúure yánkaa pon 6a búenbúen yi. A 6a búenbúen mún káa ho muhú yi.* ² Ba búenbúen ka lè 6a yú ho *bátèèmu lè dùndúure lè ho muhú yi, à 6a là a Mòyiize wé dà-kéní.

³ Ba búenbúen dú ho dínló dà-kéní na ló le Dónbeení cón. ⁴ A 6a búenbúen mún jnum mu jnum dà-kéní na ló le Dónbeení cón. Bún jnum so ló ho lèhó na le Dónbeení nòn 6a yi. Ho lèhó mu lé o *Krista na bò làa ba.† ⁵ Èé ká 6a boomuso máhà pá bío yí wó sína le Dónbeení yi, á 6a húrun ho tá hení yi.

⁶ Bún biowa so búenbúen lée bío na wee zéení wen, à wa sía yí wá mu bío na yí se yi, làa bío á 6arén wóráa mu. ⁷ Mí yí dé mí sía há wónna yi làa bío á 6arén búí wóráa bío síi. Mu túara le Dónbeení bíoníi vùahú yi ká síi: «Mu nípomu lée kará à 6a dú á jnum, à 6a hínnon wee wé há káakó-wará.»‡ ⁸ Mí yí wa dé waten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwá yi làa bío 6arén búí wóráa mu bío síi, á 6a núpua muaaseé 6óní làa muaaseé tìn á húrunnáa le wizon-kéní.§ ⁹ Mí yí wa khúaa o Krista níi yi làa bío á 6arén búí wóráa mu á 6a háwá háararáa 6a 6ó. ¹⁰ Mí yí bío le le Dónbeení yí wó yí se làa mia, làa bío á 6arén búí wóráa mu, á le Dónbeení wáayi tonkaro bueé 6óráa 6a.

* **10:1** Mí loí Léro vùahú (Exode) 13.21-22; 14.22-29 † **10:4** Mí loí Léro vùahú (Exode) 16.4-35;

Míló vùahú (Nombres) 20.8-11 ‡ **10:7** Mí loí Léro vùahú (Exode) 32.6 § **10:8** Mí loí Míló vùahú (Nombres) 25.1-9

¹¹ Bún biowa so búenbúen wó, à zéenináa wɛn. Mu túara le Dónbeení bioní vùahú yí à fèn jínáa warén na wi ho ðímíná véro pònna yí zen wán. ¹² Lé bún non ká yía wee leéka le mí pánká wi le Dónbeení bio yí, à ǎnsò pa mítén bio, ò o hía yí lé lùwá. ¹³ Ho sùnló na wee yí mia á mún wee yí ǎa núpua na ká. Le Dónbeení na bía mu bio á le máa yèrémá mí jii, á máa díá á ho sùnló máa yí mia máa dà mí pánká wán. Ho sùnló páahú á le Dónbeení á à wé á mi ì zúrí le ho ò khíí. Lé bún ñ na ká mi ì dàñ mi yiwa á à jii ho bio yí.

¹⁴ Wán bónlowá na á ì wa làa sòobéé, bún biowa so búenbúen bio yí á mi pa miten há wónna háló yí. ¹⁵ I wee bio ká sii làa mia lé bio á ínén cón á mi ka lòn núpua na yío tǎn. Minén mi bɛere wáa loí bio á ì bía ká mu bon, táa mu yí bon. ¹⁶ Hen ká wa lá ho bǎráká déro juuníi dɛɛ ǎuan á wa dó le Dónbeení bǎráká à wa jún láa de, à mu so máa páaní wɛn là á Krista cǎni le? A ho búurú na wa wee cèeka ká wa wee là ho, à ho so máa páaní wɛn là á Krista sǎnía le? ¹⁷ A bio ho búurú lé ho dà-kéní, á wa là wa booró mí cúee, ká wa là há sǎnía dà-kéní ho búurú mu na wa wee sanká bio yí.

¹⁸ Mi loí o *Isirayɛele nípomu lon, bía wee là ǎa búa na ǎa fúana le muini yɛnii na bio sá le Dónbeení yí wán bán búenbúen páanía là le Dónbeení. ¹⁹ Bún so wee zéeni le o yía na ǎa fá ho wáahú wán, là ho wáahú mí bɛere á bio jùhú wi le? Bùeé. ²⁰ I wi à ì bio le ǎa búa na ǎa yan là le muini há wónna wán lé há pánká sùmáa ǎansowá na á núpua yí dà máa mi á mu wó non yí, ká mu yí non Dónbeení yí. A bio á ínén máhá yí wi à minén là há pánká-sùmáa ǎansowá mu à páaní bio ǎúí yí. ²¹ O Núhúso juuníi dɛɛ á mi yí dà máa júnáa á máa bíni máa khíi ju là há pánká-sùmáa ǎansowá juuníi dɛɛ. Mi mún yí dà máa dí o Núhúso ðnló á máa bíni máa vaá dí há pánká sùmáa ǎansowá ðnló. ²² Táa wa wi à wa wé ò o Núhúso sli cɪ wɛn wa wára bio yí le? Wa so wee leéka le wa pánká wi po a Núhúso mu le?

Mi le mi bè-wénia à dé ho cùkú le Dónbeení yí

²³ Ba ǎúí wi mi tlahú á wee bio le mu bio búenbúen dà wee wé. Mu bon. ɛɛ ká bio búenbúen yínón bio na se. Bio búenbúen dà wee wé, ɛɛ ká mu búenbúen yí máa wé à ǎa kèrɛtɛwa kuure va là mí yahó. ²⁴ Mi ni-kéní kéní yí ko à mí leéka mi kùrú bio mí dòn. Mi mún ko à mí leéka bio mí ì wé ká mu ù sèení mǎn zàwa na ká. ²⁵ Mu bio búenbúen na wee yéé ho yàwá yí á mi dà à yá à dí, ká mi yí lúnkaa mi yilera á ðñ tùa miten yí le mu ló wɛn, ²⁶ lé bio á bio ká lé bio túara: «Ho tá làa bio wi ho yí búenbúen á bio sá a Núhúso yí.»* ²⁷ Hen ká yía yínón o kèrɛtɛ á von mia là ho ðnló mí zli, ká mi tà van, á bio ǎa à na mia búenbúen à mí dí, ká mi yí lúnkaa mi yilera à tùa miten yí làa hen na mu ló yí. ²⁸⁻²⁹ Ká a ǎúí máhá bía le há taa na ká lé ǎa búa na ǎa yan là le muini taa, à mi yí là há. Hǎrí ká minén yilera yí lúnkaa mu bio yí, à mí pá yí là há yía bía mu non mia bio yí, à lúnkaráa wón yilera.

Bio á ínén wee wé ká ì poní sɛra, á so lá ko à mu lúnka a ǎúí yilera le? ³⁰ Ho ðnló na á ì dó le Dónbeení bǎráká à ì dú, á ǎa à yáa ì yèni bio yí léee webio? I so yí dó le Dónbeení bǎráká yí dúráa ho le?

³¹ Lé bún non ká mi wé wé dí, ká mi wee ju, táa ká mi wé wee wé bio léee bio, à mi wé mu, à dérǎa ho cùkú le Dónbeení yí. ³² Bía wee vīnii ǎa *zúífùwa, táa bía yínón zúífùwa, táa mǎn zàwa là mǎn hǎnni kèrɛtɛwa na ká, á minén yí dé miten yí. ³³ Lé ká sii á ì wi à ì wérǎa. I wi à ì bio búenbúen wé sɪ bía ká yí. I yí máa cǎ ì kùrú bio. Bio á ì ì wé á ǎa cèrɛɛ á à kǎnínáa lé bún á ì wee bǎnbá yí.

* 10:26 Mí loí Lení vùahú (Psaumes) 24.1

11

¹ Bío á ĩ wee wé á mi wé bè yi, làa bío á ĩnén wee bèráa bío ó o Krista wó yi.

Bío mi ko mi ɓua lè miten ho kúeemínwánlò yi

² I yáá ɓèntín wee tɛnɛnɛ mia, mi fobúa, lé bío á bío á ĩ wó non mia á mi wee leéka bío fɛɛɛ, á wa kèrètɛwa kàránlò na á ĩ yú á kàránna làa mia á mi mún wee bè yi. ³ Ɛɛ ká ĩ màhã pá wi à mi zúrɛ bío ká yara: O báa ɓúhúso lé o *Krista, ó o háa ɓúhúso lé o báa, ó o Krista ɓúhúso lé le Dónbeenɛ. ⁴ Awa. Ká a báa ɓúu wee fio, tàá o wee fɛɛ le Dónbeenɛ ɓi-cúa ò o pon mí ɓúhú yi, se o wee zùarɛ o Krista na lé o ɓúhú yi. ⁵ Ká a háa ɓúu ɓèn wee fio tàá o wee fɛɛ le Dónbeenɛ ɓi-cúa lè ɓa núpua ò o yí pon mí ɓúhú yi se o wee zùarɛ o báa na lé o ɓúhú yi, se o ka lòn háa na ɓúhú lɛɛra. ⁶ Ká a háa ɓúu yí máa pe mí ɓúhú yi se o wáa dà a khè ho. Mu ɓúenɓúen lé dà-kéní. Ká ho ɓúhú khèró tàá ho lɛɛró á lé há n̄yio o háa cón, ò o wáa wé pe ho yi. ⁷ O báa yí ko ò o pe mí ɓúhú yi, lé bío ó o ɓonmín lè le Dónbeenɛ, le Dónbeenɛ cùkú wee mi a yi. Ɛɛ ká a háa ko ò o pe mí ɓúhú yi, lé bío ó o báa cùkú wee mi a yi. ⁸ Ho lée t̄uía, le Dónbeenɛ yí lera a háa bío ɓúu á yí wó là a báa. O báa bío ɓúu lé bío le lera á wó là a háa. ⁹ O báa yí lera a háa bío yi. O háa lé yia lera a báa bío yi. ¹⁰ Lé ɓún non le Dónbeenɛ wáayi tonkarowá bío yi, ó o háa na wee fio tàá o wee fɛɛ le Dónbeenɛ ɓi-cúa á ko ò o pe mí ɓúhú yi á zéenináa ho pánká na o yú bío. ¹¹ Ɛɛ ká wa páanilò là a ɓúhúso bío yi, ó o háa yí dà máa kɛɛ ká a báa níi ló, ó o báa mún yí dà máa kɛɛ ká a háa níi ló. ¹² Mu bon, o háa ló a báa yi, ó o báa ɓèn wee te o háa yi, ká ɓa mí nùwã ɓun màhã lè le Dónbeenɛ lera ɓa.

¹³ Minén mi bère wáa loɛ mi sese. Mu so lée bío na se ò o háa hén mí ɓúhú yi díá ká a wee fio le? ¹⁴ Ba núpua zú le ká a báa ɓún-vání á t̄ueeka, se mu lé há n̄yio o wán. ¹⁵ Ɛɛ ká a háa cón á le ɓún-vání na t̄ueeka so yínarɛ cùkú bío le? O háa ɓún-vání le Dónbeenɛ non wo yi, à le wé le nín-kéní na pon o ɓúhú yi. ¹⁶ Ká a ɓúu wi ò o pá ɓn̄í wáanɛ bío á ĩ bía, à ɓanso zúrɛ le lé ɓún á warén lè ɓa kèrètɛwa kuio ɓúenɓúen wee wé.

O ɓúhúso d̄tnlò d̄n̄i yi

¹⁷ Bío á mu lé le zéeni t̄uía wá á wa wi yi, á bío ɓúu wi ɓn̄í á ĩ yí dà máa khòonɛ mia bío yi. Mu lé bío á mi kúeemínwánlò yí máa wé á mi va lè ho yahó. Ho yáá wee lén mia lè mi m̄n. ¹⁸ Bío á ĩ ĩ cí wán lé bío ká: I ɓá à ɓa le ká mí san san kúaa mín wán, à mi wé c̄uui mín. Mu ka lè mu bon. ¹⁹ Mu bon, ho sankamínlò ko ho wé mí t̄ah̄, à ɓia lé ɓa kèrètɛwa binbirɛ bío d̄arɛ zúrɛn̄aa. ²⁰ Lé ɓún te bío ká mi kúaa mín wán, á ɓa yí dà máa bío le lé o ɓúhúso d̄tnlò á mi wee dí. ²¹ Mu bon, mi n̄i-kéní kéní d̄tnlò na mi wee ɓua ɓuennáa lé h̄ia mi wee wé ɓánbá dí. ɓún lé bío wee na à ɓa ɓúu le h̄ni ɓúe, ká ɓa ɓúu ɓun so wee khée. ²² Mi zíní so mía á mi máa wé è dí ká mi ñu yi le? Tàá lé ɓa kèrètɛwa kuure á mi wi mi zùarɛ yi, à dé há n̄yio ɓia khon yi le? Lée webio á mi yáa wáa le ĩ bío na mia? Mi wi à ĩ pá dé mí fobúa le? Ɛɛ ká ɓùéé. I ɓèntín yí dà máa dé mí fobúa mu bío yi.

²³ Awa, ho kàránlò na ló a ɓúhúso cón na á ĩnén yú á ɓèn yèrèmaa non mia lé h̄ia ká: Ho t̄n̄aaht̄ na ɓa à dé o ɓúhúso Yeesu á à na, ó o lá ho búuru, ²⁴ á dó le Dónbeenɛ b̄arákà ò o c̄ɛk̄aa ho ò o bía: «H̄ia lé ĩ s̄anía na á ĩ non mí bío yi. Mí wé wé mu, à leékaráa ĩ bío.» ²⁵ Lé làa ɓún bío síi, ká ɓa dú wó, ó o ɓèn lá le ɓunúni d̄èɛ na ho *d̄ivén wi yi ò o bía: «Bío ká lé le páan̄i finle na le Dónbeenɛ

* 11:5 Mu páah̄, ká a háa lɛra mí ɓúhú se o dó há n̄yio miten yi.

bò lè 1 cāni. Pāahū lée pāahū ká mi wé wee ju mu, à mi wé mu à leékaráa 1 bío.»²⁶ Awa, á pāahū lée pāahū na mi wé là ho búurú mu, á ju mu bío mu, se lé o Nuhúso húmú á mi wee zéeni bío. Mi wé wé mu, fúaa ká a khii bñia buara.

²⁷ Lé bñn nān ká nùpue lée nùpue wé là a Nuhúso búurú mu, á ju o bío mu làa bío mu yí koráa, se òanso wó khon, lé bío ó o zuaína a Nuhúso sánia là a cāni yi. ²⁸ Nùpue na wé le mí ì là ho búurú mu, à á ju mu bío mu, à òanso cén loñ miten sese à bè yi wéráa mu. ²⁹ Mu bon. Yia wee là ho búurú mu, á wee ju mu bío mu ò o yí máa kñnbi o Nuhúso sánia, se òanso wee siini mí juhú. ³⁰ Lé bñn te mu á mi fahú á 6a cèrèé lé 6a vánvárowà, 6a cèrèé pánkáwá mia, á 6a búí hurun. ³¹ Ká wa lá wee fèn loñ waten sese, se le Dónbeení lá máa wé è cití wen. ³² É ká a Nuhúso máhá wee cití wen, à bé wen, bèra a na à wa júná khii yí páani yí sí lé ho òmínáasa.

³³ Awa, wàn zàwa lè wàn hínni, mi wé kúaa mín wán o Nuhúso ònló bño yi, à mi yí dí mín júná yi, mi wé pa mín. ³⁴ Ká yia le híni wé dà, à òanso dí mí zii à bè yi buennáa, bèra a na ká mi wé kúaa mín wán, à le Dónbeení sli yí cñ mia. Bío ká na mi tuakaa bño, bñn á ì ì dia ká ì khii buara mi cñ, à ì 6ueé zéeni bñn yara làa mia.

12

Le Dónbeení Háciri bè-hania

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, há laà na ká wán, à le Dónbeení Háciri bè-wénii na wa wee mi lé bío á ì bío òáni yi. I wi à mi zún mu yara. ² Mi zú le pāahū na mi òni yí zú le Dónbeení, ká mi dia miten á há wónna na yí dà máa bío á yú ho pánká mi wán. ³ Lé bñn te mu, á ì wi à ì zéeni mu làa mia à mi zún le o nùpue na wee bío lè le Dónbeení Háciri pánká, wón yí dà máa dánkání Yeesu. A nùpue mún yí dà máa bío le Yeesu lé o Nuhúso ká le Dónbeení Háciri yí dó mu òanso jui yi.

⁴ Mu biowa wéro pánká na le Dónbeení Háciri wee na á sliwá boo, ká lé le Háciri dà-kéní máhá wee na mu. ⁵ O Nuhúso tonló á júná boo, ká lé o Nuhúso nñ-kéní á wa wee sá na yi. ⁶ Mu bè-wénia á júná boo, ká lé le Dónbeení dà-kéní lé òio wee na mu búenbúen wéro pánká 6a nùpua búenbúen yi.

⁷ Le Dónbeení Háciri wee zéeni miten wa nñ-kéní kéní yi lè mí bè-wénia à séenináa wa búenbúen. ⁸ Le Dónbeení Háciri wee wé ò o búí wé bío mu bè-zúrminí bióni. O búí wón le Háciri mu wee wé ò o wé bío mu bío zúrnló bióni. ⁹ O búí wón le Háciri mu wee wé à le sliðeró na òan sli mia á kerí wo yi, ká a búí wón lé 6a vánvárowà wééró pánká á le Háciri dà-kéní mu wee na a yi. ¹⁰ Le Dónbeení Háciri wee na mu yéréké biowa wéro pánká o búí yi. O búí lé le Dónbeení jñ-cúa fèeró pánká ó o wee yi. Ká a búí wón òen lé le Dónbeení Háciri lè há hácín-kora hueeka lénló mín yi òan pánká á non wo yi. O búí le Dónbeení Háciri mu wee wé ò o wé bío há bióni na a nùpue yí zú, ká a búí le Háciri mu òen wee wé ò o wé jñ há bióni mu à tñni na 6a nùpua yi. ¹¹ Lé le Dónbeení Háciri dà-kéní mu á wee wé bñn búenbúen. Lé lerén wee na mu bío wéro pánká wa nñ-kéní kéní yi mín júná yi làa bío á le sli vá yi.

O Krista sánia

¹² Wa zú le há sánia lée dà-kéní, ká bío cèékaa mín yi wó há lé bío á boo. Éc ká bñn máhá yí hò bío mu páania lé há sánia dà-kéní. Wa páaniló là a *Krista bío mún ka ká sli. ¹³ Wa búenbúen zúra le Háciri dà-kéní yi á wóráa há sánia

dà-kéní. Wa wé *zuífùwa loo, à wa yí wé zuífùwa loo, à wa wé wobá-níi, tàà nùpua na wi mítén, se lé le Hácírí dà-kéní mu á wa búenbúen yú.

¹⁴ O nùpue sánia yínòrí bío dà-kéní mí dòn á wó làa há, mu boo. ¹⁵ Ká le zeñ lá bíá le bío mínén yínòrí le níi, á mí wáa yínòrí há sánia bío búí, se bún pá máa hè bío le can há sánia mu yi. ¹⁶ Ká ho jikāahú lá le bío mínén yínòrí le yère, á mí wáa yínòrí há sánia bío búí, se bún pá máa hè bío ho can há sánia mu yi. ¹⁷ O nùpue sánia lá lé le yère mí dòn, á há lá wé è jí mu bío kaka? Ká há lá lé ho jikāahú mí dòn, á há lá wé è tá mu bío sùii kaka? ¹⁸ Mu bon, mu bíowa dà-kéní kéní na lé o nùpue sánia á le Dónbeení cèékaa mín yi làa bío le síi vá yi. ¹⁹ Mu lá léé bío dà-kéní mí dòn, se há yínòrí sánia. ²⁰ Bío wee cèékaa mín yi wé há sánia bún lé bío boo, ká há sánia hñn léé dà-kéní. ²¹ Lé bún non á le yère yí dà máa bío máa na le níi yi le mí makóo mía le yi, á ho jùhú yí dà máa bío le há zeñ le mí makóo mía há yi. ²² Hári há sánia bíowa na ka lè há jùhú mía sese wa cón á wa makóo yáa pá wi yi. ²³ Híá bío cùkú mía wa cón lé híá wa wee pa bío. A híá bío bíoró nýio wi, hñn lé híá á wa yáa wíokaa wee pa bío. ²⁴ Híá cùkú wi makóo mía bún yi. Ká le Dónbeení wíokaa o nùpue sánia bíowa á híá cùkú mía ò o wé dé ho cùkú yi. ²⁵ Le Dónbeení wó mu ká síi bèra a na à mu bíowa na cèékaa mín yi wó há sánia à cùiinà yí kèrì yi, ká há lè mí dà-kéní kéní wé leéka mín bío. ²⁶ Ká há sánia bío búí yú le lònbee, à bío ká léé le yí làa bú. Ká há sánia bío búí yú ho cùkú, à bío ká léé le sí-wéé yi làa bú.

²⁷ Mínén mún ka lòn sánia dà-kéní na bío sá a *Krista yi, á mi le mi ní-kéní kéní lé há sánia mu bío búí. ²⁸ Lé làa bún síi á 6a kèrètíewa kuure yi, á le Dónbeení nín-yání wó 6a búí lá a Yeesu tonkarowá. Bíá sá lé le *Dónbeení jì-cúa fèerowá, mu tñn níi lé bíá wee kàrán le Dónbeení bío lè 6a nùpua. Bíá ká lé bíá yú ho pánká à wéráa mu yéréké bíowa, làa bíá wee wéé 6a vánvárowá, làa bíá wee séení 6a nùpua, làa bíá dà wee dí 6a kèrètíewa yahó, làa bíá wee bío há bíoní na á nùpue yí zú. ²⁹ Ba búenbúen so lé o Yeesu tonkarowá le? Ba búenbúen so wee fèe le Dónbeení jì-cúa le? Ba búenbúen so wee kàrán le Dónbeení bío lè 6a nùpua le? Mu so lé 6a búenbúen á dà mu yéréké bíowa wee wé le? ³⁰ Tàà lé 6a búenbúen so wee wéé 6a vánvárowá le? A lé 6a búenbúen so wee bío há bíoní na á nùpue yí zú le? A lé 6a búenbúen so wee tání há le? Bùéé. ³¹ Bío le Dónbeení non wéró pánká wen, á bío jùhú wi po bío ká lé bún á mi wé cá lè mi sía búenbúen. Bún bío yi, á ì ì zéení wòhú búí na se po bío ká làa mía.

13

Le waminí bío

¹ Ká í lá dà wee bío há síi-viò bíoní, lè le Dónbeení wáayi tonkarowá bíoní, ká í yí wa 6a nùpua, se í ka lòn bírínbóóní na 6a wee gúa, tàá hñn-dèe búí na 6a wee vúaa. ² Ká í lá dà wee fèe le Dónbeení jì-cúa á na 6a nùpua yi, á zú le Dónbeení bío na sà yi, lè mu bío na ká búenbúen, hári ká í lá dó í síi le Dónbeení yi á dà wee hóoní há gúaa mí lara yi, ká í yí wa 6a nùpua, se í bío jùhú mía. ³ Hári ká í lá wee lá í níi bío á sanká na 6a ní-khenia yi, á dà wee khòn bío á ì tà le lònbee yi bíá ká bío yi* ká í yí wa 6a nùpua, á ì pá máa yí dèe búí mu yi.

⁴ Yia wa 6a nùpua wón wee wé dàr mí síi hí. O wee wé mu tentemu lè 6a nùpua. O yí máa dí yandee. O yí máa khòn. O yí máa dé mítén. ⁵ O yí máa

* **13:3** «á í tà le lònbee yi bíá ká bío yi» Le Dónbeení bíoní vñn-kla búí yi, á bío ká lé bío bíá: «á non íten 6a cína.»

wé n̄yi-wárá. O yí máa bàrà mí bío b̄ia ká bío yahó. O s̄li yí máa c̄l f̄uaf̄ua. Ba wó khon làa wo ó o máa ɓua mu mí yi. ⁶ Yia wa ɓa n̄pua á s̄li máa wé wa mu bío na yí t̄érinna bío yi, o s̄li wee wé wa ho t̄úia poni bío yi. ⁷ Yia wa ɓa n̄pua á mu bío ɓúenɓúen wee wé kúu yi. Mu bío ɓúenɓúen yi, o wee tà le Dónbeení bío, á dé mí s̄li le yi. O wee h̄l mí s̄li mu bío ɓúenɓúen yi.

⁸ Le waminí l̄ée d̄e na máa vé máa mi. Le Dónbeení j̄i-cúa f̄erowà bío á khii vé. H̄a bíoní na a n̄pue yí z̄ú á bíoró j̄ii khii bàrà. Mu bío z̄úrló á khii vé. ⁹ Mu bon. Wa bío z̄úrló á j̄ii yí sú, á le Dónbeení j̄i-cúa na wa wee f̄e á j̄ii mún yí máa sí. ¹⁰ Ee ká mu bío na j̄ii sú p̄ah̄ũ khii d̄ɔn, b̄ɔn ká bío j̄ii yí sú á à vé. ¹¹ Mí loñ, bío á ï f̄ù lé o háyónza, á ï bíoní, l̄è ï yilera, làa bío á ï z̄ú lé mu bío yara, b̄ɔn ɓúenɓúen á mu háyónmu wi yi. Ká bío á ï yio yòò t̄ɔn, á ï ló mu háyónmu yi. ¹² H̄a làa na kà wán, á bío wa wee mi ka s̄uyóon. Ee ká ho p̄ah̄ũ mu khii d̄ɔn wa wé è mí mu bío ɓúenɓúen wéréwéré. H̄a làa na kà wán á ï Dónbeení z̄úrló j̄ii d̄ɔn yí sú. Ee ká ho p̄ah̄ũ mu khii d̄ɔn, á ï z̄úrló làa de j̄ii ï sí, làa bío lerén mí b̄eere z̄únáa mi. ¹³ B̄iowa bío t̄ɔn wi b̄ɔn á máa vé h̄uuu máa mi. B̄ɔn lé le waminí, l̄è le s̄lidéro le Dónbeení yi làa bío wa pan bío le Dónbeení dó mí j̄ii le mí ï wé. Ká mu mí bío t̄ɔn t̄lah̄ũ á le waminí lé d̄io po bío ká.

14

Le Dónbeení Hácírí bè-h̄anii ɓúí bío

¹ Awa, á mi w̄aa bè le waminí w̄oh̄ũ na á ï z̄eenía làa mia, á mu b̄iowa wéro p̄anká na le Dónbeení Hácírí wee na á mi wé cà lè mi s̄la ɓúenɓúen, s̄ɔnkú le Dónbeení j̄i-cúa f̄eró. ² Yia wee bío h̄a bíoní na á n̄pue yí z̄ú, wón yí máa bío lè ɓa n̄pua, o wee bío lè le Dónbeení. N̄pue yí máa j̄í bío ó o wee bío. Le Dónbeení Hácírí p̄anká wee wé ò o bío h̄a bíoní na á n̄pue yí dà máa z̄ú. ³ Ká yia wee f̄e le Dónbeení j̄i-cúa, wón wee bío lè ɓa n̄pua. O wee wé à ɓa k̄èr̄t̄ewa s̄lidéro le Dónbeení yi va lè mí yahó, o wee hení ɓa s̄la, á h̄í h̄a. ⁴ Yia wee bío h̄a bíoní na á n̄pue yí z̄ú, wón wee wé ò orén mí d̄on s̄lidéro le Dónbeení yi va lè mí yahó. Ká yia wee f̄e le Dónbeení j̄i-cúa wee wé á ɓa k̄èr̄t̄ewa kuure s̄lidéro va lè mí yahó. ⁵ I wee fan á mi ɓúenɓúen wé bío h̄a bíoní na á n̄pue yí z̄ú. Ee ká mi màhá wee f̄e le Dónbeení j̄i-cúa á mu ù wé s̄l m̄i á à pon̄ b̄ɔn. Yia wee f̄e le Dónbeení j̄i-cúa wón bío c̄nú wi po yia wee bío h̄a bíoní na á n̄pue yí z̄ú, se o ɓúí ɓ̄en wee d̄an̄ b̄ɔn t̄ání h̄a bíoní mu à ɓa k̄èr̄t̄ewa kuure s̄lidéro le Dónbeení yi va làa yahó.

⁶ W̄an z̄awa lè w̄an h̄inni, ká ï w̄aa lá ɓueé b̄ia h̄a bíoní na á n̄pue yí z̄ú á non̄ mia mí d̄on, á ï k̄er̄ló mí c̄n̄ c̄nú lá à wé ho yén? I yí dà máa séení mia ká mu yín̄n̄ bío ɓúí na le Dónbeení z̄eenía làa mi, t̄áa mu bío z̄úrló á ï z̄eenía làa mia, t̄áa le Dónbeení j̄i-cúa á ï f̄era non̄ mia, t̄áa k̄ar̄ánló ɓúí á ï non̄ mia. ⁷ Mi loñ h̄a s̄l-ɓúania, ho c̄ah̄ũ t̄áa ho cooh̄ũ, ká h̄a ɓúaró yí bò bío wán á ɓa à z̄úrló bío h̄a wee bío kaka? ⁸ Lé o yén á à d̄ɔn d̄ɔn á à lá h̄a h̄a s̄la ká a yí j̄á bío le t̄n̄ɓúaní b̄ia wéréwéré? ⁹ Minén mún bío ka ká síi. Hen ká mi wee bío h̄a bíoní na á n̄pue yí z̄ú, á n̄pue na dà á t̄ání h̄a á mía, á ɓa à wé kaka á j̄ínáa bío mi wee bío? H̄a á k̄er̄n̄ lòn b̄in-conwá. ¹⁰ Ho d̄im̄j̄á yí á h̄a s̄l̄w̄a bo, ká h̄a ɓúenɓúen wi lè mún b̄ioní á síi na ɓan̄ bíoní kuará mía h̄on̄ mia. ¹¹ Ká yia wee bío làa mi á ï h̄a yí máa j̄í bíoní, b̄ɔn ká ï ka lòn n̄i-h̄ani o c̄n̄, ó orén mún ñ k̄er̄n̄ lòn n̄i-h̄ani ñn̄ c̄n̄. ¹² Minén mún bío ka ká síi. Bío mi wee cà mu b̄iowa na le Dónbeení Hácírí wee na wéro p̄anká lè mi s̄la ɓúenɓúen,

á mi cén bánbá à mi cà bío wee wé à 6a kèrètɛwa kuure sliđeró le Dónbeení yi va lè mí yahó.

¹³ Awa, yia wee bío há bíoní na á nùpue yí zū ko ò o fio le Dónbeení yi ò o wé dān há tání à 6a nùpua jí. ¹⁴ Hen ká 1 wee fio lè há bíoní na á nùpue yí zū, á ì hácirí dén á à keri ho fióró wán, ká 1 yí máa le 1 yi à wéráa ho. ¹⁵ Awa, á lé mu yén á ì wé? I ì fio lè há bíoní na á nùpue yí zū lè ì hácirí, ká 1 mún pá à le 1 yi á à fio lè le bíoní na 6a nùpua zū à 6a jí. I ì sío há lení lè há bíoní na á nùpue yí zū lè ì hácirí, ká 1 mún pá à le 1 yi á à sío lè le bíoní na 6a nùpua zū à 6a nùpua jí. ¹⁶ Ká wa yí máa wé làa bñn, ká yia wee wé ho bārákà dèró fióró lè há bíoní na á nùpue yí zū lè mí hácirí á bía ká á à wé kaka à tārāa ho «*Amiina» ho fióró mu vaa véení. ¹⁷ Hārì à ù bārákà dèró fióró mu wé se kaka, á bía yí ná ho máa yí cūnú ho yi.

¹⁸ I wee dé le Dónbeení bārákà, lé bío há bíoní na á nùpue yí zū, á ìnén wee bío po mi búenbúen. ¹⁹ Eé ká 6a kèrètɛwa kúaa mín wán, á há bíoní bío hònú na á ì bío làa ba lè le bíoní na 6a zū á ì bío á à kārán làa ba, á ì wa á po há bíoní muaaseé píru na á ì bío làa ba na á nùpue yí zū.

²⁰ Wàn zàwa lè wàn hñni, mi yí wé lòn háyúwá mi yilera yi. Mu bè-kora dānì yi bñn mi wé lòn háyúwá. Ká mi màhá wé leéka mi yiwa lòn yèn-tñnia sa. ²¹ Bío ká lé bío túara le Dónbeení bíoní vūahú yi:

«Ì ì dñn há síi-viò nùpua wán

á à bíoráa lè ì nìpomu lè há bíoní na 6a yí máa jí.

Hārì ká 1 wó bñn,

á ì nìpomu pá máa jí 1 cón.»*

²² Lé bñn á há bíoní na á nùpue yí zū hñn bíoró wee zéeni làa bía yíná 6a kèrètɛwa le 6a níi mía 6a kèrètɛwa bío yi. Bñn bè-zéeninii so yahó yí sá 6a kèrètɛwa. Ká le Dónbeení jì-cúa hñn fèeró bèn wee zéeni lè 6a kèrètɛwa le le Dónbeení wi làa ba. Bñn yahó yí sá bía yíná 6a kèrètɛwa. ²³ Mi loñ. Ká 6a kèrètɛwa kuure nùpua búenbúen lá kúaa mín wán síi, á 6a búenbúen wee bío há bíoní na á nùpue yí zū, ó o búí na dñn yí zū 6a kèrètɛwa bío yara, táa o búí na yíná o kèrètɛ 6ueé dñn, á 6a so máa bío le mi wee khée le? ²⁴ Eé ká 6a búenbúen wee fèe le Dónbeení jì-cúa, ó o búí na yíná o kèrètɛ, táa o búí na dñn yí zū 6a kèrètɛwa bío yara 6ueé dñn, á 6a so máa le mí yiwa, á máa zūñ le mí wó khon bío 6a wee jí bío yi le? ²⁵ Bío wi 6a yiwa na á nùpue yí zū, á bío ò zūñ. Hón pāahú so yí, ká 6a màhá líí búrá á à búaaní le Dónbeení ká 6a á bío: «Túia poni, le Dónbeení bèn-tñn wi làa mia.»

Ba kèrètɛwa kúeeminwánlò bío

²⁶ Wàn zàwa lè wàn hñni, á bío wāa ko mu wé le mu yén? Hen ká mi wé kúaa mín wán, ká yia yú lení ò o sío le, ká yia yú bío ò ò kārán làa bía ká, ò o kārán 6a. Ká yia le Dónbeení zéenia làa bío búí ò o zéeni mu, ká yia yú há bíoní na á nùpue yí zū bíoró pánká, ò o bío há, ká yia bèn yú há tánílò pánká, ò o tání há. Bñn búenbúen á à dān ñ séeni 6a kèrètɛwa kuure à 6a sliđeró le Dónbeení yi wíoka fārā dñn. ²⁷ Ká 6a búí wi mí tñahú á wee bío há bíoní na á nùpue yí zū, á bñn ko làa nùpua nùwā jùn, táa nùwā tñn à wé mu. Ká yia wé bía mí bío, á yia so bèn bío mí bío, ò o búí mún wé tání bío 6a ní-kení kení wee bío. ²⁸ Ká yia á à tání mu mía, á bánso ko ó o wé tété, ò o bío le le Dónbeení mí yi.

²⁹ Ká mu lé 6a búí wee fèe le Dónbeení jì-cúa, á bán nùwā jùn táa nùwā tñn á ko 6a wé bío ká bía ká wee và mí yiwa bío há jì-cúa mu wi à 6a 6ua lè

* **14:21** Mi loñ Ezayii vūahú 28.11

míten wán. ³⁰ Ká le Dónbeení zéenia bío búí là a búí mi òtáhu, á yía lá wee bío ko ò o wé tété ká a díá le bióní na wón bánso yi. ³¹ Ká mu wee wé ká, á mi búenbúen dà wé è fεε le Dónbeení jì-cúa, yía wé bíá mí bío, á yía á à bío mí bío, bèra a na à mi búenbúen yí ho kàránlò, à mún yí le sí-hebúee. ³² Yía wee fεε le Dónbeení jì-cúa ko ò o zúr míten ò o yí wé mu concon. ³³ Le Dónbeení yí wa bío na lùnkáa. Bío wee wé ho héerà bún lé bío le Dónbeení wa. Bún lé bío mu wee wéráa bíá bío sá le Dónbeení yí kuio búenbúen yi.

³⁴ Ká 6a kèrètíewa wé kúaa mín wán, á 6a háawa ko 6a wé tété. Níi yí nòn 6a yi à 6a bío. Ba ko 6a wé liíní míten làa bío 6a *zúífúwa làndá bíaráa mu. ³⁵ Ká 6a wí à 6a zúr bío búí yara, à 6a tùa bún là mí bàrání mí zíní yi. Mu yí se ò o háa bío 6a kèrètíewa kúeemínwánlò yi.

³⁶ Mi wee leéka le le Dónbeení bín-tente so ló mínén cón le? Tàá mu so lé mínén mí dòn á le bío sá yi le? ³⁷ Hen ká a búí wee leéka le mí lé le *Dónbeení jì-cúa fεero, tàá bánso wee leéka le mí yú le Dónbeení bío wéró pánká, à bánso zúr mu le bío á ì túara nòn mia ká lé o Nùhúso bío na ó o bò henía.

³⁸ Ká yía yí tà mu, á le Dónbeení máa tà wón bío.

³⁹ Wán zàwa là wán hínni, á bío mi wáa ko mi cà là mi sía búenbúen lé le Dónbeení jì-cúa fεeró, à bíá wee bío há bióní na á núpue yí zú à mí mún yí hè. ⁴⁰ Bío here, lé à mu búenbúen wé làa bío mu koráa, à mu yi lùnká.

15

O Krista vèeró bío

¹ Wán zàwa là wán hínni, le Dónbeení bín-tente na á ì buera nòn mia, lé dén á ì bíniá wee leéka bío làa mia. Lé lerén á mí tà bío á bò yi là mí sòobéε.

² Lerén lé òo á à kání mia ká mí wee 6ua le sese làa bío á ì bueraráa le nòn mia. Ká bún míá se mí tà le bío coon.

³ Ho kàránlò na bío jùhú wí po háa ká, háa ínén ì bεere yú á nòn mia le háa ká: O *Krista húrun wa bè-kora bío yi làa bío mu túararáa le Dónbeení bióní vùahú yi. ⁴ Ba nùna a, á mu wízoní tìn zòh, ó o vèera làa bío mu túararáa le Dónbeení bióní vùahú yi. ⁵ O zéenia míten là a Piere, bún món ó o máhá zéenia míten là mí tonkarowá píru jùn. ⁶ Bún món á wán zàwa là wán hínni na po khlá-hònú ó o zéenia là míten làa cúekúee. Ba cèrèε pá yío wí lua hári lòn zuia. Ba nùwá yèn búí lé bíá húrun 6a òtáhu. ⁷ Bún món ó o zéenia míten là a Zaaki, á máhá zéeníanáa míten là mí tonkarowá búenbúen. ⁸ Bío ó o zéenia míten là 6a búenbúen vó, ó o mún zéenia míten là ínén na ka lòn za na teró cú wán. ⁹ Mu bon, ì lé 6a tonkarowá búenbúen món dí. Ba yáá yí ko 6a ve mí làa tonkaro, lé bío á bíá bío sá le Dónbeení yi á ì beera lò. ¹⁰ Bío á ì karáa ho zuia, lé le Dónbeení sáamu pánká yi. A le sáamu na le wó làa mí á yí tò, bùeé. Í sá ho tonlò á lò bon po 6a tonkarowá na ká búenbúen. Éε ká mu yíní ínén là ì pánká á wó mu. Lé le Dónbeení sáamu lé bío nòn á ì dárina wóráa mu. ¹¹ Lé bún bío yi, à mu wé ínén loo, tàá barén loo, se òo ká lé le bióní na wa wee bue, á lé lerén mí tà bío.

Ba ní-hía vèeró bío

¹² Ká mu lé o *Krista vèeró bío á wa wee bue, á léé webio nòn á mí òtáhu á 6a búí wee bíoráa le 6a ní-hía máa vèe? ¹³ Ká 6a ní-hía máa vèe bío bon, se o Krista mún yí vèera. ¹⁴ Ká a Krista yí vèera, se bío wa wee bue jùhú míá, á bío mí tà yi mún míá. ¹⁵ A bè bún wán, á se wa lé 6a sábin-fúaalowa, lé bío wa bíá kénkén le le Dónbeení vèenia o Krista léra 6a ní-hía òtáhu. Ká mu bon ká 6a ní-hía máa vèe, se bío á wa le le Dónbeení vèenia o Krista mún yí bon. ¹⁶ Ká 6a ní-hía yí dà máa vèe, se o Krista mún yí vèera. ¹⁷ Éε ká a Krista yí

vèera, se bío mi tà yi òhúhú míá, á mi bè-kora pá òhúhú míá yi. ¹⁸ Mu yáá po búh, mu wee zéeni le bíá tà a Krista bíó á húrunnáa á bíó yáara búenbúen. ¹⁹ Ká mu lé le mukáni na wa wi yi há làà na ká wán mí dòn bíó yi á wa dóráa wa sía o Krista yi, se wa miiná po 6a núpua na ká búenbúen miiná.

²⁰ Εε ká a Krista òhúhúhú vèera bíó bon. Bíó á mu bè-yáa wee zéeni le ho òhúhú á à bè è wé se, lé búh bán síi ó o Krista vèeró bíó mún wee zéeni le 6a ní-hía à vèe. ²¹ O núpue ní-kéni lé yía òhúhú á 6a núpua wee híráa, lé búh bán síi ó o núpue ní-kéni lé yía mún òhúhú á 6a ní-hía wee vèeráa. ²² Bíó 6a núpua búenbúen wee hí lé bíó 6a lée síi dà-kéni là a Adáma, lé búh á 6a búenbúen mún òhúhú, 6a páaníló là a Krista bíó yi. ²³ Ká ho vèeró mu máhá à wé làa bíó mu sánáa mín. O Krista lé yía dú 6a búenbúen yahó lòn bè-yáa. Bún món ó o búenlò páahú á bíá bíó sá a yi máhá à vèe. ²⁴ Hón páahú so yi ká mu bíó búenbúen òhúhú á à búe. O Krista á à búe há pánká sùmáa 6ánsowá lè mí sííwá búenbúen na yí máa mi òhúhú ká a bíni ò na le bèéni o Maá Dónbeení yi. ²⁵ Mu bon, o Krista buéé lá le bèéni fúaa bíó ó o búrá mí zúkúsa mí tá á bò mí zeñ wán.* ²⁶ O zúkúso na o ò yáa ho món lé mu húmú. ²⁷ Mu bon, mu túara le Dónbeení bíoní vùahú yi le le Dónbeení dó mu bíó búenbúen o tá.† Ká lé le Dónbeení dó mu bíó búenbúen o tá, se mu wee zéeni le le Dónbeení na dó mu dén níi ló. ²⁸ Ká a Krista khií wi mu bíó búenbúen òhúhú wán, ó orén na lé o Za á 6èn ò dé mítén le Dónbeení tá. Bún ká le Dónbeení na lá dó mu bíó búenbúen o tá, á à wé mu bíó búenbúen bèé.

²⁹ Ká 6a ní-hía yí máa vèe, á lée webio á bíá wee bátizé mítén 6a bíó yi á wee cá? Lée webio òhúhú 6a wee wéráa mu? ³⁰ A warén 6èn lée webio òhúhú á wa wee zánínáa wa mukáni láa wizooní. ³¹ Wizónle lée wizónle ká í wee sánsá mu húmú. Wán zàwa lè wán híni, í wee bíó búh lé bíó á bíó wa Nùhso Yeesu Krista wee wé mí òhúhú á í síi wan bíó yi. ³² Ho Efèeze yi, á í lò bon 6a núpua níi yi lè í san làa zín-búaa. Ká mu lé ho òhúhú bíó mí dòn bíó yi á í wóráa mu se lé ho cúnú yén á í yú? Ká 6a ní-hía yí máa vèe, se le bíoní na ká bíó bon: «Mí wé wa dí ká wa a òhúhú, lé bíó wa yíró húrun se mu vó.»‡ ³³ Mí yí khiá mítén: «Lé o núpue na téréna ò o wee bè là a bè-kora wéro á híá wé là a bíó síi.» ³⁴ A mí cén òhúhú mí yí, á mí khií mu bè-kora wéro yi. Ba búí wi mí òhúhú á yí zú le Dónbeení. I wee bíó ká síi á há níyio dí mia.

Wa sánia yèrémálo bíó

³⁵ Εε ká 6a búí pá wee túa le 6a ní-hía vèeró á à wé kaka síi. Ba sánia á à kerí kaka 6a vèeró páahú? ³⁶ Mí òhúhúhú lé 6a búnbúwá. Mí loí, hen ká a búí dù dèe búí bèere, ká le yí sùna, á yí ló bíó le lá karáa wán, á le so ò dàni lé á yòò dá le? ³⁷ Mu bíó na há yòò ló yínó bíhú mí dù, mu bán bèere lé díó á mí dù. Mu dà á wé wééni táá bè-dínií búí. ³⁸ Bíó á le bíó híá wéráa, búh sá le Dónbeení yi. Mu bè-dínií búenbúen bíó na mu wee lé à sàráa síi yínó dà-kéni. ³⁹ A bíá yíó wi lua búenbúen sánia yínó dà-kéni. Ba núpua, 6a sároí búaa, 6a jínzáwa lè 6a cezàwa búenbúen sánia wi ká há búenbúen máhá wi mín òhúhú yi. ⁴⁰ Ho wáayi bíowa semu wi mí dòn làa bíá yíó wi lua na wi ho tá yi semu. ⁴¹ Le wii semu wi mí dòn, ho píihú semu wi mí dòn, á há mànàayio semu wi mí dòn. A há mànàayio mu lè mí dà-kéni kéní semu pá wi mín òhúhú yi.

⁴² Lé búh lé 6a ní-hía vèeró bíó lée dà-kéni. Hen ká 6a sánia híá líí dó ho tá yi làa bíó le bèere wee díráa bíó síi, á há soo. Ká há híá vèera, á há síi yèrémá á máa bíni hí. ⁴³ Há sánia na 6a nùuna, á cùkú míá, há yí dà bíó búí máa wé. Ká há híá vèera à há cùkú wé á pánká kerí. ⁴⁴ Há sánia na wee nùu, hón bíó

* **15:25** Mí loí Lení vùahú (Psaumes) 110.1 † **15:27** Mí loí Lení vùahú (Psaumes) 8.6 ‡ **15:32** Mí loí Ezayii vùahú 22.13

sã ho ðímíjã na kà yi. Ká hã khíi vèera, á hã a yèrémá á bío ò sǐ ho wáayi yi. Bío hã sánia na bío sã ho ðímíjã yi wiráa, lé bǔn bân sii á hã sánia na bío sã ho wáayi yi mún wiráa.

⁴⁵ Mu so yí túara le Dónbeení bióní vūahú yi kà sii le? «O Adãma na lé o yahón nùpue, á le Dónbeení wó o o yǐo wi lua.»^S Ká a *Krista na lé o mónðén Adãma wón lé ho wáayi nùpue na wee na le mukáni. ⁴⁶ Bío dú ho yahó yínón hã sánia na bío sã ho wáayi, hã sánia na bío sã ho ðímíjã yi lé hã dú ho yahó. Ho wáayi sánia hǎn wi làa món. ⁴⁷ O yahón nùpue na má lé le tǐní wón bío sã ho tá yi. Ká a «nùn nii nùpue» bío sã ho wáayi. ⁴⁸ Bía bío sã ho tá yi ka làa yía má lé le tǐní bío sii. Ká bía bío sã ho wáayi yi, bán ðèn ka làa yía bío sã ho wáayi bío sii. ⁴⁹ Bío wa láráa ho tá yi nùpue sǐí, lé bǔn wa mún khíi láráa ho wáayi nùpue sǐí.*

⁵⁰ Wán zàwa lé wán hǐnni, bío á ï wi á ï zéeni làa mia, lé á mi zún le wa yí dà máa kéri hen na le Dónbeení wee ðí mí béeni yi lé wa sánia na bío sã ho ðímíjã yi. Mu biowa na dà wee yáa nú yí dà máa kéri bío yí dà máa yáa yi. ⁵¹ Mí jǐ bío ká. I ï zéeni bío búí na le Dónbeení lá sã yi làa mia: Mu yínón wa búenbúen lé bía à hí. Ká 6a nǐ-hía làa bía yǐo wi lua lé warén búenbúen sǐí á à yèrémá. ⁵² Mu ù wé fuafula, lé le yère kèbúenlò bío sii, ho páahú na le búaaní sã á à jǐ yi le mónðén wizonle zoñ. Ká le búaaní mu sǐ jǎ, á 6a nǐ-hía á à vée, á sánia á yèrémá, á wáa máa bǐní máa hí hùúu. Ká warén na yǐo wi lua, á sánia á yèrémá. ⁵³ Mu bon, hã sánia na wee hí à soo, á ko hã yèrémá à wé hǐa yí dà máa hí máa soo. ⁵⁴ Ká hã sánia na wee hí à soo á khíi yèrémáa á wó hǐa yí dà máa hí máa soo, bǔn ká bío túara le Dónbeení bióní vūahú yi kà máhã wáa jii ï sǐ:

«Húmú, ù fūuhú fá á mu vóráa.†

⁵⁵ Húmú, ù pánká wi wen?

Húmú, ù hǐní na ù wee táarãa wi wen?»‡

⁵⁶ Mu húmú hǐní na mu wee táarãa lé mu bè-kohó. A bío ðèn wee na à mu bè-kohó yírãa ho pánká wa wán lé o *Mǎyiziize làndá. ⁵⁷ Eε ká wa wee dé le Dónbeení bǎrákã, lerén na wó á wa dànnáa mu húmú wa Núhúso Yeesu Krista pánká yi.

⁵⁸ Wán zàwa lé wán hǐnni na á ï wa làa sòobéε, bǔn lé bío non á mi fǎrá tǐn, á yí día le 6a ðéké mia. Mi ca mi kuio o Núhúso tonlò sǎró yi. Lé bío mi wáa zú le le lonbee na mi wee lá a Núhúso bío yi á yínón káamãa.

16

Le wǎri na cǎn non ho Zeruzalemu kèrètǐewa yi

¹ Mí wáa le wa khíi zo le wǎri na wee cǎ à séenináa bía bío sã le Dónbeení yi na wi ho Zeruzalemu yi tǔiáwà yi. I bía bío le wǎri cǎlò mu bío ko mu wérãa á non ho Kalasii kèrètǐewa kuure yi vó. Minén mún wé làa bǔn bío sii.

² Hã dimaasiwa búenbúen à mi nǐ-kéní kéní wǎri na mi sá yú búí á mi bǎrá mí ðòn làa bío mi ðárãa mu. Bèra a na à mi wáa yí pa 1 buenlò mi cǎn à bío le mi ï cǎnãa wǎri. ³ I khíi búeé ðòn mi cǎn, á 6a nùpua na á minén mi bèere hueekaa lé bán á ï í fé mi hãmu bío á à túa hã vónna à bè wán á à na yi, á 6a à 6ua á varáa ho Zeruzalemu. ⁴ Ká ínén 1 bèere pá ko à ï 6ua mu varáa, á 6a à bè làa mi.

^S 15:45 Mí lorí Bío jǐhú búení vūahú (Genèse) 2.7 * 15:49 Le Dónbeení bióní vǎn-kã búí yi á bío ká lé bío túara: Lé bǔn á mi mún wa lárãa ho wáayi nùpue sǐí. † 15:54 Mí lorí Ezayii vūahú 24.8

‡ 15:55 Mí lorí Ozee vūahú 13.14

Bio ó o Poole wi ò o wé

⁵ I wi à ì buen mi cón, ká ì mǎhá à kǎa ho Maseduana kǎhú yí á à buennáa. ⁶ Nún-sí á ì buée cǎaka làa mia cúa-yen, nún-sí á le tǎení páahú búenbúen á ì yáá à wé mi cón. Bún ká mi wǎa à yí mi á à séení á ì vaá dǎnáa hen na á ì bò ò va yi. ⁷ Mu bon, ì yí wi à ì buee mi mia làa miló ká síi ká ì khíí. I wi à ì buee cǎaka làa mia ká a Núhúso tà mu. ⁸ Bio ká wán, á ì ì kéení ho Eféze lóhó yí á ho *Pántekeote á à yí mi bín. ⁹ Lé bio á ton-beení sǎró jii héra día non mǐi bín, á bía wi 6a hè ho sǎró mún boo.

¹⁰ Ká a Timotee buée dǎn mia, à mi sǎbéré à mi wíoka a 6ua, lé bio ó o wee sá a Núhúso tonló lè ìnén bio. ¹¹ O 6úí yí zuañ wo yi. Ká a khíí bínía wà à buen ì cón, à mi séení a ò o buée dá làa héerá. I pan wo, orén lè wán zàwa na bò làa wo.

¹² Ká mu lé wán za Apoloosi, wón á ì henía síi á à yí cúa-yen le o bè lè wán zàwa na bínía wà à buen mi cón à buennáa, ká a síi 6èntín yí tà le veení mu bio bio ká wán. I zú mu le páahú na ò o yí le níi yi, o ò buen.

O Poole bioní véení

¹³ Mi tǐní mi yío, mi fǎrá ðín mi sídéro le Dónbeení yi. Mi zéení le mi lé 6a núpua na sía hereka, á pánkává wi. ¹⁴ Mi bè-wénía búenbúen á mi wé wé lè le waminí.

¹⁵ Wán zàwa lè wán hínni, le ì pá bíní hení bio dà-kéní bio na mia. Mi zú a Sitefanaasi lè mín zii núpua. Mi zú le ho Akayii kǎhú búenbúen yi, á 6arén lé bía nín-yání tà a Núhúso bio. Mi mún zú le 6a ðéénía bánbáa wee séení bía bio sá le Dónbeení yi. ¹⁶ Awa, bán núpua so síi, làa bía làa ba léera ho tonló yi, á mi wé tà día le 6a dí mi yahó. ¹⁷ Bio á wán zàwa Sitefanaasi là a Akayikuusi, là a Fǎotunatuusi á buée búεkío mi á 6èntín lée bio na wan ì síi làa sóobεε. Lé bio á bio mi yí dà máa wé máa na mǐi bio mi khéra làa mi bio yi, lé bún á 6arén wó mi lahó yi. ¹⁸ Ba 6èntín híina ì síi làa bio 6a wee wéráa mu làa mia pónna cèrèε yi. Ba núpua mu síi á mi wé kònbí.

Le tǎení

¹⁹ Ba kèrètíewa kuio na wi ho Azii kǎhú yi á wee tǎení mia. O Akilaasi là a Piriisiiye lè 6a kèrètíewa na wee buee kúee mín wán 6a cón, á wee tǎení mia wa Núhúso yèni yi. ²⁰ Wán zàwa búenbúen wee tǎení mia. Minén mún tǎeníka mín yi sese.

²¹ Lònbio lé ìnén Poole lè ì nín-bia á wee túa le tǎení ì na mia.

²² Ká a 6úí yí wa a Núhúso mi ðahú, à mi lén wo mi ðahú. «Maranataa», le wa Núhúso buen.

²³ Le wa Núhúso Yeesu *Krista sǎamu à kéí làa mia. ²⁴ I 6èntín wa mia lè ì síi búenbúen wa páanló là a Yeesu Krista bio yi. *Amiina!

Ho jun nîi vūahū na ó o Poole túara non ho Korēnte kèrètɛwa kuure yi

Vūahū túaró jūhū

O Poole lé yía wiokaa túara ho vūahū na kà non ho Korēnte kèrètɛwa kuure yi. Sání ò o túa ho, à bŭn 6a 6úi 6a fahū lá pá a Poole mu bio le o yínɔ́f o Yeesu *Krista tonkaro.

Ká a Poole máhá túara 6a yi, á zéenia mí bio yahó láa ba. O le mí wa 6a búenbúen, á wi à 6a bíní wé sí.

O nín-yání zéenia bio ó o lò bonnáa, láa bio le Dónbeení séeníanáa wo (1.1-11). Há bín-záwa na wi orén láa ba páahū ó o bía dání yi, á zéenia le lé o Yeesu non le jii mí yi á mí jí 6a zeñ wán. O Poole vūahū 6úi yi ó o zá láa ba, ɛɛ ká ho vūahū na kà yi ó o le mí sí wan láa sòobéɛ bio 6a tà yèrèmaa mi yilera le mí wára bio yi (1.12-7.16).

O Poole le ho Korēnte kèrètɛwa wé hén mí níní à wéráa mu hamu séení ho Zeruzalɛmu kèrètɛwa na lé 6a nî-khenia (8-9).

Ho vūahū mu líi véení, ó o Poole zá láa bía le o yínɔ́f le Dónbeení tonkaro, á zéenia le 6a bio yi bon (10-13).

Le tɛɛní

¹ Mu lé Inén Poole na le Dónbeení lè mí sí bio á wó lá a Yeesu Krista tonkaro, lè wán za Timotee á wee tɛɛní 6a kèrètɛwa kuure na wi ho Korēnte lóhó yi ho Akayii kshū yi. Wa mún wee tɛɛní bía bio sá le Dónbeení yi na wi ho kshū mu búenbúen yi ² Le wán Maá Dónbeení lè wa Nūhúso Yeesu Krista wé mu sáamu láa mia, á na ho hээрà mia.

O Poole wee dé le Dónbeení báraka

³ Le le khòoníi à bio sí wa Nūhúso Yeesu *Krista 6an Maá yi. Wón na lé o maá na zū le makári, á wee hení wa sía féɛɛ. ⁴ O wee hení wa sía le lònbee na wee yí wɛn búenbúen yi, bèra a na à warén 6èn dani dín bŭn wán à henínáa bía lò wee be sía, à 6a yi le sí-hebúee na warén wa beere yú le Dónbeení cón.

⁵ Mu bon, láa bio síi á le lònbee wee yíráa wɛn dà khlí o Krista bio yi, lé láa bŭn síi á le sí-hebúee na wa wee yí le Dónbeení cón o Krista pánká yi á wa wee yí puuní. ⁶ Hen ká wa lò wee be, se léee bèra a na à mí yi le sí-hebúee, à mún kání. ɛɛ ká wa yú le sí-hebúee, se léee bèra a na à minén mún yi le à bè yi dani láráa le lònbee dà-kéní kéní na warén wee lá. ⁷ Mí síaderó le Dónbeení yi á wa láa yi binbirí. Bio mi páanía le lònbee yi láa wɛn, á wa 6èn mún zū le mí mún páanía le sí-hebúee na wa yú yi láa wɛn. ⁸ Mu bon, wán záwa lè wán hinni kèrètɛwa, wa ko wa zéení bio sá wɛn ho Azii kshū yi láa mia. Wa lá le lònbee bŭn láa sòobéɛ. Le lònbee mu 6èntŭn wó herera wa wán fúaa wa yáá lá máa dani le. Wa yáá lá wee leéka le le máa ká wɛn. ⁹ Wa 6èntŭn láa wee leéka le 6a à wúe wɛn. Lé bŭn non á wa yí dó wa sía waten yi á wa dó há le Dónbeení na wee véení 6a nî-hía yi. ¹⁰ Le Dónbeení lé dío kánia wɛn bŭn húmú so síi yi, á le pá à bíní ì kání wɛn. Mu bon, wa láa mu yi le le pá wé è kání wɛn.

¹¹ Minén mún séení wɛn lè mí floró. Lé bŭn á à na ká mu sáamu na wa à yí 6a cèrɛɛ floró pánká yi, á 6a núpua cèrɛɛ á à bè yi á à déráa le Dónbeení báraka wa bio yi.

O Poole khtnia mí véení yi

¹² Bío wa sía wee zéení làa wɛn lé bɛn wa sía wee wa bío yi, mu lé bío wa wee ɓua lè waten ho ðímɲá yí lè mu húaaràmu, lè le yi na wee ce, ðio wee lé le Dónbeení cɔn, sɔnkú bío wa ɓuan lè waten minén ðání yi. Mu yí wó lè há sánia bè-zúrminí pànká, ká mu wó le Dónbeení sáamu pànká yi. ¹³ Mu bon, wa wɔna na wa wee túa na mia á wa yí máa túa bè-vio ɓúí yí ká mu yínɔ́ bío mi wee káran làa bío mi wee jí há yi. I láa mu yi le mí ì jí bío wa túara wéréwéré. ¹⁴ Mi ðín yí ɲá bío ká ɓúenɓúen: Mi dà á zámaka wa bío yi, làa bío á warén mún ñ zámakaráa mi bío yi nɔnzoñ na wa Núhúso Yeesu ù ɓuen yi.

¹⁵ I láa bɛn yi. Lé bɛn nɔn á ì lá wi à ì ɓuee lé mi cɔn vé, bèra a na à mi séení mi há cúa-ɲun. ¹⁶ Mu bon, ì lá wi à ì ɓuee ðín mi cɔn vé à ɓuennáa hen ho Maseduana yi. Ká ì bɛnía, á ì ðín ɓuee ðín mi cɔn à mi séení mi à ì ðán varáa ho *Zudee kóhú. ¹⁷ Bío á ì bía le ì wé ká à mu yí wó so wee zéení le ì láa yi mia le? Hen ká ì le ì wé bío, á ì so wé mu lá a ɲiní ɲun ɓanso bío síi le, yía wee tà ho úuu ho zuia ká ho yíró ò o le ɓúeé lòn nùpue na yí zú Dónbeení le? ¹⁸ Le Dónbeení na máa wé yèrémá mí ɲii lé ì sééráso. Há ɲi-cúa na wa wee fɛɛ na mia yínɔ́ úuu làa ɓúeé. ¹⁹ Le Dónbeení Za, o Yeesu Krista, yía á ìnén là a Silivɛn là a Timotee bía bío nɔn mia ɲi-cúa yínɔ́ úuu làa ɓúeé. Mu bon, o ɲi-cúa léee úuu mí ðòn. ²⁰ Orén lé yía lé ho úuu na wee zéení le bío ɓúenɓúen na le Dónbeení dó mí ɲii le mí ì wé lé ho túiá. Lé bɛn nɔn á lé orén Yeesu *Krista mu á wa wee bè yi à táráa wa amiina à ðéráa ho cùkú le Dónbeení yi. ²¹ Lé lerén nɔn á warén làa mia wee ðán fárá ðín wa páaniló là a Krista yi. Lé lerén mí bæere hueekaa wɛn, ²² á bò mí flimini wán. Le dó mí Hácírí wa sía yi, á zéení le bío le dó mí ɲii le mí ì na wɛn á le è wé máa khi.

²³ I wee báa mu ɲii wán le Dónbeení yahó á à dé ì mukáni ì na mu bío yi, le bío nɔn á ì yí bɛnía yí ɓuararáa mi cɔn ho Korénte yi, lé bío á ì yí wi à ì ɓóoní mia. ²⁴ Wa yí wi à wa kíká mia à mi dé mi sía, lé bío wa zú le mi siadéro o Krista yi fárá ðina, á wa wi à wa séení mia bèra a na à mi sía wa.

2

¹ Awa! A ì wáa le ì máa ɓuen mi cɔn lé bío á ì yí wi à ì ðín véení mi yiwa. ² Ká ì véení mi yiwa, á lé ɓa yén wáa dà à wéé ì síi, bío á bía dà à wéé ì síi le bán á ì véení yiwa. ³ Lé bɛn nɔn á ì túararáa ho vùahú mu. I lá ɓuara mi cɔn ho páahú mu yi, á mi bío lá à véení ì yi, ká minén lé bía ɲɔñ lá ko mi wéé ì síi. Mu bon, ì ɓèntín láa mu yi le ká ìnén síi wan, á minén ɓúenɓúen sía mún ñ wa. ⁴ Páahú na á ì wee túa ho vùahú mu, ká ì hácírí yáara fúaa ì yáa wá há yèn-ca-poa. Bío á ì túara ho yi yínɔ́ à véení mi yiwa, ká ì wi à mi zúñ le ì wa mia làa sòóbé.

O Poole séra ðia nɔn bía wó khon làa wo yi

⁵ Yía wó khon làa mi mí tɓahú á yí véení ìnén ì ðòn yi, mu lé mi ɓúenɓúen á ɓanso véení yiwa. Búeé yáa, ì bía dà ì níi wán, mu lé ɓa ɓúí mi tɓahú á ɓanso véení yiwa. ⁶ Wón nùpue so á nùpua cèrɛɛ mi tɓahú á zaráa, á bɛn wáa à yi o. ⁷ Há làa na ká wán á mi sɛn mu ðía na a yi à hení a síi, bɛn mía ó o yi ì vá ðákhína, á yilera à yáa. ⁸ Bɛn bío yi á ì wee fio mu mi cɔn le mi zéení mu na a yi wéréwéré le mi wa a. ⁹ Mu bon, ì túara ho vùahú mu à loínáa le mi wee bè bío á ì bía nɔn mia yi le. ¹⁰ Awa! A ì wáa à bío bío ká à na mia: Hen ká mi wé séra nùpue bè-kora ðía nɔn wo yi, á ìnén mún ñ sɛn mu ù ðía á à na ɓanso yi. Ká ì lá ko à ì sɛn bío ɓúí ðía na a ɓúí yi, á ì ì sɛn mu ù ðía á à na a yi minén bío yi o *Krista yahó. ¹¹ I wé è wé mu bèra a na ò o *Satáni yí yí sée mi wán, lé bío á bío ó o wi ò o wé á wa zú.

O Poole khon o Tiite yi ho Torowaasi yi

¹² Bío á ĩ vaá dōn ho Torowaasi lóhó o Krista bín-tente bueró bío yi, á ĩ mən ò o Núhúso héra ĩ tonló sáró wāhú. ¹³ Ká ĩ yi pá wee dè, lé bío á ĩ yi yú wán za Tiite bín, á bín lé bío nən á ĩ dóráa ho Torowaasisa mu cāa wé se, á ĩ wa buara ho Maseduana kōhú wá buéé lorí le ĩ yi o hen le.

Wa wee fáa há fūna o Krista pánká yi

¹⁴ Ɛ ká mí le wa khòoní le Dónbeení, lé bío á le wee dí wa yahó á fáaráa há fūna fēēē wa páaníló là a *Krista bío yi. Le Dónbeení wee dín wa wán á zéenínáa o Krista á 6a núpua zūrī wo há lùà búenbúen yi. O zūríló mu ka lòn sámu na sí á wee bēnbēn fē há lùà búenbúen. ¹⁵ Mu bon, wa ka lòn bío na sámu sí na ó o Krista wee na le Dónbeení yi, bía kánía làa bía wee vīnī mīten tīahú. ¹⁶ Bía wee vīnī mīten cōn á mu ka lòn sámu na wee na mu húmú, ká bía kánía cōn á mu bēn ka lòn sámu na wee na le mukání binbirí. Yía yáá dà á sá hón tonló so lée wée. ¹⁷ Ba núpua cēēē wee bue le Dónbeení bioní á cārāa mu bío, ká warén yí máa wé làa bán bío síi. Le Dónbeení tonkaa wēn, á wa wee hén wa yiwa á sárāa há tonkaa mu tonló le yahó wa páaníló là a Krista bío yi.

3

Le páanī finle ton-sáwá bío

¹ Wa so wi á wa tīn zéení waten làa mia le? Tàá wa so makóo wi á wa 6ua vūahú na wee zéení làa mia le 6a tonkaa wēn mi cōn làa bío 6a búí wee wérāa mu le? Tàá wa bío le mí túa ho búí na wēn á wa 6ua vaa zéenináa waten lònveere yi le? ² Minén mi bēere ka lè mí lé ho vūahú na túara wa sía yi á 6a núpua búenbúen wee kārán á zūrī. ³ Mu bon. Minén mi bēere lé ho vūahú na ó o *Krista túara á kārāfāa wēn. Ho yí túara lè le dēē na 6a wee túaráa ho vūahú wán, ká ho túara lè le Dónbeení na wi fēēē Hácírí. Ho yí túara huee wán, ká ho túara 6a núpua sía yi. ⁴ Wa wee bío ká, lé bío wa làa le Dónbeení yi o Yeesu Krista pánká yi.

⁵ Wa yí máa leéka le ho tonló mu wa dà á sá lè wa kùrú pánká. Lé Le Dónbeení wee na á wa dān wérāa mu. ⁶ Lé lerén nən á wa dānna wórāa le páanī finle ton-sáwá. Dén páanī finle so yí yú mí pánká ho lándá na túara yi. Le yú ho le Dónbeení Hácírí pánká yi. Ho lándá na túara wee wé á 6a núpua hí mu húmú binbirí, ká le Dónbeení Hácírí 6ēn wee wé á 6a núpua yí le mukání binbirí.

⁷ O *Moyiize lándá hía túara há hue-penlenwá wán.* Ho páahú mu yi á le Dónbeení cùkú juiíkaa làa sòobéē, fúaa o Moyiize yahó wee juiíka ho cùkú mu bío yi. Bío ó o Moyiize yahó juiíkaró yí máa mía mí cúee, ká a *Isirayēle zāwa yí dānna yí lora ho yí lé bío ho wee juiíka dākhíina. Ká hón lándá so na wee na ò o núpue hí á zéenia le Dónbeení cùkú beení ká síi, ⁸ á le Dónbeení cùkú beení mú bío so khii máa porí bín ká mu lé le Dónbeení Hácírí wee sá mí tonló le? ⁹ Wa zū le ho lándá tonló na vaa véenī á dà á síiní a núpue jūhú á cùkú wí. Ká mu ka ká, á ho tonló na wee na ò o núpue térén so cùkú máa kerí máa porí bín le? ¹⁰ Wa yáá dà á bío le ho cùkú na yánkaa wí wāa yí máa mí, lé bío á hía há laa na ká wán á 6ēn po po horén. ¹¹ Mu bon, ká mu bío na hía khí á cùkú wí, se bío wee kerí bín fēēē cùkú 6ēn í porí bín cùkú.

¹² A bío wa dó wa sía wee lōoní ho cùkú mu, lé bín nən wa poní sēnkaa kúaará wee bíorāa. ¹³ Warén yí máa wé là a Moyiize bío, wón yánkaa pon mí

* 3:7 Mí lorí Léró vūahú (Exode) 34.27-35

yahó yi lè le nín-kéní, bèra a na ò o Isirayεεle n̄pomu yí mi ho cùkú na máa mía véro o yahó mu wán.† ¹⁴ O Isirayεεle n̄pomu hácirí fù yí dà máa jí le páanii kínlé v̄onna bíoní na wee kárán na 6a yi. Hàrí ho zuia á mu pá ka lè 6a pon mí yara yi lè le nín-kéní mu. O n̄pue páaniólà à *Krista lé bún mí dòn wee wé à le nín-kéní mu hén lén há yara yi. ¹⁵ Mu bon, hàrí ho zuia ká a Isirayεεle n̄pomu wee kárán o M̄yíize v̄onna à 6a máa zúrí há 6àn kúará. Mu ka lòn nín-kéní na pon 6a sía yi. ¹⁶ Ká yíà tà a N̄húṣo bío à le nín-kéní mu hén lén o yahó yi. ¹⁷ O N̄húṣo na bío bíá lé le Dónbeení Hácirí. O N̄húṣo Hácirí há wi lahó na yi à hón lahó so n̄pua kéí mítén. ¹⁸ Warén búenbúen na à nín-kéní yí pon yara yí à wee loí mí a N̄húṣo cùkú làa bío ó o n̄pue wé mináa mí yahó ho zùbálén yí bío síi. O cùkú mu wee juúika wa wán. O N̄húṣo na lé le Dónbeení Hácirí á wee wé à wa wé yèrémá ká wa wà, à kéí là a bío síi, à cùkú wé dé wán f̄εεε.

4

O Poole yí tèera mí bàra le Dónbeení tonló sáró yi

¹ Le Dónbeení lè mí tentemu á káráfáa ho tonló mu w̄en. Lé bún n̄on wa yí máa téé wa bàra ho sáró yi. ² Wa yí máa sà waten wéráa bío, á pá há n̄iyi-wárá díá. Wa yín̄oí n̄i-khawa, á wa mún yí máa dé yèrémálo le Dónbeení bíoní yi. Ká wa wee zéeni ho t̄úia poni bío wéréwéré. Wa wee wé ká síi le Dónbeení yahó bèra a na à 6a n̄pua búenbúen zúrí le wa lé 6a húaaráwa. ³ Ká le bín-tente na wa wee bue á kúará sà yi, se lé bíá wee ví á le kúará sà yi c̄ón. ⁴ Bán n̄pua so yí zú le bín-tente kúará lé bío ó o *Satáni na wee dí mí b̄éni ho díml̄já yi, á wee wé à 6a háciira máa dán mu kúará zúrí à dé mí sía le Dónbeení yi. Ba yí máa mi le bín-tente mu khoomu juúikaró. Bún na wee zéeni a *Krista cùkú. ⁵ Mu bon, wa yí máa bío waten bío ká a Yeesu Krista na lé o N̄húṣo lé yíà á wa wee bue bío. Warén wa bèere lé mí ton-sáwá o Yeesu bío yi. ⁶ Le Dónbeení yánkaa bíá: «Le mu khoomu kéí le t̄íbiri lahó yi». Lerén lé dío mún wó á mu khoomu wi wa sía yi, à wa zúrínáa le cùkú bío na wee mí a Yeesu Krista yahó yi.

⁷ Bún bè-beeni so wi warén na ka lòn sía na má lè ho córó yi, bèra à na à 6a n̄pua zúrí le ho dánlò na 6àn síi mía wee lé le Dónbeení c̄ón, ká ho yí máa lé warén c̄ón. ⁸ Le lònbee lè mí síiwá wee yí w̄en, εε ká le máhá yí yú sée wa wán. Wa yiwa wee dè, εε ká wa háciira máhá pá yí yáara. ⁹ Ba n̄pua wee juúini wa s̄anía, εε ká le Dónbeení yí pá w̄en yí díá. Ba wee l̄uorá w̄en, εε ká mu yí máa yáa w̄en. ¹⁰ P̄onna búenbúen ká 6a wee cà wa búero yahó làa bío 6a wó wó bóráa o Yeesu, bèra a na à le mukāní binbirí na ló a Yeesu c̄ón à mi w̄en wéréwéré. ¹¹ Mu bon, wa wi le mukāní yi. εε ká 6a wee cà 6a búe w̄en p̄onna búenbúen yi o Yeesu bío yi. Bún wee wé bèra a na à le mukāní binbirí na ló a Yeesu c̄ón à mi wa s̄anía na dà à hí yi. ¹² Lé ká síi á warén wee z̄aanínáa wa mukāní p̄onna búenbúen yi, bèra a na à le mukāní binbirí na ho p̄ánká mia.

¹³ Wa páanía le síidéro dà-kéní yi. Mu ka làa bío mu túararáa le Dónbeení bíoní v̄uah̄ yi le: «Í bíá lé bío á í dó 1 síi.»* Awa, á warén mún dó wa sía làa bún síi, lé bún n̄on á wa mún wee bíoráa. ¹⁴ Wa zú le yíà v̄eenia o N̄húṣo Yeesu lé wón mún ñ v̄eení w̄en, lé bío wa páanía là a Yeesu. O ò páaní ñ fé w̄en làa mia yòò bàrá mí c̄ón. ¹⁵ Bío wee wé ká búenbúen lé minén bío yi, bèra a

† 3:13 Mi loí Léro v̄uah̄ (Exode) 34.33-35 * 4:13 Mi loí Lení v̄uah̄ (Psaumes) 116.10

na à 6a nùpua cèrèè wé yí le Dónbeení sãamu ká 6a wà. Ká mu wó kà, á 6a nùpua na á dé le Dónbeení bārākà á à dé ho cùkú le yi, á wé è dé wán.

Wa khii yi ha sania bè-fla

¹⁶ Lé bñn ñon á wa yí máa tééráa wa bàra. Hàrí ká wa sánia pànká wee tí yi ká ho wà, á wa hácírí flamu bñn wee dé wán ká mu wà lè há wizooní. ¹⁷ Le lònbee na wee yí wen há làa na ká wán na khii vé á máa tèé lè ho cùkú beení na wa khii yí, hón na máa vé máa mi. ¹⁸ Warén yí máa cà mu bño na wee mi. Bño yí máa mi lè bño wa wee cà. Lé bño á bño wee mi yí máa mía, ká mu bño na yí máa mi bñn wi bñn fèèè.

5

¹ Wa zù le ká le wizonle na wa sánia na lé wa mànákáwa zíní yáara, á le Dónbeení ì na há sánia wa nì-kéní kéníwá yi ho wáyí. Hón mànákáwa zíní so na á nùpue níi yí wó á à keñí bñn fèèè. ² Bño ká wán á wa yiwa wee vá lé bño wa wee cà mu lè wa sòobéè à le Dónbeení na há sánia bè-fla mu wen ho wáyí. ³ Ká wa yú hón sánia bè-fla so, á wa mànákáwa máa wé bño na wee héèka mí bírí á yí yú sánia. ⁴ Mu bon, Bño wa wi há sánia na ka lòn zíní yi á wa yiwa wee vá, á lò wee be. Wa yí le le Dónbeení fé wa sánia mí dòn, ká wa wi á le wé há làa bè-fla, bèra a na à há sánia na à keñí bñn fèèè à zo há bè-kía na á hí lahó. ⁵ Le Dónbeení mí bèere lé ðio wiokaa wen bñn bño yi. Le ñon mí Hácírí wen à zéeni le bño le dó mí jii le mí ì na, á le è na máa khi. ⁶ Lé bñn bño yi á wa yí máa tèé wa bàra, ká wa jòn zù le bño wa wi ho tá wán, á wa dání náyí là a Nùhúso.

⁷ Mu bon, bño wa wee 6ua lè waten á wa wee wé héha làa bño wa dóráa wa sía le Dónbeení yí, ká mu yínóí bño wa wee mi lè wa yío bño yi. ⁸ Wa sía hereka, á mu mún lá à wé sí wen á wa lé ho ðímjńá na ká yi á vaa keení a Nùhúso nísání. ⁹ Hàrí á wa keñí ho ðímjńá yi, tàá à wa lén vaa keení a nísání, se bño wa màkóo wi yi lé ho wé bño sí a yi. ¹⁰ Lé bño wa búenbúen ko à wa khii vaa ðín o *Krista yahó ò o cítí. Ká wa wó mu bè-tente tàá ká wa wó mu bè-kora, ò ó sáání wen á à héha làa bño wa nì-kéní kéní wó ho ðímjńá yi.

Wa lè le Dónbeení bñnia sí o Yeesu pànká yi

¹¹ Bño wa zù a Nùhúso kònbii jùhú, á wa wee bánbá à 6a nùpua tà ho tuiá poni. Le Dónbeení zù wen binbirí, á í wee leéka le minén mún zù mi mi sía yi. ¹² Wa yí máa cà à wa zéeni làa mia le mi ko mi tà wa bño. Bño mí sía á à waráa wa bño yi lé bñn wa wee cà, bèra a na à mí ðán bño sí bña wee yóní mítén bño 6a karáa dání yi, ká bño 6a sía yi á 6a yí máa loí. ¹³ Ká lé bño wa wee wé lòn khéerowà, lé le Dónbeení yahó á wa wee wéráa mu. Ká lé bño wa wee wé lòn nùpua na júná wi bñn, bñn lé minén bño yi. ¹⁴ O *Krista waminí pànká 6úaa wa wán. Wa láa mu yi le orén lé o nùpue nì-kéní na húrun 6a nùpua búenbúen bño yi, á le Dónbeení cón á wa búenbúen páanía húrun làa wo. ¹⁵ O húrun 6a búenbúen bño yi bèra a na à bña yío wi lua wé yí wé bño sí 6a yi, ká 6a wé wé bño sí yía húrun 6a bño yi, á vèera.

¹⁶ Lé bñn bño yi, á wa wáa yí máa loí 6a nùpua làa bño wa wee mi làa ba à héha lè mu nípomu. Hàrí ká wa yánkaa wee loí o Yeesu yi làa bñn bño, á há làa na ká wán á wa wáa yí máa loí wo yi làa bñn.

¹⁷ Hen ká a nùpue páanía là a *Krista, se wón 6ánsò lée nì-flinle. Mu bè-kía wáa khíina, mu bño búenbúen wáa wó bè-fla. ¹⁸ Bñn búenbúen lé le Dónbeení wó mu. O Krista pànká yi, á le wó á warén làa de bñnia sí, á ho tonló na á le le wa sá, lé ho wé à bña ká mún wé sí làa de. ¹⁹ Mu bon, o Krista pànká yi, á

le Dónbeení nòn le níi à ho ðímíjása làa de bíní wé sí. Le wáa yí máa loí 6a nùpua búenbúen bè-kora yi. Le le wa bío na 6a nùpua na ká yi le 6a bíní wé sí làa mín.

²⁰ Awa, á wa lé o Krista tonkarowà, á wee lá le bióní o Krista yèni yi. A mu ka lè mu lé le Dónbeení mí bæere ðín wa wán á wee bíoráa làa mia. Wa wee óónóóní mia o Krista yèni yi le mi día le le Dónbeení làa mia bíní wé sí. ²¹ O Krista yí wó mu bè-kohó yí mòn, à le Dónbeení síinfa a jùhúh lòn bè-kora wéro bío síi warén bío yi, bèra a na à wa wé 6a nùpua na térénna le Dónbeení yahó wa páaníló làa wo bío yi.

6

¹ Lé kà síi á warén na lè le Dónbeení páanía wee sá, á pá wíokaa wee hení mu na mia, le mi yí día le le Dónbeení sáamu na le wó làa mia bío wé káamáa.

² Lerén lé dío bíá mu kà síi:

«Ho páahú na mu ko yi,

á ì jí ù floró.

Ho káníló wizonle zòn,

á ì 6ueé séení fo.»*

Awa, ho páahú na wa wi yi lé ho pòn-tente, ho zuia lé ho káníló wizonle.

³ Wa yí wi à wa wé bío búí na hía na ká wa à wé è khe lè 6a nùpua, lé bío wa yí wi à nùpue woon yáa wa tonló yèni. ⁴ Bío wa wee sá búenbúen yi, á wa wee zéeni le wa lé le Dónbeení ton-sáwá. Wa wee hí wa sía le lònbee lè mí síiwá, lè le yi véé yi, ⁵ ho haró yi, ho kásó yi, le lònbee na wee yí wen 6a zámáa níi yi, há ton-hebúaa sáró yi, mu dāmu fòoró lè le híni yi. ⁶ Wa 6uan waten lè le yi na wee ce, á zú le Dónbeení, á wee jí wa yiwa, á wayika. Le Dónbeení Hácírí wi làa wen, wa wa 6a nùpua lè wa sía búenbúen. ⁷ Wa wee wé mu lè ho túiá poni bióní na wa wee bue le Dónbeení pánká yi. Wa wee wé bío térénna, bún ka lòn fio sía na wa wee firáa lè wa zúkúso, á mún wee paráa waten yi. ⁸ Ba nùpua búí wee dé ho cùkú wen ká 6a búí bán wee yáa wa yèni. Ba búí wee khòóní wen, ká 6a búí wee là wen. Ba wee bío le wa lé 6a sabín-fúaalowa, ká wa jòn wee mí ho túiá poni. ⁹ Ba wee bío le nùpue woon yí zú wen, à 6a nùpua jòn zú wen. Ba nùpua yèn-dání yi, á wa ka lè wa húrun, à wa jòn yío wi lua. Ba wee beé wa lò, ká 6a máhá máa búe wen. ¹⁰ Hári bio 6a wee vééni wa yiwa, ká wa sía pá wee wa fééé. Wa lé 6a ní-khenia, ká wa jòn wee wé à 6a nùpua cèrèé wé ho náforó bānsowá. Wa ka lòn nùpua na dèé búí mia, à mu bío búenbúen jòn bío sá wen.

¹¹ Minén Korente lóhó kèrètíewa kuure, wa héra wa yiwa á bíá wéréwéré nòn mia. ¹² Wa yí pá le wa máa warí mia, minén lé bíá yí tà yí wa wen. ¹³ I wee bío làa mia ka lè mi lé í zàwa: Mi mún warí wen làa bío wa waráa mia.

Le tibíri lè mu khoomu yi dà máa páani

¹⁴ Bíá yí dó mí sía o Yeesu yi bè-wénia mi yí páaní yi làa ba. Mu bon, mu bío na térénna lè mu bío na yí térénna dà à wé kaka à páanínáa? A mu khoomu lè le tibíri so dà à páaní le? ¹⁵ O Yeesu *Krista là a *Satáni so dà à páaní bío dà-kéní yi le? Yía dó mí síi o Yeesu yi làa yía dó mí síi o Satáni yi yílera so dà à wé dà-kéní le? ¹⁶ Lé le páaní yén yáá wi le *Dónbeení zí-beení lè há wónna páahú? Mu bon, mi so yí zú le warén lé bíá lé le Dónbeení na wi fééé zí-beení le? Mu ka làa bío à le bíaráa mu kà síi:

«ì ì kéń 6a fhahú,

ì ì vará làa ba,

ì ì wé 6àn Dónbeení,

* 6:2 Mi loí Ezayii vohúh 49.8

á 6a à wé 1 n̄pomu».

¹⁷ Lé b̄n b̄o yi ó o Núh̄so bíaráa b̄o ká:

«Mí lé 6a t̄ah̄,

mi yí páan̄ láa ba.

Mi yí dá b̄o na tun h̄úú,

á In̄én á à tà mi b̄o.

¹⁸ I ì wé m̄n maá,

á min̄én á à wé In̄én zà-h̄n̄ni lè 1 zà-báawa.

O Núh̄so na dà mu b̄o búen̄b̄uen lé wón te mí j̄n̄-cúa.»†

7

¹ Wán zàwa na á i wa làa sòob̄éé, b̄n b̄iowa so búen̄b̄uen á le Dónbeen̄í dó mi j̄n̄i le mí ì wé. A b̄o mu ka ká, á mi le wa ceé wa sán̄ía lè wa yiwa. Mi wa 6ua waten, à b̄o sí le Dónbeen̄í yi, à wé k̄n̄bi le.

O Poole yi véé yèrémá wó le sí-weé

² Mi wañ wen! Wa yí wó yí khon làa n̄i woon, wa yí yáara a 6úí b̄o, wa mún yí tò a 6úí wán. ³ I yí b̄ía b̄n à siin̄n̄a mi j̄n̄á. I yáá lá b̄ía mu le wa 6ènt̄n wa mia làa sòob̄éé. A wa ȳo wé lua, táá à wa hí, se wa pá wa mia. ⁴ I 6ènt̄n láa mia, i sí wan mi b̄o yi làa sòob̄éé. Le lònbee na wee yí mi búen̄b̄uen á i sí here yi, á wee zámaka.

⁵ Mu bon, b̄o wa 6ueé d̄n ho Maseduana, á wa yí yú v̄r̄n̄á, le lònbee le mí síwá yú wen hen. Ba n̄pua wee pí wa b̄o à kán wen, wa yilera h̄n̄ yí kará lòn-kéní ⁶ Hen ká a n̄pue bàra tò, à le Dónbeen̄í b̄n̄í hen̄í a sí. O Tiite 6uen̄ló wa c̄n̄ lé b̄n̄ á le d̄n wán hen̄ianáa warén sía. ⁷ Mu yáá ȳn̄á b̄n̄ mí d̄n. B̄o ó o Tiite 6ueé b̄ía á mún hen̄ía wa sía. O b̄ía n̄n̄ wen le mi hen̄ía mí sí, o le mi sía vá làa sòob̄éé à mi b̄n̄í mi mi, le b̄o mi wó làa mi kh̄f̄na á b̄n̄ía yí sí mia, le mi hen̄ía 1 b̄o. B̄o á i j̄n̄á b̄n̄, á i sí wíokaa wan.

⁸ H̄arí ká ho v̄uah̄ na á i túara n̄n̄ mia á véén̄ía mi yiwa, á In̄én mu yí máa vá yi. Mu lá dà à vá m̄l lé b̄o á i z̄ú le 1 véén̄ía mi yiwa ho p̄n̄-za d̄éé yi, ⁹ éé ká 1 máh̄á sí wan há làa na ká wán. I sí yi wan b̄o á i véén̄ía mi yiwa b̄o yi. I wee zámaka lé b̄o mi yiwa vá há wén-kora na mí wó b̄o yi, á pá há díá. Le yi-véé na yú mia ká, lé le Dónbeen̄í wi à mu wé làa b̄n̄, bèra a na à mí sía c̄l mi wén-kora mu b̄o yi à pí há. Ká mu wó ká, se wa v̄uah̄ mu túaró ȳn̄á b̄o na wó khon làa mia. ¹⁰ Ká a n̄pue yi wee vá lé b̄o mu lé le Dónbeen̄í sí b̄o, à d̄n yi-véé so wé ò o yèrémá mí yilera lè mí wará, lé b̄n̄ wee na à le Dónbeen̄í kán̄i b̄anso. D̄n yi-véé so síi làa sóob̄éé. Mi wee zééní b̄o ká wán le mi yí wa mu bè-kora. Mi wee c̄l mi sía mu b̄o yi. B̄o lá dà à yí mia mu b̄o yi á mi yáá z̄ana. Mi sía vá à mi b̄n̄í mi mi, á mi wi à mi b̄n̄í wé le Dónbeen̄í sí b̄o, ká mi bé ȳa wó mu bè-kohó. Mi zéén̄ía mu b̄o c̄èr̄éé yi le mi n̄n̄í mia b̄n̄ b̄iowa so wéén̄í.

¹² Ká 1 túara ho v̄uah̄ n̄n̄ mia, se mu ȳn̄á ȳa wó khon b̄o yi, á mu mún ȳn̄á ȳa 6a wó khonn̄a b̄o yi. I túara ho bèra a na à b̄o mi n̄n̄n̄a miten wa b̄o yi à b̄o z̄ur̄ wér̄wér̄é le Dónbeen̄í yahó. ¹³ Lé b̄n̄ b̄o yi á wa ȳuráa le sí-heb̄úee.

† **6:18** Mi loñ Levii n̄wá v̄uah̄ (Lévítique) 26.12; Ezekiyéle v̄uah̄ 27.37; Ezayii v̄uah̄ 52.11; Ezekiyéle v̄uah̄ 20.34; Samuwéle jun ní v̄uah̄ 7.14; Ezayii v̄uah̄ 43.6

Mu bon, mu yaá yínón bún mí dòn á wa sla há bío yi. Wa mún wee zámaka bío ó o Tiite sli wan bío yi, lé bío mi búenbúen híina a sli. ¹⁴I khòonía mia o Tiite yío yi, á bío ó o van mi cón bíniá, á mi ɛèn yí dó n̄yio mí. Bío á bío wa wee bío búenbúen lé ho túiá ponináa, lé láa bún á bío wa khòonía láa mia o Tiite yío yi mún wóráa ho túiá. ¹⁵Bíó ó o buara mi cón á mi buan wo se. Mí bò a bíoní yi lè le sòobéɛ lè le kòn̄bii. Hen ká a leékaa mu, ò o wíoka warí mia. ¹⁶I wee zámaka lé bío á í láa mia mu bío búenbúen yi.

8

Mu hámu caló bío

¹Wán zàwa lè wán hínni, wa wi mi zúrì bío n̄n le Dónbeení wóráa mu sáamu lè ho Maseduana kèrètɛwa kuio. ²Ba lò bon láa sòobéɛ, ká ba sla ɛèntín pá wan láa sòobéɛ. Ba khon binbirí, ɛɛ ká ba máhá wó mu hámu cèrèɛ le Dónbeení tonló sáró bío yi. ³I lé mu ɛàn sèràso, ɛa wó bío ɛa dá wee wé, ɛa wó mu miten á yòó puuníá lé bío mu sí ɛa yi. ⁴Ba flora mu wa cón á heníá, le wa díá le mí dé mí níni á séenináa ho Zeruzalɛmu kèrètɛwa kuure. ⁵Ba wó mu á dà bío wa lá wee leéka wán. Barén n̄n miten le Dónbeení yi, á ɛa díá miten n̄n wɛn láa bío mu sínáa le Dónbeení yi.

⁶Lé bún bío yi á wa le ho caló tonló mu na ó o Tiite lá búakáa mi cón ò o wíoka sá à tí jii. ⁷Mi sladéro lè mí bíoní yi, mi bío zúrìlò lè miten naló yi, lè le waminí na mi yú wa cón, bún búenbúen á mí dó mi sòobéɛ yi, á wó mu sese. Lé ká sli á mí sòobáaráa miten sáráa ho caló tonló na ká.

⁸I yí máa kíká mia. I wi á í zéeni bío ɛa kèrètɛwa kuio na ká wóráa láa mia, bèra a na á mí dān zéeni le mí wa bíá ká bío bon. ⁹Lé bío mi zú wa Núh̄tso Yeesu *Krista sáamu na ó o wó n̄n wɛn bío. Orén na mu bío búenbúen wi níi yi, á díá bún búenbúen ò o tá mu khemu yi mí bío yi. O wó ká sli bèra a na ò o khemu mu wé mia lè ho n̄fòró ɛànsowá mi sla yi.

¹⁰I wi á í bío bío á í wee leéka ho caló mu dān yi: Bío mí wó á se, minén lé bíá zenín lé ɛa nín-yání n̄pua na tà ho bío, á lé minén mún nín-yání wó ho. ¹¹Há láa na ká wán á mí tí ho tonló mu jii. Bío mí fù sòobáa miten á tà mu, lé láa bún á mí pá wé sòobáaráa miten á sá ho tonló mu vaa tí jii. Mí wé mu láa bío mí dáráa mu. ¹²Lé bío ká mí sòobáa miten á n̄n bío le Dónbeení yi, á le è tà á fé bío wi mí cón, ká le máa lorí bío mía mí cón. ¹³Mí yí leéka le í wee sèeni bíá ká lònbee láa mia bèra a na á ɛarén v̄n̄ ká minén lò be. Bueé, í wi á mí mání.

¹⁴Há láa na ká wán á mí bío wi cèrèɛ á mu s̄taaní à mí wé há bíá khon. Ká n̄nzo na minén ɛèn khon á ɛarén bío wi boo, á ɛa á há mia. Ká mu wee wé ká, bún ká mí máa. ¹⁵Mu ù wé láa bío mu túararáa le Dónbeení bíoní v̄uah̄ yí: «Yia yú ho d̄n̄lò cèrèɛ á yí yú yí puuníá, á yia yí yú bío na boo á bío búí mún yí fòora yi.»*

O Tiite lè ɛa búí varó ho Korénte yi bío

¹⁶Wa wee dé le Dónbeení b̄aráká, dén na wó ó o Tiite sòobáa miten mi bío yi láa bío warén wó láa b̄. ¹⁷Lé bío á bío wa le o Tiite va mi cón ó o tà. Mí lahó yi ó orén miten lé yia yaá heníá mí bíni varó mi cón bío. ¹⁸Wa wáa à tonka a Tiite mu lè wán za na ɛa kèrètɛwa kuio búenbúen wee wíoka yèni le Dónbeení b̄in-tente bueró bío yi. ¹⁹Mu yínón bún mí dòn, ɛa kèrètɛwa kuio lé bíá léra wán za mu ò o wé bè láa wɛn wa varáa yi. O wee bè láa wɛn á sáráa

* 8:15 Mí lorí Léro v̄uah̄ (Exode) 16.18

ho cǎló mu tonló na wee dé ho cùkú o Nùhúso mí beere yi, á mu wee zéení le wa wi wa wé bío se. ²⁰ Le minka wárí mu á wa wé è pa bío bèra a na à nùpue yí bío khe na wen le ßuaró dání yi. ²¹ Lé bío wa wi à wa wé bío se o Nùhúso yahó lè 6a nùpua yahó. ²² Wa mún n pǎaní ì tonka wàn za ßúi làa ba. Pǎnna cèrèè wa lora a, á mǎn ò o wee soóbá miten le Dónbeení tonló sáró yi. Hǎ làa na kǎ wán ó o yáá wíokaa wee na miten ho tonló mu yí á po bío lè ho yahó lé bío ó o láa mia. ²³ O Tiite wón làa mi leéra ho tonló yi, wa pǎanía wee sá à séenínaa mia. Kǎ bía á à bè mín làa wo bán lé 6a kèrètíewa kuio tonkaa 6a mi cǎn. Ba tonló wee dé ho cùkú o *Krista yi. ²⁴ Kǎ 6a ßueé dǎn mi cǎn, á mi zéení làa ba le mi wa 6a, à 6a kèrètíewa kuio na tonkaa 6a à zúrì le bío wa wee khòóní mia bío yi á ßèntín lée tíiá poni.

9

Le Dónbeení wa yía wee hǎ mu bío lè le sí-wee

¹ Mu yáá kǎ lè mu jùhú mia á ì túa ho vùahú na kǎ na mia 6a kèrètíewa kuure séení mu dání yi. ² Lé bío á ì zú bío mi soóbáará miten 6a séeníló bío yi. Ì sli wan mi bío yi á wee bío na ho Maseduana kèrètíewa yi hen le «Ho Akayii kèrètíewa wi 6a séení 6a kèrètíewa kuure na wi ho *Zudee yi. Ba yáá búakáa wee wíokaa miten mu bío yi hàrí zenín». Kǎ ho Maseduana kèrètíewa mún já mu, á 6a cèrèè wíokaa nǎn miten le séení mu bío yi. ³ È kǎ 1 mǎhá à tonka wàn zàwa mu mi cǎn bèra a na à bío nǎn wa khòóníanaa mia à yí wé kǎamáa. A ì wi à mi wíokaa miten làa bío á ì bíaráa mu. ⁴ Bún mia kǎ Inén lè ho Maseduana kèrètíewa ßueé dǎn mia kǎ mi ðìh yí wíokaa miten ho cǎló mu bío yi, á warén lè bía hǎ nìyio ò dí 6a yílo yi, lé bío wa láa mia. Ì zú le minén á hǎ nìyio mún n dí. ⁵ Lé bún nǎn á ì leekaa le mu sǎaaní à ì fio wàn zàwa mu à 6a dí 1 yahó buen mi cǎn, à ßuee lorì le séení mu bío, dén na mi dó mi jini nǎn bío yi. Kǎ 1 ßueé dǎn kǎ mu yílo ló, á bún n zéení le mi héra mi yiwa wórǎa mu kǎ kíkǎa yí kera mu yi.

⁶ Mi zúrì mu! Nùpue yí dù bío na boo, ó o máa lá bío na boo. Nùpue na dù mu bío na boo, wón ñ lá mu bío na boo. ⁷ Mi na, à héha làa bío wi mi nì-kéní kéníwǎ sía yi. Mi yí wé mu làa yi véè, à keñ lè mu lée kíkǎa mi wán. Lé bío á yía wee na mu bío lè le sí-wee wón bío sí le Dónbeení yi. ⁸ Le Dónbeení dà à na bío cèrèè mia á yòó puuní bío mi mǎkóo wi yi, bèra a na kǎ mi yú hǎ pǎnna búenbúen yi á yòó puunía, á mi ì ðarí n wé bío na se cèrèè làa bú. ⁹ Mu ù keñ làa bío mu túararǎa le Dónbeení bíoní vùahú yi: «O wee hén mí yi à hǎnǎa 6a nǐ-khenia, o wee wé mu tentemu fèèè.» ¹⁰ Yía wee na mu bè-dà 6a nùpua yi á wee hǎ 6a làa bío 6a à dí, á mún ñ na mu bè-dà minén yi. O o ò wé á mu ù jini á mí tentemu cúnú wé è dé wán. ¹¹ O o ò na bío cèrèè mia bèra a na à minén bèn hén mi yiwa à hǎnǎa 6a nùpua. Mu ù wé á 6a nùpua cèrèè á à dé le Dónbeení bǎrákǎ bío mi nǎn wen á wa nǎn 6a yi bío yi. ¹² Le séení na mi wee wé yínǎí ðèè na wee séení ho Zeruzalèemu kèrètíewa kuure 6a mǎkóo bío yi mí dòn, le mún wee wé à 6a wíokaa wé dé le Dónbeení bǎrákǎ cèrèè. ¹³ Le séení na mi wee wé kǎ á à zéení le mi héra mi yiwa. Mu bon, mi wee bío o *Krista bín-tente bío, á bò le yi, á 6a nùpua cèrèè wee dé ho cùkú le Dónbeení yi mu bío yi. Ba mún wé è dé ho cùkú le yi bío mi hérarǎa mi yiwa á nǎn mi ní bío ßarén lè 6a nùpua búenbúen yi bío yi. ¹⁴ A 6a wé è fio ò na mia à zéení le mí wa mia, lé bío le Dónbeení wó mí sǎamu làa mia yòó puunía. ¹⁵ Mi wa dé le Dónbeení bǎrákǎ mu bè-tente na ßàn síi mia, na le wó nǎn wen bío yi.

* 9:9 Mi lorì Lení vùahú (Psaumes) 112:9

10

O Poole wee bio mi tonkaró tonló bio

¹ Inén Poole í bæere á wee fio mia, o *Krista wayiró là a sli na se pánká yi. Ba le ká í wi làa mia à í wé hézón, ká í khèra làa mia à í sli wé here. ² Ká í màhá wee fio mia le mi yí díá le ká í khíi bíníá guara mi cón à í yí mia záráa. Ba núpua búí wi mi tñahú á wee bio le í wee guá íten lòn núpue na yí zú Dónbeení. Bán sowaso á í buée mí lè sòobéé á à na yi. ³ Mu bon, wa wi ho dímjná yi, ká há fio na wa wi yi á wa yí máa fi lè ho dímjná fio bío síi. ⁴ Há fio sía na wa wee firáa yínón ho dímjná fio sía. Bùeé! Warén fio sía lé le Dónbeení na pánká wi fio sía. Há pánká wi à firáa há lùà na 6a zúkúsa wee sà mítén yi. Wa wee bio búe 6a sabín-fúaalowa júná. ⁵ Há yile-kora búenbúen na á bia wee yòoní mítén wee lá à òn sánsáráa le Dónbeení bío zúnló á wa wee kánká kúia. Wa wee yèrémá 6a núpua hácírí à 6a bè o Krista bíoní yi. ⁶ Ká páahú na mi cèrèé khíi zéeniá le mi bò a Krista bíoní mu yi bío bon, á warén ñ bé bíá ká na yí bò le yi.

⁷ Minén wee lon bío wee mi mí dòn. Hen ká a búí bíá le mí bío sá a *Krista yi, ó o ko ó o zún le inén mún bío sá a Krista mu yi. ⁸ Harí ká í ka le í dá khòonía íten ho pánká na ó o Núhúso nòn wèn bío yi, á nýio máa dí mi. Hón pánká so na ó o Núhúso nòn wèn, lé à wa séenínáa mí kuure, ká mu yínón mí yáaró bío yi. ⁹ Í yí wi à í kèrí lè í wi à í zání mia lè í vónna na á í wee túa, ¹⁰ lé bío 6a búí le: «O Poole vónna bíoní léé bíoní na hereka làa bíoní na wee vá. Éé ká a màhá wi làa wèn ó o pánká máa kèrí, à bíoní pánká máa kèrí.» ¹¹ Bíá wee bío hén bíoní so zún le bío wa wee túa há vónna yi à toní na 6a yi lé bún mí bæere wa à wéráa ká wa khíi buée dñ 6a. ¹² Ba búí sòobáa wee wíoka mí yènnáa dàkhíina. Bán á warén so yáá à tà á à mání lè waten le? Ba wee wé mítén lòn mònzaníi sía à mònzá lè mítén mí dòn. Ba hácírí so wi le?

¹³ Ká warén bán máa khòoní waten máa dà máa khíi. Ho tonló na le Dónbeení dó wèn lé hón wa wee kápa yi. Lé bún bío yi wa guararáa mi cón. ¹⁴ Wa yí dà bío le Dónbeení le wa wé wán. Mu bon, warén lé bia nín-yání guara mi cón buée buera le bín-tente na bío ciran o Krista. ¹⁵ Wa yí máa khòoní waten ho tonló na á 6a búí sá bío yi. Wa láa mu yi le mi síadéro le Dónbeení yi wee dé wán ká mu wà, á warén tonló mún ñ va lè mí yahó làa sòobéé mi cón, ká wa máa dà bío le Dónbeení le wa wé wán. ¹⁶ Ká mu wó làa bún, á wa à dàñ ñ va lè wa yahó á vaá bue le Dónbeení bín-tente há kána na dà minén wán yi. Wa yí wi wa sá ho lahó na 6a búí búakáa wee sá yi à khòoní waten ho tonló na 6a sá bío yi.

¹⁷ «Yia le mí í khòn, à wón khòn bío ó o Núhúso wó bío yi.»* ¹⁸ Yia wee khòoní mítén yínóní yia ó o Núhúso tà bío, mu lé yia ó o Núhúso mí bæere wee khòoní.

11

O Poole le 6a tonkarowá na bío yi bon bío

¹ Í wi à mí tà à í bío làa mia lòn khéero cùeéé. Úuu! Mi tà mu yi. ² Mi bío sí míi làa sòobéé fúaa í yí wi ò o búí túii mia làa bío le Dónbeení yi wi ò o búí túiináa mia bío síi. Mu bon, í bò mí fúamu nòn báa ní-kéní yi. Wón báa so lé o *Krista. Í wee zéeniá mia làa wo lòn hínzó-síini na yí zú báa. ³ Éé ká bío ó o háa khàráa o Évee vliníá, á í zána à minén mún yilera há lúuka à ví làa bún síi, à yí díá mítén naló lè mí cemu mi páaníló là a Krista bío yi.* ⁴ Mu bon, ká

* 10:17 Mi lon Zeremii vñahú 9.23

* 11:3 Mi lon Bío jñhúú búeení vñahú (Genèse) 3.1-6, 13

a 6úi 6ueé wee bío Yeesu veere na warén yí bía bío làa mia, tàá ká a 6úi 6ueé nɔn hácin-veere na wi mí dòn lè le Dónbeení Hácírí mia, tàá ká a 6úi 6ueé wee bue bín-tente veere na wi mí dòn làa dío warén buera nɔn mia, à bɔn mi ðeení tà fuafula.

⁵ A ínén cón, à 6a núpua mu na mi wee ñaká bío le 6a lé o Yeesu tonkarowá binbirí, á yí po ínén. ⁶ Nùhú sí á ñ yí ðàní bío lè 6arén bío, ká mu bío zúrúó á ñ po 6a. Wa zéenia mu làa mia wéréwéré há pónna búenbúen lè mu bío búenbúen yí.

⁷ Tàá bío á ñ buera le Dónbeení bín-tente nɔn mia há káamaa yí, á liinia íten nɔn mia bèra a na à minén ñúná hooní, á ñ so wó khon le? ⁸ I tà á fó 6a kéréfɛwa kuio 6úi nii bío á sáraa ho tonló nɔn mia. ⁹ Bío á ñ fù wi mi cón á màkóo wi le séenii yí á ñ bío yí wó Nún-sèró o 6úi wán. Wán zàwa kéréfɛwa na ló ho Maseduana yí lé bán buan bío á ñ màkóo wi yí 6ueé nɔn mií. Ho pàahú mu yí á ñ bío yí wó Nún-sèró minén 6úi wán, á ñ mún yí wi á ñ bío wé sèró o 6úi wán mi tñahú. ¹⁰ I dà à khooní íten bɔn bío yí, á núpue na à hè mi ho Akayii kshú yí mu wéro yí wón mía. O *Krista na wi mií yèni yí á bío á ñ wee bío ká lè ho tñiá poni. ¹¹ Bío á ñ bía ká so wee zéeni le ñ yí wa mia le? Bueé! Le Dónbeení zú le ñ wa mia.

¹² Bío á ñ bío lá yínón ñún-sèró o 6úi wán, lé bɔn mu pá karáa, bèra à na à bía le mí lé o Yeesu tonkarowá ká mu yí bon á yí bè bɔn yí khòonínaa miten le mi wee sá làa bío á warén wee sáraa. ¹³ Ba núpua mu yínón Krista tonkarowá, 6a lé 6a ñi-kháwa, á wee wé míten lòn Krista tonkarowá. ¹⁴ Mi yí le mu wé mia coon, lé bío á pàahú 6úi ò o *Satáni mún yèrémá míten wé lòn Dónbeení tonkaro na ló ho wáayi, à wé ñuika lòn khoomu. ¹⁵ A mi yí le bío ó o Satáni ton-sáwá bío na 6a wee yèrémá míten wé lòn ton-sáwá na téréna wé mia coon. Mu vaa véenii á bío 6a wó sàanii á 6a so máa yí le?

Le lònbee na yí a Poole bío

¹⁶ Le ñ wíoka bío mu na mia: O 6úi yí leéka le ñ wee khée. Eε ká mi wee leéka le ñ wee khée, à mi na le nii mií le ñ khòoní íten làa bío mi lá à nanáa le o khéero yí. ¹⁷ Bío á ñ bío há làa na ká wán yínón bío ó o Nùhúso wi à ñ bíoráa, 6ueé! Bío á ñ wáa lan wee khòoní íten ká, á ñ wee bío lòn khéero. ¹⁸ Yínón 6a núpua cèrèe waa wee khòoní míten ho ðimíjá bío ðání yí le? Awa, á ínén mún wáa à khòoní íten. ¹⁹ Minén na lé mu bè-zúrminí bənsowá á wee tà bío 6a khéerowá wee wé yí. ²⁰ Ba núpua wee wé mia lè mí wobáani, à wé hūn mia, à wé ñuaa mi bío, à wé ñin mia, à wé fio mi sáara, á mi wee día à bɔn búenbúen kúu mia. ²¹ Mu bán bíoró ñiyio wi. Mi sáberé, warén sía yí wó herera yí vaa 6ó bɔn yí. Eε ká ñ pá à bío lòn khéero ò lén. Bío á bía ká wee khòoní míten bío yí, bɔn á ínén mún dà à khòoní íten bío yí. ²² Ba lé 6a *Heberewa le? Awa, á ínén mún lé o hebere nii. Ba ló a *Isirayeele ñipomu yí léé? A ínén mún ló a ñipomu yí. Ba ló a *Abarahaamu nɔnkáni yí léé? A ínén mún lé o mɔnmáni. ²³ Ba lé o *Krista ton-sáwá léé? I yáá à bío lè ñ ñúhú mía bɔn, ínén lé o Krista ton-sá po 6a. I sá lò bon po 6a, 6a dó mi ho kásó yí á po 6arén, 6a han mi po po 6arén. I zàania ñ mukáni cúa cèrèe po 6a. ²⁴ Ba *Zuífúwa han mi lè le làbàani yimù cúa-6úará-ñun dà-kéní mía á ðɔn há zen cúa-hònú. ²⁵ Ba núpua vɛaana mi lè le bɔnii, á ðɔn há zen cúa-ñ. Cúekúee 6úi á 6a léekaa mi lè há huua le mí ñ 6úe. Ho won-beeni lú mu ñumu yí làa mi ðɔn há zen cúa-ñ. Cúekúee 6úi á ñ wó le wizon-kúure le mí tñaaahú mu ñun-beeni yí. ²⁶ Pónna cèrèe ká ñ wi le veeñí yí á ñ lò bon bío cèrèe bío yí: Há muna 6úi na sú cáa á ñ lò bon káaló yí. Ba kɔnlowá, lè wán síí núpua, làa bía yínón wán síí núpua, bán búenbúen beera ñ lò ñ veeñí yí. I lò bon há ló-beera

yi, há mana yi, mu jun-beeni yi. Wán zàwa na le mí lé 6a kèrètɛwa à mu jòn yí bon bán mún beera 1 lò. ²⁷ I sá lò bon dàkhíina. Há pònna búí á ì cāana yí dūma, le hñi lè le ju-hānī beera 1 lò. Pònna cārèè à ì máa yí bío dí. Le tēnī lè ho péerú mún beera 1 lò. ²⁸ Mu yáá pá yínón bún mí dòn. Bío á ì wee leéka bío há wizooní búenbúen mún wi bín: Ba kèrètɛwa kuio búenbúen á ì yi wee dè bío yi. ²⁹ Hen ká a búí léé yídá, à ì lò wé be mu bío yi. Ká a búí wó bè-kohó à mu wá mīi làa sòobéè.

³⁰ Ká 1 ko à ì khòoní Ìten, à ì wé mu 1 yídamu bío yi. ³¹ Le Dónbeeni na lé wa Núhúso Yeesu bán Maá, dén na ko lè le òuaanī fēèè, á zū le 1 yí máa fī sabéré. ³² Páahú na á ì buéé wi ho Damaasi lóhó yi, ó o Kuvēēēere na wee sá a bēè Aretaasi yēni yi le 6a pe ho lóhó zūajinī búenbúen, à 6a wīi mi. ³³ Ká 6a mähá can ho lío-beeni lè há hñi á ì zon yi á 6a léé liinía lè ho soró mñn, lé bún fenía mi.†

12

Bio ó o Núhúso zéenia là a Poole

¹ I ko à ì khòoní Ìten à mu jòn jùhú mía. Èè ká 1 mähá à bío mu bè-sankania na ó o Núhúso zéenia làa mi dání yi. ² I zú a kèrètɛ búí. Le Dónbeeni búan wo yòoraráa ho wáayi jún-tlahú mu wáa á yí lúlúio píru náa. O lá van ho wáayi binbirí léé, táá há léé kònkórá jà a yi léé, bún á ì yí zū. Le Dónbeeni lé dío zū mu. ³ Mu bon! I zū le le Dónbeeni búan wo yòoraráa ho wáayi. Ká a lá van ho wáayi binbirí léé táá há léé kònkórá jà a yi léé, bún á ì yí zū. Le Dónbeeni lé dío zū mu. ⁴ Bío ó o vaá jà le Dónbeeni cñn ho wáayi mu yi á yi dá máa bío, á mu níi mún yí nñn nùpue yi ó o bío mu. ⁵ I khòoní Ìten bío wó a nñi mu yi bío yi. Ká Ìnén 1 beere dání yi, á ì khòoní Ìten 1 yídamu bío yi. ⁶ Ká 1 yáá pá lá wi à ì khòoní Ìten, se 1 pá yínón khéero, lé bío á ì ì mī ho túiá poni. Èè ká 1 mähá máa bío, 1 yí wi à 6a nùpua cáti mi à dá bío á ì wee wé làa bío á ì wee bío wán.

⁷ Mi yí man le, 1 lá dá à yòoní Ìten bún bè-beera so na le Dónbeeni zéenia làa mi bún bío yi. Èè lé bún nñn á le dó bío búí mīi na wee vá 1 sánia yi. Le díá ó o *Satáni tonkaro wó mu làa mi, bèra a na à ì yí yòoní Ìten. ⁸ I fíora a Núhúso dñn há zen cúa-tñn le o véení 1 lònbee mu. ⁹ O o bía nñn mīi: «Ì sáamu ù kápa fo, lé bío á ho páahú na fo wee mi ù yídamu yi lé hón páahú so yi á ì pánká bèn wíokaa wee mi yi». Awa, á mu súaani à ì wé khòn bío á ì lé o yídá bío yi, bèra a na ó o *Krista pánká keñ mīi binbirí. ¹⁰ Lé bún bío yi, á ì sñi wan bío á ì lé o yídá bío yi. O Krista bío yi hárí 6a wé lá mi, à le lònbee yi mí, hárí à 6a wé jñiní 1 sánia, à ì hácírí yáa, á ì sñi pá à wa. Lé bío ká 1 lé o yídá páahú na yi, à ì yí ho pánká hón páahú so yi.

O Poole yilera lunkaa ho Korénte kèrètɛwa bío yi

¹¹ I bía lé 1 jùhú mía bñn, èè ká lé minén nñn á ì bíaráa ká. Mu bon, minén lé bía lá ko à mi mī ho túiá 1 jñi 6a nùpua yahó. Hárí ká 1 yínón èè á bía mí wee jàká bío le 6a lé 6a tonkarowá binbirí á yi súaani mi bío woon yi. ¹² Bío á Ìnén lé o Yeesu tonkaro, á ì jà 1 yi làa sòobéè, á le Dónbeeni dñn 1 wán á wóráa mu yéréké biowa lé mí síwá. ¹³ Lé mu yén á ì wó nñn 6a kèrètɛwa kuio na ká yi ká 1 yí wó mu yí nñn mia, ká mu yínón bío á ì yí díá á mi lá 1 jún-séró. Mí wáa sén díá na mīi bún bío yi.

¹⁴ Hen làa cñnú ká 1 buen mi cñn á bún wáa à wé mu cúa-tñn níi. Bún á ì mún máa bío le mi na bío búí mīi. Minén mi beere lé bíá á ì wee cà, 1 mākóo

mía mi nii bío yi. Mu yínóní 6a zàwa wee bàrá mí nii bío ká lè mìn nùwà, ká 6a zàwa bân nùwà lé bíá wee bàrá mu ká làa ba. ¹⁵ Inén cón á ì nii bío búenbúen lá déró ho tonló yi mi bío yi á à wé sí mǐ. I yàá dà à na í mukànì búenbúen mi bío yi. Bío á inén wa mia lè 1 sòobéε jún-sí lé bún wee lén mu búí bío mi wa làa mi yi.

¹⁶ Mi tà à zǔn le 1 bío yi wó jún-sèró mi wán. Ba búí wee bío le o Poole 6èntǎn héra, o wee khà wén à fé nii bío. ¹⁷ Bíá búenbúen na á ì tonkaa mi cón ó o búí á ì so òn wán á tò mi wán le? ¹⁸ I hía flora a Tiite, ó o 6uara mi cón, á wán za nǐ-kénì búí na mi zū á bò làa wo. O Tiite mu so 6ueé khà mia fó bío búí le? Inén làa wo so yí wó yilera dà-kénì á yí sáráa le? Le dǎnì na wa lá so yínóní dà-kénì le?

¹⁹ Bío wa bíá ho vǎahǔ yi 6ueé 6ó hen, jún-sí mi wee leéka le wa wee bío sí waten yi. Εε ká 6ueé. Wa bíá mu le Dónbeení yahó wa páaníló là a *Krista bío yi. Wán zàwa lè wán hǐnni na á ì wa làa sòobéε, wa wee bío bún búenbúen bèra a na mi jàa va lè mí yahó le Dónbeení wǎhǔ wán. ²⁰ I zána à ì 6uee yí mia ká mi yí ka làa bío á ì wee leéka, ká inén bèn yí ka làa bío á minén wee leéka. I zána le jún-sí á ì 6uee yí mia ká mi wí hǎ fio yi, á wee dí le yandee làa mìn, á sía wee cǐ mìn yi, á wee penka làa mìn ká mi ì là mìn, á wee jùu mìn ká mi ì yòoní miten, á yú bío na à mi wé. ²¹ I zána le ká 1 6uara mi cón, à wán Dónbeení díá à hǎ nǐyío dí mi mi bío yi. I zána à ì 6uee mi mia à wá mi bío yi, lé bío á bíá fù wí mu bè-kora wéró yi á yí yèrémáa mí yilera lè mí wárá, á pá wí ho hǎ-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwá wéró yi. I zána à ì 6uee yí 6a ká 6a pá wee wé mu bío na yí se lè mí síwá búenbúen.

13

O Poole mónǎn zéenti là a tènli bío

¹ Bío á ì buen mi cón ká á wáa à wé 1 buenló cúa-tǎn ní. Mu túara ká síi: «Mu bío búenbúen á wa à lén yío 6a sèérása nùwà jún tàá nùwà tǎn bè-bíonii wán.» ² Mu cúa-jún ní na á ì 6uara mi cón, á ì jà bíá wee wé mu bè-kora làa bíá ká búenbúen zeñ wán. Bío á ì wáa khèra làa mia bío ká wán, á ì wíokaa wee jǐ mí zeñ wán le ká 1 khíi bíniá 6uara á nǐi woon níi máa lé ho béro yi. ³ Mi wí à mi zǔn wéréwéré le o *Krista wee òn inén wán à bíoráa. Awa! A mi zǔn mu le o Krista yínóní yí dà mi tǎhǔ. I wee jǐ mi zeñ wán, o ò zéení mí pánká làa mia. ⁴ O 6úεεró ho *kúrùwá wán ó o zéenia le mí lé o yidá bún bon, ká hǎ làa na ká wán ó o yío wí lua le Dónbeení pánká yi. Warén páaníló làa wo bío yi á wa mún lé 6a yidáwa bún bon. Εε ká wa màhá wee jǐ mi zeñ wán: Le Dónbeení pánká yí á warén làa wo yío á à wé lua mi tǎhǔ!

⁵ Mi loń miten à dándá miten miten, à zǔn le mí dó mi sía o Yeesu Krista yi. Mí so yí zū le o wí mia le? Jún-sí á mí lońna miten mǎn à mí yí ka làa bún! ⁶ Εε ká 1 láa mu yi le mí zū le warén bán zéenia le wa dó wa sía wo yi. ⁷ Wa wee fio le Dónbeení yí bèra a na à mí wé yí wé mu bè-kora. Εε ká wa màhá yí máa wé mu à zéenínáa le warén á sée wí yi. Wa wee wé mu bèra a na à mí wé wé ho túiá poni bío mí òn, hàrí ká wa bío búenbúen ka lè mu jii yí sí. ⁸ Wa yí dà máa kán ho túiá poni, bío bon bún mí òn lé bío wa dà wee wé. ⁹ Mu bon, wa wee zámaka bío á warén lé 6a yidáwa, à minén pánká wí bío yi. Bío wa wee cà wa fioró yi lé à mí wé 6a nùpua na á wékheró bío yí máa mí lé yi. ¹⁰ Bío nǎn á ì fèra wee túaràa ho vǎahǔ mu ù na mia léé bèra a na ká 1 khíi 6ueé òn mia à ì yí òn ho pánká na ó o Núhúso nǎn wán à záráa làa

* 13:1 Mi loń Lándá zéeníló vǎahǔ (Deutéronome) 19.15

mia. Mu bon, le Dónbeení yí nɔn ho mi à ã yáa mia, ká lée bèra a na à ã séení mia à mi sladéro le yi va làa yahó.

¹¹ Wàn zàwa lè wàn hinni, mi le mi sía wa, à sladéro le Dónbeení yi va làa yahó. Mi wé hení mín sía à ãi-cúa wé dà-kení à kerí mín wán làa hээрà. A le Dónbeení na wa wен á wee na ho hээрà 6a nùpua yi á à kerí làa mia.

¹² Mi tèení mín yi sese lòn nu zàwa. Bía bío sá le Dónbeení yi hen búenbúen wee tèení mia. ¹³ Le wa Nùhúso Yeesu *Krista sáamu, lè le Dónbeení waminí, lè le Dónbeení Hácírí páaníló làa wен, à kerí lè mi búenbúen.

Ho vūahú na ó o Poole túara n̄n ho Kalasii kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró jùhú

Ho vūahú mu lé o Poole túara ho n̄n ho Kalasii k̄hú kèrètíewa kuure yi. Bío ó o yánkaa buera le Dónbeení bín-tente bín, á 6a nùpua búí dó mí s̄ia o Yeesu yi (Bè-wénia 16.6).

Ba búí ló 6ueé bía le bía yín̄n 6a *zúifùwa ko 6a kúio mítén làa bío ho làndá b̄oráa mu. O o Poole túara ho vūahú n̄n 6a yi le 6a yí bè hón k̄aránló so yi, lé bío ho yí héhaa là a Yeesu *Krista bín-tente. O bía le bío 6a dó mí s̄ia o Yeesu yi, lé b̄ún te bío 6a térénnaá le Dónbeení yahó, ká yín̄n bío 6a b̄o ho làndá yi. O Poole nín-yání zéenia bío ó o Yeesu yánkaa vonnáa wo ó o wó a tonkaro (1–2).

O Poole d̄n le Dónbeení v̄n-k̄la wán á zéenia le ȳia dó mí s̄ii o Yeesu yi, á wón ñ k̄ání, ká yín̄n 6a zúifùwa làndá bèrò lé bío ò k̄ání 6ánsò (3–4).

Ho vūahú lii véení ó o bía le 6a ko 6a 6ua mítén lòn nùpua na wi mítén b̄o s̄ii. Ba ko 6a día le le Dónbeení Hácírí dí 6a yahó, á 6a à yí le muk̄n-finle, á mún ñ waí mín (5–6).

Le t̄en̄ti

¹Inén Poole lé o Yeesu *Krista tonkaro. Mu yín̄n nùpua wó mi là a tonkaro, á ñ mún yí d̄n n̄i woon wán á wóráa wo. Mu lé o Yeesu Krista là a Maá Dónbeení lé bía tonkaa mi, lerén Dónbeení mu na véenia wo léra 6a ñ-hía t̄ahú. ²Mu lé inén lé wán z̄awa na làa mi páania wi búenbúen lé warén wee túa ho vūahú na ká á à na minén kèrètíewa kuio na wi ho Kalasii k̄hú yi.

³Le wán Maá Dónbeení le wa Núhúso Yeesu Krista à wé mí s̄amu làa mia, à na ho h̄erá mia. ⁴O Krista tà n̄n mítén á wó wa bè-kora s̄éndiaró muini ȳia, á k̄anianáa wen ho zuia d̄m̄j̄ná kohó na ká n̄i yi. Lé ká s̄ii ó o Krista wóráa wán Maá Dónbeení s̄ii bío, ⁵wón na ho cùkú bío s̄á yi h̄á lúlúio na j̄ii mía yi. *Amiina!

Le Dónbeení bín-tente lée da-kéní mí dòn

⁶Bío mi pá le Dónbeení na von mia o *Krista s̄amu p̄nká yi à mi yèrémáa b̄o bín-tente veere na bío yí bon yi f̄ua f̄ua 6̄ent̄n lée b̄io na vá mi làa s̄obéé.

⁷Mu yí máa zéeni le bín-tente búí b̄n̄ia wi, 6̄ueé! Ba nùpua búí lé bía wee lúnka mi yilera, á wi 6a yèrémá a Krista bín-tente. ⁸Awa! Ká a búí, tàá warén wa b̄ere, tàá wáayi tonkaro búí kh̄ii 6ueé buera bín-tente búí na wi mí dòn làa dío á warén buera n̄n mia, à wón 6ánsò à h̄á d̄ánkáa yí. ⁹Wa bía mu, á ñ pá b̄n̄ia wee bío mu: Hen ká a búí ló 6ueé buera bín-tente na wi mí dòn làa dío mi tà b̄io, à 6ánsò à h̄á d̄ánkáa yí. ¹⁰Awa! A mi so wee leéka le ñ wi à 6a nùpua tà ñ bío lée, tàá lé le Dónbeení? Lé 6a nùpua á ñ so wi à ñ bío wé s̄i yi le? Ká mu lé à wé à ñ bío wé s̄i 6a nùpua yi, se ñ lá máa wé Krista ton-sá.

Bío ó o Núhúso vonnáa o Poole wó là a tonkaro

¹¹Wán z̄awa le wán hínni, le ñ bío b̄io ká na mia: Le Dónbeení bín-tente na á ñ buera n̄n mia á yí ló nùpue c̄ón. ¹²A le mún yín̄n d̄èe na á ñ yú nùpue búí c̄ón, tàá d̄èe na ó o búí k̄áranna làa mi. Le bín-tente na á ñ wee bue lé o Yeesu *Krista mí b̄ere le ȳia zéenia le làa mi. ¹³Mi yáa j̄á b̄io á ñ kuio lá cannáa 6a *zúifùwa làndá bèrò yi. ñ lá wee j̄iini le Dónbeení ñipomu s̄ania làa s̄obéé, á wi à ñ 6̄ue mu j̄uhú. ¹⁴Ba zúifùwa làndá bèrò á ñ lá henia b̄io po wa ninz̄awa

na ká. A bïo á wàn maáwà bò henía á ï lá wee là hεεrè á po 6a nùpua na ká. ¹⁵ Εε ká le Dónbeení máhã fèra léra mi bàrá mí dòn ká ï yáá ðñ yí ton. Le sáamu na le wó làa mi lé bún bïo yi á le vonnáa mi. ¹⁶ Le zéenia mí Za Yeesu bïo làa mi, à ïnén 6èn bñí zéeni mu làa bïa yí zú le Dónbeení. A ï dεenia hñnòn wá à ï yí tùara nùpue yi làa bïo á ï wé. ¹⁷ I yáá yí van ho Zeruzalεemu á yí vaá mòn mín làa bïa wó a Yeesu tonkarowà ló mi, à ï wá van ho Arabii kòhú, á ðñ bñ bñía buararáa ho Damaasi lóhó yi. ¹⁸ Lúlúio bïo ðñ bún món á ï wá van ho Zeruzalεemu á vaá zūna a Sefaasi, á wó hã wizoóní píurú hònú bñ làa wo. ¹⁹ O Yeesu tonkarowà na ká ó o búí á ï yí mòn ká yínorí o Nùhúso 6àn za Zaaki. ²⁰ Le Dónbeení lé ï seéraso, bïo á ï wee túa á à na mia ká yínorí sabéré. ²¹ Bún món á ï wá van ho Siirii lé ho Silisii kána yi. ²² Εε ká ho *Zudee kòhú kèrètíewa kuio máhã lá ðñ yí mòn mi. ²³ Bïo 6a jíá mí dòn lé bïo ká: «Yia lá wee ñiini wa sánia lé wón wáa wee bue le sliđeró bïo na ó o lá wi ó o búe ñúhú». ²⁴ A 6a wee khòoní le Dónbeení ï bïo yi.

2

O Poole lé 6a tonkarowà na ká

¹ Lúlúio píurú náa bún món á ïnén là a Baanabaasi bò mín yòora ho Zeruzalεemu. I mún fó a Tiite bóráa.

² I tà yòora ho Zeruzalεemu, lé bïo le Dónbeení zéenia mu làa mi le ï wé mu. I yòò dñ, á 6a kèrètíewa ya-díwá mí dòn lé bïa á ï zéenia le bñ-tente na á ï wee bue na bïa yínorí 6a *zúífúwa yi bïo nòn yi. Lé bïo á ï lá yí wi á ho tonló na á ï sá khíina, làa hia á ï lá lan wee sá hã làa na ká wán á wé ton-káamaa.

³ O Tiite lé o kεεeki nii, á 6a yáá pá yí kíkka wo yi le o bè ho *kúiiro lándá yi. ⁴ Ká 6a búí na le mí lé wàn zàwa á mu ñn yí bon, á sá míten zon wa ðahú, á loñ bïo ó o Yeesu *Krista wó á wa wiráa waten, bèra a na 6a yèrémá wen wé lé ho lándá wobáani.

⁵ Εε ká wa máhã yí tà yí nòn mu nii 6a yi hùúu, bèra a na à le bñ-tente túia poni kèñ bñ mi bïo yi.

⁶ Ba kèrètíewa kuure ya-díwá (bïo 6a karáa bïo yí ciran mi, le Dónbeení yí máa hueeka nùpua mín yi), 6a ya-díwá mu á yí kíkka mi le ï bñí bè bïo búí mu wán. ⁷ Ba yáá zūna le le bñ-tente bue naló bïa yínorí 6a zúífúwa yi 6àn tonló á le Dónbeení kàráfaa mi làa bïo le kàráfaaraa ho o Piere yi le o bue le na 6a zúífúwa yi. ⁸ Mu bon, yia wó ó o Piere lé o Yeesu tonkaro 6a zúífúwa cón, lé wón mún wó á ï lé o Yeesu tonkaro bïa yínorí 6a zúífúwa cón. ⁹ O Zaaki, là a Piere là a Zán, bán na 6a wee lá lòn bòròbòrowa na 6uan 6a kèrètíewa búenbúen kuure ðñía á zūna le lé le Dónbeení le mí sáamu á kàráfaa ho tonló mu mi. Lé bún nòn á 6a dá mí níni ïnén là a Baanabaasi yi á wa tεenia mín yi, à zéeni le 6a tà wa bïo, le 6a léé dà-kéni làa wen. A wa le warén ñ va làa bïa yínorí 6a zúífúwa cón, ká 6arén 6èn ñ va làa bïa lé 6a zúífúwa cón. ¹⁰ Bïo 6a cá wa cón seénia, lé á wa wé pa 6a kèrètíewa kuure ñi-khenia bïo. A ï 6èn soobáa ïten bún wéro yi.

¹¹ Ká páahú na ó o Piere 6uara ho Antiosi lóhó yi, á ï zéenia o wékheró làa wo 6a búenbúen yio yi. ¹² Mu bon, páahú na 6a nùpua búí na là a Zaaki zú mín ðñ yí 6uara, ká a Piere mu wee páani dí le wàn zàwa na yínorí 6a *zúífúwa. Ká páahú na á bán nùpua so 6ueé dñ yi, ó o khú á yí máa dí làa ba, lé bïo ó o zána 6a kèrètíewa na wee hení 6a zúífúwa lándá bïo. ¹³ Wàn zàwa kèrètíewa na le 6a zúífúwa mún zon o Piere mu bïo yi. Harí o Baanabaasi 6a yáá pá cá dó mu yi. ¹⁴ Εε ká páahú na á ï mòn à 6a varáa yí téréna à héha lé ho túia poni na le Dónbeení bñ-tente le mu koráa, á ï bïa làa wo wàn zàwa búenbúen yio

yi kà sii: «Ūnén na lé o zúifù à ù wee 6ua ütén làa bía yínór 6a zúifùwa bío sii à ù día mu zúifùmu, á dà á wé kaka à kíkánáa wán zàwa na yínór 6a zúifùwa yi le 6a 6ua mítén lè 6a zúifùwa bío sii?»

Bía le 6a zúifùwa làa bía yínór 6a kánlò bío

¹⁵ Warén na lé 6a *zúifùwa tonnáa, wa yí mà yí dó bán bè-kora wérowá so na yínór 6a zúifùwa jii. ¹⁶ Εε ká wa màhá zú le mu yínór o *Moyiize lándá bèrò wee wé ò o nùpue térénna le Dónbeení yahó, ká lé bío á 6ánsò dó mí sii o Yeesu *Krista yi. Lé bún nòn á wa dóráa wa sía o Yeesu Krista mu yi á à wéráa 6a nùpua na térénna bío wa dó wa sía wo yi bío yi, ká mu yínór bío wa bò ho lándá yi. ¹⁷ Ká warén wi á wa térén le Dónbeení yahó o Yeesu Krista pánká yi, á lé bún tñ bínia wee wé wén lè 6a bè-kora wérowá, se bún so wee zéeni le o Krista wee sá na mu bè-kora yi le? Bùeé dé! ¹⁸ Mu bon, hen ká í yèrémáa bò ho lándá na á í pá día yi, se bún wee zéeni le í sínía í jùhú íten. ¹⁹ Ho lándá bío dání yi, á í ka lòn nùpue na húrun. Á lé horén lándá mu jòn mún wó mu. Bún wó bèra a na á í dání kéí le mukání yi le Dónbeení bío yi. Í ka lòn nùpue na páania 6úaa ho *kùrùwá wán là a Krista. ²⁰ Í mukání wi bún bon, ká í wáa yí te íten, o Krista mí bèere lé yía wi mií. Le mukání na á í wi yi há làa na ká wán á í wi yi í slidéro o Krista yi bío yi, wón na wara mi, á tà non mítén í bío yi. ²¹ Í yí dà máa pí le Dónbeení sáamu na le wó làa mi bío. Mu bon, hen ká mu lá lé o Moyiize lándá lé hía wee wé ò o nùpue térén le Dónbeení yahó, se o Krista húrun káamáa.

3

Ho Kalasiisa bónbúmu bío

¹ Eee! Kalasii kòhúsa, mi so lée bónbúwá le? Yia khà mia vínia lée wée? O *Krista na 6úaa ho *kùrùwá wán bío jòn zéenia làa mia wéréwéré. ² Í túa mia làa bío dà-kéni: Bío mi yú le Dónbeení Hácírí so lé bío mi tíira ho lándá jii lée? Bùeé! Mu lé bío mi dó mi sía le Dónbeení bín-tente na mi já yi. ³ Mi bónbúra vaá 6ó bún yi le? Mi 6úakáa le le Dónbeení Hácírí, á lé há làa na ká wán á mi wi mi dñ mi kùrú pánká wán le? ⁴ Bío sá mia 6úen6úen so lée káamáa le? Bùeé! Mu yí dà máa wé káamáa. ⁵ Mi wa loí lon! Hen ká le Dónbeení wee na mí Hácírí wén, á wee wé ho yéréké bíowa mi tñahú à le so wé mu lé bío mi wee bè o *Moyiize lándá yi lée, táa lé bío mi dó mi sía le bín-tente na mi já yi?

Le Dónbeení wee wé ò o nùpue térén le yahó

⁶ Bío ó o *Abarahaamu bío wóráa lé bío ká: «O dó mí sii le Dónbeení yi, lé bún nòn le cátiò wo là a nùpue na térénna le yahó.»* ⁷ Awa, mi wáa zúrú bío ká: Bía dó mí sía le Dónbeení yi bán lé bía lé o Abarahaamu zàwa. ⁸ Mu fèra túara le Dónbeení bíoní vñahú yi le bía yínór 6a *zúifùwa á le Dónbeení ì wé á 6a à térén le yahó 6a sladéro le yi bío yi. Le bín-tente fèra túara a Abarahaamu dání yi á bía non wo yi: «Le Dónbeení á à dñ únén wán á à wéráa mu bè-tentewá lè há síiwá 6úen6úen.»† ⁹ Awa, á bía dó mí sía le Dónbeení yi á le é wé lè mu tentemu là a Abarahaamu mu bío sii. ¹⁰ Mu bon, bía wi 6a bè ho lándá yi á kánináa á há dánkáa á à yi. Mu túara le Dónbeení bíoní vñahú yi ká sii: «Le o nùpue na yí máa bè bío túara ho lándá vñahú yi 6úen6úen fèe à tí jii à dánkání.»‡ ¹¹ Mu lée kénkén, nùpue yí dà máa térén le Dónbeení yahó ho lándá na á 6ánsò bò yi bío yi, lé bío mu túara le Dónbeení

* **3:6** Mi loí Bío jùhú 6úeenii vñahú (Genèse) 12.3 † **3:8** Mi loí Bío jùhú 6úeenii vñahú (Genèse)

12.3 ‡ **3:10** Mi loí Lándá bío zéenílò vñahú (Deutéronome) 27.26

bíonĩ v̄uahũ yi le «yia térénna le Dónbeenĩ yahó bío á ãanso dó mí s̄li le yi bío yi, wón á à keĩ le mukānĩ binbirĩ yi.»^{§ 12} Ho lándá bèró bío yí c̄c̄era le slidéro le Dónbeenĩ yi. Ká yia mahá wee bè bío ho lándá bò henía yi à tí j̄nii, wón yío á à wé lua ho pánká yi. ¹³ Hã dánkáa na lá j̄nã wa j̄nã yí ho lándá bío yi ó o *Krista fó bò mítén wán wa lahó yi, á wa wi waten. Lé bío mu túara: «Le yia búaa le búeenĩ wán à dánkání.»^{*} ¹⁴ Bũn wó bera a na à mu bè-tentewá na le Dónbeenĩ dó mí j̄nii le mí ì wé là a Abarahaamu à bènbenĩ dá b̄ia yínáĩ 6a zúífũwa 6a páaniló là a Krista bío yi, à wa yí le Dónbeenĩ Hácírĩ na le dó mí j̄nii le mí ì na, wa s̄ladéro le yi bío yi.

Ho lándá lè le j̄nii déró bío

¹⁵ Wán zàwa lè wán hínni, mi wa héha mu lè 6a n̄pua bío. Mu bío na ó o n̄pue le mí ì wé na ó o túara bàrá, ká mu héhaa lè ho k̄shũ lándá, á n̄pue yí dà máa yèrémá mu. ¹⁶ Lé ká s̄li le Dónbeenĩ dó mí j̄nii n̄n o *Abarahaamu là a n̄nkání yi. A mu j̄nã lè o Abarahaamu làa yia n̄nkání can wo yí á bío le Dónbeenĩ dó mí j̄nii le mí ì wé bío sá yi. Mu yí túara le: «Làa b̄ia n̄nkání can wo yi», à wáa keĩ lè hã boo. Mu túara le Dónbeenĩ bíonĩ v̄uahũ yí le: «Yia n̄nkání can foĩ», wón na lé o *Krista. ¹⁷ Awa! A ĩ wáa wee bío bío kà: Le Dónbeenĩ bío na le le mí ì wé na le dó mí j̄nii bío yi vó á ho lándá na 6uara hã l̄lúúio kh̄iá-náa làa 6ónĩ làa píurú le j̄nii déró mu m̄n yí dà máa kh̄inĩ yi, táa máa yèrémá le. ¹⁸ Mu bon, ká hã k̄ia wee yí le Dónbeenĩ c̄sn ho lándá bèró pánká yi, se hã bío wáa yí ló bío le Dónbeenĩ dó mí j̄nii le mí ì wé yi. A mu j̄nã lè bío le dó mí j̄nii le mí ì wé á le ð̄n wán wórãa mí s̄amu là a Abarahaamu.

Ho lándá bèró ãan j̄nhũ

¹⁹ Awa, á lée webio n̄n le Dónbeenĩ bòráa ho lándá? Le bò ho bera a na 6a n̄pua wé z̄urĩ mí wékheró fúaa ho páahũ na á yia kh̄ii te o *Abarahaamu yi 6ueé ton. Lé orén bío yi á le Dónbeenĩ dó mí j̄nii. Le Dónbeenĩ tonkarowá na ho wáayi lé b̄ia zéenia ho lándá. Ká a n̄pue 6úĩ lé yia mu ð̄n wán wórãa. ²⁰ Ká mu lée n̄pue n̄i-kénĩ le mí ì wé mí bío, se o makóo máa keĩ yia o ò ð̄n wán yi. A le Dónbeenĩ dén mahá lé lerén mí ð̄n, á le dó mí j̄nii n̄n. ²¹ Awa! Bũn so wee zéeni le ho lándá làa bío le Dónbeenĩ dó mí j̄nii le mí ì wé yí máa tà mín yi le? B̄ueé, hen ká lándá 6úĩ lá dà wee na le mukānĩ 6a n̄pua yi, á hón lándá so pánká yi, á 6a lá dà à térén le Dónbeenĩ yahó. ²² Ká le Dónbeenĩ bíonĩ v̄uahũ yi á mu b̄ia le mu bè-kohó pánká wi ho ð̄m̄j̄nã n̄pua 6úen6úen wán, bera a na à bío le Dónbeenĩ dó mí j̄nii le mí ì na b̄ia s̄ia dó le yi à bío s̄ĩ 6a yi 6a s̄ladéro o Yeesu Krista yi pánká yi.

Hã k̄ia na le Dónbeenĩ dó mí j̄nii le mí ì na wen

²³ S̄áni à le s̄lídéro o *Krista yi páahũ dá, à wa ka lè wa wi ho kásó yi ho lándá níi yi, á pannáa ho páahũ na le Dónbeenĩ ì wé á wa à z̄urĩ dén s̄lídéro só. ²⁴ Ho lándá lé h̄ia wó wa paro fúaa o Krista 6uenló, bera a na à wa térén le Dónbeenĩ yahó wa s̄ladéro o Krista mu yi pánká yi. ²⁵ Hã laa na ká wán á le s̄lídéro o Krista yi páahũ ð̄n, wa bío wáa b̄inía mía o paro mu níi yi.

²⁶ Mu bon, mi 6úen6úen lé le Dónbeenĩ zàwa mi s̄ladéro o Krista yi bío yi. ²⁷ Minén 6úen6úen na ho *bátéemũ wó á mi páanía là a Krista á wáa ka lè mi z̄á a Krista mu. ²⁸ Hueekaró wáa mía 6a *zúífũwa làa b̄ia yínáĩ 6a zúífũwa páahũ. Hueekaró mía 6a wobánĩ làa b̄ia wi mítén páahũ, hueekaró mía báawa làa háawa páahũ, lé bío mi 6úen6úen lée dà-kénĩ mi páaniló là a

Yeesu Krista bïo yi. ²⁹ Ká mi bïo sá a Krista yi, se mi wáa lé o *Abarahaamu m̀ǹm̀m̀ǹa. A há k̄la na le Dónbeenĩ dó mi j̄ii le mí ì na a yi á bïo ò s̄l mia.

4

Mu wobámu lè ho kerĩ miten bïo

¹ Bïo ká lé bïo á ï wi à ï zéeni: Páahũ na ó o k̄la ɓ̀n̄so lé o háyónza yi, ó orén là a wobá-n̄ii á hueekaró mía páahũ, h̄arĩ bïo mu bïo ɓ̀úenɓ̀úen sá a yi mí cúee. ² Eε ká ɓ̀a n̄upua ɓ̀úii lé ɓ̀ia mahá wee loĩ orén làa bïo sá a yi yi, à paráa ho páahũ na á ɓ̀àn maá ɓ̀ará. ³ Páahũ na warén mún h̄a ka lòn háyúwá, á wa lé ho ɗ̄im̄j̄ná ɓ̀iowa wobáani.

⁴ Ká ho páahũ na le Dónbeenĩ ɓ̀ará á ɗ̄n̄, á le tonkaa mí za ó o ɓ̀ueé ton o h̄a yi. O ɓ̀uan miten làa bïo ó o *M̄ɔyiize lándá ɓ̀oráa mu. ⁵ O ɓ̀uara ɓ̀ueé wó ɓ̀era a na à ɓ̀ia lá wee bè ho lándá yi kerĩ miten, á mún wó w̄en lè le Dónbeenĩ z̄awa. ⁶ Mu bon, mi lé le Dónbeenĩ z̄awa. Lé ɓ̀un n̄n̄ le dó mí Za Háciri wa s̄la yi, ɗ̄io wee wé à wa ɗ̄an ve le p̄n̄p̄n̄ le: «Abaa.» Mu kúar̄a le: I Maá. ⁷ Awa, á fo wáa yín̄n̄ wobá-n̄ii, fo lé le Dónbeenĩ za. A bïo fo lé le za, á le k̄la na ɓ̀io sá le z̄awa yi, á le mún ñ na foñ.

O Poole yilera lunkaa ho Kalasiisa bïo yi

⁸ Bïo mi yánkaa yí z̄u le Dónbeenĩ, á mi wee sá lòn wobáani à na há dofiina na yín̄n̄ le Dónbeenĩ yi. ⁹ Eε ká há làa na ká wán á mi z̄u le Dónbeenĩ. Bïo yáá here lé bïo le z̄una le mi bïo sá mí yi. Awa! A mu wó kaka á mi ɓ̀n̄iá ɓ̀o ɓ̀un ɓ̀iowa so na p̄n̄k̄wá mía, á ɓ̀io j̄uhũ mía yi? Mi wi mi ɓ̀n̄i wé mu ɓ̀iowa mu wobáani le? ¹⁰ Há wizoní ɓ̀úii, lè há plina ɓ̀úii, lè há p̄n̄na ɓ̀úii, lè há lúlúio ɓ̀úii á mi wee hení ɓ̀io dá. ¹¹ I z̄ana à ho tonló na á ï sá mi ɓ̀io yi à wé k̄am̄aa.

Le ɓ̀in-tente zúkusa

¹² Wán z̄awa lè wán h̄inni, ï wee fio mu mi c̄n̄, mi wé lè ï ɓ̀io síi. Inén so yí wó ïten lè mi ɓ̀io síi le? Mi yí wó ɓ̀io na yí se làa mi. ¹³ Mi z̄u le mu v̄amũ lé ɓ̀io n̄n̄ á ï ɗ̄innáa mi c̄n̄ á n̄in-yání bueraráa le ɓ̀in-tente n̄n̄ mia. ¹⁴ Mi lò bon ï v̄amũ ɓ̀io yi. Mi lá dà à p̄ ï ɓ̀io, ká mi yí wó mu. Mi ɓ̀uan mi lòn Dónbeenĩ wáayi tonkaro. Mi yáá ɓ̀uan mi là a *Krista Yeesu bïo. ¹⁵ Mi s̄i-w̄εε na fù dén ɓ̀io wó kaka? Mu bon, ï láa mu yi le ká mi lá dà à kh̄uaa mi ȳio á à na miĩ, se mi wó mu. ¹⁶ Lé ho t̄úia poni na á ï wee mí na mia ɓ̀io yi á ï wór̄aa mi zúkuso le? ¹⁷ Ba n̄upua mu here mi sá, ká há yilera na mahá wi ɓ̀a yi mi ɗ̄ani yi á yí se. Ba wi ɓ̀a kheé mia làa mi ká ɓ̀a wé à mi yèrèma hení ɓ̀arén ɓ̀io. ¹⁸ Ká a n̄upue here mu ɓ̀io na se sá, se mu se. Ká a wee wé mu há p̄n̄na ɓ̀úenɓ̀úen yi, se mu se, ká mu yí wé páahũ na á ï wi làa mia mí ɗ̄n̄. ¹⁹ ï z̄awa, ï wiokaa lò wee be mi ɓ̀io yi lòn h̄aa na wee te ɓ̀io síi, fúaa ɓ̀io mi lá a Krista f̄ε̄n̄k̄óomu. ²⁰ Mu ɓ̀en̄t̄in lá à wé sí miĩ à ï kerĩ mi n̄isán̄i, à yèrèma ï ɓ̀ioní ɓ̀ioró à ɓ̀ioráa làa mia. Lé ɓ̀io á ï yilera yāara mi ɓ̀io yi.

O Akaare là a Sara ɓ̀io

²¹ Mi ɓ̀io lon! Min̄n̄ na wi mi bè ho lándá yi, mi yí j̄ná ɓ̀io ho ɓ̀ia le? ²² Mu bon, mu túara ho *lándá v̄uahũ yi le «o *Abarahaamu yú ɓ̀a z̄awa ɓ̀uaa j̄un. O yà-kén̄i ó o yú là a Akaare na lé o wobá-h̄an̄ii, ká yia so ó o yú lè mín h̄aa Sara.»* ²³ O za na ó o wobá-h̄an̄ii ton, wón ton héhaa lè ɓ̀a n̄upua s̄a ɓ̀io. Ká a za na ó o yú lè mín h̄aa wón ton le Dónbeenĩ j̄ii ɗ̄eró p̄n̄ká yi. ²⁴ Bïo ɓ̀ia ká ɓ̀àn kúar̄a ɓ̀inbir̄i wi: Ba h̄awa n̄wá j̄un mu ɓ̀io wee zéeni le p̄an̄ii

* 4:22 Mi loĩ Bïo j̄uhũ ɓ̀úeen̄ii v̄uahũ (Genèse) 16.15; 21.2

cúa-ɲun na le Dónbeení bò. Le nín-yání páanii bò ho p̄ahú na le Dónbeení n̄n ho lándá yi le Sinayii búee wán. Dén páanii so zàwa lé 6a wobáani làa bío ó o wobá-hínzoro Akaare zàwa lé 6a wobáani bío síi. ²⁵ O Akaare bío wee zéeni ho Sinayii búee na wi ho Arabii k̄shú yi bío. O bío mún wee zéeni ho Zeruzaleemu na há làa na kà wán bío, hón na lé mí zàwa lé 6a wobáani. ²⁶ Ká ho Zeruzaleemu na ho wáyí hón wi mítén. Lé horén lé wán nu. ²⁷ Mu bon! Bío ká lé bío túara le Dónbeení bíoní v̄ahú yi:

«Ūnén na yí dà máa yí za,

wéé ū síi.

Ūnén na yí zūna a za teró vía,

wé zéeka lè le sí-wéé.

Mu bon, o háa na 6a pá díá

zàwa boo po a háa na 6án báa wi.»[†]

²⁸ Minén wán zàwa lè wán hínni, mi lé le Dónbeení jii déro zàwa là a *Izaaki bío síi. ²⁹ Ká ho fù lè ho yahó ó o Abarahaamu za na ton héhaa lè 6a n̄pua sía bío á wee beé yia ton le Dónbeení Háciri p̄anká yi lò. Lé bún mu pá karáa há làa na kà wán. ³⁰ Éé ká léé webio túara le Dónbeení bíoní v̄ahú yi? «Día le o wobá-hánii lén lè mí za. Lé bío ó o wobá-hánii za yí ko ò o leé há k̄ia yi là a háa na wi mítén za.»[‡] ³¹ Awa, wán zàwa lè wán hínni, wa yín̄n wobá-hánii zàwa, ká wa lé o háa na wi mítén zàwa.

5

O Krista wó á wa wi waten

¹ O *Krista léra wa júná bèra a na à wa keŋ waten binbirí. A mi cén ca v̄ínvín. Mi yí bíni yí díá mítén mu wobámu níi yi. ² Inén Poole wee bío le ká mi wee *kúio mitén, se o Krista bío j̄uhú wáa bíniá míá mi cón. ³ I wi à í pá bíni wíoka bío mu na mia: N̄pue léé n̄pue na bíniá kúio mitén ho *lándá bío yi ko ò o bè ho lándá mu búenbúen yi à tíi jii. ⁴ Minén na wi à le Dónbeení wé mia lè 6a n̄-terénna ho lándá na mi wee bè yi bío yi, mi là a Krista fáara mín yi. Mu s̄amu na ó o wó làa mia á mi v̄iniá. ⁵ Ká warén bán wee lóní le Dónbeení Háciri p̄anká yi bío wa à téréen le yahó wa síadéro le yi bío yi. ⁶ Mu bon, bíá páania là a Krista cón, á bío here yín̄n à ū kúii táá à ū yí kúii. Ká bío here lé ū sídéro le Dónbeení yi na wee mi le waminí wára na fo wee wé yi.

⁷ Minén na lá wee va lè mí yahó sese, lé o yén hò mia le mi yí bíni yí bè ho túiá poni yi? ⁸ Bío hò mia ká yí ló le Dónbeení na von mia yi. ⁹ Mu ka lè le ja-fi-za d̄é na ká le dó mu d̄umu yi k̄han à mu búenbúen lé. ¹⁰ Éé ká í láa mia, á dó í síi o N̄húso yi le bío mi wee leéka máa keŋ mí dòn lè ínén bè-leékani. Ká yia máhá kúaa mia mín yi h̄ari ò o keŋ kaka, ó o j̄uhú á à sí.

¹¹ Wán zàwa lè wán hínni, ká ínén lá bíniá wee káran 6a n̄pua le ho *kúiiro léé bío na ko, á léé webio n̄n á 6a t̄n lá wé è j̄iinínáa í s̄anía? Mu bon, ká í lá wee wé bún, se o Krista húmú ho *kùrùwá wán bío lá máa kánká 6a n̄pua. ¹² Awa! Le bíá wee kúee mia mín yi wáa búe mí bámu j̄uhú k̄nk̄èrèkè le wa lorí!

Mi wé díá le le Dónbeení Háciri dí mi yahó

¹³ Wán zàwa lè wán hínni, le Dónbeení von mia à mi keŋ mitén, èé ká mi máhá yí bè bún yi à wé wéara bío mí sía wee vá yi na yí se. Mi wé sá na mín yi lè le waminí. ¹⁴ Mu bon, o *M̄oyiize lándá búenbúen jii tun le bíoní na ká

[†] 4:27 Mi lorí Ezayii v̄ahú 54.1 [‡] 4:30 Mi lorí Bío j̄uhú búeenii v̄ahú (Genèse) 21.10

yi: «Wañ mi ninza làa bïo á ünén ũ bæere waráa ũten bïo sïi.»* ¹⁵ Eε ká mi wee óóníka mín yi, á wee fi mín yi, à mi zūrī mu le lé minén mi bæere wee yáa mín.

¹⁶ I wáa à bïo bïo kà à na mia: Mi día le le Dónbeenī Hácírī dí mí bïo búenbúen yahó. Lé bŭn ñ na ká mi máa bè bïo mí sía wee vá yi na yí se yi. ¹⁷ Bïo há sánia sïi wee vá yi na yí se le le Dónbeenī Hácírī wee fi. Á le Dónbeenī Hácírī mún yí máa tà bïo ó o nùpue sïi wee vá yi. Mu mí bïo ñun yí máa tà mín yi. Lé bŭn ñn á mi yí dà máa wé bïo mi le mi ì wé. ¹⁸ Ká mi wee día à le Dónbeenī Hácírī dí mi yahó, se mi bïo wáa mía ho làndá nŭi yi.

¹⁹ Bïo wa sía wee vá yi na yí se á wee mi wéréwéré. Mu lé ho bá-fénló le ho há-fénló le mí síiwá, le há ñiyi-wará. ²⁰ Há wónna háló, le mu nín-símú wéró. Ho ñinmínló, há fio le le yandee. Le sí-khúaaré, ho penka làa mín, ho máa ñí mín yi à sanká mín le há kuio. ²¹ Há yío na wee lé mí ninzáwa bïo, ho ña-ñunló, ho dándŭnló, le mu ñan síiwá. Bïo á ñ bía ñn mia le ho yahó, le bŭn á ñ pá wíokaa wee bïo ò na mia: Bïa wee wé hán wára so búenbúen lahó mía le Dónbeenī béenī dŭinŭi.

²² Bïo le Dónbeenī Hácírī wee wé à mu keñ o nùpue yi lé bïo kà: Mu lé le waminŭ, le sí-weε, ho héérá, le yi ñiló, le hŭi wéró, le sŭi na se, le síidéró le Dónbeenī yi, ²³ Ho wayiró, ho dán mŭten ñua yi. Bŭn bïowa so búenbúen á ho làndá yí pá bïo. ²⁴ Bïa bïo sá a *Krista yi bán ka le ña ñúaa bïo ña sía wee vá yi le mí síiwá na yí se ho *kürúwá wán. ²⁵ Bïo le Dónbeenī Hácírī ñn á wa yío wi luaráa, à mi le wa día waten à le Hácírī mu dí wa bïo búenbúen yahó. ²⁶ Mi yí le wa wé yóní waten, à wé yí cà há bioní làa mín, à yío wé yí lé mín bïowa.

6

Mi wé tà séenī mín

¹ Wán záwa le wán hŭnni, ká a ñúí mi zù yi ò o wee wé mu bïo na yí se, à minén na le Dónbeenī Hácírī dú yahó à bàrá a ho wá-tente wán. Eε ká mi máhá wayiŭ mŭten à wéráa mu. Ká minén na wee wé mu cén pa mŭten bïo, à yí día à minén mi bæere bŭnŭi wé mu bè-kora. ² Mi wé séenī mín à láráa mín ñun-séró. Ká mi wee wé ká, á mi ì bè o *Krista làndá yi á à tíŭ ñii. ³ Ká a ñúí wee leéka le minén bïo ñuhŭ wi ò o yáa yŭnŭn dèε, se o wee khá mŭten. ⁴ Le mi ñí-kéní kéní wíoka loŭ bïo minén mi bæere wee ñua le mŭten, á mi ì mi bïo mi dà à wéε mi sía bïo yi mŭten dánŭi yi, ká mi máa téε mŭten là a ñúí. ⁵ Mu bon, mi le mí ñí-kéní kéní wára na mi wee wé bïo ciran mia. ⁶ Le yía ña wee káran le le Dónbeenī bioní wé lén bïo ó o wee yí búenbúen ñúí à há làa yía wee káran wo. ⁷ Mi yí khá mŭten. Le Dónbeenī yí máa zuaŭ yi. Bïo ó o nùpue dú le bŭn ó o ò lá. ⁸ Yía wee dí bïo sí há sánia yi wón bïo khŭi yáa. Ká yía wee dí bïo sí le Dónbeenī Hácírī yi, ó ò yí le mukánŭ na máa vé. ⁹ Mi yí le wa téε wa bàra mu bè-tentewá wéró yi. Mu bon, ká wa yí khú mu wéró yi, á wa khŭi lá bïo wa dù ho páahŭ na mu ko yi. ¹⁰ Lé bŭn te mu á páahŭ léε páahŭ na wa yú mu ñan nŭi yi, à mi wa wé wé mu bè-tentewá le ña ñupua búenbúen, sŭnkú bïa dó mí sía le Dónbeenī yi le warén bïo.

Móndén tēenti

¹¹ Mi loŭ ho túaró na ká ñuaakaró. Lé ñnén le ñ nín-bia wee túa bïo ká á à na mia. ¹² Bïa wee kŭká mia à mi *kúio mŭten, bán ñupua so wi ña zéenŭ mŭten à ña mi. Bïo ña wee cà lé bïo ña à wé ká ña ñupua máa beé ña lò o *Krista

* 5:14 Mi loŭ Levii ñuwá wuahŭ (Lévítique) 19.18

*kùrùwá bío yi. ¹³ Ba nùpua mu wee hení ho *kúiiró bío ká 6arén mí beere yí máa bè ho làndá yi. Ká 6a màhá wi à mi mún kúio à 6arén khòoní mítén bío yi. ¹⁴ Inén máa khòoní íten bío 6úi bío yi ká yínɔ́rí wa Núhúso Yeesu Krista kùrùwá bío yi. O Yeesu húmú ho kùrùwá wán bío yi, á ho ðímíjǎ ka lòn dèe na húrun ínén cón. A ho ðímíjǎ bío ðání yi á í mún ka lè í húrun. ¹⁵ Mu bon, fo kúio loo tàá fo yí kúio loo, bún yínɔ́rí bío na here. Bío here lé bío le Dónbeení bíníá wó wɛn lè 6a ní-fla. ¹⁶ Le bǎa 6úen6úen na à bè ho kàránló na á í non 6a yi yi à le Dónbeení wé lè mí héerà, à zúrí 6a màkárí, à le mún wé mu lè mí nípomu 6úen6úen. ¹⁷ Le bío ká wán ò o 6úi wáa yí bíní yí seé mi. Lé bío ó o Krista bío yi á há fáani wi í wán. ¹⁸ Wán zàwa lè wán hínni, le wa Núhúso Yeesu Krista wé mu bè-tentewá làa mia. *Amiina!

Ho vūahū na ó o Poole túara n̄n ho Efezeze kèrètíewa kuure yi

Vūahū túaró jūhū

O Poole lé yīa túara ho vūahū na kà. Ho Efezeze lé ho Azii kōhū ló-beeni lé b̄n te b̄io ó o n̄nnaa ho vūahū mu 6a kèrètíewa kuure na b̄n làa b̄ia ká búenb̄uen yi. O Poole kará ho Efezeze yī yū hā lúlúio b̄io t̄n (Bè-wénia 19.1–20.1). Lé b̄n m̄n ó o túararāa ho vūahū mu ká a wi ho kásó yi (3.1; 4.1).

Ho vūahū mu yī ó o Poole dó le Dónbeeni b̄arākà, ò o zéenia b̄io le hueekaarāa mí n̄pomu, á sérarāa 6a bè-kora día o Yeesu húmú ho *kùrùwá wán p̄nká (1–3).

B̄n m̄n, ó o Poole wee fan à b̄ia búenb̄uen na dó mí s̄la o Yeesu yi à wé d̄n̄i 6ua m̄iten làa b̄io le Dónbeeni le mu korāa (4–6).

B̄io le Dónbeeni n̄pomu wórāa le dà-kéní ó o Poole zéenia làa b̄iowa b̄io t̄n:

1. O le mu ka lòn n̄pue s̄n̄ia, ó o Yeesu lé hā jūhū (1.23).
2. O le mu ka lòn z̄i m̄nkúio, ó o Yeesu lé le huee na 6uan ho soró d̄n̄ia (2.20–22).
3. O le mu ka lòn h̄aa, ó o Yeesu lé o h̄aa 6àn b̄aa (5.21–33).

Le t̄eni

¹ Mu lé ínén Poole, yīa le Dónbeeni lè mí s̄li b̄io á wó á ī lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé mí wee túa ho vūahū na kà. I wee t̄eni minén na b̄io s̄a le Dónbeeni yi [ho Efezeze lóhó yi], á páania là a Yeesu Krista, á s̄ladéro wo yi f̄arā t̄ina. ² Le wán Maá Dónbeeni, là a N̄h̄tso Yeesu Krista à wé mu s̄amu làa mia, à na ho h̄erā mia.

Le Dónbeeni s̄amu na le wó làa w̄n b̄io

³ Mi wa khòoní le Dónbeeni, d̄io lé wa N̄h̄tso Yeesu *Krista 6àn Dónbeeni lè 6àn Maá. Le wó á le Hácirí bè-tentewà lè mí s̄iwa na wee lé le c̄n̄ á wi w̄n wa páaniló là a Krista b̄io yi. ⁴ Mu bon. Le Dónbeeni f̄era hueekaa w̄n à wa páaniló là a Krista ká b̄io búí d̄n̄ yí léra. Le wó b̄n̄ à wa wé 6a n̄pua na wee ce le yahó, à wékhe b̄io yí m̄i l̄é yi. B̄io le Dónbeeni wara w̄n, ⁵ á le f̄era le mí ì d̄n̄ o Yeesu Krista wán á à wérāa w̄n lè mí z̄awa binbirí. B̄n̄ lé b̄io le s̄li v̄a yi le mí ì wé. ⁶ A wa wāa ko wa wé khòoní le Dónbeeni le s̄amu beeni b̄io yi. B̄n̄ s̄amu beeni so le wó làa w̄n b̄io le Za na le wa làa s̄ob̄é wó b̄io yi.

⁷ B̄io wa páania là a Krista, wón na kúaarā mí c̄ani húrunnāa wa b̄io yi, á le Dónbeeni k̄ania w̄n á séra wa bè-kora día. B̄n̄ lé le s̄amu na j̄ii m̄ia, ⁸ b̄io le wó á wa yū yòo puunía. Le Dónbeeni lè mí bè-z̄uriminí na j̄ii tun ⁹ á wó á wa d̄ar̄na z̄una b̄io le s̄li v̄a yi le mí ì wé na lá s̄a yi, b̄io le f̄era le mí ì d̄n̄ o Krista wán á à wé. ¹⁰ B̄n̄ lé à b̄io ho wáayi làa b̄io ho tá wán búenb̄uen à le v̄a kúee m̄n wán ho páahū na le le mu ko yi o j̄h̄tso n̄-kéní tá, wón na lé o Krista.

¹¹ B̄io wa páania là a Krista á le Dónbeeni hueeka w̄n à wa b̄io s̄l le yi. Le wó mu lé b̄io le f̄era le mí ì wé mu. A b̄io le le mí ì wé búenb̄uen á le wee wé làa b̄io le s̄li v̄a yi. ¹² A warén na n̄n-yání dó wa s̄la o Krista b̄io yi wee l̄oní á wāa ko wa wé khòoní le le c̄ukú beeni b̄io yi.

¹³ Minén mún páania là a Krista. Mí j̄á le b̄in-tente na lé ho t̄iáa poni na wee k̄an̄i mia á dó mí s̄la o Krista yi. B̄io mí páania làa wo, á le Dónbeeni n̄n

mí Hácírí mia, dño á le dó mí jii le mí ì na. Dén Hácírí so lé le Dónbeení flimini na bò mi wán. ¹⁴ Bío le Dónbeení fèra nòn dén Hácírí so wèn, á wa wáa dà á zúrì le. Le mún ò na há kía na le dó mí jii le mí ì na wèn. Hón kía so á wa á yí pàahù na á le khii tí warén búenbúen na bío sá le yí káníló jii. A wa wáa ko wa wé khòoní le Dónbeení le cùkú beení bío yí.

O Poole floró na ó o wó bío

¹⁵ Lé bún nòn á bío á ìnén já bío mi dóràa mi sía o Nùhúso Yeesu yí bío, làa bío mi waráa bía búenbúen na bío sá le Dónbeení yí bío, ¹⁶ á ì wee dé le Dónbeení b́arákà f́éé mi bío yí, á wee fio mi bío yí. ¹⁷ I wee fio wa Nùhúso Yeesu *Krista b́an Dónbeení yí, dío lé wán Maá cùkúso, le le na mu bío zúrìlò pánkà mia, á wé zéeni mu bío làa mia mí Hácírí pánkà yí, bèra a na á mi wíoka zúrì le sese. ¹⁸ Le le hén mi hácírí á bío mi dó mi sía wee lòoní na le von mia bío yí á mi dàí zúrì. A mi mún dàí zúrì le Dónbeení kía na semu b́an síi mia bío, h́a á bía bío sá le yí níni wi yí. ¹⁹ A mi mún dàí zúrì le Dónbeení pánkà beení na b́an síi mia bío, h́a le wee séeni lé warén na dó wa sía le yí. Hón pánkà beení so lé h́a ²⁰ ó o vènia là a Krista á yòó b́ará mí nín-tlání ho wáyai. ²¹ Le Dónbeení yòonia a Krista ká síi há pánkáwá lè mí síiwá búenbúen jùhù wán, o yèni po há pánkáwá búenbúen yènnáa, h́a há làa na ká wán làa h́a wi lè ho món. ²² Le Dónbeení b́ará a Krista mu bío búenbúen jùhù wán, á wón na wi mu bío búenbúen jùhù wán á le wó lè 6a kèrètèwa búenbúen kuure jùhúso. ²³ Dén kuure so lé o sánia, ó o Krista mu mí kùure wi yí jii sú, ó o mún sú há lùà búenbúen.

2

Le Dónbeení sáamu na kánta wèn bío

¹ Minén wékhewa lè mi bè-kora na mí lá wee wé bío yí, á mí lá lé 6a nùpua na húrun mu húmú binbirí le Dónbeení cón. ² Mí lá wee búa miten lè ho dímj́ásá na yí zù le Dónbeení bío síi, á wee wé 6a cínáwa jùhúso síi bío. Ba cínáwa jùhúso mu lé yía wee wíoka v́ini b́ia pá le Dónbeení síi bío wéró. ³ Warén búenbúen mún lá ka lè 6a bío, á wee wé bío wa sía wee v́a yí na yí se. Wa lá wee wé bío yí se na sí wa sánia lè wa yilera yí. Lé bún nòn á le Dónbeení mún lá ko le síini warén júná làa b́ia ká bío.

⁴ Éé ká le Dónbeení mákári 6èntín jii mia. Bío á le wa wèn dàkh́ina, ⁵ lé bún te bío le nònnáa le mukání binbirí wèn wa páaníló là a *Krista bío yí, hàri ká wa lá lé 6a nùpua na húrun mu húmú binbirí wa bè-kora bío yí. Mu bon. Lé le Dónbeení sáamu kánta mia. ⁶ A wa páaníló là a Yeesu Krista bío yí á le mún páania vènia wèn làa wo, á yòó b́ará ho wáyai. ⁷ Le Dónbeení wó mu tentemu làa wèn wa páaníló là a Yeesu Krista bío yí, bèra á na á le sáamu na jii mia á le zéeni lè 6a nùpua búenbúen ho ýrò na lua yí. ⁸ Mu bon, mu lé le Dónbeení lè mí sáamu nòn mi kánianáa mi siadéro le yí bío yí. Ho káníló mu bío yí ló mia, mu lé le Dónbeení wó mu làa mia làa káamáa. ⁹ Ho káníló mu bío yáá pá yí ló mi wára yí, ó o búí wáa yí ko ò o yòoni miten mu bío yí. ¹⁰ Mu bon. Le Dónbeení lé dío má wèn, á nòn le mukání binbirí wèn wa páaníló là a Yeesu Krista bío yí, bèra a na á wa wé wé há wén-tentewá, h́a le fèra bò le wa wé wé.

Ba zúífùwa làa b́ia yínòí 6a zúífùwa wó le dà-kéni

¹¹ Minén na yínòí 6a *zúífùwa, mi b́ini leéka bío mi lá karáa bío. Ba zúífùwa le mí lé le Dónbeení nípomu bío 6a kúiora bío yí. A 6a jina mia lé bío mi yí kúiora lè 6a bío síi. ¹² Ho pàahù mu yí, ká mí yí zù a Krista. Mí lá

yí dà máa mĩ máa dé o *Isirayεele nĩpomu jii, bũn na le Dónbeenĩ lera á mu bĩo sã le yi. Le Dónbeenĩ páanĩ na le bò láa bĩo le dó mí jii le mí ì wé á mi níi lá mía yi. Mi lá guan miten ho ðĩmĩná yi ká bĩo mi dó mi sĩa wee lònĩ lá mía, mi lá yí zũ le Dónbeenĩ. ¹³ Εε ká há laa na ká wán, mi páaníló là a Yeesu *Krista bĩo yi, á minén na lá khèra le Dónbeenĩ yi á wáa vá bueé bó le yi, o Krista na kúará mí cáni húrunnáa mi bĩo yi pánká yi. ¹⁴ Mu bon. O Krista mu míten lé yĩa dó ho hээрá wa páahũ. Há jĩnmia na lá wi 6a zúifũwa láa bĩa yĩnóĩ 6a zúifũwa páahũ lòn soró, ó o bueé fũ lera mí húmú pánká yi, á wó 6a lè mu nĩpomu dà-kénĩ. ¹⁵ Ba zúifũwa làndá láa bĩo 6a bò henĩa búenbũen ó o bueé bó jũhũ, bèra a na à 6a wé le kuure dà-finle 6a páaníló láa wo bĩo yi. Lé bũn ó o wó á dóráa ho hээрá 6a páahũ. ¹⁶ O Krista mu wó á há jĩnmia na lá wi 6arén mín yi páahũ á wáa wó. O wó á 6a lé le kuure dà-kénĩ, á wó á 6a bĩnĩa sĩ lè le Dónbeenĩ o húmú ho *kùrúwá wán pánká yi. ¹⁷ O Krista mu bueé buera ho hээрá bĩn-tente á non minén na lá khèra lè le Dónbeenĩ yi, lè warén na bó le yi. ¹⁸ Mu bon, lé o Krista mu bĩo yi á wa búenbũen dà à ðĩnnáa wán Maá Dónbeenĩ yahó, le Dónbeenĩ Hácírĩ dà-kénĩ na wa yú pánká yi.

¹⁹ Awa, á minén na yĩnóĩ 6a zúifũwa, mi wáa yĩnóĩ nĩ-hání na bĩo yí sã le Dónbeenĩ nĩpomu yi, mi wáa wee mí dé le Dónbeenĩ nĩpomu jii, mi lé le Dónbeenĩ zĩi nũpua. ²⁰ Mi ka lòn zĩi na 6a wee so 6àn mónkúio. Ba tonkarowá lè 6a jĩ-cúa fεerowá ka lòn zĩi jũhũ. Ká a Yeesu Krista mí bæere ka lòn huee na guan ho soró ðĩnĩa. ²¹ Lé wa páaníló láa wo bĩo yi á wa 6uannáa mín yi sese lòn zĩi mónkúio, á soni wee yòo, à wé le zĩi na bĩo sã a Nũhũso yi. ²² Lé mí páaníló là a Krista bĩo yi á minén mún láa bĩa ká 6uannáa mín yi lòn zĩi mónkúio, à wé le zĩi na le Dónbeenĩ wi yi lè mí Hácírĩ.

3

Ho tonló na le Dónbeenĩ kàràfáa o Poole yi

¹ Lé bũn te bĩo á ínén Poole wee fio le Dónbeenĩ yi mi bĩo yi. Ba dó mi ho kásó yi lé bĩo á ì lé o Yeesu *Krista ton-sá minén na yĩnóĩ 6a *zúifũwa bĩo yi.

² Ho tonló na le Dónbeenĩ kàràfáa mĩ lè mí sáamu mi bĩo yi á mi já bĩo kénkén. ³ Le Dónbeenĩ zéenia mu bĩo na lá sã yi láa mi, bĩo á ì túara dání yi ðĩnú. ⁴ Mi kàráanna ho, á mi ì mi bĩo á ì zúnáa mu bĩo na lá sã yi o Krista dání yi bĩo. ⁵ Mu bĩo mu á le yí fèra yí zéenia lè 6a nũpua na háání láa bĩo á le zéeníanáa mu há laa na ká wán lè warén na lé le tonkarowá, lè le jĩ-cúa fεerowá, mí Hácírĩ pánká yi. ⁶ Mu bĩo mu lé bĩo kà: Bĩa yĩnóĩ 6a zúifũwa páaníló là a Yeesu Krista bĩo yi, á 6a wáa leéra há kĩa yi láa bĩa lé 6a zúifũwa, 6a lè le kuure dà-kénĩ láa ba, á mu bè-tentewá na le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé è na mí nĩpomu yi á 6a nínĩ mún wi yi. Bũn dà wee wé le bĩn-tente pánká yi.

⁷ Lé dén bĩn-tente so á ì wee bue lé bĩo le Dónbeenĩ lè mí sáamu á non ho tonló mu mĩ á ì wee sá lè lerén mí bæere pánká. ⁸ Bĩa bĩo sã le yi búenbũen fiahũ ínén lé yĩa bĩo jũhũ mía po 6a. Εε ká le Dónbeenĩ lè mí sáamu máhá pá non ho tonló mu mĩ le ì bue o Krista bè-tentewá na jii mía bĩo à na bĩa yĩnóĩ 6a zúifũwa yi. ⁹ A le mún non ho tonló mĩ à bĩo le le mí ì wé na lá sã yi wéro á ì zéení bĩo wéréwéré na 6a nũpua yi. Le Dónbeenĩ, ðĩo lera mu bĩo búenbũen, á lá sã mu yi háání. ¹⁰ Mu wó bèra a na à ho wáayi pánkáwá wáa zũn lè bè-zũmĩnĩ lè mí síiwá bĩo, 6a kéréfεwa búenbũen kuure pánká yi. ¹¹ Bũn á le Dónbeenĩ fèra le mí ì wé ká bĩo 6úi ðĩn yí lera, lé bũn le wáa tíira jii wa Nũhũso Yeesu Krista yi. ¹² Wa páaníló láa wo lè wa síadéro wo yi bĩo yi, lé bũn non á wa dà wee ðĩnnáa le Dónbeenĩ yahó ká zánĩ mía wen. ¹³ Lé

bɔn te bɔ á ï ì floráa mia à le lònbee lè mí síwà na á ï wee lá mi bɔ yi à mi yí tée mi bàra bɔ yi. Le lònbee mu wee zéeni le mi bɔ jùhɔ wi binbirí.

Le waminí binbirí na ó o Krista zéenia

¹⁴ Lé bɔn te bɔ á ï wee fàrá 1 nɔnkóɔnà wán wán Maá Dónbeení yahó à fio, ¹⁵ dén na lé hã zì-júná na ho wáayi làa hla ho tá wán búenbúen fàn Maá. ¹⁶ I wee fio lerén na semu bân síi mia yi, le le Hácírí dé ho pánká mia ¹⁷ à mi sladéro o *Krista yi bɔ yi, ò o keɔ láa mia féεε. I wee fio le mi wari le Dónbeení, à minén mún warí mín. Ká mi wee wé bɔn, á mi ì keɔ lòn vɔndεε na naní zon ho tá yi, táá lòn zii na jùhɔ fàrá se. ¹⁸ Bɔn lé bɔ á à na á minén làa bía bɔ sá le Dónbeení yi búenbúen á à zúrínáa le o Krista bɛntɔn wa wen làa sòobée. ¹⁹ A bɔ ó o Krista wa làa wen á mi ì zúrí, hãrí ká núpue yí dà máa zúrí mu máa véeni. Lé bɔn ñ na ká mi ì keɔ láa bɔ le Dónbeení le mi keɔnáa búenbúen.

²⁰ Le Dónbeení dà mu bɔ búenbúen. Bɔ wa dà à fio le cón, hãrí bɔ wa yáa wee leéka, bɔn búenbúen à le bè-wénia wee puuní yi le le pánká na le wee séení làa wen. ²¹ A mi wáa wa khòoní le Dónbeení bɔ le wee ðɔn 6a kèrɛtɛwa búenbúen kuure là a Yeesu Krista wán à wé bɔ yi. Mi wa khòoní le féεε hã lúlúio na jii mia yi. *Amiina!

4

Wa lé le dà-kéni

¹ A bɔ á ïnén Poole na wi ho kásó yi o Nùhɔso tonló na á ï wee sá bɔ yi wáa wee cá mi cón làa sòobée lé bɔ kà: Minén na le Dónbeení von, mi búa miten làa bɔ mu koráa. ² Mi wé liiní miten à wé wayí, à wé jii mi yiwa. Mi wé hɔ mi sía mín biowa yi bɔ mi wa mín bɔ yi. ³ Le Dónbeení Hácírí wó mia le le dà-kéni, á mi bánbá à ho héerá keɔ mi páahú, à mi wé le dà-kéni féεε.

⁴ Wa léé dà-kéni làa bɔ á hã sánia léé dà-kéniáa, á le Dónbeení Hácírí dà-kéni lé ðio á wa búenbúen yú, á bɔ wa búenbúen mún dó wa sía wee lòní léé dà-kéni, bɔ le Dónbeení dó mí jii le mí ì na wen páahú na le von wen yi.

⁵ Wa Nùhɔso léé ní-kéni, á mu bɔ na wa tà yi léé dà-kéni, á ho *bátɛɛmù na wa yú mún léé dà-kéni. ⁶ Le Dónbeení léé dà-kéni á lé wa búenbúen Maá. Le wi wa búenbúen jùhɔ wán, le wee ðɔn wa búenbúen wán à wéráa bɔ le le mí ì wé, le wi wa búenbúen yi.

⁷ Éε ká le Dónbeení mahá hɔn wa ní-kéni keni le mu biowa wéro pánká làa bɔ ó o *Krista le mu koráa. ⁸ Bɔ ká lé bɔ túara le Dónbeení bioní vùahú yi: «O wíikaa mí zúkúsa na ó o dàrina á khèra yòoraráa.

O nɔn mí bè-hánia 6a núpua yi.»*

⁹ Bɔ 6a wee bɔ le «o yòora», bɔn kúará léé webio? Bɔn wee zéeni le sáni ò o yòo, ó o lion ho tá wán vó. ¹⁰ O orén mu na lion làa bɔn bɔ, lé orén ní-kéni mu lé yia pá bínia yòora ho wáayi jún-ɕahú á tíiraráa mu bɔ búenbúen jii. ¹¹ Lé orén hɔn 6a núpua le mu biowa wéro pánká: Ba búí ó o wó le mí tonkarowá, 6a búí ó o wó á 6a wee féε le Dónbeení jii-cúá, 6a búí ó o wó á 6a wee bue le Dónbeení bín-tente. Ba búí ó o wó á 6a wee pa le Dónbeení nípomu bɔ à kàrán 6a. ¹² O nɔn bɔn biowa so wéro pánká à bán núpua so wé ðan séení bía bɔ sá le Dónbeení yi à 6a ðan sá nanáa le yi, bèra a na à 6a kèrɛtɛwa búenbúen kuure na lé o *Krista sánia à pánká wé dé wán. ¹³ Lé bɔn ñ na á wa sladéro le Dónbeení Za yi là a zúrúlo á à wé wen le le dà-kéni, à wé 6a

* 4:8 Mi loɔ Lení vùahú (Psaumes) 68.19

kèrètɛwa na dɔn wó, là a Krista na á bío ɔúí yí fòora yi bío síi. ¹⁴ Ká mu wó ká, á wa wáa máa bíní máa keŋ lòn háyónzáwa na khàrò yí do, lòn woohú na ho pinpiró lè mu ɔumu yànbónló wee hée yèrèmaká. Ní-khàwa máa bíní máa víní wen máa yí lè mí kàránló. ¹⁵ Ká wa wee mí ho tǔiá na mín yi bío wa wa mín bío yi, á wa keŋló là a Krista bío síi wé è dé wán ká mu wá, wón na lé ho ɔúhú. ¹⁶ Lé orén wee wé ò o nípomu wé le dà-kéní, làa bío ó o núpue sánia bío cɛékaaráa mín yi wó a núpue bío síi. Ká a núpue sánia biowa lè mí dà-kéní kéní wee sá mí tonló làa bío mu koráa, á há dá wé se. Lé ká síi ɔa kèrètɛwa búenbúen kuure bío karáa. Ká ɔa lè mí ní-kéní kéní wa mín, á wee sá mí tonní làa bío mu koráa, á le kuure mu dá wé se.

Le mukɔn-fnle na ɔa kèrètɛwa yú bío

¹⁷ Awa, á bío ká lé bío á ì ì hení ì na mia wa Nùhúso yèni yi: Mi wáa yí bíní yí ɔua miten làa bíá yí zú le Dónbeení bío síi. 'Ba wee bè mí yilera mu bè-káamáa wán. ¹⁸ Ba yí zú dɛɛ le Dónbeení bío dání yi. Le mukáni binbirí na wee lé le Dónbeení cón á ɔa níi mía yi. Lé bío ɔa tun mí yiwa, á le Dónbeení bío dání yi á ɔa mún yi zú hàrì dɛɛ. ¹⁹ Ba yí zú níyio. Mu koomu lè mí síiwà á ɔa wee wé ká ɔa wà, mu ɔii flíníi mía. ²⁰ Ká páahú na minén tà a *Krista bío yi, á yínórí làa bún síi á ɔa le mí ɔua lè miten. ²¹ Bío bío ciran wo búenbúen á minén ɔá kénkén, á mí páaníló làa wo bío yi á ɔa mún kàráanna mia là a Yeesu Krista mu tǔiá poni. ²² Bún wee zéení le mí ko mí díá bío mí fù wee ɔua lè miten ká mí yínórí ɔa kèrètɛwa. Bún páahú ká bío ɔa núpua sía wee vá yi na wee víní ɔa á wee yáa mia. ²³ Mi díá le le Dónbeení yèrémá mia á mí yilera wé há bè-fla. ²⁴ Mi yèrémá wé ɔa ní-fla. Le Dónbeení wó mia lè ɔa ní-fla á mí ɔonmín làa de. Á mí wáa ɔua miten héha làa bún, á wé ɔa núpua na térénna á wee ce le Dónbeení yahó làa bío le tǔiá poni bóràa mu.

²⁵ Awa, á mí wáa khí há sabóní fúaaló yi. Mi wé mí ho tǔiá na mín yi, lé bío wa lé há sánia dà-kéní. ²⁶ Ká mí sía wé cá á mí yí wé bè-kora. Mi wé yí díá le le wii tè ká mí sía pá wee cí. ²⁷ Mi yí díá le o *Satáni yí pánká mí wán. ²⁸ Yia lá lée kónlo á ɔanso yí bíní yí ɔuaa bío. 'Banso wé sá ó ò yí mu bío á á ɔánáa mí màkóo, á mún ñ séenínaa ɔa ní-khenia. ²⁹ Mi wé yí mí bín-kora na mín yi. Há bín-tentewá na dá á hení ɔa núpua sía ho páahú na mu ko yi lé hía mí wé bío bèra a na á bia wee jí há á há wé séení. ³⁰ A le Dónbeení Hácírí na le non mia á mí yí véení yi. Dén Hácírí so lé le Dónbeení fliminí na bò mí wán, á zéení le mí bío sá le yi, á pan ho páahú na le khíi tíi mí káníló ɔii. ³¹ Bío ɔa wó làa mia ká mu yí se, á mí yí ɔua mí yiwa yi. Mi wé yí cíi mí sía mín wán. Mi wé yí zá làa mín, mí wé yí là mín. Mi díá mu súnsumámu lè mí síiwà. ³² Mi wé wé mu tentemu làa mín, á zún mín màkárí. Mi wé sén díá na mín yi làa bío le Dónbeení dín o *Krista wán á séra díá nonnáa mia.

5

¹ A bío mí lé le Dónbeení záwa na le wa làa sòobɛɛ, á mí cén wé wé lè le bío síi. ² Mi le le waminí wé mí mí wára búenbúen yi làa bío ó o *Krista wararáa wen á húrun wa bío yi. O wara wen á non mí mukání wa bío yi. Bío ó o wó lé le muini na bío síi le Dónbeení yi. ³ Bío mí bío sá le Dónbeení yi, á mí wáa ko mí khí ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà yi, á khí há níyi-wará na síii mía yi. Mi yí wé núpua na yío yí máa síi làa bío. Bún biowa so búenbúen á yi ko á mu bío wé mí léé mia húúu. ⁴ Há níyi-bióní lè há bín-conconwá lè há káakóbióní á mí yí ko mí wé bío. Bío mí ko mí wé wé lè le Dónbeení báráká dérò. ⁵ Mi ko mí zún mu sese le bíá wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà, làa bíá wee wé há níyi-wará na síii mía bán búenbúen máa dí le Dónbeení

là a Krista bèɛnì huúu. A bía yio yí máa sɪ̀ lè mu bɪo, bán mún máa dí le bèɛnì mu. Lé bɪo á bɪo 6a wee cà ka lòn wònna na 6a dó mí sɪa yi. ⁶ Mi yí día le 6a nǐ-kháwa à vɪnì mia lè mí bioní, lé bɪo á bía yí máa bè le Dónbeenì bioní yi à 6a wee wé bún biowa so á le khii siiní júná. ⁷ Awa, á minén yi léé 6a wára yi làa ba.

⁸ Mu bon. Mi lá wi le tɪbíri yi, ká mi páanílò là a Krista bɪo yi á mi wáa wi mu khoomu yi. A mi cén wáa 6ua miten làa bía wi mu khoomu yi bɪo. ⁹ Lé bɪo á bía bɪo sá mu khoomu yi á wee wé há wára na se, na téréenna, á bɪo lé ho túiá. ¹⁰ A mi cén bánbá à mi zún bɪo sɪ a Núhúso yi, ¹¹ à há wára na cúnú mia, há á bía bɪo sá le tɪbíri yi wee wé à minén yi léé yi làa ba. Mi yáá bɪo mu wéréwéré le bɪo 6a wee wé á yi se. ¹² Mu bon, bɪo 6a wee sanka miten wé á bioró nǐyo yáá wi. ¹³ Eé ká 6a wára mu búenbúen á bɪo bía wéréwéré, á mu kɛn lòn khoomu á ló mu wán. ¹⁴ Mu bon, mu bɪo búenbúen na mu khoomu ló wán bún bɪo so bɪo sá mu yi. Lé bún nɔn á bɪo ká bíaráa:

«Ūnén na dūma, sɪn.

Híni lé 6a nǐ-hía tɪhú,

ó o Krista á à dé mí khoomu ū wán.»

¹⁵ Awa, á mi cén pa miten bɪo bɪo mi ì 6ua lè miten dání yi sese. Mi wé mu bè-zúrminí bánsowá ká mi yí wé bónbúwá. ¹⁶ Páahú léé páahú na mi dá à wé mu bè-tentewá yi à mi wé mu lé bɪo ho páahú na wa wi yi núpua wee wé mu bè-kora dàkhíina. ¹⁷ Lé bún nɔn á mi ko à mi bánbá à mi zún bɪo ó o Núhúso le mi wé wé ká mi yí wé 6a núpua na yí wi mi zún bɪo. ¹⁸ Mi wé yi ju ho dívén à khíi, bún wee yáa o núpue. Ká mi wé día le le Dónbeenì Hácírí pánkà à kɛn mi wán. ¹⁹ Mi wé sío há lení lè mi síwá na wee lé le Dónbeenì cón à henínáa mín sɪa. Mi wé sío à khòoní a Núhúso lè mi sɪa búenbúen. ²⁰ Mi wé dé wán Maá Dónbeenì bárákà fɛɛɛ mu bɪo búenbúen bɪo yi, wa Núhúso Yeesu Krista yèni yi.

Bɪo 6a kèrɛtɛwa ko 6a wé 6ua làa mɪn

²¹ Bɪo mi wee kǎnbi o Krista, á mi wé liiní míten na mɪn yi.

²² Háawa, mi wé liiní miten na mi bárání yi làa bɪo mi wee liinínáa miten à na a *Krista yi bɪo sɪi. ²³ Mu bon, o háa jùhúso lé bán báa, làa bɪo 6a kèrɛtɛwa búenbúen kuure jùhúso lé o Krista bɪo sɪi. Le kuure mu lé o sánia na ó o kánia. ²⁴ Bɪo á 6a kèrɛtɛwa búenbúen kuure wee liinínáa míten à na a Krista yi, lé bún bán sɪi à 6a háawa mún wé liinínáa míten à na mí bárání yi mu bɪo búenbúen yi.

²⁵ Báawa, mi wé warí mi hánání làa bɪo ó o Krista waráa 6a kèrɛtɛwa búenbúen kuure bɪo sɪi, á nɔn mi mukání le bɪo yi. ²⁶ O wó bún bèra a na à le bɪo sɪ le Dónbeenì yi. O ceéra le lè mu jumu lè le bioní, ²⁷ bèra a na à 6a kèrɛtɛwa búenbúen kuure mu wé dɛɛ na wee ce, á flaní mia yi, á cùkú wi, à le dàn òn o yahó ká bè-kohó yèni yí máa ve léé le yi. ²⁸ Bún búenbúen wee zéeni bɪo ó o báa ko ò o warínáa mín háa. O ko ò o warí wo làa bɪo ó o waráa mí kúrú sánia. Báa na wa mín háa se o wa míten. ²⁹ A núpue na bɛn òn jina mí sánia wón mía. O yáá wee wé òn hǎ à pa há bɪo, làa bɪo ó o Krista wee wéráa mu lè 6a kèrɛtɛwa búenbúen kuure ³⁰ na lé o sánia bɪo sɪi. A warén so yinón o sánia biowa búe le? ³¹ Le Dónbeenì bioní vùahú yi á bɪo ká lé bɪo túara: «Lé bún nɔn ó o báa á à día mín maá lè mín nu ká à léé lè mín háa, á 6a mí nùwá jún á à wé sánia dà-kéní.»* ³² Bɪo bía ká léé bè-beenì na sá yi. A òn wee bɪo le mu lé o Krista lè 6a kèrɛtɛwa búenbúen kuure bɪo á mu wee

* 5:31 Mi lorí Bɪo jùhú búenbúen vùahú (Genèse) 2.24

zéení. ³³ Ká mu màhá mún wee zéení minén bío: Ba báawa lè mí nǐ-kéní kéní ko 6a warí mí hánání làa bío 6a waráa miten bío síi. A 6a háawa mún ko à 6a wé kǎnbi mí bǎrání.

6

¹ Zàwa, mi wé bè mi maáwà lè mi nuwà bioní yi mi páaníló là a Nùhúso bío yi. Lé bío á lé bǔn mi ko à mi wé wé. ² Le Dónbeení bío na le bò henía tǎhú, á bío lé nǐn-yání dó mí jǐi bò wán lé bío kà: «Wé kǎnbi mǐn maá lè mǐn nu, ³ á ù bío á à wé se á à yí le mukǎn-tóní ho tá wán.»*

⁴ Maáwà, mi wé yí cǐi mi zàwa sía. Mi wé bé 6a sese à zéení 6a làa bío sí a Nùhúso yi à guaráa 6a.

⁵ Wobáaní, mi wé bè mi júnása na wi ho ðímíjǎ yi bioní yi. Mi wé kǎnbi 6a sese lè le yi poní. Mi wé bè 6a bioní yi làa bío mi wee bèráa o *Krista bioní yi bío síi. ⁶ Mi wé yí wé mu 6a yílo yi mí dòn à càráa le yèni 6a cǎn. Ká mi wé wé bío le Dónbeení síi vá yi lè mi sía búenbúen lé bío mi lé o Krista wobáaní. ⁷ Mi wé sá na mi júnása yi lè mi sía búenbúen, à keñ lè mu lé o Nùhúso á mi wee sá na yi, ká mi yi máa sá na núpua yi. ⁸ Mi zǔn le bío mi nǐ-kéní kéní wee wé ká mu se á mi khíi yí 6an cǔnú o Nùhúso cǎn, à mi wé wobáaní táa núpua na wi miten.

⁹ Wobáaní júnása, mi mún 6ua mi wobáaní sese. Mi wé yí là heéré làa ba. Mi zǔn le minén làa ba á lééra a Nùhúso nǐ-kéní yi, wón wi ho wáyai, o yí máa hueeka núpua mǐn yi.

Há fio sía na le Dónbeení nǎn wen bío

¹⁰ Bío á ì bío ò na mia á à véenínáa lé bío kà: Bío mi páanía là a Nùhúso, á mi cà ho pǎnká orén na pǎnká beení 6an síi mia cǎn. ¹¹ Mi khuii há fio sía na le Dónbeení nǎn mia, à dàñ fǎrá ðn sǎnsǎráa o *Satáni nǐ-khènló. ¹² Mu yínǎn núpua á wa wee firáa, 6úeé. Lé há pǎnká-súmáa na yí máa mi, háa wee dí le béeñí ho ðímíjǎ na bío sǎ a Satáni yi yi, lè há pǎnká-súmáa na wi ho wáyai, lé hǎn wa wee firáa. ¹³ Lé bǔn nǎn á ì le mi khuiiráa há fio sía na le Dónbeení nǎn mia búenbúen, bèra a na ká pǎahú na mu wé here yi à mi dàñ ðn à sǎnsá mu, á mu véení ká mi pá à fǎrá à ðn. ¹⁴ Awa, á mi wáa wíoka miten. Mi ðn le Dónbeení túiá poní wán à bǔn wé lòn ku-eeñí na mi can lè mi kuio. Mi wé 6a nǐ-térénní à bǔn wé lòn háa hēení sía á mi pon mi kosla yi. ¹⁵ Mi ca mi kuio le Dónbeení bín-tente na wee na ho héerá buero yi, à bǔn wé lòn nakáa á mi zá. ¹⁶ Pǎahú léé pǎahú, à mi wé wíoka dé mi sía le Dónbeení yi, à bǔn wé lòn háa hēení sía na mi buan mi yahó à héráa o Satáni há dǎnaso. ¹⁷ Mi wíoka zǔn kénkén le le Dónbeení kǎnía mia, à bǔn wé lòn kónlè na mi 6úra. Mi wíoka zǔn le Dónbeení bioní sese à bǔn wé lòn khátóní, háa le Dónbeení Hácírí nǎn mia. ¹⁸ Mi wé fio le Dónbeení yi fée mu bío búenbúen bío yi, à wé día le le Dónbeení Hácírí dí mi yahó à mí floráa. Bǔn bío yi à mi na miten búenbúen le yi à yí sa ho floró tá. Mi wé fio na bío bío sǎ le Dónbeení yi búenbúen yi fée. ¹⁹ Mi mún wé fio na ínén yi, bèra a na à há bioní na á ì ko à ì bío à le Dónbeení dé ðn yi, à ì dàñ zéení le bín-tente bío na lá sǎ yi lè le sí-hebúee. ²⁰ O Yeesu *Krista dó mi le ð zéení le bín-tente mu lè 6a núpua. Lé bǔn nǎn 6a dóráa mi ho kásó yi. Awa, á mi fio na mi à ì dàñ zéení le bín-tente mu bío lè le sí-hebúee làa bío mu koráa.

Móndén tēenti

* 6:3 Mi lorí Léro vǎahú (Exode) 20.12; Lándá zéeníló vǎahú (Deutéronome) 5.16

²¹ Wàn za Tisiiki na wa wa làa sòobé, wón na wee sá a Nùhúso tonló sese, wón ɓueé zéeni ɓío á ï ɓío karáa ɓúenɓúen làa mia, à mi zúrú mu. ²² Lé ɓɓn ɓío yi á ï wee tonkaráa wo mi cón, ò o ɓuee zéeni ɓío wa ɓío karáa làa mia, à hĩ mi sía.

²³ Le wàn Maá Dónbeenĩ là a Nùhúso Yeesu *Krista à na ho hɛɛrà minén na lé wàn zàwa lè wàn hĩnni kèrètɛwa yi. Le ɓa wé à mi wań mín, à wíoka dé mi sía o Yeesu yi. ²⁴ Le le Dónbeenĩ wé wé mu sáamu làa ɓía ɓúenɓúen na wa wa Nùhúso Yeesu Krista lè le waminĩ na jii mia.

Ho vūahú na ó o Poole túara nɔn ho Filiipu kèrètɛwa kuure yi

Vūahú túaró jùhú

Ho vūahú na kà lé o Poole túara ho nɔn ho Filiipu lóhó kèrètɛwa kuure yi. Lé ɓarén lé 6a nín-yání nùpua na ó o Poole buera le bín-tente nɔn yi ho Maseduana kǎhú yi (Bè-wénia 16.12-40), á 6a tà dó mí sía o Yeesu *Krista yi. Ho vūahú mu ó o Poole hía wee túa ká a wi ho kásó yi ká a màhá túara ho lè le sí-wɛɛ.

Ho vūahú mu jùhú búɛnɛní ó o Poole zéenía le mí sli wan ho Filiipusa bío yi. Bɔn mɔn ó o zéenía bío ó o bío kará làa ba, ò o henía 6a sía. O mún bía nɔn 6a yi le 6a wé liiní mítén làa bío ó o Yeesu wóràa mu bío síi. O zéenía le mí i tonka a Epaforodiite là a Timotee ho Filiipu kèrètɛwa cǎn (1-2).

O jà 6a zeñ wán le 6a wé yí jí ho kàránló na bío yí bon bío, ká 6a sòobá mítén à wé wé là arén bío síi (3).

O zéenía bío le Dónbeení wee nanáa le sí-wɛɛ lè ho hээрà bía búenbúen na páanía là a Krista yi (4).

Le tɛɛní

¹ Inén Poole là a Timotee na lé o Yeesu *Krista ton-sáwá wee tɛɛní minén kèrètɛwa na wi ho Filiipu lóhó yi. Wa wee tɛɛní 6a ya-diwá làa bía wee séení 6a yi, làa bía ká búenbúen na bío sá le Dónbeení yi 6a páaníló là a Yeesu Krista bío yi. ² Le wán Maá Dónbeení là a Nùhúso Yeesu Krista à wé mí sáamu làa mia, à na ho hээрà mia.

O Poole flora ho Filiipusa bío yi

³ Páahú lée páahú ká í leékaa mi bío, à í dé wán Dónbeení báraaká. ⁴ Páahú lée páahú ká í wee fio à í mún fio na mi búenbúen yi lè le sí-wɛɛ. ⁵ Lé bío, à lá ho páahú na mi dó mí sía o *Krista yi á bueé 6ó ho zuia yi, á mi dó mí níní mií le Dónbeení bín-tente bueró tonló yi. ⁶ Í láa mu yi le ho ton-tente na le Dónbeení búa jùhú mia, á le è sá á à tíí jii o Yeesu Krista bíni buen-nɔnzoñ. ⁷ Í túiá sí à hǎn yilera so kɛrí mií mi búenbúen dání yi, lé bío á í wa mia làa sòobéɛ. Mu bon, le Dónbeení wó á mi léera le bín-tente bueró tonló yi làa mi. A páahú na á í wi ho kásó yi, á wee tà le Dónbeení bíoní jii o cití-flí yahó, á í wee zéení mu wéréwéré le mu lé ho túiá. ⁸ Mu bon, le Dónbeení zú le mu lé ho túiá poni, le í wa mia làa sòobéɛ làa bío ó o Yeesu Krista waráa mia. ⁹ Á í wee fio le Dónbeení cǎn le mi waminí wioka wé dé wán, à mi bío zúríló le Dónbeení bío dání yi, làa bío se làa bío yí se hueekaró mín yi à wioka wé dé wán. ¹⁰ Bɔn ká mi i darí ñ lén bío se po bío ká bèra a na à mi ce le Dónbeení yahó à wékheró bío yí mí yí léɛ yi à vaa búe o Krista bíni buen-nɔnzoñ. ¹¹ A mi bè-wénia búenbúen á à térén o Yeesu Krista pánká yi, á 6a nùpua á à dé ho cùkú le Dónbeení yi, á à khòoní le.

Le bín-tente bueró bío

¹² Wán zàwa lè wán hínni, í wi à mi zúrí le bío sá mií lé bɔn wó á le bín-tente bueró tonló vannáa lè mí yahó. ¹³ Mu bon, ho *Oroomu béɛ zì-beení parowá júnása làa bía ká búenbúen zú le lé o *Krista bío yi á í wiráa ho kásó yi. ¹⁴ Bío á í wi ho kásó yi lé bɔn mún wó á wán zàwa lè wán hínni boomuso wiokaa dó mí sía o Nùhúso yi, á wiokaa henía mí sía le Dónbeení bíoní bueró yi. ¹⁵ Ba

6úí wi 6a t̄ahũ wee bue o Krista bín-tente lé b̄io 6a wee dí le yandee làa mi, á wi à 6a b̄io ɲúhũ wé por̄ mi. 16 Éε ká 6a 6úí bán wee bue le b̄ionĩ mu lè le yi na se. 16 Bãnsowa so wee wé mu lé b̄io 6a wa mi, á zũ le 1 wi hen le bín-tente ɲii taró b̄io yi. 17 Ká b̄ia wi à 6a b̄io ɲúhũ wé por̄ mi o Krista bín-tente bueró b̄io yi, bán yilera na wi 6a yi yí se. Ba wi à 6a beé 1 lò à bè b̄io á 1 wi ho kásó yi wán. 18 Éε ká b̄ũn 6úen6úen ɲúhũ mía. A mu wé le yi na se loo, tãá yi na yi se loo, b̄ũn yí here. B̄io ɲúhũ wi lé ò o Krista b̄io wé bue. B̄io ó o Krista b̄io yú wee bue b̄ũn lée zãmakaa 1 c̄ón, á 1 wé è zãmaka mu b̄io yi f̄éεε. 19 Lé b̄io á 1 zũ le b̄io wee wé ká 6úen6úen vaa véenĩ lé 1 kãnílò mi floró pãnká yi, là a Yeesu Krista Hácírĩ* na wee séenĩ mi pãnká yi. 20 B̄io á 1 pan làa sòobéε á dó 1 s̄ii wee lònĩ lé b̄io ká: 1 máa wé b̄io 6úí na hã ɲiyio dà à dí mi b̄io yi. Ká 1 s̄ii á à wé here á wãa wé è dé ho cùkú o Krista yi 1 wárá yi làa b̄io á 1 wee wérãa mu, à 1 ȳio wé lua, tãá à 1 hí. 21 Mu bon, 1nén c̄ón ká 1 ȳio wi lua, se lé ho cùkú déró o Krista yi b̄io yi. Ká 1 6èn húrun loo, á 1 mún ñ yí cùnú b̄ũn yi. 22 Éε ká b̄io á 1 ȳio wi lua wá, á tonlò cùnú wi 6a nùpua c̄ón, á b̄io á 1 wãa à lén á 1 yí zũ. 23 I wee héhéeka mu mí b̄io ɲun pãahũ. 1 lá húrun á vaá wi là a Krista, se mu lá à wé s̄i m̄i, lé b̄io á b̄ũn lé b̄io 6ènt̄n s̄taani. 24 Éε ká minén b̄io yi á 1 keñlò làa mia á ɲúhũ 6èn wíokaa wi po b̄ũn. 25 A b̄io á 1 wãa láa mu yi, á 1 zũ le 1 keñ b̄in, á à keñ lè mi 6úen6úen á wé è séenĩ mia, à mi wíoka zũn le Dónbeenĩ b̄io, à s̄la wa mi s̄ladéró o Yeesu yi b̄io yi. 26 Lé b̄ũn ñ na ká 1 khiĩ b̄inã guara mi c̄ón, á mi ñ wíoka zãmaka làa sòobéε 1 b̄io yi mi pãnílò là a Krista yi.

Bio 6a kèrèt̄ewa ko 6a 6ua lè m̄iten

27 B̄io b̄io here lé b̄io mi ñ 6ua miten sese, á à héha làa b̄io ó o *Krista bín-tente le mu korãa, bèra a na ká 1 guara mi c̄ón loo tãá ká 1 yí guara loo, à 1 wé ɲí le mi fárá ð̄n mi s̄ladéró o Krista yi wán lè le hácírĩ dà-kénĩ, á wó le ɲii dà-kénĩ pãanía lá le lònbee wee tà le Dónbeenĩ bín-tente ɲii. 28 Mi yí díã le mi zúkúsa zánika mia b̄io woon yi. B̄ũn ñ zéeni làa ba le 6a à yáa, ká mu 6èn ñ zéeni lè minén le mi ñ kãní. B̄ũn 6úen6úen lé le Dónbeenĩ wó mu. 29 Mu bon, le Dónbeenĩ wó mu s̄amu làa mia: Le wó á mi dó mi s̄la o Krista yi á mún lò wee be o b̄io yi. 30 Mu bon, 1nén làa mia pãanía wee lá le lònbee dà-kénĩ, ð̄io á 1 h̄ia lá lè ho yahó á mi m̄on. A lé dén lònbee so á 1 pá lan wee lá á mi wee ɲí b̄io.

2

1 Mi pãnká wee wíoka keñ mi pãnílò là a *Krista b̄io yi. O waminĩ wee henĩ mi s̄a. Mi pãanía le Dónbeenĩ Hácírĩ pãnká yi. Mi s̄a se á zũ le makárĩ. 2 Awa, á mi cén wãa wé ɲí mín yi, à warĩ mín, à wé mi yilera làa dà-kénĩ. Mi wé b̄ũn 6úen6úen á tírãa 1 s̄i-wéε ɲii. 3 Mi yí wé b̄io 6úí na wee wé à mi b̄io ɲúhũ keñ por̄ b̄ia ká. Mi wé yí yòonĩ miten b̄ia ká wán à 6a mi mia. Ká mi wé liinĩ miten à wé leéka le b̄ia ká s̄taani mia. 4 Mi wé yí leéka minén mi dòn b̄io, ká mi mún wé leéka b̄ia ká b̄io.

5 B̄io mi pãanía là a Yeesu Krista, á mi 6ua miten làa b̄io ó o 6uannãa m̄iten b̄io s̄ii:

6 Orén na ka lè le Dónbeenĩ b̄io, á yí le mí ñ 6ua mí màamínlò làa de konloon.

7 B̄ueé. O tà díã b̄ũn 6úen6úen ò o 6ueé ton lè 6a nùpua b̄io s̄ii á lé o nùpue binbirĩ, á wó m̄iten là a ton-sá b̄io s̄ii.

8 O liinã m̄iten á tà bò le Dónbeenĩ b̄ionĩ yi fúaa o tà mu húmú yi, h̄arĩ mu húmú ho *kùrúwá wán.

* 1:19 Yeesu Krista Hácírĩ: O Yeesu Krista Hácírĩ na b̄io b̄ia hen lè le Dónbeenĩ Hácírĩ lée dà-kénĩ.

- ⁹ Lé bɔn nɔn le Dónbeení wáa yòonianáa wo ó o wi mu bío búenbúen ɲúhú wán, á wó ó o yú le yèni na po há yènnáa búenbúen.
- ¹⁰ A bía wi ho wáayi làa bía wi ho tá wán làa bía wi ho ní-hónbó-lóhó yi búenbúen ñ fàrá mí nɔnkóɲúná wán o yahó.
- ¹¹ A ɓa búenbúen á à bío wéréwéré le o Yeesu *Krista lé o Núhúso, á à dérása ho cùkú o Maá Dónbeení yi.

Ba kèrètɛwa ka lòn khoomu ho dtmɲá yi

¹² Minén na á ï wa làa sòobéé, bío mi wee bè le Dónbeení bioní yi, á mi wé wé bío á bía le kánia ko ɓa wé. Mi wé kòñbi le Dónbeení làa sòobéé à wérása mu. Bío mi lá wee wé le bín-tente, dío wee na le mukáni binbirí. Ká mi wee wé làa bɔn, á ï dà à zámaka mi bío yi o *Krista bíní buen-nònzoñ, lé bío le lònbee na á ï lá mi bío yi yínón káamáa. ¹⁷ Bío mi dó mi sía le Dónbeení yi á mi nɔn miten le yi bɔn ka lòn muini na ɓa yan bío sía. A hárí ká ɓa ko ɓa búe mi, á ï wé lòn hámu na bò mu wán, á ï wee zámaka mu bío yi á à zámaka lè mi búenbúen. ¹⁸ Làa bɔn bío sía, á minén mún wé zámaka, à mún zámaka làa mi.

¹⁴ Bío lée bío na mi wee wé, à mi yi kɲí mi kío yi ká mi ì zá làa mín à wérása mu, ¹⁵ bèra a na à wékhe bío yí mí yí léé mia, à mi wé ɓa nùpua na wee ce le Dónbeení yahó, le Dónbeení zàwa na á fianí mia yi ho lòn bío nùpua na lé ɓa ní-súmáa tɲahú. Mi ka lòn khoomu ɓa tɲahú lòn fɲntéena na dó bío sía, ¹⁶ minén na wee bue le bín-tente, dío wee na le mukáni binbirí. Ká mi wee wé làa bɔn, á ï dà à zámaka mi bío yi o *Krista bíní buen-nònzoñ, lé bío le lònbee na á ï lá mi bío yi yínón káamáa. ¹⁷ Bío mi dó mi sía le Dónbeení yi á mi nɔn miten le yi bɔn ka lòn muini na ɓa yan bío sía. A hárí ká ɓa ko ɓa búe mi, á ï wé lòn hámu na bò mu wán, á ï wee zámaka mu bío yi á à zámaka lè mi búenbúen. ¹⁸ Làa bɔn bío sía, á minén mún wé zámaka, à mún zámaka làa mi.

O Timotee là a Epaforodiite tonkaa bío

¹⁹ I wee leéka le hen làa cɲínú ká a Núhúso Yeesu tà, á ï tonka a Timotee mi cón bèra a na à ï ɲí mi sá à sli hɲ mi bío yi. ²⁰ Lé bío ká mu yínón wón á nùpua na wee leéka mi bío làa bío á ïnén wee leékaráa mu á mia. ²¹ Bía ká búenbúen yara sá mí kúrú bío ká a Yeesu *Krista bío níi ló. ²² Minén mi beere zú bío ó o wó. O páanía sá le bín-tente tonló làa mi làa bío ó o za wé sárása lè mín maá. ²³ Awa! Ká ï zúna bío á ï bío ò wérása, ó orén lé yía á ï wee leéka à ï deeni tonka mi cón. ²⁴ I láa mu yi le hen làa cɲínú ká a Núhúso ò na ho wòhú mi á ïnén ï beere á à buen mi cón. ²⁵ Eé ká wán za Epaforodiite na mi lá tonkaa ï cón ò o buee na mi níi bío na mi le mi ì séení làa mi mi, á ï le mu ko à ï día wo ò o bíní buen mi cón. O sá le bín-tente tonló á lá le lònbee làa mi làa sòobéé. ²⁶ O ɓèntɲn wi ò o mi mí wán, á mún yilera lúnkaa lé bío ó o zú le mi ɲá mí wánvamu bío. ²⁷ Mu bon, o lò lá yí here làa sòobéé, lée cɲínú ká a yáá lá à hí. Ká le Dónbeení màhá zúna a màkárí, mu yáá yínón orén mí dòn, ïnén á le mún zúna màkárí bèra a na à le yi-véé na wi ï wán à yí dé wán. ²⁸ Lé bɔn nɔn á ï wi à ï día wo ò o buen mi cón fúafú, bèra a na ká mi mɔn wo, à mi sía wa, à ïnén yi-véé ɓèn yòo tɲ yi. ²⁹ Awa! A mi sá a yahó lè há zámaka-beeni mi páaníló là a Krista bío yi. Ba nùpua na ka là a bío á mi wé kòñbi, ³⁰ lé bío á cɲínú ká ká a lá à hí o Krista tonló bío yi. Bío mi yí dà máa wé máa na mi lé bío mi khèra làa mi, lé bɔn ó orén zàanía mí mukáni á wó séeníanáa mi.

3

O Krista bío ɲuhú wi po bío ka

¹ Wán zàwa lè wán hínni, á bío ká wán á ï wee bío bío ká làa mia: Mi wé zámaka bío mi páanía là a Núhúso bío yi. Mu bío na á ï tɲara nɔn mia na á ï

binia wee tli yi yinon bio na wee seé mi, ka mu lee bio na á à séení mia, à bio 6úi yi dán mia yi vlini. ² Mi pa miten bio 6a ton-sá-kora yi, 6a ka lon booní, 6a soobaa wee hení ho kúioró bio dakhína. ³ Mu bon, warén lé bia kúiora binbirí. Wa wee 6uaani le Dónbeení lè le Hácirí pánká, á wee zámaka wa páníló là a Yeesu *Krista bio yi, á yí dó wa sía waten yi. ⁴ Ká a 6úi lá wee leéka le mí dá à dé mí sli mítén yi, se ínén dà à dé 1 sli bún yi á à porí wón bánso. Mu bon, 1 túiá lá à wé sí à í dé 1 sli íten yi, ⁵ lé bio á ínén 6a *kúio 1 teró wizooní bio hētín zon. Wán síí lé o *Isirayēele nípomu, 1 ton o Bēnzamēē z1-juhú yi. Wán nuwá lé 6a *zúífúwa binbirí, á í lé o zúífú binbirí. 1 lé o *Farizēē á henía o *Moyiize lándá bèró bio, ⁶ á í can 1 kuio láa soobéē le Dónbeení tonló yi fúaa 1 lá wee beé 6a kèrētēewa kuure ló. A ho *lándá mu bèró dání yi, á núpue lá yi dá máa bio le 1 wó khon mu 6úi yi huúu. ⁷ Eē ká a Krista bio yi, á bún biowa so na lá ka lon cúnú bio 1 cón á í wáa wee wé lon bè-káamáa. ⁸ Mu bon, mu bio 6úen6úen ka lon bio na juhú mia 1 cón, lé bio á í Nuhúso Yeesu Krista zúrúlo bún lé bio juhú wi po bio ká 6úen6úen. Lé orén Krista mu bio yi á í pánáa mu 6úen6úen, á wee wé mu lon zán-bio, bèra a na à í bio wíoka sí a yi binbirí ⁹ à páani láa wo. Mu yinon bio á ínén bò ho lándá yi á nnon á í térénnanáa, ká lé bio á í dó 1 sli o Krista yi á le Dónbeení wóráa mi là a ni-térenni. ¹⁰ Bio á í wee cà lé o Krista zúrúlo, à mún zúrú ho pánká na le Dónbeení nnon wo yi o vééro món. 1 wi à í páani a lonbee yi láa wo à tà mu húmú yi là a bio síi. ¹¹ Ká mu wó ká, á ínén mún n láa mu yi le le Dónbeení khií véení mi.

Wa ko wa bánbá vaa yi bio wa wee cá

¹² Wán zàwa lè wán hínni, 1 yí dá máa bio le bio á í wee cà á í wáa yú vó, táá bio á í ko à í kērnáa á pii wáa tun. Eē ká 1 mahá wee hení 1 lò bèra a na à í yí mu, lé bio ó o Yeesu *Krista léra mi á í bio sá a yi 6úen6úen. ¹³ Wán zàwa lè wán hínni, ínén yí máa leéka le 1 yú mu vó. Bio bio here mií lé bio ká: Bio á í wó khiína á í wáa yí máa loí, bio wi 1 yahó lé bún á í wee bánbá bio yi. ¹⁴ A bio á í wee cà lé bún á í wáa wee lúwí bio yi, bèra a na à í vaa yí 1 veró cúnú ho wáayi le Dónbeení cón 1 páaníló là a Yeesu Krista bio yi. ¹⁵ Lé hón yilera so ko à há wé kēn warén kèrētēewa na dán vó le Dónbeení bio dání yi yi. Eē ká mi wee leéka bè-vio 6úi mu bio yi, à le Dónbeení zéení mu yara wéréwéré láa mia. ¹⁶ Bio wi bin, á hen na wa van vaá 6ó yi á mi wáa le wa wíoka bánbá láa bún bio.

¹⁷ Wán zàwa lè wán hínni, mi wé wé bio á í wee wé. Bia wee bè bio mi man à wa wee wé yi lé bán á mi fá mi yío yi. ¹⁸ Mu bon, 6a núpua cērēē wará wee zéení le 6a lé o Krista na húrún ho *kurúwá wán zúkúsa. 1 lá wee wé bio mu na mia fēēē, á í pá binia wee bio mu láa mia ká 1 wá. ¹⁹ Bán núpua so píorá lé 6a dofiná, á há niyi-wará na 6a wee wé lé hón á 6a wee khòoní miten bio yi. Bio 6a wee leéka lé ho dímná bio mí dòn. Mu vaa véení ká 6a à yáa 6úen6úen. ²⁰ Eē ká warén kúrú lahó hón yóó wi ho wáayi. A wa kánílo Yeesu Krista na à lé bín á à 6uen lé wón wa wee lòoní. ²¹ Hen ká a khií 6uara á wa sánia na cúkú mia ó o 6ueé wé á há à kēn lá a sánia na cúkú wi bio síi. O ó wé mu lè ho pánká na wi o cón, hía ó o ò yíráa le sée mu bio 6úen6úen warí.

4

¹ Awa, wán zàwa lè wán hínni na 1 wa láa soobéē, 1 sli 6èntín vá à í bíni mi mia. Mi bio wee wéé 1 sli, á lé minén bio yi à í yí ho cúkú, á mi wáa wíoka fará díni mi páaníló là a Nuhúso yi.

Le zéení bio

² O Evodii là a Sēntiisi á ì wee hení bío ká á à na yi le 6a jì-cúa wé le dà-kéní 6a páaníló là a Nùhúso bío yi. ³ Eε ká ũnén na páanía wee sá ho tonló làa mi le mí yahó á ì wee bío bío ká á à na yi: Ba háawa mu mí nùwá jùn á ù séení. Ba páanía lá le lònbee làa mi le Dónbeení bín-tente bueró bío yi. O Kileman le wán zàwa na ká mún páanía lá le lònbee làa mi le Dónbeení bín-tente bueró bío yi. Bán yènnáa túara bíá yú le mukānì binbirì yènnáa vùahú yi.

⁴ Mi wé zámaka fēεε mi páaníló là a Nùhúso bío yi. I wíokaa wee bío mu, mi wé zámaka. ⁵ Mi wé 6a nùpua na wayika à 6a nùpua búenbúen zūn bío. Mi wé leeka le hen làa cīnù ká a Nùhúso á à 6uen. ⁶ Mi yí le mi hácírí yáa bío woon yi. Eε ká mi mākóo wé wi bío léé bío yi, á mi zéení mu le le Dónbeení. Mi mún wé dé le bārāká fēεε. ⁷ Ká mi wee wé ká, á le Dónbeení á à na mí hēérà mia, hón hēérà so dà bío wa wee leeka búenbúen wán, ho ò wé á mi yiwa máa wé è dè, á yilera máa wé è lúnka mi páaníló là a Yeesu *Krista bío yi.

⁸ Wán zàwa le wán hínni, á bío ká wán á ì bío bío ká làa mia: Bío ko mu wé here mia le ho túiá poni bío, làa bío búenbúen na ko le le kǎnbii, làa bío térénna, làa bío wee ce, làa bío ó o nùpue ko ò warí, làa bío ko le ho cùkú. Bío búenbúen na se làa sòobéε, làa bío ko le le 6úaanií lé bñn bío ko mu wé here mia. ⁹ Bío á ì kāranna làa mia á mi tà yi, bío mi já ì cñn làa bío mi mōn á ì wee wé lé bñn á mi wé bè yi. Ká mi wee wé ká, á le Dónbeení na wee na ho hēérà, á à kēñ làa mia.

Ho Filiipu lóhó kèrètíewa bārāká déró bío

¹⁰ I wee zámaka làa sòobéε ì páaníló là a Nùhúso yi, lé bío mi mahá wáa dārína zéenia làa mi le mi pan ì bío. Mu bon, mi pan ì bío yí khú ká lé bío mi lá dñn yí yú mu wéró níi. ¹¹ Mu yínōñ bío 6úí fòora mīl á nōn á ì wee bíoráa ká. Hen ká ì bío ka làa bío na, á ì síl wa mu bío yi lé bío á ì mána mu búenbúen. ¹² I khon loo, á ì zū bío á ì ì 6ua le ìten. I bío wi loo á ì zū bío á ì ì 6ua le ìten. I yú bío á ì dí loo, tàá ì yí yú bío á ì dí loo, á ì yí puuní loo, tàá à bío wi ì cñn fòo mīl loo, mu búenbúen yí á ì zū bío á ì ì 6ua le ìten sese. ¹³ Bñn bíowa so wéró pánká ó o *Krista wee na mīl. ¹⁴ Eε ká bío mi séenia mi le lònbee na yú mi bío yi 6èntñn léé bío na se.

¹⁵ Minén Filiipusa, mi zū le páahú na á ì 6úa le Dónbeení bín-tente bueró jùhú mi cñn, á ló ho Maseduana kōhú yi, á lé minén mi dōn lé 6a kèrètíewa kuure na séenia mi. ¹⁶ Páahú na á ì wi ho Tesaloniki yi lé bñn mi 6úa mu jùhú yi, á séenia mi làa bío á ì mākóo wi yi á dñn há cúa-jùn. ¹⁷ Bñn yí máa zéení le ì wee cá à mi wé séení mi làa bñn síi fēεε, éε ká ì mahá wi à le Dónbeení na bío mi wee wé bán cñnú mia. ¹⁸ Mi hámu na mi tonkaa là a Epaforodiite 6ueé dñn mi le mí jì-káa, mu yáa puunia bío á ì mākóo wi yi búenbúen. Bío mi nōn mīl ka lòn muiní yáa na cīna á sámu sí le Dónbeení yi. ¹⁹ Wán Dónbeení na nāfōrō jii mia á à na bío mi mākóo wi yi búenbúen mia mi páaníló là a Yeesu *Krista bío yi. ²⁰ Le ho cùkú à bío sí wán Maá Dónbeení yi fēεε há lúlúio na jii mia yi. *Amiina!

Le tēni

²¹ Bío bío sá le Dónbeení yi 6a páaníló là a Yeesu *Krista bío yi á mi tēni yi le mí nī-kéní kéní. Wán zàwa le wán hínni na làa mi páanía wi mún wee tēni mia. ²² Bío hen na bío sá le Dónbeení yi búenbúen wee tēni mia, sñnkú bío wee sá ho *Oroomu bēε cñn.

²³ Le o Nùhúso Yeesu Krista wé mu sáamu làa mia.

Ho vūahū na ó o Poole túara nɔn ho Koloosi kèrètíewa kuure yi

Vūahū túaró jūhū

Ho vūahū na kà lé o Poole túara ho nɔn ho Koloosi lóhó kèrètíewa kuure yi. Yia nín-yání buera le Dónbeení bióni bín lé yia 6a le Epafaraasi, o là a Poole páania wee sá ho tonló dà-kéní. O wee lé ho Koloosi lóhó mí bεere yi (1.7; 4.12).

Pāahū na ó o Poole wi ho kásó yi ho Oroomu yi (4.3), ó o Epafaraasi 6ueé 6úεεkío wo á bía nɔn wo yi le 6a núpua 6úí hínɔn wee vīnī ho Koloosi kèrètíewa le ho káranló 6úí síí.

Lé bŭn nɔn ó o Poole túararáa ho vūahū na kà nɔn 6a yi, á zéení le Dónbeení tūiá poni làa ba, bèra a na á 6a pī 6a núpua mu káranló. O mún bía nɔn 6a yi le le Dónbeení dīn o Yeesu *Krista wán léraráa ho dīmíjá, á lé orén le wee dīn wán kánínáa 6a núpua (1–2).

O zéenia bío 6a wé è 6ua le mítén 6a páaníló là a *Krista yi (3–4).

Lé o Tisiiki là a Onεziimu ó o Poole tonkaa le ho vūahū mu á 6a vaá nɔn ho Koloosi kèrètíewa kuure yi.

Le tēeni

¹ Mu lé ínén Poole, yia le Dónbeení le mí síi bío á wó á í lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé mí wee túa ho vūahū na kà. Inén le wán za Timotee ² á wee tēeni mínén wán zàwa le wán hñni na bío sá le Dónbeení yi ho Koloosi lóhó yi á páania là a Krista, á síadéró wo yi fàrá tina. Le wán Maá Dónbeení à wé mu sáamu làa mia, á na ho hēerá mia.

O Poole Dónbeení bāraká déró bío

³ Hen ká wa sansan wee fio wa Nūhūso Yeesu *Krista 6àn Maá Dónbeení yi mí bío yi, á wa dé le bāraká. ⁴ Wa wee dé le bāraká lé bío wa já bío mí sía dóráa o Yeesu Krista yi bío, làa bío mí waráa bíá 6úén6úen na bío sá le Dónbeení yi. ⁵ Mí dó mí sía á wa mín, lé bío mí dó mí sía á wee lònni le Dónbeení bè-tente na le dó mí jii le mí í ká làa mia ho wáayi. Mu bè-tente mu á mí já bío pāahū na 6a buera le bín-tente nɔn mia yi, dén na lé ho tūiá poni. ⁶ Ho dīmíjá 6úén6úen yi, á bía wee tà le bín-tente mu bío, á wé bío sí le Dónbeení yi á wee dé wán ká 6a wà. Lé ká síi á mu mún wee wéráa mínén cón á lá ho pāahū na mí já le bín-tente mu yi, á zūna le Dónbeení sáamu bío binbirí à 6uee 6úe ho zuia jii wán. ⁷ Mu lé o Epafaraasi, yia wa wa làa sóobé na làa wén páania wee sá a Krista tonló, lé wón buera le bín-tente mu nɔn mia. O wee sóobá mítén á sáráa o Krista tonló wa lahó yi mí cón. ⁸ Lé orén 6ueé bía le waminí na á le Dónbeení Hácírí wó á mí wa làa mín bío làa wén.

⁹ Lé bŭn nɔn á pāahū na wa já mí bío yi jii wán, á wa wee fio le Dónbeení yi fēεε mí bío yi. Wa wee fio le le Dónbeení na mu bè-zúrímíní le mu bío zúríló 6úén6úen na wee lé lerén mí bεere Hácírí cón mia. Lé bŭn nɔn ká mí í zúrí bío le síi vá yi á mu jii í sí. ¹⁰ Bŭn ká mí í dárí nɔn 6ua mítén làa bío mu koráa là a Nūhūso, á mí wé è wé bío sí a yi 6úén6úen fēεε le há wára na se le mí síiwá 6úén6úen, á à wíoka à zúrí le Dónbeení. ¹¹ Bío le Dónbeení pánká jii mia, á wa wee fio le yi le le wé à mí pánká kεní bèra a na à mí wé dárí hí mí sía, á jii mí yiwa le le sí-wεε. ¹² Mí wé dé wán Maá Dónbeení bāraká. Le wó á mí ko á

mi nii κεῖν ἡ κῆρα na le bàrá ká làa bíá bíó sá le yi mu khoomu yi le cón. ¹³ Le kánia wen le tibirí pánká nii yi, á wa wáa wi le Za na le wa làa sòobéé béení ðiiní ¹⁴ Lé o Za mu pánká yi á le kánia wen, á séra wa bè-kora dia.

O Krista khòoniló leni

¹⁵ O Za mu yi á wa wee mi le Dónbeení na yí dà máa mi.
O kí mu bíó búenbúen, á wi mu bè-lénnia búenbúen jùhú wán.

¹⁶ Lé bíó ó orén lé yía le Dónbeení ðin wán léraráa mu bíó búenbúen,
bíó ho wáayi, làa bíó ho tá yi,
bíó wee mi, làa bíó yí máa mi,
há pánkáwá lè mí síiwá búenbúen.

Le Dónbeení ðin orén wán á léraráa mu bíó búenbúen,
mu bíó búenbúen le léra orén bíó yi.

¹⁷ Orén wi ká bíó búí ðin yí léra.
Lé orén pánká yi á mu bíó búenbúen wi mí lara yi sese.

¹⁸ Ba kèrètíewa búenbúen kuure na ka lòn sánia bàn jùhú lé orén.
Lé orén le kuure mu búá wán.

Lé orén lé 6a ní-hía nín-yání so na vèera á máa bíní máa hí
bèra a na ò o ðí mu bíó búenbúen yahó.

¹⁹ Lé bíó mu wó sína le Dónbeení yi á bíó lerén karáa búenbúen à le Za mún
κεῖν làa bún.

²⁰ A mu mún wó sína le yi à le ðin orén wán à bíó ho wáayi làa bíó ho tá yi
búenbúen làa de bíní wé sí.

Lé o Za na húrun ho *kùrúwá wán á cāni kúará pánká yi á le dóráa ho héera
lerén lè mu bíó búenbúen pàahú.

²¹ A minén na lá lé 6a ní-hāní le Dónbeení cón, á lá lé le zúkúsa mi yile-kora
lè mí bè-kora wéró bíó yi, ²² á le wáa wó á mi bínia sí làa de bíó le wó á le Za
wó a núpue á húrun pánká yi. Le wó ká síi bèra a na à mí ðān ðin le yahó
ká mi wee ce á flānī mīa yi á bè-kohó yēni yí máa ve léé yi. ²³ Ká mí mahá ko
mí wíoka dé mí sía o Za mu yi, á fárá ðin. Bíó mí ðó mí sía wee lóoní bíó le
Dónbeení dó mí jii le mí ì wé le bín-tente yi á mí yí khènnáa. Le bín-tente mu
lé ðio mí já khíina, ðio buera non ho ðimíjā núpua búenbúen yi. A lé lerén
bín-tente mu bueró tonló á Inén Poole mún wee sá.

O Poole lònbee na ó o wee lá bíó

²⁴ Há laà na ká wán á le lònbee na á ī wee lá mi bíó yi á ī wee zāmaka
bíó yi. Lé ká síi á ī sánia lò ò beráa á à tíirāa le lònbee na wa ko wa káa yi
jii* o *Krista tonló sáró yi 6a kèrètíewa búenbúen kuure na lé o sánia bíó
yi. ²⁵ Inén wáa lé 6a kèrètíewa búenbúen kuure mu ton-sá lé bíó le Dónbeení
kàráfāa ho tonló mī, á le 1 zéeni mí bíonī bíó yahó búenbúen mi séeniló bíó
yi. ²⁶ Le bíonī mu lé mu bíó na le Dónbeení lá sá ho ðimíjā núpua búenbúen
yi háanī. Εε ká há laà na ká wán á le wáa zéenia le bíonī mu bíó làa bíá bíó
sá le yi. ²⁷ Le Dónbeení le mí ì zéeni làa ba le le bíó na lá sá yi na semu bàn
síi mīa á 6a núpua búenbúen níni ðān κεῖν yi. Bún bíó so lé o Krista páaniló
làa mīa. Lé bún non á mí ðó mí sía wee lóoní ho cūkú na le Dónbeení dó
mí jii le mí níni ì κεῖν yi. ²⁸ Lé wón Krista so á wa wee zéeni bíó, á wee jii le
Dónbeení nípomu ní-kéni kéní zení wán, á wee kàrán 6a lè mí ní-kéni kéní
mu bè-zúriminí pánká yi. Wa wee wé bún bèra a na à 6a ní-kéni kéní ðān dá
vé 6a páaniló lá a Krista pánká yi. ²⁹ Lé bún te bíó á ī wee sárāa ho tonló mu
lé 1 sòobéé lá a Krista pánká beení na wee mi bíó á ī wee wé yi.

* 1:24 Mi loí Matiye vūahú 24.3-14; Maaki vūahú 13.19-23

2

¹ I wi à mi zūn le 1 wee sá lè 1 sòobéé minén lè ho Lawodisee lóhó kèrètɛwa, làa bía ká búenbúen na yere mún dín yí dá 1 wán bío yi. ² I wee sá lè 1 sòobéé bèra a na à mi búenbúen sía wé hereka à mi wé le dà-kéní bío mi wa làa mín bío yi. Bún bío yi á mi ì yí mu bè-tentewà lè mí síwà búenbúen na ko làa mia ká mí ɛntɛn zúna le le Dónbeení bín-tente na mi ná lé ho tǔiá poni. Lé bún ñ na ká mí ì zūn le Dónbeení bío na lá sá yi, bún na lé o *Krista. ³ Lé orén mí dòn á mu bío zúrúlo lè mu bè-zúrúminí búenbúen na lé ho náfóro binbiri wee lé cón. ⁴ I bía bún non mia bèra a na à mi yí día mítén le o ɓúí khà lè mí bín-sía wíni. ⁵ I mia mi tǎhú bún bon, ká 1 hácírí dén màhá wi làa mia. Bío mi ɓuannáa mín sese, làa bío mí sǎdéro o Krista yi fǎrá tǎna á ì sli wan bío yi.

Wa pǎaníló là a Krista bío

⁶ Awa, á bío mi tà ò o Yeesu *Krista wé mi Núhúso, á mi wáa ɓua miten làa bío sí a yi mi pǎaníló làa wo bío yi. ⁷ Mi fǎrá mí sǎdéro wo yi lòn vǐndèe na naní zon ho tá yi bío sii. Mi le mí sǎdéro mu wo yi à wíoka wé dé wán. Mí wíoka fǎrá dǎn mí sǎdéro wo yi. Mí wé mu búenbúen héha lè ho kǎránló na mí yú, à wíoka wé dé le Dónbeení bǎráká fɛɛe.

⁸ Mi pa miten bío. Mí yí día le 6a núpua vǐ mia lè mí kǎránló na yí bon á ɓúhú mia. Hón kǎránló so fǎrá 6a núpua làndáwá lè ho dímǐná pǎnkáwá na yí máa mi wán, ká ho yí fǎrá Krista wán. ⁹ Mu bon, bío ó o Krista wó a núpue mí cúee á bío le Dónbeení karáa búenbúen ó o mún karáa. ¹⁰ A le Dónbeení bío dǎn yí á mi bío búenbúen ɓii sú mi pǎaníló là a Krista yi, wón na wi há pǎnkáwá na yí máa mi búenbúen ɓúhú wán. ¹¹ Bío mi pǎanía làa wo, á mí lé 6a núpua na 6a kúiora. Ká hón kúioro so màhá yí wó mí sǎnia yi. Ho *kúiiro na ó o *Krista wó lé mu bè-kohó pǎnká na ó o léra mia. ¹² Pǎahú na mí bátízera yi, á mí ka lòn núpua na pǎanía nùuna là a Krista á mún pǎanía vèera làa wo lé bío mi dó mí sía le Dónbeení pǎnká na vèenia wo léra 6a nǐ-hía tǎhú yi. ¹³ A minén na lá húrun le Dónbeení cón mu bè-kora na mí lá wee wé làa bío mi yí kúiora bío yi, á le wáa vèenia mia mi pǎaníló là a Krista bío yi. Le séra wa bè-kora búenbúen día. ¹⁴ Wa wékheró bío na ɓà wa ɓúná yi á le 6ó ɓúhú lòn kení vǔahú bío sii. Le ɓúaa mu ho *kúrúwá wán á 6óráa mu ɓúhú. ¹⁵ Le fáara há pǎnkáwá na yí máa mi búenbúen fúna á dó há nǐyio há yi 6a núpua búenbúen yahó o Krista húmú ho kúrúwá wán pǎnká yi.

¹⁶ O o ɓúí wáa yí ko ò o cítí mia bío mi yí bò 6a *làndá yi mu bè-dínii lè mu bè-ɓunii dǎn yí, táa bío mi yí máa dí há sǎn-beera, táa ho ɓiihú miló nín-yání wizonle sǎnú, táa 6a *zúifúwa vǔnkalo wizonle sǎnú. ¹⁷ Bún búenbúen fù lé bío lá wá ɓueé wé ɓàn khǎnkǎnaamu. Ká mu binbiriso wee lé o Krista yi. ¹⁸ Mí yí día le o ɓúí bío le mí yí ko lè ho cúnú le Dónbeení cón. I wee bío bía wee wé lè 6a wee liiní mítén à ɓúaaní ho wáayi tonkarowá bío. Ba wee bío le mí bío ɓúhú wi po bía ká 6a bè-minii bío yi. Lé ɓarén te mí kúrú yilera. Ba wee yòoní mítén mu bío yi kǎamáa. ¹⁹ Ba yí cɛéra a Krista na ka lòn sǎnia ɓàn ɓúhú yi. Lé orén wee wé á há sǎnia ɓiowa na cɛékaa mín yi à wé dá làa bío le Dónbeení le mu wéráa.

Wa húmú lè wa vèeró là a Krista bío

²⁰ Mí pǎanía húrun là a Krista, á kǎnia ho dímǐná pǎnkáwá na yí máa mi níi yi. A léee webio non á mi pá wee día miten à 6a kíkáka yi lè mí *làndáwá, ka lè mí bío pá sá ho dímǐná yi? ²¹ Ba le mí yí lá bío ká, à yí dí bío ká, à bío ká mi yí dá. ²² Hón làndáwá so bío ciran mu bío na ká a núpue ɓiána mu lè mí makóo,

à mu vé. Lé 6a nùpua bò hã á wee kàrán làa mín. ²³ Mu bon, mu ka lòn bè-zũrminĩ bïo na se á wee zéeni le 6a nùpua wé dé mí sòobéé le Dónbeenĩ bïo yi, à wé liinĩ mĩten, à wé beé mí sãnia lò. Éε ká mu ñúhũ màhá mía. Mu wee káña bïo 6a nùpua sía wee vá yi mí dòn yi.

3

¹ A bïo mi ka lè mi vèera là a *Krista, á mi wãa wé cànka bïo bïo sã ho wáayi, hen na ó o Krista yòò kará yi le Dónbeenĩ nín-tlání. ² Mi wé leéka bïo bïo sã ho wáayi bïo, ká mi wé yí leéka bïo bïo sã ho ðĩmĩná yi bïo. ³ Mu bon, mi ka lè mi húrún, á mi wãa yú le mukõn-flnle là a Krista, wón na pãanía lè le Dónbeenĩ. Bia bïo sã ho ðĩmĩná yi á le mukõn-flnle mu bïo sã yi. ⁴ O Krista lé yia lé mi mukãní. Ká a Krista khúí wà 6ueé zéeni mĩten lè ho ðĩmĩnása, á mún ñ zéeni làa ba le mi bïo sã mí yi, á mi ì pãaní a cùkú yi làa wo.

Le mukõn-flnle lè le mukõn-ktñle bïo

⁵ Awa, á bïo wi mia na bïo sã ho ðĩmĩná yi á mi 6úe ñúhũ. Bũn na lé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà, lè hã ñiyi-wará, lè mu bïo na yí se na mi sía wee vá yi, lè hã yïo na yí máa sí lè mu bïo. Bũn na ka lòn wõnna na mi dó mi sía yi. ⁶ Hãn wékhewa so lé hãa wee wé à le Dónbeenĩ síi cĩnáa [bia yí máa bè le bionĩ yi.] ⁷ Lé bũn 6àn síi á minén mún láa wee wé pãahũ na hã wékhewa pãnká wi mi wán. ⁸ Éε ká hã laa na ká wán á mi khí mu 6úen6úen yi. Mi wé yí le mí sía cĩ, mi día le mukõn-ñiilè, lè hã lantaa, lè hã kãakó-bionĩ. ⁹ Mi wé yí fũaa sabionĩ na mĩn yi. Mi wé yí wé bũn biowa so, lé bïo mi wãa día bïo mi fù wee 6ua lè mĩten. ¹⁰ Mi wãa yèrèmaa wó 6a ñi-fla. Lé le Dónbeenĩ wó mia lè 6a ñi-fla á wee yèrèma mia féεε, à mi 6onmín làa de, à mi zũr le binbirĩ. ¹¹ Lé bũn ñon á 6a *zũifũwa làa bia yĩnõĩ 6a zũifũwa, làa bia kúiora làa bia yí kúiora, lè 6a ñi-hãní, làa bia yïo yí héra, lè 6a wobáaní làa bia wi mĩten, bán 6úen6úen á hueekaró mía yi. O *Krista mí dòn lé yia bïo ñúhũ wi. Bia dó mí sía wo yi 6úen6úen ó o pãaníanaa.

¹² Awa, minén na le Dónbeenĩ wa á hueekaa á mi bïo sã le yi, mi wãa wé 6a nùpua na zũ le màkárĩ. Mi wé wé mu tentemu. Mi wé liinĩ mĩten à wé wayika. Mi wé ñi mi yiwa. ¹³ Mi wé yí le mí sía cĩ mĩn yi. Ká a 6úí wé wó khon lè mí ninza, à mi sèn día na mĩn yi. Bïo ó o Núhũso sérarãa mi wékhéro día, lé bũn 6àn síi á minén mún wé sèn día nanãa mĩn yi. ¹⁴ Mi warĩ mĩn, bũn lé bïo bïo here á po bïo ká 6úen6úen. Lé bũn á à wé mia lè le dà-kénĩ binbirĩ.

¹⁵ Le o Krista héerã na ó o wee na mia à dí mi biowa 6úen6úen yahó. Lé hón héerã so á le Dónbeenĩ hueekaa mia à mi keñ yi, à mi wé lòn sãnia dà-kénĩ. Mi wé dé le bárakã. ¹⁶ Le o Krista bionĩ keñ mi yiwa à ñii sí, à mi wé kàrán mĩn, à wé henĩ mĩn sía lè mu bè-zũrminĩ na ñii sũ. Mi wé sío hã lenĩ lè mí síwà lè mí sía 6úen6úen á dérãa le Dónbeenĩ bárakã. ¹⁷ Bïo mi wee bïo làa bïo mi wee wé 6úen6úen á mi wé wé là a Núhũso Yeosu yèni. Mi wé dé o Maá Dónbeenĩ bárakã o Yeosu mu pãnká yi.

Bïo wa ko wa 6ua làa mĩn

¹⁸ Hãawa, mi wé liinĩ mĩten na mi bárání yi, làa bïo mi ko mi wé wé làa bũ mi pãaniló là a Núhũso bïo yi. ¹⁹ Báawa, mi warĩ mi hãnanĩ. Mi wé yí ñiinĩ mi mukãní 6a wán.

²⁰ Zàwa, mi wé bè mi maáwà lè mí nuwà bionĩ yi mu bïo 6úen6úen yi, lé bïo á bũn sí a Núhũso yi. ²¹ Maáwà, mi wé yí cĩi mi zàwa sía à tèé 6a bàra.

²² Wobáaní, mi wé bè mi ñúnãsa na wi ho ðĩmĩná yi bionĩ 6úen6úen yi. Mi wé yí wé mu 6a yïo yi mí dòn à càráa le yèni 6a cõn. Ká mi màhá wé sã na 6a

yi lè le yi na wee ce, bïo mi wee kòmbi o Nùhũso bïo yi. ²³ Mi wé wee sá tonló lée tonló, à mi hén mi yiwa sáraa ho, à keí lè mu lé o Nùhũso á mi wee sá na yi, ká mi yí máa sá na nùpua yi. ²⁴ Lé bïo mi zū le o Nùhũso á à sàání mia, dén sàání so lé há kía na ó o bára ká làa bïa bïo sá a yi. Yia lé mi Nùhũso lé o Yeesu Krista, lé wón á mi wee sá na yi. ²⁵ Ká bïa bën wee wé bïo yi téréna, bán ó o Nùhũso á à sàání yi á à héha làa bñn, o máa hueeka nùpua mín yi.

4

¹ Wobáání júnása, mi wé wé bïo téréna á héhaa lè mi wobáání. Lé bïo mi zū le minén mún Nùhũso wi ho wáayi.

Le zéení lè le tēení bïo

² Mi yí khí ho fioró yi. Mi dé sòobéé ho yi á wé dé le Dónbeení bára ká fēéé. ³ Mi mún wé fio na warén yi bèra a na à le Dónbeení hén mí bín-tente bueró jii na wen, bñn na lé o *Krista bïo na lá sá yi. Lé bñn bïo yi á i wiráa ho kàsó yi. ⁴ Mi fio na mi bera a na à i dan zéení mu wéréwéré làa bïo á i ko á i zéení làa bñ. ⁵ Mi wé zūn miten guaró bïa yínón 6a kèrètíewa fíahũ. Páahũ lée páahũ na mi dá à wé mu bè-tentewá yi à mi wé mu. ⁶ Mi wé 6a nùpua na zū há bioní à wé bïo há bín-tentewá, à wé dan bïo lè 6a nùpua làa bïo mu koráa. ⁷ O Tisiiki 6ueé zéení bïo á i bïo karáa 6úen6úen làa mia. Wón lé wán za mu kèrètíemu dání yi á i wa làa sòobéé. O wee sòobá mítén à sáraa o Nùhũso tonló làa mi. ⁸ Bïo non á i wee tonkaráa wo mi cón lée bèra a na à mi zūn bïo wa bïo karáa, o ò hí mi sía. ⁹ O Onēziimu na wee lé mi cón á à bè mín làa wo. Wón mún lé wán za mu kèrètíemu dání yi á i wa làa sòobéé. O slidéro o Krista yi fará tina. Lé 6arén mí nùwá jún á à bè mín 6ueé zéení bïo wó wa cón 6úen6úen làa mia.

¹⁰ O Arisitaaki, yia làa mi páanía wi ho kàsó yi á wee tēení mia. O Baanabaasi bán za na 6a le Maaki mún wee tēení mia. O buenló bïo fèra bïa non mia. Ká a 6ueé dñn mia, à mi 6ua a sese. ¹¹ O Yeesu, yia 6a mún wee ve le Zusituusi wón mún wee tēení mia. Ba *zúifùwa na lé 6a kèrètíewa fíahũ, á bán mí dòn lé bïa làa mi páanía wee sá, à zéení le Dónbeení bá-zàmu bïo. Ba henía i síi. ¹² O Epafaraasi, yia wee lé mí cón, á mún wee tēení mia. Wón mún lé o Yeesu Krista ton-sá, á wee sòobá mítén à fio fēéé mi bïo yi bèra a na à mi sladéro le Dónbeení yi wioka fará tln, à wé 6a kèrètíewa na dñn wó, á yi máa titika le Dónbeení síi bïo wéro yi. ¹³ Inén i beere mon bïo ó o wee beéráa mítén lò làa sòobéé minén lè ho Lawodisee lè ho Hiyerapoliisi lóra kèrètíewa bïo yi. ¹⁴ O Luki na lé o òkòtuaràn, yia á i wa làa sòobéé, là a Demaasi mún wee tēení mia.

¹⁵ Mi tēení wán zàwa lè wán hinni kèrètíewa na wi ho Lawodisee lóhó yi. Mi mún tēení a Ninfa lè 6a kèrètíewa na wee kúee mín wán o zii yi.

¹⁶ Ká mi kàrána i vūahũ mu wó, à mi na ho ho Lawodisee kèrètíewa kuure yi á bán mún kàrán. Ká bán mún tonía ho vūahũ na non 6a yi á non mia, à mi mún kàrán hón.

¹⁷ Mi hení na a Aasiipu yi le ho tonló na o Nùhũso kàráfáa wo yi ò o wé sá à ho jii sí.

¹⁸ Lòn bïo lé Inén Poole lè i nín-bia á wee túa bïo ká à na mia. Mi yí le mi yiwa sá mi ho kàsó na á i wi yi. Le le Dónbeení à wé mí sáamu làa mia.

Ho nín-yání vūahú na ó o Poole túara nɔn ho Tsaloniiki kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró jùhú

Ho vūahú mu lé o Poole túara ho á nɔn ho Tsaloniiki kèrètíewa kuure yi. Ho Tsaloniiki mu lé ho Maseduana kòhú ló-beenì. Ba kèrètíewa kuure na ho lóhó mu yi lé orén Poole fàrá le. Èé ká a màhá yí dàrna yí kará bín yí míana. Lé bío á ho kàránlò na ó o wee na á 6a *zúífùwa búyí yí tà bío, á 6a nɔn wo (Bè-wénia vūahú 17.1-17). Bío nɔn ó o túararàa ho vūahú mu lé ho tonlò na ó o sá hūnía yí bín ó o wí ò o bíní sí jii.

Bíó le kuure mu yí fàrá yí míana, ká bíó le kèrètíewa wee wé ká mu se búenbúen ó o jà, ó o wee zámaka mu bíó yi, á wee hení 6a sía le 6a bábá à 6a kèrètíemu wé va lè ho yahó. O bía 6a nì-hía vèeró bíó làa ba, làa bíó ó o *Krista à bíní ì buen á 6ueé fé bía dó mí sía wo yi. O mún bía le 6a wé sá à yí dí parí.

Ba bè-zúrìlowà tò mu wán le ho vūahú mu lé hía lé o Poole nín-yání vūahú na ó o túara. O túara ho há lúlúio búarà-jun làa píru (50), lè ho búarà-jun làa píru làa dà-kéní (51) pàahú o Yeesu teró mún.

1 Mu lé warén, o Poole, là a Silivén là a Timotee á wee túa ho vūahú na ká à na minén Tsaloniiki kèrètíewa kuure yi, minén na bíó sá a Maá Dónbeení là a Nùhúso Yeesu *Krista yi. Le le Dónbeení wé mí sáamu làa mia à na ho hээрà mia.

Bíó ho Tsaloniiki kèrètíewa buan lè miten

2 Wa wee dé le Dónbeení bārākà fèèè mi búenbúen bíó yi. Wa yí máa kší le Dónbeení floró yi mi bíó yi. 3 Wa wee leéka mi bíó fúuu wán Maá Dónbeení yahó. Lé bíó á mi yí dú parí mí sádéró le Dónbeení yi. Le waminí na wí mia lé dén nɔn á mi wee wéráa mu bè-tentewà. Á mi sádéró wa Nùhúso Yeesu *Krista yi á mún fàrá dín. 4 Wán zàwa lè wán hínni, wa zū mu le le Dónbeení wa mia á hueekaa à mi bíó sí le yi. 5 Wa yí buera le bín-tente yí nɔn mia lè wa jíní mí dòn, wa mún wó mu lè le Dónbeení Hácírí pánkà, á mún làa mu yi kékén le le bín-tente mu bíó lé ho tūiá. Bíó wa buan lè waten mi tñahú à mi bíó wé seráa á mi zū. 6 Bíó warén wó á mi bò yi, á mún bò bíó ó o Nùhúso wó yi. Hári bíó mi lò wee be làa sóobéè mí cúee, á mi pá tà bò le Dónbeení bíoní yí lè le sí-wèè, díó le Dónbeení Hácírí wee na.

7 Bíó mi wó ká lé bún á bía tà a Krista bíó ho Maseduana lè ho Akayii kána yi búenbúen lá ko 6a wé loŋ yi à wé. 8 Lé lè minén cón ó o Nùhúso bíoní dín yi á sá pánáa ho Maseduana lè ho Akayii yi. Mu yínɔn bún mí dòn. Mí Dónbeení bíó tàró á bènbèra há lùà búenbúen, á mu bân bíoró yáa wáa jùhú mia wa cón. 9 Ba nùpua búenbúen wee bíó bíó mi buan làa wen bíó, pàahú na wa van mi cón yi. Ba mún wee bíó bíó mi pá há wòŋna à mi tà le Dónbeení binbirí na wí fèèè bíó, á nɔn miten le yi 10 á pannáa le Za Yeesu na à lé ho wáyí ì buen, wón na le vèenía. Orén Yeesu mu lé yía á à kání wen le Dónbeení sí-clíle cítí pàahú.

2

Ho tonlò na ó o Poole sá ho Tsaloniiki lóhó yi bíó

1 Wàn zàwa lè wàn hínni, minén miten mən wa ɓuenlò mi cǎn cǎn. 2 Mi zū mu le sǎni wa ɓuen mi cǎn, á ɓa beera wa lò, á zàarína wən ho Filiipu lóhó yi. Ká le Dónbeení màhá henía wa sía á wa bueraráa le Dónbeení bín-tente non mia lè há kánkáa.* 3 Wa bè-biónii yí dín bío na yí bon wán. Yilera na yí se mía wən. Wa yí máa cá à wa vīnii nùpue. 4 Bùeé. Le Dónbeení lora wən, á mən á wa ko làa bú, á le kàráfáa mí bín-tente wən á wa wee bue. Hen ká wa wee bío, se mu yínǎn nùpua á wa le wa à wéé sía, ká mu lé le Dónbeení. Dén na zū bío khíina zoó wi wa sía yi. 5 Mi zū mu kénkén le wa bióni yínǎn nì-khènlò bióni. Wa yí máa bío à cà bío nùpue ɓúi cǎn. Bún le Dónbeení mí beere zū. 6 Wa mún yí cà à minén tàá nǐ-vio khòoni wən. 7 Wa yáá lá ko à wa wé fé bío ɓúi mi cǎn lé bío wa lé o *Krista tonkarowá. Ée ká wa màhá tà wayiira waten mi tǎhú làa bío ó o há-pàa wé wayiiraa mítén á loinnáa mí zàwa yi bío síi. 8 Wa wa mia làa sòobéé lé bún non á wa yí kǎpaa le Dónbeení bín-tente bueró à na mia yi mí dòn, á wa le wa à na waten ɓúenɓúen mi bío yi. Bún wee zéeni le mi bío ɓèntǎn here wən dǎkhíina. 9 Wàn zàwa lè wàn hínni, ho tonlò na wa sá, làa bío wa lò bonnàa á mi zū bío. Wa sá le wisoni lè ho tǎnàahú, bèra a na à wa bío yí wé sèrò mi nǐ-kéní ɓúi wán. Lé ká síi á wa wóràa á bueraráa le Dónbeení bín-tente non mia. 10 Minén na tà a Krista bío á wa ɓuan waten sese yahó, á téréna waten. Bio ɓa dà à bío le wa wó khon yi á mia. Minén lè le Dónbeení lé mu seéràsa. 11 Mi zū mu le mi nǐ-kéní kéní á wa ɓuan làa bío ó o maá wee wé ɓua lè mí zàwa bío síi. 12 Wa non há yile-tentewá mia, á híina mi sía, á bía mu henía non mia le mi ɓua miten làa bío le Dónbeení síi vá yi. Dén na von mia à mi kéní le bá-zamu cùkú yi.

13 Wa mún pá bínía wee dé le Dónbeení bǎrǎkà bè-vio ɓúi bío yi. Pǎahú na mi jí le Dónbeení bióni wa jini yi, á mi yí ɓuan le lòn nùpue bióni, á mi ɓuan le lè le Dónbeení bióni bío síi. Mu bon. Le ɓèntǎn ló le Dónbeení cǎn làa tǎiá. Le bióni mu bè-wénia wee mi minén na tà a Krista bío cǎn. 14 Wàn zàwa lè wàn hínni, ho *Zudee kǎhú kèrètǎewa kuio na bío sá le Dónbeení yi bío na sá ɓa yi lé bún ɓàn síi á minén mún kǎa yi. Le lònbee na yú ɓa ɓa *zúifùwa níi yi, lé dén lònbee so síi á mǎn zàwa mún beera lè mi lò. 15 Lé ɓarén zúifùwa yáania bó le *Dónbeení jii-cúa fɛɛrowá. Lé ɓa zúifùwa mún bó a Nùhúso Yeesu. Warén wa beere á ɓa beera lò. Le Dónbeení síi bío wéró mia ɓa yi hùúu. Bío bío wi ɓa nùpua ɓúenɓúen yi á ɓa tun wána. 16 Wa lá wi à wa bue le Dónbeení bióni à na bía yínǎn ɓa zúifùwa yi à bǎn fen, á ɓa wi ɓa hè wən. Lé ká síi á ɓa wó à tíraráa mí bè-kora na ɓa wee wé fɛɛe jii. Ée ká mu véenii á le Dónbeení síi cà ɓa yi.

O Poole síi vá ó o mi ho kèrètǎewa wán

17 Wàn zàwa lè wàn hínni, wa saawaa mín yi á yú pǎahú à wa máa mi mín, ká wa màhá wee leéka mi bío. A wa wee bǎnbá, á wi wa mi mi wán, lé bío á mí bío wi wən làa sòobéé. 18 Lé bún non á wa lá wi à wa bínii ɓuee ɓúeékí mia. Inén Poole wó mu lora dǎn há zen cúa-yen. Ká a *Satáni màhá hò wən. 19 Bío non á wa dóràa wa sía, á wi le sí-wɛɛ yi, lé minén bío yi. Lé minén lé le sǎnii na á à wéé wa sía wa Nùhúso Yeesu yahó o khii bínii ɓuenlò pǎahú. 20 Mu bon. Lé minén lé wa cùkú lè wa sí-wɛɛ.

3

1 Bío wa míana wa máa jí mi sá, á wa jà wa yiwa san. Lé bún non á wa tò mu wán le wa à kɛnii ho Atɛna lóhó yi wa dòn, 2 á wa tonkaa wàn za Timotee mi cǎn, wón na wee sá le bín-tente bueró tonlò lè le Dónbeení, dño bío ciran

* 2:2 Mi loñ Bè-wénia vùahú 16.19-24; 17.1-9

o *Krista. Wa tonkaa wo ò o ɓuee wé à mi sladéro le Dónbeenĩ yi wioka fára ðn, ò o mún hení mi sía. ³ Lé bñn á à na ká minén ɓúí máa díá miten á ho zuia lònbee na wee yí mia máa lúnka mi yilera. Minén miten yáà zū mu le warén na tà a *Krista bño ko wa káa le lònbee mu yi. ⁴ Bño wa hña wi mi cñn á wa fèra bía mu nñn mia le wa lò ò be làa sòobée. Mj zū le bñn lé bño ɓèn wó. ⁵ Lé bñn nñn á ñjá ñ yi san á ñ tonkaa o Timotee mi cñn ò o ɓuee loñ bño mi sladéro le Dónbeenĩ yi bño karáa à bñní ɓuee bño na miñ. Bño dà-kení á ñ lá zána yi, le nñn-sí ó o *Satáni khà mia vñinia. Ká mu lá wó làa bñn se wa seéra waten mi bño yi káamáa.

⁶ Eε ká bño ó o Timotee ló mi cñn ɓueé ðn, á bño ó o bía mi sladéro le Dónbeenĩ yi lè mi waminí ðání yi léé sí-wεε bño. O bía le ká mi san san lon wa bño à mi sía wa. O le mi wee cà à mi mi wa wán làa bño á warén mún yi à wa mináa mi wán bño síi. ⁷ Wán zàwa lè wán hñni, lé bñn nñn wa yúráa le sí-hñlè mi sladéro le Dónbeenĩ yi bño yi le hácírí yáaró lè le lònbee na wee yí wen yi. ⁸ Há làa na ká wán á bño mi can tina o Nùhũso yi á wee fání wa sánia. ⁹ Wa yáa yí zū bño wa à dé lè le Dónbeenĩ bárakà le sí-wεε na wa wee yí le yahó mi bño yi. ¹⁰ Wa wee fio le Dónbeenĩ yi lè wa sòobée le wisoni lè ho tñáahũ à wa làa mia bñní mi mín, á bño fòora mia mi sladéro le Dónbeenĩ yi bño yi à wa tíi bñn jñi.

¹¹ Le wán Maá Dónbeenĩ mí beere lè wa Nùhũso Yeesu à wioka ho wõhũ na wa à bè ɓueé mináa mi wán. ¹² Le o Nùhũso wé à le waminí na mi wa làa mín á mún wa lè ɓa nùpua ɓúenɓúen, à wé dé wán à yòo puuní. Le le waminí mu ɓonmín làa ðío á wa waráa mia. ¹³ Bñn ká a Nùhũso á à hení mi sía, á mi yiwa á à ce wán Maá Dónbeenĩ yahó, wa Nùhũso Yeesu làa bña ɓúenɓúen na bño sá a yi ɓuenló pãahũ.

4

Bño ɓa kèrètŕewa ko ɓa ɓua lè miten

¹ Wán zàwa lè wán hñni, wa kenía mia làa bño mi ñ ɓuaráa miten á bño á à wé sñáa le Dónbeenĩ yi. A le làa bñn mi ɓuan lè miten. Eε ká wa mahá wee fio mu mi cñn làa sòobée á wee hení mu na mia o Nùhũso Yeesu yèni yi le mi wioka dé mu wán.

² Há yile-tentewá na wa nñn mia á mi zū. Lé o Nùhũso Yeesu á há ló yi. ³ Bño le Dónbeenĩ wee cà lé à minén mi kuio bño sí le yi: Mi pa miten bño ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà yi. ⁴ Mi nñ-kení kení zūr bño mi ñ hénináa mi sánia yi mu bño yi à héha làa bño le Dónbeenĩ síi vá yi. ⁵ Mi yí díá miten à mu bño na yi se poní wé ɓúe làa bño á bía yí zū le Dónbeenĩ wee wéráa mu. ⁶ Nñi woon yí wé yí khe lè mín za mu bño mu ðání yi hùúu. Wa bía mu nñn mia wó á ñà mi zeñ wán le bña wee wé hñn wára so síi ó o Nùhũso síi á à cñ yi á à cítí. ⁷ Bño bía bon, le Dónbeenĩ yí von wen le wa wé há-fénló làa bá-fénló lè mí síiwà. Le von wen à wa bño sí le yi ɓúenɓúen. ⁸ Lé bñn nñn ká yía pá há bioní na ká, se mu yínáñ nùpue á ɓanso pá bño. Mu lé le Dónbeenĩ ó o pá, ðío wee na mi Hácírí mia.

⁹ Bñn khñna bñn, á mu jñhũ mún wáa mia à ɓa túa vñahũ na mia ɓa kèrètŕewa waminí ðání yi. Bño mi ñ wañ làa mín á le Dónbeenĩ zéenia làa mia wó. ¹⁰ Bñn lé bño á mi yáa ɓuan lè wán zàwa lè wán hñni ɓúenɓúen na ho Maseduana kõhũ ɓúenɓúen yi. Eε ká wa pá wee fio mia le mi wioka dé mu wán. ¹¹ Mí sòobá miten à keñ mín wán ho hээрá yi. Bño bño ciran mia lé bño mi wé loñ. Mi wé sá à ñjá mi màkóo miten làa bño wa heníanáa mu nñn mia.

12 Lé bñn á à na ká bñá yínón 6a kèrètɛwa wé è kònbi mia á mi bño mún máa wé sèró o búí wán.

O Nùhúso bñi buenló bio

13 Wán zàwa lè wán hínni, wa wi mi zún bñá húrun tùíá. Lé bñn á à na ká mi yilera máa yáa làa bñá yí dó mí sña 6a nì-hía vèeró bio yi bño síi. 14 Wa dó wa sña le o Yeesu húrun á vèera. Lé o Yeesu mu bio yi á le Dónbeení á à ve bñá húrun á à kúee mín wán làa wo.

15 O Nùhúso bióní búí dání yi, á bio ká lé bño wa à bño: Ká a Nùhúso khíi bñíá buara, á warén na yño á à wé lua hón pàahú so yi á máa dí bñá húrun yahó. 16 Le zèeré á à dé, á le Dónbeení wáayi tonkarowá nùhúso támu, lè le Dónbeení búaaní támu sá á à jí. Bñn ká a Nùhúso mí bεere á à lé ho wáayi á à lii. A bñá húrun ká 6a dó mí sña o *Krista yi á à vèe ho yahó. 17 Bñn món á warén na yño wi lua á le Dónbeení á à páaní í lá làa ba há ðundúio wán á yòó sñáa o Nùhúso yahó. Bñn ká wa à keñ lá a Nùhúso fεεε. 18 Mi wé bio há bióní mu na mín yi á henínáa mín sña.

5

1 Wán zàwa lè wán hínni, mu nùhú mia á 6a túa vñahú na mia mu biowa mu búenbúen bán wéró pàahú lè mu bán wizonle dání yi. 2 Minén mi bεere yáá zú mu sese le o Nùhúso buenló á khíi wé mu bè-vñikanií làa bño ó o kònlo wee wé buennáa ho tñàahú bio síi. 3 Ká 6a nùpua khíi wee bio: «Wa wi ho hээрà yi. Bio na yí se máa yí wen.» Lé hón pàahú so 6a yño buee tí ká mu bño búenbúen fù lúnkaa mín yi 6a wán. Mu khíi yòoka 6a wán làa bño ó o há-sáñso sání vía wee wé yòokaráa o wán bio síi o teró pàahú. Ba máa fen le wizonle mu zoñ. 4 Eε ká minén wán zàwa lè wán hínni, minén bán mia le túbíri yi, á le wizonle mu máa yòoka mi wán là a kònlo bio. 5 Mi búenbúen bio sá mu khoomu yi, mi bio sá le wisoni yi. Mu yínón tñàahú wa wi yi. Wa mia túbíri yi. 6 Awa, á mi yí le ðamu búe wen làa bñá ká bio. Mi wa fání wa yño à zún waten buaró mu bño búenbúen yi. 7 Lé ho tñàahú á 6a nùpua wee wé ða yi, á lé ho tñàahú á 6a mún wee wé nù khée yi. 8 Eε ká warén bán bio sá le wisoni yi á wa ko wa zún waten buaró mu bio búenbúen yi. Wa sñadéro le Dónbeení yi, lè wa waminí á ko mu wé lòn hñá táró baká na wa à zí á à paráa waten yi, á wa sñadéro ho kánlò bio yi á ko mu wé lòn hñlò kónlè na wa wé è búñ. 9 Le Dónbeení yí léra wen cítii bio yi. Le wi à le kání wen lè wa Nùhúso Yeesu *Krista níi. 10 Wón lé yña húrun wa bio yi, bèra a na ká wa yño wi lua loo, táá ká wá húrun loo, à wa làa wo páaní keñ mín wán. 11 Mi wé hení mín sña ká síi, á wé séenika mín à mi sñadéro le Dónbeení yi wé dé wán làa bio mi yáá wee wéráa mu.

Há bioní na bio henia nòn 6a kèrètɛwa yi

12 Wán zàwa lè wán hínni, wa wee fio bio ká mi cón: Mi wé kònbi bñá wee sá le Dónbeení tonló mí cón, bán na ó o Nùhúso bàrà mi nùhú wán le 6a wé zéení mia. 13 Mi wé kònbi 6a, à warí 6a lè mí sòobεε le Dónbeení tonló na 6a wee sá bio yi. Mi keñ mín wán làa hээрà.

14 Wán zàwa lè wán hínni, wa pá bñíá wee fio mia: Mi wé bio 6a pariwá cón. Bia le hézání wi yi á mi hení bán sña. Mi wé sí 6a yídàwa. Mi wé ní mi yiwa 6a nùpua búenbúen biowa yi. 15 Mi pa miten bio, mi wé yí ði yúaa mín wán. Minén mín yi wé sòobá miten à wé mu bè-tentewá làa mín fεεε, à mún wé mu làa bñá ká búenbúen.

16 Mi wé le mi síá wa fḗḗḗ, 17 à yí khí ho fióró yi. 18 Mi wé dé le Dónbeení b́árakà bío búenb́úen yi. B́ún lé bío le Dónbeení cá minén na lé lè dà-kéní là a Yeesu *Krista ćn.

19 Mi yí h́è le Dónbeení Hácírí bè-wénii. 20 Le Dónbeení j́i-cúa na lé wee fḗḗ á mi yí ṕí à wé làa kàakó-bío. 21 Mi wé cincií mu bío búenb́úen vé, à lén bío se mu yí à ́ua. 22 Mu bío na yí se lè mí síwà á mi khènnáa.

23 Le le Dónbeení na wee na ho h́éerà lé d́io wé à mi kerí lè lerén bío binbirí. Le minén mi kùio, mi hácírí, lè mi mànáká, lè mi sánía à le pa bío à f́ianí yí zo, à lònínáa wa Núh́so Yeesu Krista ́uenló. 24 Le Dónbeení na von mia wee wé bío le dó mí j́ii le mí ì wé. Lerén lé d́io á à wé mu á à tí j́ii.

25 Wán źawa lè wán h́inni, mi wé fio na wén.

Le t́enii

26 Mi t́ení wán źawa lè wán h́inni kèrèt́ewa búenb́úen yi lè le ḱnbbii.

27 I d́in o Núh́so wán wee ́ónb́ónínáa mia, le ho v́uah́ na kà à mi kárán le ́a kèrèt́ewa búenb́úen jí.

28 Le wa Núh́so Yeesu Krista śamu à kerí làa mia.

Ho ɲun nɛi v̄ahú na ó o Poole túara nɔn ho Tesaloniki kèrètɛwa kuure yi

V̄ahú túaró ɲuhú

Ho v̄ahú mu na kà yi, ó o Poole bɛnɛ lá a Nùhúso guenlò b̄io wee zéeni yahó. Lé b̄io ɛa nùpua b̄ui h̄ia wee b̄io wéréwéré le o ɛuara vó. A mu dó le zánii ɛa kèrètɛwa kuure yi. Ba wee b̄io le o Yeesu pá le mí máa fé mí. O Poole b̄ia le s̄ani ò o Yeesu b̄ini guen, ó o n̄i-s̄umú b̄ui á à h̄ini ì k̄áani ɛa nùpua, á ɛa à s̄ansá le Dónbeení. Ba b̄ui wee leéka le b̄io ó o Nùhúso guenlò w̄áa s̄uaraa kà sii, á mí ì k̄ení máa wé è sá d̄ɛɛ, á ɛa n̄inzawa wé è d̄ini. O o Poole pá mu, ò o b̄ia b̄io kà nɔn ɛa yi: «Yia yi wi ò o wé sá d̄ɛɛ, á ɛanso b̄en mún yi ko ò o wé dí.»

O túara ho n̄in-yání v̄ahú á plina b̄io yɛn b̄un món ó o b̄en túara h̄ia kà.

¹ Mu lé warén, o Poole là a Siliv̄en là a Timotee á wee túa ho v̄ahú na kà á à na minén Tesaloniki kèrètɛwa kuure yi, minén na b̄io sá w̄an Maá Dónbeení là a Nùhúso Yeesu *Krista yi. ² Le o Maá Dónbeení là a Nùhúso Yeesu *Krista wé mí s̄amu làa mia, á na ho h̄érà mia.

O Nùhúso Yeesu ɛueé fl le citti

³ W̄an z̄awa le w̄an h̄inni kèrètɛwa, wa ko wa wé dé le Dónbeení b̄aráka féɛɛ mí b̄io yi. Mu térénna á wa wé mu, lé b̄io mí siadéro le Dónbeení yi wee va le mí yahó làa s̄obɛɛ, á le waminí na mí n̄i-kéní kéní wa làa mín á wee dé w̄an. ⁴ Lé b̄un nɔn wa wee khòonínaa waten ɛa kèrètɛwa kuo t̄ahú b̄io mí tà f̄ará d̄in sese b̄io yi, làa b̄io ɛa nùpua ɲina mia á wee beé mí lò á mí pá tà dó mí s̄ia o Yeesu *Krista yi.

⁵ Mu wee zéeni le le Dónbeení citti fló térénna. Lé b̄un ñ na kà mí ì korí le le Dónbeení bá-z̄amu, b̄io mí lò wee be b̄io yi. ⁶ B̄io térénna lé b̄io le Dónbeení á à wé. B̄ia wee beé mí lò á le è beé lò. ⁷ Minén na lò wee be á le Dónbeení kh̄ii na há v̄uriná yi làa wen páahú na ó o Nùhúso Yeesu kh̄ii yóó lé ho w̄aayi le mí w̄aayi tonkarowá na p̄ánká wí á ɛueé líi zéeni mítén. ⁸ O ò ɛuen ho d̄shú na yékèyèkè yi, á ɛueé beé b̄ia yí wi ɛa z̄urí le Dónbeení lò, á yí máa bè wa Nùhúso Yeesu b̄in-tente yi. ⁹ Lónbee na ɲii mia lé d̄io á à yí ɛa. Le Dónbeení á à ɲa ɛa á ɛa á kh̄en lerén le mí d̄aríló na cùkú wí yi. ¹⁰ N̄nzoñ na o ò le á à ɛuen yi, á b̄ia b̄io sá a yi á à dé ho cùkú wo yi. B̄ia dó mí s̄ia o yi á à mí a, á à z̄ámaka a b̄io yi. Minén mún ñ k̄erí ɛa t̄ahú, lé b̄io mí tà le b̄ioní na wa buera nɔn mia b̄io.

¹¹ Lé b̄un nɔn wa wee fio féɛɛ mí b̄io yi. Wa wee fio le le Dónbeení yi le le wé á mí korí le ho veró na le von làa mia. Wa wee fio le le Dónbeení d̄aríló p̄ánká yi, á mu tentemu na mí wee leéka wéró le mí siadéro le Dónbeení yi á le Dónbeení tíi ɲii. ¹² Ká mu wó làa b̄un, á wa Nùhúso Yeesu yèni á à yí ho cùkú mí b̄io yi, á minén mún ñ yí ho cùkú o b̄io yi. B̄un lé w̄an Dónbeení là a Nùhúso Yeesu Krista s̄amu.

2

B̄io zéenta le Dónbeení zukúso d̄ant yi

¹ W̄an z̄awa le w̄an h̄inni, hen ká mu lé b̄io ciran wa Nùhúso Yeesu *Krista guenlò le wa f̄emínlò làa wo b̄io, á wa wee fio mia ² le mí yí d̄èni lunka mí yilera á wé le mí ɲúná mia b̄in, ka le o Nùhúso ɛuara mí ɲá sá. Mu dà á wé

le mu f̄era n̄on mia l̄on D̄onbeen̄i j̄i-cúa, tàá mu b̄ia n̄on mia, tàá mu z̄een̄ia le wa ka l̄è wa túara mu ho v̄uah̄ ȳi n̄on mia. ³ Mi ȳi díá le n̄upue kh̄a mia làa b̄io búii síi h̄uúu, lé b̄io le wizonle mu máa dá ká 6a n̄upua á ȳi k̄aa, á ȳi pá le D̄onbeen̄i b̄io. A le D̄onbeen̄i z̄úkúso*, ȳia j̄uh̄ s̄ú á ȳi z̄een̄ia m̄iten ȳi vó. ⁴ B̄io 6a n̄upua wee 6uáani búenb̄uen l̄on dofiina ó o ò firáa. O ò ȳon̄i m̄iten búenb̄uen wán. O kh̄ii hen̄i mí síi á ȳòò zo le *D̄onbeen̄i z̄i-ben̄i ȳi á zoó keeni ká a b̄io le mín̄en lé le D̄onbeen̄i. ⁵ B̄io á ì h̄ia ð̄in̄ ȳi ló mí c̄n̄, á ì b̄ia mu làa mia, tàá mi ȳi sà mu ȳi le? ⁶ Mi wáa z̄ú b̄io guan wo ð̄n̄ia b̄io ká wán. Lé búen n̄on ó o máa z̄een̄i m̄iten ká mu ȳin̄i ho páah̄ na f̄era b̄o díá ð̄n̄. ⁷ Mu bè-s̄um̄ú na b̄io s̄ankaa á ð̄een̄ia búakaa wee wé. Páah̄ na á b̄io pá guan mu ð̄n̄ia á à kh̄en̄ làa bú, ⁸ búen ká le D̄onbeen̄i z̄úkúso máh̄ á z̄een̄i m̄iten. O o N̄uh̄so Yeesu j̄ii s̄onsámu p̄anká á à b̄ue o. O ò yáa wo lè mí búenl̄o p̄anká. ⁹ Le D̄onbeen̄i z̄úkúso mu kh̄ii b̄uen là a *Sat̄ani ð̄aril̄o, á b̄ueé wé mu ȳéréké b̄iowa lè mí síiwà á à kh̄a lè 6a n̄upua. ¹⁰ H̄a wén-kora lè mí síiwà o ò wé á à kh̄a làa b̄ia wee v̄in̄i m̄iten. Ba wee v̄in̄i m̄iten lé b̄io 6a pá ho túiá poni na dá 6a wee k̄an̄i, á ȳi wa ho. ¹¹ Lé búen n̄on á ho p̄anká na wee v̄in̄i á le D̄onbeen̄i á à dé 6a ȳi, bèra a na á 6a dé mí síi b̄io ȳi bon ȳi. ¹² A b̄ia búenb̄uen na ȳi máa dé mí síi ho túiá poni ȳi á 6a wee w̄éé mí síi mu bè-kora w̄eró ȳi, bán búenb̄uen j̄úná á à sí.

Le D̄onbeen̄i hueekaa mia á k̄ania

¹³ Wán z̄awa lè wán h̄inni, mín̄en na ó o N̄uh̄so wa, wa ko wa wé dé le D̄onbeen̄i b̄aráká f̄éee mi b̄io ȳi. Lé b̄io mu n̄in-yán̄i, á le D̄onbeen̄i hueekaa mia le mí ì k̄an̄i lè mí H̄ac̄ir̄i p̄anká, ð̄io wee wé á wa b̄io sí le ȳi, à séen̄i b̄io mí dó mí síi ho túiá poni ȳi. ¹⁴ Lé búen le D̄onbeen̄i von mia b̄io ȳi le b̄in-tente na wa buera n̄on mia p̄anká ȳi. Le von mia bèra a na ò o N̄uh̄so Yeesu *Krista c̄ukú á mi n̄ii keñ ȳi.

¹⁵ Wán z̄awa lè wán h̄inni, lé búen n̄on à mi c̄en hen̄i mí lò, à f̄ará ð̄in̄. B̄io wa b̄ia lè wa j̄in̄i n̄on mia làa b̄io wa túara h̄a v̄on̄na ȳi á ken̄ia làa mia à mi bè ȳi sese. ¹⁶ Wa N̄uh̄so Yeesu Krista mí beere lè wán Maá D̄onbeen̄i á wó á wa ȳi le sí-heb̄úee na j̄ii mía lè le síid̄eró binbir̄i. ¹⁷ Le 6a w̄ioka dé mí sí-heb̄úee wán, à na ho p̄anká mia, h̄ia mi ì w̄eráa mu b̄io búenb̄uen na se, mi b̄ion̄i lè mí w̄ará ȳi.

3

Mi wé fio na wen

¹ Wán z̄awa lè wán h̄inni, mu véen̄i á mi wé fio na wen bèra a na ò o N̄uh̄so b̄ion̄i w̄ioka wé ð̄an̄ ben̄ f̄è h̄a lua f̄ua f̄ua à le ȳi ho c̄ukú h̄a l̄on-vio ȳi làa b̄io á le b̄io wóráa mín̄en c̄n̄ b̄io síi. ² Mi mún̄ fio á le D̄onbeen̄i k̄an̄i wen 6a n̄i-kora lè 6a n̄i-s̄um̄ú n̄in̄i ȳi, b̄io 6a búenb̄uen ȳin̄i n̄upua na wee tà à dé mí síi le D̄onbeen̄i ȳi. ³ Ee ká a N̄uh̄so wón le mí ì wé b̄io na ò o wé mu. O ò síi mia á à pa mi b̄io ó o n̄i-s̄um̄ú máa ȳi mia. ⁴ O N̄uh̄so h̄ina wa síi mi b̄io ȳi, o wee z̄een̄i mu na wen le b̄io wa hen̄ia n̄on mia á mi wee wé, á mún̄ wee wé mu ká mi wà f̄éee. ⁵ Le o N̄uh̄so séen̄i mia mi ȳilera ȳi, à mi war̄ le D̄onbeen̄i, à mi mún̄ ð̄an̄ wé j̄i mí ȳiwa làa b̄io ó o *Krista j̄anáa mí ȳi b̄io síi.

Mi wé síi làa b̄io á war̄en̄ wórda mu

* **2:3** D̄onbeen̄i z̄úkúso: O z̄úkúso mu lé o Sat̄ani tonkaro. O pá le D̄onbeen̄i b̄io. Or̄en̄ mí beere lànda na ó o b̄o ȳi mia. Le D̄onbeen̄i d̄ankaa wi o wán f̄éee.

⁶ Wàn zàwa lè wàn hɔnni, wa wee hení mu ù na mia wa Nùhúso Yeesu *Krista yèni yi, le bía búenbúen na lé 6a pariwà mi tɔahú á yí máa 6ua mítén héha lè ho kàránlò na wa nɔn mia, á mi pa mítén bɔo yi. ⁷ Minén mi bɛɛɛɛ zú bɔo mi ì 6ua lè mítén á à wéráa lè wa bɔo. Warén kera làa mia á wa yí dú parí. ⁸ Wa yí día waten ó o búí yí díinía káamáa. Bùéé! Wa sá á lò bon làa sóobéé le wisoni lè ho tɔnàahú, bèra a na à wa bɔo yí wé sèró mi nì-kéní woon wán. ⁹ Ho pánká na wa yú bɔo yi, á wa lá dà à bɔo le mi wé séení wɛn. Ɛɛ ká wa le wa máa bɔo mu. Wa wó mu kà sɔi á zéenia làa mia le mi bè yi. ¹⁰ Páahú na wa kera mi cón á bɔo kà lè bɔo wa henía nɔn mia: Yia yí wi ò o sá dɛɛ, á 6anso 6èn mún yí ko ò o wé dí. ¹¹ Wa wee bɔo làa mia kà sɔi lé bɔo wa wee jí le 6a búí wi mi tɔahú lé 6a pariwà. Ba yí máa sá dɛɛ. Ba bè-wénia búí mía ká yínɔí à dé mítén 6a nì-vio bɔowa yi. ¹² Bán nùpua so á wa wee fio á à hení bɔo kà á à na yi o Nùhúso Yeesu Krista yèni yi, le 6a ko 6a wé sá à dàrnáa mítén 6ua. ¹³ Wàn zàwa lè wàn hɔnni, minén bán yí le mi bàrá tɛ mu bɔo na se wéró yi. ¹⁴ Hen ká a búí pá le mí máa bè bɔo wa bía ho vùahú na kà yi, à mi zún 6anso bɔo, à wé yí va dǎ a, á hǎ nɔyio ò dí o. ¹⁵ Ɛɛ ká mi mahá yí wé o lè mi zúkúso, ká mi wé zéení a lè mɔn za bɔo sɔi.

Hǎ dúbuaa lè le tɛnni

¹⁶ Le o Nùhúso mítén, yia lé ho hээрà 6anso, à wé na ho hээрà mia hǎ pònna búenbúen yi fɛɛɛ. Le o Nùhúso kɛrí lè mi búenbúen. ¹⁷ Lé ínén Poole lè ì nín-bia á te le tɛnní na kà bɔo wee túa. I wee wé túa mu à véenináa ì vónna. Lé bɔn le ì vónna túaró sɔi. ¹⁸ Le o Nùhúso Yeesu Krista wé mí sáamu lè mi búenbúen.

Ho nin-yáni vūahú na ó o Poole túara non o Timotee yi

Vūahú túaró jūhú

O Timotee bān maá hía lé o *Keressi nii, ká bān nu hía lé o zúifù hínzoró, á lé o kèrètɛ. O Poole là a Timotee zūna mín ká a Poole mu wà waá bue le Dónbeení bioní ho Lisitere lóhó yi. Mu pāahú ká a Timotee lé o yárónza fɛɛ. O hía dó mí sɪi le Dónbeení yi làa sòobɛɛ (Bè-wénia 16.1-3). A lá bɪn jii wán, ó o Timotee wáa bò a Poole yi á 6a wee sá le Dónbeení tonló (Bè-wénia 17.14; 18.5; 19.22).

O Poole vōnna na ó o túara non o Timotee yi lé hā bío jun.

Ho nin-yáni vūahú yi ó o bía bīowa bío tɪn bío:

1. O jà 6a kèrètɛwa zeñ wán le 6a pa mítɛn bía wee kārán 6a lè mu bío na yí bon bío yi.
2. O zéenia bío 6a kèrètɛwa ko 6a wé ɓuaanínáa le Dónbeení. O mún zéenia bío á 6a kèrètɛwa ɓúenɓúen, lè 6a kuio nī-káa làa bía wee séeni 6a ko 6a ɓua lè mítɛn.
3. Mu véeni ó o Poole zéenia bío ó o Timotee ko ò o ɓua lè 6a kèrètɛwa á dàni sáráa le Dónbeení tonló sese.

Le tɛɛnti

¹ Inén Poole lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé bío le Dónbeení na lé wa kánílo là a Yeesu Krista mu le 1 sá ho tonló mu konloon. ² Timotee, lé únén á ī wee túa ho vūahú na ká á na yi, lé bío á wa sladéro o Krista yi dāni yi á ū lé 1 za. Le wán Maá Dónbeení là a Yeesu Krista na lé wa Núhúso á wé mu bè-tentewà làa fo. Le 6a na mí waminí lè mí héeà mia.

Yi hácri bía wee vīni 6a nūpua lè mí kāránló yi

³ Làa bío á ī biaráa mu non foñ, díá à ū kɛɛní ho Efɛze yi. ʼBa nūpua ɓúii wi ho lóhó mu yi á wee vīni 6a nūpua lè mí kāránló. Cén hē 6a lè 6a díá mu. ⁴ Mún bío na 6a yi le 6a yí na mítɛn hā wāhio bè-bionii yi, làa bío á 6án ɓuaawa bío wóráa bío bioró. Bɪn lé bío wee dé le wāanii na here 6a pāahú, mu yí máa wé à 6a na mítɛn bío le Dónbeení le mí ì wé yi, á wa yí dà máa zūn bío le Dónbeení le mí ì wé ká wa yí dó wa sɪa le yi. ⁵ Bío non á ī le ū bioráa mu na 6a yi lé bío á 6a ko 6a wañ mí ninzāwa. Ká 6a le mí wa mí ninzāwa á 6a ko à 6a sɪa ce à wé le hā yile-tentewà, à dé mí sɪa ɓúenɓúen le Dónbeení yi. ⁶ Hón wén-tentewà so ɓúenɓúen á 6a ɓúii pā díá à 6a wee vīni mítɛn lè le wāani-kánlè na jūhú mia. ⁷ O *Mɔyiize lāndá kāránló lè 6a nūpua bío á 6a wee hení ká bío 6a wee bío làa bío 6a wee kārán á ɓarén mí bɛɛre yí zū kúará. ⁸ Mu bon, o Mɔyiize lāndá se, ká wa wee bè ho yi làa bío á mu koráa. ⁹ Wa ko à wa zūn le ho yí bārā nūpua na téréna bío yi. ʼBùé! Bía ho bārā bío yi lé bía yí máa bè le Dónbeení bioní yi, lè 6a nī-kāania lè 6a nī-sūmáa, lè 6a bè-kora wérowà. Ho bārā bía yí máa kǎnbi le Dónbeení, làa bía wee ɓua mítɛn lè le bío jūhú mia bío yi, làa bía wee ɓúe mí maáwá táá mí nuwà bío yi. Nī-ɓúe lée nī-ɓúe á ho bārā bío yi. ¹⁰ Ho mún bārā bía wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí sɪwá, lè 6a báawa na wee da lè mí ninzāwa báawa, làa bía wee yɛɛ 6a nūpua bío yi. Ho lāndá mu bārā 6a sabin-fūaalowa làa bía wee dé mí jini na ká 6a máa bè mu yi bío yi. Ho bārā bía ɓúenɓúen na yí máa bè ho kāránló na

térénna yi bío yi. ¹¹ Hón kàránlò so héhaa lè le Dónbeenì cùkúso bín-tente. Le Dónbeenì na wee wé mu bè-tentewa lè dén kàráfáa le bín-tente mu mií.

O Poole wee dé o Krista bārākā

¹² I wee dé wa Nùhúso Yeesu *Krista bārākā lè bío ó o nòn ho pànká mií á i wee sáráa o tonlò. I wee dé o bārākā lè bío ó o láa mií, á léra mi wó lè mí ton-sá. ¹³ Inén na fù wee yáa o yèni, á wee beé bíá tà a bío lò, á mún wee là a, éé ká arén wón mahá zúna í mākárí lè bío á í lá yí zú bío á í wee wé, á í yí dó í síi wo yi. ¹⁴ Wa Nùhúso Yeesu Krista wó mu sáamu lè mí sílúwà láa mi. O wó á í dó í síi wo yi, á wa a, á mún wa 6a núpua. ¹⁵ Bío á í wee bío ká láayi wi á ko à 6a núpua dé mí sía mu yi: O Yeesu Krista 6uara ho òmíjńá yi bera a na à 6a bè-kora wérowá kání. Á inén lé yía lé o bè-kora wéro po bíá ká. ¹⁶ Ká a Yeesu mahá zúna í mākárí, inén na bè-kora wi po bíá ká, á jà mí yí í bío yi. O wó mu á zéénia lè 6a núpua na khii tà a bío á á yíráa le mukání binbirí na máa vé. ¹⁷ Le 6a núpua 6úen6úen dé ho cùkú le Dónbeenì yi à wé kònbì le, lerén na á núpue yí dà máa mi, á wi fèèè, á wee dí le béèní fèèè. Lerén mí dòn lé le Dónbeenì. *Amiina!

O Poole wee heni a Timotee síi

¹⁸ I za Timotee, bío ká lè bío á í heni ì na foñ, á héha lè há bíoní na le Dónbeenì jì-cúa fèerowá yáania bíá ù dání yi, bera a na ù síi wé here le bín-tente tonlò na fo wee sá yi. ¹⁹ Wíoka dé ù síi, á sá ho lè le yi na se. Ba ní-dòndáa 6úí pá búń á 6a 6èn yí bíńia yí dó mí sía le Dónbeenì yi. ²⁰ Bán núpua so ó o Himenèè là a Alekisándere wi fahú. Á í día 6a á 6a bío sá a Satáni yi, bera a na à 6a yí bíńi yí là le Dónbeenì.

2

Bio d wa ko à wa wé flo bío yi

¹ Bío á à wé here mia á à dí bío ká 6úen6úen yahó lè bío ká: Mi wé flo le Dónbeenì yi lè mí sòobéè, á 6ón6ónì le, á dé le bārākā 6a núpua 6úen6úen bío yi. ² Mi wé flo na 6a bá-záwa láa bíá á ho pànká wi níi yi 6úen6úen yi, lé búń ñ na ká wa à keń ho héerá yi, á à wé waten, á mún wé è wé há wára na se. ³ Ho flo à na 6a núpua yi léé bío na se, á mu mún sí le Dónbeenì na kánia wen yi. ⁴ Le wi à 6a núpua 6úen6úen kání à zúrì ho túiá poni. ⁵ Mu bon, le Dónbeenì léé dà-kénì. Á yía wi 6a núpua láa de páahú léé ní-kénì. Wón lé o Yeesu *Krista na 6ueé wó a núpue. ⁶ O 6uara 6ueé nòn mítén á kánianáa 6a núpua. O wó mu á zéénianáa le le Dónbeenì wi le kání 6a núpua 6úen6úen ho páahú na mu ko yi. ⁷ Lé búń bío yi á le Dónbeenì wóráa mi lè mí bín-buero, á tonkaa mi le í kàrán bíá yínáń 6a *zúífúwa, á 6a dé mí sía le yi. Bío á í mà ká léé túiá poni, sabéré mia mu yi.

Bio 6a háawa ko 6a wé 6ua lè mítén

⁸ Awa, á búń lé bío nòn á í wi à há lùà 6úen6úen yi à 6a núpua hóoní mí níńi dá ho wáyai à floráa. Ba yí le mí sía cì mún yi, 6a mún yí zá láa mún à wéráa mu. ⁹ I mún wi à 6a háawa sía zíló à héha láa bío mu koráa 6a núpua 6úen6úen cón. Ba ko 6a wé dé le kònbii mí sía zíló yi, á wé 6ua mítén sese. Le 6a jún-vání wíokaró yí wé bío na à na ká 6a núpua wé è loń 6a yi. Há donkhue-sla na wó lè ho sánú táá bè-vio 6úí na yáwá here à 6a wé yí zí. Ba yáá pá yí ko 6a wé zí há sía na yáwá here dàkhíina. ¹⁰ Éé ká 6a wé sòobá mítén à wéráa há wára na se. Búń lé bío 6a háawa na le mí wee kònbì le Dónbeenì ko 6a wé 6ua lè mítén. ¹¹ Ho kàránlò páahú á 6a háawa ko 6a wé tété à bé zo à jínáa yía wee na ho kàránlò cón. ¹² I yí tà le 6a háawa wé kàrán 6a báawa,

tàá à 6a yí pànká 6a wán. Ba ko 6a wé keení sùnì. ¹³ Mu bon, o Adàma lé yía le Dónbeenì má ho yahó á màhá bò yi mánáa o Eeve. ¹⁴ A mu mún yínóí o Adàma lé yía ó o *Satáni sùna, o háa lé yía ó o sùna, á lé wón lé yía yí bò le Dónbeenì bè-bionii yi. ¹⁵ Hàrì bío mu wó kà á 6a háawa á à kàní 6a hámu bío yi, ká 6a dó mí sía le Dónbeenì yi, á le waminì wi 6a yi, á wee 6ua mítén sese láa bío le Dónbeenì le mu koráa.

3

Ba kèrètɛwa kuure ya-díwá

¹ Bío á í mǐ ì na mia á láayi wi: Nùpue na wi ò o wé o ya-dí 6a kèrètɛwa kuure yi, wón wi ò o sá tonló na se. ² O ya-dí ko ò o zūn mítén 6uaró à wékheró bío yí mǐ leé yi. O ko ò o wé háa yà-kéní 6anso. O wára ko à há wé se, á wé o nùpue na bío 6úen6úen ó o wee wé kǎna, á 6a nùpua wee kǎnbi. O mún ko ò o zūn 6a ní-hání 6uaró, á zūn 6a nùpua káránló. ³ O yí ko ò o wé ja-ju, o mún yí ko ò o wé nùpue na wa fio, 6ueé. O sli ko le wé se, á wé o nùpue na yí wa bíoní. O yí ko ò o sòobá dé mí sli le wári yi. ⁴ O ko ò o dàr mí zli nùpua 6ua, ò o zàwa wé ní a cǎn, á wé kǎnbi o. ⁵ Ká a nùpue háa yí dà mí kùrú zli nùpua máa 6ua, ó o ò wé kaka á dàr ñ 6uaráa 6a kèrètɛwa kuure? ⁶ O ya-dí yí ko ò o wé nùpue na sídéro o *Krista yí ñin yí miana, bèra a na o háa yí yòoní mítén mu bío yi, á le Dónbeenì siini a jùhù láa bío le siinianaa o Satáni jùhù bío síi. ⁷ O ko ò o wé o nùpue na wee 6ua mítén sese á bíá yínóí 6a kèrètɛwa wé kǎnbi o o wén-tentewá bío yi, bèra a na à bè-kohó bío yí mǐ leé wo yi, ò o Satáni háa yí yí o ví.

Ba kèrètɛwa kuure ton-sáwá bío

⁸ Ba kèrètɛwa kuure ton-sáwá ko à 6a wé 6a nùpua na wee 6ua mítén sese, á yí wé jini jùn 6ansowá. Ba yí ko 6a wé ju ho *divén dà mí níi wán, á sòobá dé mí sli le wári càrò yi. ⁹ Le Dónbeenì túiá poni bíoní na le zéenia há sladéro le yi dání yi á 6a ko 6a wé bè yi lè le yi na wee ce. ¹⁰ Hen ká mi le mi ì lén nùpua á à wé lè 6a kèrètɛwa kuure ton-sáwá à mi loí 6a ká fianí mia 6a yi, ká 6a dà à sá ho tonló mu, á mi wáa 6ua bán. ¹¹ Ba háhání ko à 6a 6ua mítén sese, á yí wan há ní-juá. Ba ko 6a wé 6a nùpua na bío 6úen6úen 6a wee wé kǎna, á láayi keí mu bío 6úen6úen yi. ¹² Ba kèrètɛwa kuure ton-sá ko à 6àn háa wé yà-kéní, o ko ò o dàr mí zàwa lè mín zli nùpua 6ua. ¹³ Ba kèrètɛwa kuure ton-sáwá na tonló se bán á 6a nùpua wee kǎnbi, á 6a poní á à sén á à bioráa o Yeesu na 6a dó mí sía yi bío.

Mu bío zūnló na wa wee yí o Krista yí cǎn

¹⁴ I wee leéka à í buen ù cǎn hen láa cinú. Ee ká í wee túa bío ká ¹⁵ bèra a na ká í miana 6uararáa à ù pá zūn bío á ù 6uaráa ütén 6a kèrètɛwa kuure yi. Dén kuure so lé 6a kèrètɛwa zli-jùhù na bío sá le Dónbeenì yi. Le kuure mu lé ño sá ho túiá poni ñinia láa bío á há bòròbòròwa wé sínáa le zli ñini bío síi, lé lerén á ho túiá poni mu ñin wán. ¹⁶ Le Dónbeenì bè-sánkanii na le zéenia láa wen wa sladéro o Yeesu yí dání yi bèntín léé bè-beeni.

O Krista

6ueé wó a nùpue,

á le Dónbeenì Hácirí vèenia wo zéenianaa le o bío bon.*
O o zéenia mítén lè le Dónbeenì tonkarowá na ho wáayi.
O bío buera nǎn há síiwá 6úen6úen yi.

* 3:16 Mi loí Oroomusa vùahù 1.4

Ho ðímíjǎ yi á 6a nùpua dó mí sǎa wo yi.
Le Dónbeení yòonía wo á dó ho cùkú yi.

4

Le Dónbeení bè-wénia búenbúen se

¹ Le Dónbeení Hácírí bía mu wéréwéré le hen ká ho ðímíjǎ véro khíi ðǎn á 6a nùpua 6úi wáa à khí á máa dé mí sǎa le Dónbeení yi. Ba à yèrémá khíi bè mu bíowa na wee khà 6a nùpua víní yi, lè 6a cínáwa kàránló yi. ² Bán nùpua so wee tí bío wi 6a yiwa yi ká 6a fúaa há sabíoní à vínínáa 6a nùpua. Ba bè-leékánia yi, á 6a yí zú bío se làa bío yí se máa hueeka mín yi. ³ Ba wee bío le mu yaamu yí se, á wee hè mu. Ba mún wee hè 6a nùpua lè mu bè-ðinia 6úi ðíró ká le Dónbeení ɲǎh léra mu ho ðíró bío yi, bèra a na à bía dó mí sǎa o *Krista yi, na zú ho tǔiá poni wé dé le Dónbeení bǎrákà ðírǎa mu. ⁴ Bío le Dónbeení léra búenbúen se, á wa ko wa wé tà mu yi á dé le bǎrákà mu bío yi. ⁵ Mu bon, le Dónbeení bíoní lè ho fioró lé bún wee wé à mu bío búenbúen ce le Dónbeení yahó.

O Yeesu Krista ton-sá tente

⁶ Bún bíowa so na ká búenbúen á ù kàrán lè 6a kèrètíewa, bún ká fo máhá wáa à wé o Yeesu *Krista ton-sá tente na le Dónbeení bíoní wee kàrán fɛɛɛ ù sídéro le yi bío yi, làa bío fo bǎráa bío 6a kàránna làa fo yi bío yi. ⁷ Há wáhio na yí máa zéení mu bè-tente là a nùpue, hía yí héhaa lè wa sídéro le Dónbeení yi á ù pí bío. Bío fo ko à ù wé lé ho kení úten làa bío á fo ò bèráa le Dónbeení yi sese. ⁸ Bío fo ò kení lè ù sǎnia lée bío na dà fo wé è séení. Eɛ ká ho sòobá úten à wé bè le Dónbeení yi sese bún cúnú wi bío búenbúen yi, lè bío á yia bò le Dónbeení yi wón le dó mí jii le mí ì na le mukǎni binbirí yi há làa na ká wán, lè ho yíró na lua yi. ⁹ Le bíoní na ká lée bíoní na láayi wi á 6a nùpua ko 6a tà yi. ¹⁰ Mu bon, wa wee sá à lò be, à sòobá waten lé bío wa dó wa sǎa wee lòoní bío le Dónbeení na wi fɛɛɛ le mí ì wé. Le lé 6a nùpua búenbúen kǎnilo, sònkú bía dó mí sǎa le yi. ¹¹ Bún lé bío á fo ko à ù bè hení à wé kàrán lè 6a nùpua.

Bíó á fo ko ù 6ua lè úten

¹² Yí día le 6a zùan foné lé bío á fo lé o háyónza. Eɛ ká ù máhá 6ua úten sese à bía dó mí sǎa le Dónbeení yi mí à bè yi: Ú bíoní yi, ù wǎrá yi, bío á fo wa lè 6a nùpua yi, ù sídéro yi lè ù sǎi na wee ce yi. ¹³ Wé sòobá úten à kàrán le Dónbeení bíoní vǎahú à na 6a kèrètíewa yi. Wé hení 6a sǎa à kàrán 6a à paráa l 6uenló. ¹⁴ Le Dónbeení Hácírí hámu na fo yú á ù yí wé làa bío na juhú mía. Fo yú mu á héhaa làa bío le Dónbeení jii-cúa fɛɛrowá bía páahú na á 6a kèrètíewa kuure ya-ðíwá bò mí níní ù wán. ¹⁵ Bío á ï zéénia làa fo búenbúen á ù wé sòobá úten à wé wé. Na úten búenbúen ho tonló mu yi à 6a nùpua mí bío á fo wee varáa lè ù yahó. ¹⁶ Pa úten bío fo wee guaráa úten làa bío fo wee kàrán lè 6a nùpua ðǎní yi. Fǎrá ðín à bè le Dónbeení yi mu búenbúen yi. Ká fo ðǎina wee wé làa bún bío, á unén ù beere á à kǎni úten á mún ñ kǎni bia wee jí ù bíoní.

5

¹ Wé yí là hɛɛɛrè làa nǐ-kínle. Fo wé le fo o zéení a, à ù wé mu lè le kònbii, à kɛɛɛɛ lè o lé mín maá. Ba yǎrówá á ù wé zéení lè mín zǎwa bío síi. ² Ba há-kǎa ù zǎn guaró à kɛɛɛɛ lè 6a lé mín nuwá. Ba há-yǎrówá á ù wé zéení lè mín hínni bío síi, ká ù máhá wé mu lè há yilera na se.

Ba maháwawa na wi 6a kèrètɛwawa kuure yi bïo

³Wé pa 6a maháwawa bïo, sònkú bïa nùpua na wee loñ 6a yi mía. ⁴Ká maháa záwa táá o mònmanía wi á 6a ko 6a zúrì le 6arén lé bïa ko á 6a wé loñ mín zì-nùhù bïo. Ká 6a wee wé ká se 6a wee wí bïo á 6àn nùwá lè 6àn 6úaaawa wó non 6a yi khína. Bún lé bïo sí le Dónbeení yi. ⁵Ká a maháa na nùpue na à loñ wo yí mía, ó o kará mí dòn, wón bïo 6úen6úen ó o dó le Dónbeení níi yi. O wee fio le Dónbeení yi à 6ón6óní le le wisoni le ho tñàahù à máa khí. ⁶Ká maháa na 6èn wee wé bïo sí a yi, wón ka lè o húrun hàrì ká a yïo wi lua. ⁷Bún lé bïo á ù hení na 6a yi, bèra à na à wékheró bïo yí mí léé 6a yi. ⁸Ká a nùpue yí máa loñ bïa làa wo te mín yi, sònkú bïa bïo sá a yi binbirì, se bïo ó o le mí dó mí síi o *Krista yi ó o bíníá món. O yáá sùnsúmána po yïa yí dó mí síi wo yi.

⁹O háa na lúlúio yú ho 6úará-tín lé yïa ko ò o mí dé 6a maháwawa tñahù, o ko ò o wé o háa na yan le 6úekúee. ¹⁰O ko ò o wé háa na 6a nùpua wee kònbi o wén-tentewá na ká bïo yi: O 6uan mí záwa sese, o tà á 6a nì-hání làara a wán, o seera bïa bïo sá le Dónbeení yi zení,* o séenia bïa yú le lònbee lè mí síiwá, há wén-tentewá lè mí síiwá cèrèè ó o wó.

¹¹Ká 6a mahá-fla bán ù lén níi. Lé bïo á pàahù na ká mu yaamu bïo wi 6a yi, à 6a sía bïo wéró wé à 6a bíní a Krista món. ¹²Ká 6a wó ká, se 6a júná sú lé bïo á bïo 6a dó mí jíní le mí máa ya á 6a yáara.

¹³Hen ká fo mà 6a dó 6a maháwawa jii á 6a wé è héé è vará 6a nùpua jini ká 6a máa sá dèè. Mu yáá máa kápa bún yi mí dòn, 6a lé 6a dàn bíorowá, á wee kúee mí jini há tuiáwa na bïo yí ciran 6a yi. ¹⁴Lé bún 6úen6úen bïo yi á ì wi à 6a mahá-fla á yaka à te mí záwa wé loñ yi mí zíní yi, bèra a na à wa zúkúsa yí yí bín-kora mí léé wen. ¹⁵I wee bío bún lé bïo á 6a 6úi yáá dèenia yeremáa bò a *Satáni yi. ¹⁶Ká háa 6úi na lé o kèrètɛ 6àn temínlowá 6úi léé maháwawa, ó orén lé yïa ko ò o wé séení 6a, bèra a na à bán bïo wáa yí wé sèró 6a kèrètɛwawa kuure wán. Bún ká 6a maháwawa na séenílowá míá á 6a kèrètɛwawa kuure á à dàni wé è séení.

¹⁷Ba kèrètɛwawa kuure ya-díwá na wee sá mí tonló sese á ko lè le kònbi lè le séení, sònkú bïa wee dé mí sòobéè le Dónbeení bioní bueró yi à wé kàrán 6a nùpua làa de. ¹⁸Le Dónbeení bioní vùahù á bïo ká túara yi: «Hen ká a nàa wee và ho dínló yi à ù yí ca a jii.»† Mu pá bíníá túara: «O ton-sá ko lè mí saání.»‡ ¹⁹Hen ká 6a kèrètɛwawa kuure ya-dí 6úi ó o 6úi le o wó khon bïo 6úi bïo yi à ù le 6ànsò seérása nùwá jùn táá nùwá tñ kèrì, ká bún mía á ù yí tà mu. ²⁰Yia wé wó khon à ù ve o à bíoráa 6a nùpua yïo yi. Ká fo wee wé làa bún á mu ù zání bïa ká á 6a máa dé míten hón wára so yi.

²¹Bïo ká lé bïo á ì wee hení ì na fon le Dónbeení là a Yeesu Krista lé 6a tonkarowá na ho wáayi yahó: Sòobá ütén à bè mu yi, á wé yí hueeka 6a nùpua mín yi. ²²Wé yí zà ù síi wán à bè ù níní nùpue wán dérää wo ho tonló yi 6a kèrètɛwawa kuure yi ká fo yí zù bïo ó o karáa sese. Yí léé o 6úi bè-kora yi làa wo, le ùnén ù bèere à wé o nùpue na wee ce le Dónbeení yahó.

²³Wé yí jnu jnum mí dòn, ká ù wé jnu ho *dívén cínú ù piohó na wee vá túntún bïo yi.

* **5:10** Há zení seeró: Mu kúará le o tà liinia míten á sá non bïa bïo sá le Dónbeení yi. † **5:18** Mí loñ Lándá zéenilo vùahù (Deutéronome) 25.4 ‡ **5:18** Mí loñ Luki vùahù 10.7

²⁴ Ba nùpua ɓúii bè-kora na ɓa wee wé wee mi denkhéen hàrì ká ɓa yàà ðñ yí cítió ɓa. Ká ɓa ɓúii bán ɓèn bío wee zūñ làa món. ²⁵ Lé làa bún síi á há wén-tentewà wee mináa wéréwéré mu khoomu yi. Há yí máa sà yi hàrì ká há bío yí zūna fùà.

6

¹ Bía lé ɓa wobáanii ɓúenɓúen ko ɓa wé kǎnbi mí júnása, bèra a na à ɓa nùpua yí yáa le Dónbeení yèni, à mún yí bío yí khe ho kàránlò na wa wee na dání yi. ² Ká bía júnása dó mí sía o *Krista yi à ɓa yí leéka le bío ɓa lé ɓàn zàwa ɓa sladéro bío yi á ɓa máa wé è kǎnbi ɓa. Ba yàà ko ɓa wíoka wé sá na ɓa yi lè mí sòobéé, lé bío á ɓa júnása mu na ɓa wee sá na yi á dó mí sía le Dónbeení yi á ɓa wa ɓa.

Bún biowa so á ù kàrán lè ɓa nùpua à hení ɓa sía mu wéro yi.

Ho kàránlò na bío yi bon lè le wári warlò bío

³ Ká a ɓúii wee kàrán bè-vio na wi mí dòn làa bún, á yí tà wa Nùhúso Yeesu *Krista bíoní binbirí yi, á mún yí tà bío wa wee kàrán lè ɓa nùpua waten ɓuaró dání yi, ⁴ se wón ɓánsò wee yòoní miten, o yí zú hàrì dèé. Bío ò wa lée zia làa wáanii kánlò. Bún wee buen lè le yandee lè há zía lè há làntàa, lè há yile-kora. ⁵ Ba nùpua wé kán mín fèéé lé bío ɓa yilera yi se, làa bío ɓa yí zú ho tūiá poni. Ba wee leéka le ká mí tà bò bío sí le Dónbeení yi á mí ì yí le wári. ⁶ Mu bon, le síidéro le Dónbeení yi cūnú wi làa sòobéé ká bío fo yú á ù síi wan bío yi. ⁷ Wa wee te ká wa dèé ɓúii mía, ká wa khíi wee hí á wa mún máa ɓua dèé ɓúii máa lénnáa. ⁸ Lé bún ká wa yú bío wa à dí, á yú há sí-zínia se bún à yí wen. ⁹ Ká bía wi à ɓa wé ho nàfòró ɓánsowà konloon bán wee dé míten mu bè-kora wéro yi, à kèñ lòn nùpua na á dáda vún. Ba wa mu bío na jùhú mía, na wee ɓóoní a nùpue yi, à yáa wo ɓúenɓúenɓúen. ¹⁰ Mu bon, le wári warlò á wee buen lè mu bío na yí se lè mí síiwà. Ba nùpua ɓúii khèra lè le Dónbeení, lé bío ɓa sòobáa dó mí sía le wári càró yi dà, á ɓa lò ɓèn wee be mu tá làa sòobéé.

Le zéeni na ó o Poole nɔn o Timotee yi

¹¹ Ká ũnén na dó ù síi le Dónbeení yi, khèn làa bún biowa so ɓúenɓúen. Wioka sòobá ũten à wé wé bío térénna le Dónbeení yahó. Bua ũten làa bío mu sínáa le Dónbeení yi. Wé dé ù síi le yi fèéé, à wañ ɓa nùpua, à wé hí ù síi à mún wé wayi. ¹² Wíoka dé sòobéé ù slidéro o *Krista yi làa bío ó o dásí wee dérää mí sòobéé à firáa há fio bío síi, à ù yí le mukáni na máa vé. Lé bún bío yi á le vonnáa fo, á fo bía ù slidéro le Dónbeení yi bío wéréwéré ɓa seéràsa cèrèé yahó. ¹³ I wee hení bío ká á à na foñ le Dónbeení yahó, lerén na wee na le mukáni mu bío ɓúenɓúen yi, ì mún wee hení mu ù na foñ o Krista yahó, wón na mà ho tūiá wéréwéré o Pilaate yahó. ¹⁴ Wé bè bío á ì bía nɔn foñ yi sese, wé mu le mu jii sí bèra a na à nùpue yí ðañ mí wélkheró bío léé foñ fúaa wa Nùhúso Yeesu Krista khíi bínía ɓuara. ¹⁵ O khíi buen ho pàahú na le Dónbeení le mu ko yi:

Lerén Dónbeení na mu bè-tentewà lè mí síiwà wee lé cón,
na dà mu bío ɓúenɓúen, á lé le Dónbeení mí dòn.

Le lé ɓa bá-zàwa ɓúenɓúen béé, á lé ɓa júnása ɓúenɓúen Nùhúso.

¹⁶ Lerén mí dòn lé ðio wi fèéé.

Mu khoomu na le wi yi ɓàn síi á nùpue yí dà máa sàará yi.

Nùpue ðñ yí mɔn le, ó o ɓúii mún yí dà máa mi le.

Le ho cùkú lè ho pànká à bío sí le yi fèéé. Amiina!

Ho nàfòró ɓánsowà zéeni

¹⁷ Hení mu na ho nàfòró ɓànsowà yi le ɓa wé yí yòoní miten, le ɓa yí dé mí sía ho nàfòró na yí máa mía yi, à leéka le ho dà á kání ɓa mu bïo búenbúen yi, ká ɓa dé mí sía le Dónbeení yi, dén na wee na mu bïo búenbúen wɛn à wa sía wa bïo yi. ¹⁸ Bío na ɓa yi le ɓa wé wé mu bè-tentewà, à wé wé mu cèrèè. Le ɓa wé hén mí níní à séení ɓa nùpua. ¹⁹ Ká ɓa wee wé kà síi, se léé nàfòró binbirí á ɓa wee bàrà sese ká lè miten à khii yíráa le mukání binbirí.

Le mɔ̀ndén zéeni

²⁰ Timotee, bïo le Dónbeení kàràfáa foñ á ù wíoka pa bïo sese. Hã bín-conconwà lãa hãa bïo ɓúí yí cɛ́era le Dónbeení yi à ù yí tà bïo. Mu bïo na ɓa wee ve lãa bïo zúrúlo ká mu ɓon ɓàn kàránló á ù mún yí tà bïo. ²¹ Bɔ̀n bïo zúrúlo so á ɓa ɓúí dó mí sía yi lé bɔ̀n te bïo á ɓa bíníanáa le Dónbeení mɔ̀n. Le le Dónbeení wé mí sãamu lãa mia.

Ho jun nii vūahū na ó o Poole túara n̄n o Timotee yi

Vūahū túaró jūhū

Pāahū na ó o Poole wee túa ho vūahū na ká yi ká a wi ho kàsó yi ho Oroomu yi. O lò hía wee be (2.9) à n̄pue na à séení a mún mía (4.16).

Bío ó o Poole mu wee leéka le mí húmú wà ɓueé sùará, ó o bānbáa ò o kenía o Timotee na ó o wa làa sòobéε. O Poole wee dé le Dónbeení bārákà o Timotee mu bío yi. O wee hení na a yi le o fàrá ð̄n mí s̄lídéró o *Krista yi wán, à bānbá wé sá le Dónbeení bín-tente bueró tonló, hàrì ká ɓa n̄pua wee beé o lò ho tonló mu sáró b̄io yi (1.1–2.13).

O Poole pá b̄inía b̄ia n̄n wo yi le o hē ɓa n̄pua na wa hā b̄in-conconwá b̄ioró. Lé b̄io á mu yí máa na à le Dónbeení tonló va làa yahó, ò o b̄ia n̄n o Timotee yi le o wé làa b̄io mínén wee wéráa, à lá ho t̄úia poni, lè le waminí, lè ho ten liiníló dání. O mún b̄ia n̄n wo yi le o yí nonsá ho káránlò tente na ó o yú b̄io yi (2.14–4.5).

Ho vūahū véení ó o zéénia b̄io ó orén mí ɓeere lò bonnáa, làa b̄io le Dónbeení séeníanáa wo o lònbee yi (4.6-18).

Le t̄éenti

¹ Mu lé ínén Poole, yia le Dónbeení lè mí s̄li b̄io á wó á ï lé o Yeesu *Krista tonkaro lé mi wee túa ho vūahū na ká. Le tonkaa mi le ï bue le mukānì binbirì na máa vé b̄io, ð̄io le Dónbeení dó mí j̄ii le mí ì na w̄en wa páaníló là a Yeesu Krista b̄io yi. ² ï wee túa ho á à na ūnén Timotee na lé ï za na ï wa làa sòobéε yi. Le o Maá Dónbeení lè wa N̄h̄ũso Yeesu Krista wé mu s̄amu làa fo, à z̄urì ū makári, à na ho h̄éerá foñ.

O Poole wee hení a Timotee s̄i

³ ï wee dé le Dónbeení bārákà, dén na á ï wee sá na yi lè le yi na wee ce làa b̄io á wán maawá fù wee sá nanáa le yi b̄io s̄i. Le wisoni lè ho t̄n̄aahū ká ï wee flo, à ï mún wé flo na foñ. ⁴ Hen ká ï wee leéka le wéε na fo wá b̄io p̄aahū na á ï wá ð̄ia fo yi, à ï s̄li vá làa sòobéε à ï b̄iní mi ū wán à z̄amaka mu b̄io yi. ⁵ ï mún wee leéka b̄io á fo dóráa ū s̄li lè ū sòobéε o Yeesu *Krista yi b̄io. Dén s̄lídéró so na kera m̄n ɓuaa Loyiisi lè m̄n nu Eniisi yi, á ï láa le lé dén ɓan s̄i mún wi ūnén yi. ⁶ Lé b̄un n̄n á mu b̄io wéró p̄anká na le Dónbeení n̄n foñ p̄aahū na á ï b̄ò ï n̄iní ū wán yi, á ū w̄ioka dé sòobéε yi. ⁷ Mu bon, le Dónbeení Hácirí na le n̄n w̄en ȳin̄rì z̄án̄i Hácirí, ká le m̄há wee na ho p̄anká w̄en, á wee wé à wa wañ ɓa n̄pua, à mún dàñ waten ɓua yi.

⁸ Awa, á ū yí n̄iyi o N̄h̄ũso b̄io b̄ioró yi, à ū mún yí n̄iyi b̄io á ínén wi ho kàsó yi b̄io yi. Ká ū tà à wa páani le lònbee yi le Dónbeení bín-tente b̄io yi, à wé mu lè ho p̄anká na le Dónbeení n̄n foñ. ⁹ Le Dónbeení mu lé ð̄io k̄anía w̄en á hueekaa w̄en à wa b̄io s̄l le yi. Mu ȳin̄rì wa w̄en-tentewá b̄io yi á le wóráa mu. Mu lé lerén lè mí s̄amu k̄anía w̄en làa b̄io le lon le mí ì wéráa mu. B̄un le f̄era w̄iokaa wa b̄io yi o Yeesu Krista p̄anká yi ká ho ð̄im̄j̄ná ð̄in̄ yí léra. ¹⁰ B̄io ká wán á mu s̄amu mu b̄io wáa wee mi wéréwéré, lé b̄io á wa k̄án̄io Yeesu Krista ɓuara ɓueé fá mu húmú f̄ūhū. O zéénia le ká wa tà le Dónbeení bín-tente b̄io, á wa à yí le mukānì binbirì na máa vé.

¹¹ Inén le Dónbeení léra á wó lè mí tonkaro, á le ï bue mí b̄in-tente na ɓa n̄pua yi à mún kárán ɓa làa de. ¹² Lé b̄un b̄io yi á ï wiráa le lònbee na ká yi,

á mu n̄yio mún yí dú mi, lé b̄io á ã zū ȳia á ã d̄ó 1 s̄li ȳi, á ã l̄aa mu ȳi le le dà á pa le b̄in-tente na le k̄aráf̄aa m̄i b̄io. Mu bon, le è pa le b̄io f̄úaa le w̄izonle na ó o kh̄ii b̄iní ì buen ȳi.

13 Ho t̄úia poni b̄ioní na á fo j̄á 1 c̄ón á ù bua, à bè le ȳi. Wé mu lè le s̄idéro o Yeesu Krista ȳi à wañ 6a n̄pua ù p̄aaniló l̄aa wo b̄io ȳi. 14 Mu bè-tentewá na le Dónbeení k̄aráf̄aa foñ mí Hácírí na wi l̄aa wen p̄anká ȳi, á ù pa b̄io.

15 Fo zū le ho Azii k̄sh̄ n̄pua na d̄ó mí s̄la le Dónbeení ȳi c̄èr̄e p̄á mí d̄ia. O Fizele là a Heem̄ozeene mún wi 6a t̄ah̄. 16 Le o N̄h̄tso wé mí s̄amu là a On̄zifoore z̄i-j̄uh̄ n̄pua, lé b̄io ó o wee h̄l̄i 1 s̄li t̄úntún. B̄io á ã wi ho k̄asó ȳi ó o ȳi máa n̄yi b̄io ȳi 6a n̄pua yahó. 17 P̄ah̄ na ó o buara ho Oroomu ȳi hen ó o b̄ánb̄aa ò o c̄ánkaa mi f̄úaa b̄io ó o ȳu mi. 18 Le o N̄h̄tso z̄r̄n o mak̄arí n̄nzoñ na ó o kh̄ii b̄ueé c̄ití 6a n̄pua ȳi. Fo zū le p̄ah̄ na á ã h̄la wi ho Efezele lóhó ȳi ó o s̄énia mi l̄aa s̄ób̄e.

2

O ton-sá ko lè mí s̄ánii

1 Ká ùnén na lé 1 za, wé ȳi ù p̄anká mu s̄amu na ó o Yeesu *Krista wó l̄aa fo ȳi. 2 B̄io á ã k̄aránna lè 6a n̄pua 6a sc̄ér̄asa c̄èr̄e yahó na fo j̄á 1 c̄ón, ù b̄iní k̄arán lè 6a n̄pua na l̄aayi wi, b̄ia dà à b̄iní ì k̄arán mu lè 6a b̄úí. 3 Le lònbee na wee ȳi o Yeesu Krista ton-sáwá á ù tà ȳi l̄aa b̄io ó o d̄ási tente wee t̄ar̄aa le lònbee ȳi b̄io s̄ii. 4 O d̄ási na wi ò o b̄io wé s̄i mí j̄uh̄tso ȳi wón ȳi máa wé d̄ia m̄iten à bè-vio b̄úí b̄umaka. 5 O n̄pue na wi h̄a penkaa l̄uw̄i ȳi á mún ȳi dà máa ȳi b̄io ko l̄aa wo ká a ȳi b̄ò 6a l̄uw̄ilowá l̄andá ȳi. 6 O v̄aro na wee tà beé mí l̄ò ho v̄aró ȳi lé ȳia ko ò o wé o yahón n̄pue na á à ȳi mí lònbee c̄únú. 7 Wé v̄a ù ȳi b̄io á ã wee b̄io na foñ wán, ó o N̄h̄tso ò wé á fo ò z̄r̄n mu búenb̄úen k̄úará. 8 B̄iní leéka a Yeesu Krista na v̄era b̄io, wón na lé o *Daviide m̄nm̄ání. B̄ún lé le b̄in-tente na á ã wee bue. 9 Lé lerén b̄in-tente mu b̄io ȳi á 6a cannáa mi d̄ó ho k̄asó ȳi á wee beé l̄ò lòn n̄pue na wó khon. Ée ká le Dónbeení b̄ioní dén á n̄pue ȳi can. 10 Lé b̄ún n̄n̄n á ã ã wee tà le lònbee lè mí s̄iwá ȳi b̄ia le Dónbeení hueekaa b̄io ȳi, bèra a na à b̄án mún k̄ání 6a p̄aaniló là a Yeesu Krista b̄io ȳi à 6a d̄án zo a c̄úkú na máa vé ȳi. 11 Le b̄ioní na ká l̄aayi wi:

Ká wa ká lòn n̄pua na p̄anía h̄urun l̄aa wo,
á wa mún ñ ȳi le muk̄ání l̄aa wo.

12 Ká wa wee d̄án h̄l̄ wa s̄la,
á wa à d̄í le b̄éení l̄aa wo.

Ká wa pá a,
ó orén mún ñ p̄i wen.

13 Ká wa ȳi máa wé b̄io ó o le wa wé,
ó orén ȳi máa ȳèr̄emá mí j̄ii.
Mu bon, b̄io ó o karáa ó o ȳi dà máa lé wán.

Le Dónbeení b̄ioní bueró na j̄ii tun

14 B̄io na 6a k̄èr̄t̄ewa ȳi le 6a b̄iní leéka mu b̄iowa na ká b̄io, à hení mu na 6a ȳi le Dónbeení yahó le 6a wé ȳi dé m̄iten le w̄aaní na j̄uh̄ mía ȳi. Le ȳi máa s̄éeni b̄ia wee j̄í le ká mu ȳin̄n̄n 6a ȳaró. 15 S̄ób̄á üt̄en à wé o n̄pue na l̄aayi wi le Dónbeení yahó. 'Bua üt̄en là a ton-sá na ȳi máa n̄yi mí ton-s̄anii b̄io ȳi b̄io s̄ii, à wé bue ho t̄úia poni b̄ioní. 16 H̄a b̄in-conconwá l̄aa h̄la b̄io b̄úí ȳi c̄éera le Dónbeení ȳi à ù ȳi dé üt̄en ȳi, lé b̄io á b̄ia wee dé m̄iten h̄ón b̄ioní so s̄ii ȳi á wee w̄ioka kh̄èn lè le Dónbeení ká 6a wá. 17 B̄án n̄pua so b̄ioní ka lòn

càká na wee beeni. O Himenee là a Filēete wi 6a nùpua mu tlahù. ¹⁸ Ba khèra lè ho tuiá poni lé bio 6a wee bio le 6a nì-hía vèera khíina, à vlinínaa 6a nùpua à 6a binia a Yeesu món. ¹⁹ Ee ká le Dónbeeni nìpomu bán yí máa dèké yi lòn zli na nùhù fàrá tina bio síi. Mu túara le zli mu nùhù na fàrá tina wán ká síi: «O Nùhùso zù bia bio sá a yi». Mu mún túara le: «Bia le mí bio sá a Nùhùso yi lè mí nì-kéni kéni wáa wé yí wé bè-kohó».

²⁰ O nàfòrò 6ánsò zli yi á ho ònló sía lè mí síiwá wi yi. Hã búii wó lè ho sánú, hã búii wó lè ho tòn, hã búii má lè ho córó, hã búii lè hã bùeeni á 6a tan. Hã búii 6a wee sáráa hã wizon-beera yi, ká hã búii 6a wee sáráa hã wizon-káamáawa yi. ²¹ Hen ká yia wee ceé mítén ho kàránlò mu ðání yi, wón á à kerí lòn ðnló ðèe na 6a wee sáráa le wizon-beeni yi bio síi. O bio á à sí mí Nùhùso yi, á bio nùhù ù kerí o cón. O wiokaa hã wén-tentewá wéró bio yi.

²² Awa, á mu bio na yí se na wee wá 6a yàrówá ðé mu bè-kohó yi á ù khènnáa. Bánbá á ù wé o nùpue na téréna, à slidéro le Dónbeeni yi fàrá tln, à warí 6a nùpua, à wé à ho h́éerá kerí únén làa ba páahù. A bia sía wee ce á wee fio wa Nùhùso yi à mún wé làa bún bio síi. ²³ Hã bin-conconwá bíoró á ù yí dé úten yi, fo zù le mu wee buen lè hã wará. ²⁴ O o Nùhùso ton-sá òn yi ko ò o wé tá wará. O ko ò o wé wé mu tentemu lè 6a nùpua búenbúen, à wé ðání kàrán 6a nùpua. O ko ò o wé o nùpue na mu bio búenbúen wee kúu yi. ²⁵ Hàri bia yí tà a bio ó o pá ko ò o wé wayiráa à kàrán 6a, jún-sí á le Dónbeeni ù wé á 6a sía á à yèrémá á à tà ho tuiá poni bio. ²⁶ Le è wé á 6a à zúrú bio se, á à fee mítén o *Satáni nù yi, wón na ka lòn dáda na lá vùn 6a á 6a wee wé o síi bio.

3

Mu biowa na khi wé á ho ðm̀nd à vérdá

¹ Zúrú mu, le ká mu bio búenbúen véro khii wá 6ueé dá, á le lònbee á à kerí làa sóobé. ² Lé bio mu páahù ká 6a nùpua wé è cà mí kúrú bio mí ðón. Ba à warí le warí á à poní mu bio búenbúen. Ba wé è khòoní mítén, á à yòoní mítén. Ba wé è bio hã bin-kora á à léé le Dónbeeni yi. Ba zàwa máa wé è jí mín nùwá bíoní. Ba nùpua á à wé 6a bè-yízúrúlowá. Bio lé le Dónbeeni bio á 6a máa wé è dé kònbii yi. ³ Ba máa warí mín nùpua. Ba máa wé è zúrú nùpue màkárí. Ba wé è yáa 6a nùpua yènnáa. Ba máa wé è ðání mítén máa 6ua yi, 6a à wé 6a nì-súmáa, bio se á 6a máa warí. ⁴ Bia làa ba lé le jii á 6a wé è lé món. Ba máa wé è le mí yiwa máa wéráa mu bio. Ba à wé 6a khònlowá, 6a à warí mí sía bio á à poní le Dónbeeni. ⁵ Ba wé è 6ua mítén lè 6a wee wé bio sí le Dónbeeni yi, à le pánká 6a òn yi tà bio. Bán nùpua so á ù khènnáa. ⁶ Ba nùpua mu tlahù 6a búii wé è lé yi á à zo há zlní, á zoó khá 6a háawa búii na sladéro yi fàrá yi tina, á sú lè mu bè-kora, à 6a yèrémá bè 6a bíoní yi. Ba háawa mu sía wee vá mu bio na yí se lè mí síiwá wéró yi. ⁷ Ba wee kení mítén f́éé ká 6a màhá yi ðárna yí zúna ho tuiá poni. ⁸ Bán nùpua so yí tà ho tuiá poni bio làa bio ó o Zanéesi là a Zánberéesi* h́a yí tàráa o *M̀yize bio bio síi. Ba yilera yí se, 6a yí dó mí sía sese le Dónbeeni yi. ⁹ Ee ká 6a bio màhá máa va làa yahó lé bio 6a nùpua búenbúen zù le 6a vùnun làa bio ó o Zanéesi là a Zánberéesi vló bio h́a zúnanaa bio síi.

Bio 6a kenta làa fo, á ù 6ua sese

¹⁰ Ee ká únén wón zù bio á ù wee kàrán lè 6a nùpua, á zù bio á ù wee 6ua lè ðten. Fo zù ù tonlò nùhù, á zù bio á ù dóráa ù síi le Dónbeeni yi. Fo mún zù bio á ù wee h́nnaa ù síi làa bio á ù waráa 6a nùpua. Fo zù bio á ù wee j́nnaa ù yi.

* 3:8 Mi loni Léró vùahù (Exode) 7.11-12

¹¹ Bío 6a núpua jíníánáa 1 sánia, á beéra 1 lò ho Antiosi lè ho Ikoniyuumu, lè ho Lisitere lórá yi, á fo zū. Mu bon, 6a ɓɛntɛn beéra 1 lò làa sòobɛɛ. Ɛɛ ká wa Núhúso máhá kánia mi mu ɓúenɓúen yi. ¹² Bía ɓúenɓúen na wi 6a ɓua mítan à héha làa bío le Dónbeení sli vá yi wa páaníló là a Yeesu *Krista bío yi, bán 6a à beé lò. ¹³ Ká 6a nǐ-súmáa lè 6a sabín-fúaalowa, bán súnsumámu lè 6a sabióni wé è dé wán ká mu wà. Ba à wíni 6a núpua, á 6a núpua mún n wíni ɓarén. ¹⁴ Ká únén, bánbá à ũ wé bè bío á fo kenía yi, à tà mu yi lè ũ sli ɓúenɓúen. Unén ũ beere zū bía kenía mu làa fo. ¹⁵ Le Dónbeení bióni vūahú á fo zū bío hárí ũ háyónmu yi. Lé lerén dà à na mu bè-zúnmíni binbirí fon, bío á fo dà à bè yi á à déráa ũ sli o Yeesu Krista yi á à kánínáa. ¹⁶ Le Dónbeení bióni vūahú á túara lè lerén mí beere Hácírí pánká. Le bióni mu bío jūhú wi làa sòobɛɛ. Lé lerén wee kàrán o núpue, á wee wé o o pí bío yi bon, lé lerén wee bé o núpue, le mún wee wé o o wé wé bío téréna. ¹⁷ Lé bɛn n na ká le Dónbeení núpue á à dàt wé è wé há wára na se.

4

O Poole mǎndén bío na ó o henia

¹ Bío ká lé bío á i wee hení i na fon lè le sòobɛɛ le Dónbeení yahó, là a Yeesu *Krista yahó, wón na khii buen ɓueé cítí 6a yèn-véeniáa lè 6a nǐ-hía á mún ɓueé dí mí béni. ² Hárí ho páahú wé se loo, à ho yi wé se loo, à ũ wé bue le Dónbeení bióni. Bía wé wó khon à ũ zéeni 6a wékheró bío na 6a yi, á hení mu na 6a yi le 6a día mu bè-kora wéro. Wé hení 6a sía. Bɛn ɓúenɓúen á ũ wé jɛ ũ yi à wé kàrán 6a. ³ Lé bío á páahú ɓúi khii dá ká 6a núpua máa wé è jí bía wee kàrán 6a lè ho túiá poni cǎn, ká 6a wé è wé bío sí 6a yi, á wé è jí 6a nǐ-kàránlowà cèrɛɛ na bío yi bon cǎn. ⁴ Ba à pí ho túiá poni bío ká 6a à bè há sabióni món. ⁵ Ɛɛ ká únén wón zūn úten ɓuaró mu bío ɓúenɓúen yi, tà le lònbee yi. Wé bue le Dónbeení bín-tente na 6a núpua yi. Sá ho tonló mu sese làa bío mu koráa.

⁶ Ká ínén wón húmú sùaráa, 1 ka lòn yía na 6a yan lè le muini wó. ⁷ I sá a Yeesu Krista tonló lè 1 sli ɓúenɓúen lòn núpue na san ho saró lè mí sòobɛɛ. Bío le Dónbeení le 1 wé á i wó á mu jii sú lòn núpue na lùwa vaá dǎn hen na ó o ko ó o vaa dá yi. I sídéro o Yeesu Krista yi á i yi día. ⁸ Bío ká wán á ho cúnú na ko làa mi bío á i wó bío téréna bío yi, á bàrà pan mi ho wáayi. O Núhúso na lé o cítí fi na téréna á à na ho cúnú mu mii páahú na ó o khii cítí 6a núpua yi. Mu máa wé ínén 1 dòn ó o na ho cúnú yi, ká bía ɓúenɓúen na wee lóni a bíni buenló ó o mún n na ho yi.

O Poole wi ò o Timotee buen o cǎn

⁹ Bánbá à ũ buen 1 cǎn fúafúu. ¹⁰ Lé bío ó o Demaasi wà ò o día mi á van ho Tesaloniiki lóhó ho dímjáa blowa na ó o wa bío yi. O Keresán wón wa van ho Kalasii kǎhú, ò o Tiite ɓèn van ho Dalamatii kǎhú. ¹¹ O Luki mí dòn lé yía wi hen làa mi. Hen ká fo bò o buen à ũ fé o Maaki ɓuennáa, lé bío ó o dà wee séeni mi ho tonló yi. ¹² O Tisiiki wón á i tonkaa ó o van ho Eféze. ¹³ Fo bò o buen à ũ ɓuee lé ho Torowaasi yi à ũ lá 1 báka beení na á i día o Kaapuusi cǎn ɓua ɓuennáa. Fo bò o buen à ũ mún khii 1 vǎnna, sǎnkú 1 sǎnna na ho túaró wi wán. ¹⁴ O Alekisándere na lé o kháa-liki ɓɛntɛn wó khon làa mi dakhíina. Le Dónbeení á à sáani a yi á à héha làa bío ó o wó. ¹⁵ Unén mún pa úten bío lé bío á bío wa wee kàrán lé 6a núpua ó o yi tà bío húuu. ¹⁶ Bío 6a nín-yáni buan mi vannáa le cítí fliní, á hárí núpue yi ɓueé tà 1 jii, 6a ɓúenɓúen pá mi día. Le le Dónbeení sén mu día na 6a yi. ¹⁷ Ɛɛ ká a Núhúso wón pan 1 bío á nǎn ho pánká mii á i bueraráa o bióni á bía yi zū le Dónbeení cèrɛɛ ná le. Lé orén

káníá mi 6a kúdenwà yi. ¹⁸ O Nùhúso á à kání mi mu bè-súmáa 6úen6úen yi. O ò kání mi á ì kéí ho wáayi o bá-zàmu yi. Le ho cùkú à bío sí a yi féeé há lúlúio na jii mía yi. *Amiina!

Le m'òndén t'èni

¹⁹ I wee t'èni a Pirisiye là a Akilaasi yi. I mún wee t'èni a Onεzifoore zì-júhú nùpua yi. ²⁰ O Erasiite wón kará ho Korente yi, ká a Torofiimu wón á ì díá ho Mílee yi lé bío ó o lò yi here. ²¹ Bánbá à ù 6uen ká le t'èni òn yí hínòn.

O Ebuluusi, là a Pudēnsi là a Linuusi là a Kolodia lè wàn zàwa lè wàn hínni kèrèt'ewa na wi hen 6úen6úen wee t'èni foñ.

²² Le wa Nùhúso kéí làa fo, le o wé mí sáamu làa mia.

Ho vūahū na ó o Poole túara non o Tiite yi

Vūahū túaró jūhū

O Tiite hía lé o Poole nī-kenínii. O yínarí zúifù (Kalasiisa 2.1-3). O hía wee bè là a Poole à 6a sá le Dónbeení bín-tente bueró tonló.

Pāahū na ó o Poole wee túa ho vūahū na kà á à na a yi, ká a wi ho Kerete yi á wee loñ 6a kèrètewa kuio na wi hā lórà na bín yi bío, à hā wé va lè mí yahó (1.5).

Mu nín-yání ó o Poole zéenia bío á 6a kèrètewa kuure ya-díwá ko 6a 6ua lè mítén (1.5-16).

Bún món ó o Poole zéenia o Tiite làa bío ó o ko ò o wé kàrán lè 6a kèrètewa kuio. Hōn kuio so lé 6a nī-kfá kuure, lè 6a hā-kfá kuure, lè 6a yàrówá kuure, lè 6a wobáani kuure (2).

O mún zéenia bío 6a kèrètewa ko 6a 6ua lè mítén à dàr kēnináa mín wán lè ho hēerà, ká hā zía lè hā bín-zàwa lè ho sankaró mía 6a pāahū. Bún món ó o tēenia 6a yi (3).

Le tēni

¹ Mu lé ínén Poole á túara ho vūahū na kà. I lé le Dónbeení ton-sá là a Yeesu *Krista tonkaro, bèra a na à bío le hueekaa à 6a sádéró wíoka fàrá tñ à 6a zūrí ho túiá poni na à wé á 6a à 6ua mítén á à héha làa bío sí le Dónbeení yi.

² Lé bñ n à á 6a dà à dé mí sía wé è lōoní le mukānī binbirí na máa vé, dío le Dónbeení dó mí jii le mí ì na bío bío sá le yi yi ká bío bío òn yi léra. Wa láa mu yi lé bío wa zū le le Dónbeení máa wé fí sabéré. ³ Ká bío le le mí ì wé pāahū dñ, á le zéenia bío le dó mí jii le mí ì wé wéréwéré lè 6a núpua làa bío le tonkaa le 6a bue mí bín-tente jini. Lé hón tonló so á wa kánilo Dónbeení kàráfáa mi.

⁴ Mu lé ínén Poole á túara ho vūahū mu non únén Tiite yi. Fo lé í za binbirí wa sádéró le Dónbeení yi bío yi. Le wán Maá Dónbeení lè wa kánilo Yeesu *Krista à wé mí sáamu làa fo à na ho hēerà foñ.

Ho tonló na ó o Tiite ko ò o sá ho Kerete yi

⁵ I wà à í día fo ho Kerete kōhū yi, à ū wíoka bío á ínén làa fo 6úa jūhū à véení, à mún hueeka 6a núpua bārāka hā lórà lè mí dà-kéní kéní na 6a kèrètewa wi yi à 6a dí 6a yahó. Liiní ū hácirí bío á í henía non foñ wán. ⁶ O ya-dí ko ò o wé núpue na á bè-kohó yēni yí máa ve léé yi. O ya-dí ko ò o hāa yà-kéní na ó o yan lé wón mí dōn ò o kápa yi à yí lé món. O zàwa ko à 6a dé mí sía o Yeesu *Krista yi, 6a mún ko à 6a zūrí mítén guaró, bèra a na à bè-kohó bío yí mí léé 6a yi, à 6a mún yí wé 6a zà-kāania. ⁷ Lé bío 6a kèrètewa kuure ya-dí lé le Dónbeení ton-sá, lé bñ bío yi ó o yí ko à bè-kohó yēni ve léé wo yi. O yí ko ò o wé núpue na yí máa tà jí bío ká cōn, á síi sūwa. O yí ko ò o wé o núpue na wee jū ho *dīvén dàkhíina, á wa hā bíoní. O yí ko ò o wé o núpue na sóobáa dó mí síi le wári yi, á wee cà le làa bío yínarí mu. ⁸ É ká a máhá ko ò o wé o núpue na wee hēn mí yahó sí 6a núpua. O ko ò o warí mu bè-tente wéró. O ko ò o wé o bè-zūnminí òanso, á téréna, á wee wé bío sí le Dónbeení yi, á dà wee 6ua mítén sese. ⁹ Le Dónbeení bín-tente, dío lè ho túiá poni na kàrána làa wo ó o ko ò o wíoka 6ua sese. Ká a wee wé ká síi, o ò dàr wé è hení bío ká sía á 6a à bè ho kàránlò na bío bon yi, á mún n dàr n zéeni wéréwéré làa bío le ho kàránlò mu bío yí bon le 6a wee vīiní mítén.

¹⁰ Mu bon, 6a kèrètɛwa cèrɛɛ, sɔ̀nkú bía wee bè ho *kúiirò lándá yi tɛhɛ́, á yí máa jí dɛɛ, á wee bío há bín-conconwá à khàráa 6a nùpua v́ini. ¹¹ Yí díá le bánsowa so wé kàrán 6a nùpua lé bío 6a kàránlò mu yí bon, ho wee yáa há zɛ-nún-kúio. Mu yáa yínɔ́n b́un mí dòn, 6a wee wé mu à càráa le wáří. ¹² Ho Kεεεte kǎhúsa ní-kéní 6úi na 6arén wee lá làa jí-cúa fεero á bía bío kà: «Ho Kεεεtesa lé 6a sabín-fúaalowa, 6a súnsumána lòn zín-búaa, 6a lé 6a pariwa, bío 6a wa lé ho dará 6a dí.» ¹³ A mu 6èn bon, o níi mu túiá sí. Lé b́un nɔ́n, á ũ zá làa ba à mí le sòobéɛ na 6a yi à 6a yèrémá dé mí sía bío bon yi ¹⁴ á yí tà 6a *zúífùwa hácín-bíoni, làa bía pá ho túiá poni lándáwá yi. ¹⁵ Yia wee ce le Dónbeení yahó, á lándá yí máa hè làa bío 6úi díró. Ká yia yí máa ce le Dónbeení yahó, á yí dó mí síi o Yeesu yi, wón wára 6úen6úen yi máa ce. Hári o yilera yáa yí máa ce. O wó bío yí se à mu níyio máa dí o. ¹⁶ O wee bío wéréwéré le mí zú le Dónbeení ɛɛ ká a wára h́n wee zéeni le mu yí bon. O bío súii ló, o yí máa bè le Dónbeení bíoni yi, o yí dà bío na se máa wé.

2

Bío 6a kèrètɛwa ko à 6a 6ua lé mítén

¹ Ɛɛ ká ũnén wón wé kàrán 6a nùpua lé ho kàránlò na bío bon. ² Bío na 6a ní-kía yi le 6a wé 6ua mítén yi mu bío 6úen6úen yi. Le bío 6a à 6ua lé mítén à wé à 6a nùpua kǎnbi 6a. Ba ko à 6a wé mu bè-zúrminí 6ánsowá, á wé 6a nùpua na fàrá tina mí síadéro le Dónbeení yi, á wé warí 6a nùpua làa sòobéɛ, á wé jí mí yiwa. ³ A ũ mún bío na 6a há-kía yi le bío 6a wee 6ua lé mítén à héha làa bío le Dónbeení síi vá yi. Ba yí ko 6a wé yáa bía ká yènnáa, á yí sòobá yí dé mítén ho *dívén júló yi. Ba ko à 6a wé zéeni 6a nùpua làa bío se. ⁴ Ká 6a wee wé ká síi á 6a à dán wé è kàrán 6a há-fla làa bío 6a ko 6a warínáa mí b́aráni lé mí záwa, ⁵ á à wé mu bè-zúrminí 6ánsowá, á wé è kǎna mí b́aráni mí dòn yi, á wé è loń mí zíní tonni yi sese, á à wé 6a há-tentewá, á wé è liini mítén á à na mí b́aráni yi. Ká 6a wee 6ua mítén ká síi, á 6a nùpua máa wé è bío há bín-kora máa lé le Dónbeení bíoni yi.

⁶ Mún hení na 6a yàrówá yi le 6a wé mu bè-zúrminí 6ánsowá ⁷ mu bío 6úen6úen yi. ũnén ũ ɛere ko à ũ wé wé há wára na se à bía ká mi, à bè yi. Dé sòobéɛ ũ kàránlò yi á wé wé ho le le yi na púaara díá. ⁸ Wé mí ho túiá poni, hía á nùpue yí dà máa kán, bèra a na à há níyio dí bía yí tà ũ bío lé bío 6a máa dán máa bío bín-kohó wa dán yi.

⁹ Ba wobáani bán á ũ bío na yi le 6a wé liini mítén na mí júnása yi mu bío 6úen6úen yi, á wé wé bío sí 6a yi, á wé yí kán 6a, ¹⁰ á wé yí kǎnbúni 6a níi bío. Ba yáa ko à 6a wé zéeni le mí láayi wi binbirí mu bío 6úen6úen yi. Ká 6a wee wé ká síi, á 6a wára 6úen6úen á à wé á 6a nùpua wé è kǎnbi ho kàránlò wa kánilo Dónbeení dán yi.

¹¹ Mu bon, le wó mí sáamu á h́eraráa ho kániló wǎhú nɔ́n 6a nùpua 6úen6úen yi. ¹² Mu sáamu mu bío yi, á le Dónbeení wee kàrán wen á wa pá bío yí sí le yi le ho dímíjána bío na wa sía wee vá yi, bèra a na à wa wé mu bè-zúrminí 6ánsowá, lé 6a ní-térénna, lé 6a nùpua na wee wé bío sí le Dónbeení yi há laà na ká wán. ¹³ B́un lé bío wa ko wa wé à dérása wa sía lóoni le wizontente na ó o Yeesu *Krista na lé wa Dónbe-beeni á lé wa kánilo kǎhi 6ueé zéeni mítén mí cúkú yi. ¹⁴ O tà h́urun wa bío yi, bèra a na ò o kání wen ho pánká na wee jaa wen dé mu bè-kora lé mí síiwá 6úen6úen níi yi, á wa wé 6a nùpua na wee ce o yahó, á bío sí a yi, á há wára na se wéro bío kɛ́n yi f́εεε.

¹⁵ Bío á ï bía nɔn foñ á ù wé kàrán lè 6a kèrètɛwa lè ho pànká búenbúen na fo yú. Wé hení 6a sía le 6a bè mu yi. Ká bía yí máa bè mu yi bán á ù wé záráa. Yí tà le nùpue zúan foñ.

3

¹ Bíní leeka 6a kèrètɛwa le 6a ko à 6a wé liini míten 6a bá-zàwa lè ho pànká ya-díwá yahó á wé bè 6a bióní yi, à há wárá na se wéró bío kɛní 6a yi. ² Bío na 6a yi le 6a wé yí bío yí khe na nùpue yi, à wé yí fi lè 6a nùpua, à wé 6a nùpua na wayika, à wé yí zúan 6a nùpua yi. ³ Mu bon, warén mún lá yí máa jí dɛɛ, á lé 6a ní-káania, á dó wa sía mu bío na yí bon yi. Bío wa sía wee vá yi búenbúen lé bún á wa hía wee wé á yí dà máa día. Wa lá lé 6a yi-kora b̀ansowá á wee dí le yandee. Wa lá wee wé à 6a nùpua jin wen, à warén mún jin 6a. ⁴ ƐƐ ká wa kánilo Dónbeení á zéenia mí tentemu, làa bío le wa lè 6a nùpua. ⁵ Le kánia wen lé bío á le zúna wa makári, ká mu yínɔí wa wárá na téréna na wa dáina wó bío yi. Le kánia wen á ceera wen lè mí Hácíri pànká, á wa yú le mukɔn-finle. ⁶ Le Hácíri mu á le Dónbeení nɔn wen á le wi wen wa kánilo Yeesu *Krista pànká yi. ⁷ Lé bún bío yi á wa dà à yí le mukáni binbiri na máa ve, dío wa dó wa sía wee lòní. Mu búenbúen dá à wé lé bío le Dónbeení wó wen lè 6a ní-térénnia le sáamu pànká yi. ⁸ Há bióní na á ï bía nɔn foñ ká á láayi wi.

I wi à ù hení há bío làa sòobéɛ à na 6a nùpua yi bèra a na à bía dó mí sía le Dónbeení yi wíoka ca mí kuio mu bío na se wéró yi. Ho kàránló mu se á jùhú wi 6a búenbúen cɔn. ⁹ Ká 6a nùpua na wa le wáanii na jùhú mía, làa bía wa le nɔnkáni wáanii, làa bía wa há zía, làa bía wa a *Mɔyíize làndá bío wáanii, bán búenbúen à ù khènnáa. Bún búenbúen jùhú mía, mu yí máa séení nùpue. ¹⁰ Yía wee khéé 6a kèrètɛwa à ù ve o bíoráa. Ká a yí tà à ù wíoka ve o há cúa-jun ní bíoráa. Ká a pá yí ná mu, à ù wé jaa wo bání. ¹¹ Mún zúrú mu kénkén le wón nùpue so síi á día ho wá-tente. Mu bè-kora na ó o wee wé wee zéeni le o jùhú sú.

Le m̀ndén t̀ɛni

¹² I tonka a Aatemaasi tàá o Tisiiki mi cɔn. Ká 6arén á yía 6ueé dān mia, á únén 6èn bánbá à ù 6uee yí mi ho Nikopoliisi lóhó yi. I wi à ï 6uee kɛení bín le t̀ɛni páahú. ¹³ O Zenaasi na lé ho *làndá zúrúlo là a Apoloosi, à ù bánbá à ù séení mí vɛɛní yi. Yí le dɛɛ búí fòo 6a yi. ¹⁴ Bía dó mí sía le Dónbeení yi lè wa bío síi mún ko 6a ca mí kuio mu bío na se wéró yi, à wé séení 6a nùpua làa bío 6a makóo wi yi, bèra a na à 6a bío jùhú kɛní.

¹⁵ Bía wi hen làa mi búenbúen wee t̀ɛni foñ. Bía wa wen mí siadéro le Dónbeení yi bío yi á únén mún t̀ɛni yi. Le le Dónbeení wé mí sáamu lè mi búenbúen.

Ho vūahú na ó o Poole túara nɔn o Filemɔn yi

Vūahú túaró jùhú

Ho vūahú na kà lé o Poole túara ho á nɔn o Filemɔn yi. O Filemɔn lé o Poole ɓàn ɓónlo. O fù lé o nùpue na ɓío jùhú wi ɓa nùpua cón làa sòobée, á lé ho Koloosi kèrètɛwa kuure nǐ-kéní. O Filemɔn wobá-nǐi ɓúí fù wi á lùwa ò o díá a. O yèni ɓa le Onèziimu.

Ho vūahú mu yi ó o Poole tɛɛnía o Filemɔn làa ɓía làa wo páanía wi yi (1-3). O Poole dó le Dónbeení bǎrákà o Filemɔn slidéro o Yeesu *Křista yi ɓío yi, làa ɓío ó o wa lè mín zǎwa lè mín hǐnni kèrètɛwa ɓío yi (4-7).

ɓío ó o Onèziimu wà díá mí jùhúso, ó o fò mín là a Poole ká wón wi ho kàsó yi, ó o Poole mu wó ó o tà a Yeesu ɓío, á lé o kèrètɛ. ɓío mu wó kà, ó o Poole le o ɓíní yèrémá va mí jùhúso Filemɔn cón. Lé ɓún te ɓío ó o túara ho vūahú nɔn o Filemɔn mu yi, á flora a le ká a Onèziimu ɓínía ɓuara a cón, ò o tà sén ɓío ó o wó ɓúenɓúen díá à na a yi, à ɓua a sese ɓío ó o wǎa lé ɓàn za mu kèrètɛmu dǎní yi ɓío yi (8-22).

Le tɛɛní

¹ Mu lé Inén Poole, yǎ wi ho kàsó yi o Yeesu *Křista tonló sǎró ɓío yi, lé mí wee túa ho vūahú na kà á na ũnén Filemɔn yi. O Timotee na lé wǎn za, wón làa mí páanía wee tɛɛní foñ, ũnén na làa wen páanía wee sǎ, na wa wa làa sòobée. ² Wa mún wee tɛɛní wǎn hǐnló Apia yi, là a Aasiipu, wón mún làa wen páanía wee lá le lònbee lè mí síwà. ɓa kèrètɛwa kuure na wee kúee mún wǎn ũ zǐi á wa mún wee tɛɛní yi. ³ Le wǎn Maá Dónbeení là a Jùhúso Yeesu *Křista à wé mí sǎamu làa mía, à na ho hээрà mía.

O Poole sli wan o Filemɔn ɓío yi

⁴ Hen ká 1 sansan wee fio le Dónbeení yi, à ĩ dé le bǎrákà ũ ɓío yi. ⁵ Lé ɓío á ũ slidéro o Yeesu *Křista yi á ĩ wee jí ɓío, á mún wee jí ɓío fo wa làa ɓía ɓúenɓúen na ɓío sǎ le Dónbeení yi. ⁶ 1 wee fio le ɓía dó mí sǎa o Křista yi làa fo páaní à pǎnká wíoka kèrǎ á wíoka zǔn mu bè-tentewà ɓúenɓúen, ɓío le Dónbeení wee wé làa wen wa páaníló là a Křista ɓío yi. ⁷ Lé ɓío á ɓío fo wa lè wǎn zǎwa lè wǎn hǐnni á ĩ jǎ, á ĩ sli ɓèntǐn wan, á sli há làa sòobée mu ɓío yi. Mu bon, ɓía ɓío sǎ le Dónbeení yi á fo hǐna sǎa.

O Poole wee fio o Filemɔn o Onèziimu dǎní yi

⁸⁻⁹ Lé ɓún te ɓío á ĩ wee fioráa fo le ũ wé ɓío fo ko à ũ wé. Wa páaníló là a *Křista ɓío yi, á ĩ lá dà à na le jii á à ɓío le ũ wé mu. Ɛé ká 1 mǎhǎ pá à fio fo ɓío wa wa làa mín ɓío yi. Awa, á Inén nǐ-kínle Poole, yǎ wi ho kàsó yi o Yeesu Křista tonló sǎró ɓío yi á pá wee fio fo ɓío wa wa làa mín ɓío yi, ¹⁰ le ũ sǎbéré à ũ wé ɓío á ĩ ɓío ò na foñ o Onèziimu dǎní yi, wón na á ĩ wó ó o lé 1 za mu kèrètɛmu dǎní yi ho kàsó yi. ¹¹ O ɓío jùhú lá mía ũ cón ɓún bon, Ɛé ká há làa na ká wǎn á Inén làa fo ó o ɓío jùhú wǎa wi cón.*

¹² Awa, á ĩ wǎa á ɓío le o Onèziimu mu ɓíní buen ũ cón, o ɓío ɓèntǐn here mií làa sòobée. ¹³ ɓío á ĩ wi ho kàsó yi le ɓín-tente ɓío yi, á ĩ yǎá lá wi á ĩ díá

* 1:11 Onèziimu: Le yèni mu kúarà le «mu jùhú wi».

wo 1 nɛsɛnɛ, ò o wé sɛenɛ mi ũ laho yi. ¹⁴ Ɛε ká 1 mǎhǎ yí wi à ɛ wé bɛo búí o dǎnɛ yi ká 1 làa fo yí jǎ mɛn yi. Lé bɛo á ɛ yí wi à mu tentemu na fo ò wé á à na mi à wé lè 1 wee kɛkǎ foɛ lè mu wéró, ká mu lé ũnén ũ beere yi.

¹⁵ Nún-sɛ á le Dónbeenɛ yǎá wó ó o Onɛziimu khèra làa fo ho pǎn-za dɛɛ yi, bèra a na ká a bɛnɛa buara ũ cǔn, à mi wǎa páanɛ kɛɛnɛ fɛɛɛ. ¹⁶ Hǎ laa na ká wán ó o yínɛn wobá-nɛi mí dòn, o bɛo jǔhǔ wɛ po bɛn. O wǎa lé mɛn za kèrètɛ, á fo ko à ũ wíoka warɛ wo làa sòobɛɛ. O lé wán za kèrètɛ na á ɛ bɛntɛn wa làa sòobɛɛ. A ɛ mún láa mu yi le fo ò wíoka à warɛ wo á yǎá a poɛnɛn, bɛo ó o bɛo sǎ foɛ bɛo yi, làa bɛo mi páanɛ lá a Nǔhúso bɛo yi.

¹⁷ Awa, ká fo zú le warɛn lé 6a bǔnlowà binbirɛ, ká a bɛnɛa buara ũ cǔn, à ũ bua a sese, à kɛnɛ lè lé ɛnén 1 beere. ¹⁸ Ká a wó khon làa fo bɛo búí yi, tǎá ká a ko ò o wɛ bɛo búí foɛ sɛi, à ũ jɛ mu ɛnén jǔhǔ yi. ¹⁹ Hǎ jɛ-cúa na á ɛ wee túa lè 1 nún-bia lé hǎa ká: «ɛnén Poole á à wɛ ũ kɛnɛ na wi o yi». I yí máa bɛo le fo ko à ũ wɛ bɛo búí mi, ká fo mǎhǎ ko à ũ zún lé ɛnén lé yia zéenia o Yeesu bɛo làa fo á fo yúráa le mukǎnɛ binbirɛ. ²⁰ Awa, wán za Filemɔn, á ɛ wee fio fo o Nǔhúso yèni yi le ũ wé bɛo á ɛ wee fio fo le ũ wé. Wa páanɛlò là a *Krista bɛo yi, ũ yí díá le 1 yilera lúnka mu bɛo yi.

²¹ I láa mu yi le bɛo á ɛ túara ho vǔahǔ yi le ũ wé á fo ò wé kɛnkɛn. I yǎá zú le fo ò wé yòo puunɛ bɛo á ɛ le ũ wé yi. ²² Mún cá le zɛi búí ká làa mi. Ho fioró na mi wee wé 1 bɛo yi, á ɛ láa mu yi le hen làa cɛnɛ ká 1 yí ɛten buéé búεkɛ mia.

Le mǔndɛn tɛɛnɛi

²³ O Epafaraasi na làa mi páanɛa wi ho kásó yi o Yeesu *Krista tonló sáró bɛo yi wee tɛɛnɛi foɛ. ²⁴ O Maaki, là a Arisitaaki, là a Demaasi, là a Luki, bán búenbúen na làa wɛn páanɛa wee sá ho tonló dà-kɛnɛi á mún wee tɛɛnɛi foɛ.

²⁵ Le wa Nǔhúso Yeesu *Krista à wé mí sǎamu làa mia.

Hebere vūahú

Vūahú túaró jūhú

Yia túara ho vūahú mu á wa yí zū. Bānsō túara ho n̄n bía tà a Yeesu yi na lònbee lè mí síiwá yú. O túara ho n̄n 6a yi bèra a na à 6a yí p̄l le Dónbeení bío, ká 6a hení mí s̄la à fàrá ð̄n, à zūn̄l le bío ó o Yeesu wó á po mu bío búenbúen.

Ho vūahú mu wee zéení le le Dónbeení ð̄n mí Za Yeesu wán zéeníánaa miten lè 6a n̄pua á mu vóráa. Le *Dónbeení j̄i-cúa f̄erowà ó orén bío jūhú wi po. O po ho wáayi tonkarowà, á po a *M̄oyiize là a Zozue (1–3).

O Yeesu mu bío jūhú wi po le *Dónbeení yankarowà na yánkaa wi. Orén lé ȳa lé le Dónbeení yankaro binbirí. Lé b̄n̄ te bío le Dónbeení mu wee s̄n̄ 6a n̄pua bè-kora díá à k̄n̄ínaa 6a mu húmú yi o p̄nká yi. Bío ó o *Isirayeele n̄pomu fù wee ya h̄a muini lè 6a bà-kùio na le Dónbeení yi, lé b̄n̄ fù wee zéení a Yeesu *Krista na 6ueé hí bío (4–10).

Ho vūahú lii véeníi wee hení 6a k̄èr̄t̄ewa s̄la à 6a wíoka ca mí kuio le Dónbeení bío yi. Bío le Dónbeení n̄pomu fù fàrá ð̄nnáa mí sladéro le Dónbeení yi á ho vūahú mu bía bío. Ho mún wee k̄arán 6a n̄pua à 6a k̄aráfá miten o Yeesu mí ð̄n̄ yi. Le 6a fá mí ȳio wo yi, à h̄l̄ mí s̄la le lònbee lè mí síiwá yi, á fàrá ð̄n̄ fúaa mu véeníi (11–13).

Le Dónbeení ð̄n̄ mí Za wán wee bíoráa

¹ Le Dónbeení yánkaa ð̄n̄ 6a j̄i-cúa f̄erowà wán á bíaráa lè wán 6úaaawa. Le wó mu p̄n̄na c̄èr̄è yi, á le bíoró làa ba mún síiwá boo. ² Ēe ká h̄a làa na ká wán h̄a p̄n̄na vaa véeníi, á le ð̄n̄ mí Za wán wee bíoráa làa wen. Lé le Za mu le ð̄n̄ wán á l̄er̄aráa mu bío búenbúen. Lé orén le w̄aa dó mu bío búenbúen níi yi. ³ Orén lé ȳa le Dónbeení cukú beení wee mi yi. Bío á le Dónbeení karáa lé b̄n̄ ó orén mún karáa. O 6uan mu bíowa búenbúen ð̄n̄ia lè mí bíon̄i na p̄nká wi. Lé orén le Dónbeení ð̄n̄ wán á s̄er̄aráa 6a n̄pua bè-kora díá, á 6a wee ce le yahó. B̄n̄ m̄n̄ ó o yòó kará ho wáayi le Dónbeení n̄n̄-t̄l̄án̄i, ð̄n̄ na po mu bío búenbúen.

Le Dónbeení Za po ho wáayi tonkarowà

⁴ Làa bío le Dónbeení Za po poráa ho wáayi tonkarowà, lé ká sii á le yèni na le wee ve làa wo mún po poráa 6a yèni. ⁵ Le Dónbeení ð̄n̄ yí bía làa wáayi tonkaro búí le:

«Fo lé 1 Za.

Ho zuia j̄ii wán á 1 lé m̄n̄ Maá.»*

Le mún ð̄n̄ yí bía bío ká là a 6úí:

«Ìn̄én á à wé 6àn Maá,

ó orén á à wé 1 Za.»†

⁶ Ká p̄ahú na le Dónbeení tonkaa mí Za k̄n̄leso ho ð̄m̄j̄ná yi, á le bía bío kà:

«Ho wáayi tonkarowà búenbúen ko 6a wé 6úaan̄ a.»‡

⁷ A le 6̄èn̄ bía ho wáayi tonkarowà ð̄n̄i yi le:

«Le Dónbeení wee wé à le tonkarowà k̄er̄i lòn pinpiró,

le wee wé à le ton-sáwá mu k̄er̄i lòn ð̄h̄ú ð̄enn̄i.»§

⁸ Ká le m̄ah̄á bía bío ká mí Za ð̄n̄i yi:

«Ūn̄én Dónbeení, ū b̄en̄i ð̄iró j̄ii m̄aa f̄i m̄aa mi.

* 1:5 Mí lorí Lení vūahú (Psaumes) 2.7 † 1:5 Mí lorí Samuw̄eele cúa-jun níi vūahú 7.14 ‡ 1:6 Mí lorí Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 32.43 § 1:7 Mí lorí Lení vūahú (Psaumes) 104.4

Fo ò pa ù n̄pomu b̄io lè ho térénló.

⁹ Fo wa b̄io térénná, fo n̄ina mu bè-kora.

Lé b̄un n̄on á ìnén na lé ù Dónbeení á kúaa ho n̄iló ù n̄úh̄ wán á zéení le ì tá ù b̄io.

Lé b̄un w̄éera ù s̄i.

Ì dó ho cùkú fon á po mi ninzàwa na ká.»*

¹⁰ Le pá b̄inía b̄ia b̄io ká mí Za mu d̄ání yi:

«Mu n̄úh̄ búakánii ká b̄io búii òn̄ yí lera, á ùnén N̄úh̄so lé fo lera ho tá, á lé fo mún lera ho wáayi.

¹¹ B̄un bè-lén̄nia so búenb̄uen kh̄ii vé, ká ùnén á à kerí b̄in f̄ééé.

Ho wáayi lè ho tá wé è khè lòn s̄i-z̄inia.

¹² Fo ò bi mu lòn báká beení á à bàrà, mu ù yèrémá lòn s̄i-z̄inia,

ká ùnén á à òn̄ làa b̄io fo karáa, fo ò kerí b̄in f̄ééé.»†

¹³ Le Dónbeení òn̄ yí b̄ia làa wáayi tonkaró búii le:

«Buee k̄ení ì n̄in-t̄án̄i,

fúaa ká ì búrá ù zúkúsa ù tá

á ù b̄ò ù zení wán.»‡

¹⁴ A 6a tonkarowá na wee lé ho wáayi 6èn lé 6a yén? Ba lé le Dónbeení ton-sáwá. Le wee tonka 6a à 6a buée séení b̄ia á à yí ho kán̄iló le Dónbeení c̄n̄.

2

Mi wa dé ho kán̄iló b̄io le s̄ob̄éé yi

¹ Lé b̄un n̄on á b̄io wa n̄á á wa ko wa 6ua lè wa s̄ob̄éé, bèra a na wa yí v̄i.

² Le Dónbeení n̄i-cúa na ho wáayi tonkarowá mà á b̄io lé ho t̄úii, á n̄upue

lée n̄upue na 6èn yí b̄ò h̄á yi, wón yú mu 6àn lònbee na ko làa wo.* ³ Awa,

ká warén mún yí dó ho kán̄iló na ká 6àn s̄ii b̄io le s̄ob̄éé yi, á wa so dà á kán̄i waten le lònbee na ko làa w̄en yi le? Ho kán̄iló mu b̄io lé o N̄úh̄so

m̄iten á n̄in-yání buera mu. A b̄ia n̄á mu á zéenia lè warén le ho b̄io bon.

⁴ A le Dónbeení zéenia le b̄io 6a b̄ia bon. Le zéenia mu lè mu yéréké biowa lè

mí síwá na wee zéení le p̄anká, lè mu biowa wéró p̄anká na lerén mí b̄ere

Hácírí wee na 6a n̄upua yí làa b̄io le s̄i vá yi.

Le Dónbeení òn̄ yí o Yeesu wán wee kán̄inda 6a n̄upua

⁵ Le Dónbeení yí dó ho ȳíron òm̄ín̄á na wa wee b̄io b̄io ho wáayi tonkarowá

n̄ii yi. ⁶ Le Dónbeení b̄ion̄i v̄uah̄ yi, ó o búii yáa túara b̄io ká:

«Ééé Dónbeení! O n̄upue lée wée á fo ò leékaráa o b̄io?

O n̄upue lée wée á fo ò paráa o b̄io?

⁷ Fo wó á ho wáayi tonkarowá b̄io n̄úh̄ wi á po a ho p̄on̄-za d̄éé yi.

B̄un m̄ón á fo b̄inía wó ó o yú ho cùkú lè le yèni,

⁸ fo bàrà a mu b̄io búenb̄uen n̄úh̄ wán.»†

B̄un wee zéení le le Dónbeení wó ó o wi mu b̄io búenb̄uen n̄úh̄ wán, á d̄éé búii

yí ká. Éé ká h̄á làa na ká wán á wa òn̄ yí máa mi mu. ⁹ Éé ká b̄io ká lé b̄io wa

zú: Le Dónbeení wó á ho wáayi tonkarowá b̄io n̄úh̄ wi á po a Yeesu ho p̄on̄-

za d̄éé yi. A h̄á làa na ká wán á le b̄inía wó ó o yú ho cùkú lè le yèni le lònbee

* **1:9** Mi loñ Lení v̄uah̄ (Psaumes) 45.7-8 † **1:12** Mi loñ Lení v̄uah̄ (Psaumes) 102.26-28 ‡ **1:13**

Mi loñ Lení v̄uah̄ (Psaumes) 110.1 * **2:2** Le Dónbeení n̄i-cúa na le tonkarowá mà: Mu wee b̄io o

M̄ayiize làndá b̄io d̄ání yi. Ba zúif̄uwa c̄n̄ á le Dónbeení òn̄ yí ho wáayi tonkarowá wán á bíaràa là a

M̄ayiize. † **2:8** Mi loñ Lení v̄uah̄ (Psaumes) 8.5-7

na ó o lá á húrunnáa bío yi. Le wó mu ká síi bèra a na à le sáamu pánká yi, ò o húmú bío séení 6a núpua búenbúen. ¹⁰ Mu bon, mu se à le Dónbeení na léra mu bío búenbúen, dío buan mu búenbúen dńńia á wé ò o Yeesu káa le lònbee yi bèra a na ò o bío jii sí láa bío mu lá ko mu wéráa. Le wó ká síi bèra a na à 6a núpua cèrèè páaní le cùkú yi láa de. Lé o Yeesu wó á 6a núpua cèrèè wé è yíráa ho káníló. ¹¹ O Yeesu lé yíá wee wé à 6a núpua ce le Dónbeení yahó. A bíá ó o wee wé à 6a ce bán búenbúen láa wo wáá lée Maá nń-kéní zàwa. Lé búń te bío ó o Yeesu wee veráa 6a le mín zàwa le mín hínni ká mu nńyio mía wo yi. ¹² Bío ká lé bío ó o bíá:

«Dónbeení, 1 ì zéení ũ bío lè wàn zàwa lè wàn hínni.

1 ì khòoní fo ũ nípomu búenbúen tsháŭ.»[†]

¹³ O mún bíá le:

«Ínén á à dé 1 síi le Dónbeení yi.»

O pá bíńia bíá le:

«Lé wɛn na páania wi, 1nén lè 6a zàwa na fo nɔn mií.»[§]

¹⁴ Awa, á bío á bán zàwa so lé 6a núpua binbirí, ó o Yeesu mí bɛɛre mún lá 6a síi, bèra a na ò orén mí bɛɛre húmú pánká yi ò o yí ho pánká o *Satáni wán, yíá wee wé à 6a núpua hí, ¹⁵ ò o mún kání bíá búenbúen na mu húmú zńńló lá can lòn wobáanı 6a síi wizooní búenbúen yi. ¹⁶ O Yeesu mu cén yí buara wáyai tonkarowá séeníló bío yi. Lé o *Abarahaamu mɔnmánia ó o wá bueé séení. ¹⁷ Lé búń nɔn ó o ko ò o láráa mín zàwa lè mín hínni síi binbirí, bèra a na ò o dañ wee mín zàwa lè mín hínni mu yankarowá jùhúso, á zú 6a núpua màkárí, á láayi wi le Dónbeení cón, à le Dónbeení wé sɛn 6a núpua bè-kora díá. ¹⁸ A bío ó o Yeesu mí bɛɛre káa le lònbee yi á kúará khára, lé búń nɔn ó o dà wee séenína bíá búenbúen na ho kúará khéńló wee yí.

3

O Yeesu bío jùhú wi po a Mɔyiize

¹ Lé búń nɔn á minén wàn zàwa lè wàn hínni na bío sá le Dónbeení yi, minén na le mún hueekaa à mí níní kɛń le bío yi, mí le mí yilera kɛń o Yeesu bío wán. Lé orén le Dónbeení tonkaa ó o bueé wó bío wa dó wa sía yi wee bío wéréwéré yankarowá jùhúso. ² Le Dónbeení léra a ò o sá ho tonló mu, ó o mún bò bío búenbúen na le le o wé yi, láa bío ó o *Mɔyiize yánkaa wóráa mu lè le Dónbeení nípomu. ³ Eɛ ká a Yeesu màhá ko lè ho cùkú á po a Mɔyiize, láa bío á yíá son le zlí koráa lè ho cùkú á po le zlí mí bɛɛre bío síi. ⁴ Mu bon, zlí na wí à núpue yí son le dén mía. Ká le Dónbeení lé dío bèn wó á mu bío búenbúen wí láa bío mu karáa. ⁵ O Mɔyiize yánkaa bò bío le Dónbeení le o wé yi le zlí nípomu búenbúen tsháŭ. Wón lé le Dónbeení ton-sá, á bío ó o wee wé ko mu zéení le Dónbeení jii-cúa na le è fɛɛ. ⁶ O *Krista mún bò bío le Dónbeení le o wé yi ká wón bèn lé le Za, á le bàrá mí zlí nípomu jùhú wán. Búń nípomu so lé warén, ká wa wíokaa henía wa sía wee lóoní bío wa dó wa sía yi.

Bia dó mí sía le Dónbeení yi khi kɛń le vúrńá yi

⁷ Lé búń nɔn le Dónbeení Hácírí bíá bío ká:

«Ho zuia, ká le Dónbeení wee bío láa mía,

⁸ à mí yí wé lòn núpua na yí wí 6a jí dɛɛ

láa bío á mí wóráa mu ho páahú na mí káa á khúana le Dónbeení jii yi ho tá hení yi bío síi.

⁹ A le bíá le mín búaaawa yánkaa khúana mí jii yi ho tá hení yi

[†] 2:12 Mí lorí Lení vŭahŭ (Psaumes) 22.23 § 2:13 Mí lorí Ezayí vŭahŭ 8.18

á khéraráa mí kúará

à 6a n̄n̄ m̄n̄ b̄io mí wó há lúlúio búará-ḡun yi.

¹⁰ Lé b̄un̄ te b̄io á le s̄li c̄ánaa 6a yi, á b̄ia b̄io k̄a:

Ba n̄pua na k̄a wee p̄11 b̄io f̄ééé, le d̄ání na á ī wi à 6a lá á 6a día.

¹¹ B̄io le s̄li c̄a 6a yi, á le báa

le ho lahó na á le wíokaa à 6a v̄ūr̄n̄ yi á 6a w̄áa máa zo yi h̄úúu.»*

¹² W̄an̄ z̄awa le w̄an̄ h̄inni, mi pa m̄iten b̄io, ò o búii h̄ía yi wé s̄i-kohó òanso mi t̄ah̄t̄ à k̄aa p̄1 le Dónbeen̄í día, d̄io wi f̄ééé. ¹³ M̄i wé hen̄í m̄ín s̄ia làa wizoon̄í búenb̄úen, p̄ah̄t̄ na wa wi «ho zuia» na le Dónbeen̄í b̄ia b̄io. Ká mí wé wé mu bèra a na à mí n̄i-kén̄í woon̄ yí día m̄iten le mu bè-kohó kh̄a v̄īn̄í, à wé lòn n̄pua na yí wi 6a ḡí d̄èè b̄io s̄ii. ¹⁴ Ká wa f̄ará d̄īn̄ b̄io wa dó wa s̄ia yi w̄an̄ mu ḡúh̄t̄ búéēn̄í f̄úaa wa muk̄an̄í véro, se wa m̄ah̄á p̄án̄ia s̄á là a Krista. ¹⁵ Làa b̄io mu b̄iaráa k̄a s̄ii:

«Ho zuia, ká le Dónbeen̄í wee b̄io làa mia,

à mí yí wé lòn n̄pua na yí wi à 6a ḡí d̄èè

làa b̄io á mí wór̄aa mu ho p̄ah̄t̄ na mi k̄aa á kh̄uaana le Dónbeen̄í ḡii yi b̄io s̄ii.»†

¹⁶ B̄ia ḡá le Dónbeen̄í b̄ion̄í à 6a «k̄aa á kh̄uaana le ḡii yi» lé 6a yén? Mu so ȳín̄n̄ b̄ia búenb̄úen na ó o M̄oyiize f̄ó lór̄aa ho *Ezipite k̄sh̄t̄ yi le? ¹⁷ B̄ia «le Dónbeen̄í s̄li c̄a yi há lúlúio búará-ḡun yi» lé 6a yén? Mu so ȳín̄n̄ b̄ia wó mu bè-kora ho tá hen̄í yi á h̄urun̄ b̄in̄ le? ¹⁸ A b̄ia le «báa le ho lahó na á le wíokaa à 6a v̄ūr̄n̄ yi á 6a w̄áa máa zo h̄úúu» lé 6a yén? Mu so ȳín̄n̄ b̄ia p̄á á yí b̄ò b̄io le b̄ia yi le? ¹⁹ Wa b̄èn̄ m̄n̄ le 6a yí d̄ár̄na yí zon há v̄ūr̄n̄a lahó mu yi, lé b̄io 6a yí tá yí dó mí s̄ia le Dónbeen̄í yi.

4

¹ Awa, á b̄io le Dónbeen̄í ḡii na le dó le wa à zo há v̄ūr̄n̄a lahó na le wíokaa ká làa w̄en̄ pá wi b̄in̄ wa b̄io yi, á mi cén wa pa waten b̄io à wa yí khe ho lahó mu yi. ² Mu bon, d̄én̄ b̄in̄-tente so á wa ḡá làa b̄io á w̄an̄ búaa wa ȳán̄kaa ḡán̄aa le b̄io s̄ii. Ká le b̄ion̄í mu m̄ah̄á yí s̄één̄ia 6a, lé b̄io 6a dó mí s̄ia le b̄ion̄í mu yi.

³ Ká war̄én̄ bán̄ n̄ zo há v̄ūr̄n̄a lahó mu yi, lé b̄io wa dó wa s̄ia le b̄ion̄í mu yi. Ho lahó mu na le b̄ia b̄io k̄a d̄ání yi:

«B̄io á ī s̄li c̄a 6a yi, á ī báa

le ho lahó na á ī wíokaa à 6a v̄ūr̄n̄ yi á 6a w̄áa máa yí h̄úúu.»*

P̄ah̄t̄ na le Dónbeen̄í b̄ia mu yi, à b̄un̄ le l̄era mu b̄io búenb̄úen vó. ⁴ Le Dónbeen̄í b̄ion̄í v̄ūah̄t̄ búii yi á b̄io k̄a lé b̄io b̄ia há wizoon̄í b̄io h̄èḡun̄ n̄ii d̄ání yi: «B̄io le Dónbeen̄í s̄á mí tonl̄ó búenb̄úen vó, á le v̄ūr̄na há wizoon̄í b̄io h̄èḡun̄ n̄ii zon̄.»† ⁵ A b̄io k̄a pá b̄ín̄ia b̄ia: «Ho lahó na á ī wíokaa à 6a v̄ūr̄n̄ yi á 6a w̄áa máa yí h̄úúu.»

⁶ B̄ia le Dónbeen̄í n̄in̄-yán̄í b̄ia le b̄in̄-tente mu n̄on̄ yi bán̄ yí zon há v̄ūr̄n̄a lahó mu yi, lé b̄io 6a yí tá yí dó mí s̄ia le yi. Lé b̄un̄ te b̄io á 6a búii dà à zoráa ho lahó mu yi. ⁷ Lé b̄un̄ te b̄io le Dónbeen̄í b̄ín̄ia dó le wizonle búii, á wee ve làa «zuia». Le wizonle mu ó o *Daviide b̄ia d̄ání yi lúlúio c̄èr̄èè b̄in̄ m̄ón̄ le há b̄ion̄í na k̄a, h̄ia wa ló wán̄:

«Ho zuia, ká le Dónbeen̄í wee b̄io làa mia,

à mí yí wé lòn n̄pua na yí wi 6a ḡí d̄èè.»‡

* **3:11** Mi loñ Lení v̄ūah̄t̄ (Psaumes) 95.7-11 † **3:15** Mi loñ Lení v̄ūah̄t̄ (Psaumes) 95.7-8 * **4:3**

Mi loñ Lení v̄ūah̄t̄ (Psaumes) 95.11 † **4:4** Mi loñ Bio ḡúh̄t̄ búéēn̄í v̄ūah̄t̄ (Genèse) 2.2 ‡ **4:7** Mi loñ Lení v̄ūah̄t̄ (Psaumes) 95.7-8

⁸ Ká a Zozue lá dú mu nípomu yahó á 6a zon há vürná mu lahó yi, se le Dónbeení wáa lá máa bíni máa bío wizonle búí bío. ⁹ Lé bún nɔn á há vürná na ka le há wizooní bío hɛ̀pɔn nɛ́i vürná bío á le Dónbeení wíokaa bío ká le mí nípomu. ¹⁰ Mu bon, yia zon le Dónbeení vürná yi, wón mún sá vó wee vürí làa bío le Dónbeení sá à le vürínanáa bío síi. ¹¹ Awa, á mí cén wa dé sòobéé à wa dàt zo há vürná mu yi. Mí wa pa waten bío à wa hía yí pɛ́ le Dónbeení bío, làa bío á wàn 6úaaawa pánáa le bío bío síi. ¹² Le Dónbeení bíoní wee na le mukáni binbirí, le pánká wi làa sòobéé po ho khà-tóní na yara lé há bío pɔn. Le wee zo 6a núpua khíí zoo búe 6a sía yi. Le ka lòn khà-tóní, á wee fúaa há hún-púná khíí zoo búe ho sánbániló yi. Bío ó o núpue síi wee vá yi, là a yilera á le bíoní mu wee zürí wéréwéré. ¹³ Mu bè-lénna yi á dɛ́e woon yi sá le Dónbeení yi. Mu búenbúen dín dɛ́nkɛ́en á le wee mí. Dén Dónbeení so lé dío wa búenbúen le wa nì-kéní kéní ko wa khíi zéeni bío wa wó à na yi.

O Yeesu lé 6a yankarowà nùhúso beení

¹⁴ Wa yú le *Dónbeení yankarowà nùhúso beení. Wón khíina zoó 6ó le Dónbeení mí beere yi yáá. Ba yankarowà nùhúso beení mu lé o Yeesu, le Dónbeení Za. Awa, á bío wa dó wa sía yi á mí cén wáa le wa wíoka pa bío làa sòobéé. ¹⁵ Ba yankarowà nùhúso beení na wa yú yínɔ́n núpue na yí dà máa séeni wɛn wa yídámu yi. Orén mí beere á ho kúará khénlò le mí síiwà yáa yú làa bío warén kúará wee khénnáa, ká arén máh yí wó bè-kohó yí mɔn. ¹⁶ A mí wáa wa vá vaa búe le Dónbeení na wee wé mu sáamu yi ká zánii mía wɛn. Ká wa wó bún, á le è zürí wa màkàrí, á à sɛ́n wa bè-kora á día. Le è wé mu ho pàahú na mu ko yi.

5

¹ Ba yankarowà nùhúso á le Dónbeení léra 6a núpua tʃahú, ò o wé sá le tonló 6a bío yi. Orén lé yia wee na 6a núpua mu hámu le Dónbeení yi, á wee ya 6a bè-kora séndiaró muini. ² Ba núpua na yí zú mu bío yara, na wee va ví, bán ó o yankaro mu zú bío, lé bío ó orén mí beere mún lé o yídá. ³ Lé bún bío yi ó ko ò o wé ya orén le 6a zámáa bè-kora séndiaró muini. ⁴ Núpue yí dà máa dé mítén làa yankarowà nùhúso mítén. Le Dónbeení lé dío wee ve o núpue à dé ho tonló mu yi, làa bío le vonnáa o *Aaron á dó ho yi bío síi. ⁵ O *Krista bío mún ka ká síi. O yí wó mítén làa yankarowà nùhúso. Lé le Dónbeení dó a ho tonló mu yi, á bíá bío ká nɔn wo yi:

«Fo lé 1 Za.

Ho zuia nɛ́i wán á í lé mɛ́n Maá.»*

⁶ Le Dónbeení pá bínia bíá bío kà:

«Fo lé o yankaro fɛ́eɛ

là a Mɛ́lɛkisedɛ́eki bío síi.»†

⁷ Pàahú na ó o *Krista hía wi ho tá wán, ó o flora á 6ón6ónia le Dónbeení le mí pánká, le há yèn-caa, dío lá dà wee káni a mu húmú yi. A bío ó o liinia mítén, á tà mu búenbúen yi, á le Dónbeení ná a floró. ⁸ Bío ó o lé le Dónbeení Za mí cúee, ò o pá tá le lònbee búenbúen na yú a yi á keníanáa mítén làa bío ó ò bèráa le Dónbeení bíoní yi. ⁹ Lé bún tíra a bío búenbúen nɛ́i, á nɔn á bíá wee bè o bíoní yi búenbúen wé è yíráa ho káníló na le le mukáni na máa vé. ¹⁰ Le Dónbeení dó a wó le 6a yankarowà nùhúso là a Mɛ́lɛkisedɛ́eki bío síi.

Héyí! Mí yí pɛ́ le Dónbeení bío

* 5:5 Mí loí Lení vùahú (Psaumes) 2.7 † 5:6 Mí loí Lení vùahú (Psaumes) 110.4

¹¹ Bío cèrɛɛ wi wa cón wa dà à bío o Mɛɛkisedɛɛki mu bío dání yi, ká mu yara zéeníló lònbee màhá wi, lé bío mi yí máa wé jí mu bío à zūrɪ yara fúafúà. ¹² Mí wáa lá ko mi wé 6a nì-kàránlowà, à hàrì lòn zuia mi màkóo pá wi 6a wíoka kàrán mia lè le Dónbeenì bío na nín-yání kàrána làa mia. Mí màkóo pá wi mu yoomu yi, mi yí dá màá dí ðnló na lí. ¹³ Yía màkóo wi mu yoomu yi wón ka lòn kúnkúza. O yí zū bío se làa bío yí se hueekaró mín yi. ¹⁴ ɛ ká ho ðnló na lí hón lé bía dōn vó te mí ðnló. Bán fá, á zū bío se làa bío yí se hueekaró mín yi.

6

¹ Lé bñn nɔn ó o *Krista nín-yání bío na 6a kàrána làa wen á mi wa dà wán, ká wa va làa yahó o bío zūríló yi lòn nùpua na dōn vó. Bío wa zū vó á mi yí wa bínì 6úa kàránlò pùhú: Mu lé à pí há wárá na yí se, à dé ũ sli le Dónbeenì yi, ² làa bío 6a wee wé à ceéráa mítén le Dónbeenì yahó, * lè le nii bèrò 6a nùpua wán, làa bío 6a nì-hía á à vèeráa, lè le mónðén cítii bío. ³ Bñn lé bío wa á wé, ká le Dónbeenì tà. ⁴ Mí lorì. Ba nùpua 6úí wi bñn á yú mu khoomu, le Dónbeenì hñn 6a lè mu bè-tentewà cèrɛɛ, 6a mún yú le Dónbeenì Hácírì, ⁵ á zū le le Dónbeenì bioní se làa sòobɛɛ. Ho ðímíjná na ho yíró á 6a zū pànká bío. ⁶ Bñn 6úen6úen món, à 6a pá bñnia wee wé mí bè-ká, á bío wáa bñn ì wé á 6a à yèrèmanáa mí yilera lè mí wárá bñn mia. Bán nùpua so sñi ka lè 6a bñnia wee 6úɛɛ le Dónbeenì Za ho *kùrùwá wán, á wee zuañ wo yi 6a nùpua yío yi.

⁷ Hen ká ho vlohó wee tè wé se ho tá wán ò o varò ðnló be wé se, à le Dónbeenì dúbua ho tá mu yi. ⁸ Ká lé há kíkara lè le jí-kora wee sà ho wán, se ho tá mu cñnú mia. Le Dónbeenì hña dánkání ho, á mu véenii ká ho ò cíí.

⁹ Wán zàwa lè wán hñni na wa wa làa sòobɛɛ, hàrì ká wa wee bío ká sñi, á wa pá làa mu yi le mi bò ho wá-tente, hña wee va ho káníló laho yi. ¹⁰ Le Dónbeenì téréenna, le yi máa sà mi bè-wénia yi, làa bío mi zéenanáa le mi wa làa de. Le séenii na mi wó, làa ðio mi pá lan wee wé 6a kèrètɛwa dání yi á le zū. ¹¹ Ká wa màhá wi à mi nì-kéní kéní ca mi kuio fúaa mu véenii, bèra na à bío mí dó mí sña wee looní à wé à jii sí. ¹² Mí cén wáa yi dí parí, ká mi wé lè 6a nùpua na wee dé mí sña le Dónbeenì yi fɛɛɛ bío sñi, à yíráa bío le dó mí jii le mí ì na.

Le Dónbeenì dó mí jii à le máa yèrémá le

¹³ Bío le Dónbeenì hña dó mí jii nɔn o *Abarahaamu yi, á le báa lè mí yèni, lé bío á nùpue na po le á le è báaráa yèni á mia. ¹⁴ Bío ká lé bío le bía: «Ūuu, ì wé mu bè-tentewà cèrɛɛ làa fo, ì wé á ũ mònmanía á à wé boo làa sòobɛɛ.»† ¹⁵ O o Abarahaamu 6èn há mi sli pannáa bío le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé, á le wó mu nɔn wo yi. ¹⁶ Ká 6a nùpua le mí ì báa, á 6a báa là á 6úí na po 6a yèni, á nùpue mún máa wé bñn kán bío 6a báa jii wán. ¹⁷ Làa bñn sñi á le Dónbeenì mún wi à bía le dó mí jii le mí ì wé lè mu bè-tentewà à zūrɪ kénkén le le è wé mu. Lé bñn te bío le báa á bò bío le dó mí jii le mí ì wé wán. ¹⁸ Mu bon, mu biowa bío jñun mu na yí máa yèrémá á le Dónbeenì yí máa fñ sabéré yi. Awa, á warén na pá mu bío 6úen6úen á sña há làa sòobɛɛ wíokaa wee dé wa sña looní bío le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé. ¹⁹ Bío wa dó wa sña wee looní lé bñn buan wen ðñña vñnín le Dónbeenì yahó, á wó á wa dàrina cúaa ho pñsò-beenì na sankaa há pñsoni búkú lè há cúa-jñun, á yòò zon le *sòobá-lùe 6àn binbiriso yi. ²⁰ Dén sòobá-lùe 6àn binbiriso so ó o Yeesu zon yi dú wa

* 6:2 Le Dónbeenì bioní vónna 6úí yi á mu bía le: Lè há bátɛmùwa. † 6:14 Mí lorì Bío pùhú 6úenii vùahú (Genèse) 22.16-17

yahó warén wa bæere bïo yi. Mu bon, lé orén lé 6a yankarowà ñúhúso féeé là a ñii na 6a le Melekisedeeki bïo síi.

7

O Melekisedeeki lé o bée, á lé le Dónbeení yankaro

¹ O Melekisedeeki mu lé ho lóhó na 6a le Saleemu bée, á mún lé le Dónbeení na wi mu bïo búenbúen ñúhú wán yankaro. Páahú na ó o *Abarahaamu hía tá há hía lé 6a bá-záwa á dàrina 6a, á bïo ó o bínía wee buen, ó o Melekisedeeki lee sá a yahó, á dúbuua wo yi. ² Á bïo ó o *Abarahaamu yú há hía téenii bân cúa-pírú ñii ó o ñon o Melekisedeeki yi. Le yèni mu kúará le «térénló bée». A bïo ó o lé ho Saleemu bée, búñ kúará le o lé ho «héerá bée». ³ Bân maá lé bân nu á ñúpue yí zú. Ñúpue yí zú a ñonkání ceenii. O teró bïo yí bía yí mən, ó o húmú bïo mún yí bía yí mən. O bïo bonmín lé le Dónbeení Za bïo: O lé o yankaro féeé.

⁴ Mi loñ bïo ó o Melekisedeeki mu bïo ñúhú wiráa. Hári wán búaa Abarahaamu bïo na ó o yú há hía téenii bân cúa-pírú ñii á wón ñon wo yi. ⁵ O ñii na 6a le *Levii mòmmanía na lé 6a yankarowà ó o Məyiize lándá ñon le ñii yi le 6a wé fé o *Isirayelee ñipomu bïo na 6a wee yí bân cúa-pírú ñii. O o Isirayelee ñipomu mu ñon lé bân záwa, lé bïo á bân ñonkání mún can o Abarahaamu yi. ⁶ Ká a Melekisedeeki wón ñonkání yí can Levii yi, ó o Abarahaamu máhá pá ñon bïo ó o yú bân cúa-pírú ñii wo yi. O Melekisedeeki mu dúbuua o Abarahaamu na le Dónbeení dó mi ñii ñon yi. ⁷ A wa zú kénkén le yía wee dúbuua wón bïo ñúhú wi po yía 6a wee dúbuua yi. ⁸ O Levii ñuwá, bïa ó o Isirayelee ñipomu wee na bïo 6a wee yí bân cúa-pírú ñii yi, bân lee ñupua, 6a wee hí. Ká a Melekisedeeki na ó o Abarahaamu ñon mí bïo bân cúa-pírú ñii yi, wón yío wi lua láa bïo le Dónbeení bióní vúahú bíaráa mu. ⁹ O Levii ñuwá lé bía á mu bïo bân cúa-pírú ñii wee na yi. Ée ká bïo ó o Abarahaamu na lé bân búaa á léra mu, búñ wee zéeni le orén Levii mún wáa léra mu. ¹⁰ Mu bon, páahú na ó o Melekisedeeki sá a Abarahaamu yahó yi, ká a Levii ñii yí ton. Ée ká mu páahú ká a wi mún búaa mu yi.

¹¹ O Isirayelee ñipomu *lándá yi, ó o Levii zí-ñúhú lé hía ho yankaró tonló bïo sá yi. Ba lé 6a yankarowà là a *Aaron bïo síi. Ée Ká 6a yankaró tonló ñii máhá yí sú. Lé búñ ñon á yankaro veere búí ló na ka là a Melekisedeeki bïo, wón yí ló Aaron ñonkání yi. ¹² Ká ho yankaro tonló hía yèrémáa, se ho lándá mún ko ho yèrémá. ¹³ Yía há bióní mu bía dání yi bân zí-ñúhú ñupua yí wó yankarowà yí mən. ¹⁴ Wa zú le wón na lé wa Ñúhúso á ton o *Zudaa zí-ñúhú yi. A bïo ó o Məyiize wee bïo 6a yankarowà bïo, ó o bæn mún yí bía bïo búí ho zí-ñúhú mu dání yi.

O Yeesu lé o yankaro là a Melekisedeeki bïo síi

¹⁵ Á bïo wáa wíokaa ñon ó o yankaro mu bïo wee ceráa lé bïo ká: O yankaro búí ló á ka là a Melekisedeeki bïo síi. ¹⁶ O yí wó yankaro láa bïo 6a ñupua bóráa mu bïo síi. O wó a yankaro le mukání na wi o yi na máa vé máa mi bïo yi. ¹⁷ Bïo ká lé bïo le Dónbeení bióní vúahú bía: «Fo lé o yankaro féeé

là a Melekisedeeki bïo síi.»†

¹⁸ Le Dónbeení khínía ho nín-yání lándá yi, lé bïo ho pánká mía, ho bïo ñúhú mía. ¹⁹ Ho lándá mu lá yí dà máa wé á ñúpue máa téréni le Dónbeení

* 7:1 Mi loñ Bïo ñúhú búenii vúahú (Genèse) 14.18-20 † 7:17 Mi loñ Lení vúahú (Psaumes) 110.4

yahó. Ká há laà na kà wán á bïo wa dó wa sïa yi wee lòní bïn òèn wíokaa sïaaní. Lé bïn pánká yi á wa wee dàñ vá vaa búeraa le Dónbeení yi.

²⁰ Mu yínón bïn mí dòn. Le Dónbeení báa mu jii wán. Bïa ká bán wó 6a yankarowà à le yí báa bïo. ²¹ Ká a Yeesu wón le Dónbeení wó là a yankaro, á báa bò mu wán làa bïo ká:

«O Nùhúso á báa mu jii wán,
á máa bïní máa yèrémá mi jii.

Fo lé o yankaro f̄̄̄̄.»[†]

²² Lé bïn nòn á le páanii na ó o Yeesu wó á le wi warén lè le Dónbeení páahú á sïaaní ðio lè ho yahó.

²³ Bïo pá bïnía wee sanká mu mín yi lé bïo ká: 'Ba yankaro cèr̄̄̄ khíina, lé bïo mu húmú yí máa díá à 6a sá lén. ²⁴ Ē̄ ká bïo ó o Yeesu ù kèñ bïn f̄̄̄̄, á ní-veere máa lá a lahó o yankaró tonló yi. ²⁵ Lé bïn nòn ó o dà wee kánínáa bïa wee vá 6uee 6úe le Dónbeení yí orén pánká yi. Mu bon, o Yeesu mu wi f̄̄̄̄, á wee fio le Dónbeení yi 6a bïo yi.

²⁶ A wón yankarowà jùhúso so na lé o Yeesu lé yíá á ko làa wèn. O wee ce le Dónbeení yahó, o bè-yáanii mía, fïaní mía wo yi, o yí máa páanii làa bè-kora wérowà. Le Dónbeení bàrá a mu bïo búenbúen jùhú wán. ²⁷ O màkóo mía ò o ya muini làa wizooní mí bè-kora bïo yi lè 6a zámáa bè-kora bïo yi làa bïo 6a yankarowà júnása na ká wee wéráa mu bïo sïi. Le muini ó o yan cúékúee mí dòn á mu vóráa, á lé orén mítén mún wó le muini mu yíá. ²⁸ Ba yankarowà júnása na 6a wee ðín o *Moyiize lándá wán à kúeeráa, bán dà á va á ví. Ká ho *lándá bèrò món á le Dónbeení báa á bàrá mí za wó là a yankaro, wón na bïo búenbúen jii sú f̄̄̄̄.

8

O Yeesu lé 6a yankarowà jùhúso

¹ Bïo wa le wa à bïo búenbúen á bïo jùhú wi po bïo ká lé bïo ká: 'Ba yankarowà jùhúso na bïo bïa ká lé yíá á warén yú. O yòò kará ho wáayi le Dónbeení na dà mu bïo búenbúen nín-tíání. ² O wee sá mí yankaró tonló mu le *sòobá-lùe yi há pònsóni búkú binbirí yi, hía á nùpue yí tá, lé o Nùhúso Dónbeení mítén tá ho. Nùpue yí tá hón. ³ Yankarowà jùhúso lée yankarowà jùhúso á léra, bèra a na ò o wé wé mu hámu, á ya há muini na le Dónbeení yi. Awa, á warén yankarowà jùhúso òèn mún ko ò o yí bïo búi à há lè le Dónbeení. ⁴ O lá wi ho tá wán, se o yáá lá máa wé yankaro. Lé bïo 6a 6úi wi vó á wee há le Dónbeení làa bïo ó o *Moyiize lándá bòráa mu. ⁵ Bán yankarowà júnása so tonló na 6a wee sá lé ho binbirí so na wi ho wáayi bán khánkhánaamu. Mu bon, páahú na ó o Moyiize hía ko ò o 6úáká tá há pònsóni búkú yi, á le Dónbeení bïa nòn wo yi: «Loí, wé mu búenbúen làa bïo á ì zéenánáa mu nòn foñ le 6úee wán.»* ⁶ Ká há laà na kà wán ó o Yeesu wón le Dónbeení kàràfáa ho tonló yi. Ho bïo jùhú wi làa sòob̄̄̄, lé bïo le páanii na ó o bò le Dónbeení lè 6a nùpua páahú á sïaaní sïaaní ðio lá wi lè ho yahó, lé bïo á bïo le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé è na wèn le páanii mu yi bïn sïaaní bïo lè ho yahó.

Le Dónbeení dó mi jii le mí ì bè le páanii f̄̄̄̄

[†] 7:21 Mi lorí Lení vùahú (Psaumes) 110.4

* 8:5 Mi lorí Léró vùahú (Exode) 25.40

⁷ Ká le *páanii na le Dónbeení bò lè ho yahó á fíani lá mía yi se le lá máa bíni máa bè páanii búí. ⁸ Eε ká lé bío le Dónbeení nípomu wó khon làa de á nɔn le biaráa bío kà:

«Mi loí, lé ínén Núhúso Dónbeení bío bío kà:

Páahú búí khii dá, ká í bè le páanii finle
là a *Isirayεele nípomu, là a *Zúdaa zí-juhú nípomu.

⁹ Dén páanii so á à wé mí dòn làa dío á í bò lè bân búaawa
páahú na á í tò ba nii wán lóráa ho *Ezípíte káhdú yi.

Bán yi bò bío wa bío tò wán yi.

Lé bún te bío á í bèn mún pá ba día, lé ínén Núhúso bío mu.

¹⁰ Bío ká món le páanii na á ínén Núhúso á à bè là a *Isirayεele nípomu lé dío kà:

I ì wé á ba wé è leéka í lándáwá bío,

í ì dé há ba sía yi. Lé ínén Núhúso bío mu.

I ì wé bân Dónbeení,

á bārén ñ wé í nípomu.

¹¹ Núpue máa bíni máa kàrán mún za táá mí ninza le ba tà ínén Núhúso bío,
lé bío ba búenbúen á à tà í bío,
à lá ba ní-kía yi líi búe ba háyúwá yi.

¹² I ì sén ba bè-kora á à día,

á máa bíni máa leéka ba wékkeró bío hùúu.»†

¹³ Bío le Dónbeení wee bío le páanii finle bío, bún wee zéeni le le cátió le páanii na bò lè ho yahó làa dà-kínle. A bío léé bío bèn hía kína, se mu ká ho viló.

9

Le nín-yání páanii bèrò

¹ Le páanii na bò lè ho yahó á lándáwá wi wee kàrán ba núpua làa bío le Dónbeení wee búaanínáa. A ba núpua lé le Dónbeení mu fémínló laho mún wi ho tá wán. ² Mu bon, há pònsòni búkú á tá mu bío yi, á káana lè há cúa-jun. A ho nín-yání laho na ba wee ve làa sòobá-lùe lé bín á le fíntá-cúaa, lè le tabári na ho búurú na bío sá le Dónbeení yi wi wán, á zoó wi yi. ³ A ho jun níi laho lé hía ba le *sòobá-lùe bân binbiriso. ⁴ Lé hón laho so á mu bío na sámu sí cínii dèe na wó lè ho sánú bío cèéra yi, á le páanii bonkoní na mání lè le yahó wó lè ho sánú zoó wi yi. Dén bonkoní so á le dèe búí wi yi á mu bío na ba le *maane wi yi. O o *Aaron bûin-za na sà há vónna mún wi le bonkoní mu yi, á séeni há hue-penlenwá, hía le páanii lándáwá na le Dónbeení nɔn o *Moyiize yi á túara wán. ⁵ Le bonkoní mu bân juhú á ho wáyai tonkarowá na ba le Serubēnwa wi yi, á wee zéeni le Dónbeení cùkú. Ba mía tàró pon le bonkoní mu jì-pεε yi, bín na ba núpua bè-kora wee sén día yi. Eε ká bún bíoró páahú yínón hía kà.

⁶ Lé làa bún á há sía mu bārakaráa. A le *sòobá-lùe lé bín le *Dónbeení yankarowá wee zoo sá mí tonló yi làa wizoóni. ⁷ Ká le sòobá-lùe bân binbiriso dén lé ba yankarowá juhúso mí dòn wee zo le yi. O wee zo bín le cùekúee le lúlture yi lè ba búa na ó o fúaana cāni, á zoo na le Dónbeení yi orén mí bære bè-kora séndiáro bío yi, lè le Dónbeení nípomu na ká bè-kora séndiáro bío yi. ⁸ Le Dónbeení Hácírí wee zéeni mu le ká le sòobá-lùe wi bín wá, á se le sòobá-lùe bân binbiriso nii yí dà máa hén. ⁹ Bún bíowa so wee zéeni bío wee wé há làa na ká wán bío. Mu wee zéeni le mu hámu na ba núpua wee wé, lè há muini na ba wee ya yí dà máa wé á ba máa téréen le Dónbeení yahó.

† 8:12 Mi loí Zeremii vūahú 31.31-34

¹⁰ Mu lé 6a nùpua mí dòn *lándáwá na 6a bò ho dínló, lè mu bè-ṅunii, làa bío 6a wee sɛɛka lè miten dání yi. Hã lándáwá mu kera bín fúaa páahú na le Dónbeení yèrémáa mu biowa yi.

O Krista lé mu bè-kora sɛndlaró muiní yía

¹¹ O *Krista buara buée wó 6a yankarowá ṅúhúso bèra a na wa yí mu bè-tentewà. Le lùe na ó o sá mí yankaró tonló yi dén ṅii mún sú po hã p̄nsóni búkú na yáania tá ho tá hení yi. Le yínórí dɛɛ na á nùpua tá. Le bío yí sá ho dímíṅá yi. ¹² O Krista zon le Dónbeení *sòobá-lùe bân binbiriso yi le cùekúee mí dòn á mu vóráa. Mu yínórí bà-kùio cāni ó o zonnáa, lé o kùrú cāni lé dío ó o zonnáa, á wee kánináa 6a nùpua fɛɛɛ. ¹³ O n̄n-zúnle na 6a wee cfi sáni na 6a wee kúee mu ṅumu yi á wáa lè 6a nùpua na yí máa ce á héha lá a *M̄oyiize lándá, lè 6a kókówá lè 6a dāani cāni, lé b̄n wee ceé 6a á héha lè ho lándá mu. ¹⁴ Ká b̄n wee wé ká sii, se o Krista cāni dén bío b̄n wíokaa yóó po b̄n. Le Dónbeení Hácírí pánká yi ó o Krista mu tà n̄n miten á wó a muiní yía na á flani mia yi. O cāni lé dén á á ceé wa yiwa hã wára na wee 6ua wen varáa mu húmú laho yi yi, bèra a na á wa dání sá na le Dónbeení na wi fɛɛɛ yi.

Le cāni lé le p̄anii na bò fimini

¹⁵ Lé b̄n n̄n o *Krista b̄róa le *p̄anii finle le Dónbeení lè 6a nùpua páahú. O húrun á fenianáa 6a nùpua mu bè-kora na 6a wó le nín-yání p̄anii páahú, á bío na le Dónbeení von dání yí hã kía na máa vé, hã bío f̄era bío díá.

¹⁶ Nùpue m̄ondén ṅi-cúa bío hã wee bío, se 6anso húrun. ¹⁷ Mu bon, hen ká yía mà hã ṅi-cúa mu húrun, á hã bío mahá wé le sòobɛɛ. Lé bío ká a yío wi lua, á hã ṅi-cúa mu bío máa wé here. ¹⁸ Lé b̄n yáa n̄n le cāni kúaará á b̄róa le nín-yání p̄anii. ¹⁹ Bío ó o *M̄oyiize káranna hã lándáwá á n̄n o *Isirayɛle n̄pomu búenbúen yi wó, ó o lá 6a n̄n-záwa lè 6a kókówá cāni na ó o c̄n, á bò mu ṅumu wán. O o lá le v̄ndè-za na 6a le *izoopu lakahó, lè ho yènsé muhú, ò o wee wáa hã lándáwá v̄uahú, lè 6a nùpua búenbúen ²⁰ ká a bío bío ká: «Dio ká lé le p̄anii na le Dónbeení bò n̄n mia bân cāni.»* ²¹ Làa b̄n síi, ó o mún wāana hã p̄nsóni búkú lè hã s̄la na wi ho yi búenbúen. ²² Ho lándá v̄uahú yi á mu yáa bío le mu bío búenbúen wee ceé lè le cāni, le ká cāni yí kúaará á bè-kora yí dà máa s̄n máa díá.

O Krista n̄n miten le cùekúee mu vóráa

²³ Awa, Ká bío wi ho wáayi bân khánkhánáamu wee ceé lá a *M̄oyiize lándáwá, á mu bân binbiriso ko mu ceé làa bío s̄taaní s̄taaní b̄n. ²⁴ O *Krista yí zon hã p̄nsóni búkú na 6a nùpua tá yi. Hón búkú so lé hen na le Dónbeení wi yi bân khánkhánáamu, ká ho yínórí horén mí beere. Lé ho wáayi ó o Krista yóra á yóó d̄n le Dónbeení yahó wee yanka le wa bío yi. ²⁵ Làa lúlúio á le *Dónbeení yankarowá ṅúhúso beení wé zo le sòobá-lùe bân binbiriso yi lè 6a bùaa na 6a f̄taana cāni. Ká a Krista wón yí máa wé zoo ya míten làa muiní fɛɛɛ. ²⁶ Ká a lá wee wé b̄n fɛɛɛ, se o lò lá wé è be fɛɛɛ á lá ho dímíṅá lénló páahú buee búe ho zuia yi. ɛɛ ká hã p̄onna vaa véenii, ó o Krista buara le cùekúee mí dòn á buée wó míten lè le muiní yía á 6óráa mu bè-kohó ṅúhú. ²⁷ Nùpue léee nùpue á á hí le cùekúee mí dòn. B̄n m̄ón á le Dónbeení ì c̄tí o. ²⁸ Lé làa b̄n ó o Krista wóráa míten lè le muiní yía le cùekúee mí dòn á 6óráa 6a minka nùpua bè-kora ṅúhú. O khíi b̄nii ì buen, ká b̄n mahá máa wé bè-kora ó o buée búe ṅúhú. O buée k̄nii bío pan o búenló.

* 9:20 Mi loí Léro v̄uahú (Exode) 24.3-8

10

O Krista ɓueé ɓó há muini yaró jùhú

¹ Bïo ó o *Moyiize lándá wee zéeni yínɔ́n bïo wi ɓán binbiriso mí beere. Mu lé mu ɓán khánkhánaamu. Hón lándá so wee zéeni le há muini dà-kéni keni mu ko há wé ya láa lúlúio fêee. Lé bñn nɔn á bïa ɓa wee ya há bïo yi á há yi dà máa wé á ɓa máa téréen le Dónbeení yahó. ² Ká bñn mía se bïa ɓa wee ya há muini mu bïo yi á bè-kora wáa lá à sɛn á à día láa cúekúee, á lá máa bini máa leéka mí bè-kora mu bïo, á máa ya muini mu bïo yi. ³ Ee ká ɓueé. Láa lúlúio ká há muini mu wee wé á ɓa bini leéka mí bè-kora bïo. ⁴ Mu bon, ɓa nɔn-záwa lè ɓa kókówá cāni yi dà máa ɓúe mu bè-kora jùhú.

⁵ Lé bñn nɔn á bïo ó o *Krista ɓuara ho ðimjǎ yi, ó o bïa nɔn le Dónbeení yi:

«Fo yi tà há muini lè mu bè-hānii bïo,
à ũ wó á ĩ sǎniá wi.

⁶ Ba bùaa na ɓa fūaa á cīna le muini yeeni dēe wán

lè há muini mu ɓúu na ɓa wee ya mu bè-kora séndiáro bïo yi ɓúenɓúen bïo yi wó sǎna foñ.

⁷ A ĩ wáa bía: Lé mi na wà à ɓuen
ɓueé wé ũ sli bïo.

Bñn lé bïo túara ĩ dǎni yi le Dónbeení bioní vūahú yi.»*

⁸ Bïo ká lé bïo ó o Krista bïa lè ho yahó: «Fo yi tà há muini lè mu bè-hānii bïo. Fo mún yi tà ɓa bùaa na ɓa wee fūaa á cī le muini yeeni dēe wán, lè le muini na ɓa wee ya mu bè-kora séndiáro bïo yi bïo. Bñn ɓúenɓúen yi máa wa ũ sli.» A há muini mu jɔn wee ya à héha láa bïo ho *lándá bòráa mu. ⁹ O Krista tñn biniá bía: «Lé mi na wà à ɓuen ɓueé wé ũ sli bïo.» O Krista ɓó ho háani muini jùhú ò orén mí beere wó mítén lá a muini yia dó há lahó yi. ¹⁰ O Yeesu Krista wó le Dónbeení sli bïo. Bïo ó o Krista nɔn mítén á húrun le cúekúee á mu vóráa, lé bñn wó á wa bïo sá le Dónbeení yi. ¹¹ Ba yankarowá ɓúenɓúen wee ðñn ya há muini dà-kéni keni mu láa wizooní, á há jɔn yi dà máa sɛn bè-kora máa día húúu. ¹² Ee ká a Krista yan mu bè-kora séndiáro muini le cúekúee, ò o yòò kará le Dónbeení nín-ðáni fêee, ¹³ á pan bïo le Dónbeení á à dé o zúkúsa o tá ó ò bè mí zení wán. ¹⁴ Le muini dà-kéni mí ðon na ó o Yeesu mu yan lé ðén wó á bïa bïo sá le Dónbeení yi téréenna le yahó. ¹⁵ Lé bñn le Dónbeení Hácírí mún bía. Le bïa bïo ká lè ho yahó:

¹⁶ «Bïo ká lé bïo ó o Nùhúso bía:

Há wizooní mu khiló mǎndén
á ðio ká lé le páanii na á ĩ ò bè láa ba.

Ĭ ðé ĩ lándáwá ɓa sǎa yi,
Ĭ ðé wé á ɓa wé è leéka há bïo,

¹⁷ Ĭ máa bini máa leéka ɓa bè-kora lè ɓa wékheró bïo húúu.»†

¹⁸ Hen ká mu bè-kora hǎ sɛra día, se muini yaró wáa mía bñn bè-kora so séndiáro bïo yi.

O Krista héra ho wǎhú nɔn wen

¹⁹ Awa, wán záwa lè wán hinni, lé o Yeesu cāni pánká yi á wa láa mu yi le wa à zo le *sòobá-lùe ɓán binbiriso yi. ²⁰ O có ho wā-ñinle na lé ho wā-binbirí á nɔn wen. O héra ho pǎnsò-beeni na ka lè ho lé o sǎniá á wa wee ðarí yòo zo le sòobá-lùe ɓán binbiriso yi. ²¹ A wa yú ɓa yankarowá jùhúso na wi le *Dónbeení zì-beeni jùhú yi. ²² Mi wáa wa vā vāa ɓúe le Dónbeení yi lè le yi na púara día, lè le siidéro binbirí. Mu bïo na wa wó à mu yi se á mi wa lén

* 10:7 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 40.7-9 † 10:17 Mi loñ Zeremii vūahú 31.33-34

wa sía yi à há ce, à mún sɛɛ wa sánia lè mu jumu na wee ce. ²³ Bío wa dó wa sía yi wee lòní á mi le wa wé zéení bío wéréwéré, à yí tée wa bàra. Mu bon, le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé bío na, à le wé mu. ²⁴ Mí wa pa mín bío, à wé hení mín sía le waminí lè há wára na se dǎní yi. ²⁵ Mí yí wa khí à wé yí buen wa kuure fémínlò làa bío 6a nǐ-dòndáa búí khú yí máa 6uennáa bío síi, ká mi máhá wa wé hení mín sía, sǝnkú bío wa zú le o Núhúso wizonle jaana lua.

²⁶ Bío wa zú ho tǔiá wó ká wa wó bè-kora làa cáni, se muini wáa kún mia máa ya bún bè-kora so sǝndíaró bío yi. ²⁷ Bío ká, lé ho lòní le cítii lè ho dá-súmú na à cíi le Dónbeení zúkúsa. ²⁸ Hen ká a búí yáara a *Moyiize lándá, ká mu 6án sɛérása nùwá jùn táá nùwá tǐn wí, á 6anso ko ó o 6úe, màkárí zúrúlo mia mu yi. ²⁹ Sǝnkú yia zuaína le Dónbeení Za yi, á wó le páanii cáni na ceera 6anso lè mu káakó-bío, á là le Dónbeení Hácírí sáamusu, wón lónbee so máa porí bún le. ³⁰ Yia bía bío ká á wa zú: «Há yúaa ðiró bío sá mi. Yia ko làa bío na, á ì wé mu lè 6anso». O mún pá bía bío ká: «O Núhúso á à fí le cítii mí nípomu wán.»[†] ³¹ Le Dónbeení na wi fɛɛɛ á núpue háa zon níi, bún zǎníi wi làa sòobɛɛ. ³² Mí bíni leéka bío wó khíina, le páahú na le Dónbeení dó mí khoomu mí wán, á le lónbee yú mia làa sòobɛɛ. ³³ Ba là mia, á beera mi lò 6a núpua 6úen6úen yío yi, táá bía 6a beera lò làa bún síi á mi tà jii. ³⁴ Mu bon, mí lò páania bon làa bía wi ho kásó yi. Hári mí níi bío 6a fó á mi yáa pá tà mu lè le sí-wɛɛ, lé bío mí zú le bío sá mia á sáani sáani mu, bún á à kerí bíi fɛɛ. ³⁵ Awa, á mi wáa yí titika bío mí láa yi. Lé lerén síidéro mu bío yi á mí ì yíráa le sáani na bío jùhú wi làa sòobɛɛ. ³⁶ Mí ko mi hí mi sía bèra a na à mí dàí wé bío le Dónbeení le mí wé. Lé bún n na ká mí ì yí bío le dó mí jii le mí ì na mia. ³⁷ Le Dónbeení bíoní vúahú yi á bío ká bía:

«Hen làa cínú tente ká yia lua á 6ueé dá.

O máa mia.

³⁸ O núpue na téréna wón n kerí le mukáni binbirí na máa vé yi o síidéro le Dónbeení yi pánká yi.

Ɛɛ ká 6anso bíniá ló lè mí món, á ì síi máa wa a bío yi.»^S

³⁹ Ɛɛ ká bán na wee lé lè mí món à ví lén á warén mia tlahú. Warén bán dó wa sía le Dónbeení yi, á wi ho káníló wóhú wán.

11

Wàn 6uaawa síadéro le Dónbeení yi bío

¹ O núpue síidéro le Dónbeení yi wee zéení le mu bío na á 6anso dó mí síi wee lòní yíró ó o láa yi. Mu wee zéení le bío á 6anso yío yí máa mi ó o láa yi le mu bío bon binbirí. ² Lé wàn maáwá síadéro le Dónbeení yi non á le taráa 6a bío.

³ Lé bío wa dó wa sía le Dónbeení yi á non wa zúná le le léra ho ðimíná le mí bíoní. Lé ká síi wa zúná le bío yí máa mí lé bún le ðín wán léraráa bío wa wee mí. ⁴ O *Abɛɛle dó mí síi le Dónbeení yi, lé bún non le muini na ó o yan á sáani a *Kajɛɛ muini. Lé o síidéro mu non le Dónbeení tà fóráa o hámu, á bía le o téréna. O Abɛɛle húrun, ɛɛ ká a síidéro le Dónbeení yi bío yi, á bío ó o wó á 6a núpua pá wee bío bío.*

⁵ Lé o Enɔɔki síidéro le Dónbeení yi bío yi ó o 6uan yòoraráa ho wáayi le mí yèn-véeni «á núpue yí bíniá yí món, lé bío le Dónbeení 6uan wo yòoraráa ho

[†] **10:30** Mí loí Lándá zéenílò vúahú (Deutéronome) 32.35-36

S 10:38 Mí loí Habakuuki vúahú

2.3-4 * **11:4** Mí loí Bío jùhú 6úeenii vúahú (Genèse) 4.3-10

wáayi.» Sáni ò o ɔɔɔ ɔɔɔ wòo ho wáayi, á le Dónbeení bíoní vūahú zéenia mu le «o bío wó sína le Dónbeení yi.»† 6 A bñn ɔɔɔ ɔɔɔ wéé wé ká mu yínɔɔ le slidéro le Dónbeení yi bío yi, á núpue bío yí dà máa wé sí Dónbeení yi húúu. Yia wee vá vaá búte le Dónbeení yi kò ò o láa mu yi le le wi binbirí, á bíá wee cá ɔɔɔ zúrí le á le mún wee sáani yi.

7 Lé o Nɔwee slidéro le Dónbeení yi bío yi á le zéeníanáa bío wá ɔɔɔ wé láa wo. Ó o Nɔwee dó mu le sòobéé yi, ó o wíokaa ho won-beení ó orén lá a zlí núpua káníanáa. Lé o slidéro mu le Dónbeení yi á síniá ho ðímíɔá ɔɔɔ. Á le o slidéro mu bío yi á le Dónbeení le o térénnanáa.

8 Lé o *Abarahaamu slidéro le Dónbeení yi bío yi ó o tàráa le veró á wá van ho kshú na le Dónbeení le mí ì na a yi, á ho bío sí a yi. O yáá hínɔɔ wá ká a yí zú hen na ó o wee va yi. 9 O dó mí síi le Dónbeení yi, ó o wá vaá káyáa ho kshú na le Dónbeení dó mí ɔɔɔ le mí ì na a yi yi, á kera há pónsoni búkúwá yi bñn lá a *Izaaki lá a *Zakoobu, bán na á há ká dá-kéní kéní mu bío mún sá yi.

10 O Abarahaamu mu lá wee lóní ho lóhó na ɔɔɔ fára tina. Hón lóhó so le le Dónbeení zéenia bío ho fáraráa, á le lerén mún fára ho.

11 Lé o Sara slidéro le Dónbeení yi á nɔɔ le wó ó o yúráa o za ká a ɔɔɔ híana yí máa te, ò o mún kína. Éé ká a máhá láa le ká le Dónbeení dó mí ɔɔɔ le mí ì wé bío na, á le wé mu. 12 Lé bñn ɔɔɔ á wán búaaawa ní-kéní mí ðòn, o Abarahaamu, á wó ɔɔɔ zámáa bán maá, ká a húmú yáá lá sùaráa. Mu nípomu na sá a món á boo le há mànáyio bío síi, táá le le hñlè na mu yámú ɔɔɔ bío bío síi. Núpue yáá yí dà máa mí ɔɔɔ zúrí ɔɔɔ.

13 Bán búenbúen dó mí sía le Dónbeení yi á húrun á bío le dó mí ɔɔɔ le mí ì wé yí kúaa ɔɔɔ wán. Éé ká ɔɔɔ máhá pá khèra mɔn mu, á ɔɔɔ sía wan mu bío yi, á ɔɔɔ bíá wéréwéré le mí le ɔɔɔ káyáwá ho tá wán. 14 Bío ɔɔɔ bíá bñn ká síi wee zéeni le ɔɔɔ makóo wi maá zlí yi ho wáayi. 15 Hen ká ɔɔɔ lá leékaa ho kshú na ɔɔɔ ló ðia bñn varó bío binbirí, se ɔɔɔ lá á ðán ñ bñn ì va ho. 16 Éé ká le bío le maá zlí na bío súaani, ðio wi ho wáayi, lé ðén ɔɔɔ makóo wi yi. Lé bñn ɔɔɔ le Dónbeení yí máa nýi bío ɔɔɔ wee ve le le mún Dónbeení bío yi, ðén na son ho lóhó ká láa ba.

17 Lé o Abarahaamu slidéro le Dónbeení yi bío yi ó o tà le mí ì ya mí za Izaaki le le muini á à na le yi páahú na le le mí ì khén o kúará yi, ká a ɔɔɔ zú kénkén le le Dónbeení mu dó mí ɔɔɔ nɔɔ wo yi. 18 Mu bon, le Dónbeení híá bíá nɔɔ wo yi: «Ba zàwa na á ðí dó 1 ɔɔɔ le 1 na foñ, lé o Izaaki á ðí ðín wán á fo ò yíráa ɔɔ.»† 19 Éé ká a Abarahaamu lon mí yi, ó o le le Dónbeení dá ɔɔɔ ní-hía wee vèni. Lé bñn ɔɔɔ á le Dónbeení mu ðíaráa o za nɔɔ wo yi, ó o ka lòn yia na vèra.

20 Lé o Izaaki slidéro le Dónbeení yi bío yi ó o dúbuaaráa o Zakoobu lá a Ezayuu yi bío wá ɔɔɔ wéé wé ðáni yi.

21 Lé o Zakoobu slidéro le Dónbeení yi nɔɔ á bío ó o húmú ðén, ó o dúbuaaráa o Zoεεfu zàwa le mí ní-kéní kéní yi, ò o buan mí búini yi á líi búrá ò o búaanía le Dónbeení.

22 Lé o Zoεεfu slidéro le Dónbeení yi nɔɔ ó o húmú páahú ó o bíaráa o *Isirayeele nípomu léro ho *Ezipite yi bío, á zéenia bío ɔɔɔ wé lá a ní-hímmu.

23 Lé o *Moyiize bán núwá slidéro le Dónbeení yi bío yi á ɔɔɔ sánkaaráa wo há plina tñn. Bío ɔɔɔ mɔn o za semu, ó o béé bíoní ɔɔɔ zána.

† 11:5 Mí loní Bío ɔɔɔ búeení vūahú (Genèse) 5.21.24 † 11:18 Mí loní Bío ɔɔɔ búeení vūahú (Genèse) 21.12

²⁴ Lé o Mɔyiize sɩdéro le Dónbeení yi nɔn á bío ó o h̄a d̄ɔn, ó o p̄á le 6a wé yí ve mí làa Ezipite béε h̄n̄lɔ za. ²⁵ O tá lá le lònbee le le Dónbeení n̄pomu, á bío lá dà á wéε o s̄i ho p̄ɔn-za yi, b̄n̄ na lé mu bè-kora ó o p̄á díá. ²⁶ Ho Ezipite k̄h̄ú n̄f̄oró wi b̄n̄ bon. Éε ká a Mɔyiize c̄ɔn, á h̄á l̄ántàa na à là làa wo làa bío 6a wee là làa yia le Dónbeení m̄ɔn lera bío s̄i á bío n̄h̄ú wi o c̄ɔn làa sóobéε, lé bío ó o kh̄era m̄ɔn ho c̄n̄ú na pan wo ho ȳr̄o.

²⁷ Lé o Mɔyiize sɩdéro le Dónbeení yi nɔn ó o lóráa ho Ezipite k̄h̄ú yi wà ò o yí z̄ána bío ho k̄h̄ú mu béε s̄i á à c̄l a yi. O ka le o yio wi le Dónbeení na yí máa mí wán, lé b̄n̄ te bío ó o f̄ará t̄inanáa. ²⁸ Lé o sɩdéro le Dónbeení yi nɔn ó o dúráa 6a *z̄úíf̄úwa s̄ánú na 6a le Paaki, á n̄ɔn le n̄i le 6a kh̄i o Isirayεεle n̄pomu z̄ín̄ z̄uap̄in̄i le le c̄áni bèra a na à ho wáayi tonkaro na wee búε 6a n̄pua á yí búε 6a h̄in̄b̄ii z̄awa.

²⁹ Lé o Isirayεεle n̄pomu sɩdéro le Dónbeení yi nɔn 6a dàrna k̄ánaa mu yám̄u n̄mu bè-muh̄ú yi le mí laa lòn tá hen̄i bío s̄i. Éε ká ho Ezipitesa n̄ɔn 6a m̄ɔn búε z̄on, á mu n̄mu 6ó 6a búen̄b̄úen.

³⁰ Lé o *Isirayεεle n̄pomu sɩdéro le Dónbeení yi nɔn 6a bánb̄aa ho Zerikoo lóhó h̄á wizoóni bío h̄ɛn̄un, á ho dándá been̄i na son k̄n̄ia ho lóhó mu yi á t̄o. ³¹ Lé o h̄aa na lá wee ȳéé mít̄en, yia 6a le Arahaabu sɩdéro le Dónbeení yi nɔn ó o k̄ánianáa, ò o yí p̄ánia yí h̄urun le le Dónbeení z̄úkúsa. Lé bío 6a c̄ūilowá na ló 6a Isirayεεlesa c̄ɔn ó o guan se.

³² Bío á īyáá wáa à b̄n̄i ì b̄io lé mu yén. O Zedion, là a Baraaki, là a Samus̄ɔn, là a Zεfitee, là a *Daviide, là a Samuwεεle le 6a n̄i-cúa fεerowá bío na 6a wó á ī yí dà máa t̄e yi búen̄b̄úen máa véen̄i. ³³ Lé 6a sɩdéro le Dónbeení yi b̄io yi nɔn 6a dàrna 6a bá-zawa, á wó bío t̄ér̄enna, á yú b̄io le Dónbeení dó mí n̄i le mí ì na 6a yi, á mún dàrna tunnáa 6a kúdenwá n̄in̄i. ³⁴ Lé le sɩdéro mu le Dónbeení yi b̄io yi nɔn 6a dàrna 6óraa h̄á dá-súmáa, á k̄ánia mit̄en ho kh̄á-tóni búeró yi. Ba buεεkaa á lò b̄in̄ia fá. Ba hen̄ia mí s̄la t̄aráa h̄á h̄a, á dàrna n̄ɔn mí z̄úkúsa h̄in̄-táwá. ³⁵ Lé 6a h̄áawa búí sɩdéro le Dónbeení yi nɔn 6a b̄in̄ia m̄ɔnnáa mín n̄pua na lá h̄urun lé bío 6a véera.

Ba n̄pua búí 6a n̄in̄ia s̄ánia 6a sɩdéro le Dónbeení yi b̄io yi, á 6a p̄á le mí máa k̄án̄i mít̄en á 6a h̄urun, bèra a na à 6a b̄in̄i véε à keñ le muk̄án̄i binbir̄i yi. ³⁶ Ba búí n̄á mí yiwa á h̄á l̄ántàa kúio 6a yi. Ba han 6a, á can le h̄á z̄úak̄uaríwá kúaa ho k̄ásó yi. ³⁷ Ba búí 6a l̄èekaa le h̄á huaa 6ó, 6a búí 6a kúiora le h̄á k̄arakáráwá, ká 6a búí bán 6a 6ó le ho kh̄á-tóni. Ba búí bán yí z̄u hen na 6a à zo, á wee z̄l 6a pia le 6a via s̄ɔnna. Mu b̄io búen̄b̄úen f̄oora 6a yi. Ba beéra 6a lò làa sóobéε. ³⁸ Ho d̄im̄iná yí ko làa ba, lé bío 6a s̄taaní ho. Ba wee h̄éε v̄n̄á ho tá hen̄i le h̄á búaa yi, á wee h̄éε zo h̄á hue-beera p̄ɔnna le h̄á k̄ana yi.

³⁹ Le Dónbeení tá bán búen̄b̄úen b̄io 6a sɩdéro le yi b̄io yi. Éε ká b̄io le Dónbeení mu dó mí n̄i n̄ɔn le mí ì na 6a yi á 6a m̄áh̄á pá yí yú, ⁴⁰ lé b̄io Le Dónbeení lá wiokaa b̄io s̄taaní b̄n̄ á ká le wa búen̄b̄úen. Lé b̄n̄ n̄ɔn 6arén mí d̄on yí ko 6a b̄io n̄i sí ká warén na ká n̄i ló.

12

Mi wa h̄l wa s̄la le lònbee le mí s̄itwá yi

¹ Awa, bío á bán seérá-kúii so k̄n̄ia wen, á min̄en mún wa p̄l b̄io búen̄b̄úen na wee h̄e wen wa máa va le ho yahó, á mu bè-kora na wee búmaka wen á wa p̄l díá, ká mí wa lúwí le wa sóobéε vaa dá hen na wa ko wa vaa dá. ² Mi wa fá wa yio o Yeesu yi. Wón lé yia wee wé à wa dàní dé wa s̄la le Dónbeení yi. Lé orén wee tí wa sɩdéro mu n̄i. O tá á 6a búaa wo ho *k̄urúwá wán ó o

húrun, á tà mu bàn n̄iyio yi, lé b̄io ó o fèra m̄on le sí-wee na wi mu m̄on. A há làà na ká wán, ó o b̄en kará le Dónbeen̄i n̄in-tlání.

³ Mi leeka a Yeesu b̄io. Ba bè-kora wérowà h̄inon o wán, ká a màhá ná mí yi mu búenb̄uen yi. A mi wáa yí le mi bàra t̄erò á yí p̄anká mi wán. ⁴ Mi wee fi lè mu bè-kora, ɛɛ ká mi ð̄in yí fun làa b̄un yí vaá b̄o mu húmú yi. ⁵ Mi so yiwa sà le z̄een̄i na le Dónbeen̄i n̄on mia yi lè le z̄awa b̄io síi le?

«Í za, hen ká a N̄uh̄so wee bé fo, à ù yí p̄í.

Hen ká a wee zá làa fo, à ù yí t̄èè ù bàra.

⁶ Mu bon, o N̄uh̄so wee wé bé b̄ia ó o wa.

B̄ia ó o z̄ú le 6a b̄io s̄a a yi bán búenb̄uen lé b̄ia ó o wee wé ha.»*

⁷ A lé mi b̄erò b̄io yi n̄on mi lò wee beráa. Le Dónbeen̄i guan mia lè mí kùrú z̄awa b̄io síi. Lé o za yén á bàn maá máa wé bé? ⁸ Ká le Dónbeen̄i yí máa bé mia lè mí z̄awa na ká búenb̄uen b̄io, se mí lé le z̄ii z̄awa, ká mi ȳinon̄ le z̄awa binbirí. ⁹ Wa maáwà fù wee bé ween á wa mún fù wee k̄nbi 6a. A mu so yí s̄taan̄i à wa wé k̄nbi o Maá Dónbeen̄i por̄ b̄un bèra a na wa yí le muk̄n̄i le?

¹⁰ Wa maáwà wee bé ween ho p̄on̄-za yi héha lè 6a kùrú yilera. Ká le Dónbeen̄i d̄en wee bé ween bèra a na wa b̄io wé se. Le wi à wa ce làa b̄io lerén wee ceráa.

¹¹ Wa b̄erò p̄aah̄ú á mu máa wé wé sí ween, mu wee wé beé wa lò. ɛɛ ká mu véen̄i á b̄ia bó bán lé b̄ia wee wé 6a n̄upua na t̄erénna, bán wee wé keñ ho h̄erà yi mu b̄io yi.

¹² A mi cén hení mi bàra na tò, mi zení na wee t̄umaka à mi f̄ará ð̄n̄i. ¹³ Mi bè ho w̄sh̄ú na muina, bèra a na à ȳia lé o lóni b̄io yí dé wán, ká a véen̄i ð̄n̄i t̄erén.

¹⁴ Mi wé á ho h̄erà keñ minén lè 6a n̄upua búenb̄uen p̄aah̄ú, à ceé miten le Dónbeen̄i yahó, ká b̄un mia á n̄upue woon máa mi a N̄uh̄so Dónbeen̄i. ¹⁵ O búii yí v̄i v̄i à p̄í le Dónbeen̄i s̄amu na le wee wé na a yi. Mi pa miten b̄io, mi yí ð̄ia le b̄io búii na yí se à lé mi ð̄ah̄ú lòn v̄ind̄e-heere à ð̄é b̄ia ká. ¹⁶ Mi pa miten b̄io mu koomu lè mí síiwà wéró yi. Mi wé yí zuar̄i b̄io b̄io s̄a le Dónbeen̄i yí làa b̄io á ȳia 6a le Ezayuu wóràa mu b̄io síi. Wón m̄on ho ð̄nló yi á p̄anáa mí n̄i-k̄nmu n̄on mín f̄éé yi. ¹⁷ A mu vaa véen̄i ó o wi á bàn maá dúgua a yi, ká wón màhá yí wó mu. Ó o wá há ȳen-ca-poa san à mu yí ð̄ar̄na yí ȳeremáa.

¹⁸ B̄io ho fù làa yahó n̄upua vá vaá b̄oráa le búee na 6a le Sinayii yi, b̄un na ó o n̄upue dá wee t̄úii yi, na lé ho ð̄sh̄ú, lè le t̄ibi-cúaa, lè ho pinpi-been̄i, á minén yí vá yí vaá b̄oráa lahó búii yí làa b̄un bàn síi. ¹⁹ Ba ná le búaan̄i w̄lò, lè mu t̄on-been̄i s̄a, á 6a yí ð̄ar̄na mu. A 6a le le Dónbeen̄i yí b̄in̄i yí b̄io làa mí míten. ²⁰ Lé b̄io á b̄io mà n̄on 6a yi po 6a. B̄io ká lé b̄io mu t̄amu b̄ia: «N̄upue léee n̄upue túaa le búee mu yi, h̄ar̄i ò o wé z̄an-ȳia, á wón ñ l̄eeka lè há huua á à búe.»† ²¹ B̄io á bán m̄on á z̄ánia 6a làa s̄ob̄éé, fúaa o *M̄oyiize b̄ia b̄io ká: I z̄ana z̄ana á wee zá.

²² ɛɛ ká minén bán vá vaá b̄o le búee na 6a le Sion yi, lè le Dónbeen̄i na wi f̄éé 6a lóhó yi, h̄on na lé ho Zeruzalemu na wi ho wáayi. Mi vá vaá b̄o 6a n̄upua c̄er̄éé na wee dí ho s̄anú yi, bán na lé ho wáayi tonkarowà, lè le Dónbeen̄i h̄inb̄ii z̄awa na ȳennáa túara le c̄on ho wáayi. ²³ Mi vá vaá b̄o le Dónbeen̄i h̄inb̄ii z̄awa na ȳennáa túara le c̄on ho wáayi yi. Le Dónbeen̄i na wee fi le cit̄ii 6a n̄upua búenb̄uen wán lé ð̄io mi vá vaá b̄o yi, á vá vaá b̄o 6a n̄upua na t̄erénna á b̄io j̄ii sú yi. ²⁴ O Yeesu, ȳia kúará mí c̄ani ceérar̄aa wen lé wón mi vá vaá b̄o yi. Lé or̄en le Dónbeen̄i ð̄in wán b̄oráa le p̄aan̄i finle làa ween. Ó o c̄ani mún b̄io j̄uh̄ú wi po a *Ab̄eele b̄io.

* **12:6** Mi loñ Wáhio v̄uah̄ú (Proverbs) 3.11-12 † **12:20** Mi loñ L̄eró v̄uah̄ú (Exode) 19.12-13

mu bè-tentewà lè 6a nùpua, à wé séení mín lè mí níi bío. Bún ka lòn muini, mu bío sí le Dónbeení yi. Mí yí le mí yiwa sà bún yi.

¹⁷ Bĩa wi mí pùhú wán á mí wé bè bíoní yi. Ba wee pa mí bío, á lé 6arén mún khii zéení bío mí bío karáa lè le Dónbeení. Ká mí wee bè 6a bíoní yi, á 6a wé è sá mí tonló lè le sí-wéé. Ká mí yí máa wé bún, á 6a wé è sá ho ká 6a sía yí wan, bún á cùnú mía yi.

¹⁸ Mí wé fio na wén. Wa láa waten yi, á zū le wa yí wó yí khon bío búu yi. Á wa mún wi à wa wé wé bío se féeé. ¹⁹ I wee hení mu á à na mia le mí fio le Dónbeení yi bèra a na à í yí ho wòhú bíni 6uen mí cón fùafù.

Hã farà

²⁰⁻²¹ Le le Dónbeení wé à mí dàní wé bío se á le síi vá yi. Lé lerén lé ho héeà 6anso. Le bò le páaníi láa wén féeé lè wa Núhúso Yeesu cáni. Lé lerén vèenia wo léra mu húmú yí á wó lè mí nípomu paro binbirí. Le o Yeesu *Krista pánká yi à le Dónbeení mu wé à wa dàní wé bío le síi vá yi. Le ho cùkú bío sí a Yeesu Krista yi féeé. *Amiina!

Mòndén bíoní làa tèníi

²² Wán zàwa lè wán hínni, há bíoní bío yén na á í túara ká á mí pa bío sese, í túara há nòn mia à henínáa mí sía. ²³ Wán za Timotee á 6a wáa léra ho kàsó yi día. Ká a yú 6ueé dòn fùafù, á wa à bè mín 6ueé 6úéékí mia. ²⁴ Mí tèníi mí ya-díwá 6úen6úen yi, láa bío bío sá le Dónbeení yi 6úen6úen. Wán zàwa lè wán hínni na wi ho Italií kòhú yi wee tèníi mia. ²⁵ Le le Dónbeení wé mí sáamu lè mí 6úen6úen.

Ho vūahū na ó o Zaaki túara

Vūahū túaró jūhū

O Zaaki na lé o Yeesu ɓàn za, lé yīa túara ho vūahū na kà. O Yeesu húmú là a vèeró mǎn lé bǐo ó o tǎráa o bǐo, á wó a nǐ-kenínii. O o bǐo zéenia le o wó ho Zeruzalɛmu kèrètɛwa kuure ya-dí (Bè-wénia 15). O bioní yahó sá ɓa *zúifúwa na lé ɓa kèrètɛwa, na saawaa wi há kǎ-vio yi (1.1).

Bǐo ɓa kèrètɛwa ko ɓa ɓua lè mǐten lé bǔn ó o Zaaki bǐa bǐo mí vūahū yi. O bǐa le mu bè-zúrminí wee lé le Dónbeení cǎn. O mún bǐa ho nǎfóró, lè mu khemu, lè ho kúará khénló bǐo (1.2–2.13).

O Zaaki bǐa le le sǐdéró le Dónbeení yi lè há wára á leéra (2.14-26). O bǐa le wa jǐnǐ paa ko há kerí (3.1-13). O mún bǐa mu bè-zúrminí binbirí bǐo (3.13-18). Bǐa wee kúee ɓa nùpua mín yi, làa bǐa wee jùu mín, lè ho nǎfóró ɓànsowá bán ɓúenɓúen ó o jà zeñ wán (4.1–5.6). O Zaaki vūahū lii véenii, ó o jà ɓa kèrètɛwa zeñ wán le ɓa wé hí mí sǐa, à wé fio le Dónbeení yi na mín yi.

Le tɛenii

¹ Mu lé ínén Zaaki na lé le Dónbeení là a Yeesu *Krista ton-sá á túara ho vūahū na kà. I wee tɛení á *Isirayɛle zǐ-júná pírú jún nǐpomu yi, bǐa tà a Krista bǐo, na saawaa wi ho dǐmǐjǎ yi.

Mi hí mi sǐa le lònbee pǎahū

² Wán zàwa lè wán hínni kèrètɛwa, ká le lònbee lè mí sǐiwá wé yú mia, à mí zǔn le mí júná sǐ làa sòobɛ. ³ Hen ká mí sǐadéró le Dónbeení yi fǎrá tǐna le lònbee pǎahū, lé bǔn ñ na ká mí ì wíoka à dàñ le lònbee mu. ⁴ Mi ko mí wíoka ca mí kuio à sǎnsá le lònbee fúaa mu vaa véenii. Lé bǔn ñ na ká mí ì wé ɓa nùpua na bǐo ɓúenɓúen se, á bè-kohó bǐo yí máa mí leé yi, á dɛɛ ɓúii yí fòora yi.

Mi wé dé mi sǐa le Dónbeení yi à floraa

⁵ Ká a ɓúii wi mí fahū á mu bè-zúrminí fòora yi, à ɓànsó fio mu le Dónbeení cǎn, á le è na mu wo yi. Le Dónbeení hii wi, le wee há ɓa nùpua ɓúenɓúen, le yí máa wé héhèeka bǐo ɓúii yi. ⁶ Ɛɛ ká ɓànsó màhá ko ò o dé mí sǐi binbirí le Dónbeení yi à floraa, à yí titika. Yīa wee fio ká a titika bǐo ɓonmín lòn dɛɛ ɓúii na ho pinpiró wee yèrémáka làa bǐo ho sǐi vá yi. ⁷ Ɔnsó yí ko ò o leéka le mí ì yí bǐo le Dónbeení cǎn. ⁸ O yí zǔ bǐo ó o ò dé mí sǐi yi. O yí dà máa bè bǐo dà-kéní món.

O kèrètɛ na khon làa yīa nǎfóró wi bǐo

⁹ O kèrètɛ na khon á bǐo jūhū mia ò o le mí sǐi wa, lé bǐo le Dónbeení cǎn ó o bǐo jūhū wi. ¹⁰ O o kèrètɛ na lé o nǎfóró ɓànsó sǐi mún dà á wa, lé bǐo le Dónbeení zéenia làa wo le ká mínén bǐo níi mia, se o bǐo jūhū mia. O bǐo ɓúenɓúen á à vé lè le púilè ɓúii sǐi na máa wé mia ká le di bǐo sǐi. ¹¹ Ká le wii há á yòò wee jǐ lè mí sòobɛ, à le jǐnǐ he, à púilè di, à semu ɓúenɓúen dɛɛnǐ vǐ. Lé ká sǐi ó o nǎfóró ɓànsó bǐo khíi wéráa. O bǐo ɓúenɓúen khíi dǐn dǐn á à vé làa cúekúee.

Mu bè-kora wéró yilera wee lé o nùpue yi

12 Yia káa le lònbee lè mí síwà yi, ò o slidéro le Dónbeení yi pá fàrá òn wón ǵánsò ǵúhú sí. Mu bon. Yia há mí sí fúaa mu vaa véení, á le Dónbeení ì na le mukánì binbirì na máa vé ǵánsò yi. Dén lé le saánii na le dó mí ǵii le mí ì na bíá wa le yi. 13 Yia sí wé vá mu bè-kora wéro yi, à ǵánsò yí bío le lé le Dónbeení mu ló yi. Mu bon. Le Dónbeení sí yí dà máa vá bè-kora wéro yi, á lerén mí bæere mún yí máa dé mu wéro yilera o núpue yi. 14 Èé ká mu lé wa sía váró mu bè-kora wéro yi, lé búñ wee khà wen vīnī. 15 Ká yia máhá síi vá mu bío na yí se yi á tà wó mu, à búñ lé bío wé mu bè-kohó. Ká mu bè-kohó há fàrá mí naní ǵánsò yi á vivio tīna, à mu wé mu húmú.

16 Wán zàwa lè wán hínni na á ī wa làa sòobéé, mi yí khà miten. 17 Mu bè-tentewá búenbúen wee lé le Dónbeení cón, dén mí dòn na lera mu khoomu. Le Dónbeení òn mí ònnii, le yí máa yèrémáka lòn tāró. 18 Le Dónbeení lè mí síi bío á yáá nòn mí mukánì wen lè mí bíoní na lé ho tūiá poni, á wa wáa dú mu bè-lénnia búenbúen yahó lè mu bè-yáa bío síi.

Mi wé wé bío le Dónbeení bíoní bíá

19 Wán zàwa lè wán hínni na á ī wa làa sòobéé, mi zūn bío kà: Mi nī-kéní kéní ko à mí wé tá mí ǵikónna sese. Mi wé yí cí bíoní wán. Mi mún wé yí le mí sía cí fúafúu. 20 Mu bon, o núpue na síi wee cí á yí dà máa wé bío téréenna le Dónbeení cón. 21 Lé búñ nòn á bío wee tíí o núpue yi búenbúen, lè mu sūnsūmámu à mí día. Mi líiní miten à tà le Dónbeení bíoní bío, dío le dù mí yiwa. Dén dà a kání mia.

22 Ká mí máhá wé yí ǵí le bíoní mu mí dòn. Mi wé wé bío le bíoní mu le mí wé. Ká mí yí máa wé búñ, se mi wee khà miten. 23 Mu bon. Yia wee ǵí le bíoní mí dòn ò o yí máa wé bío le bíoní mu le o wé, wón ǵánsò ka lòn núpue na lá ho zúbálén ò o lora mí yahó. 24 Bío ó o lora mítén wó ò o wá, ó o yi dèenia sá bío ó o karáa yi. 25 Ká yia bèn wee cúii le Dónbeení làndá, ho làndá tente na wee wé ò o núpue wé mítén, á wee tà bè ho yi, wón ǵánsò ǵúhú á á wé sí mu bío yi. Bǵánsò yí máa ǵí ho làndá mu à bínì nǵnsá yi. O wee bè ho yi.

26 Hen ká a búii wee leéka le bío mí wee wé lé bío sí le Dónbeení yi, à ǵánsò máhá ǵii pèé mia, se o wee khà mítén, se bío ó o le mí wee wé bío sí le Dónbeení yi ǵúhú mia. 27 Wán Maá Dónbeení yahó á bío sí le yi binbirì lé á wa seení ǵa híimíní lè ǵa maháwa na lò wee be, à mún yí díá le ho dímíǵá bío vá wen dé mu bè-kohó yi.

2

Mi wé yi hueeka ǵa núpua mín yi

1 Wán zàwa lè wán hínni, bío mí dó mí sía wa ǵúhúso Yeesu *Krista na lé o cúkúso yi, á mí wáa wé yí hueeka ǵa núpua mín yi. 2 Hen ká a búii lá ǵuara mí kúeemínwánlò lùe yi síi, á zǵá mí nín-kíza fībæere na wó lè ho sánú lè mí sí-sení. Mu pǵahú à ní-khenii búii mún vaa ló ǵuara ho kúeemínwánlò dà-kéní kéní mu yi lè mí sí-lènnia. 3 A mí kǵnbio há sí-sení ǵánsò á bíá nòn wo yi: «Ūnén, ǵuee kèení le kanmúiní wán.» A mí ǵèn bíá nòn o sí-lènnia ǵánsò yi: «Ūnén òn ho wáayi», búñ mia à «ū ǵuee kèení ho tá yi í nísání.» 4 Ká mí wee wé búñ, se mí so yí máa hueeka mín le? Ká mí wee wé ká, se lé há yile-kora lé há mí ǵuan á wee cítíraa mín.

5 Wán zàwa lè wán hínni na á ī wa làa sòobéé, mi ǵí bío kà: Mu so yínǵr le Dónbeení hueekaa bíá lé ǵa ní-khenia ho dímíǵása cón, à ǵa dé mí sía le yi le? Dén slidéro so lé dío lé ǵa nǵfòrò binbirì. Ba níní ì kèr le Dónbeení bèení na le dó mí ǵii le mí na bíá wa le yi. 6 Èé ká mínén bán máhá wee zúarí ǵa

nĩ-khenia yi. A bĩa wee beé mí lò, á wee ɓua mia varáa le cítí flíníi lara yi so yínɔ́n ho náfòró ɓànsowà le? ⁷ Ho náfòró ɓànsowà mu mí beere lé bán mún wee yáa o Yeesu na mi bío sá yi yèni. ⁸ Le Dónbeení bá-zàmú làndá na túara le Dónbeení bióní vùahú yí lé hĩa ká: «Wañ mi ninza làa bío únén ũ beere waráa ũten bío síi.» ^{*} Ká mi wee bè ho làndá mu yi binbirí, se mu se. ⁹ Ee ká mi wee hueeka ɓa nùpua mún yi, se mi wee wé mu bè-kora. Mi júná á à sí, lé bío mi yí bò ho làndá mu yi. ¹⁰ Mu bon, ká a ɓúí vùnun bío le Dónbeení bò henía dà-kéní ɓúí wán, hári ká a bò bío ká ɓúenɓúen yi, se lé mu ɓúenɓúen ó o pá vùnun wán. ¹¹ Mu bon. Le Dónbeení na bía le ũ yí fé baa táa háa, † lé dén mún bía le ũ yí ɓúe nùpue. ‡ Awa! A ka lè fo yí fó háa táa fo yí fó baa, à fo màhá ɓó a nùpue, se fo pá vùnun le Dónbeení làndá wán. ¹² Mi zún le le Dónbeení á à cítí mia lè ho làndá tente na wee wé ò o nùpue wee mítén. Lé bún non á mi ko mi bè ho làndá mu yi mi bióní lè mi wára yi. ¹³ Mu bon, páahú na le Dónbeení khii cítí ɓa nùpua yi, á bía yí zúna mi ninzáwa màkárí á yí wó le hii làa ba, á le Dónbeení mún khii máa zún ɓa màkárí á máa wé le hii làa ba. Ká yla wee zún mí ninzáwa màkárí á wé le hii làa ba, wón poní á à sèn le cítí fi nònzòn.

Le slidéro le Dónbeení yi ko mu wé mi há wára yi

¹⁴ Wán zàwa lè wán hínni, ká a ɓúí bía le mí tà a *Krista bío ò o wára á mu màhá yí máa mí yi, se mu jùhú so wi le? Bún so dà a kání a le? ¹⁵ Ka lè mìn za táa mìn hínló na lé o kèrèfle á sí-zínia tà mia, á bè-díni wee fòo wo yi síi, ¹⁶ ó o ɓúí ló mi tìahú bía non wo yi: «Lén làa héerá, vaa lá ũ tènèi dèe zí, à vaa yí ho dínlò dí sí.» A ɓànsò màhá yí hōn wo làa bío ó o màkóo wi yi, se mu jùhú so wi le? ¹⁷ Lé bún á yla le mí tà a Krista bío à mu yí máa mi a wára yi, se mu jùhú mia.

¹⁸ Mu dà a wé le o ɓúí bía bío ká: «Ba ɓúí tà a Krista bío mí dòn, à ɓa ɓúí ɓèn wee wé há wára na se mí dòn.» Awa! A ũ waa zéeni ũ Krista bío tàró binbirí na há wára mia yi làa mi, á ínén ɓèn ñ zéeni làa foñ lè 1 wára na se le 1 tà a Krista bío binbirí. ¹⁹ Fo tà le le Dónbeení lée dà-kéní mí dòn le? A bún se lon. A ɓa cínáwa mún tà mu yi á wee zà le yahó lè le záníi. ²⁰ Fo lée ɓónbú le? Fo wí à ñ zéeni làa fo le o Krista bío tàró na yí máa mi há wára yi jùhú mia le?

²¹ Mí loñ wán ɓúaa *Abarahaamu. Lée webio non á le Dónbeení le o lé o nùpue na téréenna? Mu so yínɔ́n bío ó o wó bío yi le? O tà hōn mí za *Izaaki lè le Dónbeení le muini yeenii dèe wán. ²² Fo yí mən le? O slidéro le Dónbeení yí á léera là a wára. Lé bún ó o slidéro mu jii sùráa há wára na ó o wó bío yi. ²³ Bún lé bío non á bío túara le Dónbeení bióní vùahú yi o dání yi á jii sùráa: «O *Abarahaamu dó mí síi le Dónbeení yi, lé bún non le catío wo là a nùpue na téréenna le yahó.» [§] á le dú mu ɓónmu làa wo.* ²⁴ Mí yí mən le? O nùpue wára lé hĩa wee wé ò o wé o nùpue na téréenna, ká mu yínɔ́n o Krista bío tàró mí dòn. ²⁵ Lé bún ó o háa ɓúí na hĩa wee yèé mítén bío hĩa wóráa. O yèni ɓa le Arahaabu. † O hĩa téréenna le Dónbeení yahó bío ó o wó bío yi. O hĩa tà ó o *Isirayele nìpomu tonkarowà làara a wán, á séenia ɓa á ɓa ló ho lóhó yi à nùpue yí mən ɓa.

²⁶ Mu bon, nùpue mànaká hĩa ló a yi ò o hí. Lé bún ó o Krista bío tàró na yí máa mi há wára yi á mún ka lòn bío na húrun.

* **2:8** Mí loñ Levii nùwá vùahú (Lévitique) 19.18 † **2:11** Mí loñ Léro vùahú (Exode) 20.13 ‡ **2:11** Mí loñ Léro vùahú (Exode) 20.14 § **2:23** Mí loñ Bío Nùhú Búeenii vùahú (Genèse) 15.6 * **2:23** Mí loñ Ezayii vùahú 41.8 † **2:25** Arahaabu: Mí loñ Zozue vùahú 2.1-21; 6.22-25

3

O nùpue ko ò o jii pèè wé

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi búenbúen yí cá à mi wé nì-kàránlowà. Mi zú le warén nì-kàránlowà á le cítii khii wé here wán á à porí 6a nùpua na ká.

² Mu bon, wa búenbúen wee wé khe bío cèèè yi. Nùpue búii lá yí máa bío khe síi, se wón bânso lée nùpue na jii tun á dá mí sánia wee 6ua yi.

³ Hen ká wa wi ò o cúa wé bío wa le o wé yi, à wa dé ho kàráfi o jii yi. Lé bún wa wee wé à dàrináa o bío. ⁴ Mi mún loí ho won-beení na 6a wee ca ho pònsò-beení yi à ho pinpi-beení wé jàa. Lée dà-za dèè búii pénpéreké na cèéra ho mún yi, lé dén á yia wee pá ho won-beení mu wee wé ki làa ho, à ho va làa hen na ó o le ho va yi. ⁵ O nùpue jii mún ka ká síi. Le ka cínú, ká le màhá wee khòoní miten mu bè-beera na le dà wee wé bío yi. Mi loí, yínóí ho dà-za wee cíi le dùu-beení le? ⁶ O nùpue jii mún ka lòn dshú. Wa sánia bíowa búenbúen tshú á le jii le dío sú lè mu bè-kora á wee dèè wa sánia búenbúen. Lé lerén wee yáa wa bío búenbúen lè ho dshú bío síi. Bún bè-yánii so búenbúen wee lé o *Satáni yi.

⁷ O nùpue dà wee mání 6a najuwá lè mí síiwá, lè mu jumu bùaa, lè 6a jínzàwa, ó o mún mánia 6a. ⁸ Ká le jii dén á nùpue yí dá máa hè yi. Le yí se. Le yí dá máa wé tété. Le ka lòn súró na wi le yi, á wee búe 6a nùpua. ⁹ Lé le jii mu á wa wee khòonínáa o Núhúso Dónbeení na lé wa Maá. Á lé lerén jii dà-kéní kéní mu á wa mún wee dánkání lè 6a nùpua, bán na le Dónbeení léra à 6a 6onmín làa de. ¹⁰ Le khòoníi lè há dánkáa wee lé le jii dà-kéní mu yi. Wàn zàwa lè wàn hínni, mu lá yí ko mu wé wé ká síi. ¹¹ Mi so dín man à jumu na sí làa bío yí sí á páania wee lé buii dà-kéní yi le? ¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, mónkóró Vndèè so dà a ha jia le? A jinna so dà a ha mónkóró le? Làa bún síi, á mu jumu na sí yí dá máa lé le buii na jumu yí sí yi.

Mu bè-zúrminí wee lé le Dónbeení cón

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, nùpue na bè-zúrminí binbirí wi á wi mi tshú le? A bânso wáa zéeni mu làa bío ó o wee 6uaráa miten sese, lè há wára na ó o wee liíní miten wé. Lé bún á à zéeni le o bè-zúrminí binbirí wi. ¹⁴ Èé ká lé le yande-súmúí wi mia, á wee penka làa mín, à mi yí yòoní miten bío mi le mi lé mu bè-zúrminí bânso wá bío yi. Ká bún wi mia, se mi pá ho túiá poni.

¹⁵ Mu bè-zúrminí mu lé ho dímjása bè-zúrminí. Mu yí ló le Dónbeení Hácíri cón. Mu yáa ló a Satáni cón. ¹⁶ Hen ká le yandee lè há penkaa wi lùe na yi, à dén lùe so bío lúnka. Há wén-kora lè mí síiwá wee wé kéí bún. ¹⁷ Èé ká yia le Dónbeení bè-zúrminí wi yi, wón yi wee ce. O mún wee wé à ho hээрà kéí 6a nùpua páahú, o wayi, o bíoní mia. Bânso zú mí ninzàwa màkárí. O hii wi á wára búenbúen se. O yí máa hueeka nùpua mín yi, o lé o húaarà. ¹⁸ Bán wee wé à ho hээрà kéí 6a nùpua páahú, 6a wára ka lòn bè-díni, bío wee lé mu mún lée bío na sí le Dónbeení yi.

4

Bío á mi sía wee vá wéró yi na yí se á mi khi yi

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mu wó kaka á mi wee firáa làa mín? Mu so yínóí mi sía bío na yí se càró bán poni na wee búe mia fèèè bío yi á mu wee wéráa le? ² Mí sía wee wá mu bío búii yí ká mí màhá yí dá máa yí mu à mi wáa wé búe mín. Le yandee wi mia á bío mi yí máa yí bío mi sía vá yi, à mi wáa wé fi làa mín. Mi yí máa yí bío mi sía vá yi, lé bío mi yí máa fio mu le Dónbeení cón. ³ Táá ká mi flora le Dónbeení cón á mi máa yí mu, lé bío á bío mi léekaa

wee fioráa yí se. Mi fioró ñúhú lé à mi yí mu bío à wɛ́éráa mi sía cùèée. ⁴ Mi ka lòn háa na ǵàn báa wi ò o wee fé 6a bá-vio. Mi so yí zù le yía wa ho ðímíjǵá bío se wón jina le Dónbeení le? Yía wi ò o wañ ho ðímíjǵá bío, á ǵànsò ǵèn ñ wé le Dónbeení zúkúso. ⁵ Mi so wee leéka le le Dónbeení bíoní vùahú yí á há bíoní na ká bíá káamáa le? «Le Dónbeení Hácírí na le dó wɛn á le yí wi á le leé yí là a ǵúí hùúú.» ⁶ Ɛɛ ká le sáamu na le máhǵá wee wé làa wɛn á po búñ. Bío ká lé bío bíá le Dónbeení bíoní vùahú yí: «Bia wee yòoní miten á le Dónbeení pá bío, ká le máhǵá wee wé mí sáamu làa bíá wee liiní miten.»* ⁷ A mi cén wé liiní miten le Dónbeení yahó. Mi ðñn sánsá a Satáni, ó o ò lùwí ká à ðía mia. ⁸ Mi lén va le le Dónbeení cón á lerén ǵèn ñ sí mí yahó. Minén bè-kora wérowá, mi khí mu bè-kora wé ró yí. Minén na yí máa bè mu bío dà-kéní món, mi ðía miten búenbúen na le Dónbeení yí. ⁹ Mi sè mi yara, à mi wá. Mi ðía há konsní à mi wá. Mi ðía le sí-wɛɛ à mi sè mi yara. ¹⁰ Mi liiní miten o Nùhúso yahó ó o ò yòoní mia.

Mi wé yí cítí mìn

¹¹ Wán zàwa le wán hínni, mi wé yí ñùu mìn. Yía ñùuna mìn za táá mìn hínló, táá á cítí wo, se ǵànsò bíá khon le Dónbeení làndá ðání yí, o wee cítí ho. Ká fo hía wee fí le cítí ho làndá wán, se fo wáa yí máa bè ho yí. Fo wee wé úten le le Dónbeení làndá cítí-fí. ¹² Le Dónbeení mí ðòn lé ðío bàrá ho làndá á lé lerén mún lé o cítí-fí. Lé lerén dà à kǵní a ñùpue, á mún dà à wé ó o bío á à yáa. A únén ǵèn lé o yén á wee cítírǵa mìn za?

Minén nǵfóró ǵànsowá, héyí!

¹³ Awa, mi le í bío bío dà-kéní na mia. Mi wee wé bío le ho zuia táá ho yíró ká mi ì va ho lóhó na kǵ, á vaá ðuan le lùlú-kùure, á à yí ho cúnú. ¹⁴ Mi wee wé bío búñ ká mi ñon yí zù bío pan mia ho yíró. Mi ka lòn ǵó-khùumu na wé fá à ðɛɛní bíní khíí fùafùá. ¹⁵ Mi lá ko mi wé bío bío ká: «Ká le Dónbeení tà, á wa yío wi lua ho yíró á séenia wɛn á wa à wé bío ká làa bío ká.» ¹⁶ Ɛɛ á búñ mi yí máa wé à mi wee yòoní miten le mi khòn-bíoní. Búñ síí yí se. ¹⁷ Lé búñ ñon, ká yía zù bío ó o ko ò o wé ká mu se ò o yí wó mu, se ǵànsò wó khon.

5

¹ Awa, bío ká wán lé minén nǵfóró ǵànsowá á í wiráa. Mi wá, à wáamaka mu bè-súmáa na khíí yí mia bío yí. ² Mi nǵfóró wee yáa. Mi sí-zínia á ho benlò wee là. ³ Mi sánú le mi tǵññn semu wee yáa. Lé búñ wee zéeni le mi wó khon. Lé búñ ñon le Dónbeení cítíí fí ñnzoñ, ká mi bío á à yáa búenbúen làa bío ho ðhú wé cínáa mu bío bío síí. Cínú ká, ká ho ðímíjǵá á à vé, à minén pá pan mi nǵfóró bío á ǵóǵókaa ho yí léee webio? ⁴ Mi lorí, ǵa ñùpua na wee sá mi manawá yí á mi máa wé ðɛɛní sáání yí. Lé búñ lé mi wékheró, á ñon ǵa wee zaráa làa mia. A ǵa zía mu á le Dónbeení na dà mu bío búenbúen pá. ⁵ Ho tá wán, á bío ǵúí yí fòora mia. Mi wee wé bío mi sía vá yí. Mi wee wɛɛ mi sía. Mi wee ðiiní miten lòn búaa na ǵa wee há ho búeró bío yí ká le cítíí filó wizonle ðen ǵèn ǵàana lua. ⁶ Bia yí wó yí khon, á mí síinia ñúná á ǵó, á ǵa yáá yí tǵmáa hári cínú.

Mi wé hí mi sía à pa a Nùhúso

⁷ Wán zàwa le wán hínni, lé búñ ñon, á mi hí mi sía fúaa ká a Nùhúso bínia ǵuara. Mi lorí o vǵro. O wee wé hí mí síi pa há vi-yáa na ó o ò ðí mí bío, à mún

* 4:6 Mi lorí Wáhio vùahú (Proverbs) 3.34

hĩ mí sli pa hã viora na à dēé o bè-dínii, à bè yi láráa mí dínlò. ⁸ Minén mún wé hĩ mi sía, mi hení mi sía, lé bío ó o Núhúso ò bueen hen làa cínú.

⁹ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, mi wé yí le mi sía cī mín yi à jùu mín, ó o Núhúso máa cítí mia. Hen làa cínú ká a Núhúso na lé o cítí-flí á à bueen. ¹⁰ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, le Dónbeení jì-cúa fεεrowà na bía a Núhúso Dónbeení yèni yi, á lò bon ká 6a pá hã mí sía. Minén mún hĩ mi sía le lònbee yi lè 6a bío síi. ¹¹ Mi loń, wa wee bío le bán na tà le lònbee yi, á júná sí. A mu 6èn bon, mi jà a Zoobu bío. O hã hã mí sli á mu bío búenbúen kúio wo yi, á mi 6èn mɔn bío ó o Núhúso wó nɔn wo yi mu va à véenii. Tùúá poni, o Núhúso zú le makári làa sòobéé.

Mi wé le jì-kéní 6ànsowà

¹² Wàn zàwa lè wàn hĩnni, bío yáá pá wi bín á ĩ hení ì na mia lé bío kà: Mi yí vī vī yí dé dēé. Mi yí dé ho tá, tàà ho wáayi, tàà bè-vio búii. Mi wé le úuu, á mi dín bún wán. Ká mi le 6úeé, á mi dín bún wán. Bún lé bío ò na ká le Dónbeení máa síiní mí júná.

Mi wé séení mín ho floró yi

¹³ Hen ká minén ó o búii lò wee be ò o fio le Dónbeení yi. Ká a búii sli wan, ò o sío à khòoní a Núhúso. ¹⁴ Hen ká minén ó o búii lò yí here, ò o ve 6a kèrètíewa kuure ya-díwá à bán 6uee khii ho jiló làa wo o Núhúso yèni yi, ká 6a fio na a yi. ¹⁵ Ká 6a dó mí sli binbirí á floraráa, á yía lò yí here á à wa. O Núhúso á à wéé wo. Ká 6ànsò wó bè-kora búii, ó o Núhúso ò sɛn mu ù díá. ¹⁶ Awa! A mi wáa wé bío mi wékheró làa mín. Mi wé fio na mín yi, bèra a na à mi wa. O núpue na téréna wón floró pánká wi. ¹⁷ Mi loń, le *Dónbeení jì-cúa fεεro *Elii hã lé o núpue lè warén bío síi. A bío ó o flora lè mí sòobéé bèra a na à ho vlohó yí tē, á ho 6èn yí tò á dōn hã lúlúio bío tɛn lè mí sanká.* ¹⁸ Bún mɔn ó o bínía flora á ho vlohó tò á ho tá bío na dà wee ha á han mí bia.

Yia vɛnun bini bueenlò

¹⁹ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, hen ká a búii vɛnun díá le Dónbeení tũúá poni mi tlahú, ó o búii 6uan 6ueé bàrá ho wā-tente wán, ²⁰ à mi zũn le yia fó a bè-kora wéro ho wā-kohó na ó o lá wi wán, wón kánía wo mu húmú yi. Lé bún ñ na ká le Dónbeení máa bini máa leéka 6ànsò bè-kora na ó o wó búenbúen bío.

* 5:17 Mi loń Bá-zàwa nín-yání vūahú (1 Rois) 17–18

Ho nín-yání vūahú na ó o

Piere túara

Vūahú túaró jùhú

O Piere nín-yání vūahú ó o túara nòn 6a kèrètíewa na saawaa wi ho Azii Minere kána búí yi. Nún-sí lé o Poole, táá bíà làa wo páanía sá á zéenia le Dónbeení bío làa ba, á 6a tàráa mu yi. Ba nùpua fù wee bàkà 6a yi, á wee beé 6a lò bío 6a dó mí sía o Yeesu yi bío yi. Lé bǔn te bío ó o Piere túararáa ho vūahú na kà nòn 6a yi, á henía 6a sía, á 6a yara sí a Yeesu *Krista, á wé fàrá tǔn le lònbee páahú, làa bío ó o Yeesu na bío nòn 6a kánianáa á wóráa mu. O Piere leékaa 6a làa bío le Dónbeení kánianáa 6a, làa bío le wó á 6a yúráa le sídéro o Yeesu Krista húmú là a véeró pánká yi, á dó mí sía wee lóoní binbirí. O henía 6a sía bèra a na, á 6a wíoka fání mí yío, á 6a miten sese 6a páaníló là a Krista bío yi. Bío ó o Yeesu 6uannáa miten le lònbee lè mí síwá na yú a yi, lé bǔn 6àn síí á 6arén mún ko 6a bè yi. O Piere nòn le zéenií lè mí síwá 6a yi, bèra a na á 6a zúrín mín 6uaró mu bío 6úen6úen yi, á bíà yí zú le Dónbeení wé mi mu, á bán mún tà le Dónbeení bío, á wé 6úaaní le.

Le tɛɛni

¹ Inén Piere na lé o Yeesu *Krista tonkaro lé mi wee túa ho vūahú na kà. I wee túa ho á à na bíà le Dónbeení hueekaa wó lè mí nìpomu yi, na saawaa wi mu nì-hámu yi ho Pòn, lè ho Kalasií, lè ho Kapadoosi, lè ho *Azii, lè ho Bitinií kána yi. ² O Maá Dónbeení hueekaa mia á héhaa làa bío le fèra le mí ì wé làa bú, á wó mia lè mu nìpomu na bío sá le yí mí Hácírí pánká yi. Le wó mu bèra a na ò o húmú ho *kùrùwá wán pánká yi, á mi wé 6a nùpua na wee ce le Dónbeení yahó, á wé wé bío ó o Yeesu Krista le mi wé. Le le Dónbeení wíoka wé wé mí sáamu làa mia, á wíoka wé na mí héerá mia.

Wa stadéro à lóoni ho káníló bío

³ Mi wa 6úaaní le Dónbeení, dén lé wa Nùhúso Yeesu *Krista 6àn Maá. Le minka tentemu bío yi, á le wó á wa yú le mukòn-finle o Yeesu Krista na lá húrun na á le véenia pánká yi. Lé bǔn bío yi á wa dó wa sía wee lóoní làa sòobéé, ⁴ á pannáa bío bío sá le nìpomu yi na le bàrá ho wáayi ká làa mia. Bǔn bío so yí máa yáa, timu mia mu yi, mu yí máa yèrémá. ⁵ Bío mi dó mí sía le Dónbeení yi, á le dànló pan mia, bèra a na á mi yí ho káníló, hía bío wíokaa vó díá pan mí zéeníló ho dímíjǎ vé nònzoñ. ⁶ Lé bǔn bío yi, á mi wee zámakaráa làa sòobéé, hàrì ká le lònbee lè mí síwá wee yí mia há laa na kà wán ho pòn-za yi. ⁷ Ho sánú yáá lé mu bío na wee yáa. Ée ká ho máhá pá wee wé pá ho dshú yi, á zúrínáa le ho lè ho sánú binbirí. Lé ká síí á minén síadéro le Dónbeení yi na bío jùhú wi làa sòobéé po ho sánú 6àn kúará mún ko lè ho khénlò, á zúrínáa le mi dó mí sía binbirí le yi. Ká mi síadéro le Dónbeení yi fàrá tǔna, á páahú na ó o Yeesu Krista khíi 6ueé zéení miten yi, á mi ì yí le khòoní, lè ho cùkú, lè le kònbií. ⁸ O Yeesu mu á mi yí mɔn, á mi nɔn pá wa a. Hàrì bío mi pá dñ yí máa mi á mí cúee, á mi dó mí sía wo yi. Lé bǔn nòn á mí wiráa le sí-wee yi làa sòobéé. Dén sí-wee so bío á yí dà máa bío. ⁹ Mi wi le sí-wee yi, lé bío mi dó mí sía o Yeesu yi ó o kánia mia.

¹⁰ Le Dónbeení jì-cúa fèerowá yánkaa cinciíra ho káníló mu bío làa sòobéé, á fèera há jì-cúa na bío ciran mu sáamu na le Dónbeení le mí ì wé làa mia. ¹¹ O

Krista Hácírí* kera lè 6a ji-cúa fεerowà mu, á le lònbee na ó o ò káa yi, lè ho cùkú na ó o ò yí mu 6àn món, á le Hácírí mu fèra zéenia bío làa ba. A 6a cà lè mí sòobéε à zúrí mu wéró páahú, làa bío mu ù wéráa síí. ¹² A mu zéenia làa ba le mu bíowa mu 6àn ji-cúa na 6a wee fεε á bío yí ciran 6arén mí bεere, ká mu lé minén á mu ciran. A lé bún á bío wee bue le bín-tente há làa na ká wán á zéenia làa mia lè le Dónbeení Hácírí na ló ho wáayi pánká. Ho wáayi tonkarowá yáá mún sía vá à 6a zúrí mu bío mu.

Bío le Dónbeení nípomu ko 6a 6ua lè miten

¹³ Lé bún nòn, à mi wáa fání mi yío le Dónbeení tonló sáró bío yi, à zúrí miten 6uaró. Mi dé mi sía làa sòobéε à lòoní mu sáamu na le è wé làa mia o Yeesu *Krista bíní 6uen nònzòn. ¹⁴ Bío mi lá ðín yí zú le Dónbeení bío yara á bío mi sía lá wé vá wéró yi na yí se á mi wáa díá, ká mi wé wé bío le Dónbeení le mí wé. ¹⁵ Le Dónbeení na von mia á wee ce, á minén mún wé 6a núpua na wee ce le yahó mi bío 6úen6úen yi. ¹⁶ Mu bon, mu túara le Dónbeení bíoní vūahú yi ká síí: «Mi kerí mu cemú yi, lé bío á ñén wee ce.»†

¹⁷ Bío ká mi wee fio, à mi ve le Dónbeení lè mìn Maá, dén na yí máa hueeka 6a núpua mún yi, le wee cítí 6a 6úen6úen à héha làa bío 6a ní-kéní kéní wó. Le yí máa hueeka 6a mún yi. Awa, á mi 6ua miten à zéeni le mi wee kǎnbi le Dónbeení ho páahú na mi ì wé ho tá wán yi. ¹⁸ Le Dónbeení léra mi núná bío mi lá wee 6ua lè miten yi, bún na mi kenía mìn maáwá cǎn na nūhú mia. Mi zú le mu yíní le wáí táá ho sánú na wee yáa á le wó làa bū. ¹⁹ Bùéé, o Yeesu Krista, yia ka lòn muini pioza na á ñani woon mia yi, lé wón cǎni na bío nūhú wi binbirí pánká yi á le léraráa mi núná. ²⁰ Le Dónbeení fèra léra a mu bío yi, ká bío 6úí ðín yí léra, á há pǎnna véenii na ká yi, ó o *Krista mu wáa zéenia míten minén bío yi. ²¹ Lé o Krista bío yi á mi dóráa mi sía le Dónbeení yi, dén na véenia wo á dó ho cùkú yi. Lé bún wó á mi dóráa mi sía le Dónbeení yi wee lòoní bío le le mí ì wé.

²² Ho túiá poni bíoní na mi bò yi lé dén nòn á mi wee ceráa le Dónbeení yahó, bèra a na à le waminí binbirí kerí mia. Awa, á mi cén wañ mún làa sòobéε lè há yiwa na wee ce. ²³ Mu bon, mi wáa bínia ton, ká mi máhá yíní núpua na ton à bío sí mu húmú yi. Lé le Dónbeení bíoní na wi bín fεεε pánká yi á mi tonnáa, dén na wee na le mukǎní binbirí. ²⁴ Mu bon, mu túara le Dónbeení bíoní vūahú yi ká síí:

«Ba núpua 6úen6úen ka lè le jíni bío síí,
á ho cùkú na 6a wee yí ka lè le púílè bío síí.
Le jíni wé he, à le púílè di,

²⁵ ká a Nūhúso bíoní dén wi bín fεεε há lúlúio na níi mia yi.»‡
Dén bíoní so lé le bín-tente na buera nòn mia.

2

¹ Awa, á mi khí mu sūnsūmámu lè mí síiwá yi. Mi wé yí fúaa sabíoní húúu, mi yí wé ní-kháwa, mi wé yí dí yandee húúu, mi wé yí nūu núpua á yáa 6a yénnáa. ² Mi wañ le Dónbeení bíoní mí ðòn làa bío 6a kúnkúzawa waráa mi nuwá yoomu bío síí, bèra a na à mi dá le Dónbeení bío ðání yi mi kǎniló bío yi. ³ Mu bon, mi zúna bío ó o Nūhúso seráa.

Bía dó mí sía le Dónbeení yi lé le nípomu

* **1:11** Krista Hácírí: O Krista Hácírí na bío bía hen lè le Dónbeení Hácírí léé dá-kéní † **1:16** Mi loñ Levii núwá vūahú (Lévítique) 19.2 ‡ **1:25** Mi loñ Ezayii vūahú 24.25

4 Mi wá ɓuee ɓúe o Yeesu yi, wón na lé le mukānī ɓànso, na ka lòn huee na ɓa nùpua pã día, ká lé lerén á le Dónbeenī mǎhǎ léra, le ɓio ɓúhú wi le cón làa sòobéε. 5 Minén mún le mukānī wi yi, á mi mún ka lòn huua. Awa, á mi día le le Dónbeenī khuii mia soráa le zii na le Dónbeenī Hácirí wi yi, á wé le *Dónbeenī yankarowá na wé é ya há muini láa ɓio le Dónbeenī Hácirí mi le mu koráa, hǎa le wé è tà ɓio o Yeesu *Krista ɓio yi. 6 Mu bon, ɓio ká lé ɓio túara le Dónbeenī ɓióní vǎahú yi: «Mi loŋ, 1 léra le huee na wee ɓua ho soró dŋní, dŋo ɓio ɓúhú wi làa sòobéε, á à ɓará ho lóhó na ɓa le *Sion yi. Yia á à dé mí sŋi le yi á nŋyio máa dí hùúu.»* 7 Awa, á minén na wǎa dó mi sŋa o Yeesu yi, minén á à yí le kǎnbii. Ká ɓia yí dó mi sŋa wo yi, á mu túara: «Le huee na ɓa so-sowa lá pã día lé dŋo hǎa ɓinía ɓueé ɓuan ho soró dŋnía.»† 8 A mu mún túara: «Le lé le huee na wee kǎkǎn wán, ho ɓúaa hó na wee lùwá a nùpue.»‡ ɓán wee kǎkǎn le wán lé ɓio ɓa pã le Dónbeenī ɓióní ɓio. A ɓún lé ɓio mún sá ɓa yi. 9 εε ká minén ɓán lé mu nŋpomu na léra, á lé ɓa yankarowá na ɓio sá a ɓεε yi. Mi lé ho sŋi na wee ce le Dónbeenī yahó. Le Dónbeenī wó mia lé mí nŋpomu, ɓéra a na à mi bue le bè-beera na le wó ɓio, dén na léra mia le tíbirí yi á dó mí kboomu na ɓán sŋi mia yi. 10 Mi yánkaa lá yínóŋ Dónbeenī nŋpomu, ká há laa na ká wán á mi wǎa lé le nŋpomu. Le Dónbeenī lá yí máa wé le hii láa mia, ká há laa na ká wán á le wee wé le láa mia.

Mi ɓua miten sese ɓia yi zú le Dónbeenī tǎhú

11 Minén na á i wa làa sòobéε, mi lé ɓa nŋ-hání ho tá wán na khii lé á à lén. A i wee hení mu ù na mia, á ɓio ɓa nùpua sŋa wee wá yi na yí se, ɓio wee yáa o nùpue mukānī ɓinbirí ɓio à mi khènnáa. 12 Mi ɓua miten sese ɓia yi zú le Dónbeenī tǎhú. Mi ɓua miten láa ɓún, ɓéra a na ká ɓa wee yáa mi yèni le mi lé ɓa bè-kora wérowá, à ɓa mi wén-tentewá, á dé ho cukú le Dónbeenī yi pǎahú na á dén n zéeni miten láa ɓa yi.

Le kǎnbi na ko lè ho pánká ya-díwá

13 Mi wé liiní miten na ho pánká ya-díwá ɓúenɓúen yi mi páníló là a Nuhúso ɓio yi. Mi wé liiní miten na a ɓεε yi, wón á wi ɓa ɓúenɓúen ɓúhú wán, 14 á mún wé liiní miten na ɓa ɓúnása yi, ɓán na ó o wee tonka à ɓa beé ɓia wee wé mu bè-kora lò, ká ɓa wioka ɓia wee wé mu ɓio na se yènnáa. 15 Mu bon, ɓio sí le Dónbeenī yi lé á mi wén-tentewá ɓio yi, á ɓia wee ɓio há ɓín-conconwá na yí zú le dεε á yí dǎŋ ɓio ɓio ɓúí mi dǎní yi. 16 Mi ɓua miten le ɓa nùpua na wi miten ɓio sŋi. Ká mi mǎhǎ yí bè ɓún yi á wé wéráa mu bè-kora. Mi wé le Dónbeenī ton-sáwá ɓinbirí. 17 Mi wé kǎnbi ɓa nùpua ɓúenɓúen, á waŋ mŋn zǎwa lé mŋn hŋnni kèrètŋewa. Mi wé hézón le Dónbeenī, á wé kǎnbi o ɓéε.

Mi ko mi wé tà le lónbee yi là a Krista ɓio sŋi

18 Minén ton-sáwá, mi wé bè mi ɓúnása ɓióní yi le le kǎnbii ɓinbirí. Mi wé yí wé mu làa ɓia sŋa se á wayika mí dòn, ká mi mún wé wé mu làa ɓia lónbee wi. 19 Mu bon, ká a nùpue wee hŋ mí sŋi le lónbee na lá yí ko le yí o yi le Dónbeenī kǎnbii ɓio yi, se mu lée ɓio na se. 20 Ká ɓa wee ha mia mu bè-kora na mi wó ɓio yi á mi há mí sŋa, se ɓún so cukú wi le? εε ká ɓa wee beé mi lò mu bè-tentewá na mi wee wé ɓio yi á mi há mí sŋa, se ɓún lée ɓio na se le Dónbeenī yahó. 21 Lé ɓún wéró ɓio yi le Dónbeenī vonnáa mia, lé ɓio ó o *Krista mí ɓεere mún lò bon mi ɓio yi. O wó mu zéeni láa mia, ɓéra a na á

* 2:6 Mi loŋ Ezayii vǎahú 28.16 † 2:7 Mi loŋ Lení vǎahú (Psaumes) 118.22 ‡ 2:8 Mi loŋ Ezayii vǎahú 8.14

mi bè mu yi. ²² O yí wó bè-kohó yí mən, o yí fã sabéré yí mən. ²³ Ba nùpua là a, ká arén yí là nùpue. Bĩa beéra a lò ó o yí là làa hɛɛrɛ, ká a màhá dó mí bío le Dónbeení nii yi, dén wee cití 6a nùpua làa bío téréna. ²⁴ Orén mí hɛɛrɛ lò bon wa bè-kora bío yi ho *kürüwá wán, bèra a na à mu bè-kora dání yi à wa wé lòn nùpua na húrún, ká wa kɛn le mukání yi bío téréna wéro bío yi. Le lònbee na ó o lá lé dén wɛéra mia. ²⁵ Mu bon, mi lá ka lòn pia na vñnun, ɛɛ ká hã laà na ká wán á mi wãa yèrèmaa ɓuara mi paro cón, yã wee pa mi mukání bío.

3

Bio 6a hɛwaa lè mi bārání ko 6a wé ɓua làa mìn

¹ Làa bñn sii á minén hɛwaa mún wé liiní miten na mi bārání yi, bèra a na, ká mi bārání ɓúú na pã yí dó mí sía le Dónbeení bioní yi á mən bío mi wee ɓua lè miten, à bán dé mí sía le yi ká bioní yí bía yí nən 6a yi, ² lé bío 6a wee mi bío mi wee ɓua lè miten sese, làa bío mi wee kñnbiraa 6a. ³ Mi yí le miten wiokaró à wé mi sánia wiokaró, lòn júná páró, lè mu bè-zínia na wó lè ho sánú, lè hã sí-sení zlló. ⁴ Ká mi le miten wiokaró à wé mi yiwa wiokaró, bñn na lé le sí na máa yáa, na wayi, na wi ho hɛɛrã yi. Bñn lé bío bío jùhú wi le Dónbeení cón làa soòbɛɛ. ⁵ Lé làa bñn á 6a hɛwaa na dó mí sía le Dónbeení yi, na bío sã le yi yánkaa wee wiokarãa miten, 6a yánkaa wee liiní miten na mí bārání yi, ⁶ là a hãa na 6a le Sara bío sii. Wón yánkaa wee bè bío á ɓàn baa *Abarahaamu le o wé yi, à wee ve o le mí jùhúso. Minén á à wé wón Sara so mñnmánia mu tentemu na mi wé è wé bío yi, ká zánú woon yí lunka mi yilera. ⁷ Minén báawa ɓèn mún zūr le mi hánání na mi wiráa á pánkáwá tà mía. Mi wé ɓua 6a sese, à wé kñnbi 6a, lé bío ɓarén làa mia á à páání ì yí mu hãmu na lé le mukání binbirí. Mi wé wé ká síi bèra a na à bío ɓúú yí ɓúmaka mi floró.

Mi ko mi wé wé bío téréna

⁸ Awa, á mi ɓúenɓúen le mi yilera wé dà-kéní, à zūr mìn màkárí, à warí mìn. Mi wé 6a nùpua na sía se, à wé liiní miten na mìn yi. ⁹ Yã wé wó khon làa mia à mi yí wí mu kee. Yã wé là mia à mi yí là ɓanso. Mu bè-tentewá lé bío á mi wé fan na mìn yi. Mu bon, le Dónbeení von mia bñn bío yi, bèra à na à mi yí mu bè-tentewá na le dó mí jii le mí ì na mia.

¹⁰ «Mu bon, yã wa ò o kɛn le mukání yi,

à síi wizooní wé se,

à ɓanso khí hã bín-kora bíoró yi,

à wé yí fũaa hã sabióní.

¹¹ ɓanso pí mu bè-kora wéro, à wé wé bío téréna, à wé cà ho hɛɛrã fɛɛɛ.

¹² Mu bon, o Nùhúso wee pa bĩa wee wé bío téréna bío,

o wee jí 6a floró.

Ká bĩa wee wé mu bè-kora bán ó o pá bío.»*

¹³ Ká mi can mi kuio mu bè-tentewá wéro yi, á nùpue so ò wé bè-kora làa mia le? ¹⁴ Hàrì ká le lònbee á à yí mia bío mi wee wé bío téréna bío yi, se mi júná sí. Mi yí zñn bĩa dà à beé mi lò, à mi mún yí lunka mi yilera. ¹⁵ Ká mi ɓuaaní a *Krista mi sía yi, à zūr le o lé o Nùhúso. Mi wé wioka miten, bèra a na ká nùpue wé tũara mia làa bío mi dó mí sía wee looní bío, à mi dãn zéeni mu yara. ¹⁶ Ká mi màhá wé wayí miten à wérãa mu, lè le kñnbii, lè le yi na yí máa dè, bèra a na à bĩa wee bákã mia, na wee là mia lé bío mi wee ɓua miten

* 3:12 Mi lorí Lení vùahú (Psaumes) 34.13-17

làa bío mu koráa mi páaníló là a Krista bío yi, à há nǎyio dí. ¹⁷ Mu bon, ká mu lé le Dónbeení sǎi bío ò o nùpue lò be bío ó o wee wé mu bío na se bío yi, bǔn sǎaani bío le lònbee á à yí o mu bè-kora na ó o wee wé bío yi.

¹⁸ Mu bon, o Krista mí beere lò bon ǎa nùpua búenbúen bè-kora bío yi. Wón na yí wó bè-kohó yí man á húrún le cùkéúee ǎa bè-kora wérowá bío yi, bèra a na ò o dàń ǎua mia varáa le Dónbeení cǎn. Ba 6ó a, ká a màhá vèera le Dónbeení Hácírí pánká yi. ¹⁹ Lé dén Hácírí so pánká yi ó o mún vaá bueraráa le bín-tente nǎn bíá wi ǎa nǎ-hía lùe yi lòn kásósa. ²⁰ Ba lé bíá hǎa pá le Dónbeení bío, á dén há mí sǎi ǎa bío yi o Nǎwee won-beeni wiokaró páahú. O won-beeni mu á nǎ-kúii hǎa yí zon, léee nùpua nùwá hētín mí dòn, bán lé bíá le Dónbeení kánía mu ǎun-beeni yi. ²¹ Mu hǎa wee zéeni ho *bátéémú na wee kǎní mia há laà na ká wán bío. Ho bátéémú yínǎń wa sǎnía timu á ho wee see lén. Ho wee zéeni le wa lé ǎa nùpua na tà bò le Dónbeení yi lè há yiwa na wee ce. Bǔn wó o Yeesu Krista vèeró pánká yi. ²² O Yeesu mu yòora ho wáayi, á yòó wi le Dónbeení nín-tǎńí. Le Dónbeení wáayi tonkarowá lè há pánkáwá búenbúen lè mí síiwá ó o wi ǎúhú wán.

4

Le mukǎn-fnle bío

¹ Bío ó o *Krista lò bon mí sǎnía yi ká sǎi, á minén mún le há yilera mu sǎi kerí mia. Mu bon, yǎa sǎnía lò bon, wón wǎa bǎnía mia bè-kora wéeni. ² A mí sí wizooni na mi ì wé ho tá wán á mi wǎa yí ko à mi wé wé bío mí sǎa wee vá yi na yí se, ká mí wé wé bío sí le Dónbeení yi. ³ Mu bon, ho páahú na khǎina yi, á mí sòobáa wó bíá yí zú le Dónbeení sǎa bío. Mi lá wee wé mu koomu lè mí síiwá, á wee wé bío mí sǎa wee vá yi na yí se. Mi lá lé ǎa ǎa-ǎuwá lè ǎa dándíwá, á lá wee há há wǎnna, bǔn na le Dónbeení ǎina. ⁴ Ká há laà na ká wán á ǎa wó coon bío mi yí lééra mu koomu lè mí síiwá na ǎa wee wé yi làa ba, á ǎa wǎa wee là mia. ⁵ Ee ká ǎa màhá khǎi fee bío ǎa wó tǎiá làa yǎa wiokaa mǎten vó ǎa yèn-véeniassa lè ǎa nǎ-hía citiró bío yi. ⁶ Lé bǔn bío yi á le bín-tente mu buera nǎnnáa bíá húrún yi. Mu lé bíá húrún mu húmú na ǎa nùpua búenbúen ko ǎa yí mu bè-kora bío yi. Le buera nǎn bèra a na à ǎa yí le mukǎní binbirí le Dónbeení Hácírí pánká yi.

Mi ko mi wé zún mǎn ǎuaró

⁷ Hen làa cǎnú ká mu bío búenbúen á à vé. A mi cén fání mi yío à zún mǎten ǎuaró, à mi wé dàń fi. ⁸ Bio ǎúhú wi làa sòobéé lé à mi warí mǎn lè mí sǎa búenbúen. Mu bon, mi wé sǎn mu bè-kora cèrèe díá.* ⁹ Yǎa wé van yǎa cǎn, ò o ǎua a sese, ká a yí khí mí kíó yi à wéráa mu. ¹⁰ Mu bío wéroró pánká na le Dónbeení nǎn mi nǎ-kéní kéní yi á mi wé séeni làa mǎn. Ká mi wee wé ká sǎi, á mu tentemu lè mí síiwá na le Dónbeení wó làa mia á mi ì dàń ñ pa bío sese. ¹¹ Yǎa le bíoní bíoró pánká nǎn yi à wón wé bío le Dónbeení bíoní na ǎa nùpua yi. Yǎa léee ton-sá, à wón wé sá lè ho pánká na le Dónbeení nǎn wo yi, bèra a na à mu bío búenbúen yi à ho cùkú bío sí le Dónbeení yi o Yeesu *Krista pánká yi, wón na ho cùkú lè ho pánká á bío sá yi há lúlúio na ǎii mia yi. *Amiina!

Bíá lò wee be o Krista bío yi ǎún-sǎni bío

¹² Minén na á ì wa làa sòobéé, mi yí le le lònbe-sǔmúí na wee yí mia à bío wé mia coon, à kerí lè le lá yí ko à le yí mia. ¹³ Mi yáa wéé mi sǎa bío mi lò wee be bío yi làa bío ó o *Krista lò bonnáa bío, bèra a na ká a khǎi zéeniá mǎten mí

* 4:8 Mi lorí Wǎhio vǎahú (Proverbs) 10.12

cúkú yi, á mi sía mún ñ wa, á à zámaka làa sòobée. ¹⁴ Hen ká 6a nùpua wee là mia o Krista bío yi, se mi júná sí, lé bío le Dónbeení Hácírí cùkúso á wi làa mia. ¹⁵ O 6úí mi tlahú lònbee jùhú á yí ko à mu wé bío á 6ánsò lé o ñí-6úe, táá kànlo, táá bè-kora wéro, táá bío á 6ánsò wee héé dé mí jii há tùíawá na yí ciran wo yí bío yi. ¹⁶ Εε ká á 6úí máhá lò wee be bío ó o lé o kèrètíe bío yi, á 6ánsò yi nìyi mu bío yi. Bánsò yáá dé le Dónbeení báraka bío 6a wee ve o là á kèrètíe bío yi. ¹⁷ Mu bon, le cítii fló páahú dòn, á le jòn ñ 6úaká lè le Dónbeení nìpomu. Ká le wee 6úaká lè warén na lé le nìpomu, á bía pá yí dó mí sía le Dónbeení bín-tente yi bán bío 6èn ñ wé kaka coon? ¹⁸ «Ká bía wee wé bío téréna wee káa le lònbee lè mí síwá yi à fennáa, á bía yí bò le Dónbeení yi lè 6a bè-kora wérowá bán bío 6èn ñ wé kaka coon?»† ¹⁹ Awa, á bía lò wee be à héha lè le Dónbeení síi bío wíoka wé wé bío se. Ba wáa díá mí bío le níi yi, dén na léra mu bío 6úen6úen. Hen ká le dó mí jii le mí ì wé bío na, á le wé mu.

5

Ba ya-díwá zéenti na nòn 6a yi bío

¹ Há làa na ká wán á ñ bióní yahó 6èn ñ sí 6a ya-díwá na wi mi kuure yi. Inén mún lé o ya-dí lè 6a bío síi. I lé o seéràso le lònbee na yú a *Krista dání yi, ó o cùkú na le Dónbeení kхии zéení á 6a nùpua á à mí á ñ kèrí yi. ² Le Dónbeení nìpomu na le kàrafáa mia na ka lòn pi-6oohú á mi wé pa bío sese. Mi wé yí wé mu lòn bío na 6a kíkka mia le mi wé, ká mi wé wé mu lé bío mu ló mi sía yi, á wé wé mu làa bío le Dónbeení le mu koráa. Mi mún wé yí wé mu le wári caró bío yi, ká mi wé wé mu lè mí sía 6úen6úen. ³ Bía le Dónbeení kàrafáa mia á mi wé yí wé pánka wán lòn bá-záwa, ká mi wé wé bío se, á 6a wé mí á bè yi. ⁴ Ká mi wee wé ká síi, ká yía ka lòn pi-pa na wee pa wa 6úen6úen bío kхий 6uara, á mi ì yí le sáánii na cùkú wi, dío máa yáa.

Le zéenti na yahó sá 6a kèrètíewa kuure bío

⁵ Minén yàrówá mún wé bè 6a ya-díwá bióní yi, mi 6úen6úen wé liiní miten na mún yi. Mu bon. «Bía wee yooní miten á le Dónbeení pá bío, ká le máhá wee wé mí sáamu làa bía wee liiní miten.»* ⁶ A mi cén liiní miten le Dónbeení na dá mu bío 6úen6úen yahó, bèra a na à le yooní mia ho páahú na mu ko yi. ⁷ Mu bío 6úen6úen na mi yilera wee lúnka bío yi á mi dé bío le Dónbeení níi yi, lé bío le wee pa mi bío. ⁸ Mi zúr miten, á fání mi yio, mi zúkúso na lé o *Satáni na ka lòn kúden na wé héé wunwún ká a muù, á wee cà yía ó o ò yí á à là. ⁹ Mi wíoka fará mí sladéro le Dónbeení yi tñí, á sánsá a. Mi zū le mìn záwa lè mìn hínni kèrètíewa na wi ho dímíjá yi mún lò wee be lè mi bío síi. ¹⁰ Mi lò á à be ho pàn-za dèe yi. Εε ká le Dónbeení ì wé á mi bío 6úen6úen bín ì wé se, á mí sladéro á à wíoka à fará à tñ, le è dé ho pánka mia, le è wé á bío 6úí máa déké mia máa yi. Lé lerén wee wé mu bè-tentewá lè mí síwá. Le von mia bèra a na à mí níni kèrí le cùkú na jii mía yi mí páaníló là a *Krista bío yi. ¹¹ Ho pánka á bío sá le yi fèe. *Amiina!

Le mónđen tēenti

¹² O Silivēn, yía lé wán za kèrètíe na á ñ láa yi, lé wón séenia mi túararáa ho wōn-za na ká. I túara ho à henínaa mi sía, á zéení làa mia le le Dónbeení sáamu binbirí bín lé bío mi wi yi. ¹³ Ba kèrètíewa kuure na wi ho *Babiloona yi hen, bía le Dónbeení hueekaa lè mí bío síi á wee tēení mia. I za Maaki mún

† 4:18 Mi loñ Wáhio vūahú (Proverbs) 11.31

* 5:5 Mi loñ Wáhio vūahú (Proverbs) 3.34

wee tɛɛní mia. ¹⁴ Mi tɛɛní mín yi sese. Le ho hɛɛrà à kerí lè mi ɔ́úenɔ́úen na pánía là a Krista!

Ho jun nŕi vŕahŕ na ó o Piere tŕara

Vŕahŕ tŕaró nŕhŕ

Ho vŕahŕ na kà lé o Piere tŕara ho nŕn bŕa óuénóuén na dó mí sŕa o Yeesu *Krista yi. Ba nŕpua óuŕi zon óa kèrètŕewa kuio yi, á wee vŕini óa lè ho kàránló na wi mí dön lè le Dónbeenŕ nŕ-tente. Á óa kèrètŕewa mu dó mŕten há wárá lè mí síwá na yŕi se yi. Lé bán nŕpua so bío yi nŕn ó o Piere tŕararáa ho vŕahŕ mu.

O Piere le óa ko óa wé óua mŕten láa bío le Dónbeenŕ le mu koráa, á fárá đŕn ho tŕiá poni wán, háa ó o Yeesu tonkarowá kàránló láa ba (1).

O bío le óa pa mŕten óa nŕ-kàránlowá kàránló na bío yŕi bon yi (2).

O Piere le bío le o Yeesu máa bíni máa óuen á lé óa sabŕn-fŕaalowa. O le o Yeesu mu há mí síi ò o máa óuen fŕa, lé óa nŕpua bío yi, á wi á hári nŕ-kéni ká á yŕi vŕi, ká óa óuénóuén đarŕ yŕi ho páahŕ á yèrémá mí yilera lè mí wárá, á le Dónbeenŕ káni óa (3).

Le tŕenti

¹ Mu lé Inén Simŕn Piere na lé o Yeesu *Krista ton-sá lá a tonkaró á wee tŕa ho vŕahŕ na ká. I wee tŕa ho á á na minén na sladéro o Yeesu yi léé dá-kéni lè warén sladéro wo yi. Bŕn đarŕna wó o Yeesu Krista na lé wán Dónbeenŕ lè wa káni lo térénló pánká yi. ² Le le Dónbeenŕ lè wa Nŕhŕso Yeesu zŕnló bío yi, á le Dónbeenŕ wé mu sáamu cèrèè láa mia, á na ho héerá cèrèè mia.

Bŕo óa kèrètŕewa ko óa guaráa mŕten

³ Le Dónbeenŕ pánká wó á wa yŕi bío ko láa wen óuénóuén na á séeni wen á wa á keŕ le mukáni yi, á á wéráa bío sí le yi. Mu bon, le wó á wa zŕna yŕa von wen á wa níni keŕ o cŕkú lá a tentemu yi. ⁴ Lé láa bŕn á le Dónbeenŕ dó mí nŕi wó mu bè-beera na bío nŕhŕ wi láa sóobéè á nŕn wen, bèra a na á mi káni ho đŕmŕná bío na óa nŕpua sŕa wee vá yi na yŕi se yi, á páani wé le dá-kéni lè le Dónbeenŕ. ⁵ Lé bŕn bío yi á mi dé sóobéè mŕten yi, á wé óua mŕten sese, á bè bío mí dó mí sŕa le Dónbeenŕ yi wán. Mi wŕoka zŕni le Dónbeenŕ, á bè bío mí wee óua mŕten sese wán, ⁶ á wé đarŕ mŕten óua mu bío óuénóuén yi á bè bío mí zŕ le Dónbeenŕ wán. Mi yŕi téé mi bára á bè bío mí dá mŕten wee óua mu bío óuénóuén yi wán, á wŕoka ca tŕn le Dónbeenŕ yi á bè bío mí yŕi máa tée mí bára wán. ⁷ Mŕ le mí bío wé sí mín yi á bè bío mí wee ca tŕn le Dónbeenŕ yi wán, á warŕ mín bè bío mí bío sí mín yi wán. ⁸ Mu bon, ká bŕn óuénóuén wi mia láa sóobéè, á wa Nŕhŕso Yeesu *Krista zŕnló mí cŕn cŕnú á á keŕ, á mi wé è wé mu bío na se. ⁹ Ká bío á bŕn bíowa so mia yi, bán yŕi máa mí bío sese, óa ka lŕn muuŕwá. Bío le Dónbeenŕ séra óa bè-kora na óa wó kŕhŕna đŕa á óa yŕa sà yi.

¹⁰ Awa, á minén wán záwa lè wán hínni, mi wŕoka ca mi kuio, bèra a na á bío le Dónbeenŕ von mia á hueekaa bío yi á mi đŕn wán. Ká mi óuan mŕten láa bŕn, á mi máa vŕi ho wŕhŕ yi máa mi huúu. ¹¹ Lé bŕn ñ na ká a Yeesu Krista, wa Nŕhŕso na le wa káni lo béeni na wi fŕèè đŕr ó mí níni á á keŕ yi binbirŕ.

¹² Lé bŕn bío yi á ŕ pá wé è leéka mia fŕèè lé mu bíowa mu bío, hári bío á ŕ zŕ le mu bíowa mu á mí zŕ wó, á mi mŕn dó mí sŕa láa sóobéè ho tŕiá poni bíoni na kàránna láa mia yi. ¹³ I wee leéka le ká 1 yŕo wi lua, á mu se á ŕ wé bíni leéka mia lè mu bíowa mu á mi hácirŕi keŕ mu wán. ¹⁴ Mu bon, 1 zŕ le hen

lâa clinú ká í hí lâa bïo wa Núhúso Yeesu Krista zéeníanáa mu lâa mi. ¹⁵ ƐƐ ká í máhã à bánbá, bèra a na à í húmú mǒndén, à mí pá wé leéka mu bïowa mu bïo f̄ƐƐ.

O Yeesu Krista cùkú beení na wa mǎn bïo

¹⁶ Mu bon, bïo wa Núhúso Yeesu *Krista ɔuara lè mí pánká, á wa yí bía bïo lâa mia lè ɔa nùpua hácin-bíoní, ɔúeé. Warén wa beere mǎn wo lè mí cùkú beení. ¹⁷ Mu bon, o Yeesu Krista yú a Maá Dónbeení cùkú beení. O cùkú beení ɔanso Dónbeení bía lâa wo ká síi: «Yia ká lé í Za na á í bô í taká wán, o bïo sí mí lâa sòobéƐ».* ¹⁸ Warén wa beere jíá mu tǎmu mu sǎ ho wáayi ká wa lá a Yeesu mu páanía wi le ɔúee na bïo sǎ le Dónbeení yi wán.† ¹⁹ Lé bǔn te bïo le Dónbeení jí-cúa f̄ƐƐrowá bíoní láayi wíokaa wiráa wa cǎn, à mí cén wé pa há bïo sese. Mu bon, há jí-cúa mu ka lòn f̄ntǎní na dó hen na mu yuumu wi yi, á pan ò o Yeesu na ka lòn tá-tǎa mǎnǎayiire à zéení mítén mí sǎa yi. ²⁰ Mí yáa ko mí zúrì le le Dónbeení jí-cúa na wi le Dónbeení bíoní vǎuhú yi á nùpue yí dà máa zéení bïo yara wéréwéré mítén. ²¹ Mu bon, le Dónbeení jí-cúa f̄ƐƐrowá jí-cúa na ɔa f̄ƐƐra á yí ló ɔarén mí beere yi. Lé le Dónbeení Hácírí dó há bíoní mu ɔa jíní yi á ɔa bía le yèni yi.

2

Ba ní-kàránlowá na bïo yí bon bïo

¹ Bía le mí lé le Dónbeení jí-cúa f̄ƐƐrowá à mu yí bon á hǎa wi o *IsirayƐƐle nípomu tǎhú. Lâa bǔn síi á ɔa ní-kàránlowá na bïo yí bon á mún ñ kɛn mí tǎhú. Ba wé è kàrán ɔa nùpua lâa bïo yí bon á à yáaráa ɔa. Hári o Núhúso na séra ɔa bè-kora díá á kǎnía ɔa á ɔa à pǎ í díá. Lé bǔn te bïo á ɔa à d̄ind̄n ñ yáa. ² Nùpua cèrè è à tà ɔa bïo á wé è wé mu koomu lè mí síiwá na ɔa wee wé. Lé ɔarén bïo yí á ɔa nùpua wé è yáaráa le Dónbeení túiá poni wǎhú yèni. ³ Le wári cǎró lâa poní bïo yí á ɔa ní-kàránlowá mu wé è khá mia lè há bín-sǎ. ƐƐ ká ɔa jíná síiníló bïo máhã wíokaa vó díá míana, le Dónbeení á à yáa ɔa máa khí.

⁴ Hári ho wáayi tonkarowá na yánkaa wó mu bè-kora á le Dónbeení yáa pá yí díá coon, ká le máhã dó ɔa le lònbee lahó yi, á can ɔa lè há zúakúariwá le tibi-cúaa yi pannáa le citii fló wizonle. ⁵ Hári ho háání nùpua na yí bô bïo le Dónbeení bía yi á le yí díá coon, le dúee be-beení ɔó ɔa jíhú. Yia le kǎnía lé o níi na ɔa le Nǎwee, wón na fù wee bïo lè ɔa nùpua le ɔa wé wé bïo téréna, lé wón lè ɔa nùpua nùwá h̄ɛjun á le Dónbeení kǎnía. ⁶ Ho *Sodɔomu lè ho *Komɔore lórasa á le Dónbeení mún síinía jíná, á há lórá mu lè mí nùpua cá búkúbúkúbúkú. Lé ká síi á le wóráa, à zéení le bía yí máa bè bïo le wee bïo yí á le mún khii síiní jíná lâa bǔn bïo. ⁷ ƐƐ ká a níi na ɔa le Looté, yia téréna, wón á le kǎnía. O níi mu páahú nùpua bè-wénia na fù yí se á véénia o yi. ⁸ Mu bon, o ní-térénnii mu yí fù wee vá lâa sòobéƐ, lé bïo ó o fù wi lâa ba, á wee mí bïo ɔa wee wé, á wee jí bïo ɔa wee bío na yí se lâa wizooní ɔúenɔúen. ⁹ Lé lâa bǔn ó o Núhúso wee kǎnínáa bía can tǎna a yi le lònbee yi, ká a bèn wee ɔua bía wee wé mu bè-kora, á pannáa le citii fl̄ n̄onzoñ á à beéráa bán lò. ¹⁰ Bía ó o Núhúso mǎnǎa á à beé lò lé bía wee zúarì le Dónbeení jíhúsomu yi á ɔa wee wé mí sǎa bïo na yí se.

Ba ní-kàránlowá mu láa mítén yi lâa sòobéƐ, ɔa wee yòoní mítén, á yí máa k̄nbi ho wáayi búaa na cùkú wi. Ba yáa wee là ɔa. ¹¹ Hári ho wáayi

* **1:17** Mí lorí Matiye vǎuhú 3.17 † **1:18** Mí lorí Matiye vǎuhú 17.1-5; Maaki vǎuhú 9.2-7; Luki vǎuhú 9.28-35

tonkarowà na pànkáwá yáá wi po po barén pá yí máa bío bín-kora léé ho wáayi búaa mu yi o Núhúso yahó. ¹² Ba nùpua mu ka lòn napuwà á háciira mía, na bío sá ho wii búeró yi. Ba wee là bío 6a yí zú, á 6a bèn ñ búe 6a làa bío 6a wee búeráa 6a napuwà bío sii. ¹³ Lé hón yéréké so ò sá 6a yi há wén-kora na 6a wee wé bío yi. Bío 6a wee weé mí sía yi lé há ñiyi-wará na 6a wee wé, hári le wisoni yi yáa. Hen ká 6a páanía wee dí làa mía, á mi yèni wé yáa, á há ñiyio dí mia, lé bío 6a wa mí wára mu. ¹⁴ Ho há-fénló á 6a dó mí sía yi làa sòobé. Ba yí máa sa bè-kora wéró tá, á bía pànkáwá mía lé bán 6a wee khà dé mítén yi. Ba yio yí máa sí làa bío huúu, á há dánkáa bèn wi 6a wán. ¹⁵ Ba vúnun día ho wóhú á 6a bò a ñii na 6a le Bozoore za *Balaamu wára yi, wón na 6a yá jii lé le wári le o wé mu bè-kora, ó o mún tà fó le. ¹⁶ Ée ká á wékheró mu máhá bío mà ñon wo yi. O sùnnpèení na yí máa bío, á bía làa wo lòn nùpue, á hòráa o ñi-cúa fεero Balaamu mu o sáá-wára na ó o lá le mí ì wé yi.

¹⁷ Ba ní-kàránlowà mu ka lòn jun-dáa na á ñumu mía yi, á mún ka lòn viohó na wee kán le mí pànká ká ho máa tè. Le Dónbeení á à kúee 6a le tibi-cúaa laho yi. ¹⁸ Há bín-hebúaa na ñúná mía le há ñiyi-wára na 6a wee wé lé bún 6a wee héé khà le 6a nùpua na cónia día bío na lá vúnun wee wé, á bán mún bíní wé wé le barén bío síi. ¹⁹ Ba wee bío na 6a yi le ká 6a tá á 6a á keí mítén, á barén mí beere ñon lé 6a wobáani 6a sía bío na wee yáa 6a ñii yi. Mu bon, bío léé bío hía yú pànká nùpue wán, á gánsó wé mu bío mu wobá-nii. ²⁰ Ba búii zú a Yeesu Krista, yía lé wa Núhúso á lé wa kánílo, lé bún bío yi á bán wáa día ho dímíjá bío na wee vínii 6a nùpua. Ée ká 6a máhá bínia día mítén á ho dímíjá bío mu yú pànká 6a wán, á 6a bío wíoka yáa à porí bío mu fú karáa. ²¹ Mu bon, 6a yáá lá yí zúna bío le Dónbeení le 6a bua le mítén sáani bío 6a zú mu á 6a yí máa bè le Dónbeení mu làndáwá na kàránna làa ba yi. ²² Mu bè-zúrminí bioní na ká lé hía bío sá 6a yi: Bío ó o buenza lá támaa lé bún ó o bínia vaá wee dí, ó o ñonbúení na 6a lá seera á bínia wee zo ho fàncínlo yi.

3

O Núhúso bini buenló bío

¹ Minén na á ì wa làa sòobé, bío ká wáa lé mu cúa-ñun nii ká 1 wee túa mia. Há wónna mu mí bío ñun yi á ì wee leéka mia, á wee dé pànká há háciñtentewá na wi mia yi. ² Mí le mí háciíri keí le *Dónbeení ñi-cúa fεerowá ñi-cúa na 6a fèra má wán. Mí mún bíní leéka a Yeesu tonkarowà bío na 6a kàránna làa mia bío, bún na lé wa Núhúso le wa kánílo bío na ó o bò henía. ³ Bío mi ko mi zúr ho yahó lé bío ká: Ho páahú vaa véenii ká 6a nùpua búii á à híni wé è wé bío 6a sía vá yi na yí se. Ba wé è yáa mí jini yi á à na mia, ⁴ á wé è bío bío ká: «Bíó ó o Yeesu wáa dó mí jii le mí ì buen, ó o wen? Wán búaaawa húmú jii wán, á mu bío búenbúen pá ñin làa bío mu lá karáa hári ho dímíjá ñúhú búení.» ⁵ Ba wé è bío bún lé bío 6a wee wé le cànii á keí le 6a yí zú bío wó khíina, le le Dónbeení yánkaa léra ho wáayi le ho tá, ká mu ñumu fú wi há lúu búenbúen yi, á le bía á ho tá ló mu ñumu yi. ⁶ Lé mu ñumu á le Dónbeení mún pá bínia véenia le ho dímíjá bío mu na le fú léra. ⁷ Làa bún sii, á le Dónbeení mún bía le ho wáayi le ho tá na ho zuia à keí bún à pa bío le khii cífi 6a nùpua yi, á à siini bío pa le Dónbeení ñúná. Mu zoñ ká ho wáayi le ho tá á à cí búkúbúkúbúku.

⁸ Minén na á ì wa làa sòobé, bío dà-kení na mi yáá yí ko á mi ñonsá yi lé bío ká: O Núhúso cón á le wizonle dà-kení ka lòn lúlúio khíá-pírú, á há lúlúio khíá-pírú ka lòn wizonle dà-kení. ⁹ Ba nùpua búii wee leéka le o Núhúso wee

mía á à wéráa bío ó o dó mí jii le mí ì wé. $\text{E}\epsilon$ ká òùéé. O há mí síi mi bío yi, á yí wi à hàrì ní-kéní ví, ká mí òúenòúen yèrémá mi yilera lè mi wára.

¹⁰ $\text{E}\epsilon$ ká a Nùhúso bíni òuenlò wizonle dén pá khíi cí 6a nùpua wán là a kònlò bío síi. Mu zoñ ká ho wáayi bíowa á à yáa, ho juuvíló sá á à jí pónpón. Ho tá làa bío wi ho yi òúenòúen á à ví. ¹¹ Bío á búñ bíowa so òúenòúen khíi wé, á mi cén zúñ bío mi ì 6ua lè miten. Mi 6ua miten làa bío sí le Dónbeení yi, á ca tñ le yi. ¹² Mi lòoní le wizonle na le Dónbeení ì wé ó o *Krista á à bíni ì 6uen yi, á 6ua miten sese bèra a na à le wizonle mu dá fùafù. Mu zoñ le Dónbeení á à 6úe ho wáayi jùhú lè ho dshú. A mu bíowa na wi ho yi òúenòúen á à juu. ¹³ Le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé ho tá lè ho wáayi bè-fla, á bío téréna wé è wé yi. Búñ lé bío wa wee lòoní.

Mi ko mi zúñ miten 6uaró

¹⁴ Awa, minén na á ì wa làa sòobéé, á bío mi wee lòoní le wizonle mu, á mi bánbá téréna miten, á wéke bío yí mí léé mia, á mi keí ho héerá yi. ¹⁵ Mi zúñ le bío ó o Nùhúso jánáa mí yi ò o máa 6uen jùhú lée bèra a na à 6a nùpua fen, làa bío á wán za Poole na wa wa làa sòobéé túararáa mu nòn mia. O túara mu á héhaa lè mu bè-zúñmíni na le Dónbeení nòn wo yi. ¹⁶ Lé búñ ó o Poole wee túa mí vónna òúenòúen yi ká a wee bío mu bío. Há bíoní 6úí wi há vónna mu yi á jíló do. Lé búñ te bío 6a nùpua 6úí na yí zú mu bío yara, na sladéro le Dónbeení yi yí fàrá yí tñna, á wee yèrémá há bíoní mu kúará. Ba wee yèrémá há kúará làa bío 6a wee yèrémánáa le Dónbeení bíoní vùahú bíoní 6úí bán kúará. Lé ká síi 6a wee wé à yáaráa miten.

¹⁷ $\text{E}\epsilon$ ká minén na á ì wa làa sòobéé, ì jà mi zeñ wán vó. Mi yí día le bío yí téréna à víní mia, mi fàrá tñ mi sladéro le Dónbeení yi. ¹⁸ Mi wa wé à wa wíoka keí wa Nùhúso Yeesu *Krista na lé wa kánílo sáamu yi, á wa zúñlò làa wo à wíoka wé dé wán. Le ho cùkú à bío sí a yi há làa na ká wán lè há lúluo na jii mía yi. *Amiina!

Ho nin-yani vūahū na ó o

Zān túara

Vūahū tūaró jūhū

O Zān, yīa lé o Yeesu nī-kenínia nī-kéní, lé wón túara ho vūahū na kà. O túara ho à jīnàa 6a kèrètíewa zeñ wán 6a nī-khàwa bīo yi. O bīa mí vūahū mu yi le o Yeesu lé le Dónbeení Za bīo bon á 6ueé wó a nùpue binbirí. O mún zééní le 6a kèrètíewa lé le Dónbeení zàwa, á 6a ko 6a wé 6ua mīten làa bīa wi mu khoomu yi bīo, á mún warí mún. Lé bīo le Dónbeení lé le waminí 6anso, á mún ka wéréwéré lòn khoomu.

Le Dónbeení bioní wee na le mukānī binbirí

¹ Bīo á ī wee túa á à na mia lé bīo bīo ciran yīa lé le Bioní na wee na le mukānī binbirí. Mu jūhū 6úεnīi ká bīo 6úí dīñ yí lera ká arén wi fēεε. Ká bīo ká wán wa já a tāmú, á mən wo, á fá wa yīo wo yi, á 6uan wo yi. ² Yīa wee na le mukānī binbirí á zééní mīten làa wən. Wa mən wo á wee mī ho tūiá o jii. Wa wee bue le orén na wee na le mukānī binbirí á wi fēεε. O páanía wí là a Maá Dónbeení. Ká há làa na ká wán á le Dónbeení wó á wa mən wo. ³ Mu bon. Bīo wa mən làa bīo wa já lé bīn wa wee bue bīo á mún n na mia, bèra a na à minén làa wən mún páaní. Warén páanía là a Maá Dónbeení lè mí Za Yeesu *Krista. ⁴ I wee túa mu á à na mia bèra a na à wa sl-wεε jii á sí bīo wa páanía bīo yi.

Mi 6ua mīten làa bīa wi mu khoomu yi bīo sí

⁵ Dīo ká lé le bioní na wa já o Yeesu *Krista cón, dīo wa à bue á a na mia: Le Dónbeení ka wéréwéré lòn khoomu. Hàrī bīo 6úí yūiíi lòn tībírí á mía le yi. ⁶ Ká wa le wa páanía làa de á wa pá wee 6ua waten làa bīa wi le tībírí yi bīo sí, se wa lé 6a sabín-fūaalowa, á yí máa bè le Dónbeení tūiá yi. ⁷ Eε ká wa wee 6ua waten làa bīa wi mu khoomu yi bīo, làa bīo le Dónbeení mí bεεre karáa wéréwéré lòn khoomu, se wa wáa páanía, á le Dónbeení Za Yeesu cāni á wé è ceé wən wa bè-kora 6úen6úen yi. ⁸ Ká wa le wa yí máa wé bè-kora, se wa wee vīnī waten, á yí tà le Dónbeení tūiá poni bīo. ⁹ Eε ká wa wee tà bīo wéréwéré le wa wó khon, á le Dónbeení na téréna á yí máa yèrémá mí jii, dén á à sén wa bè-kora á à díá, á à ceé wən bīo wa wó khon yi 6úen6úen. ¹⁰ Ká wa le wa yínwí bè-kora wérowà, se wa wee lá le Dónbeení lòn sabín-fūaalo, se wa yí tà bīo le bīa yi.

2

Wa séenílo lé o Yeesu Krista

¹ I zàwa, 1 túara bīo ká, bèra a na à mí yí wé mu bè-kora. Ká a 6úí pá khíi vā vā wó bè-kohó, á wa séenílo wí o Maá Dónbeení nisání. Wón lé o Yeesu Krista, wón na téréna. ² Mu bon, o Yeesu *Krista wó wa bè-kora séndiaró muiní yīa. O yí wó mu warén wa dòn bīo yi. O mún wó mu ho dīmíjása 6úen6úen bè-kora bīo yi.

³ Hen ká wa wee bè bīo le Dónbeení bò heníá yi, se wa wáa zū le wa zū le Dónbeení binbirí. ⁴ Ká a 6úí le mí zū le, ò o yí máa bè bīo á le bò heníá yi, se wón léé sabín-fūaalo á yí tà le Dónbeení tūiá poni bīo. ⁵ Ká yīa máhá wee bè le bioní yi, wón wee zéení le mí wa le Dónbeení bīo bon. Lé ká síi á wa à

zúrńáa le wa páanía làa de. ⁶Yia le minén lè le Dónbeení páanía, á òanso òen mún ko ò o bua mítén làa bío ó o Yeesu buannáa mítén bío síi.

Mu bè-finle na le Dónbeení bò henía

⁷Minén na á í wa làa sóobéé, bío ká yínóní bè-finle na le Dónbeení bò henía á í wee túa á à na mia, òueé. Mu lée bè-kínle na mi j́á páahú na 6a òueé buera le Dónbeení bín-tente n̄n mia yi. Bún bè-kínle so lé le bíoní na mi j́á mu páahú. ⁸Éé ká mu mún lée bè-finle á í wee túa á à na mia. Mu bè-finle mu bío bon binbirí. Mu wee mi a Yeesu *Krista lè minén mi bæere yi. Lé bío á bío yùíí lòn t́bírí búakáa wee v́í, á le Dónbeení túia poni na ka lòn khoomu á 6a núpua ðenía wee mi. ⁹Yia le mí wi bún khoomu so yí ò o j́ina mín za táá mín h́nló kèrèt́e, se òanso pá wi le t́bírí yi. ¹⁰Yia wa mín záwa lè mín h́nni kèrèt́ewa, wón wí mu khoomu yi. Wón òanso á bío na dà wee v́íní mia yi. ¹¹Ká ýia j́ina mín za táá mín h́nló kèrèt́e, wón wí le t́bírí yi. O wee varáka le yi, ó o ýí zū hen na ó o wee va. Lé bío le t́bírí wó a là a muíi.

¹²I záwa, í túara mia lé bío mi bè-kora séra día o Yeesu Krista pánká yi.

¹³Minén ní-ḱia, í túara mia lé bío á ýia wi b́n ká bío búí ð́n ýí lera á mi zū.

Minén yárówá, í túara mia lé bío ó o Satáni fúuhú á mi fá.

¹⁴I záwa, í túara mia lé bío ó o Maá Dónbeení á mi zū.

Minén ní-ḱia, í túara mia lé bío á ýi wi b́n ká mu bío búí ð́n ýí lera á mi zū. Minén yárówá, í túara mia lé bío mi sladéro o Yeesu yi pánká wi, á pan le Dónbeení bíoní bío, ó o *Satáni fúuhú á mi fá.

¹⁵Awa, lé mi búenbúen á í wee bío bío ká á à na yi: Mi ýí wań mu bíowa na bío sá ho ðímj́ná yi. Ká a búí wa ho ðímj́ná bío, se òanso ýí wa a Maá. ¹⁶Lé bío le síi na wé vá mu bío na ýí se yi, làa bío há ýio wé lé òan ýíró poni, lè ho náfóró ýíró na wee wé ò o núpue yòoní mítén, bún búenbúen ýí ló a Maá yi, mu bío sá ho ðímj́ná yi. ¹⁷A h́n ðímj́ná so lè ho bíowa na ýí se na 6a núpua sía wee vá yi á j́on̄ wee khíí. Ká ýia wee wé bío le Dónbeení síi vá yi, wón á à kèŕ b́n f́éé.

O Krista zúkúsa á wi

¹⁸I záwa, hen làa ćínú ká h́n ðímj́ná so á à vé. Mi j́á le o *Krista zúkúso á à zéení mítén. Éé ká há làa na ká wán yáá, ó o Krista zúkúsa á wi. Lé bún n̄n á wa zúnáa le hen làa ćínú ká h́n ðímj́ná so á à vé. ¹⁹O Krista zúkúsa mu lá wi wa t́ahú ká 6a òent́n lá ýí tà a bío, lé bún n̄n 6a lóráa wa t́ahú. Mu bon, ká 6a òent́n lá tà a bío, se 6a ýí ló wa t́ahú á ýí wá. Éé ká bío 6a ló wa t́ahú wá, bún wee zéení le 6a òent́n lá ýí tà a Krista bío. ²⁰Éé ká minén bán ó o Yeesu Krista wó á mi ýú le Dónbeení Hácírí, á mi búenbúen mún zū ho túia poni bío. ²¹I wee túa mia yínóní bío mi ýí zū ho túia poni, òueé. Ho túia poni á mi zū, á zū le ho túia poni á sabéré mia yi.

²²Awa, á ýia wáa lé o sabín-fútaalo lé o yén? Mu so yínóní ýia le o Yeesu yínóní *Yia le Dónbeení m̄n lera le? Mu bon, ýia wee bío bún wé ýia lé o Krista zúkúso. Wón pá a Maá Dónbeení lè mí Za Yeesu bío. ²³Núpue lée núpue na pá le Dónbeení Za Yeesu bío, se òanso ýí páanía là a Maá Dónbeení. Núpue lée núpue na tà le Dónbeení Za Yeesu bío, se òanso páanía là a Maá Dónbeení. ²⁴Lé bún n̄n á bío mi j́á páahú na 6a òueé buera le Dónbeení bín-tente n̄n mia yi á mi pan bío lè mi sóobéé. Ká mi pan bío mi j́á bío páahú na 6a òueé buera le Dónbeení bín-tente n̄n mia yi, á minén mún ñ páaní lè le Dónbeení Za Yeesu lá a Maá Dónbeení. ²⁵Ká wa páanía ká síi, á wa à ýí le mukáńí binbirí na máa vé, dío ó o Yeesu dó mí j́ii le mí ì na wen.

²⁶Bío n̄n á í túararáa bún bíowa so n̄n mia, lé 6a núpua na wi 6a wé khá mia v́íní bío yi. ²⁷Éé ká minén bán ó o Yeesu wó á mi ýú le Dónbeení Hácírí

á le wi làa mia. A mi màkóo yàa wáa bíníá míá nǐ-kàránlo veere yi. Mu bon, le Dónbeení Hácírí wé è kàrán míá lè mu búenbúen. Bío le Hácírí mu wé è kàrán làa míá lé ho tũáa poni, le yí máa fí sabéré. A mi cén páaní là a Yeesu Krista làa bío le Hácírí mu kàránnaa mu làa mia.

Yia pánia là a Yeesu yí ko ò o wé bè-kora

²⁸ Awa, í zàwa, mi cén páaní là a Yeesu Krista bèra a na ká a khií lua, à wa sí a yahó ká wa yiwa yí máa dè, à nǐyio yí dí wèn.

²⁹ Mi zú le o Yeesu *Krista á téréna. Bún bío yi à mi mún zúr le nùpue lée nùpue na wee wé bío téréna le Dónbeení yahó, se wón bǎnso mún lé le Dónbeení Za.

3

¹ Eee! Mi loń bío ó o Maá Dónbeení waráa wèn! O Maá Dónbeení wa wèn làa sòobéé, ó o wee ve wèn le mí zàwa, á wa bèn lé le zàwa bío bon. Eε ká ho ðímǐnáa bán yí zú le wa lé le Dónbeení zàwa lé bío á ba yí zú le. ² Awa, minén na á í wa làa sòobéé, wa wáa lé le Dónbeení zàwa wó. Ká bío wa khií keńnáa bún á le Dónbeení ðín yí zéeníá làa wèn. Bío á wa zú lé bío ká: Hen ká a Yeesu *Krista khií lua, á wa à mi a làa bío ó o karáa, á warén mún ñ yèrémá à keńí là a bío. ³ Bía búenbúen na dó mí sía wee lóoní bún ko ba wé ceé míten làa bío ó orén mí beere wee ceráa bío sii.

⁴ Nùpue lée nùpue na wee wé mu bè-kora, se bǎnso pǎ le Dónbeení làndá. Mu bè-kora wéró lé le Dónbeení làndá pló. ⁵ A mi mún zú le o Yeesu Krista buara à sèn ba nùpua bè-kora día. A mi mún zú le o yí máa wé bè-kohó huúu. ⁶ Lé bún nǎn á yia pánia làa wo á mún yí ko ò o wé bè-kora. A yia wee wé mu bè-kora wón yí mǎn wo á mún yí zú a.

⁷ Í zàwa, mi yí día miten le nùpue khà vǐnǐ. O nùpue na wee wé mu bío na téréna le Dónbeení yahó, wón téréna làa bío o Yeesu Krista térénnána. ⁸ Ká yia wee wé mu bè-kora, wón bío sǎ a *Satáni yi. Lé bío ó o Satáni wee wé mu bè-kora hǎri ho ðímǐnáa jùhú búenǐ. Lé bún nǎn le Dónbeení Za Yeesu Krista buara bèra a na ò o buee yáa O Satáni bè-wénia. ⁹ Yia wó le Dónbeení za wón bǎnso yí ko ò o wé bè-kora. Mu bon, le mukǎní binbirí na wee lé le Dónbeení cǎn á wi bǎnso yi. O yí dà máa wé è wé bè-kora, lé bío ó o lé le Dónbeení za. ¹⁰ Lé ká sii á le Dónbeení zàwa lè le Satáni zàwa wee hueekaráa mín yi: Yia yí máa wé bío téréna le Dónbeení yahó á yí wa mín za tǎá mín hǐnló kèrétǐe, wón bío yí sǎ le Dónbeení yi.

Bio bia ba kèrétǐewa mín yi waminí dǎn yi

¹¹ Dǐo ká lé le bióní na mi jǎ páahú na ba buée buera le Dónbeení bín-tente nǎn mia yi: Mi wa wań mín. ¹² Minén ðahú ò o búí yí bè bío ó o *Kajee wó bǎn sii yi, wón bío sǎ a Satáni yi, á nǎn ó o bórǎa mín fèe. A lée webio nǎn ó o bórǎa wo? Lé bío ó orén lé o nǐ-súmúí à bǎn fèe wó bío téréna le Dónbeení yahó.

¹³ Wǎn zàwa lè wǎn hǐnni, lé bún nǎn ká ho ðímǐnáa jina mia, à mi yí le mu wé mia coon. ¹⁴ Warén zú le wa bío wáa yí sǎ mu húmú yi, le wa yú le mukǎní binbirí. Wa zú mu lé bío wa wa wǎn zàwa lè wǎn hǐnni kèrétǐewa. Yia yí wa mín za tǎá mín hǐnló, wón bío sǎ mu húmú yi. ¹⁵ Mu bon. Yia jina mín za tǎá mín hǐnló kèrétǐe wón ka lòn nǐ-búe. A mi zú le o nǐ-búe nǐ-kéńí ká á máa yí le mukǎní binbirí na máa vé.

¹⁶ Bío ká lé bío wa zúná le waminí: O Yeesu *Krista wa wèn, á dó mí mukǎní nǎn wa bío yi. Lé làa bún sii á warén mún ko wa dérǎa wa mukǎní na wǎn zàwa lè wǎn hǐnni kèrétǐewa bío yi. ¹⁷ Hen ká a búí á bío wi cǎn sii, à bǎn za tǎá bǎn hǐnló kèrétǐe búí bèn khon, ó o yí zúna a màkǎrí, á yí séeníá wo,

se bïo le Dónbeenĩ le o warĩ lè 6a nùpua ó o so wa làa ba le? ¹⁸I zàwa, mi yí lè wa wán mín lè hã bióni na wa wee bío na mín yi mí dòn. Mi lè wa waminĩ à wé mi wa wára yi. Bũn lé bío á à zéeni le wa wa mín binbirĩ.

¹⁹Lé ká sïi wa à zũrnáa le wa bío sã ho túiá poni yi. A wa sïa á à kerĩ ho héerà yi le Dónbeenĩ yahó. ²⁰Hàrĩ ká wa sïa le wa wó khon kaka, á le Dónbeenĩ dén pá dà po wa sïa. Le zũ mu bío búenbúen.

²¹Minén na á ĩ wa làa sòobéé, hen ká wa sïa yí le wa wó khon, se wa poni séra kúaará le Dónbeenĩ yahó. ²²Bũn ká wa flora bío lée bío le cón á le è na mu búenbúen wén, lé bío wa bò le bióni yi, á wee wé bío sï le yi. ²³Bïo kà lé bío á le bò henía: Le wa dé wa sïa mí Za Yeesu *Krista yi, à mún warĩ mín làa bío ó orén mí beere bórãa mu henía. ²⁴Yia bò le Dónbeenĩ bióni yi wón páania làa de, á le mún páania lè bãnsó. Le Dónbeenĩ non mí Hácirĩ wén. Lé bũn non á wa zũnáa le le páania làa wén.

4

Yia le Dónbeenĩ Hácirĩ wi yi á wee zũrĩ kaka

¹Minén na á ĩ wa làa sòobéé, mi pa miten bío. Bïa búenbúen na le le Dónbeenĩ Hácirĩ wi làa mí á mi wé yí dèeni dé mí sïa yi. O búu le mí wee bío lè le Dónbeenĩ Hácirĩ pánkã, à mi cùii bãnsó bióni à khénnáa o kúarã loĩ le mu so bon le. Lé bío á bïa le mí lé le Dónbeenĩ jĩ-cúa fèerowà à mu yí bon á wi ho ðímjã ná lùu búenbúen yi. ²Mi dà a zũrĩ bïa le le Dónbeenĩ Hácirĩ wi làa mí làa bío kã: Yia bïa wéréwéré le o Yeesu *Krista bueé wó a nùpue bío bon, se wón le Dónbeenĩ Hácirĩ wirãa. ³Ká yia yí tà le mí ì bío wéréwéré le o Yeesu Krista bueé wó a nùpue, se Dónbeenĩ Hácirĩ mía làa wón bãnsó. Lé o Krista zúkúso hácirĩ wi làa wo, ðio búenlò bío á mi jã. Awa, á lé dén hácirĩ so wãa wi ho ðímjã ná yi hã laa na kã wán. ⁴Éé ká minén na lé ĩ zàwa, minén bío sã le Dónbeenĩ yi á bán na le mí lé le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fèerowà à mu yí bon á mi dàrna á fáara fũna. Mi dàrna 6a lé bío á le Hácirĩ na wi lè minén pánkã wi po ðio wi ho ðímjã ná yi. ⁵Ba jĩ-cúa fèerowà mu bío sã ho ðímjã ná yi, lé bũn non 6a wee bíorãa ho ðímjãnsa bióni, á bán mún wee jĩ 6a cón. ⁶Ká warén 6èn bío sã le Dónbeenĩ yi, á bïa zũ le wee jĩ wa cón. Ká yia bío yí sã le Dónbeenĩ yi wón yí máa jĩ wa cón. Lé làa bũn á wa dà a hueekarãa yia le Dónbeenĩ Hácirĩ na lé ho túiá poni wi yi á à lén mín yi làa yia ó o Satãni na lé o sabín-fũaalo hácirĩ wi yi.

Le waminĩ ló le Dónbeenĩ yi

⁷Minén na á ĩ wa làa sòobéé, mi le wa warĩ mín, lé bío le waminĩ ló le Dónbeenĩ yi. Ká mi wa mín se mu wee zéeni le mi lé le Dónbeenĩ zàwa, á zũ le Dónbeenĩ. ⁸Bïa yí wa mín, bán yí zũ le Dónbeenĩ, lé bío le Dónbeenĩ lé le waminĩ bãnsó. ⁹Bïo kà lé bío le Dónbeenĩ zéenia le mí wa làa wén: Le tonkaa mí Za kénĩ ó o 6uara ho ðímjã ná yi, à wa dàrĩ yí le mukãni binbirĩ o pánkã yi. ¹⁰Bïo kà lé bío wee na à wa zũrnáa le waminĩ bío: Mu yínwĩ bío warén wa lè le Dónbeenĩ. Ká lé bío lerén wa làa wén, á tonkaa mí Za ó o bueé wó wa bè-kora séndiaró muini yia. ¹¹Minén na ĩ wa làa sòobéé, á bío á le Dónbeenĩ wara wén lè mí sòobéé ká sïi, á warén mún ko à wa warĩ mín. ¹²Nùpue na ðĩn mɔn le Dónbeenĩ wón mía. Éé ká wa wa mín, á le è kerĩ làa wén, á bío le Dónbeenĩ wa lè 6a nùpua á à mi wéréwéré wa fiahú.

¹³Bïo non wa zũ le warén páania làa de á lerén mún páania làa wén, lé bío le non mí Hácirĩ wén. ¹⁴O Maá Dónbeenĩ tonkaa mí Za ò o buee kãni ho ðímjãnsa. Warén mɔn mu á lé mu sèérãsa. ¹⁵Nùpue na bïa wéréwéré le o

Yeesu lé le Dónbeení Za, wón ɓànsò le Dónbeení páaníanáa, ó o mún páanía lè le Dónbeení. ¹⁶ Warén bán zū bío le Dónbeení wa làa wɛn, á mún dó wa sía mu yi. Le Dónbeení lé le waminí ɓànsò. O nùpue na wa le Dónbeení á wa ɓa nùpua, wón páanía lè le Dónbeení, á le Dónbeení mún páanía làa wo. ¹⁷ Bío nɔn wa poní á à sénnáa le citíi fí nɔnzòl lé bío wa zū le bío le Dónbeení wa làa wɛn á wee mi wéréwéré wa fíahú. Wa poní á à sɛn le Dónbeení yahó lé bío wa páanía làa de ho dímíjǎ yi làa bío ó o Yeesu *Krista páaníanáa làa de ho yi. ¹⁸ Yía zū le le Dónbeení wa mí, wón á zǎníi mía yi. Mu bon, yía zū le le Dónbeení wa mí binbirí, wón á zǎníi yí dá máa kɛ́n yi húúu. O nùpue na zǎna lé yía wee leéka le le Dónbeení á à siíní mí jǎhú. Lé bɛ́n nɔn á yía le zǎníi wí yí yí máa mi bío le Dónbeení wa làa wo wéréwéré.

¹⁹ Warén wa mín lé bío le Dónbeení nín-yání wara wɛn. ²⁰ O ɓúí lá le minén wa le Dónbeení ò o jina mín za táá mín hínló kèrètɛ, se ɓànsò lé o sabín-fútaalo. Mu bon, ɓàn za táá ɓàn hínló na ó o wee mi ó o yí wa, ó o ɓɛ́n ñ wé kaka à warínáa le Dónbeení, dío ó o yí máa mi? ²¹ Le Dónbeení mún bò mu henía le yía wa mínén Dónbeení, á ɓànsò mún ko ò o warí mín za táá mín hínló kèrètɛ.

5

Le Dónbeení zàwa yú le sée ho dímíjǎ wán

¹ Nùpue léee nùpue na tà le o Yeesu lé *Yía le Dónbeení mɔn léra bío bon, se wón ɓànsò á le Dónbeení wó lè mí za. A nùpue léee nùpue na wa yía lé o maá, ó o mún ñ warí o maá mu zàwa. ² Ká warén wa bɛere wa le Dónbeení á wee bè bío le bò henía yi, lé bɛ́n wa à zúrínáa le wa wa le Dónbeení zàwa. ³ Mu bon, ká wa wa le Dónbeení, á wa wé è bè bío le bò henía yi. A bío le Dónbeení bò henía á máa wé sèró na jǎ wɛn, ⁴ lé bío á bía lé le Dónbeení zàwa ɓúenɓúen á yú le sée ho dímíjǎ wán. A bío nɔn wa yúráa le sée ho dímíjǎ wán lé wa sɔadéro o Yeesu yi bío yi. ⁵ Yía yú le sée ho dímíjǎ wán léee wée? Mu lé yía tà le o Yeesu *Krista lé le Dónbeení Za bío bon.

Ho tǔiá na mà o Yeesu Krista dǎní yi

⁶ O Yeesu *Krista mu lé yía ɓueé kǎa ho *bátɛ̀mù jumu yi, á kúaará mí cǎni húrunnáa. O yí kǎa ho bátɛ̀mù jumu yi mí dòn, o kǎa ho bátɛ̀mù jumu yi ó o mún kúaará mí cǎni húrunnáa. A yía wee mí mu tǔiá lé le Dónbeení Hácírí, lé bío le Hácírí mu lé ho tǔiá poní ɓànsò. ⁷ Bío wee zéeni le mu bon léee bíowa bío tɛ́n: ⁸ Le Dónbeení Hácírí, lè mu jumu, lè le cǎni. A mu mí bío tɛ́n wee zéeni mu bío dà-kéni mu. ⁹ Hen ká wa wee tà ho tǔiá na ɓa nùpua wee mí yi, á le Dónbeení tǔiá na le wee mí po ɓa nùpua tǔiá, hón wa mún ko wa tà yi. Ho tǔiá na le wee mí lé hía bío ciran le Za. ¹⁰ Yía tà le o Yeesu lé le Dónbeení Za, wón láa ho tǔiá mu yi. Yía yí tà ho tǔiá mu bío, wón wee wé le Dónbeení làa sabín-fútaalo. Lé bío ó o yí tà le ho tǔiá na le Dónbeení wee mí mí Za dǎní yi á bon. ¹¹ Ho tǔiá mu lé hía ká: Le Dónbeení nɔn le mukǎni binbirí na máa vé wɛn. Lé le Za á le dɛ́n wán á nɔnnáa le. ¹² Yía páanía lè le Dónbeení Za, se wón yú le mukǎni binbirí na máa vé. Yía yí páanía lè le Dónbeení Za, se wón yí yú dɛ́n mukǎni so.

Le mukǎni binbirí na máa vé bío

¹³ Bío ká ɓúenɓúen á ñ tǔara nɔn minén na tà le Dónbeení Za Yeesu yèni pǎnká bío, bèra a na à mi zúrí le mi yú le mukǎni binbirí na máa vé. ¹⁴ Bío nɔn wa poní séraráa le Dónbeení yahó lé bío ká: Hen ká wa flora le Dónbeení

yi bïo búí dání yi ká mu lé le sïi bïo, à le jí wa cón. ¹⁵ A bïo wa zū le le wee jí wa cón, á wa mún zū le bïo wa flora bïo yi á le wó vó.

¹⁶ Hen ká a búí mən mín za taa mín hínló kèrètɛ búí ò o wee wé mu bè-kohó na yí máa wé ò o hí mu húmú binbirí, á bānsò ko ò o fio le Dónbeení yi na a yi, á le è na le mukānī binbirí wo yi. Le bioní mu bïo ciran bia wee wé mu bè-kohó na yí máa wé à 6a hí mu húmú binbirí. ƐƐ ká mu bè-kohó búí wee wé ò o nùpue hí mu húmú binbirí. Yínɔ́ bŭn á ĩ le mi fio bïo yi. ¹⁷ Wékheró lée wékheró búenbúen lée bè-kohó bŭn bon. ƐƐ ká bè-kora búenbúen màhá yí máa wé ò o nùpue hí mu húmú binbirí.

¹⁸ Wa zū le yia wó le Dónbeení za á máa wé è wé mu bè-kora, lé bïo le Dónbeení Za Yeesu wee kání a mu wéro yi. O o *Satāni mún yí dà máa wé o làa dèe woon. ¹⁹ Warén bán zū le wa bïo sá le Dónbeení yi. Ká ho dímjása na yí zū le Dónbeení bán búenbúen ó o Satāni pánká wi wán. ²⁰ Wa mún zū le le Dónbeení Za Yeesu lé yia 6ueé wó á wa zūnáa le Dónbeení binbirí. A wa páanía lè le Dónbeení binbirí wa páaníló lè le Za Yeesu *Krista bïo yi. Lerén lé le Dónbeení binbirí, á lerén mí dòn lé dïo mún wee na le mukānī binbirí na máa vé. ²¹ I zàwa, mi pa miten bïo à mi yí búaaní há doflina na yínɔ́ le Dónbeení binbirí.

Ho ɲun nɛ́i vūahú na ó o

Zān túara

Vūahú tuaró ɲuhú

O Zān, yīa lé o Yeesu nĩ-kenínia nĩ-kéní, lé wón túara ho vūahú na ká. Ho vūahú mu yí, ó o von mĩten làa nĩ-kĩnle. O túara ho nɔn 6a kèrètɛwa kuure 6úí yí.

Ba kèrètɛwa kuure mu ó o wee ve làa hãa lè mí zàwa. O wíokaa bía 6a nĩ-khàwa lè le waminí bío, á mún bía le 6a sòobá mĩten à wé bè le Dónbeení tũáa poni yí.

Vūahú nɛ́n-yáni bioni

¹⁻² Inén na lé o nĩ-kĩnle, lé mi wee túa ho vūahú na ká. I wee túa ho á à na a hãa na le Dónbeení lera yí, orén lè mí zàwa. I wa mi 6úen6úen làa sòobéé, lé bío le Dónbeení tũáa poni na le zéenia làa wen á wa tà yí á ho wí wa yiwa yí féeé. Mu yínɔn inén í dòn wa mia. Bía 6úen6úen na tà ho tũáa mu bío á mún wa mia. ³ Le o Maá Dónbeení lè mí Za Yeesu *Krista à wé mu sãamu lè le hii làa wen, à 6a na ho hээрà warén na tà ho tũáa poni bío á wa mún yí.

Mi wa warí mɛ́n à pĩ ho kàránlò na yí bon bío

⁴ Ú zàwa 6úí á í ɲá bío le 6a tà bò le Dónbeení tũáa poni yí làa bío ó o Maá Dónbeení heníanáa mu nɔn wen, á í sii 6èntín wan mu bío yí làa sòobéé. ⁵ Hãa mu, hã làa na ká wán, á bío á í hení ì na foñ lé bío ká: Mi wa warí mún. Le bióní mu yínɔn bín-finle na bò henía á í túara nɔn mia, 6úéé. Le bío mà nɔn wen ho pãahú na wa 6úakáa á ɲá le Dónbeení bióní yí. ⁶ Hen ká wa wee bè bío le Dónbeení bò henía yí, lé bún á à zéení le wa wa le Dónbeení. Bío le Dónbeení bò henía pãahú na wa 6úakáa ɲá le Dónbeení bióní yí lé bío ká: Mi warí mún.

⁷ I wee bío ká sii lé bío 6a nĩ-khàwa wáa 6era fò há lùà 6úen6úen. 'Ba wee bío le bío ó o Yeesu *Krista 6ueé wó a núpue á yí bon. 'Ba lé 6a nĩ-khàwa, 6a lé o Krista zúkúsa. ⁸ A mi cén pa mĩten bío, à bío mi wó 6úen6úen le Dónbeení bío yí á mi yí tē yí, ká mi yí mu cúnú à ho ɲii sí.

⁹ Yīa yí máa tà bè ho kàránlò na bío ciran o Krista yí, ká a báará díá ho, se wón yí zú le Dónbeení. Ká yīa wee tà bè ho yí, wón páania là a Maá Dónbeení lè mí Za. ¹⁰ Ká núpue 6úí na yí máa tà bè ho kàránlò na bío ciran o Krista yí wé 6uara mi cón, á wí ò o kàrán mia, à mi yí tà le o làa mi wán. Mi yí hén mi yara sí 6ànsò. ¹¹ Yīa héra mí yahó sá a núpue mu síi, se 6ànsò làa wo leéra hã wén-kora na ó o wee wé yí.

Vūahú mɛ́ndén bioni

¹² Bío cèrèé á í wí à í bío làa mia, ká í màhá yí wí à í túa mu vūahú yí. I wí à í 6uen mi cón íten á wa 6ueé páaní ì tà há láakáwá. Ká bún wó, á wa sí-weé ɲii màhá à sí.

¹³ Mún hínlò na le Dónbeení mún lera, wón lè mí zàwa wee tēení mia.

Ho tɛn nɛi vɛahɔ na ɔ o Zɛn tɛn nɛi

Vɛahɔ tɛn nɛi

O Zɛn, yɛ lɛ o Yeesu nɛ-kenɛnɛ nɛ-kɛnɛ, lɛ wɔn tɛn nɛi ho vɛahɔ na kɛ. Ho vɛahɔ mu yɛ, ɔ o von mɛten lɛn nɛ-kɛnɛ. O tɛn nɛi ho nɔn ɛn kɛrɛtɛwa kuure ya-dɛ ɛnɛ na ɛn le Kayuusi yɛ. O wɔkaa o Kayuusi lɛ a Demetiriyuusi yɛnɛnɛn ɛn ɛn wɔ bɔ yɛ.

Kɛ a Dioterɛfu wɛrɛ hɔn ɔ o yɛ wa, ɔ o le ɛn kɛrɛtɛwa yɛ bɛ hɛ yɛ.

Le tɛnɛnɛ

¹ Kayuusi, mu lɛ ɛnɛn na lɛ o nɛ-kɛnɛn ɛ wee tɛn nɛi ho vɛahɔ na kɛ ɛ a na foɛn. I wa fo lɛn sɔbɛɛ. ² ɛnɛn na ɛ i wa lɛn sɔbɛɛ, i wee fan ɛ ũ bɔ ɛnɛnɛn wɛ se. Bɔ ɛ ɛnɛn lɛ le Dɔnbeɛnɛ ɛnɛnɛn mɛn sese, lɛ bɛn ɛn sɛi ɛ ũ sɛnɛn lɛ mɛn wɛ herɛrɛ. ³ Wɛn zɛwa kɛrɛtɛwa ɛnɛnɛn mɛn lɛ le Dɔnbeɛnɛ tɛnɛnɛn ponɛ bɔ ɛ fo hɛnɛn, ɛ fo mɛn wee bɛ ho yɛ. Bɔ ɛ iɛnɛn mu, ɛ i sɛi wɛn lɛn sɔbɛɛ. ⁴ Bɔ ɛ i sɛi ɛ ɛ bɛnɛn i wa yɛ ɛ ɛ ponɛ bɔ ɛ iɛnɛn ɛ ɛn le i zɛwa mu kɛrɛtɛmu dɛnɛn yɛ bɛ le Dɔnbeɛnɛ tɛnɛnɛn yɛ, bɛn mɛn.

O Kayuusi bɛ le Dɔnbeɛnɛ yɛ sese

⁵ ɛnɛn na ɛ i wa lɛn sɔbɛɛ, wɛn zɛwa kɛrɛtɛwa ɛ fo wee ɛnɛn sese, hɛrɛnɛn ɛn ɛn ɛnɛnɛn ɛ fo pɛ wee ɛnɛn sese. Bɛn lɛ bɔ wee zɛnɛn lɛ fo ɛnɛnɛn bɛ le Dɔnbeɛnɛ yɛ. ⁶ Bɔ fo wa lɛn ba ɛ ɛn mɛ tɛnɛnɛn nɔn ɛn kɛrɛtɛwa kuure yɛ. Kɛ bɛn nɛnɛn ɛn sɛi fo wee sɛnɛn ɛn varɛn yɛ lɛn bɔ le Dɔnbeɛnɛ lɛ mu korɛn, se mu se. ⁷ Mu bon, mu lɛ o *Krista tonlɔ bɔ yɛ ɛ ɛn lɔrɛn, ɛ ɛn yɛ fo hɛrɛnɛn dɛnɛn ɛn ɛn le Dɔnbeɛnɛn ɛn. ⁸ Awa, ɛ mu sɛnɛn yɛ ɛ wa wɛ sɛnɛnɛn bɛn nɛnɛn so sɛi. Kɛ wa wee sɛnɛn ɛn, bɛn kɛ wa mɛn pɛnɛnɛn lɛn ba ɛ wee zɛnɛn lɛ Dɔnbeɛnɛn tɛnɛnɛn ponɛ bɔ.

O Dioterɛfu lɛ a Demetiriyuusi bɔ

⁹ I tɛn nɛi ho vɛn-zɛn nɔn mɛ kɛrɛtɛwa kuure yɛ. ɛn kɛ a Dioterɛfu na wa ɔ o wɛ dɛ mu bɔ ɛnɛnɛn yɛ ɛ yɛ mɛn ɛnɛnɛn i bɛnɛnɛn. ¹⁰ Kɛ i ɛnɛn, ɛ hɛ wɛn-kɛnɛn na ɔ o wɔ, lɛ hɛ sabɛnɛn na ɔ o fɛnɛnɛn i ɛn ɛn ɛnɛnɛn bɔ lɛn mɛn. Bɔ ɔ o bɛnɛn wee wɛ yɛnɛn pɛn. O yɛ mɛn tɛn ɛn wɛn zɛwa kɛrɛtɛwa lɛn wɛn. A bɛn mɛn tɛn lɛ ɛn wɛ lɛn mɛn wɛn ɔ o hɛ. A bɛn ɛn wee lɛn wɛn ɔ o wee ɛn lɛn ɛn kɛrɛtɛwa kuure yɛ.

¹¹ ɛnɛn na ɛ i wa lɛn sɔbɛɛ, fo wɛ mɛn ɛn nɛnɛn na wee wɛ bɔ yɛ se ɛ ũ yɛ bɛ ɛn wɛrɛ yɛ. ɛn kɛ fo wɛ mɛn ɛn nɛnɛn na wee wɛ bɔ se ɛ ũ bɛ bɛn wɛrɛ yɛ. Yɛ wee wɛ bɔ se wɛn bɔ sɛ le Dɔnbeɛnɛn yɛ. Yɛ wee wɛ bɔ yɛ se wɛn yɛ zɛnɛnɛnɛn.

¹² O Demetiriyuusi wɛn ɛn nɛnɛn ɛnɛnɛn ɛn wee wɔka yɛnɛn. Bɔ ɔ o wee ɛn mɛten hɛnɛn lɛ le Dɔnbeɛnɛn tɛnɛnɛn ponɛ lɛ bɛn wee zɛnɛn lɛ o lɛ o nɛnɛnɛn. ɛnɛn mɛn wee wɔka a yɛnɛn, ɛ ũ zɛn lɛ bɔ ɛ i wee mɛn ɛnɛnɛn lɛ ho tɛnɛnɛn.

Le mɛnɛnɛn tɛnɛnɛn

¹³ Bɔ ɛnɛn ɛ i wɛ ɛ i bɔ lɛn fo, kɛ i mɛnɛn mɛn tɛn nɛi ho vɛahɔ na kɛ. ¹⁴ I wɛ ɛ i bɛn ũ ɛnɛn hɛn lɛn ɛnɛn, ɛ wa ɛnɛn pɛnɛnɛn i tɛn hɛn lɛnɛnɛn. ¹⁵ Le ho hɛnɛn ɛn kɛn lɛn fo. Mɛn bɛnɛnɛn na lɛn wɛn pɛnɛnɛn wɛ ɛ wee tɛnɛnɛn foɛn. Mɛn tɛnɛnɛn wɛn bɛnɛnɛn na lɛn fo pɛnɛnɛn wɛ yɛ lɛ mɛn nɛ-kɛnɛn kɛnɛn.

Ho vūahú na ó o Zude túara

Vūahú túaró jūhú

O Zude lé yia túara ho vūahú na kà á n̄n le Dónbeení n̄pomu búenbúen yi. Ho vūahú mu bioní ló mín là a Piere j̄un níi vūahú na á wón túara. Há v̄onna mu mí b̄io j̄un wee j̄i 6a k̄èrèt̄f̄ewa zeñ wán le 6a pa mít̄en b̄io 6a n̄i-kàránlowà na b̄io yí bon b̄io yi, bán na wee wé há wárà na 6a s̄la wee vá yi na yí se.

O Zude mu b̄ia le 6a n̄i-kàránlowà mu wee wé mu b̄io na yí se làa s̄ob̄é̄. O b̄ia le le Dónbeení á à siiní 6a j̄úná. O mún b̄ia le 6a k̄èrèt̄f̄ewa wíoka wé bánbá à wé le dà-kéní là a Yeesu, á dé mí s̄ob̄é̄ le Dónbeení b̄io yi le Dónbeení mu Hácírí p̄ánká yi, á warí mín, b̄era a na ò o Yeesu *Krista p̄ánká yi á 6a yi le mukání binbirí na máa vé.

Le t̄ènti

¹ Mu lé Inén Zude, o Yeesu *Krista ton-sá, Inén na lé o Zaaki 6àn za, lé mi wee túa ho vūahú na kà. I wee túa ho á à na b̄ia ó o Maá Dónbeení hueeka yi, á wa, b̄ia ó o Yeesu Krista wee pa b̄io. ² Le o N̄húso wé mu tentemu c̄èr̄è làa mia, á na mí h̄érà mia, á wíoka warí mia.

Ba n̄i-kàránlowà na wee vt̄ini 6a n̄upua b̄io

³ Minén na á i wa làa s̄ob̄é̄, 1 s̄i b̄ènt̄n lá vá làa s̄ob̄é̄ à i túa mia ho k̄ánl̄o na b̄io ciran wa búenbúen dán̄i yi. Há làa na kà wán á mu wáa léé konloon à i wé mu, b̄era a na à i hení mí s̄la à mi f̄ará t̄n mu b̄io na mi tà yi, b̄io le Dónbeení n̄n b̄ia b̄io s̄a le yi le cúekúee á mu vóràa. ⁴ I wee túa mia lé b̄io 6a n̄upua búí na pá le Dónbeení, á tun mít̄en yi zonnáa mi t̄lahú. Ba wee ȳèr̄emá wán Dónbeení s̄áamu bioní kúará à dàr̄i wéràa mí s̄la wárà na yí se. Lé b̄un 6a wee wé á p̄ináa o Yeesu Krista, wón mí d̄on na lé wa ya-dí lé wa j̄uhúso. Mu f̄era túara le le Dónbeení á à siiní 6a j̄úná.

⁵ I z̄u le b̄io á i b̄io ò na mia kà búenbúen á mi z̄u, ká 1 máhá pá b̄inía wee leéka mia làa b̄u. Mi z̄u b̄io ó o N̄húso k̄ánianáa o *Isiraȳe le n̄pomu ho *Ezipite k̄sh̄ú yi. Ká b̄ia pá yí dó mí s̄la le yi bán le wó á 6a h̄urun. ⁶ Mi b̄iní leéka ho wáayi tonkarowá búí b̄io, bán na ȳio yí s̄u ho p̄ánká na le Dónbeení n̄n 6a yi á 6a ló hen na 6a lá wi yi. Lé b̄un te b̄io le Dónbeení can 6a kúaràa le t̄ibi-cúaa yí á pannáa le wizonle na le k̄h̄ii f̄i le cít̄ii yi. ⁷ Mi mún b̄iní leéka ho *Sod̄omu le ho *Kom̄ore lóràa b̄io, le há lórà na s̄ùaràkaa yi làa ba b̄io. Há lórà mu n̄upua dó mít̄en mu koomu wárà le mí s̄iíwá yi, á wi 6a wé da le 6a z̄an-búaa. Á b̄io kà wán 6a wi ho d̄sh̄ú na wee c̄í f̄é̄e yi. Mu wó kà à j̄ináa 6a n̄upua zeñ wán.

⁸ Lé h̄n wárà so síi le h̄ia á 6a n̄upua mu na wi mi t̄lahú á mún wee wé. Ba h̄ácira b̄ò mu b̄iowa na yí bon wán, á mu b̄io na sí 6a yi na yí se lé b̄un 6a wee wé. Le Dónbeení j̄uhúsomu 6a wee z̄uar̄ yi, á wee là ho wáayi búaa na cúkú wi. ⁹ H̄arí ho wáayi tonkarowá j̄uhúso na ȳeni 6a le Mis̄e le yáa pá yí henía mí s̄i yi wó b̄un. Wón j̄on lá a *Sat̄ani khon mín yi o *M̄oyiie n̄i-h̄inmu wán, ká a máhá yí là a. B̄io kà lé b̄io ó o b̄ia: «Le o N̄húso beé ũ l̄ò». ¹⁰ Ēe ká b̄ar̄en n̄upua mu hen wee là b̄io 6a yí z̄u, 6a yí máa le mí yiwa wéràa mu b̄io l̄on napuwá, lé b̄un yáa wee yáa 6a. ¹¹ Ho ȳéréké á à sá 6a yi. Ba wee wé là a n̄i na 6a le *Kap̄e b̄io síi. Le warí caró b̄io yi á 6a wó khon làa b̄io ó o n̄i

na 6a le *Balaamu wóráa mu bïo síi. Ba bïo yáara, lé bïo 6a káa là a nïi na 6a le Koree bïo síi. ¹² Hen ká mi 6un6ua-dĩnló á 6a páania wee dí làa mia, à mi dĩnló dĩró yíráa kéĩ. Ba wee dí bũubaa ká mu nĩyio máa dí 6a, 6a wee leéka mítén bïo mí dòn. Ba ka lòn vlohó na wee kán lè mí pánká ká ho máa tè. Ba ka lòn vĩnsla na yí máa ha mí haró páahũ, na 6a deera kúará á há hũrun. ¹³ Ba nĩyi-waráa wee mi làa bïo ho mu-beenĩ ñumu yãnbónlò khùankhúaa wee léé kúia mináa bïo síi. Ba ka lòn mãnaayio na la-kéní mia, á le Dónbeenĩ 6èn ká ho lahó làa ba le tĩbí-cúaa yí, á 6a khii kéĩ yí fẽẽ.

¹⁴ O Enɔɔki, yia lé wàn maáwà nũwã hẽñun nĩi á lá a Adãma ñii wán, á yánkaa fẽera le Dónbeenĩ ñi-cúaa 6arén dĩnĩ yí mún ká síi: «Mi loĩ, lé o Nũhũso na bõ ò buen lè ho wáayi tonkarowà cèrécèrécèrè, ¹⁵ á 6ueé cití 6a nũpua 6úen6úen. Ba bè-kora wérowà 6úen6úen na káa á pá le Dónbeenĩ ó ò síini ñúná 6a bè-kora na 6a wó lè há bín-kora na 6a bíaa le Dónbeenĩ dĩnĩ yí bïo yí».

¹⁶ Ba nũpua mu sía yí máa wa mi. Ba wee wírí mítén bïo yí làa wizoonĩ 6úen6úen. Ba sía bïo na yí se lé bũn 6a wee wé. Ba wee khòn lè mí bióní, á wee wíoka 6a nũpua yèni á càraa mu bïo.

Le zéenti na ñan 6a kèrètłewa bïo yí

¹⁷ Ɛɛ ká minén na á i wa làa sòobéɛ, mi bíní leéka wa Nũhũso Yeesu *Krista tonkarowà ñi-cúaa bïo. ¹⁸ Ba bíaa le: «Hã pònna vaa véenii, ká 6a nũpua wé è yáa mí ñini yí á à na mia. Ba wé è wé mí sía bïo na yí se, á à pí le Dónbeenĩ bïo». ¹⁹ Lé 6arén wee khéé 6a nũpua. Ba leékaa bïo na, á 6a wé. Dónbeenĩ Hácírí mia 6a yí. ²⁰ Ɛɛ ká minén na á i wa làa sòobéɛ, mi dĩn mi síadéro le Dónbeenĩ yí wán à séenínáa mín, à mi wíoka va làa yahó. Mi wé fio lè le Dónbeenĩ Hácírí pánká. ²¹ Mi 6ua mín làa bïo le Dónbeenĩ wa làa mia, à dé mi sía lòoní le mukáni na máa vé, dĩo wa Nũhũso Yeesu *Krista á à na mia o tentemu bïo yí. ²² Bíaa síadéro yí fárá yí tĩna sese le Dónbeenĩ yí á mi zũn màkárí. ²³ Mi kãní 6a há ñúná síiníló yí. Mi mún zũn bíaa ká màkárí, ká mi màhá pa mitén bïo. Mi ñin 6a wárá, hãrĩ 6a sí-zĩnia á mi yáa pá yí tũii yí 6a wén-kora bïo yí.

Mòndén ñi-cúaa

²⁴⁻²⁵ Le Dónbeenĩ dà, le è pa mia á mi máa díaa ho wõhũ, le è wé á mi i dĩn le yahó ká bè-kohó bïo máa mí máa léé mia. Le è wé á mi i zãmaka le yahó le cùkú beenĩ yí. Mi wa khòoní le Dónbeenĩ na lé le dà-kéní, le lé wa kãnilo wa páaníló là a Yeesu *Krista bïo yí, wón na lé wa Nũhũso. Le ho cùkú, lè mu beemu, lè ho pánká 6úen6úen na bïo sã a yí fẽẽ à bïo pá sía a yí há laa na ká wán à lén fẽẽ. *Amiina!

Le Dónbeeni Bè-sànkani na le zéenia là a Zàn

Vūahū tūaró jūhū

Yia tūara mu bè-sànkani vūahū lé o Zàn na lé o *Krista tonkaro. Pāahū na ó o wee túa ho yi ká bía tà a Krista bío á ho Oroomu béε wee beé lò làa sòobéε. O tūara ho pāahū na 6a hía wūra a buan zoó díá ho kōhū na wi mu jummu tīahū, hía 6a le Patimɔɔsi yi. O tūara ho á heníanáa bía tà a Krista bío sía. O le 6a wíoka dé mí sía o Yeesu yi lé bío ó o dàina mu bío búenbúen. O vūahū mu yi á le Dónbeeni pánii kíne vūahū bío cèrèε wee mi yi.

O Zàn bía mí vūahū yi le o Yeesu zéenia míten làa mí. A lé o Yeesu mu mún bía le o túa bío ó o mɔn búenbúen (1). O o Zàn 6èn tūara há vōnna bío hējun á nɔnka 6a kèrètɛwa kuio bío hējun na wi ho Azii kōhū yi (2–3). O zéenia bío ó o mɔn ho wáyí, lè ho sò-mánu firó, lè há búaaní bío hējun, lè mu bíowa bío hējun, lè há lánpórá bío hējun bío (4–16). Ho ló-beeni *Babiloona clló là a Satáni lè mí ton-sáwá yáaró bío (17–20). Bún món ó o mɔn ho ðimjǎ finle na le Dónbeeni léra. O bía le hen làa cfinú ká a Yeesu á à bini ì buen (21–22).

Bío ho vūahū wee zéeni

¹ Bío wi ho vūahū na ká yi lé le Dónbeeni bè-sànkani na le zéenia là a Yeesu *Krista à wón zéeni na mí ton-sáwá yi, á 6a zūn bío ò wé hen làa cfinú. O o Yeesu tonkaa mí tonkaro na ló ho wáyí nī-kéní, ò o buee lii zéeni mu lè mí ton-sá na 6a le Zàn. ² Bío ó o Zàn mu mɔn búenbúen ó o mà túá. O zū le mu lè le Dónbeeni jii-cúa, á zū le lé o Yeesu Krista zéenia mu. ³ Bía wee káran le Dónbeeni jii-cúa na tūara ho vūahū na ká yi, làa bía wee jí há à pa há bío bán júná 6èntn sí, lé bío mu bíowa mu wéró á sùaráa.

O Zàn tēenia 6a kèrètɛwa kuio bío hējun yi

⁴ Ho vūahū mu lé ínén Zàn wee túa ho á à na ho Azii kōhū lórá bío hējun kèrètɛwa kuio bío hējun yi. Le le Dónbeeni, ðio wi fēεε, na wi ká bío búii ðin yi léra na bò ò buen, à wé mu sáamu làa mia, à na ho h́érà mia. Le há háciira mí bío hējun,* h́ia ðin le Dónbeeni bá-zàmu kanmúini yahó à mún wé mu sáamu làa mia, à na ho h́érà mia. ⁵ Le o Yeesu Krista, yia wee mí ho túia le Dónbeeni jii, yia láayi wí, yia nín-yáni véera ló 6a ní-hia tīahū, yia wi 6a bá-zàwa búenbúen jūhū wán à mún wé mu sáamu làa mia, à na ho h́érà mia.

Lé orén wa wɛn, á h́urun cāni kúaará kánianáa wɛn wa bè-kora yi, ⁶ á wó á wa lé le *Dónbeeni yankarowá nǐpomu na wee sá 6án Maá Dónbeeni tonló. Le ho cúkú lè ho pánká à bío sí a yi fēεε há lúluio na jii mia yi. *Amiina!

⁷ Mi loñ! Nín-yia há dùndúio yi bò ò buen. Ba núpua búenbúen á à mi a, h́ari bía cú a. Ho ðimjǎ kána síiwá búenbúen á à tà le wéε o bío yi. Lé bún mu ù wéráa. *Amiina! ⁸ O Núhúso Dónbeeni, ðio wi fēεε, na wi ká bío búii ðin yi léra, na bò ò buen, ðio dá mu bío búenbúen á wee bío: «Lé ínén á búa mu bío búenbúen jūhū, á lé ínén mún n véeni mu bío búenbúen.»

O Zàn mɔn o Krista lè mí cúkú beeni

* **1:4** Há háciira mí bío hējun: Mu bío hējun wee zéeni mu bío na jii sù bío. Hen ká á há háciira bío hējun lé le Dónbeeni Hácií á mu wee zéeni bío.

⁹Inén lé o Zán na lé mìn za wa páaníló là a Yeesu bïo yi. I làa mia páania le Dónbeení bá-zàmú yi, á lééra mi lò beéró làa bïo mi wee hínáa mi sía yi làa mia. Lé Inén 6a hía wíira á buan zoó díá ho kòhú na wi mu jumu fíahú, hía 6a le Patimóosi yi. Ba zoó díá mi bín lé bío á ì buera le Dónbeení bioní á zéenia ho túia na ó o Yeesu mà. ¹⁰O Nùhúso wizonle zoñ, † á le Dónbeení Hácírí pánká kera í wán, á ì jà támu búí sá pónpón lòn búaaní támu í món. ¹¹A mu támu mu bíá làa mi: «Bïo fo wee mi á ù túa ho vúahú yi na há lórá bío hẹ̀run na kà kèrètíewa kuio bío hẹ̀run yi: Ho Efẹeze, ho Simiina, ho Pẹkaamu, ho Tiatiire, ho Saade, ho Filadelifii, lé ho Lawodisee.» ¹²Bíó á ì jà mu támu mu sá, á ì yèrémáa le í khíi loń yía bíá làa mi, á ì khíi mən fíntá-cúaaawa bío hẹ̀run na wó lè ho sánú. ¹³O o búí lòn núpue † á zoó wi há fíahú. Bansa zǎ ho báká tóní, á can miten lè le nín-kéní na tá lè ho sánú. ¹⁴O jún-vání ka púiapúia lòn yènsé. O yío ka lòn dshú denle, ¹⁵á zení wee juiika kúiakúia lòn tǎ̀nən na 6a pá á wíokaa. O támu sá wee jí lòn jún-beení vánaló. ¹⁶Há mànáyio bío hẹ̀run ó o buan lé mi nín-tíání. Ho khà-tóní yara júnso na jia wi á wee lé o jii yi. O yahó ka cénçén lòn wiso-hádshú.

¹⁷Bíó á ì mən wo kà, á ì lùwá a tá díá, á yí máa kánkán lòn núpue na húrun. O o líí bò mí nín-tíání í wán ò o bíá: «Yí zón wà. Lé Inén á búá mu bío búenbúen jùhú, á lé Inén mún khíi véení mu bío búenbúen. ¹⁸Inén lé yía le mukání binbirí wi cón. I lá húrun, á lé mi na wáa wi le mukání yi fée há lúlúio na jii mia yi. Mu húmú á ì pánká wi wán, á ho ní-hónbó-lóhó á ì pánká mún wi wán. ¹⁹Awa, á bío fo wee mi, bío wi làa bío 6ueé wé mu món, bún búenbúen á ù túa. ²⁰Ká mu lé há mànáyio bío hẹ̀run na á ì buan lé í nín-tíání, lé há fíntá-cúaaawa bío hẹ̀run na wó lè ho sánú, bún 6an kúará á ì í zéení làa fo: Há mànáyio bío hẹ̀run hón bío wee zéení le Dónbeení tonkarowá na wee pa 6a kèrètíewa kuio bío hẹ̀run yi bío. Há há fíntá-cúaaawa bío hẹ̀run, hón bío 6èn wee zéení 6a kèrètíewa kuio bío hẹ̀run bío.»

2

Bío mà nən ho Efẹeze kèrètíewa kuure yi

¹«Há jí-cúaa na kà á ù túa à na le Dónbeení tonkaro yi, yía wee pa ho Efẹeze lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yía buan há mànáyio bío hẹ̀run lè mí nín-tíání, na wee varáka há fíntá-cúaaawa bío hẹ̀run na wó lè ho sánú fíahú, lé wón wee bío bío kà: ²I zú bío mí wee wé, mi tá le lónbee yi mu bío yi, á mún wee hí mi sía mu yi. I zú le bíá lé 6a ní-súmáa á mi pá bío. Ba búí na le mí lé o *Krista tonkarowá à mu yí bon, á mi khéra kúará, á zú le 6a lé 6a sabín-fúaalowa. ³Mi wee tá hí mi sía, à tá le lónbee yi í bío yi, mi yí máa tée mi bàra. ⁴Eé ká í màhá à zá làa mia bío búí na á ì mən mia à mu yí se bío yi. Bío mi wa làa mi páahú na mi búakáa dó mi sía mí á mí díá. ⁵Awa! A mi cén và mi yiwa bío mi fù karáa wán, à zún le mí ló lè ho món. Mi cén yèrémá mi yilera lè mi wára à wé làa bío mi fù karáa bío. Ká mi yí yèrémáa, á ì 6ueé lá mi fíntá-cúaa á à lén bín. ⁶Ká í màhá mún wee búá mia. Lé bío á bío 6a Nikolayitewa wee wé á mi jina, làa bío á Inén mún jinanáa mu.

† **1:10** O Nùhúso wizonle: Le wizonle mu lé o Yeesu vèeró wizonle. Le lé ho dimaasi. † **1:13** Mu kerekimu yi á mu bíá: «Lòn núpue za». Mu bío wee zéení yía ó o Daniyeele mən (Daniyeele vúahú 7.13-14; 10.5-6). Ba zúífúwa cón ó o núpue za mu lé Yía le Dónbeení mən lera.

7 «Yia wee jí bío, à òanso jí bío le Dónbeení Hácírí wee bío na 6a kèrètɛwa kuio yi. Yia dàrina ho fúuhú fá, á le Dónbeení v́nsía 6uahó v́ndɛ na wee na le mukáni 6a núpua yi, á òanso á í na dén 6àn bèere díró níi yi.»

Blo mà nòn ho Simiina kèrètɛwa kuure yi

8 «Hã jí-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeení tonkaro yi, yia wee pa ho Simiina lóhó kèrètɛwa kuure yi:

«Yia 6úa mu bío 6úen6úen j́uhú, á mún khii véení mu bío 6úen6úen, yia lá húrun á v́era, lé wón wee bío bío kà: 9 I zú mi lò beéró bío, á zú mi khemu bío, à ho náfóró binbirí j́òn wi mi cón. A bia le mí lé 6a *zúífuwa à 6a yínón 6a zúífuwa binbirí bío 6a wee yáa lè mi yèni á í mún zú. Ba núpua mu kuure bío sá a *Satáni yi. 10 Le lónbee na à yí mia á mí yí zón. Mí lorí, o Satáni á à wé á mí 6úi 6a à kúee ho kàsó yi á à khénnaa mi kúará. Le lónbee á à yí mia há wizooní bío píru yi.* Mí fàrá ðín mi sladéro mi wán, hàrì 6a 6úe mia, á í na le mukáni binbirí mia.

11 «Yia wee jí bío, à òanso jí bío le Dónbeení Hácírí wee bío na 6a kèrètɛwa kuio yi. Yia dàrina ho fúuhú fá, wón òanso á mu húmú cúa-jun níi máa yí.»

Bloní mà nòn ho Pɛkaamu kèrètɛwa kuure yi

12 «Hã jí-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeení tonkaro yi, yia wee pa ho Pɛkaamu kèrètɛwa kuure yi:

«Yia ho khá-tóní yara j́unso na j́ia wi á wee lé j́ii yi, lé wón wee bío bío kà: 13 I zú le ho lóhó na fo wi yi lé o *Satáni béení ðíiníi. Mí yí bínia í món à mí fàrá ðín mi sladéro mi wán. Hàrì páahú na 6a 6ó a níi na 6a le Antipaasi yi mi cón hen na ó o Satáni mu wi yi, á mí pá wíokaa dó mí sía mií. O Antipaasi mu lé wón mà ho túiá í j́ii binbirí. 14 Ɛé ká í máhá à zá làa mia ðínú bío á í mòn mia à mu yí se bío yi. Ba 6úi wi làa mia na bò a níi na 6a le *Balaamu kàránló yi. Wón na zéenia o *Isirayeele nípomu khá v́iníló là a níi na lé o béé, yia 6a le Balaaki† á bán lá há wónna taa, á wó ho há-fénló lè ho há-fénló lè mí síwa. 15 Lé ká síi 6a 6úi mún wi làa mia á bóráa 6a Nikolayitewa kàránló yi. 16 A mí cén yèrémá mí yilera lè mí wára. Ká mí yí yèrémá, á hen làa ðínú ká í buen, á 6ueé fi làa bán núpua so lè ho khá-tóní na wee lé í j́ii yi.

17 «Yia wee jí bío, à òanso jí bío le Dónbeení Hácírí wee bío na 6a kèrètɛwa kuio yi. Yia dàrina ho fúuhú fá, á ho *maane na 6a sànkáa á í na a yi ó o ò lá. I mún n na le hue-poni òanso yi. Le huee mu á í wóncí le yèn-finle wán á à na òanso yi. Ní-veere yí dà máa zún le yèni mu ká yínón yia le hue-poni mu nòn yi.»

Blo mà nòn ho Tiatiiire kèrètɛwa kuure yi

18 «Hã jí-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeení tonkaro yi, yia wee pa ho Tiatiiire lóhó kèrètɛwa kuure yi:

«Yia lé le Dónbeení Za, na yío ka lòn ðshú ðenle, á zení wee j́uiika lòn t́j́n, lé wón wee bío bío kà: 19 Bío mí wee wé á í zú. A le waminí na wee mí mia, làa bío mí yí máa bíní í món, làa bío mí wee wé na 6a núpua yi, làa bío mí wee h́náa mí sía, mu 6úen6úen á í zú. I mún zú le há làa na ká wán, á bío mí wee wé á po bío mí wó páahú na mí 6úakáa dó mí sía o Yeesu yi.

* 2:10 Há wizooní bío píru: B́n wee zéeni le le lónbee mu máa mia. † 2:14 Balaamu làa Balaaki: Mí Lorí Miló v́uahú (Nombres) 22–24; 25.1-3; 31.16

²⁰ Ɛε ká 1 màhá à zá làa mia bío 6úí na 1 m̀on mia à mu yí se bío yi. O háa Zezabεεle†, yía le mí lé le *Dónbeení jì-cúa fεero à mu yí bon á mi wee díá ò o khà 1 ton-sáwá v́íní. O wee j̀aa 6a dé ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí sííwá wéró yi, lè há wónna taa làró yi. ²¹ A ĩ ǹon ho p̀aahú wo yi, ò o yèrémá mí yilera lè mí wárá, ká a màhá yí tà le mí ì díá mí koomu wárá. ²² Awa! 1 ì wé ó o ò t̀è mu v́ámú á bia làa wo wee páaní 6úen6úen á ĩ beé lò làa sòobéε, se 6a 6̀en yèrémáa, á díá a koomu wárá. ²³ Bia b̀ò a yi 6úen6úen á ĩ 6úe. Ká mu wó ká, á 6a kèrètƵewa kuio 6úen6úen á à zún le ĩnén lé yía á zú a ǹupue yilera, làa bío ó o síi vá yi. 1 ì sàání mi ní-kéní kéní yi á à héha làa bío mi wee wé.

²⁴ «Ká minén Tiatiiire kèrètƵewa kuure ǹupua na ká, na yí tà yí b̀ò ho káránlò mu yi, á mún yí wí mi zún bío 6a wee ve là a *Satáni bío na sà yi, bán á ĩ ì bío bío ká á à na yi: 1 máa bíní máa hení bío 6úí wéró máa na mia, ²⁵ ká bío mi dó mi sía mi lè b̀n mi f́ará d̀n wán làa bío mi wee wéráa mu fúaa 1 bíní 6uenlò.

²⁶⁻²⁸ «Yía dàńna fá ho fúuhú, á b̀ò bío á ĩ wee zéeni yi fúaa mu véeni, wón á ĩ ì na ho p̀anká yi ó o ò wé há sííwá 6úen6úen j̀uhú wán làa bío á ĩnén mún yúráa ho p̀anká 1 Maá cón bío síi. O o ò s̀uwaní mí p̀anká 6a wán làa sòobéε, á wé è fí 6a lòn sía na má làa córó. B̀anso á ĩ ì na há tá-t̀ta mànàayire yi. §

²⁹ «Yía wee jí bío, á 6̀anso jí bío le Dónbeení Hácírí wee bío na 6a kèrètƵewa kuio yi.»

3

Bío mà ǹon ho Saade kèrètƵewa kuure yi

¹ «Há j̀i-cúa na ká á ũ túa à na le Dónbeení tonkaro, yía wee pa ho Saade lóhó kèrètƵewa kuure yi:

«Yía há háciira bío h̀ejun na bío sá le Dónbeení yi wiráa, na há mànàayio bío h̀ejun wí ní yi, lé wón wee bío bío ká: Bío mi wee wé á ĩ zú. Ba ǹupua wee leéka le mi yú le mukáni binbirí, á mi j̀on h̀urun le Dónbeení yahó.

² Awa, á mi cén f́aní mi yío, á dé p̀anká miten yi, á bío ká mia j̀uhú h́a yí 6úe. Mu bon. 1 zú le bío mi wee wé á j̀ii yí sú 1 Maá Dónbeení yahó. ³ Awa, á mi bíní leéka mi yiwa bío mi j̀á lè le Dónbeení bíoní á tà le yi bío. Mi yèrémá mi yilera lè mi wárá, á wé bè le bíoní mu yi. Ká mi yí f́anía mi yío, á ĩ 6ueé yòoka mi wán là a k̀nlo bío. Mi máa dàń máa zún 1 6uenlò mi cón p̀aahú. ⁴ Ɛε ká 6a 6úí màhá wí mi cón ho Saade mu lóhó kèrètƵewa kuure f́ahú á guan miten sese le Dónbeení yahó lòn ǹupua na sí-zńia wee ce wéréwéré. Bán á à bè làa mi ká 6a zá há sí-poa, lé bío 6a ko làa bú.

⁵ «Làa b̀n síi á yía dàńna ho fúuhú fá, á wón ñ zńin lé há sí-poa. O yèni á ĩ máa lèn bia yú le mukáni binbirí yénnáa v́uahú yi huúu. 1 ì d̀n 1 Maá lè mí tonkarowá yahó á à bío le 6̀anso bío sá mi lè.

⁶ «Yía wee jí bío, á 6̀anso jí bío le Dónbeení Hácírí wee bío na 6a kèrètƵewa kuio yi sese.»

Bío mà ǹon ho Filadelfíi kèrètƵewa kuure yi

⁷ «Há j̀i-cúa na ká á ũ túa à na le Dónbeení tonkaro na wee pa ho Filadelfíi lóhó kèrètƵewa kuure yi:

† **2:20** Zezabεεle: Mi loń B́a-źawa ńn-yání v́uahú (1 Rois) 16.31; 19.1-2 § **2:26-28** Tá-t̀ta mànàayire: Le mànàayire mu wee zéeni le sée yíró bío. Le mún wee zéeni a Krista bá-zámu 6úakaró bío. Mi loń Lení v́uahú (Psaumes) 2.8-9; Miló v́uahú (Nombres) 24.17; Bè-sànkani v́uahú 22.16

«Yia na ɓàn sɓi mɓa, na lé ho tɔúá poni ɓànsò, yia ó o *Daviide béenɓi díró nɓi naló pànká wɓi nɓi yi lòn woohú won-za, yia héra mu bɓo jɓii á nùpue máa dàri pe mu jɓii, na mún pon mu bɓo jɓii á nùpue máa dàri hén mu jɓii, lé wón wee bɓo bɓo ká: ⁸ Bɓo mi wee wé á ì zú. I zú le 6a nùpua yí máa kòñbi mia sese, ɛɛ ká mi máhá pá wee bè ì bíoní yi, mi yí pá ì bɓo 6a nùpua yahó. Awa, ì héra ho zúajɓii nòn mia. A nùpue na mún dà á bíni ì pe ho á mɓa. ⁹ Mi loŋ, bɓo ká lé bɓo á ì ì wé làa bɓa bɓo sá a Satáni yi, bán na wee fúaa há sabíoní le mí lé 6a *zúífùwa à mu jɓòñ yí bon. I ì wé á 6a ɓueé fàrá mí nònkóɓúná wán mi yahó, á 6a à zúñ le ì wa mɓa. ¹⁰ Bɓo á ì henía nòn mia le mi hɓ mi sɓa á mi tà bò yi. Lé bɓn nòn á le lònbee na ɓueé khén ho ðímíjá nùpua ɓúenɓúen kúará á Ìnén ɓèn mún ñ káñi mia yi. ¹¹ Hen làa cínú ká ì ɓuen. Bɓo mi dó mí sɓa mɓi lé bɓn mi fàrá ðñ wán làa bɓo mi wee wéráa mu, bèra a na ò o ɓúí hɓa yí fé mi ɓo na wee zéení le mi fá ho fúuhú.

¹² «Yia dàrina ho fúuhú fá, wón ñ keñ lòn bòròbòrò ì Maá *Dónbeenɓi zɓ-beenɓi yi fɛɛɛ. Bànsò ò keñ le zɓi mu yi fɛɛɛ. I Maá Dónbeenɓi yèni, lè le lóhó yèni á ì ì túa ɓànsò wán. Hón lóhó so lé ho Zeruzaleemu finle na à lé ho wáayi le Dónbeenɓi cón á à lii. Inén yèn-finle á ì mún ñ túa ɓànsò wán.

¹³ «Yia wee jɓi bɓo, à ɓànsò jɓi bɓo le Dónbeenɓi Hácírí wee bɓo na 6a kèrètɓewa kuio yi sese.»

Bɓo mà nòn ho Lawodisee kèrètɓewa kuure yi

¹⁴ «Há jɓi-cúa na ká á ù túa à na le Dónbeenɓi tonkaro yi, yia wee pa ho Lawodisee lóhó kèrètɓewa kuure yi:

«Yia yèni 6a le *Amiina, yia wee mɓi ho tɔúá poni le Dónbeenɓi jɓii, yia láayi wɓi, yia lé ho tɔúá poni ɓànsò, na le Dónbeenɓi ðñ wán léraráa mu bɓo ɓúenɓúen, lé wón wee bɓo bɓo ká: ¹⁵ Bɓo mi wee wé á ì zú. Le Dónbeenɓi bɓo yi, á mi yí sùwa, á mi mún yí wan. Mi lá ka lè mi sùwa táa mi lá wan, se bɓn pá wáa sáaani. ¹⁶ Ká bɓo mi yí sùwa á mi mún yí wan, à mi ka tón, á ì ì kún mia á à kúia. ¹⁷ Mi wee bɓo le mi nɓi bɓo wɓi, le mi bò miten mi náfòrò wán, bɓo ɓúí yí fòora mia, táa. A mi yí zú ká mi lé 6a yinyio ɓànsowá à bɓo màkárí wɓi. Mi lé 6a nɓi-khenia. Mi lé 6a muuiwá á wee vará mi bɓo. ¹⁸ Awa, á mi ðia le ì zéení mia: Ho sánú binbirí na ceéra ho ðshú yi á mi wáa ɓuee yá ì cón. Lé bɓn ñ na ká mi ì wé mu bɓo ɓànsowá binbirí. Mi ɓuee yá há sɓi-poa ì cón à zɓi sàráa mi nɓiyio. Mi mún ɓuee yá há yio tɓni ì cón à váani lè mi yio á mi wé mi. ¹⁹ Bɓa á Ìnén wa ká 6a wó khon, á ì zá làa ba, à bé 6a. Mi cén bíni dé sóobéɛ miten yi, à yèrémá mi yilera lè mi wárá. ²⁰ Mi loŋ, ì ðñ ho zúajɓii á wee tɛení. Ká yia jɓa ì sá á tà le ì ɓuee zo, á ì ì zo ɓànsò cón á wa à páani ì dí.

²¹ «Yia dàrina ho fúuhú fá, á ì wé á ɓànsò ò keení mu bá-zàmu kanmúini wán ì nɓani, làa bɓo á Ìnén mún fá ho fúuhú á kararáa ì bá-zàmu kanmúini wán ì Maá nɓani.

²² «Yia wee jɓi bɓo, à ɓànsò jɓi bɓo le Dónbeenɓi Hácírí wee bɓo na 6a kèrètɓewa kuio yi sese.»

4

Le khòonli na le Dónbeenɓi wee yí ho wáayi

¹ Bɓn mɓn, á ì bíniá mɓn à ho wáayi jɓii héra. A mu tãmu na lá bɓa làa mi lè ho yahó, na sá wee jɓi lòn ɓúaañi, lé bɓn tɓn wee bɓo làa mi: «Buee yòo hen, á ì ì zéení bɓo ɓueé wé làa fo.» ² Mí lahó yi, á le Dónbeenɓi Hácírí pànká kera ì

wán, á ĩ mɔn mu bá-zàmu kanmúiní 6úí ho wáayi ò o 6úí kará le wán. ³Bànsò semu ka lè há *hue-sení 6úí na 6a le zasipu làa saaduana cíačiakaró bío síi, á wee juúfika kúíákúíá. Le bon-khónle mún ló kńía mu bá-zàmu kanmúiní mu yi á wee juúfika lòn *hue-sení na 6a le emerode. ⁴Mu bá-zàmu kanmúiní mu 6àn síi 6óní làa bío náa kńía le yi, á 6a nǐ-kía 6óní làa nùwá náa kará wán. Ba 6úen6úen zǎ há sí-poa, á búra mu bá-zàmu khònlúaa na wó lè ho sǎnú. ⁵Mu bá-zàmu kanmúiní mu á ho viohó juúfíkaró wee lé yi, á ho nàmakaró sǎ mún wee jí le yi. Há fíntǎ-cúaaawa bío hẹjun zǎnía yẹen bǎrá le yahó. Hǎn lé há háciira bío hẹjun na bío sǎ le Dónbeení yi. ⁶Bíó 6úí lòn saahó na jumumu wee ce wéréwéré lòn máká dǔuhǔ á mún wi mu bá-zàmu kanmúiní mu yahó.

Búaa búaa náa 6úí mún đín kńía le kanmúiní mu yi. Ba yara lè 6a máa 6úen6úen lée yío. ⁷O nín-yání yía ka lòn kúden. O jun níi yía ka lòn dǎa-za. O tǐn níi yía yahó ka lòn nùpue yahó. O náa níi yía wón ka lòn duio na déera wa. ⁸Ba mí búaa náa 6úen6úen á mía bío hẹzín hẹzín wi. Há 6úen6úen vó lè há yío. Bío kǎ lé bío 6a wee bío le wisoni lè ho tǐnǎahǔ fẹẹ:

«O Núhúso Dónbeení 6àn síi mía.

O dà mu bío 6úen6úen.

O wi kǎ bío 6úí đín yí léra.

O wi fẹẹ, o bò ò 6uen.»

⁹Hen kǎ 6a búaa mu sansan wee bío yía kará mu bá-zàmu kanmúiní wán beemu bío á wee khòní á, á wee dé o bǎrákǎ, wón na wi fẹẹ há lúlúio na jii mía yi, ¹⁰á 6a nǐ-kía 6óní làa nùwá náa líi 6úrá yía kará mu bá-zàmu kanmúiní wán na wi fẹẹ há lúlúio na jii mía yahó á 6úaaaní a. Ba wee wé hén mí sǎnú khònlúaa líi kúia mu bá-zàmu kanmúiní yahó kǎ 6a à bío bío kǎ:

¹¹«Núhúso, wa Dónbeení,

fo ko lè ho cùkú.

Fo ko lè le khòníi.

Ho pǎnkǎ 6úen6úen bío sǎ foñ.

Lé bío únén lé yía léra mu bío 6úen6úen.

Únén lé yía le mu kǎí,

á mu 6èn wi.»

5

O Pioza mí dòn lé yía ko lè ho vǎahǔ benló

¹I bínia le 1 loń, á ĩ mɔn á yía kará mu bá-zàmu kanmúiní wán 6uan vǎahǔ 6úí lè mí nín-tǎní. Ho vǎahǔ mu yahó lè ho mání 6úen6úen á ho túaró wi wán, á bun. Ho jii lan lè ho sò-mánu há zen cúaa-hẹjun. ²I mún mɔn wáayi tonkaró 6úí na pǎnkǎ wi, ò o wee bío bío kǎ pǎnpǎn: «Yia ko lè ho sò-mánu na lan lè ho vǎahǔ mu jii firó à ben ho lé o yén?» ³Kǎ yía mǎhá ko lè ho benló à kǎrán ho á yí ló. Bànsò mía ho wáayi, o mún mía ho tá wán, á ho tá fíkòhǔ ó o mún mía yi. ⁴Á ĩ 6èntǐn wá mu bío yi làa sòobé, lé bío á yía ko lè ho benló à kǎrán ho á yí ló. ⁵Á 6a nǐ-kía 6óní làa nùwá náa nǐ-kéní 6úí á wee bío làa mi: «Yí wá bío. Loń, yía 6a wee ve làa Zúdaa zǐ-júhǔ nùpua kúden, o bée *Daviide mònmaníi, á fá ho fúuhǔ.* Wón lé yía ko lè ho sò-mánu na lan lè ho vǎahǔ mu jii firó, à ben ho.»

⁶I bínia le 1 loń, á ĩ mɔn Pioza 6úí na ka lòn yía na 6a fá yan làa muini, kǎ á đín le béeńí kanmúiní síi yi, 6a búaa búaa náa, lè 6a nǐ-kía 6óní làa nùwá

* 5:5 Zúdaa zǐ-júhǔ nùpua kúden là a bée Daviide mònmaníi: Mi loń Bío Núhǔ Búeeníi vǎahǔ (Genèse) 49.9; Ezayii vǎahǔ 11.1, 10

náa t̄ahũ. O Pioza mu wáa là a ȳio lé mu b̄io h̄eṅun h̄eṅun. H̄s̄n ȳio so lé h̄a h̄ácira b̄io h̄eṅun na le Dónbeen̄i tonkaa ho d̄im̄j̄ná k̄uáráa b̄úenb̄úen yi. ⁷ O Pioza mu vá vaá b̄ó ȳia kará mu bá-z̄amu kanm̄uíní wán, ò o f̄ó ho v̄uahũ na á wón b̄uan lè mí n̄ín-t̄iání. ⁸ B̄io ó o f̄ó ho b̄uan, á 6a b̄úaa b̄úaa náa lè 6a n̄i-k̄ia b̄óní làa n̄uwá náa á b̄ueé b̄urá a Pioza mu yahó. Ba b̄úenb̄úen b̄uan h̄a k̄oncówá, á m̄ún b̄uan h̄a lánpórá na wó lè ho s̄ánú, na mu b̄io b̄úí na s̄amu sí s̄ú á wee c̄í yi. B̄ún b̄io so wee z̄eení b̄ia b̄io s̄á le Dónbeen̄i yi fióró b̄io. ⁹ A 6a b̄úaa b̄úaa náa lè 6a n̄i-k̄ia b̄óní làa n̄uwá náa wee sío le len-finle na k̄a: «Ūnén lé fo ko lè ho v̄uahũ mu féró.

Fo ko lè ho v̄uahũ mu féró à fi ho s̄ò-m̄anu na lan ho j̄ii.

Lé b̄io ūnén lé fo 6a yan lè le muíní.

Ū c̄ani lé d̄io yà 6a n̄upua á 6a b̄io s̄á le Dónbeen̄i yi.

Ba ló ho d̄im̄j̄ná k̄ana n̄upua lè mí síwá b̄úenb̄úen yi,

h̄arí 6a wé l̄ue l̄ee l̄ue,

h̄arí 6a b̄io b̄ióní l̄ee b̄ióní.

¹⁰ Fo wó á 6a lé wán *Dónbeen̄i yankarowá n̄ipomu, à 6a wé s̄á na le yi.

Ba à dí le b̄eení ho tá wán.»

¹¹ I b̄inía le í loí, á í j̄ná ho wáayi tonkarowá s̄a. Ba ka c̄èr̄èc̄èr̄èc̄èr̄é, á k̄n̄ia mu bá-z̄amu kanm̄uíní, lè 6a b̄úaa b̄úaa náa, lè 6a n̄i-k̄ia b̄óní làa n̄uwá náa yi.† ¹² B̄io k̄a lé b̄io 6a wee b̄io p̄n̄p̄n̄:

«O Pioza na 6a lá f̄a

á ho d̄ar̄l̄ó, lè ho n̄af̄óró, lè mu b̄è-z̄úr̄miní, lè ho p̄anká á b̄io s̄á yi.

O ko lè le k̄n̄nb̄ii.

O ko lè ho c̄ukú.

O ko lè le kh̄on̄íi.»

¹³ A mu b̄è-l̄én̄ia b̄úenb̄úen, b̄io wi ho wáayi làa b̄io wi ho tá yi, b̄io wi ho tá f̄ik̄h̄ũ, làa b̄io wi mu j̄umu yi, mu b̄úenb̄úen na wi h̄a k̄uáráa b̄úenb̄úen yi, á í j̄ná s̄á à mu wee b̄io b̄io k̄a:

«Le kh̄on̄íi, lè le k̄n̄nb̄ii, lè ho c̄ukú, lè ho p̄anká

á b̄io s̄á ȳia kará mu bá-z̄amu kanm̄uíní wán,

là a Pioza yi f̄éé h̄a l̄úlúúo na j̄ii m̄ia yi.»

¹⁴ A 6a b̄úaa b̄úaa náa le: Amiina! A 6a n̄i-k̄ia b̄óní làa n̄uwá náa b̄èn líí b̄urá à 6a b̄úaaníá 6a.

6

O Pioza f̄u ho s̄ò-m̄anu b̄io h̄èz̄n

¹ I b̄inía le í loí, á í m̄on ò o Pioza f̄u ho n̄ín-yání s̄ò-m̄anu na lá lan ho v̄uahũ j̄ii. A í j̄ná 6a b̄úaa b̄úaa náa yà-kéní s̄á ò o b̄era lòn v̄iohó na ná: «B̄uee kh̄íí lén!» ² A í le í loí, à l̄ee cón-poni na. Ȳia yòora a á b̄uan le t̄é. O b̄úí n̄on mu bá-z̄amu kh̄n̄l̄úee wo yí ó o b̄úra á w̄ar̄aa lòn san-b̄éé á t̄n wá vaá fá ho f̄ũh̄ũ.

³ O o Pioza f̄u ho j̄un níi s̄ò-m̄anu na lá lan ho v̄uahũ j̄ii. A í j̄ná 6a b̄úaa b̄úaa náa j̄un níiso s̄á ò o b̄era: «B̄uee kh̄íí lén!» ⁴ O o c̄úa b̄úí zoó ló h̄uèen lòn d̄sh̄ũ. Ȳia kará a wán ó o b̄úí n̄on ho p̄anká yi, ò o wé à ho h̄éerá yí k̄eí ho tá wán, à 6a n̄upua wé b̄ue m̄ín. O b̄úí n̄on ho kh̄a-tó-tóní wo yí ó o b̄uan.

⁵ O o Pioza f̄u ho t̄n níi s̄ò-m̄anu na lá lan ho v̄uahũ j̄ii. A í j̄ná 6a b̄úaa b̄úaa náa t̄n níiso s̄á ò o b̄era: «B̄uee kh̄íí lén!» A í le í loí, à l̄ee cón-bírí na lua. Ȳia kará a wán à b̄uan le d̄é na 6a wee m̄n̄z̄á lè mu b̄io l̄inlimu. ⁶ A í j̄ná b̄io b̄úí

† 5:11 Mí loí Daniȳe le v̄uahũ 7.10

sā lòn nùpue tāmú 6a búaa búaa náa sli yi à mu wee bío: «O nùpue wizon-kùure sāmú sàánii lé há daa lánpámúarè dà-kéní yáwá. Ká mu lé há sío, se lée lánpámúarè bío tìn ho yáwá dà-kéní mu yi. Ká ho jilólè ho *divén bñn à ù díá mí yáwá yi.»

⁷ O o Pioza fù ho náa níi sò-mánu na lá lan ho vūahú jii. A ĩ jná 6a búaa búaa náa níiso sã ó o béra: «Buee khíí lén!» ⁸ A ĩ le 1 loí à lée cón-khūuní na lua. Yia kará a wán yèni 6a le Húmú. Ho ní-hñnbó-lóhó bò a mòn. Ho ðímíjná nùpua búenbúen sankanòn cúa-náa níi bío dó 6a níi yi, à 6a búe 6a le ho khā-tóní, le le híni, le mu vāmú, le 6a zín-búaa.

⁹ O o Pioza fù ho hònu níi sò-mánu na lá lan ho vūahú jii, á ĩ mən há mánákáwa búii le muini yeenii tá. Bia bò le Dónbeení bíoní yi, á mà ho túiá le jii á 6a bó, lé bán te mí mánákáwa. ¹⁰ Bío ká lé bío há mánákáwa mu wee bío pónpón: «Núhúso Dónbeení na 6àn sii mía, yia lé ho túiá poni 6anso, lé ho páahú yén fo ò pa á à siinínáa ho ðímíjná nùpua júná á à ðiráa há yúaa wa búeró bío yi coon?» ¹¹ A le Dónbeení nən há sí-poa 6a ní-kéní kéní yi, à le bíá nən 6a yi le 6a hí mí sía cínú à paráa 6a ninzáwa ton-sáwá, 6àn záwa le 6àn híni na 6a à búe le 6arén bío síi jii síró.

¹² I bínía le 1 loí, á ĩ mən ò o Pioza fù ho hēzín níi sò-mánu na lá lan ho vūahú jii, á ho tá dèkíó le mí pánká. A le wii yèrémáa ka kúirikúirikúiri, à ho piihú hón múia hobobo lòn cāni. ¹³ Há mánáyio wee tè lii lòn hánbíó na ho pinpi-beení wee díí. ¹⁴ Ho wáayi bun zon mín yi lòn páhú á vñnun, á há búaa lé há táwá na mu jumu kñía yi, bñn búenbúen lóka mí lara yi á vñnun. ¹⁵ Ho ðímíjná búenbúen bá-záwa le 6a júnása, 6a dásiwá júnása, ho náfóro 6ansowá, bíá pánkáwá wi, 6a wobáani láa bíá wi míten, 6a búenbúen héera sà míten há kání yi le há búaa hue-beera pónna. ¹⁶ A 6a wee bío le há búaa le mí hue-beera: «Mí jii wən, á yia kará mu bá-zámu kanmúini wán á yí mi wən, ò o Pioza síni wa júná. ¹⁷ Lé bío á yia kará mu bá-zámu kanmúini wán lá a Pioza wizon-beení na 6a à fi le cítii yi wáa dñn. A yia dà à kání míten le wizonle mu yi wón mía.»

7

Le Dónbeení bò le fíiminí mí ton-sáwá burda wán

¹ Bñn món, á ĩ mən le Dónbeení tonkarowá nūwá náa à 6a ðñn ho ðímíjná sáa mí bío náa yi á hò ho pinpiró hen na 6a ðñka yi, à ho yí và ho tá, le mu jùn-beera, le há vñnsía wán. ² A ĩ bínía le 1 loí, á ĩ mən le Dónbeení tonkaró veere ò o ló le le wii hēenii. Le dēe na le Dónbeení, dío lé le mukáni 6anso, á wee bè le mí fíiminí ó o buan. O o bíá bío ká pónpón le le Dónbeení tonkarowá nūwá náa mu, bíá le nən ho pánká yi à 6a yáaráa ho tá le mu jùn-beera: ³ «Ho tá le mu jùn-beera le há vñnsía á mí ðñn yí yáa ká wa yí bò le fíiminí wán Dónbeení ton-sáwá buráa wán yí vó.» ⁴ A bíá le fíiminí mu bò wán á 6a zéeniá jii láa mí. Ba búenbúen wó nùpua muaaseé búarà-hèjùn láa muaaseé náa. Ba ló a *Isirayeele nīpomu zí-júná búenbúen yi. ⁵⁻⁸ O *Zúdaa zí-júhú nùpua na le fíiminí mu bò wán lée muaaseé píru jùn. O o Urubēn, lá a Kaade, lá a Azeeere, lá a Nefutalii, lá a Manasee, lá a Simion, lá a Levii, lá a Izakaare, lá a Zabulon, lá a Zozeeefu, lá a Bēnzamēe, bán búenbúen zí-júná nùpua muaaseé píru jùn á le fíiminí mu bò wán.

Ba zāamá-kúii ðñn o Pioza yahó

⁹ Bñn món, á ĩ le 1 loí, à lée minka zāamá-kúii na. Ba jii yí dà máa zūri. Ba ló ho ðímíjná kána nùpua le mí síiwá búenbúen yi, hári 6a wé lùe lée lùe, hári

6a bío bíoní lée bíoní. 1 mən 6a à 6a ðɪn mu bá-zàmu kanmúiní yahó, là a Pioza yahó. Ba zá há sɪ-poa, á ɓuanka há yúkúio vɔnna à zéeni le mí sɪa wan.

¹⁰ Bío ká lé bío 6a wee bío pánpán:

«Wàn Dónbeení na kará mu bá-zàmu kanmúiní wán là a Pioza, lé bán káníá wən.»

¹¹ A ho wáyí tonkarowá ɓúenɓúen ðɪn kɪnía 6a nǐ-kɪa ɓóní làa nùwá náa, le 6a búaa búaa náa na ðɪn kɪnía mu bá-zàmu kanmúiní yí á líí ɓúrá le yahó, á wee ɓúaaní le Dónbeení ¹² ká 6a a bío:

«*Amiina!

Mu bè-zúrminí lè ho dànló lè ho pànká á bío sá wàn Dónbeení yí.

Le ko lè le kɔnbii lè ho cùkú.

Wa ko wa khòoní le à dé le bāráká fɛɛɛ há lúlúio na jii mía yí.

*Amiina!»

¹³ A 6a nǐ-kɪa nǐ-kéní wáa tùara mií: «Ba sɪ-poa ɓànsowá mu á fo zú le? Ba wee lé wen?» ¹⁴ A ï bíá nɔn wo yí: «Wàn maá, únén lé fo zú 6a.» O o nǐ-kɪnle mu bíniá bíá: «Bia ká lé bíá káa le lònbe-be-beeni* yí. Ba sɛɛra mí sɪ-zɪnia o Pioza cǎni yí á há wee ce púiapúia. ¹⁵ Lé búɪ te bío 6a ðɪnnáa le Dónbeení bá-zàmu kanmúiní yahó. Ba wee sá na le Dónbeení yí le wisoni lè mí tɪnàahɗ fɛɛɛ le zɪ-beeni na bío sá le yí yí. A le Dónbeení, ðio kará mu bá-zàmu kanmúiní wán á à kɛɪ láa ba, á à pa 6a bío.

¹⁶ Hini láa jɪ-hǎnǐ máa bíni máa dàní 6a.

Wii máa bíni máa jɪ 6a,

á wunwuró mún máa bíni máa beé 6a lò.

¹⁷ Lé bío ó o Pioza na wi mu bá-zàmu kanmúiní sɪi yí á à pa 6a bío làa bío ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bío. O wé è ðí 6a yahó á à varáa le jɪn-dǎní yí, ðio wee na le mukǎni binbirí, á le Dónbeení á à sùuka 6a yèn-caa ɓúenɓúen.»

8

O Pioza fù ho hɛɓun nɪi sò-mánu

¹ Bío ó o Pioza màhá fù ho hɛɓun nɪi sò-mánu na lá lan ho vùahɗ jii, á bío ho wáyí ɓúenɓúen wó tétété á dó mí yí. ² A ï le ɪ loí, á ï mən le Dónbeení tonkarowá nùwá hɛɓun na ðɪn le Dónbeení yahó. A 6a nɔn há ɓúaaní dà-kéní kéní 6a yí. ³ A le Dónbeení tonkarowá veere ɓúii ló á ɓueé ðɪn le *ánsán cɪnii dèɛ nǐsǎni. O ɓuan ho lánpóhó na 6a wee wé cɪi mu bío na sámu sɪ yí. Ho wó lè ho sǎnú. A 6a nɔn mu bío na sámu sɪ cɛɛɛ wo yí ò o cɪi mu ho yí ho *ánsán cɪnii dèɛ na wó lè ho sǎnú wán, ðio wi mu bá-zàmu kanmúiní yahó. A mu bío mu làa bío sá le Dónbeení yí floró ò o páani na le Dónbeení yí. ⁴ A mu bío na sámu sɪ na wee cɪi ho lánpóhó na ó o ɓuan yí yǐni láa bío sá le Dónbeení yí floró á páania yóó dɛn le Dónbeení. ⁵ Bún món ó o wáyí tonkarowá mu khá há donfúaa ho *ánsán cɪnii á kúaa ho lánpóhó mu yí á kónkúaa kúaa ho tá wán lè mí pànká. Bío ó o kónkúaa há kúaa ká sɪi, á ho viohó juiikaa á nàmakaa, á ho tá dèkio lè mí pànká.

Há ɓúaaní bío náa na nɪn-yání wá

⁶ A ho wáyí tonkarowá nùwá hɛɓun na ɓuan há ɓúaaní wáa wíokaa mítén há wíló bío yí.

⁷ O o nín-yání tonkarowá wáa wá mí ɓúaaní. Bío ó o wá le, á ho viohó mànaayio, lè ho dǎhɗ, lè le cǎni lúnkaa mún yí á ðɪndɪn tò ho tá yí. A ho tá lè mí vɪnsɪa lè mí jɪnii bío na cǎka ɓúenɓúen á à yí mu bán sankanɔn cúa-tɪn.

* **7:14** Le lònbe-be-beeni: Mi Loí Matiyé vùahɗ 24.21; Maaki vùahɗ 13.19

⁸ O o ɲun nii tonkaro á wá mí búaañí. A bío búí lòn búe-beení na zà, á 6a lèera dó mu yámú ɲumu yi, á bío yèrémáa wó le cāni á à yí mu 6an sankanòn cúa-tɲn. ⁹ A 6a búaa na wi le cāni mu yi á húrun. A há wonna na wi le yi mún fù.

¹⁰ O o cúa-tɲn nii tonkaro wá mí búaañí. A le mánàayi-be-beení búí zà wó ho dāhú kùera lion há vūna lè há ɲun-dāa 6an sankanòn cúa-tɲn tɲn wán. ¹¹ Le mánàayiire mu yèni 6a le Henheró. A há vūna lè há ɲun-dāa ɲumu, á bío yèrémáa wó mu ɲun-hia á à yí mu sankanòn cúa-tɲn. A 6a nùpua cèrèè húrun lé bío 6a ɲun mu ɲun-hia mu.

¹² O o cúa-náa nii tonkaro wá mí búaañí. A le wii, lè ho p̄ihú, lè há mánàayio sankanòn cúa-tɲn tɲn níi á 6óóniá yi, á mu 6an khoomu sankanòn cúa-tɲn tɲn níi á wó. A le wisoni lè ho tɲnāhú sankanòn cúa-tɲn tɲn níi wó le t̄ibíri c̄ikoon.

¹³ A ī le ī loñ, á ī m̄on duió búí ò o yóó wee dée ho wáayi firic̄ir̄i á wee bío bío ká p̄ñp̄ñ: «Yéréké loo! Yéréké! Ho yéréké á à sá ho d̄m̄j̄ná nùpua yi lé bío le Dónbeení tonkarowá nùwá tɲn na ká á à wí mí búaañí.»

9

Bío wó há búaañí bío hònú nii w̄l̄ó m̄n

¹ O o cúa-hònú nii tonkaro wá mí búaañí. A ī m̄on mánàayiire búí na kùera lion ho tá yi. Ho k̄sh̄ na n̄ayiló ɲii m̄iá ɲii won-za á 6a n̄on le yi. ² A le 6ueé h̄era ho k̄sh̄ na n̄ayiló ɲii m̄iá ɲii, á le minka yiñní ló ho yi kúnt̄uun, á pon ho tá búenb̄uen yi á mu wó le t̄ibíri á le wii yí m̄aa mi. ³ A 6a k̄oyówá ló le yiñní mu yi á bera fò ho tá. Ba n̄on ho p̄anká 6a yi á 6a wé t̄aa 6a nùpua lè 6a naawá bío síi. ⁴ A 6a bía n̄on 6a yi le le ɲíní, lè há v̄ns̄ta, làa b̄io lée b̄io na wee sá há v̄nna à 6a yí t̄t̄ii yi. Ká 6a nùpua na le Dónbeení flim̄ini m̄iá wán lé bán mí d̄on à 6a wé t̄aa. ⁵ Ba yí n̄on le nii 6a yi le 6a búe 6a nùpua mu, ká 6a m̄ah̄ á beé 6a lò làa s̄oob̄éé á à d̄ā há p̄lina b̄io hònú. Bío 6a wee beé là a nùpue lò á ka lòn naa t̄aró vía b̄io síi. ⁶ P̄ah̄ na á b̄un ñ wé yi ká 6a nùpua wé è b̄io le mí lá húrun se mu s̄aañí. Èe ká 6a m̄ah̄ m̄aa hí. Ba s̄ia wé è vá mu húmú yi. Èe ká 6a m̄aa yi mu.

⁷ Ba k̄oyówá mu ka lòn cúaawa na 6a wíokaa há h̄ia t̄aró bío yi. Ba búenb̄uen ɲúná á mu bío búí ponka yi lòn bá-z̄amu kh̄n̄lúaa na wó lè ho s̄ánú. Ba yara ka lòn nùpua yara, ⁸ á ɲún-v̄aní túeeka lòn háawa ɲún-v̄aní. Ba ɲia ka lòn kúdenwá ɲia. ⁹ Ba kos̄ta ka lè há ponka yi làa h̄n̄ló b̄iowa búí. Ba m̄iá s̄a wee ɲí w̄ur̄w̄ar̄i w̄ur̄w̄ar̄i lòn w̄ot̄or̄owa lè mí cúaawa na lùwa bò ò va há h̄ia. ¹⁰ Ba z̄ūaa wi á ka lòn naawá z̄ūaa. Lé h̄n̄ z̄ūaa so á 6a á beé lè 6a nùpua lò há p̄lina b̄io hònú yi. ¹¹ Ba k̄oyówá mu b̄éé lé o tonkaro na pan ho k̄sh̄ na n̄ayiló ɲii m̄iá yi. O yèni lè mu heberemu 6a le Abadon, ká mu k̄er̄ek̄imu á 6a wee ve o làa Apoliyon, mu kúará le «Bè-yáaro.» ¹² B̄un lé ho n̄n-ȳaní yéréké na wó kh̄ina. Yérékéwá bío ɲun á pá à b̄ini ñ wé á à s̄i b̄un yi.

Bío wó há búaañí bío h̄èzn̄n nii w̄l̄ó m̄n

¹³ B̄un m̄ón ó o cúa-h̄èzn̄n nii tonkaro á wá mí búaañí. A ho *āns̄an c̄l̄ini dée na wó lè ho s̄ánú, d̄io wi le Dónbeení yahó á t̄amu búí ló k̄ónb̄ūaa mí b̄io náa yi á í ɲá s̄a. ¹⁴ Mu t̄amu mu b̄ia n̄on o tonkaro cúa-h̄èzn̄n níi na guan mí búaañí yi: «Ba tonkarowá na ló ho wáayi nùwá náa na 6a can ho muh̄ na 6a le Efaraate ɲii á ù fee kúia.» ¹⁵ O o feera 6a kúará à 6a búe ho d̄m̄j̄ná nùpua sankanòn cúa-tɲn níi ɲúh̄. Ba lá wíokaa 6a díá á pannáa d̄en l̄ul̄úure so, h̄on

plihú so, dén wizonle so, hón pàn-kéní kéní so. ¹⁶ Barén hín-táwá na yòora 6a cúawa á 6a zéeniá jii làa mi. Ba le 6a lé ho muaaseé khíá-pírú píru júná khíá-jun. ¹⁷ Bío á ĩ mən lè 6a síí lé bío kà: Ba búenbúen mu biowa ponka kosla yi. Mu búí ka hùeēn lòn dshú. Mu búí lé mu bè-búrán. Mu búí lé mu bè-dondó. Ba cúawa júná ka lòn kúdenwá júná. Ho dshú lè le yíini lè ho kiribi wee lè lè 6a jini. ¹⁸ Mu bè-súmáa bío tɪn mu, ho dshú lè le yíini lè ho kiribi na wee lè lè 6a jini lé bío 6óka ho dímjá núpua. Bía mu 6ó búenbúen á à yí 6a sankanən cúatɪn. ¹⁹ Ba cúawa mu pánkáwá wi 6a jini lè 6a zúaa yi. Mu bon, 6a zúaa júná wi á ka lòn háwá, lé hɔn 6a wee 6óonínáa 6a núpua yi.

²⁰ Ká 6a núpua na mu bè-súmáa á yí yú yí 6ó, bán pá yí yèrémáa yí día mí wɔnna háló. Ba pá wee 6úaaní 6a cínáwa. Há wɔnna na wó lè ho sánú, làa hía wó lè le wén-hɔnló, làa hía wó lè ho tɔ̀nɔ̀n, làa hía wó lè há huua lè há 6úeení, bún na yí máa mi mu bío, á yí máa jí mu bío, á yí dà máa wé dɛɛ, lé bún á bán pá wee 6úaaní. ²¹ Ba núpua 6úeró, lè mu nín-símú wéró, lè ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá, lè ho kɔ̀nló, bún búenbúen á 6a pá yí yèrémáa á yí día wéró.

10

Ho vɔn-za na á ho wáayi tonkaro 6uan

¹ A ĩ bɪniá le 1 loɪ, á ĩ mən le Dónbeení tonkaro 6úí na pánká wi, ò o ló ho wáayi wee líi. Le dúndúure pon wo yi lòn dà-zíni. A le bon-khɔnle bánbáa o júhú. O yahó wee juiika lòn wii, á zení ka lòn dshú bóròbóròwa. ² Vɔn-za 6úí na héra ó o 6uan. O nín-tiánin zeñ ó o bò mu yámú jumu wán, ká a nín-káahón zeñ ó o bò ho tá wán, ³ ò o béra pɔ̀npɔ̀n lòn kúden. Bío ó o béra ká síi, á ho viohó nàmakaró bía há zen cúa-hɛjun. ⁴ Bío á hón viohó so nàmakaa khíina, á ĩ wi á ĩ túa bío ho nàmakaró mu bía, á ĩ já támu 6úí sá ho wáayi á mu bía: «Ho viohó mu nàmakaró bán jì-cúá á ũ 6ua ũ dòn. Yí túa há.» ⁵ O o tonkaro na á ĩ mən ò o ñin mu yámú jumu lè ho tá wán, á hóniá mí nín-tiánin níi dá ho wáayi, ⁶ ò o báa lè le Dónbeení yèni, dío wi bín féee há lúliúo na jii mía yi, na léra ho wáayi làa bío wi ho yi búenbúen, lè ho tá làa bío wi ho yi búenbúen, lè mu yámú jumu, làa bío wi mu yi búenbúen. O bía: «Mu wáa máa bíni máa mía. ⁷ Nɔ̀zoñ na ó o hɛjun níi tonkaro á à wí mí búaaní yi, bún zoñ ká le Dónbeení bío na le lá le mí ì wé na sà yí á à wé á jii ì sí, làa bío le mànáa mu nɔ̀n mí ton-sáwá na lé le jì-cúá féerowá yi.» ⁸ A mu támu na á ĩ lá já sá ho wáayi á tɪn bɪniá bía bío ká nɔ̀n mií: «Vaa fé ho vúahú na ó o tonkaro na ñin mu yámú jumu lè ho tá wán 6uan.» ⁹ A ĩ bèn vaá 6ó a yi, á flora a le o na ho vɔn-za mu mií. O o bía nɔ̀n mií: «Nín-hía, wáa fé ho là. Ho líi wé hɛɛ ũ píohó yi hári ká ho lá ka lòn sòró ũ jii yi.» ¹⁰ A ĩ fó ho vɔn-za mu á là. Ho yoo 6ó6ó lòn sòró. Bío á ĩ là ho wó, á ho wó mu bè-hia í píohó yi. ¹¹ A 6a bía bío ká nɔ̀n mií: «Fo ko á ũ pá bíni bue bío le Dónbeení le mí ì wé lè ho dímjá kána núpua lè mí síiwá cɛ̀ɛɛ, hári 6a bío bíoni léé bíoni, lè 6a bá-záwa cɛ̀ɛɛ.»

11

Ba nùwá jun na wee mí ho tuiá le Dónbeení jii

¹ O o 6úí nɔ̀n le káani na 6a wee mɔ̀nzá lè mu bío mií, ò o bía làa mi: «Vaa mɔ̀nzá le *Dónbeení zì-beeni, á mɔ̀nzá ho *ánsán cínii dɛɛ. Ba núpua na wi le Dónbeení zì-beeni mu yi á wee 6úaaní le, á ũ mí á zúñ jii. ² Ká le zì-beeni mu bán lún á ũ yí mɔ̀nzá. Hón día nɔ̀n bía yí zú le Dónbeení yi. Ba à yonka

ho lóhó na bío sá le Dónbeení yi há plina búará-ɲun làa bío ɲun yi. ³ Ba nùwá ɲun na wee mí ho tuiá 1 ɲii á ì tonka à 6a 6ueé fɛɛ 1 ɲi-cúa. Ba à zí há sía na wee zéeni le mu yúmú wó 6a wán á à fɛɛráa 1 ɲi-cúa mu há wizooní khlá-pírú ɲun làa búará-tɲn yi.» ⁴ Bán nùwá ɲun so lé há Oliivewa vɲnsía bío ɲun lè há fɲntá-cúawa bío ɲun, hía bío bía haání.* Ba ɲɲn o Nùhúso na wi ho ɲimɲá búenbúen ɲúhú wán yahó. ⁵ Ká a búí le mí ì wé 6a làa bè-kohó, á ho dshú ù lè lè 6a ɲini léé cfi 6a zúkúsa á à búé. Lé ká sii á yia le mí ì wé 6a làa bè-kohó á à hiraá. ⁶ Ba yú ho pánká á à hèráa ho viohó á ho máa tɛ, pãahú na 6a wee fɛɛ le Dónbeení ɲi-cúa yi. Ba dà à yèrémá mu ɲumu á mu ù wé le cáni. Ba dà à wé á mu bè-súmáa lè mí síwá wé è sá ho ɲimɲá yi túntún ho pãahú na sí 6a yi.

⁷ Ká há ɲi-cúa na 6a ko 6a fɛɛ á fɛɛra wó, ó o yia búí á à lé ho kshú na náyiló ɲii mia yi á léé fi làa ba. O ò dàr 6a, á à búé 6a. ⁸ A 6a nĩ-hínmu 6a à kúia 6a nùpua fémínló lahó yi, ho ló-beeni na 6a búaa 6a Nùhúso yi ho *kùrúwá wán á bó. Ho ló-beeni mu yèn-waahú 6a le *Sodɔmu táá *Ezipite. ⁹ Ba nùpua na ló ho ɲimɲá kána nùpua lè mí síwá búenbúen yi, hàrì 6a wé lue léé lue, hàrì 6a bío bíoni léé bíoni, tshú á 6ueé ɲɲn á à lorí 6a nùwá ɲun mu nĩ-hínmu há wizooní bío tɲn lè mí canko yi, á à pí le 6a máa nùu. ¹⁰ Ba nùpua na ho ɲimɲá yi sía á à wa bío 6a húrún bío yi. Ba à dí mu sánú á à há mín lè mu bío, lé bío 6a ɲi-cúa fɛɛrowá nùwá ɲun mu á beéraráa 6a lò làa sòobɛ.

¹¹ Ká há wizooní bío tɲn lè mí canko mu khlína, á le Dónbeení kúaa mí sònsámu na wee na le mukáni 6a yi á 6a vèera hɲnɔn. A bía mu wó ylo yi búenbúen zána làa sòobɛ. ¹² A 6a nùwá ɲun mu ɲá támu búí sá pɲnpɲn ho wáayi à mu wee bío làa ba: «Mí 6uee yòo hen.» A 6a hɲnɔn yòo wá há dùndúio wán ká 6a zúkúsa ɲɲn wee lorí. ¹³ Ho pɲn-kéni mu yi à búɲ ho tá dèkio lè mí pánká, á fù ho lóhó sankanɔn cúa-pírú nii. Nùpua na húrún mu yi léé muaseé hɲɲun. Bía fera yí húrún bán zónkaa, á 6a búaanía le Dónbeení na wi ho wáayi.

¹⁴ Ho cúa-ɲun nii yéréké khlína, á hen làa cɲinú ká ho cúa-tɲn nii ì buen.

Bío wó há búaaní bío hɲɲun nii wló mɲn

¹⁵ O o hɲɲun nii tonkaro wá mí búaaní, á támu cèrɛ bía pɲnpɲn ho wáayi: «Wa Nùhúso Dónbeení làa *Yia ó o mɲn léra á ho ɲimɲá béeni bío màhá wáa sá yi binbirí, á le Dónbeení á à dí le béeni fɛɛɛ há lúlúio na ɲii mia yi.»

¹⁶ A 6a nĩ-kía bóni làa nùwá náa na kará mí bá-zámu kanmúini wán le Dónbeení yahó á lí búrá à 6a wee búaaní le Dónbeení ¹⁷ ká 6a à bío:

«Nùhúso Dónbeení,
 únén na dà mu bío búenbúen,
 na wi fɛɛɛ á wi ká bío búí ɲɲn yí léra,
 wa wee dé ù báká,
 lé bío á ù pánká na ɲii mia lé hón fo lá lè ù béeni.

¹⁸ Ho ɲimɲá kána nùpua sía cã foɲ,
 ɛɛ ká únén lé yia sli wáa wee cfi 6a yi.
 Ho pãahú dɲn á ù fi le citii bía húrún búenbúen wán.
 Ho pãahú dɲn á ù saáni ù ton-sáwá na lé ù ɲi-cúa fɛɛrowá,
 làa bía bío sã foɲ yi, bán na wee kɲnbi fo,
 bía bío ɲúhú wi làa bía bío ɲúhú mia.

* 11:4 Mi lorí Zakari vtaht 4.3, 11-14

Ho pàahù dǎn à ù yáa bíá wee yáa ho dímjǎ ná pùpua.»

¹⁹ Bío 6a bíá vó, á le *Dónbeení zǐ-beení na wi ho wáayi jii héra. A le páaní 6onkoní díá wee mi. A ho viohó juúíkaa á námakaa. Ho tá dǎkíio lè mí pánká á ho viohó mànàayio tò cèrèè.

12

Bío ó o háa là ayíá wó làa mìn

¹ Bún mǎn á yéréké bè-beení búí zéenia mǐten ho wáayi. O léé háa, á le wii pon yi lòn dà-zǐnii á bò mí zení ho píihù wán. O búra mu bá-zàmu khǎnlúee na wó lè há mànàayio píru jùn. ² O sǎní dǎn á wee búe, ó o wee wá pǎnpǎn. ³ A yéréké bè-veere búí bínía zéenia mǐten ho wáayi. Mi lorí, o léé jǎa be-beení búí síí á ka hùee lòn dǎhù. O júná léé bío hẹ̀jùn, ká a wáa léé bío píru. O júná mí bío hẹ̀jùn á mu bá-zàmu khǎnlúee-zàwa búra yi. ⁴ O sàara há mànàayio sankanòn cúa-tǐn níí lè mí zǐnǐ á kúaa ho tá yi. O jǎa be-beení mu dǐn o háa na sǎní wee búe yahó. O wi ká a ton ò o lá a za vǐ. ⁵ O o háa mu ton mí za báa. O za mu khǐi sùwaní mí pánká ho dímjǎ kána nùpua búenbúen wán. Bío ó o ton, ó o za dèenia fó bún wán á guan yòora le Dónbeení lè mí bá-zàmu kanmúíni cǎn. ⁶ Ká a háa wón lùwa van ho lahó na le Dónbeení wíokaa ká làa wo yi le dùure yi. Lé bíń 6a á pa a bío yi há wízoní khǎá-píru jùn làa búará-tǐn pàahù.

⁷ A há fio wáa cúaana ho wáayi. Le Dónbeení tonkarowá lè mí jǐhùso Misèe le fun là a jǎa be-beení mu lè mí tonkarowá, ⁸ á dǎńna 6a á 6a lahó wáa mía ho wáayi. ⁹ Ba jǎn wo lè mí tonkarowá léra bíń. O jǎa be-beení mu lé o háa na wi bíń háání.* Ba wee ve o làa Nǐ-bákálo táá Satáni. Lé orén wee khá ho dímjǎ ná nùpua búenbúen vǐnǐ. Ba jǎn orén lè mí tonkarowá búenbúen kúaa ho tá yi.

¹⁰ A ĩ jǎ támu búí sǎ ho wáayi à mu wee bío bío ká pǎnpǎn:

«Le Dónbeení wáa kǎnía wɛn há laa na ká wán.

Le zéenia le mí dà mu bío búenbúen,

le mí lé o bɛɛ.

Le zéenia le yía le mǎn léra á ho pánká búenbúen nǎn yi.

Lé bío á yía lá wee dǐn wán Dónbeení yahó á baká wán zàwa lè wán hínni yi le wisoni lè ho tǐnàahù le 6a wó khon á 6a jǎn léra ho wáayi.

¹¹ Wán zàwa lè wán hínni á dǎńna a o Pioza cǎni pánká yi, làa bío 6a mà le le Dónbeení bíoní lé ho túiá poni pánká yi. Ba mukání bío yí here 6a yi, á 6a yí zána mu húmù.

¹² Lé bún nǎn á minén na wi ho wáayi búenbúen wáa zámaka.

È ká minén na wi ho tá wán làa bíá wi mu jumu yi á ho yéréké bèn ñ sá yi.

Lé bío ó o Satáni lion mí cǎn. O síi cǎ lè mí sòobɛɛ lé bío ó o zǐ le ho pàahù na ká a yi ka cǐnú.»

¹³ Bío ó o jǎa be-beení zúna le 6a jǎn wo dó ho tá yi vó, ó o bò a háa na ton o za báa yi wee jǎ. ¹⁴ A 6a nǎn há mía búí o háa mu yi lòn duio be-beení mía, ó o dɛera vannáa le dùure yi, ho lahó na le Dónbeení wíokaa ká làa wo yi. Lé bíń 6a á pa a bío yi há lúluúio bío tǐn lè mí sanká pàahù. O o jǎa be-beení na mún lé o háa mu na wi bíń háání máa yí o máa wé làa dè. ¹⁵ O o háa mu kúna mu jumu á mu wáa lòn muhù jumu á bò a háa mǎn wá vaá lá a. ¹⁶ Ká ho tá máhá séenia o háa á héra mí jii á ho dèenia wá mu jumu mu búenbúen

* 12:9 Mǐ Lorí Bío Nùhù Búeení vùahù (Genèse) 3.1-15

¹ A ĩ bíníá le 1 loń à lée Pioza na le bútee na 6a le Sion bútee wán. Ba nùpua muaaseé búará-hèjun, làa muaaseé nàa pàanía wi le wán làa wo. Ba nùpua mu ó o Pioza lè mín maá yènnáa túara búráa wán. ² A ĩ ná tàmú búí sá ho wáyí lòn jun-beenĩ vánáló. Mu sá mún wee jí lòn viohó na wee nàmaka lè mí pánká. Mu sá wee jí lòn kòncówá na 6a wee búá. ³ Ba nùpua mu búenbúen dín mu bá-zàmú kanmúiní, lè 6a búaa búaa nàa, lè 6a nĩ-kíá yahó à 6a wee sío le len-finle. Nùpue na dà le leni mu á à sío mía ká mu yínorí 6a nùpua muaaseé búará-hèjun làa muaaseé nàa mu na le Dónbeenĩ yà ho dímíjńá nùpua tlahú. ⁴ Bán á yí pàanía làa háawa yí mən hùúu á 6a wee ce le Dónbeenĩ yahó. Ba wee bè o Pioza yí à varáa há lùá búenbúen na à wón wee va yí. Ho dímíjńá nùpua tlahú á 6arén lè bíá le Dónbeenĩ yá á 6a bío sá lerén là a Pioza yí lòn bè-yáa bío síí. ⁵ Ba yí fà sabéré yí mən hàrí lòn wizon-kéní. Wékheró bío yí dà máa mí máa léé 6a yí.

Ho wáyí tonkaró búí wee bío le Dónbeenĩ cítíi búo

⁶ A ĩ bíníá le 1 loń á ĩ mən wáyí tonkaró búí ò o yòó wee déé ho wáyí firícíríi. O wá búeeé bue le bín-tente na wi bín féeé á jii mía á à na ho dímíjńá kána nùpua lè mí síiwá búenbúen yí, hàrí 6a kerí lùe lée lùe, hàrí 6a bío bíoní lée bíoní.

⁷ O wee bío bío ká pónpón: «Mí wé kònbí le Dónbeenĩ à lén le yèni. Lé bío le Dónbeenĩ cítíi fló páahú kan. Mí wé búaaní le Dónbeenĩ na léra ho wáyí, lè ho tá, lè mu jumu búenbúen.»

⁸ O o jun níi wáyí tonkaró na bò a nín-yání tonkaró món, á wee bío bío ká: «Ho *Babiloona beenĩ bío yáara loo! Ho bío yáara! Ho dééra ho dímíjńá nùpua búenbúen lè ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí síiwá làa sòobéé lòn *divén na ho juiína làa ba.» ⁹ Bún món ó o tń níi wáyí tonkaró na bò a jun níi món, á bíá bío ká pónpón: «Yíá wé è búaaní a yía na ló mu yámú jumu yí lè mí kansí, ká bánso ó o yía mu flimíní wi buure táá o níi wán, ¹⁰ á wón le Dónbeenĩ síí á à cí yí làa sòobéé. Mu ù wé lòn divén na here á le Dónbeenĩ juiína lè bánso. O lò á à be làa sòobéé ho kiríbí na wee cí yí 6a tonkarowá na bío sá le Dónbeenĩ yí là a Pioza yahó. ¹¹ A ho dshú na wee beé o lò á máa hí máa mí. Ho yíiní wé è lé féeé há lúlúio na jii mía yí. Mu bon, bán na wé è búaaní a yía lè mí kansí, na 6a à bè o yía mu flimíní wán, bán lò khhí wé è be le wisoni lè ho tńàahú féeé.»

¹² Lé bún á bíá bío sá le Dónbeenĩ yí, bíá wee bè bío le bò henía yí á yí bíníá o Yeesu món, á ko 6a hí mí síá yí. ¹³ I ná tàmú búí sá ho wáyí, à mu bíá: «Túa bío ká: Bíá wee hí ká 6a pàanía là a Nùhúso bán júná sí bío ká wán.» A le Dónbeenĩ Hácírí le úuu le bán júná sí. Le 6a à vúr le lònbee na 6a lá bío yí. Ba bè-wénia wee zéeni le 6a tonló sá se.

Lé mu bío khèró páahú wáa dšn

¹⁴ A ĩ bíníá le 1 loń à lée dùndúure dà-poni na, ò o búí lòn nùpue kará le wán. O búra mu bá-zàmú khònlúee na wó lè ho sánú, á buan le khònlé na jia wi. ¹⁵ O o tonkaró búí zoó ló le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ na ho wáyí yí á wee bío pónpón làa yía kará le dùndúure wán: «Lá ũ khònlé à ũ khè mu bío ho tá wán, mu khèró páahú dšn.» ¹⁶ A yía kará le dùndúure wán wáa kòh mu bío ho tá wán búenbúen véeniá. ¹⁷ O o tonkaró búí bíníá zoó ló le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yí ho wáyí, á mún buan le khònlé na jia wi. ¹⁸ O o tonkaró búí na wee loń le muiní yeeníi dshú bío á zoó ló ho *ánsán cíníi lùe yí. O wee bío bío ká pónpón làa yía buan le khònlé na jia wi: «Lá ũ khònlé à ũ líi khé ho érezén

na ho tá wán búenbúen, ho wáa bon.» 19-20 O o wáyai tonkaro mu líi khó ho èrèzén búenbúen á léé kúaa le dà-beení na 6a wee ɲaa ho yi ho donkíahú. Le dà-beení na ho èrèzén wee ɲaa yi á wee zéeni le Dónbeení sí-čílè bío. Ba léé ɲaana ho èrèzén mu, á mu wó le cāni vānaa yú hā kilomēterewa khíá-tín síi, ká le booró wee dé o cúa à ká a ɲúhú.

15

Le Dónbeení tonkarowà lè mu bè-sūmáa bío

1 A í bíníá le í loí á í mən yéréké bè-beení búí ho wáyai na wó mi coon. Í mən Dónbeení tonkarowà nūwā hēɲun, á buanka mu bè-sūmáa bío hēɲun. Bún bè-sūmáa so lé bío á à tíí le Dónbeení sí-čílè ɲii. 2 A í bíníá le í loí á í mən bío búí lòn saahó na ɲumu wee ce wéréwéré lòn máká dūhú á ho dšhú mún wi yi. Bía dàńna a yía lè mí kansí lè ho mílò ɲii na màa là a yèni, lé bán đin ho saahó mu wán. Ba buan hā kòncówá na le Dónbeení nən 6a yi, 3 á wee sío le Dónbeení ton-sá *Məyiize là a Pioza leni:

«Núhúso Dónbeení na dà mu bío búenbúen,

bío fo wee wé búenbúen lé mu bè-beera, mu wee wé 6a núpua coon.

Đímíńá kána búenbúen béε,

bío fo wee wé búenbúen á téréńna, mu đin ho túiá poni wán.

4 Yía máa kǎnbi fo

wón mía.

Yía á à ɲí máa búaani fo

wón mía.

Fo lé le Dónbeení ũ dòn, ũ síi mía.

Ho đímíńá kána núpua búenbúen á buéé búaani fo

lé bío á ũ wee wé bío téréńna à 6a mi.»

5 Bún món á í mən à le zí-beení na ho wáyai ɲii héra. A hā pǎnsòni búkú na wee zéeni le le Dónbeení wi lè mí nǐpomu á zoó díá wee mi. 6 A le Dónbeení tonkarowà nūwā hēɲun mu na buan mu bè-sūmáa bío hēɲun á zoó ló le zí-beení mu yi. Ba zá hā báká túa bè-poa ɲúiapúia, á canka mítén lè hā nín-kéniwá na tá lè ho sánú. 7 A 6a búa búa náa na kńía mu bá-zàmu kanmúini yi yá-kéni á nən hā lánpóra bío hēɲun na wó lè ho sánú ho wáyai tonkarowà nūwā hēɲun mu yi. Hā lánpóra mu sú lè le Dónbeení na wi fěεε hā lúlúio na ɲii mía yi sí-čílè. 8 A le *Dónbeení zí-beení wáa sú lè le yíini. Le yíini mu wee zéeni le Dónbeení cùkú lè le dàriló bío. A núpue yi dà máa bíní máa zo le, ká mu bè-sūmáa bío hēɲun na 6a tonkarowà mu buan á yi khíina.

16

Mu bè-sūmáa bío hēɲun bío

1 A í ńá támu búí sǎ pǎnpǎn zoó le *Dónbeení zí-beení yi à mu bía bío ká nən 6a tonkarowà nūwā hēɲun mu yi: «Le Dónbeení sí-čílè na wi hā lánpóra mu yi á mi kónkó kúia ho tá wán.»

2 O o nín-yání tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bío kúaa. A mu hínən wó hā cáká-sūmáa bía búenbúen na ó o yía fíiminí wi wán, bía wee búaani a yía mu kansí.

3 O o ɲun níi tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bío kúaa mu yámú ɲumu yi, á mu yèrémáa ka lòn ní-hío cāni. A 6a búa na wi mu yi búenbúen húrún.

⁴ O o tɪn nii tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bío kúaa há vūna lè há ɲun-dǎa yi, á há ɲumu yèrémáa wó le cāni. ⁵ A ɪ ɲá ò o tonkaro na mu ɲumu bío wi nii yi á bía:

«Ūnén na wi fɛɛɛ á wi ká bío búí dɪn yi léra, ū sii mía.

Bíó fo fá lè ū cítii á téréna.

⁶ Ba núpua kúaará ū ɲi-cúaa fɛɛrowá cāni lǎa bío bío sǎ foñ na ká cāni, á fo bèn nɔn le cāni 6a yi le 6a ɲu. Mu yú 6a.»

⁷ A támu búí ló ho *ánsán cɪnii, á ɪ ɲá. Mu bía: «Mu bon, Núhúso Dónbeení na dà mu bío búenbúen, bío fo wee fɪ lè ū cítii á téréna, mu dɪn ho tǔiá poni wán.»

⁸ O o náa nii tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bío kúaará le wii wán. A le wii yú le nii wee cɪkaraá 6a núpua lè mí dǎhú. ⁹ á le cɪkkaa 6a lǎa sòobɛɛ. A 6a wee lá le Dónbeení, dén na pánká wi mu bè-súmáa mu wán. Ba yí tà á yèrémá mí yilera lè mí wára á dérǎa ho cúkú le Dónbeení yi.

¹⁰ O o hònú nii tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bío kúaará a yǎ bá-zámu kanmúini wán. A há kána na ó o wi ɲúhú wán á le tǐbí-cúaa dó wán. A 6a núpua wee cúaaaka mí denní lé bío 6a lò wee beráa. ¹¹ A 6a wee lá le Dónbeení lé bío há cakáwá wee beérǎa 6a lò á 6a pá yí tà yí yèrémáa yí díaa mí wén-kora wéro.

¹² O o hɛzn nii tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bío kúaa ho muhú na 6a le Efaraate yi, á ho ɲumu vǎ bera a na á 6a bá-záwa na ló lè le wii hɛnii buee dǎn khíi. ¹³ A ɪ bínia le 1 loñ á ɪ mɔn cɪnáwa búaa tɪn búí á 6a wee lé 6a búaa búaa tɪn ɲini yi. Ba ka lòn beéwa. O yá-kéní wee lé o ɲia be-beení ɲii yi, ká a búí wee lé o yia na ló mu ɲumu yi ɲii yi, ká a yá-kéní wee lé yia na wee fɛɛ há ɲi-cúaa na yí bon ɲii yi. ¹⁴ Ba lé o *Satáni tonkarowá na wee wé mu yéréké bíowa. Ba á hɪnɪ ì tɛ ho dɪmɪɲá búenbúen bá-záwa yi á à ve, á 6a buee tá há hǎa lè le Dónbeení, dén na dà mu bío búenbúen, le Dónbeení mu wizon-beení zoñ.

¹⁵ O o Núhúso bía: «Mi loñ! 1 bueé yòoka mi wán là a kǔnlo bío. Yia fánia mí yio, á wee zɪ mí sǎa fɛɛɛ bèra a na ò o yí vará mí bíri 1 buenló páahú á há nɪyio dí, wón bǎnso ɲúhú sǎ.»

¹⁶ Ba cɪnáwa mu von ho dɪmɪɲá bá-záwa búenbúen kúaa mín wán ho lahó na 6a le Haamakedon lè mu heberemu yi.

¹⁷ O o hɛɲun nii tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bío kúaa ho pinpiró yi. A támu búí ló mu bá-zámu kanmúini yi zoó le *Dónbeení zɪ-beení yi, á bía pǎnpón: «Mu wǎa wó.» ¹⁸ Ho viohó ɲuikaa á nǎmakaa, á ho tá dèkio lè mí pánká. A lá 6a núpua lénló ɲii wán buee búe ho páahú mu yí á ho tá dèkéro mu bǎn sii dɪn yi wó yí mɔn. ¹⁹ A ho ló-beení bénkaa lè há cúa-tɪn, á ho dɪmɪɲá kána lórá búenbúen fú. Le Dónbeení yí céra ho ló-beení *Babiloona yí díaa. A ho dǐvén na wee zéeni le Dónbeení sǎi cá lè mí sòobɛɛ bío á le kɪkǎa ho yi á ho ɲun. ²⁰ Há kána na mu ɲumu kɪnía yi lè há búaa búenbúen vɪnɪn, á núpue yí máa mi. ²¹ Ho viohó mǎnǎayi-beera tò lion 6a núpua wán. Le mǎnǎayiire dà-kéní líro dà á yí kiloowa búarǎ-ɲun lǎa píru sǎi. A 6a núpua lá le Dónbeení le minka lònbee na yú 6a há mǎnǎayio mu bío yi. Le lònbee mu bǎn sii mía.

17

O háa na sòobáa wee yɛɛ miten bío

¹ Búñ món á 6a tonkarowá núwǎ hɛɲun na buan há lánpórá nǐ-kéní vǎ bueé bó mǐ ò o bía: «Buen le 1 zéeni bío á ɪ ì siinínáa o háa na sòobáa wee yɛɛ miten dàkhǐina ɲúhú lǎa fo, yia kará mu ɲun-beera ɲii. ² Ho dɪmɪɲá kána bá-záwa

wee fé o. Ho ðímíjńá nùpua mún wee fé o làa sòobéε, ó o bío wee khéeni 6a lòn *dívén na 6a jún.» ³ A le Dónbeení Hácírí pànká kera 1 wán, ó o tonkaro mu 6uan mi vannáa le dùure yi. A ĩ mən háa búí le dùure mu yi ká a kará a yía yà-muhú búí wán. O yía mu júná lé há bío hẹ̀jún á wáa lé há bío píru. O sánía búenbúen vó lè há yènnáa na wee là le Dónbeení. ⁴ O háa mu na kará a wán zá le dà-muhú cúεncúεn. O bè-zńia á wó lè ho sánú, lè há *hue-seni lè mí síwá na yáwá here. O 6uan le júnúí dεε na wó lè ho sánú. Le sú lè mu bío na wee zéeni a yírá-wará là a bá-fénló na ó o wee wé. ⁵ Le yèni búí na kúará sá yi á túara a búure wán, le

«Babiloona BEENÍ,

HÁAWA NA WEE YÈÉ MITEN LÈ HO ðÍMÍJŃÁ YÍRÁ-WÁRÁ 6ÁN NU.»

⁶ I mən o háa mu ò o jún le cāni á sù wee khée. Bía bío sá le Dónbeení yi, bía mà ho túiá o Yeesu jii lé bán te mí cāni.

Bío á ĩ mən wo kà, ó o bío wó mí coon làa sòobéε. ⁷ O o tonkaro mu bía le lée webio nən ó o háa mu bío wóráa mi coon. O bía: «Bío ó o háa mu, là a yía na ó o kará wán bío karáa á ĩ ò benka à na foñ. O yía mu lé o yía na júná lé há bío hẹ̀jún, á wáa lé há bío píru. ⁸ O yía mu na fo mən á yío lá wi lua, ká bío ká wán ó o húrún. O ko ò o vèe lé ho kshú na nàyló jii mía yi, á bío lée yáa búenbúenbúen. Ba nùpua na yènnáa yí túara hàrí ho ðímíjńá jùhú búεení bía na yú le mukāni binbirí yènnáa vúahú yi á à mí a ká 6a à wé coon. Ba à wé coon lé bío ó o yío lá wi lua, á húrún, á bńia mən wán.

⁹ «Ba nùpua ko 6a le mí yiwa hen sese à zńínáa mu biowa mu 6án kúará. Há júná bío hẹ̀jún wee zéeni há búaa bío hẹ̀jún na ó o háa na bío bía á kará wán. Há mún lé 6a bá-záwa nùwá hẹ̀jún. ¹⁰ Ba bá-záwa mu tshú á 6a nùwá hònú bεení vó. Ká a nń-kení wee dí mí bεení, ká yía so bεení díró wi làa món. O khíi lá le, ó o máa dí le máa mía. ¹¹ Ká a yía na yío lá wi lua ká bío ká wán ó o húrún, wón mí bεere lé 6a bá-záwa nùwá hẹ̀tń ní. O mún ló 6a nùwá hẹ̀jún tshú. Wón bío á à yáa búenbúenbúen.

¹² «Há wáa bío píru na fo mən hń 6en lé 6a bá-záwa nùwá píru na ðin yi lá mí bεení. Ba à yi ho pànká á à dí le bεení là a yía ho pən-za dεε cńinú mí dòn yi. ¹³ Ba à wé le jii dà-kení á à sá à nanáa o yía mu yi lè mí pànká búenbúen. ¹⁴ Ba à fi là a Pioza, ká wón màhá à dàń 6a, lé bío ó o wi 6a júnáa búenbúen jùhú wán, á wi 6a bá-záwa búenbúen jùhú wán. Bía ó o von á hueekaa, bía sáderó wo yi fárá ðń, lé bán là a Pioza mu á à páani ĩ fá ho fúuhú.»

¹⁵ O tonkaro mu pá bńia bía bío ká làa mi: «Mu jún-beera mu na fo mən, bío ó o háa na wee yèé míten kará jii, bńn lé ho ðímíjńá kána minka nùpua, hàrí 6a wé lúe lúe, hàrí 6a bío bioní lée bioní. ¹⁶ Ká há wáa bío píru na fo mən là a yía mí bεere bán á à jin o háa mu. Bío wi o cńn búenbúen 6a à búe jùhú ká 6a à día wo mí káamáa. Ba à là a taa ká bío ká 6a à cíí. ¹⁷ Mu bon. Le Dónbeení dó bío le le mí ĩ wé wéró 6a sía yi á 6a à wé le jii dà-kení á à sá à nanáa o yía mu yi lè mí pànká búenbúen fúaa bío le bía à jii sí. ¹⁸ Ká a háa na fo mən, wón lé ho ló-beení, hía yú ho pànká ho ðímíjńá kána bá-záwa búenbúen wán.»

18

Ho Babiloona lóhó cíló bío

¹ Bńn món á ĩ bńia mən le Dónbeení tonkaro búí ò o yòl ló wee lii. O yú ho pànká beení á cúkú khon-beení líi kúaará ho ðímíjńá kúaráa búenbúen yi.

² O tonkaro mu bía bío ká pńpń: «Ho *Babiloona beení bío yáara loo! Ho

bïo yáara! Ho wáa lé 6a cínáwa lóhó. Ba cínáwa lè mí sííwà kará ho yi. Ba jínzáwa na yí máa là* na 6a nùpua jina, bán búenbúen wi ho yi. ³Ho dɛ́era ho dímjíná nùpua búenbúen lè ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí sííwà làa sóobéé lòn dǐvén na ho juiína làa ba. Ho ka lòn háa na wee yɛ́é mítén á ho dímjíná bá-záwa wee fé. Ba duanlowà wó ho náfòró bǎnsowà mu minka bío na á ho lóhó mu sa sía wee vá yi bío yi.»

⁴A í bíníá jǎ támu búí sǎ ho wáayi á mu bía: «Minén na lé 1 nǐpomu, mi lé ho lóhó mu yi, bèra a na à mí níní yí kɛ́n mu bè-kora na ho wee wé yi, à mu bè-súmáa na à yí ho à yí yí mia. ⁵Mu bè-súmáa á à yí ho lé bío mu minka bè-kora na ho wee wé á jǎ mín wán yòó 6ó le Dónbeení yi, á le yí céra ho yí día.

⁶Hǎ wén-kora na ho wó lè 6a nùpua lé hǎn bǎn síi à mí mún wé làa ho. Bío á ho wó lé bǔn bǎn síi cúa-jun à mí wé làa ho. Ho wén-kora na ka lòn *dǐvén á ho juiína lè 6a nùpua lé hǎn hereló bǎn síi cúa-jun à mí mún juií làa ho.

⁷Hen na ho búaaníá mítén vaá 6ó yi, lè mu minka bè-sení na ho wɛ́era lè mí síi, lè ká síi à mí mún beé lè ho lò à véení ho yi. Ho wee bío mí yi lè mí lé ó bɛ́é, lè mí yínón mahǎa á mí yi máa vá máa mí húú. ⁸Lé bǔn nǎn á wizon-kéní búí ká mu bè-súmáa á à yí ho. Bǔn lé mu húmú, lè le yi véé, lè le hín-súmú. Horén mí bɛ́ere á à cǐ ho dǎhú yi dúkú dúkú dúkú. Lé bío ó o Nǔhúso Dónbeení na síiníá ho jǔhú á pǎnká wi.»

⁹Mu nònzon á ho dímjíná kǎna bá-záwa na lè ho lóhó mu ɛ́era ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí sííwà lè ho minka bè-sení na wɛ́era ho síi yi á à mí ho cǐló yíiní. Ká 6a mǎn le á 6a à wá à kùaará ho bío yi. ¹⁰Mu zon ká 6a à khèn á à dǐn lè le zǎnii bío wee wé ho yi bío yi, ká 6a à bío bío ká:

«Yéréké loo, yéréké!

Ho *Babiloona beení na lá yi máa sí yi,

nín-hǎa jǔhú dɛ́enía sú ho pǎn-za dɛ́e yi.»

¹¹Ba duanlowà búenbúen mún ñ tà le wɛ́e lòn yúmú wó 6a wán lé bío á yíá wé è yà 6a bío á wáa mía. ¹²Bǔn bíowa so lé ho sǎnú, lè ho tǎjǎn, lè há *hue-sení lè mí sííwà na yáwá here, lè há pǎnsó-sení bè-poa, lè há pǎnsó-muna na yáwá here lè há síiina, lè há búení búí sííwà na yáwá here. Ba mún wee yɛ́é há donkhue-sía lè mí sííwà. Há búí wó lè 6a sǎmáwá jia, há búí lé há búení búí sííwà na yáwá here, há búí lé ho hǎnló, há búí lé ho tǎjǎn, há búí lé há *hue-sení búí síí. ¹³Ba mún wee yɛ́é mu bíowa na sǎmu sí á yáwá here. Bǔn lé le vǐndɛ́e búí donkuua, lè há vǎn-záwa búí, lè ho jiló na sǎmu sí, lè ho míiré. Ba mún wee yɛ́é ho dǐvén lè ho jiló, lè mu dǔmu lè ho dǐnló lè mí sííwà. Ba mún wee yɛ́é 6a náwa, 6a pia, 6a cúawa lè mí wòtórowa. Ba mún wee yɛ́é 6a nùpua. ¹⁴Ba wé è wá ká 6a à bío bío ká: «Mu minka bè-sení na ũ yǐo lá wee lé á yáara wó búenbúen. Ũ náfòró lè ũ semu búenbúen wó. Fo máa bíní máa yi mu húú.»

¹⁵Ba duanlowà na duara ho yi wórǎa ho náfòró bǎnsowà á à khèn á à dǐn lè le zǎnii bío wee wé ho yi bío yi. Ba à tà le wɛ́e lòn yúmú wó 6a wán ¹⁶ká 6a à bío bío ká:

«Yéréké loo, yéréké!

Ho ló-beení yáara wó!

Ho lá ka lòn háa na wee ní há pǎnsó-sení bè-poa,

lè há pǎnsó-muna na yáwá here,

á wee zǐ mu bíowa na wó lè ho sǎnú,

lè há *hue-sení lè mí sííwà na yáwá here.

*

17-18 Ho ló-beeni mu nàfòrò 6úen6úen dèenía yáara wó ho pànn-za dèe yi.»

Há won-beera júnása, làa bia wee pà há, làa bia wee zò há, làa bia wee yí mí jii dínlò mu yámú jumu wán, bán 6úen6úen ká 6a mɔn ho ló-beeni mu cíló yiini á 6a á khèn á á dín, á à bío bío ká pónpón: «Ho ló-beeni mu 6àn sii lá mía.»¹⁹ Ba á tà le wée á wé è khuii le tñí á à kúee mí wán lòn yúmú wó 6a wán, ká 6a á bío bío ká pónpón:
«Yéréké loo, yéréké!

Lé ho ló-beeni mu minka nàfòrò bío yi á há won-beera 6ànsowá á nàfòrò wiráa.

Lé bñn 6úen6úen dèenía yáara wó ho pànn-za dèe yi.»

20 Minén na wi ho wáayi, mi zámaka ho yáaró bío yi.

Minén na bío sá le Dónbeeni yi,

là a Yeesu tonkarowá le le Dónbeeni ji-cúa fεerowá, minén mún zámaka.

Lé bío le Dónbeeni siinia ho jùhú bío ho wó làa mia bío yi.

21 A ho wáayi tonkaro 6úii na pánká wi wáa lá le hue-be-beeni 6úii á lèeráa dó mu yámú jumu yi ò o bío: «Lé ká sii á 6a khii lèeráa ho ló-beeni *Babiloona le mí pánká cúekúee wán, á núpue yère maa bíni maa dá ho wán. 22 Ú kòncó 6úawá, le ù len-béwá, le ù pòròpí-wíwa, le ù búaa-wíwa á sá maa bíni maa jí hùúu. Ú nii ton-sáwá á núpue yère maa bíni maa dá wán. Ú bío niló sá maa bíni maa jí. 23 Khoomu maa bíni maa dé foñ. Yaamu maa bíni maa ca foñ. Bñn 6úen6úen á à wé foñ, lé bío á ù duanlowá bío wi po ho ðimíjá duanlowá 6úen6úen. Fo mún khà ho ðimíjá núpua 6úen6úen vñinia le ù nín-símú wára.

24 Le Dónbeeni ji-cúa fεerowá, làa bia ká na bío sá le yi na 6a 6ó, le 6a núpua na 6a 6ó 6úen6úen, bñn 6úen6úen jà ho ló-beeni mu jùhú yi. Lé bñn te bío le Dónbeeni á à siiniináa ho jùhú.»

19

1 Bñn món, á ï jà támu 6úii sá ho wáayi lòn zámá-kúii na wee bío:

«Mí khòoní le Dónbeeni.

Lerén lé ðio wee fení 6a núpua.

Ho cùkú le ho pánká á bío sá wán Dónbeeni yi.

2 Bío le wee fi le le cítii á téréenna, mu ðín ho túiá poni wán.

Mu bon, lerén lé ðio siinia a háa mu na sòobáa wee yèé miten jùhú,

yia wó á ho ðimíjá núpua páania làa wo á yáararáa 6a.

Le Dónbeeni ton-sáwá na húmú bío ló a nii yi á le dù yúaa.»

3 Mu támu pá bíniá bío:

«Mí khòoní le Dónbeeni!

Ho ló-beeni mu cíló dshú maa hí maa mi.

Ho yiini á à lé fεε há lúlúio na jii mía yi!»

4 Á 6a n-ka 6óni làa nùwá náa, le 6a búaa búaa náa á líí 6úrá le Dónbeeni na kará mí bá-zámu kanmúini wán yahó, á 6a wee bío:

«*Amina! Mí khòoní le Dónbeeni!»

O Pioza yaamu sánu ðtró bío

5 Á ï jà támu 6úii sá le mu bá-zámu kanmúini cñn á mu bío:

«Minén na lé le Dónbeeni ton-sáwá na wee kñnbi le,

bía bío jùhú wi làa bío bío jùhú mía, mi khòoní wán Dónbeeni.»

6 Á ï bíniá jà támu 6úii sá ho wáayi lòn zámá-kúii támu. Mu sá jà lòn jùn-beeni vñaló, mu sá jà lòn vlohó na ná le mí pánká bío síi, á bío bío ká:

«Mí khòoní le Dónbeeni

lé bío á wa jùhúso Dónbeeni na dà mu bío 6úen6úen á wi mí béeni yi.

7 Mi le wa sía wa, mi wa zàmaka, mi wa dé ho cùkú le yi,
lé bío ó o Pioza yaamu sánú díró á dǎn.

Bàn fúaalè wón wíokaa míten vó.

8 Le Dónbeení nǎn há sí-zínia bè-sení bè-poa púiapúia wo yi.»

Hón sí-poa so bío wee zéeni bío téréna na á bío bío sá le Dónbeení yi wó.

9 A le Dónbeení tonkaro wáa bío nǎn mi: «Túa bío kà: Bía 6a von o Pioza yaamu sánú dínií ò èntín júná sí.» O o bínia bía: «Bíó bío lé le Dónbeení túia na á le mà.» 10 A í wáa líí búrá a tá le í òúaaní a, ká a màhá bío nǎn mi: «Ébé! Yí wé bún. Inén wee sá le Dónbeení tonló le únén le mín zàwa le mín hínni bío síi, mínén na bò ho túia poni na ó o Yeesu zéenia yi. Le Dónbeení lé dío à ù òúaaní. Mu bon, ho túia poni na ó o Yeesu zéenia, lé hón á le Dónbeení jì-cúa fεεrowà jì-cúa fára wán.»

Bíó á yía yòora a cón-poni á à wé

11 A í bínia le í loí, á í mǎn à ho wáayi jii héra. A í le í loí à léé cón-poni na. Yía yòora a yèni 6a le «Yía láayi wi á lé ho túia poni 6ánsó.» O wee síni 6a núpua júná, à tá há hía làa bío téréna. 12 O yío ka lòn dǎhú òenle. Mu bá-zámu khǎnlúe-zàwa cǎrɛɛ á búra a jǎhú yi. Yèni búí á túara a wán. Núpue yí zú le ká mu yínóí orén mí dòn. 13 O kánbun na ó o zǎ á zǎira le cǎni yi. O yèni búí 6a le «Dónbeení bíoni.»

14 Ba hín-táwá na ló ho wáayi á yòora 6a cón-poa bò a yi. Ba zǎ há sí-poa bè-sení púiapúia. 15 Khà-tóní yara júnso na jia wi á wee lé o jii yi. Hón khà-tóní so lé hía ó o ò firáa le ho dímíjǎ kǎna núpua, á à ò dǎí 6a. O o ò sùwaní mí pánká 6a wán làa sòobé. O ò fi 6a làa bío 6a wee firáa ho Erezén bía à jaa bío síi, à zéenináa le Dónbeení na dà mu bío búenbúen sí-cǎlè. 16 Bío ká lé bío túara a kánbun là a buzòohú wán:

«BÁ-ZÁWA BÚENBÚEN BÉɛ, NÚNASA BÚENBÚEN NÚHÚSO.»

17 A í bínia le í loí, á í mǎn le Dónbeení tonkaro búí ò o zoó òn le wii yi, á wee bío bío ká pónpón le 6a júnzàwa na wee khíi yòo déε firiciríi ho wáayi: «Mi 6uee kúee mín wán à mí dí ho sánú, hía le Dónbeení wíokaa bío. 18 Bía búenbúen na húrun á mí 6uee dí sǎnia: Ba bá-zàwa, 6a dásiwá júnása, 6a cúawa làa bía wee yòo 6a, 6a núpua na wi míten le 6a wobáani, bía bío jǎhú mía làa bía bío jǎhú wi.»

19 A í bínia le í loí á í mǎn o yía, le ho dímíjǎ bá-zàwa le mí hín-táwá, à 6a kúaa mín wán à firáa làa yía yòora a cón-poni le mí hín-táwá. 20 A 6a wíira a yía mu, á wíira yía fεera há jì-cúa na yí bon na wó mu yéréké bíowa o yía mu yahó. O wó ká síi á khàráa 6a núpua vínía, bán na ó o yía mu fíiminí bò wán, bán na òúaanía o kansí. O yía mu là a jì-cúa fεero mu á 6a kúaa ho kíribí dá-be-beení yi le mí yèn-véeni. 21 O o yía mu hín-táwá na ká bán á yía yòora a cón-poni bó le ho khà-tóní na wee lé o jii yi, á 6a júnzàwa búenbúen 6ueé dú 6a sǎnia, á sù.

20

Bíó wó há lúlúio khǎ-pírú pǎahú

1 A í bínia le í loí á í mǎn le Dónbeení tonkaro ò o ló ho wáayi wee líi. O 6uan ho kǎhú na náyiló jii mía 6àn zǎjii won-zá, á 6uan ho zúakúarí na 6úaa. 2 O tonkaro mu wíira a jia be-beení. O jia mu lé o háa na wi bún háani. Ba wee ve o làa Ní-bákálo táá Satáni. O wíira a can le ho zúakúarí ò o mía dá há lúlúio khǎ-pírú. 3 O can wo lío dó ho kǎhú na náyiló jii mía yi, á dó jii, á bò le Dónbeení fíiminí wán. O wó bún bèra a na, ò o wáa yí bíni yí ò dǎí khà

6a nùpua vīnī ká hā lúlúio khíá-pírú mu yí khíina. Ká hǎn khíi khíina, ó o ko ò o lén lee fee díá o ò wé ho pòn-za dèè.

⁴ A ĩ bīnía le ĩ loń á ĩ mǎn bá-zàmu kanmúini. Bía kará hā wán á le bēēni díró pánká non yi. I mún mǎn bía 6a kúiora júná mánákawa. Ba kúiora 6a júná lé bío 6a zéenia ho tūiá na ó o Yeesu mà, á buera le Dónbeenī bióni. Bán yí òuaania o yia, á yí òuaania o kansī. O fliminī mún mia 6a buráa lé 6a níni wán. Ba véera á à páani ĩ dí le bēēni láa yia le Dónbeenī mǎn léra á à dā hā lúlúio khíá-pírú. ⁵ Bún lé ho nín-yáni véeró. Ba ní-hía na ká bán máa vèe ká hā lúlúio khíá-pírú jii á yí sú. ⁶ Bía nín-yáni véera bán júná sí, 6a bío sá le Dónbeenī yi. Mu cúa-jun ní húmú máa yí pánká bán wán. Ba à wé le Dónbeenī láa yia le mǎn léra yankarowá. Ba à dí le bēēni láa wo á à dā hā lúlúio khíá-pírú.

O Satāni bío yáara

⁷ Ká hā lúlúio khíá-pírú mu khíina, á 6a à lén o Satāni á lee fee á à díá ⁸ ó o tǎn ĩ hǎnī wé è khá ho dǎmǎná kána búenbúen nùpua á à vīnī. Hǎn kána so 6a wee ve láa Kooki láa Makooki* O o ò ve 6a à kúee mín wán hā hía táro bío yi. Ba à wé boo lòn yámú jumu jii hǎnlè bía bío síi. ⁹ I mǎn 6a à 6a ló ho dǎmǎná kúarāa búenbúen yi jàana lua á buee dó kǎnía ho lóhó na le Dónbeenī wa láa sòobéé yi, hía le nípomu wi yi. Ká dǎhǎ búí mahá ló ho wáayi á líí 6ó 6a jǎhǎ. ¹⁰ O Satāni na lá wee khá 6a vīnī wón 6a wíira dó ho kíribi dá-be-beeni yi, hen na á 6a kúaa o yia láa yia féera hā jii-cúá na yí bon yi. Ba ló á à be bǎn féé le wisoni lé ho tǎnahǎ hā lúlúio na jii mia yi.

Le Dónbeenī cítto ho dǎmǎná nùpua búenbúen

¹¹ A ĩ bīnía le ĩ loń á ĩ mǎn bá-zàmu kanmúini-beeni dá-poni láa yia kará le wán. Ho tá lé ho wáayi juuna vǎnun o yahó, á máa bǎni máa mi. ¹² A ĩ bīnía le ĩ loń á ĩ mǎn 6a ní-hía, bía bío jǎhǎ wi láa bía bío jǎhǎ mia, á 6a dǎn mu bá-zàmu kanmúini mu yahó. O o búí hénkaa hā vǎnna na 6a nùpua bè-wénia túara yi. O o búí mún lá ho vǎhǎ búí héra. Hón á bía yú le mukāni binbirí yènnáa túara yi. A le Dónbeenī fá le cítii 6a ní-hía wán á héhaa lé 6a bè-wénia na túara hā vǎnna mu yi. ¹³ Bía húrun mu jumu yi céra á mu jumu díá á 6a ló. Hári mu húmú lé ho ní-hǎnbó-lóhó á díá mí ní-hía á 6a ló. A le Dónbeenī cítii 6a ní-hía búenbúen á héhaa láa bío 6a ní-kéní kéní wó. ¹⁴ A mu húmú lé ho ní-hǎnbó-lóhó á 6a dóra kúaa ho dá-be-beeni yi. Hón dá-be-beeni so lé mu húmú cúa-jun ní. ¹⁵ Nùpue lee nùpue na yèni mia ho vǎhǎ na á bía yú le mukāni binbirí yènnáa túara yi, bán búenbúen 6a mún dóra kúaa ho dá-be-beeni mu yi.

21

Ho wáayi finle lé ho tá finle

¹ A ĩ bīnía le ĩ loń á ĩ mǎn ho wáayi finle lé ho tá finle. Ho wáayi lé ho tá na lá wi lé ho yahó á juuna vǎnun. Mu yámú jumu wáa mia. ² A ĩ mǎn ho Zeruzaleemu lóhó dá-finle, hía bío sá le Dónbeenī yi. Ho ló ho wáayi le Dónbeenī cǎn wee líi. Ho se láa sòobéé lòn hā-fla na wíokaa mítén mí yaamu bío yi. ³ A mu tǎn-beeni búí sá já lé mu bá-zàmu kanmúini cǎn á bía: «Mí loń, bío ká wán á le Dónbeenī páania kará lé 6a nùpua. Le páania kará láa ba,

* **20:8** Kooki láa Makooki: Hā bío wee zéeni bía lé le Dónbeenī zúkúsa bío ho pǎahǎ vaa véeni. Loń Ezekiele vǎhǎ 38-39

á 6a lé le nípomu. Le Dónbeení mí bæere wi làa ba. ⁴ Le sùkaa 6a yèn-caa búenbúen. Mu húmú lè le yi véε lè le wéε, lè le lònbee á wáa vó, lé bío á mu bè-ka búenbúen vó.»

⁵ A yía kará mu bá-zámu kanmúini wán wáa bíá: «Mí lorí, í wó mu bío búenbúen lè mu bè-fla.» O bíá: «Túa bío á í bíá, lé bío há bíoni mu lé ho túiá poni á láayi wi.»

⁶ O o bíniá bíá: «Mu jii wáa sú. Lé ínén á búá mu bío búenbúen jùhú, á lé ínén mún ñ véeni mu bío búenbúen. Í lé mu bío búenbúen jùhú búεnií, á mún lé mu véenií. Yia le ju-háni dà, á mu jum na wee lé le mukáni binbiri jun-dáni yi á ínén ñ na bánso yi làa káamáa ó o ò ju. ⁷ Bún búenbúen lé há kía na bío á à sí yía fá ho fúuhú yi. A í wáa à wé bánso bán Dónbeení, á bánso wáa à wé í za. ⁸ Ká 6a zínlowá, làa bíá pá le Dónbeení bío, lé há yírá-wára wérowá, lè 6a ní-búewá, làa bíá wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí sííwá, lè 6a ní-cíwá, lè 6a wòn-háwá, lè 6a sabín-fúaalowa, bán búenbúen á à kúee ho kíribí dá-be-beenií yi á bún bèn ñ wé bán bío na sá 6a yi. Bún lé mu húmú của-jun níi.»

Ho Zeruzalεmu lóhó dà-ñle

⁹ A le Dónbeení tonkarowá nùwá hẹjun na guan há lánpóra bío hẹjun na mu bè-súmáa wi yi ní-kéni á buée bíá non mií: «Buen le í zéeni a Pioza bán há-fla làa fo.»

¹⁰ A le Dónbeení Hácíri pánká kera í wán ó o tonkaro mu lá mi yòoraráa le búee búí na búaa á dñn làa soobéε wán. O zéeniá ho Zeruzalεmu lóhó na bío sá le Dónbeení yi làa mí ká ho ló ho wáyí le Dónbeení cñn wee líi. ¹¹ Ho lóhó mu wee juúka kúúkiúú lè le hue-seni na yáwá here na 6a le zasipu bío síi. Ho wee ce wéréwéré lòn máká dúuhú. Bío ho wee juúkaráa wee zéeni le Dónbeení cúkú. ¹² Ho lóhó mu dándá na bánbáa ho á búaa, á mún dñn. Há zúajinií na wi ho dándá mu yi á léé píruí jun. A há lè mí dà-kéni kenií á le Dónbeení tonkarowá ní-kéni kenií pan yi. O o *Isirayεle zí-júná píruí jun yénnáa túara há zúajinií mu mí dà-kéni kenií wán. ¹³ Há zúajinií bío tñn wi lè le wii hẹnií, bío tñn wi lè le wii hẹnií bán nín-tñn, bío tñn wi lè le wii hẹnií bán nín-káahó, ká há bío tñn wi lè le wii tẹnií. ¹⁴ Ho dándá mu jùhú bàrá há hue-be-beera píruí jun wán. O Pioza tonkarowá píruí jun yénnáa túara há hue-be-beera mu dà-kéni kenií wán.

¹⁵ O o tonkaro mu na wee bío làa mí á guan le dεε búí na wee mǎnzá lè mu bío. Le wó lè ho sánú. Dén lé dño ó o ò mǎnzá lè ho lóhó, lè ho zúajinií, lè ho dándá. ¹⁶ Ho lóhó mu sáa léé bío náa, á maa mín. O o tonkaro mu wáa mǎnzáa ho lóhó mu á ho yú mu bío mǎnzánií của-muaaseé píruí jun na á yi há kilomεeterewa muaaseé jun làa khíá-náa síi. Ho dáamu á mún maa mín lè ho sáni dà-kéni tóntómú. ¹⁷ O mún mǎnzáa ho lóhó mu dándá làa bío 6a núpua wee mǎnzá lè mu bío á ho yú nín-kókóni của-búará-hẹjun làa bío náa. ¹⁸ Ho dándá mu son lè há *hue-senií búí na 6a le zasipu. Ho lóhó mí bæere hón son lè ho sánú binbiri, á wee ce wéréwéré lòn máká dúuhú. ¹⁹ Há hue-be-beera píruí jun na ho dándá jùhú bàrá wán á donkhueékaa lè há hue-senií píruí jun.

Le nín-yáni hue-be-beenií á donkhueéra lè le hue-seni na 6a le zasipu.

Le jun níi donkhueéra lè le hue-seni na 6a le safiire.

Le tñn níi donkhueéra làa dño 6a le kaliseduana.

Le náa níi donkhueéra làa dño 6a le emεroode.

²⁰ Le hònú níi donkhueéra làa dño 6a le saaduana.

Le hẹzn níi donkhueéra làa dño 6a le koronaliina.

Le hẹ̀jùn nń donkhueéra làa ǵo 6a le korisoliite.

Le hẹ̀tń nń donkhueéra làa ǵo 6a le beeriile.

Le dẹ̀nú nń donkhueéra làa ǵo 6a le topaaze.

Le píru nń donkhueéra làa ǵo 6a le korizoparaze.

Le píru dòn nń donkhueéra làa ǵo 6a le turikuaaze.

Le píru jùn nń donkhueéra làa ǵo 6a le amitisiite.

²¹ Hã zũajiní píru jùn na lénkaa ho lóhó mu dándá yi wonna lè mí dà-kéní kéní á wó lè hã hue-poa 6úí síi bè-sení dà-kéní kéní na yáwá here. Ho lóhó mu wá-beení hón wó lè ho sánú, á wee ce wéréwéré lòn máká dũuhũ.

²² Ho lóhó mu á ĩ yí mɔn *Dónbeení zĩ-beení yi. Ho màkóo mía le yi, lé bío ó o Nũhũso Dónbeení na dà mu bío 6úen6úen là a Pioza lé bán mí beere á wi bĩn. ²³ Ho lóhó mu màkóo mía le wii lè ho pĩihũ khoomu yi. Le Dónbeení cùkú ka lòn khon-be-beení á dó ho wán. O o Pioza mún dó mí khoomu ho wán. ²⁴ Lé bũn khoomu so á ho ðímíjńá kána nũpua á à kerí yi. A ho ðímíjńá bá-záwa á á 6ua mí nń bío ò 6uennáa ho yi. ²⁵ Ho lóhó mu dándá zũajiní á máa bĩnĩ máa pe le wisoni yi. Mu bon. Hã máa bĩnĩ máa pe, lé bío á tá máa bĩnĩ máa hí. ²⁶ Ho ðímíjńá cùkú lè ho bè-sení 6úen6úen á 6a wé è 6ua á 6uennáa ho lóhó mu yi. ²⁷ Bío na yí máa ce le Dónbeení yahó máa zo ho lóhó mu huúu. Hã yĩrá-wará wérowá lè 6a sabĩn-fũaalowa mún máa zo ho lóhó mu huúu. Bĩa yènnáa túara bĩa yú le mukānĩ binbirĩ yènnáa vũahũ yi, hĩa ó o Pioza te, lé bán mí dòn zoó kẹenĩ ho lóhó mu yi.

22

¹ O o tonkaro mu zéenia ho muhũ 6úí làa mi. Ho jumu wee na le mukānĩ binbirĩ 6a nũpua yi. Mu wee juiika lòn máká dũuhũ. Mu wee lé le Dónbeení là a Pioza bá-zámu kanmúinĩ cɔn, ² á vana ho lóhó mu wá-beení síi yi. A le vĩndèe na wee na le mukānĩ binbirĩ á wi ho muhũ mu sáa mí bío jùn yi. Le wee ha hã cúa-píru jùn le lúlúure yi. Piihũ léee piihũ á le ha. Le bán vónna lé le tĩnĩ á ho ðímíjńá kána nũpua wee váanĩ lè míten. ³ Bío 6úí na le Dónbeení dánkánĩ á máa bĩnĩ máa kerí ho lóhó mu yi. Le Dónbeení là a Pioza bá-zámu kanmúinĩ wi ho yi, á le Dónbeení ton-sáwá wé è 6uaanĩ le Dónbeení. ⁴ Ba à mí le Dónbeení yahó, le yèni á à túa 6a 6uráa wán. ⁵ Ho tá máa bĩnĩ máa hí. Nũpua màkóo máa bĩnĩ máa kerí fĩntání làa wii khoomu yi, lé bío ó o Nũhũso Dónbeení á à dé mí khoomu 6a wán. Ba à dí le béenĩ fée hã lúlúúo na juii mía.

O Yeesu le hen làa cĩnú ká mí ì bĩnĩ ì 6uen

⁶ Bũn mɔn, ó o tonkaro mu bĩnĩ bĩa nɔn mi: «Hã bionĩ na fo jńá lé ho túiá poni á láayi wi. O Nũhũso Dónbeení lé yia wee dé mí Hácirĩ mí jĩ-cúa fẹerowá yi. Orén lé yia tonkaa mí tonkaro ò o 6uee zéeni bío á à wé hen làa cĩnú lè mí ton-sáwá.»

⁷ O Yeesu bĩa: «Loń, ĩ ì bĩnĩ ì 6uen hen làa cĩnú. Yia wee tà bè le Dónbeení jĩ-cúa na fẹera ho vũahũ na ká yi 6èntĩn jũhũ sí.»

⁸ Lé ínén Zán á mɔn mu bíowa mu, á jńá bío bĩa 6úen6úen. Bío á ĩ mɔn mu á jńá mu wó, á ĩ líí búrá o wáyai tonkaro mu tá le ĩ 6uaanĩ a. ⁹ Ká a màhá bĩa nɔn mi: «Ébé! Yí wé bũn. Inén wee sá le Dónbeení tonlò lè únén lè mĩn záwa lè mĩn hĩnni bío síi, minén na lé le *Dónbeení jĩ-cúa fẹerowá làa bĩa wee tà bè ho vũahũ na ká bionĩ yi. Le Dónbeení lé ǵo á ù 6uaanĩ.» ¹⁰ O o pá bĩnĩ bĩa: «Hã jĩ-cúa na fẹera ho vũahũ na ká yi á ù yí 6ua ù dòn. Mu bon, bío hã zéenia wéwé á sũaráa. ¹¹ Yia yí téréenna, á wón wé wé bío yí téréenna. Yia yí máa ce le Dónbeení yahó, á wón wé wé bío yí máa ce le Dónbeení yahó. Yia

térénna, à wón wé wé bïo térénna. Yïa bïo sã le Dónbeenĩ yi, à wón wé wé bïo sï le Dónbeenĩ yi.»

¹² O Yeesu biníá bía: «Loí, 1 ì biní ì buen hen làa cínú. Bia wó se làa bía yi wó yi se le mí nĩ-kéní kéní á ì buan bïo na ko làa ba wà ìueé na yi. ¹³ Lé ìnén á búa mu bïo búenbúen jùhú, á lé ìnén mún ò véení mu bïo búenbúen. 1 lé mu bïo búenbúen jùhú búeení, á mún lé mu véení.»

¹⁴ «Bia sɛɛra mí sɪ-zínia á há wee ce wéréwéré bán júná sɪ. Ba à dàń ò zo ho lóhó mu yi á zoó dí le vɪndɛɛ na wee na le mukání binbirí bia. ¹⁵ Ká bía lé 6a booní* lé 6a nĩ-cíwa, làa bía wee wé ho há-fénló lé ho bá-fénló lé mí sííwà, lé 6a nĩ-búewá, lé 6a wɔn-hàwà, làa bía wa há saboní, bán búenbúen á à kéń ho khùhù.»

¹⁶ «Ìnén Yeesu lé mi tonkaa 1 tonkaro na ló ho wáayi ò o buee zéení mu bïowa mu bïo le minén kèrétɛwa mi kuio yi. 1 lé o bɛɛ *Daviide mɔnmání, 1 ka lòn tá-tla mànàayire† na wee juiika.»

¹⁷ Le Dónbeení Hácírí là a há-fla páanía wee bío le: «Buen.» Bía búenbúen já bïo bía à bán mún bío le: «Buen.» Bía le ju-hání dà, à bán buen. Bía wí à 6a ju mu jummu na wee na le mukání binbirí à 6a buee ju mu làa káamáa.

¹⁸ Minén búenbúen na wee jí le Dónbeení jì-cúa na fɛɛra ho vùahú na ká yi á ìnén Zán wee mí bïo ká làa sòobɛɛ á à na yi: Hen ká nùpue bò bïo ho vùahú mu jì-cúa na fɛɛra wán, á le Dónbeení ì wé á mu bè-súmáa na bïo bía ho vùahú mu yi á à yí 6ánsò. ¹⁹ Ká yïa 6èn mún léra bïo búí ho vùahú mu jì-cúa na fɛɛra yi, á le Dónbeení á à lén 6ánsò ní le vɪndɛɛ na wee na le mukání binbirí bia dííní, lé ho lóhó mu zoró yi, làa bïo mu zéénianáa ho vùahú mu yi.

²⁰ A yïa na zéénia bïo bía ho vùahú na ká yi bïo wee bío bïo ká: «Hen làa cínú ká 1 biní ì buen léé kénkén.»

«*Amiina! Nùhúso Yeesu, buen!»

²¹ Le o Nùhúso Yeesu wé mí sáamu lé 6a búenbúen.

* **22:15** Ba booní: Ba zuífúwa cón á 6a booní bïo wee zéení 6a nùpua na yí máa ce le Dónbeení yahó.

† **22:16** Tá-tla mànàayire: Mi loí 2.26-28